

WARBURG INSTITUTE
FCH1055

22.10.670.
C. 22.10.670.

776266

15.-

RR

2500-

Phil. 1903
Aug 2. 53.

WARBURG

18 0126586 6

P
C
h
1055

David Giraldinus
Hibernus Buillensis

A. d. vii Kall. Martt.

A. S. M. DCCC. LXXXII.

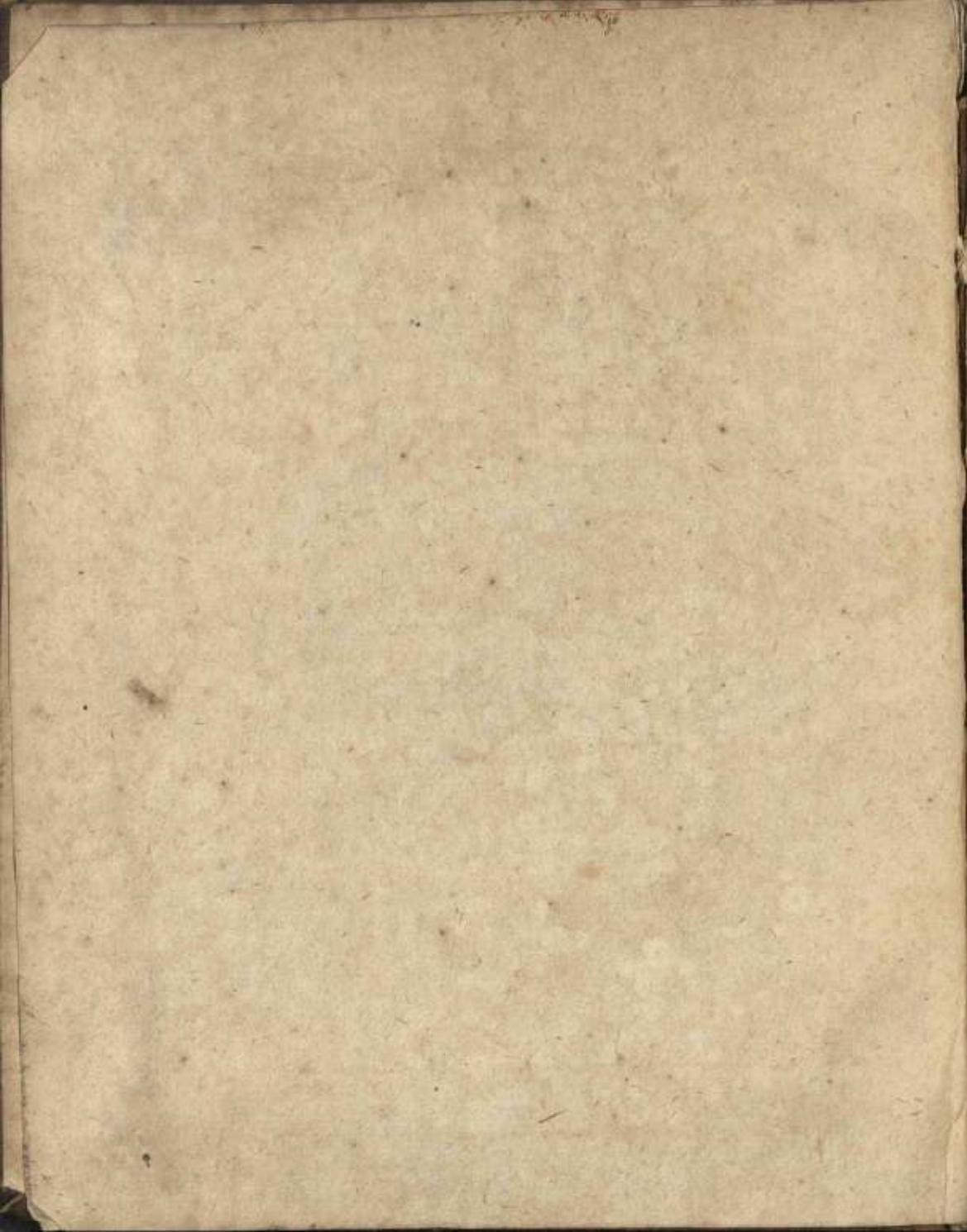
Mrs Wilson

157-

= spissum opus a medico conscriptum = Choul.

For Reichenbach's tract
see Mythol. IV.

He 30

JACOBI Wolff / Phil. & Med. D.

27 Academiae Leopold. Imper. Adjuncti

390

1055

SCRUTINIUM
AMULETORUM
MEDICUM,

In quo
De natura & attributis illorum, uti &
plurimis illis, quæ passim in usum
tam in thoria quam praxi vocari sverunt,

ac in specie

De ZENECHTIS, vel quæ pesti
opponuntur, agitur;

Superstitiona atque illicita notantur
& rejiciuntur, & varia,

Non in Medicinæ solium, sed etiam
aliarum Facultatum usum afferuntur
& illustrantur,

ad normam

Academ. Leopoldino-Imper. Curios.

adornatum

LIPSIÆ & JENÆ

Apud viduam REINHARDI WÆCHTLERI. 1690.

UNIVERSITY OF LONDON
WARWICK INSTITUTE

Praefatio ad Lectorem.

Non dubito, quin multa judicia de presenti hoc scrutinio mihi sint expectanda, ea vero non optima vel exoptata futura omnia itidem ominor. Malevoli autem restim omnino ducent inter Censores istos, quorum gratia tamen lucubratio mea non admodum fuit sollicita: iis enim, teste communis experientia, nemo faciliter redit quid ad invenire aut sistere valeret. Existunt præterea mitioris notæ censores, qui pro suo judicij modulo metiuntur aliorum dicta, scripta & facta; atque ideo modo hoc, modo aliud minus congruum, in hoc tractatu existimabunt suo palato. Si quippe modo omittenda vel emittenda quæpiam, modo admittenda plura, vel alia, nec non augenda eadem censemebunt. Verum hi pro candore seu voluntate & & voluptate sua mutent, sive corrigant aut indicent quæcunque placent aut displicent ipsis, atque ea ratione me impossterum etiam seris in annis erudiant; veluti ideo etiam docilem me sisto vel pollicor *omni tempore iis, qui meliora candidè docebunt.* Expectanda etiam sunt à nobis posteriores cogitationes, eaque fortassis meliores suò tempore edendæ, quæ iterum innotescere atque melius forte quadrantibus satisfacient benignis ejusmodi censoribus: pauca enim ita exasciata & omnibus modis perfecta simul atque semel elaborantur, quibus non meliora vel perfectiora tempore addi possint. Novi præterea fata curiosorum quorundam tractatum, qui alioquin non vanum vel vacuum usum hominum conscripti aut divulgati insunt, qualia nimirum illi experti aut passi sepe sunt a lectoribus vel censoribus malevolis Momiqve nepotibus. Audies quo spiam, qui vel primò intuitu conspicentes libros ad *normam Academia nostræ naturæ curiosorum* à sedulis atque curiosis viris conscriptos, inquiunt: Es ist zusammen geschrieben oder geschmiertes Zeug. Virgæ censoris illorum expositi non raro etiam innotescit his verbis: *talia nimirum scripta esse laboris non judicii.* Quæ censura tamen sepe neque judicium neque laborem illum presupponit aut agnoscit. Fa' ilius etiam, juxta illud tritum, est tagare quid, quam imitari, aut simile quid

PRÆFATIO.

le quid tradere. Verum dicant aut sentiant istiusmodi censores quæ volunt; requirunt certe talismodi scripta plurima judicium, industriam, temporis jacturam, sumitus &c. sibique usu neutiquam destituuntur. Nequaquam autem per somnum placidamve quietem oratione hianti, sive oscitanti, sive etiam animis, calamove talia dicta illabuntur. Insunt saep certè illis scriptis utilia commoda atque jucunda, quæ non omnibus ita nota sunt, aut facile innotescunt alibi sparsim æque, ac hæc talia in compendium de certa materia redacta. Quod antea, vel prius etiam dicta, aut nota sint quibusdam ejusmodi collectanea quæpiam, non diffido; cum nihil novi sub sole, vel hodie dicatur demum, de qua non pariter antea vel dictum quadantenus sit prius. Istiusmodi compilata verò propter veritatem solidiorem, rerum considerationem atque indagationem, item propter diversa autorum judicia, testimonia & harmoniam aut dissensum eorundem, immo propter augmenta rerum vel materialium tractandarum, & propter fines plures congesta in compendio eadem publico bono offeruntur. In hoc negotio etiam neutiquam prohibitum est, ut quisque suum judicii, eruditionis, atque industrie symbolum addat vel conferrat, & sic bono publico inservire studeat. Liberum interim est cuique si haec, studiò & jactura temporis atque sumptuum &c. collecta & ex aliis in compendium redacta aversatur, ut dulciori voluptate eadem ex fontibus ipsis passim vel sparsim conquirat & hauriat, quæ sibi placent; quod tamen non omnibus promptè vel facile breviqve tempore est expectandum. Censores tales insimul autoritate sua, eaque imaginariâ non raro nituntur & abutunrur, sibique nimiam autoritatis, eruditionis æstimii atque libertatis offam sumunt; dum sibi jus vitæ in sui ingenii fecus, & necis in aliorum scripta & facta sumunt, & non nisi sua inventa & dogmata crepant. His itaqve, quibus sua solùm optimè sapiunt, neutiquam illa invidemus, modò illi facientes hoc, aliud omittent, aliorumqve scripta & opera intacta sinerent. Liberum insimul his foret, ut cum Hippia (de quo Apulejus in Floridis utensilia, vestes & gestamina omnia sibimetipis manibus suis conficerent, aut solis iis uterentur. Dicili autem ejusmodi priores autores
compi-

PRÆFATIO.

compilantes, vel conquirentes ex aliis suis tractatus more licito, *ingenue profidentur, per quos perfecerint*, (veluti hoc *ingenui pudorū opus* alias reputatur) dum autorum loca & fontes sincerè tradunt aut indicant. Et rectè quidem hi faciunt, ne omittendo vel silendo autorum loca hæc tanquam nova vel sua impudenter aut imprudenter edant, aut sâtem talia ab aliis falsò putentur edita. Malui proinde ego allegando autorum loca incurtere jactantiae aliisque levioris judicii sive vituperii notam, quâm turpem maculam vel suspicionem plagiorum, si reticuisse dictos fontes. Imò pluries sententiam quampliam in hoc scrutinio meo concinnando fovi longè ante, quâm in autorum loca idem tradentia incidi, vel eadem excerpti, veluti hoc itidem indica vi, & loca illa demum reperta meis speculationibus affixi. Hac qvippe ratione, nimicrum fideliter allegando, si quis adornat sua scripta & modestè ac prudenter rerum conditionem trutinat ac tradit, videlicet adaugendo, conciliando, confirmingo aut placide emendando illam, & quidem sine felle aut famæ aliorum turbatione, neutrliquam delinquere videtur. Iisetiam, qvibus allegandi studium & industria (*legibus Academie nostræ Leopoldino-Imperialis Curiosa conformis*) displicet, vel suum in locos communes, sive collectanea odiūm, (aut in studio excerptendi minis versatam peritiam innuunt aut produnt, aut ea ratione qvipiam etiam clanculum & indirectè patrocinantur aliorum sive suis plagiis, qvibus in scriptis utuntur. Dictis autem iis locorum communium adminiculis non raro parallela loca, plagia, longosq; sulcos interdum in qvibusdā novis scriptis deprehendimus, quia ex aliis clanculum & sine autorum vel fontium indicatione ducti, atque sic furtum quasi commissum fuit. Atqve his plumis alienis seu pavoniis pennis quidam boni viri admodum tanquam suis, superbiunt interdum. Proinde hos ad *Horatium* prius ablego, ut ex eo notent: *quod deprehendi miserum sit*; & deinde ad eos, qui de plagi literario egerunt, aut imposterum acturi sunt, in primis etiam ad *Theod. ab Almeloven in inventis nov-antiquis*. Illiusmodi scri-

PRÆFATI O.

ptores fortassis cum cornicula Æsopi admodum nudi apparerent, si quælibet avis vel eruditus suas plumas, vel anteâ dicta, sive scripta repeteret ab iisdem, quorum autorum nomina ii destinatô consiliô non lunt ore vel calamo ingenuè profiteri, quod per eos profecerint. Inter alia verò dictis his loco cautionis vel notæ inserviet imposterū illud *Ciceronis ad Herennium l.4. c.3. & 4.* vide, inquit, ne facias impudenter, qui tuô nomine velis ex aliorum laboribus libare laudem. Nam si eorum volumina prehenderint antiqui oratores & poëtæ, & suum quique de libris tulerit, nihil istis, quod suum esse velint, relinquetur. Diversa itidem lectorum judicia sœpe de *Annia Miscellaneis Academ. Leopoldin. Imperial.* audiuntur, videlicet qvòd inserta iis quæpiam trivialia deprehendantur; Verum ii, qui talia accusata communicant, certè se non omnino vana vel vulgaria suppeditare credunt, cùm iis fine dubio non adeò obvia vel trivialia illa apparent. Impossibile etiam non est, qvin celebres viri quæpiam inaudita vel minus anteâ visa pro novis singularibus rarissimis rebus reputent, quæ tamen aliis, & vulgaribus sœpe hominibus, vilia & abjecta apparent, sic ex adverso alii, vel nobis quædam pulchra & mirabilia existunt, quæ illis abjecta & trivialia apparent. Ecquis ex his non humanæ nostræ fragilitatis varia documenta & porismata colligat? Propter ea modò dicta verò Anni vel collectanea miscellanearū non omnia vana aut inutilia censenda, aut communicata ista virorum, alioquin celebrium, cum ex rudente favore & aliis utilibus meritisque repudianda vel excutienda sunt.

Admodum infirmum etiam & præcox est quorundam judicium, qui scripta & alia solim ab autoritate vel æstimo, celebrium personarum judicant, cùm tamen ex libris non adeò celebrium scriptorum subinde boni laudabilis atque ignoti quid addisci possit, quod ad ubi- riorem speculationem insimul alios invitat vel deducit. Autoritatis idolum enim in medicina non raro destruit illud notum,

Quan-

PRÆFATIO.

Quandoq; est oltor verba opportuna locutus;

Imo juxta illius versiculi tenorem

Qvo minime credis gurgite; piscis erit.

Proinde dictis his ita constitutis leveri nimis aut temerarii censores ejusmodi reineant suam nimis crassam asperatim limam ab aliorum scriptis. Miseri hujusmodi etiam censores sive dictatores saepe soli digitis monstrari appetunt, & non nisi sua crepant, suaque unicè ad cœlum evecta, vel ad extimas oras orbis famam suam sparsam cupunt, hinc aliorum famæ & scriptis adeò invident, cum ipsorum scripta tamen vix censuram aliorum acque poenam talionis (& saepe æquè vel magis dignam) effugiant, ac illa, quæ bonâ intentione publico bono communicantur; quemadmodum exempla ejusmodi, modò dictū hoc probantia, *Guevara in horologi principi argumento*. Imò nōnulli ex hoc censorio confortio vix unquam ediderunt, aut edere quid polent sive audent evulgare luce dignum, penitantes forte, *quam magnum fit dare aliquid in manus hominum*: hinc malunt illi tacere, ut philosophi perseveranter maneant, sive reputentur. Hujusmodi censori inter alia notum, illud acclamandum foret: *veni foras Lazare!* quod Erasmus olim jocō protulisse vel objecisse dicitur *Lazaro Bonavico Professori Patavino* qui nihil scripsit, omnes tamen scriptores censuit aut taxavit. Noti mihi etiam sunt nonnulli scriptores, qui in contradictione gloriam ponunt, suumque studium unicè ferè in aliquum refutatione collocant. O miserrimos verò tales! Hinc isti etiam, quia scribunt & loquuntur quæ volunt, sæpè redditivum consonum suo interrogativo, audire sive legere tenentur, etiamsi non ve- lint. Absit à Christiano & prudenti viro quovis, ut sordido moderno quopiam more in famam & libros virorum bonorum, aut bene aliquin meritorū rabidi instar canis irruat, eosdem atrodat, mordeat aut laceret. Proh! talem simplicitatem, melancholiā aut maniam, de cuius causa & prognosi inter Politicos æquè ac medicos non raro meditationes occurserunt. Audiat vel legat talis verò temerarius ex

)(#

Epistola

PRÆFATIO.

cum quid enim constituendum non essentialis solum sed etiam integrales & viles partes requiruntur. Cum itaque hactenus dicta veritati sint consona, & præterea non omnis ferat omnia tellus, nec pura semper ex metallorum fodinis eruantur metalla, sed admodum saepe lapidis aliive incrementis permixta: ideoque etiam inter librorum autores tolerandi sunt, qui tenuioris conditionis existunt. Qui itaque feliores sunt aliis, & quidem interdum solum in quibusdam certis partibus aut actionibus, nec in omnibus adeo, hi minimè credunt, sibi isthac ex debito, vel casu concessa esse; sed eadem inter reliqua bona desuper à fonte omnis boni descendisse reputent. Qui etiam sapiunt præ aliis, aut saltem sibi sapere ea ratione videntur, in sinu gaudent de sua felicitate, Deoque & proximo, bonoque publico decenter inserviant & bonorum instar dispensatorum sint, memores sui Domini atque depositi five talenti, à quo & quem in finem sibi sunt concessa corporis & animi bona, nec obliviscantur iidem charitatis Christianæ, & nexus vel vinculi, quo proximo sunt devincti. Deus quippe alioquin valde odiat superbos, tragicamque metamorphosin initatur fastu tumentibus & modò dicta monita negligentibus. Compensat alias etiam voluntas bonorum quorundam (quæ bono publico est destinata vel addicta) aliorum facultatem potiorem, non æquè benè tamen colloquam pro dicto fine vel scopo. Benè tandem, Benevole ac Candide lector interpretare hæc jam præmissa & in scrutinio communicata; si quæ alia meliora imposterum vel in hac difficiili doctrina, vel alia materia pro medicina nostra augenda mihi innotescant, uti non omnino despero, suò tempore eadem communia faciam bono publico. Vale

L. incisque studiis fave, atque sic ad alia & altiora viam
benigniter sterne.

CAR-

CARMINA GRATULATORIA.

Quis amoliri valeat sibi noxia rebus,
Quo vitare queat præque cavere modo,
Nullum non animal studio connititur omni,
Nedum, cui potior cura salutis, homo.
Cui ratio, cui vis rutilis obvenit ab astris,
Vivere qui novit quamque sit, esse bonum.
Amuletorum fluit hinc & nomen & usus,
Sed pietas vitae savia saepè vetat.
Incidit in scyllam cupiens vitare charybdin
Non raro, cauro cui minus esse libet.
Quid moror? Aptæ docet circa Periaptæ papyro
WOLFIUS æternâ. Lector amice fave!

Job. Georg. Volckamerus,

M. D. Academæ Leopold. Imperialis Præses, Archiater Cæsar. Comes Palatinus, S.R.I. Nobilis,
Coll. Med. Noriberg. Senior primarius
& perpetuus.

Amuletorum nugas, verasque docendo
Vires, ne timeas dentes centoris iniqvi:
Ipsa Tibi Virtus tua erit Periamma probatum.

Lucas Schröckius, Med. D.

Acad. Leopoldin. Imperial. Direct. S. C. Majestæ
Archiater, Comes Palat. S. R. I. Nobilis, &
Colleg. Augustani Medici Collega.

Quid erudita crena publici sancto
Amore scripserat, colende Collega,
Decente curiositate dum profers,
Deoque, proximoque gratus evadis,
Proinde ponderosa gratulabundus

Tib

Tibi repono vota; totus exoptans,
Ad ampliora fiat incitamentum!

Nobiliss. Dn. Autori, Adfini honorando Memoriat

Gabrielis Clauderi, D.

Arch. Elector. & Ducal. Saxonici, Acad.
Leopold. Nat. Cur. Adjuncti.

Qui curare doces Periaptam per apta, quid optas?
Quid curas capitam fascina Gorgonei?
Mordeat aut rodat scelerata Calumnia Librum;
Nascitur ex hujus Tilsemat arte **TIBI**.
Sed ne fortassis rumpatur ad ilia colon:
Pendeat à collo Tilsema Mome tuo.
HINC FUGIAS, FUGIAS, BILIS QVÆREBAT ALAUDA.
Si crucias, tandem ut discruciere, putas!

Autori & Fautoris suo.

Obligatō approporabat calamō.

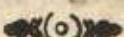
Joh. Georg. Otto, Ph. & M. D.,
Duc. Saxon. Leucopetr. Consiliar. & Somatiater.
Phil. P. & P. P.

Et vidi & legi: studium placer, optime *Wolfi*,
Ingenium & virtus, denique cuncta placent.

Christ. Fr. Paullini.
Curiosor. Arion.

Ne radat carpatve Theon periammata *Wolfi*,
Qvale ego præfigam jam periamma libro?
Nempe Theonino dentem opposuisse Lupinum
Proderit, is niger est, hic nive candidior.

Christ. Frider. Garmanus.
Curios. Pollux.

I. N. I.
SCRUTINIUM
AMULETORUM
MEDICUM.

CAPUT I. SECTIO I.

Aocem amuleti, vel amoleti, ut alii rectius scribi autemant, ab amolior descendere constat; ut adeo causa efficiens vel finis indicetur, cui scilicet negotio destinatum sit amuletum. Hinc statim aliqualis descriptio ova-
mata dñe resultat: quod amoletum sit me-
dicamentum, quô morbos vel mala conamur amoliri. Per-
pendens illam nominis originem Vossius Etymolog. p. 27 & idem
de Idololatria p. 1522, aliique plures autores malunt scribere a-
muletum. Verum dictis iis frequentioribus scribendi ratio-
nibus non omnes contenti deprehenduntur; siquidem non-
nulli *Amolitum* per o & e. exprimere satagunt. Partes ho-
rum tuerit apud Janum Gruterum thesauro critico tom. L James
Parrhasius syllog. 4. Epistol. 37. p. 767. Cujus verba ita habent:
Hermolaus, inquit, deducit *amuletum*, ab *Amula*, cùm Fl. Sis-
pater hunc in modum præcipiat: Φυλακτήριον quod Græci
appellant, *amuletum* Latinè dicimus. Nam & Varro Divinarum
42. dixit: sive amoliendo, id est infringendo vim mali, sive
imitatione. Notavit Hermolaus in eo falsam nominis ratio-
nem, sed non literaturam. Quippe non *Amuletum* per u & e,
sed

SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.

sed *Amolitum* per o & i. scribendum. Proinde rectius *mi* in illa voce longum in metris censemendum est, veluti etiam *Rhenius* disputat contra *Schmidius* *bello grammatical.* Non erimus difficiles animadversores in eos, quib^o utravis istorum vocabulorum scriptio magis arrideat; interim invaluit potius *amuleti* expressio per u & e. veluti *Amule* dictio eadem elementa quadantenu^s & originis rationem agnoscit. Non defuntur, insimul, qui expressè vocem *amuleti* ab *amula* deducunt, quod vase hoc condebantur olim etiam illa, velut mens hæc est *Hermolas*, apud *Janum Parrhasium* l.c. & aliorum plurium autorum. Videtur tamen hoc non ita probare *Anton. Sabellicus* annot. in *Plini* l. 24. c. 9. Amula vero est vasculum, quod olim religiosi & expiationis gratia fuit gestatum, sicuti ex succino ejusmodi vascula confecta infantibus affixerunt. Idem illud videtur hoc vas existere, atque bulla priscis usitata, cui *αλεξανδρινο* remedium adversus invidiam & beneficia valentissimum estimatum inclusum fuit. Constat etiam, quod hujusmodi bullæ aureæ ad formam cordis subinde fabrefactæ & à pueris gestatæ quondam fuerint, ut commemoratione harum corde præstarent, ut vult *Pomianus Bellaris Attic.* l. 1. synagog. 4. §. 163. p. 174. Consulatur etiam in hanc rem *Job. Nic. Wernerus* *corpusculo philologicu* cap. 10. p. 92. et scilicet Deinde bullas ejusmodi olim hunc in finem etiam suspensas fuisse, quidam autores edisserunt, ut scilicet iisdem in animum illis revocarent, quod aliorum consiliò egerent; velut etiam αβάλη derivatam censem vocem bullæ: quamvis derivationem hanc insaniz plenam pronuntiet *Nic. Perottus cornu copie* f. 211. Prius illud vero de αβάλη paulo aliter expositum, prostat ex *Sexti Pompeji Festi fragmentis* apud citatum *Perottum* f. 1135. quod bullæ illæ circa pectus, tanquam consilii naturalem sedem appensæ fuerint. Veruntamen non improbat videtur, quod bulla etiam amuleti loco, vel receptaculi continentis illud, olim non raro fuerit adhibita, de quo non nulla etiam prostant apud *Job. Smetum Antiquitat. Neomagensibus* p. 67. &c. Clarius ea mea conjectura patescit ex *Perottis* l. a. f. 210. Bulla, inquit, insigne:

CAPUT I. SECTIO I.

in signe aureum, vasculi forma, quod triumphantes ante pe-
tus gerebant, inclusis in eo remedii, quæ aduersus invidi-
am, & omnia beneficia putabant valentissima esse. Hoc ge-
nus remedii Graci *ἀλεξιανον* à depellendis malis dicunt &c.
Idem ibidem patro post pergit: *Plinius*, inquit, infantibus
alligatur succinum amuleti ratione formam vasculi habens.
Atque iterum non longè post ea pergit: Bullam ergo amu-
lam esse manifestum est, dictam à similitudine ejus bullæ.
Quod bulla insimul sic insigne puerorum innuit etiam *Labi-*
nus in Persium p. 791. Plura similia de hac bullæ, quod scilicet
cordis figuram ostenderit, & amuleta continuerit, quæ ad-
uersus invidiam inservirent triumphantibus, & pueris pro
vario scopo conferrent, prostant in *Job. Bapt. Casali de veter. sacr.*
Christianor. ritibus c. 48 p. 265. Sed ductu amulæ vel bullæ pe-
ne seductus ego nescio utrum suspicari hinc liceat, quod *Mar-*
cellus cap. 8. recte velit voce aurei, phenicii, id est punicei, in-
telligi ejusmodi vasculum, lupinum, tubulum vel canalem,
in quo amuleta reservari ac gestari præcepit citatus autor *cap.*
29. Locum vero hunc priorem à librariis corruptum, & pro
voce *aureum*, corium legendum esse censet, decus illud litera-
torum quondam apud Altenburgenses, *Reinesius Epist.* 45. p. 381.
Ceterum vascula istiusmodi etiam olim Ebræas mulieres à
collo ad ubera pendula gestasse, eaq[ue] pretiosissima καρδιοφυ-
λαδia dicta, & Ebræis domus pectoris פִּתְּנָה appellata
fuisse, docet *Mich. Dilberrus Cantic. Canticor.* p. 36. Sine dubio
itaque sanitatis vel alius scopi salutaris ergo gestata fuerunt
vascula illa, quæ pariter amuletorum vel amularum nomine
tolerari possunt. *Cornel. à Lapide Commentar. ad Esiae* c. 3. v. 20.
p. 77. exponit domus illas animæ per halitus vel olfactoriola,
quod fuerint myrothecia, sive pyxides perforatæ & ocellatæ,
quæ odores & fumes halitus per foramina sua exspirarent.
Amor evolutionis accuratioris vocis istius amulæ nos iterum
quodammodo in diverticula amovit, admoniti itaque origi-
natione *amuleti* revertimur ad illius indagationem uberi-
orem.

SCRUTINIUM AMULETORUM MÉDICUM.

Mathias Martini Lexico videtur quadam tenus ad Græcam originem collimare in vocis nostræ derivatione, dum ita scribit: Amuletum quod amoliatur venena & sic *Gloss. V.* amoletum Φυλακτόν. Aliter ducunt ab amula vase, etiam ab emulazione. Aflonat etiam ἄμυνα, quod alligari soleat. Amuletum est Græcis περιάμνα, περιάπον, περιέπημα. A fine est etiam αμύνω auxiliior, propulsio. Vix autem commercium habent cum amuleti ratione originis ἀμολυντα. Medicamenta duriuscula, quæ manus non inquinant attractata. Etiam si verò in proposito videtur, quod vocabulum amuleti ab amolior, & hoc à mole, juxta Beccanum etiam de orig. p. m. 427. & alios plures descendat, non tamen omnes in eodem acquiescunt, sed ludunt aliqui adhuc & luxuriant in dictæ vocis percontatione. Pleniùs experiemur paulò post, quod amuletum sàpè accipiatur pro eo phylactrio absolute posito, quod contra pestem atque virus pestilens directum est: permotus ergo hoc ipso *Joh. Rosenbergius Animadvers. Et Exercit. Medic.*, p. 110. vocem hanc, quasi *amovens vel amotum lethum*, dictam censem. Imo dictus autor arsenicale amuletum, quod in peste alias non infrequentis usus est, propter periculum (cum quo scilicet hujus usus conjunctus est) illud per quamplam allusionem, quasi *amans. lethum* pronuntiat. Deinceps etiam *amolumentum* pro amuleto ponere videatur *Marcellus Donat.* p. 823. sicut hoc dilucidat *Gruterus Thesaur. crit. Amolimentum* etiam habet *Melissius meliciensat.* pris l. 4. Ode 15. p. 121.

Sequuntur jam alia nomina valorem aut significacionem amuleti exprimentia, quæ appellationis suæ vel valoris originem præcipue traxerunt à modo applicandi, ingredientium conditione, morbi vel partis curandæ respectu, vel forma externa, conficiendi norma, vel tandem operandi ratione, veluti sequentium vocabulorum series palam faciet. Äquivalet itaque amuleti vocabulo *Pentaculum*, vel juxta alios *pendaculum*, porrò *Pensaculum*, *Appensum*, *Suspensorium*, *Suspensio*, quæ vocabula sine dubio à pendendo deducta sunt. Congruahis sunt *alligatoria*, *suballigaturæ*, *gestamina*,

CAPUT I. SECTIO I.

mina, servatoria, conservatoria & averruncatoria: veluti etiam Averrunci Dii noti sunt, de quibus nobis aliis differendilocus paulo inferius restabit. Græcis verò Deos istos ἀντοπάγε, ἀποπομπάγε, ἀλεξινδράς, λυσίας, Θυζίας dici comprehendimus apud Andr. Beierum additamentis ad Seldenum de Dīs Syris p. 129. Reddunt præterea Latini interdum amuleta per Præbia, quod tutos eos præbere credantur ista, quibus appensa sunt, juxta Philologorum quorundam mentem non improbandam. Annotant quidem non nulli, quod vocē præbiorum præcipue illa indicentur peridacula, quæ à fascino oculorum munire putantur. Suspicor etiam hujusmodi præbia ἄσης vel ἡεωτην puberum præcipue extirisse amuleta; utpote qui fascino ab oculis malevolis metuendo præprimis obnoxii credebantur, de quo Plinius l. 7. c. 2. Præbia verò à prohibendo derivari scribit Vossius Etymolog. pag. 405. Festus hanc vocem per & exprimit, ut ita præbia legamus. Quod verò Scaliger hanc vocem acutè corrigere ac Præbra legi velit (quemadmodum inebras aves dixerint prohibentes, ne quid noceret) commentatur Dalechampius ad Plini lib. 25. cap. 9. Alia vocabula Latina, quæ minus frequenter occurunt, uti & Græca, amuleti valorem denotantia, & melius experientia, supersedeo hoc loco recensere, cum in subsequentibus sparsim ea significantur. Adductis autem paulo ante vocibus respondent Græca labia, synonymorum ubertate haut destituta: dicuntur quippe amuleta αἰτοργόπαια ab αἰτοργίπαιοι amoliri, depellere, quod verbum frequens est Plinio, ceu verba habent Claudi Minois commentario ad Andr. Alciati Emblem: 78. p. m. 313. Merentur etiam hic transscribi plura verba ex eodem Minoe, scilicet ex annotacionibus ad emblem. 77. p. 313. eti. αἰτοργόπαια; inquit, sunt appensa & alligata incantamenta magica, quæ venenorum propulsant insidias, aut certè inefficaces reddunt, in quo differunt à periammatibus & periaptis, quia hæc specialius quid significant, & quod suum effectum præbeant, ut hominibus instar miraculi sint. Illa verò significatum habent

generalem, suamque vim ex ratione medica videntur mutuare. Apud medicos amuleta sunt in differentia multiplici. *ἀποτροπαία, ἀλεξητήρια, ἀλεξιφάρμακα.* Hæc bestiarum venenatarum medentur morsibus, teste Galeno, eoque differre dicitur τὸν ἀλεξιφαρμάκων quidam putant, quod tamen non probatur Galeno. Eruditæ homines hoc differre putant: quod τὸ ἀλεξιφαρμάκον intrò sumatur, ἀλεξητήριον foris imponatur, nec modo veneni causa, sed & fascinationis depellendè appendi soleat collo. *Ἀλεξητήριον* simpliciter Hippocrati est medicamentum, seu remedium, nam ἀλεξαδης est Bonbeiv. Alexipharmacum dicitur medicamentum, quod deleteriis pharmacis medetur, non extrinsecus impositum corpori, ut quod ἀλεξητήριον dicitur, sed intrò sumtum. Sunt tamen qui hæc accipiunt indifferenter; *Ἀλεξανδρινοί* enim est à veneni noxa vindicare, sicut & Latinis amuleta ab amoliendo: haec tenus Minos fuit auditus. Thomas Jordanus de pestis phenom. tr. 3. c. 9. videtur strictius quid indigitare velle, dum ἀλεξητήρια venenatis bestiis opposita, ἀλεξιφάρμακa vero pharmacis venenatis vel δηλητήριοι adversantia pronunciat, quod non omnino vanum appetit. Eadem attingit ex Galeno Julius Caesar Claudius de ingressu ad infirmos l. 2. c. 22. p. 281. dicit insimul quod quidam alexipharmaci nomen velint accommodare iis, quæ in communi respiciunt venena, alexiterii autem illis, quæ certis tantummodo auxilio sunt. Illud vero quod alexipharmacum pro internis præcipue reputentur, annotat etiam Henrini operum medic. tom. 1. Institut. med. l. ii. c. 2. p. 81. Verum quod etiam pro externis usurpentur αλεξητήρια, constat ex Remb. Dodona hist. stirp. pemptad. 1. l. 1. p. 13. De utroque vocabulo, quod pro amuleto usurpetur, innotescit ex Andr. Tiraquelli de nobilitat. tom. 1. cap. 31. p. 145. Haec tenus adducta, elicuit nobis valor vel usus vocabulorum quorundam amuleti significationem exprimentium; frequentiores autem amuleti appellations apud priscos denotant talia præcipue, quæ venenis aut incantationibus opposita creduntur. Inter recentiores vero autores promiscue pro amuletis, quibuscumque morbis

CAPUT I. SECTIO I.

morbis dicatis, indicandis aliqua vocabula ponuntur: veluti hoc jam ante indicavimus, atque adhuc in subsequentibus de eodem acturi sumus. Nota sunt præterea ἀλεξικαῖα, medicamenta defendantia à malis, vel depellantia venena. Sic Hercules Alexicacos vocitatus est ab eo, quod defensor esset hominum, de quo *Nic. Perotius cornu copie f. 210*. Quales Dii fuerint Averrunici, vel ἀλεξικαῖοι superiūs attigimus, de quibus quoq[ue], si placet, *Cælius lib. 1 cap. 32*. & *Budens com. Gr. L.* consuli possunt. Αὐλοιμὰ etiam à quibusdam pro pentaculis in morbis venenatis & peste præcipue usitatis usurpantur. Porro Φυλακῆρα, servatoria, conservatoria, præservatoria, præsidia, munimenta vel arma salutis crebrò pronunciari in medicina experimur. Atq[ue] ista vox Græca *Dioscoridis* admodum familiaris est, dum amuleta indicare ipsi est animus; quantumvis olim vox hæc denotavit potissimum magica, præcantatoria, & superstitionis à patribus Ecclesiasticis & senioribus doctoribus rejecta: veluti de voce illa videri potest. *Basil. Faber Thesauro erudit.* Qualia verò fuerint ista Judæorum Φυλακῆρα nota, nostrum non est hoc loco dispicere, videatur interim de iis *Faber l. a.* & alii plures, religionem vel ritus Judæorum exponentes; imò dissertationes academicæ de iisdem editæ prostant. Vulgatæ etiam pronunciationis atque notitia sunt τελαμάται, appensa, vel alligata, quæ pariter olim arctiori significatu inclusa fuerunt, ac hodie. Sic enim Nazianzenus orat, οὐδὲν δέ σοι τελαμάτων, οὐδὲ ἐπεσμάτων, δια πονηρούς ουνειστέχεται, non oportet te usculis & incantamentis nisi, per qua malignum spiritum ingrediantur. Ab Origene adversus Celsum, appellantur res iste: συμβολικὴ δαμανῶν μορφα. Periamata verò ejusmodi olim constituerunt plantæ, gemmæ, aliq[ue] res magicae, quarum passim *Plinius historia Naturalis*, aliiq[ue] autores mentionem faciunt. Citatus *Plinius lib. 25. cap. 17.* per vulgat quosdam volumen de magicis herbis Pythagore tribuisse, de quo etiam *Gesnerus de plantis lucentibus p. 27. eisf.* Magica vero talia amuleta sunt, quæ certis verbis aut ceremoniis adhibitis colliguntur, præparantur, aut applicantur, & quæ

SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.

quæ naturali proprietate vires suas sive non exserunt, sed ascititias istas possident, (superantes communem efficaciam, à natura sibi alias concessam) easque à Dæmone ut plurimum provenientes. Abstinebimus ab horum recensione in sequentibus, quantum poterimus, atque ista non, nisi refutationis gratia attingemus. Multa hujusmodi, severæ castigationis gratia, recenset ex Plinio aliisque pluribus Job. Ralnoldus censura librorum Apocryphorum Vet. Testam. tom. I. prelect. 49. eti. p. 502. eis. De viribus stupendis captumque rationis superantibus, quas Magi plantis istiusmodi tribuunt, locus quispiam etiam extat apud Gerard. Joan. Vassalli Theolog. Gentil. lib. 5. cap. 37. p. 143. Referenda sunt quadam tenus ad ista modo dicta Tissemæ, vel καὶ μαγειαὶ τοῦτοι, quorum meminit Eusebius Parasc. Evangelic. 5. cap. 7. Superstitiosum quoque videtur amuletum quodpiam δίζυγο δictum, de quo Gabr. Naudens de studio militar. l. 1. p. 423. Dizythus autem minus pro Zytho seu cerevisia, uti voluit Erasmus, sed pro amuleto quodam sumendum esse Demetrius Chalcondyles, recte mēa opinione, docuit. Ad ἀσημιδιανην classem reducenda videatur quoque Baonavia contra laudationem vel incantationem affixa, de quibus Fungerus Lexico Philolog. sub voce Fascini p. 300. Etiamsi Baonavia subinde etiam denotent incantationes & fascini genera, quibus homines derupuntur, idem tamen etiam, uti dictum, valent ac remedia malis iis actionibus adversa vel opposita, ut sic eundem valorem obtineant atque αἱξιφρεῖα, αἱκαναγά, ἀρεβανανία &c. Similiter quod Græci Λύπηματα vocent, quicquid adversus effascinationes, incantationes & amoris faciens artes magicas potenter efficax sit, ex autoribus quibusdam dilucidat Jo: de Læt. de gemmis & lapidibus l. 2.c. 30. p. 196. Ex genere horum forsitan etiam sunt, quæ Romanis Præfiscines vel Fescinæ dicebantur, ac olim ipsi contra iniquas vel malevolas laudes erant, in usu. & adhuc Hispanis dicuntur esse ex usu; quid Fescinæ carmina sint, in subsequentibus indicabimus.

Atq; horum ductu invitamur ad considerationem Fescinæ, quam

CAPUT I. SECTIO I.

ni quam exponemus verbis *Plini lib. 24 cap. 4.* *Fascinus*, inquit, Imperatorum quoq; non solum infantium custos, qui Deus inter sacra Romana à Vestalibus colitur, & currus triumphantium, sub his pendens, defendit, Medicus invidia, jubetque eos recipere. *Jungimus* his, quæ habet *Adr. Turnebi Adversar. lib. 17. c. 10. p. 512.* Dii, inquit, avertentes ~~de~~ regnū à Græcis vocantur, qui avertunt prodigia & portentia. Dii depellentes etiam *Averrunci* nuncupantur &c. *Anton. Thysius & Iac. Oiselius commentar. ad Gellii noct. Attic. l. 4. c. 12. p. 339.* Indicat Deum ejusmodi etiam aurungum, auruncum vel aruncum a quibusdam autoribus dici. Plura de *averrunci* etymologia præbet *Cer. Job. Vossius Etymologico f. 55. S. 439.* De *Fascino* vero Deo Imperatorum custode existimato conferatur inter alios *Rosinus Antiquitat. Roman. cum Thom. Dempsteri notis libr. 10. c. 29. p. 1005. & 1045.* Fuit etiam olim inter Etnicos Priapi Idolum majus, quod Mutinus vel *Fascinus* dictum fuit, huic nubentes virgines infidere, vel alias illicitas actiones cum eodem exercere tenebantur, de quo *Job. Bapt. Casalini de profan. & sacra veteribus ritibus part. 2. c. 13. p. 82. et scilicet. Quod & cur Priapus, hujusque Idolum vel istiusmodi amuletum hortis quoque dicatum sit, aliis nostri scrutinii locus indicabit.* *Fascini* ejusmodi species Φαλλός, quoque dicitur, & est penis ligneus vel coriaceus, sive lignum oblongum in summo habens penem ligneum aut coriacum. *Quidam* exponunt ficalneum veretrum apud *Herodotum.* Plura de hoc Idolo Priapi vel Phallo, ejus forma externa ære expressa, & quod ex ligno ficalno extiterit, suppeditabunt allegata apud *Casalini l. a. cap. 12. p. 81.* Sic phallum ejusmodi olim etiam in Baccharalibus collo appensum gestasse, propter consensum huminum duorum, scilicet Priapi & Bacchi, memorat idem *Casalini l. a. cap. 9. p. 77.* *Igo Phallus* seu penis erectus similiter ut phallus amuleti loco olim varium in scopum usurpatus fuit; de quibus jam dictis agit *S. apula Lexico.* Vox autem phalli, & Ityphalli quibusdam promiscue pro veretro ejusmodi quoquaute aut itatua vel Idolo Priapi

fumitur. Hinc nota quoque vocabula Phallagogia, Phallophoria, Phallopophori & Ithyphallica. Sed de hac turpicula revel satyrico amuleto inferius inter amuleta infantibus, fecunditati, arboribus & hortis dicata fusiūs agetur. Interim de origine hujus turpis amuleti apud Ethnicos videatur, si placet, *Natal. Comes Mytholog. 1 s. q. 13. p. 493.* Denique de tutelaribus Diis Latinorum, quod Talismanicæ imagines, varia formæ, nec solum in domibus & navibus, sed etiam in agris aliisque in locis erecti fuerint, colligere licet ex *Jacobi Gaffarelli Curiositatib. inauditis Latinè redditis p. 109. et seq.* Imo Idola vel icunculae varia Ethnici olim promiscue loco Deorum ac amuletorum in usu fuerunt. Annotamus hoc loco non immerito etiam, quod hieroglyphicum sequens apud Egyptios denotat amuletum; sic autem *Jac. Alaserius speculo imagin. veritat. occulta c. 58. n. 9. a. p. 686.* Amuletum, ait, ac remedium contra adversa expressuri, maris caput domum inspiciens, & alterum femina prospiciens pingebant, ita enim omnem Dæmonem & discrimen arceri putabant.

Progradimur jam ad plura vocabula significationem amuleti experientia, veluti non ignotum est vocabulum *annexorum, adinxorū vel circumpendentium.* Hæc periapta habentur à quibusdam pro iis medicamentis, quæ de collo suspenduntur, ut capitibus dolorem demant, de quo valore & medicamentis coronæ capitis imponendis, evolvi potest *Galenus libr. de remed. part. sec. cap. 1.* Non raro itidem usurpatur nomen illud pro amuleto, quod veneficiis repugnare creditur. Hunc vero curandi modum per dicta periapta, solennem fuisse *Chirou,* eliciunt quidam ex verbis *Pindari Pyth. Ode 3. Stroph. 3. η γλοις τεταπίων τεινόγενη θεραπευαντα* aut membris circumponens undique pharmaca. Quid autem *Phæuanica* denotet, non obscuræ est indagationis: videlicet indicantur illâ medicationes illicitæ & incantationes, characteribus aliquo similibus mediis institutæ; sicuti ipsius vocis mentio fit apud *Virgilium Eclog. 8. Aristotelem 1. 9. de univ.* aliosque plures autores. Propterea etiam *Pharmaceutica* inscribitur *Idyllium.*

secundam Theocriti. Verum æquivalēt periapti sensus etiam
cuivis amuleto in Republica medica. Cui plura de ista spe-
cifica acceptione & Periammatis valore arrident, adeat Andr.
Tir aquellum de nobilitate c. 31. f. 152. Præterea conservaverunt,
quoque amuleta dici interdum ἀμυντήσα, tutamina, defen-
sacula vel præsidia. Niceteria, μικτήσα, inter alia etiam
juxta Basili. Fabrum thesaser. schol. sub eadem voce dicuntur frustis o-
lim remedia incantatoria, quæ gladiatores & agitatores sub-
alligarent vel suspenderint, ut vincerent; cui rei & sacrificia
magica fecerint: sine dubio superstitioso isti supellectili
interfuerunt πάρεδει, seu spiritus familiares. Porro inter-
synonyma amuletorum referenda sunt ἀποτροπαῖα vel ἀπο-
τροπαὶ profligations aut depulsiones portentorum, Λύσια
solventia, Φύγα fugantia, ὁργουρηματα, ἀργετηματα, εἰρη-
ματα (de qua voce *Jac. Paner. Bruno Lexico Castelli renewata*
p. 554.) ὁργουρηματα appensa, appendentia, annexa &c. Com-
perimus deinceps amuleta quoque dici ἀποτροπαῖα, ὑποτρο-
παῖα, avertentia seu depellantia; qualem vero significatio-
nem specificam his quipiam attribuant, legi potest apud
Andr. *Tir aquellum de nobilit. c. 31. fol. 146.* Præterea vocantur
illa subinde ἀποτροπαῖα abstergentia, εὐθόλμα quod intus
soveantur, & quasi in sinu abscondantur, vel quod sanitatem
insinuent & stabiliant, vel præservent a malis. Atque ipsa-
met iterum strictiori significatu accipi videntur pro iis, quæ
circa uterum gestantur, propter varium expetitum uteri
adjumentum aut præservationem, uti ferè colligere licet ex
Th. Reinesu varii lett. l. 3. c. 11. p. 515. Alias à *Luciano* amuletum
naturæ quoq; dicitur. Speciosas appellations etiam inter-
dum sortiuntur amuleta, dum imperscrutabiles, cœlestes &
divinæ vires ipsis tribuuntur; veluti scimus, quod illa quo-
que dicantur ἀμυνταῖα, rem supra naturam vel divina fa-
cientia, imo incantamenta seu ἀμυνταῖα. Quemadmodum
eo etiam collimare videntur appellations hæ, dum signifi-
cantur (& quidem in peste præcipue usitata) per theriacam
cœlestem, suffusum aethereum, mithridatum olympicum, 2.
theriacæ

theræ virtutis medicamenta: quod benignô astrorum influxu perfusa, nec communi ratione, operentur. Non defunt insimul, qui ista in specie ad *Hev. xix. 5* referunt, quô titulô alias designantur juxta Galenum (*I. 6. de composit. medicam. c. 3.*) medicamenta à venenis vel malignis morbis præservantia, de cuius interpretatione conferatur *Bapt. Sylvaticus Histor. medic. 24. p. 92.* Deinde *Quoniam* audiunt amuleta quibusdam, quæ judicio *Plini Valeriani Medicis* (*parabil. medicinae I. 7.*) ideo dici existimantur, quasi sint probata & maximè salutaria, naturaq; consona, nec non, cui rationes certæ infint à ratione probatæ, minus verò ab experientia petitæ. De voce *Quoniam* vel *Quæcumque* inferius occurrit plura. Interim, sicuti magica medicamenta, ita etiam physica quibusdam malè audiunt, veluti ex *Augustino* hæc verba evulgat *Job. Rauoldus censur. libr. Apocryphar. vet. Testam. tom. 2. prelect. 200. p. 1105.* sunt, inquit, magica *Augustino*, quæ *Physica* vocant *Medici*: à Dæmonibus vero sunt ista magica, ergo etiam à Dæmonibus ea, quæ mitiori vocabulo *Medici* *physica* dicunt. Illustrant hæc de physicis dicta, quæ mox sequentur: constat, quippe quod non rarenter amuleta quævis, vel certa portio illorum *Ligature physice*, additô epithetô physicæ vocentur; quandoq; etiam istæ *Ligature*, *ligamenta*, *ligacula*, *alligatura* & *suballigatura* tantum nuncupantur: & has voces quidam à ligando derivare volunt, quatenus collo vel aliis partibus alligantur vel appenduntur. Ast quia vox *Physica*, vel synonymum hujusmodi interdum ipsi est annexum, scilicet incantamentum &c: abundè claret eō ipsō, quæ dictionis illius intentio vel finis sit: scilicet, quod *ligatura* nexu quopiam firmo, magicō, aut sympathetico (fanatico pene dixisse) astrales & aliunde advolantes operationes liget, figat & obstringat ad operationes. Sic etiam vox hæc *Ligaturæ*, seu *Ligationis* in minus bona significatione nota est, quando incantatio indicatur peracta inter conjugis impotentes redditos à maleficio. Sic *Fascini* vox non absurdè forsitan à fascia, id est ligamine quopiam vel verbo fascio, ligo derivatur, nisi i

nisi à **Batavis**, nō **Batavias** fascinatione vel **Bataviu** fascino descendat; & hęc vocabula vel à **Batava** dico, aut maledico deducantur, vel tandem dicatur **Batavor** quasi **Patet natus oculis necans**. Non est ignotum, quod nefanda fascini negotia subinde ligulā, vel ligamine peragi credantur, uti innuit non rarò ex incantatorum actionibus & confessionibus. Patet illa malefica actio inter alios autores ex *Virgilii Eclog. 8.* ita canentis:

*Nec te tribus nodis trinos Amarylli colores,
Nec te Amarylli modo, sed Veneris dic vinculanecto.*

De qua actione etiam videre licet *Augustinum tract. 7. in Jovianum.* De novorum conjugum ligatione, vel nodis pro illorum sterilitate ab incantatoribus factis. *Mich. Frendius Gewissenssens. Fragen vonder Zauberer quest. 185. p. 393.* aliquid plures videri possunt. Taceo quod pro suspicione mea, hactenus de ligaturę vel fascini origine corroboranda solicita, faciat etiam hoc, dum *Diabolus* saxe adjurando accersit acque obligatur, & alligatur quasi, ut vires indat rebus alioquin inefficacibus. Abeunt penè in meam sententiam verba de Magia prolatā *Cornelii Agrippa de vanitat. scientiar. cap. 42. p. m. 159.* Magia, inquit, inferiora superiorum doctibus, tanquam quasdam illecebras sic copulat per eorum mutnam applicationem ad invicem, ut exinde stupenda saxe confurgant miracula, non tam arte, quam natura, cui se ars ministram exhibet, hęc operanti. Illustrat hoc alia perversa intentio Magorum militiorum, & horum coryphaei in primis, scilicet *Paracelsi*, qui pluries in suis scriptis docet, quomodo vires rebus in efficacibus comparari, & ex his extorqueri quasi possint per confidentiam firmamque imaginationem; quā ratione etiam Demonem in auxilium provocari & obligari vel alligari posse scribit, ut pro voluntate ac desiderio teneatur inservire, & efficere petita vel mandata. Crebrius à nobis in posterum citandus & laudandus *Gregor. Michaelis in suis industrie conscriptionis nouis ad Gaffarelli curiositates inauditas p. 395.* in hanc rem ira scribit:

Scribit: Ligaturæ ideo dicuntur, quia nil certi dici ac prænuntiari poterit, nisi omnia sortitione loca inter se concinnè combinentur, & velut sese ligent, & complectantur. Quod vero abstrusi quidpiam insit amuletis, innuunt illi, qui pentacula medicamenta vocant totâ essentiâ vel substantia agentia, quod illorum operatio seu vis, non ad qualitates apertas, scilicet primas vel secundas, sed ad occultas referri possit, & Ἀδύτοις τοις, formalis substantiaz causa sit actionis non facile explicabilis, uti de hujus appellationis ratione prolixè agit *Sennertus* in *scient. medic. maj. cap. de facult. med. p. 913. cap. de Alchipharmac. p. 968.* Et *cap. de totius substantiae morbis p. 148.* Proinde *Dioscorides* etiam *άριστα* vocat *ἀνάλογα*, hoc est, quorum rationem perspicere vel reddere non possumus, de quo plura exhibit *Joh. Ger. Vossius de philosophia & philosoph. sc̄tis c. 8. §. 15. p. 64.* Partem equidem difficultatis de obscuro sensu, scilicet totius substantiaz, sed non illius demit omne punctum *Herm. Grubius de simplic. facult. medic. cognosc. p. 1.* Non male etiam substantiales & formales proprietates materialibus oppositas videntur explicare *Rud. Gaclenius apud Sylv. Rattray theatro sympat. p. 275. & 276.* Plura quoq; de his patetient inferius, ubi de amuletorum operandi modo erimus solliciti. Ob peculiare estimium, quod pollent apud autores quospiam *amuleta*, eadem *arcana* dicuntur: & quidem secundum mentem *Paracelsi* l. 5. *Archidox. cap. de arcans p. 803.* arcانum censetur esse res secreta incorporalis atque immortalis, quæ ab homine, juxta multorum effatum cognosci non possit, nisi per experientiam. Atq; hujusmodi arcani descriptio à multis etiam tribuitur amuletis. Imo eā etiam ratione arcanorum classi reperties annumerari amuleta, quod non nulli tanti faciant ista, ut tanquam sanctum quid non omnibus, præcipue profanis, & quod major est, nec filiis à Parentibus aperienda esse intendunt statuant.

Annumerantur porro amuletorum classi, tanquam alius quid spirantes, σφραγίδες, seu sphragitides, ut *Prudens* vocat, sigilla vel signa cusa, tusa, fusa, aliisve modis variis

variis elaborata & fabricata sub certo stellarum positu, ac s^ep^e
signis vel figuris sideralibus ornata. Materiem vero illis pr^æ-
bent simplicia varia ex tribus regnis, vel fontibus rerum me-
dicinalium petita. Dicta isthac pentacula *Chrysoformis* ap-
pellat *πελμα*, brae^tcas vel laminas : forte quia frequenter
reperiuntur ejusmodi laminæ, quibus characteres & figuræ
varia insculptæ conspiciuntur. Nomine diversa, re vero e-
adem sunt illa sigilla, quæ Arabibus *Talisman*, *Talisma*, *Thali-
ma*, *Tilsema*, *Talismanica*, vel *Tilsematica* figure efferuntur ; *Tel-
esmata* eadem etiam quidam nuncupant, quod aliis tamen
displacet. A *Paracelso* itidem ejusmodi imagines & sculptu-
ras dici *Gamahen*, *Gamaha*, *Gamahas* vel *Gamahas* innotescit
ex *Dan. Sennert. de consensi. Et diss. chymic. cum Aristotel. cap. 13. p. 218.*
Vocabula illa vero ex Hebraica dictione inferiu soccurrente
forte educta sunt. A Gracis *Tilsemæ* illa memorata *coχεῖα*
dicuntur, quæ, sicut indicatum fuit, res sunt secundum A-
strologica præcepta & certos siderum situs ac figuræ in cœlo
putatas fictæ vel factæ, ut sint velut *ἀλεξητίζοι* seu averrun-
ci Dii. Differre interim hæc à *Teraphim*, ita ut hæc futuris præ-
dicendis, illa vero malis arcendis destinata credantur, erudi-
mum ex *Job. Seldeni syntagma de DLs Syria Synt. 1. cap. 2. p. 103. Et 116.*
Quo in loco citato plura etiam de hoc, juxta ductum indicis
illius libri, evolvi possunt. De *Teraphim*, cui hæc non suffi-
cient, adeat commentatorem *Seldeni*, scilicet *Andream Beyer-
num additamentis ad locorum adductionem Seldeni p. 157. et seq.* uti & in lo-
cis illic in indice significatis. De *Teraphim* similiter, cui vo-
luppe est, consulere potest *Franc. Monachus Arone purgatio c. 20.
p. 198. Et Eliam Schedum de DLs German. p. 109. et seq.* Verum inter-
Talismas Arabum & *Teraphim* Judæorum nihil discriminis
interesse, rationibus aliquot demonstrat *Hottingerus L. 1. hist. or.
c. 8.* Præterea etiam ejusmodi cœlatas res, vel imagines πα-
ταινε^t vocari memorat *Jac. Gaffarellus curiositat. inaudit. p. 109. et seq.*
Αποτελεσμα sive effectus stellarum quaque diei Tilsemas-
istas meminit *Greg. Michaelis notis ad Gaffarell. curiosit. inaudit.
p. 258.* Tilsema voci æquivalet etiam juxta significationem
vel

vel interpretationem vox *Aethiopica Periapheno*, de quo Leonb. Thurneisserus *Onomasticon* p. 172. Non immorabor Tilsemis considerandis hoc loco diutiis, cum me sublevarint in illarum expositione alii mox indicandi, qui prolixè vocis originem, compositionem, ac naturam earundem examinant: videlicet *auctor anonym.* Collegii curiosi Parisiensis, qui tractatus in Germanicam lingvam versus evolvatur, & quidem libro 1. colloq. 21 p. 460. Non minus de iisdem legi meretur *Julius Reicheltus de annedictis* p. 1. et s. qui scriptor dicto in tractatu in specie de Tilsemarum, (nec medicorum amuletorum adeo) conditione doctè ac prolixè differit. Non inops item est auctorum argumentum idem tractantium *Andr. Beyerus* l. a. p. 156. Cui etiam adjungatur Tilsemarum insignis patronus, *Jac. Gaffarellus* l. a. p. 105. et s. & p. 114. et s. Nec indignus est, qui à nobis iterum dilaudetur ob doctrinam Tilsemarum quam christianè atq; doctè ventilat, *Greg. Michaelis* l. c. p. 257. et s. Idolorum & periamatum loco sape etiam in usu fuerunt icunculae zonæ, aureæ vel argenteæ, quas propter materiam illarum vulgo *Medagliæ* dictas esse, enarrat *Job. Bapt. Casalini* de veter. sacr. Christianor. rub. c. 48. p. 265. Icunculas autem talismodi sape Talismanicæ arti suam originem debere, non ignotum esse arbitramur. Tandem eadem esse scuta Davidica Judæorum, quales Talismanicæ res, non nulli adstruunt autores. Deseremus interea jam Tilsemarum materiam, usq; dum inferiùs major nobis ansa suborietur adhuc plura circa ista monendi.

Restant præterea aliæ amuletorum appellationes quæpiam perlustrandæ; & quidem non ultimo loco illud apud Paracelsi asseclas reponitur, licet ultimo fere à nobis in synymorum classe attingatur, quod dicitur *Zenekdon*. Variam hujus vocis scriptiōem quoque reperimus, ita ut quidam etiam vulgo *Zenexton*, *Zenechton*, *Senechton*, inò *Xenexton* ponant. Orta fuit fortè varia hæc scriptio, quod plurimi ignorarint, cui lingvæ originem Barbaræ hujus vocis tribuerent. *Hermannus tr. sumulo pestis* fol. m, 182. Similiter Barbaram isthanc

vocem pronuntiat, atq; illi periammati peculiares dotes affi-
gnat, scilicet, quòd contagii sit incapax ; unde quoque inter
Zenectorum classem gemmas, aliaque minus venenata refert.
Plurimi verò autores solum pendaculis venenatis nomen
Zenechti vendicant. Ab Kircherio scrutin. pestis familiaris est
scriptio hæc : *Xenexeton*, cuius scriptio rationem non har-
olor. Qui *Xenechton*, aut *Xenechdon* scribunt, (inter quos est
Paracelsus, *Porta* & alii) eam vocem forsitan Græcorum originis o-
pinantur, dictamque illam censem, quasi Ζενεχτον εχον milites
aut hostes externos habens, cum quibus masculum virus, sci-
licet arsenicum, tanquam præcipuum Zenechti ingrediens,
pugnare audeat, vel debeat. Vix locum etiam hic habet co-
gitatio, quod vox illa descendat à Xenico pharmaco, mira sci-
licet corrumperi celeritate prædicto, quod juxta Aristotelis
verba (in ipsius mirabilibus) apud Celtas crescit ; atque hoc cum
Aconito, Tora & Limeo convenire ait *Conr. Gesnerus de Aconi-*
top. p. 8. Verum suspicor *Xenexeton* scriptio errorem inde forte
ortum, quod Græcorum Σ (xi) pro Ζ (zita vel zet) Latino-
rum, & χ (chi) Græcorum pro Ξι vel Ιχ Latinorum acce-
ptum, voceque a scriptione postea expressum fit. Sic aman-
nuenses aut scribæ imperiti, uti olim, ita etiamnum hodie
multa vitia haud raro libris inferunt, undetot ac tam variaz
lectiones emergunt. Loco plurium illud unicum testimoni-
nium sufficiens nobis præbeat vox Σινάη planta illa Jonæ
Prophetæ umbram gratam excitans, quam vocem Κικιδον vel
Kikinon scripserunt ; cuius vocis initialem per R. & sic inte-
grum vocabulum *Ricinum* expresserunt, de quo *B. Rolfinicus de*
purgant. vegetabilibus p. 131. et seq. Procul dubio vero Arabicae ori-
ginis rectius creditur esse illa vox, quæ ex venenatis confi-
stens amuletum exprimit, atque *Zenechton* appellatur ; quam
in rem applausum meretur *Grüningius Florileg. chymic. part. 24. t. 3 p. 471.* arbitra-
tur arsenicum ab Arabibus dici Arsenec, Zenec & Zene, unde
ne cuivis hoc Dei donum innotesceret, usu figuræ Rheto-
rum, nempe aphæreos, senium pro Arsenicum, Zenec pro

SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.

Arsenech, & sic *Zenechdon* pro Diazenech dictum esse. Atque ut plurimum indigitantur hac voce periapta in peste usitata, & quæ arsenicum, aliave ingredientia venenata recipiunt; quamvis etiam sint pauci, qui posterius non ita attendant, sed etiam mitiora (nec adeo venenata solum, aut in peste vel venenis domandis peculiariter commendata) promiscue & in quibuscumque morbis usitata pro Zenechtis habent ac proclaimant: Veluti *Rhumelius* aliiq[ue] plures ejusmodi periapta insignita ita tradunt, quæ nihil veneni penitus recipiunt. *Mart. Rulandus Lexie. Alchemia p. 408.* describit, istud ita: Xenechtum est præservativum contra pestem collo appensum, ut argentum vivum avellane conclusum, & similia: aliis prima virginis menstrua intelligit. *Man hencfis an Hals wider die Pest.* Et iterum ille: Xenechdon Paracelso est tabella arsenici, seu arsenicum contra pestem, quamvis ista compositio non solum habeat arsenicum, sed etiam rubetas, dictamnum, & alia. Mirum autem nobis non videtur, quod autores quipiam vel signari primæ originis, aut ingredientium Zenechti veri, vel usitatâ licentia quipiam mutentes, quamvis periapta, & in peste in specie, vel aliis quibuscumque in morbis usitata, & venenis quidem destituta, nomine isto significant: opia quippe subinde quoque dicuntur medicamenta quædam, quæ opium non continent, si solum prisorum opiatorum, vel alexipharmacorum electuariorum, aut opii ipsius externam formam quadantenus referant; quod de pulveribus & tinctoriis bezoarticis itidem constat, quæ medicamenta non adeo bezoar ingreditur, quam similis efficacia bezoardica commendat. Latini reddunt Zenechta etiam per iabulas, placentulas & fusculos arsenicale, cordiales, pefilinales ac præservantes à peste. Restant adhuc; quantum nobis innotuit, patæca vocabula alia, quæ pro periammatibus significandis subinde ponuntur, verbi gratia: *armilla, epicarpia, monilia, scuta, fuscus, zone, annuli medici vel magici;* item interdum etiam *Homerice curationes, Ephesia litera &c.* hæc & similia, quia sparsum in subsequentibus attingimus, non opus esse arbitramur.

CAPUT I. SECTIO I.

13

zur, ut jam illorum recensioni vel expositioni prolixius ins-
tamus.

Orientalibus linguis, & quidem Hebraicâ designatur
amuletum voce קְמִיעַ juxta Buxtorfium lexic. Talmud. f. 2057.
De voce hac sequentia debemus Valent. Schindlero in Lexico:
Pentaglotto f. 1624. קְמִיעַ denotat ligationem, ligaturam, in
qua ponuntur schedæ parvæ cum scriptura parva, scriptura,
quæ collo alligatur sanitatis causa: scheda parva, quæ con-
stat literis capitalibus קְמֻעָה æquivalet chartæ experimenta-
li, amuleto. Usitata etiam est Hebræis vox חֹמֶר & חֹמֶר
velut his utitur inter Talmudicos Rabbi-Salomo in Kidduschin
f. 23, col. 2. Dediæta voce chomer conferatur etiam Buxtorfius
l. c. f. 790. Idem Buxtorfius lexico Hebraico p. 395. indicat pariter
quod amuleta denotent לְחַשֵּׁיְבָה Jes. 3. 20. Aben Ezra vero
scribit esse characteres aurô vel argentô scriptos, formâ vel
modô incantationis. Quidam inaures. Cornel. à Lapide com-
mentar. ad Esaiæ cap. 3. v. 20. p. 77. Similiter illâ voce inaures de-
notari ait, quæ loco amuletorum contra incantationes priùs
usurpatæ fuerint, exinde vero in ornatum & delicias abie-
rint. Descendit autem nomen illud à שְׁמַעַת mussitavit, in-
cantavit, quod mussitando fieri solet. Benè autem incanta-
torum ac Dæmonis mancipiorum vel proxenetarum negoti-
um hac ratione indicatur, in quo vocem inarticulatam, vel
murmura isti exhibent, atq; sic sæpe suas actiones peragunt;
vix autem singularem occæcati hi à Diabolo suis talismodi
gestibus inesse credunt. De eadem & aliis adhuc circa voca-
bulum hoc annotatis videatur etiam Joh. Fungerus lexico Phi-
lolog. sub voce fascini. p. 308. Sic etiam illa vocabula, quæ Ezechi-
elii 13. v. 18. reperiuntur, scilicet כְּסָתוֹת pulvillo, idem ac
phylacteria, & מִסְפְּחוֹת cervicalia, idem ac periammata,
quædam illicita ac magica esse statuunt quidam, de quo ite-
rum Cornelius à Lapide commentar. ad hunc locum p. 1027. Dehinc
vocabulum totaphoth, quæ legitur Exod. 13. 16. Et Devter.
6. 8. à Rabbinis nomine Chaldaico vocari rep̄hilim & Judao-

SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.

rum etiamnum hodie usitatas illas tabulas, aut membranu-
fas fronti vel brachio alligatas esse statuit Th. Bez a notis ad Mat-
thei c. 23, s. f. 102. Dietas tabulas verò loco Phylacteriorum,
vel amuletorum haberi innuit idem L.c. Quid Beth nepesch
denotet Hebraicō idiomate, de eo paulò superius tradita huc
itidem referri possunt. Imò Hebræ voce בְּנֵי significatur
ornamentum, seu monile, quasi amuletum ad depellendos
morbos gestari solitum; derivatum autem illud nomen est
ab בְּנֵי ægrotavit, velut hæc continentur apud Joh. Mich.
Dilherrum cantico cantor. p. 370. Arabes amuletum nuncupant
Tamimaton à radice Tamma perfectum esse, de quo Jacob. Gölis
Lexicon Arabic. f. 393. Est & aliud Arabibus usitatum, nimi-
tum *Charason*, à radice Charasa custodivit.

Germani non nimis copiosi sunt in amuletorum appella-
tione, à varia conditione vel applicandi ratione dicuntur
verò: *Gift*, *Steine*, *Säcklein* und *Schildlein*, *Hertz*, *Schildlein*
und *Säcklein*, *Schröckleingen*, *Krampfringe*, *Angehänge*,
Arznen, oder etwas äußerlich an den Kopf, Hals, oder Brust zu
hängen, oder bey sich zu tragen. *Georg. Phaedro* in der vollkommenen
Heilung aller Schäden quæpiam periapta nuncupat *Cha-
racterische Curen*, *Constellirte Wörter*.

Restat, ut etiam variam amuleti acceptiōnē adhuc tan-
gamus breviter: Jam ante verò innuimus, quod vox amule-
ti, & alia synonyma subinde specificè magis sumantur pro-
pis, quæ beneficiis & malis depellendis opposita credituntur,
veluti de hoc varia loca. *Plinii* allegant *Andr. Tiraquellus* de no-
bilitate tom. 1, cap. 31, p. 145. *Claud. Minos* comment. ad *Andr. Alci-*
atti Emblem. 77, p. 313. lexicographi & autores alii plures. Penta-
culi vocem idem illud significare indicat *Mart. Rulandus Lexi-*
co Alchym. p. 360. *Johnsonius lexicachymic.* p. 185. & alii non pauci.
In præcedentibus, ubi dedimus etymologiarum expositionem,,
fecimus mentionem sententiæ *Rosenbergeri*, cui alii quoque ad-
stipulantur, quod amuletum præcipue denotet externum
medicamentum venena vel pestem everrens atque evertens.
Rorò pro Talismate, seu pentaculo, characteribus vel figuris:
certis.

terris notato, strictius accipi vocabulum amuleti arbitratur
Jul. Reichenbatus de amuletis p. 2. Verum generale potius hodiè
est nomen amuleti, omnes species pentaculorum sub se com-
plectens, veluti autores moderni communiter, & in medi-
cina illud accipiunt, quando externum ejusmodi medica-
mentum designandum est. Sicuti verò in præmissis memo-
ravimus, quod alexiteria & alexipharmacæ pro amuletis sub-
inde ponantur: ita etiam propter aliqualem respectum vel
notam à quibusdam amuleta dicuntur alexiteria illa, quæ in-
teriori usui destinata sunt; idq; ideo, quod quidam alexiteri-
orum & que, atque amuletorum operationes occultas ac mi-
nus perscrutabiles existimaverint. Libertas verò hujusmo-
di Medicis non est infrequens, dum ob aliqualem rationem
operationis, vel alius circumstantia congrue nomen vel ap-
pellationem peregrinam, & minus propriam, vel per omnia
medicamentis quibusdam competentem assignant; uti pau-
lo ante de bezoarticis & opiatis innotuit, & ex pluribus si-
milibus plenius patet fieri posset, si demonstratione opus fo-
ret. Quod vero alexipharmacæ medicamenta interna voce
amuleti notentur vel significantur, colligere licet ex *Abbatis*
de *viperæ natura* c. 7. p. 36. & 40. Præterea *Joh. Bapt. Sylvaticus con-
troversiæ med.* 43. p. 206. demonstrat ex *Galenii lib. 2. de compof. med-*
sec. loc. ejudem numeri cap. & libro de remed. facile parabilib. c. 1.
quod amuletum sit auxilium illud, quod extrinsecus posi-
tum, vel interius assumptum nullam medicam habeat ratio-
nem, sed secundum mirabilem quandam proprietatem ho-
mini incognitam efficax sit. Eadem fuit sententia *Plini lib.*
25. *cap. 25.* Sic opiatas, occultâ vi lui venereæ oppositas, fre-
quenter amuleti nomine significatas reperies in *Palmaru tr.*
de morbis contagiosi l. 1. c. 7. p. 29. eis. Similiter cordis leporini
pulverem interno usui destinatum in quartana designat a-
muletum *Petr. Monavini Epistola* (inter *Cratoni communiter*
dictas Epistolæ & opera reperienda & à Laur. Scholtzio edita) 229.
fol. 404. Varia medicamenta vel arcana interna in *Epilepsia*
dilaudata itidem nomine amuleti, apotropæi, lynterii, my-
sterii.

sterii olympici, phylacterii &c. nomine significari legimus in Magni G. Phedronis opusculo Intro-Chemicis quatuor à Job. Andr. Schenckio edit. p. 51. eis. Sic passercularum inter aviculas salacissimorum cerebella si edantur, tanquam amuletum quoddam venerem stimulare ait Bald. Ronseus Epistol. 22. p. 66. Ob scopum ejusmodi curationem pestis, vel tractatum suum de peste editum Herm. Follinus vocare videtur Amuletum Antonianum seu tuis pestifera fugam, quia scilicet liber hic de curatione pestis agit, & dedicatione inscriptus est cuiquam, cui nomen Antonii fuit; non autem ideo, ac si dictus tractatus multa, vel in specie de amuleti contenta condat aut promat; veluti quidem Lipenius in Bibliotheca medica sentire videtur, quia sub amuleti titulum retulit istum tractatum. Intelligimus etiam à quibusdam amuleti vocem sumi pro omni medicamento morbos quosvis curante, veluti videre est ex Job. Razis. Textoris officina scholastica. l. 4. c. 87. p. 48. Pharmacopolæ, inquit, medicamentorum venditores & pharmacopolium amuletorum officinæ. Deinde salvatellæ sectionem (tanquam medelam occultè agentem) in febribus putridis ad amuleti actionem à quibusdam referri solere, innotescit ex Sylvatico l.c. Interdum quoque pro quavis rei ominosæ, ingratæ vel noxiæ abolitione, sine medicamentis instituta, usurpatur amuletum, quemadmodum exspundi gestum per abolitionem explicat Joan. Pierius hyerogl. lib. 33. c. 48. p. 342. Dum scilicet veteres ad conspectum rei ingratæ usi sunt illò ritu, uti inter alios etiam Theocritus scribit: *ως μη βασκαντω δε Τελε εις εμον επογκ κολπων.* Laxa item & tropica subinde occurrit amuleti acceptio, dum illud pro refutatione, excusatione vel defensione, ponitur, velut suum scriptum quoddam Amuletum ex Psalmo 3. & 117. inscribit Libavius syntagma arcanorum. Sed non morantur nos amuleti multiplices allegati, vel latentes nos in præfenti sensus; in primis vero nobis in hoc tractatu curæ erunt periapta licita, naturalia & medica externa in morbis variis aut malis commendata, veluti hæc in proximè sequenti capite mox etiam describenda seligemus, & separata eadem ab illicitis tractabimus.

SECTIO II.

De

Amuleti natura seu descriptione,

AMULETUM est externum atque naturale medicamentum, vel res variis partibus corporis sensitivi contra ipsius morbos in primis vel mala curationis atque præservationis gratia suspensa vel admota; sive etiam quæ alii minùs sensitivis locis & rebus admovetur, pro variis illarum injuriis aut malis arcendis, ac bonis accersendis, & quæ res ut plurimum formâ ficcâ, integra atque paucâ prædicta est.

Reperiuntur equidem multæ alia descriptio[n]es amuletorum, veluti hæc sequens *Plinius* aliisque multis usitata est, quæ volunt amuletum esse omne genus remedii adversus cuncta mala medicamenta, & præstissim contra beneficia valentissimum. Verum dicta hæc atque alia plures huiusmodi definitiones non omnes videntur adeò per omnia exhauste naturam & adjuncta singula periammatum; proinde placuit nobis illa data, pro cujus meliori cognitione indaganda lubet nobis quadam necessaria adhuc monere. Diximus itaque amuleta esse medicamenta, ut ita excluderemus alia varia facilè intelligenda, ex rebus sex non naturilibus, aut præstigiatorum pera vel penu petita, quæ pro sanitate conservanda vel morbis arcendis itidem in usum licitum atque illicitum admittuntur. Videntur porro etiam alia res, præter medicamenta, ad amuletorum classem trahendæ vel tolerandæ inter ista esse, uti in descriptione amuletorum innuimus, atque talismodi in catalogo nostro amuletorum, innotescant: videlicet quæ corpora hominum pariter ac brutorum, imò etiam arbores, plantas, hortos, agros aut domus à varia bestiarum atq[ue] insectorum noxiōrum aut venenatōrum insultu atq[ue] damno tueri solent, aut saltem illud præstare credun-

creduntur. Talia licet non semper actu existere periammatata videantur, attamen isthac, (modò licita sint, nec natura repugnant,) non planè ex classe medicamentorum vel peraptorum ejicere valemus aut audemus. Licet etiam quis accuratiùs periapti vocem pensitans, talis modi nolit inter ea tolerare, communem tamen istorum usum & nomen nemo facile ipsis demet; ideoque etiam nos intellectis rebus in verbis nolumus esse difficiles. Quia modus applicandi amuleta vel analogus usus cum veris amuletis coincidit; tametsi medicamenta istiusmodi externa brutis aut rebus minus sensitivis externe appendantur, quis facilè ista ideo à nomine & valore amuletorum removebit. Non ignoro quidem quosdam medicos ex foro medico, tanquam minus idoneum subiectum, insensibilia & bruta proscribere; verum manet omnino medicus ejusmodi ausus, manet modus applicandi medicamenta, non mutatur finis, sed intenditur sanitatis conservatio vel pristini aut integri status restitutio; quantumvis subiectum & operantes vel administrantes ejusmodi medelam varient quadantenus: dum scilicet alii in rationalibus, & alii in irrationalibus & minus nobilibus creaturis medicinam ejusmodi exercent. Utrum etiam vere & jure sit dedecori medicina, quod imperium ipsius late sit expansum, quod creaturis omnimode bonis, omnisque conditionis à Deo conditis, & in hominum conservandam integratem atque usum collimantibus, ope sua prospicere potest, speculentur cordati medici, aliquae quibus sanæ mentis usus atque rerum vera interpretatio est concessa. Unice itaque ejusmodi sinister conceptus in minus fundata interpretatione requiescit, quā simulamus & dissimulamus, fingimus aut palliata tradimus ea, quæ tamen rectius reputari aut accipi deberent ac possent. Adeò quidem invaluit communis opinio & usus, ut tyrannidis instar sepe sit, & sicuti in aliis rebus multis, ita in primis in Medicina, ac in specie in dicto negotio dominetur ac toleretur. Quod vero Medicus melioribus aut nobilioribus creaturis tractandis intentus, nolit, aut non possit

possit, vel soleat commodè semper medicinam administrare, ignobilioribus creaturis, id tamen non excludit medicam notitiam, potestatem, liberumque arbitrium exercendi medicinam, quæ vel hominibus congrua est, aut per analogiam aliis creaturis apta existit. Dubium quippe non est, quin per analogiam brutis & plantis medicamenta quæpiam applicari possint, quæ ipsas à vario malo, morbo, corruptione, marcore, putredine & interitu vindicant; de quo præter patrum familias, & hortulanorum experientiam, sana ratio in consilium vocari potest, si quis de dictis ambigit; sed hæc forsitan alio in loco commodiari perspicuitate majori prosequemur. Eadem verò videtur ratio si allium, mercurius currens, aliaque similia ab arboribus, domibus, brutis aliisque rebus aut locis infecta vel alia noxia, naturali ac licito modò, abigunt, ac si corpori humano suspensa similem in scopum directa eadem essent. Non solum autem opus videtur, ut proximè corpori humano, juxta frequentiorem usum, appendantur amuleta; cum talia etiam dicantur ex res, quæ in vestimentis gestantur, aut in certò loco ponuntur pro depellendis morbis, de quo ex *Vossis Etymolog. p. 27.* aliisque autribus constat. Notum quoque est de Tifsemis seu illicitis apotropzis & incantamentis variis, quod multis in locis adficiorū abscondantur vel suspendantur, veluti hoc experientia comprobat, & nosfer catalogus subsequens amuletorum indicabit. Sic *Plinius lib. 25. c. 9.* de cyclaminis radice loquens: nascitur, inquit, illa in umbrosis, à nostris tuber terræ nominatur, in omnibus ferenda domibus; si verum est, ubi sata sit, nihil nocere mala medicamenta. Opus itaque videtur in primis in usu amuletorum, ut eadem iis corporibꝫ vel rebus, quibus medicâ suâ ope præesse debent, propriis admoveantur; nec adeò per imaginationem aut varie tortam & fictam rationem in dissipata loca agant & spargant suas operationes, ut multi de magicis actionibus scribunt, quibus sua arcana relinquo; cautam interim atque christianam philosophandi attentionem ipsis insimul amicè svadeo. Modus

applicandi amuleta frequentissimè fit per actionem alligandi, suspendendi, vel affigendi, hinc etiam sua nomina sortiuntur: dum pentacula, alligamenta &c. dicuntur. Ilicet etiam collum præcipua pars sit, vel locus, cui amuleta plurima admoventur, non tamen aliae insimul partes variaz excluduntur, quin pariter per modum affigendi vel alligandi suscipiant periapta, ut istæ efficaciz medicæ eò citius propinquo isto in loco fiant participes. Quantumvis pendula etiam sunt ut plurimum amuleta in corporis extima parte, nihil tamen prohibet, quin firmiter etiam sint corpori alligata vel in manus, manu, ore, aliisque in locis angustis prope corporis habitum detenta; modo illa reliquis amuletorum circumstantiis vel attributis simul respondeant. Sic defossa etiam quædam amuleta possunt esse in terra, (uti paulò ante ex Plinio accepimus) item sub limitibus januarum, stabulorum, vel ædium, aut in earum conclavi quoipam suspensa possunt conspici, si modo non impingant in regulas licitorum pentaculorum, & eadem suam efficaciam vel effluvia emittant, naturali modo.

Externè etiam corpori in primis applicari periapta diuinus; etiam si pauci quidam autores quoque medicamenta interna, occultâ, & vi non facile indagandâ operantia, amuletorum nomine dignentur; veluti de alexipharmacis aut bezoardicis constat, aut quibus pro scopo isto medendi venenati quid admiscentur. Observamus etiam amuleta in primis constare ex rebus vel medicamentis simplicibus, quamvis etiam composita dentur, partim ex integris iisdem nec adeò contritis ingredientibus, partim etiam ex contusis medicamentis facta & in placentalas, aut pastillos, cordis formam &c. redacta. Ultima hæc dicta inter periapta, antepileptica, febrifuga, pestifuga, & sanguinem fistentia præprimis reperiemus inferius consignata. Composita ista utraque amuleta iterum formâ fictâ in primis prædicta deprehendimus, uti examen plurimorum periammatum non obscurè indicat. Scimus equidem pariter quod succidaz

succidæ plantæ, radices, aut vegetabilia alia, item viva animalia seu recens extincta subinde recipientur pro negotio periaptorum; imo liquida videntur etiam amuleticam vim ferè de se sparsisse: veluti *Plinius l. 23. c. 1.* scribit quempiam ab aspide percussum, dum aceti utrem ferret, nihil doloris sensisse, simul ac verò deposuisset, dolore illum cruciatum esse. Verum sicca forma in amuletis forte ideo obtinet communiter, ne ita corruptioni sint obnoxia, & ut promptius quovis tempore impetrari ac servari atque corpori admota sine corruptione, &c. & nausea commodius gestari possint. Proinde discrepant quadantenus amuleta, juxta dictas circumstantias ab aliis medicamentis externis, quæ glutinosâ, unctuosâ, humidâ, aliisque dotibus, in sensus magis incurrentibus, præ amuletis instructa sunt. Dum etiam perriammatæ formâ sicca, integrâ, atque paucâ prædicta esse dicimus, juxta datam descriptionem, differunt eadem à Topicis aliis, prolixis scilicet ferculis, fomentis, epithematisbus, aliisque compositis atque contusis medicamentis, & iis quidem humidis, quæ alias cordi, fronti, pulsibus, aliisque pluribus partibus applicantur. Reliqua emplastra, dropaces, cataplasma, contusæ herbæ, linimenta, mucilagines &c. quæ ob vim consolidantem, mundificantem, emollientem, calefientem, refrigerantem, anodynamam, maturantem, odoriferam, aliosve scopos adhibentur, non adeò convenientiunt cum amuletis. Neutquam interim his concessis sustinere appeto, quod amuleta planè discrepant suâ operatione ab aliis medicamentis omnibus haec tenus dicitis, aut etiam internis, uti quidem opinio quorundam medicorum id subinnuit: qui totâ potius substantia, minus scrutando modô, vi magnetica, ætherea, occultâ &c. crediderunt amuleta suas operationes exserere & fistere; sed, uti patebit ex subsequentibus, eò modô, quô reliqua medicamenta, operantur pentacula. Quia etiam periapta voluimus esse medicamenta naturalia, ideo pro spuriis declaramus, & ex communitate legitimorum probiorum excludimus omnes nugas, deliria magica, charateres,

Lteres, diabolica symbola &c: utpote quæ non naturam atq; medicinam, tanquam genuinos parentes, agnoscunt. Veterum equidem amuleta plurima, & doctrina de iis occupata non omni malitiâ & culpâ caruerunt, dum incantamentis aut beneficiis proxima, si non ipsamet talia fuerunt; sicuti etiam contra incantationem aut mala medicamenta multa, periapta statuerint salutaria veteres. Abeant autem ex Christianorum medicina ad orcum damnata omnia pentacula, naturæ cursam communem, usus licitos & privilegia concessa alioquin à Deo transcendentia, quæ nos in posterum, non nisi justæ indignationis & vituperii ergo attingemus. Licitæ verò nobis cum primis curæ sunt amuleta, quibus etiam nos nec nimium, nec minimum tribuimus. Dantur quippe autores, qui nimium; dantur etiam qui parum, imò nihil ferè efficaciz concedunt amolimentis; utriusque partis rationes in sequentibus perpendemus fusiūs. Licitæ insimul periapta subinde existunt, quibus illicita solum collectio, præparatio, aut applicatio affixa deprehenditur; ista itaque à scoriis vel recrementis suis indignis liberentur, & à Christianis ac prudentibus medicis suo nitori, valori, atq; usui legitimo restituantur: idque unicè in laudem Dei, incrementum Medicinæ, veritatis indagationem, hominumque commodum ac salutem. Quilibet Christianus porrò etiam attendat, ne licita periammata majoris astimet, quam par est, veluti quidam in his æquè ac aliis temporalibus auxiliis ac medicamentis majorem confidentiam ponunt, quam in præpotentis Dei auxilio, ad quod post illa temporalia multi perperam, & vix sèpissimè respiciunt atque confundunt. Risui magis etiam, quam applausui se exponunt, qui cœlestia, divina, animorum venationes vel aucupia, five potestatem in illos in amuletis sitam esse sibi aliis persuadent, & varia similia alia incredibilia ex iisdem emanare arbitrantur: sensicvi corporis itaque affectibus in primis destinata esse amuleta diximus. Præterea placuit nobis in definitione amuletorum attendre duplē respectum Medicis.

etis alias familiarem circa medicamentorum applicationem, quatenus illa modo præservationis, modo curationis ergo in usum vocantur. Sic præservandi intentio locum inventit in sensitivis pariter ac minus sensitivis creaturis aut rebus, à quibus postremis etiam certis apotropæis nituntur, homines arcere insectorum aut animalium noxiiorum &c. insultus vel damna. Curationis vero scopo plurima periaptæaque ac medicamenta alia locum inveniunt in medicina. Deinde pentacula, sicuti medicamenta alia, ex tribus regnis materiæ medicæ desumuntur, ut scilicet pro illis regnum animale, vegetabile atque minerale conferat sua deposita vel concreta. Vellicat nobis hoc loco aures *Helmontii*, qui à dicta sententia nos revocare conatur, dum ab amuletorum republica metalla excludere satagit; In tractatu enim *potionis medicam*: dicto §. 61. raro, inquit, metalla sunt amuleta, nisi sint adhuc aperta aut ab externis exaltata. Verum dictus autor *tr. in herbis verbis & lapidibus p. m. 255.* videtur met illis easdem, & maiores tribuere ferè virtutes quam lapidibus, aliisque rebus. Idem ille *tr. natura contraria nescia* (nescius forte hoc loco, uti aliquoties ja suis operibus, antea à se statutorum vel prolatorum) ab amuletis integris etiam vires promanare ostendit. Nihil nobis est commercii jam cum Tillemarum fusoribus vel fusoribus, qui solum metalla ferè admittunt pro suis naniis conficiendis. Taceo quod dicti artifices peculiari studio, præ mollioribus rebus, eligant metalla, gemmas & duracorpora, tanquam aptissima ad suum negotium, quod diutius efficaciam ab astris in isthac derivatam retineant. Porro isti etiam inter alios refragantur opinioni *Helmontii*, qui mercurialia, arsenicalia, antimoniana, hæmatiten, magnetem, gemmas, aliaque similia, tanquam præcipuam materiam fuorum periaptorum eligunt atque constituunt; de quibus pluribus hactenus leviter attesti plenius nostrum scrutinium in subsequentibus actu-
zum est.

CAPUT II. SECTIO I.

Catalogus amuletorum crebrius
occurrentium.

Alibesecit nobis in hac sectione commemorare frequentius occurrentia amuleta, idque ideo, ut subinde mentem nostram de tolerandis vel rejiciendis periaptis declaremus, operationes fide atque autoritate probatas, commode interseramus, applicandi modum ab autoribus iunctum attingamus, ne vero usui indicato vel observando aliquid decadat, quod forte desiderari possit. Venia vero nobis in fronte hujus catalogi exoranda est, si forte cuiuspiam ad mentem deficere in recensione insufficienti quorundam periaptorum, aut si in aliorum amuletorum prolixa commemoratione luxuriari videbimus. Omnia vero haec mox traddenda scopo nostro congrua ducimus; mite proinde speramus judicium, ab eueniole store, cui etiam in catalogo hoc consignata periamata inter alias causas id. o fistimus, ut suam experientiam vel judicium etiam his addat, quo doctrina haec obscura, multisque mendis adhuc referta in posterum melior atque verior nitescat & innotescat. Fatemur haut invite, nos plurimorum periaptorum experientia destitutos, nec credulos nimium esse laudes ipsorum suspectas legentes; nolumus autem plane derogare vim omnem amuletis, sed potius iterum iterumque examini docto atque experientiaz iteratae curiosorum medicorum hanc doctrinam committimus atque commendamus.

Abortum inhibentia, & foetum vel embryonem conservantia ab imaturo partu.

Restim ducunt inter amuleta prægnantibus dicata; Ista ratione prima literæ alphabeti, & æstimii inter mulieres, quia

quia alias amuletis adinveniendis vel augendis admodum
inhiant scemina; unde etiam abortui opposita amuleta nu-
mero non facile cedunt aliis in morbis variis laudatis peri-
aptis. De ætate viribus, & vario applicandi modo, quæ ra-
tione scilicet vindicet fœtum ab abortu, ex multis locis alle-
gatis liquet apud Joh. Laur. *Bauschium de æne p. 41.* De appli-
candi modo diverso, pro ipsius usu vel effectu diverso expe-
ctando à dicto lapide, agit Zvolferus *Animadversione ad Phar-
mac. August. p. 420.* Et Frideric. Hoffmannus clavis Schröde-
ri p. 171. aliquique pene autores innumeri, quos (æque
ac illos autores de bæmatite vim amuleticam, exempli &
confirmationis gratia pro amuletorum veritate & efficacia
allegantes) propter illorum copiam aversamur annotare in
hoc catalogo. Communi ferè autorum sententia in superio-
ribus corporis partibus æties gestatus pro retinendo fœtu di-
citur inferire; in inferioribus vero partibus, scilicet infra-
uterum collocatus fœtum ex utero elicere idem creditur;
quemadmodum etiam hic lapis sterilitati mediæ, secundinas
educere & lochia cœre dicitur, cu[m] patet ex testimoniosis col-
lectis à Bauschino l. a. Ex dictis his contraria operatio lapidi
isti tributa innoescit, quæ, & quæ ac in aliis amuletis annota-
ta in subsequencib[us], suspensos quosdam tenet, ne fidem si-
milibus indifferenter impertiant. Interim operæ pretium
esse ducimus, ut inquirant curiosi in hujus rei veritatem, ad
quam aditum pandit libere & recte de hoc lapide & materia
dicta philosophans *Exc. Paul Armanus de materia medic. p. 17.*
Caterum vim promovendi partum minus concedere videtur
istilapidi *sanc. Sancorise deontand. erroribus l. 8. c. 11. f. 160.* Porro
lapis stellatus, vel stellaris auro inclusus ac gestatus ut
carnem contingat, & ursina ungula pro arcendo abortu com-
mendatur à Lud. Bonaciolo de fœtus formatione c. 6. p. 276. adhæret
autem tractatus hic *Pinali libro de notis virginitatis.* De lapide
Sardonio ventri alligando ob scopum illum videri potest *Un-
zerus lib. 1. de Neplritide p. 9.* Idem testimonium de di-
cro, vel Carneolo lapide ventri deligato, quod partum con-
ser-

servet, prostat apud Frid. Hoffmannum clave Schroderi p. 156. simili-
 liter constat ex Hoffmanni c. l. p. 157. quod smaragdus ventri
 gravidæ impositus fœtum retineat, coxa vero alligatus par-
 tum acceleret; de quo agunt annotati in Henrici Kippingii insit.
Phys. l. 6. cap. 3. p. 257. Præterea vim retinendi fœtum etiam tri-
 buunt Samio lapidi *Stanicus* im *Helden-Schatz* part. 6. pag. 518.
 Consentit cum illo Pet. Andr. *Maulisius de simplic. Medic. facult.*
 p. 213. *Dioscorides* l. 5. c. 173. & *Plinius* l. 36. De gemmis quibus-
 dam præservantibus ab abortu etiam agit *Cass. Bartholinus de*
lapide nephritis. c. 10. p. 27. & 35. Audiamus de similibus *Joan-*
Varandatum de morb. mulier. l. 2. c. 5. p. m. 607. Ea, inquit, quæ ex
 proprietate fœtum in utero continere dicuntur, non negli-
 genda sunt: ut lapis ille ætitæ seu aquilæ dictus, ex collo su-
 spensus, magnes umbilico admotus, Jaspides, Smaragdi, ada-
 mantes, lapides sardonii vel tapazii, olla de corde cervi legi-
 tima sub axillis gestata. Conceptum quoque tegere jaspi-
 dem dictam, & partum juvare autor est *Cir. Encelius de re me-*
tallic. l. 3. c. 71. p. 265. Similiter quod jaspis major non adulte-
 ratus ad protegendum fœtum, omnem fluorem sanguinis ar-
 cendum, hydropem pellendum, & partum juvandum pluri-
 mum conferat, scribit *Rein. Solenander secl. 3. consil. Med.* 14. f. 62.
 Quæ jam seqvuntur petita sunt ex *Levin. Fischeri corpore medic.*
imperial. l. 3. p. 190. Pro abortu declinando, inquit, gravida ja-
 spidem portet, & in digito annulum, in quo adamas lapis
 fixus sit: est enim de eis, quæ ab occulta proprietate prohi-
 bent abortum. Et idem faciunt lapis Ægyptiacus & Topa-
 cius. Conceptum in utero custodire dicitur lapis, qui in
 Samia terra invenitur tritus appositus: ut etiam de ætite la-
 pide dicitur, qui & ipse ceu gravidus videtur. *Plinio Samius*
 lapis alligatus partum conservat lib. 36. Item lapis inventus
 in aliquo ligno, arbore cæsa scilicet. *Hoferus Hercul. Medic.* l. 7.
 cap. 3. p. 321, ad stipulatur *Sennerto* (l. 3. pract. p. 408.) de paulo
 ante dicto magnete, quod manu gestatus vel umbilico appo-
 situs abortum præcaveat jam imminentem, brachio vero alli-
 gatus, vel sub axilla portatus lapis aquilæ. Idem illud pro-
 mit-

mittere corallum, Jaspidem, smaragdam & adamantem in-dicatur loco allegato. Sennerti mentem de iisdem & aliis ad-huc quibusdam colligere licet ex hujus prax. l. 4. p. 400. De lapide lazuli, quod similiter aduersetur dictis malis gravida-tum, innoteſcit ex ſequentiibus, ſcilicet *Banschio de lapide Lazuli* p. 127. *Mylio* l. 4. *Basil. Chym.* c. 14. *Francisco Rneo lib.* 2. *de gen-
tiss. c. 21. Boot. à Boot.* l. 2. c. 121. Gestatum autem hunc lapidem
a collo auferendum eſſe partu imminente, ne fetus ultra le-gitimum terminum retineatur monet *Olaus Wormius* muſeo p. 65.
Præterea prægnantibus & infantibus contra timores infervi-re *Lyngurium* ex Poëta non nominato teſtatur *Beverovicus Epiftolic.* quæſtion. p. 164. Porro malachites circa umbilicum
gravidae gestatus dicitur fetum corroborare, qui verò inſtan-te partu demendus & ex illo loco ad dextrum genu tranſfe-rendus ac alligandus eſt, ne partus impediatur, injungente
hoc *Mart. Schmuckia occulta magico-magnetica morbor: curatōne*
p. 31. Alii dilaudant pro abortu declinando radicem malvæ &
parietariam ſi de collo ſuspendantur, de quibus & smaragdo
conſulatur *Beverovicus*. De malvæ & tormentillæ radicibus,
item hyoscyamo, aliisque paucis adhuc, quod tueantur gra-vidas ab abortu, evolvi iterum poſteſt *Casp. Bartholinus* l. 1. cap.
8. p. 22. f. 29. Hyoscyami radicis pro effectu dicto men-tio-nem etiam facit *Mylius Antidotar. med. Chym.* l. 1. c. 6. p. 62. Non
leve etiam emolumētum redundare in gravidas, ſi geſtent
lignum mespili, indicatur apud *Sylv. Rauray de Sympath.* p. 21.
Baricellum hortogeniale p. 227. *Gvern. Rofſincium ord. & method. medic.*
Speciaſ. l. 9. ſ. 6 c. 12. p. 847. & Ant. Grandium curſorū abditar. per-
ſcrutatore p. 316. Deinceps da Etynos & corallia pentaculi inſtar
appensa gravidis tempore peſtis idonea eſſe remedia, ſcribit
Theodorius (vulgo Tabernemontanus) in der *Hans. Apotheke* p. 43.
De *Eringii* veri uſu gravidis ſalubri agit *Mullerus miracul.*
chymic. p. 174. Porro vermiculos ſub oleribus repertos collo-que ſuſpensos à timore vel periculo abortus liberare gravidas
non nulli credunt; conſer autem de hoc etiam *Plinium* l. 30.
c. 14. Ex *Cardano* depromit ſequentia *Joh. Jac. Weckerius de ſe-
cretis*

cretis l. 3. c. 4. p. 176. Existimant, inquit, foetus contineri, si vermis, qui in gramine invenitur vivus, & antequam terram tangat, collo suspendatur. Eundem eff. Cum præbere dictos vermes sub radicibus graminis repertos, qui colori rubicundi sint, si syndone illigati sub axilla gestentur, autore est *Grembsius arbore integr. Et ruinof. hom. l. 2. c. 1. §. 127. n. 81.* Idem hoc reperitur apud *Ioclem practic. l. 8. sed. 3. p. 488.* His addatur *Jac. Ruff. lib. 5. de mulier. p. 389.* Ob scopum eundem obtinendum amphibia laudata prostat apud *Galenum de Theriaca ad Pisononem.* De dicto amuleto vero *Plinius l. 28. c. 8. p. 507.* Magi ait, partum contineri promittunt, si mulieri candida à pectore hyæna, caro & pili septem, atque genitale cervi illigentur. *Dorcoidis pelle, & collo suspendantur. Zac. Lusitanus prax. admir. l. 2. obs. 152. p. 270.* scribit corium marini equi vel lupi etiam pro hac intentione usurpari. Corium istiusmodi cinguli formâ admotum corpori interperiaptâ contra abortum facientia refert *Maccasius Promptuar. med. post caput 33. p. 352.* Tradunt etiam cervas, cum senserint se gravidas, lapillum devorare, quem in excrementis repertum, aut in vulva illius, (nam & ibi statuunt inveniri) adalligatum, partus custodire, volunt, de quo *Bonaciolus l. a.* Videantur etiam, quæ in hanc rem pariter scribunt, *Johannes Schroderus Pharmac. medic. Chymic. l. 5. p. 283. Haferius Hercul. med. l. 7. c. 349. m. 321.* Et *Sachsianus Gammarelog. p. 179. Et 299.* Ex *Sexto Platonico* idein illud de lapidibus ex cervæ natura vel ventriculo desumptis refert *Alex. Venturinus Medicina desumpta ab animalibus Italico idiomate conscripta.* De dicto lapide in vulva, ventriculo, & intestinis cervæ, item de osse in corde & vulva illius reperiendo, uti & de modo operandi annectantur paulò ante dictis annotata apud *Grabani de cervo. c. 10. p. 240. Et 241. c. 19. p. 246, 247.* De his etiam in suffragium vocentur *Hucherius, & allegati apud Agricolam tr. de cervo p. 30. 192. Et 193.* Idem auctor p. 162. agit de osse cor dis cervi similiter proficuo in dictis malis gravidarum metuendis, de quo & lapide in ventriculo & intestinis cervæ reperito, conferatur etiam *Christ. Encelium de re metallis. l. 3. c. 49.*

p. 236. Idem autor l. a. cap. 50. p. 237. tophum in ventre secundo ja-
vencæ repertum custodire partum & agrè parturientibus
sumnum esse remedium statuit. In Fridor. Hoffmanni methodo
med. 365. hæc leguntur: brachio sinistro alligati testiculi mu-
stelæ, unguis ursinæ in collo gestata, sardonius lapis ventri
alligatus, lepus marinus mas sale induratus, in brachialibus
inclusus ac gestatus, faciunt contra abortum & syncopen
prægnantium. Dehinc ossa in leporum inarticulatione cru-
ris & tibiae reperta (die Hasensprunge.) atque in collo gestata
prohibere abortum memorat Joannis præb. lib. 8. sect. 3. p. 483.
Gremysua arb. integ. Et ruinos. hom. l. 2. c. 1. f. 127. n. 81. aliquique
plures. Sic lapidem ex capite lumacæ desumptum, colloque
mulieris appensum efficere, ne in abortum incidat, patet ex
Baricelli horto genial. p. 112. f. 113. Non possum de lapide dicto
hoc loco reticere duplicum, ac diversum simul alterum effe-
ctum à dicto priori, cuius meminit Anton. le Grand curioso na-
tura perscrutatore p. 102. lapis ille, inquit, admirabilem habet in
gravida muliere consensum: quippe suspensum si secum illa
portaverit, in abortum minimè incidet, si autem tempore
partus tritum cum vino capiet multa facilitate pariet: si quidem
lapides hi meatus mire aperiunt, è quibus fœtui facilior
datur transitus, & hæc ex Isidoro desumpta esse fatetur autor ci-
tatus. Ad retinendum & roborandum fœtum in utero mu-
lierculas quaspiam sibi ex panno chermesino seu scorlato fa-
cere cingulum, quod toto gestationis tempore juxta carnem
ferendum sit, innotescit ex Miscellan. natur. curios. dec. 1. Ann. 3.
obs. 104. p. 170. Nolumus denique & illud reticere, si quid ve-
ri forte insit verbis Gesneri im Thierbuche fol. 27. quod gravi-
da pericliteretur de abortu, si transgrediatur castorem vel ipsi-
us testiculos, ex quo id annotat Mich. Bapst in Alixne's Kunst
und Wunder Buch part. 1. p. 361. Interim vix tanta mala
à Castrio verentur indies pene gravidae, quæ collo & naribus
crebro adniveant illud in hysterica passione vel lipothymia.
Nec minus posthaec attendi meretur si ita est, quod habet Ion-
athanus Thaumatorograph. class. 5. c. 11. quod cedrus apposita fœtum

viventem interimat & expellat mortuum, idque desumtum dicit ille ex *Theophrasti l. 5. c. 8.*

Alvum laxantia.

SEqvuntur jam quæ alvum solvere creduntur, idque lapis nephriticus gestatus efficere dicitur, veluti patescit ex *Ungaro lib. 1. de nephrit. cap. 24.* Et *Bartholino de lap. nephritis c. p. 15.* Constat etiam ex *Ottone Brunfelsii herbario Germanico cap. 17.* citato à *Mich. Baptista im wunderbar. Leib und Wund-Alygnos. Bude l. 1. p. 58.* quod alvus cujuspiam expurgata sit, quoties per locum spatiatus fuerit, ubi et hila crevit. Idem autor ex *Antonio Musa suis iis allegatis annexit, quod colocynthis sola manu tractata, vel detenta, dictum effectum prolicuerit.* Nihil memorabo de scammonio allisve similibus catharticis manibus solùm tractatis, aut extirpatis pulsuum aut umbilici regioni illitis, vel impositis similem effectum excitantibus; quæ dicta, veletiam venis in fusa purgantia, specifica medicamenta quadantenus confirmant.

Anginæ periammata.

AGGredimus porro amuleta anginæ, in qua peculiaris vis: exsiccato viperæ capiti, si collo appendatur, assignatur à *Mullerom miraculis chym. p. 149.* Addantur huic in sententiam illius abeuntes *Joh. Hartmannus prax. chym. l. 2. c. de angina, Weckeriu, Anton. Ludov. c. 21. de occultis proprietatibus, Marcellus cap. 15. de medicamentis*, qui caput illud synanches nascentes maximè prohibere, & adnatæ curare scribit. Laudant itidem hoc amuletum *Claudinius de ingressu ad infirmos appendice p. 456.* Constantius Africanus, Schroderus pharmacop. med. chym. l. 5. p. 309. Alexander de Benedictis Veronensis l. 8. c. 5. Galenus l. 6. simpl. cap. de Peonia, l. 3. c. 5. Paul. Agineta in *Angine curatione.* Attingit etiam hoc & alia plura periapta in angina usitata *Bartholinus de lap. nephritis: c. 8. p. 20. § 16.* De Indicæ serpentis capite, quæ teuthilaco cauhqui, sive domina serpentum dicatur, easdem vires, & simul in febris *a Nirebergo* dilaudatas, deprehendimus.

annotatas apud Gerh. Joh. *Vossium de Idolatria* l. 4. c. 62. p. 1522.
 Verum vanitatem hujus medelæ falso deludit, & excludit caput istud ex amuletorum efficacium classe Franc. Redi epistola
de viperis p. m. 19. quæ epistola etiam adhæret *Miscellaneis natur.*
curios. Dec. 1. Anno 1. Dehinc filum solum, quô viperæ fuit
 strangulata, contra colli dictos affectus valere dicitur, de quo
Camerarius memorab. medic. cent. 4. partic. 38. *Rattray theatro sym-*
path. p. 29. *Stanicus in Heldenfahg* part. 6. p. 123. *Bapt. Porta mag.*
natural. l. 4. c. 20. p. 53. *Sennertus medic. practic.* l. 2. p. 119. *Georg.*
Hier. Velschius Hecatostea medic. n. obs. 53. p. 70. *Joh. Dan. Mylius.*
Antidotarium chym. l. t. t. 7. p. 94. *Miscellan. nat. curios.* Dec. 1. an-
 no 3. obs. 104. p. 170. *Joh. Ulric. Rumlerus* obs. med. 87. p. 51. Quo in
 loco ultimo exuvii viperinis eadem vis non denegatur.

Propter plura dicti sibi commoda commendata non possumus, quin hoc adducamus verba Joh. *Prevotij selecitor. reme-*
dior. opere posthumo p. 99. Qui, inquit, angina obnoxii sunt,
 aliisve colli, gutturis, ac faucium defluxionibus, non sanan-
 tur modo illico, sed in posterum etiam certò præservantur
 suspensione à collo viperæ colli, qua parte circulus quidam,
 annuli instar, viperæ collum ambit. Hoc sibi fidissimum
 esse, plurimisque probatum experientiis prædicavit olim in
 convivio ornatissimus Joh. *Pona Veronensis* naturalium rerum
 studiosissimus observator, veluti hæc debemus *Prevotio.* De
 hac tenus adductorum amuletorum operandi ratione, si pla-
 cet, legantur speculationses Th. Bartholini cent. 4. hist. anat. 73.
ejusque Cista medicinaloc. p. 607. Deinceps quod filum sericum
 purpureum in angina & inflammatione faucium faciat pro
 calore evocando, & sedanda inflammatione, cognoscimus ex
Miscellan. nat. curios. l. a. De chermesini serici & exuviarum
 effectu eodem testis etiam existit *Rumlerus observ. med.* 87. p. 51.
 Utrum vero ejusmodi amuleta substantiaz proprietate agant,
 differentem, qui cupit, reperiit *Sennertum prax. medic.* l. 2. p. 219.
 Similiter *Cardani conferre credit squinantiæ filum, quod bu-*
fō vel rubeta suspensa interiit, referente id Joh. Jac. Weckero de
secretis l. 3. c. 4. p. 152. De hinc anginam & quasvis faucium in-
 flam-

flammationes fistere radicem osfrutii in taleolos sectam & mediante filo collo circumdatam, à Medico Gallo D. Glasco compertum & confirmatum esse alicubi legi. Porro quod radix cynoglossi collo alligata lingva nigredinem deleat, indicat Gab. Fontanus medic. Antithermetic. scil. 3. c. 4. p. 176. De quo etiam Joan Renodeus Instit. Pharmaceut. l. 1. c. 12. p. 15. Mentio item sit amuleti illius sequenti modō apud Job. Dan. Mylium Antidotar. Medic. chym l. 1. c. 6. p. 62. Radix cynoglossi circa collum alligata lingvæ nigredinem, quam vulgus imperite canerum nominat, delet: res enim parvæ molis solō attractu non nunquam maximas inducunt alterationes, ait Galenus lib. 6. de loc. affect. Præterea Lysimachia flore purpureo prædicta, vesperi in die Jacobi collecta, areafacta atque in sacculo appensa collo, nec non post novem dies influmen abjecta, dicitur itidem anginam tollere, quod indicat. Job. Phar. Rhumelius Medic. Militar. dogmatic. Hermetic. Magica cap. 5. § 12. Sic quod Naturalis rostrum picæ collo portatum renuntiet optimum Parasynanches remedium, constat ex Alex. Venturini medicina ab animal. desumpta sequentia nobis innotescunt pro angina ex Bald. Ronsei venat. medic. p. 66.

*Nec reticenda mibi est clamoris è pelle catelli
Zona ter in gyrum affecto circumdato collo.*

Succinum etiam tonsillis & fauciū vitiis resistere creditur; idcirco Paduanæ mulieres istud circa collum longo seculo gestaverunt, quod hodie Turcarū equestres copiæ in equis suis observant, ceu docet Erasm. Stel antiquitat. Boruss. p. 2. 1. 1. Idem illud quod succinū externè contra Anginam in usu fit, claret ex Job. Theod. Schenckii diss. Jenæ edita de succino c. 7. p. 24. De cannulis sympatheticis, seu Entalibus quibusdam dictis, maximè proficuis in angina, si extrinsecus appendantur, vid. Mise. nat. curios. Dec. 1. Ann. 9. obs. 118. p. 185. Similiter hirundinis lingua pro amuleto appensa, eaque excisa, Jove Mercurio juncto, præservativum anginæ est, scribente Ang. Erzlero Isagog. Physic. mag. medic. cap. 6. p. 138. Denique, si placet, ea quæ inferius oris vitiis opposita traduntur, huc referri possunt,

Ani morbis medentia.

ADi ani vitia tollenda plantaginis radicem pellicula vel panno phœnico obvolutam lumbisque circumdataam laudat *Marcellus Empiricus c. 31.* De ani mariscis, sicibus aut haemorrhoidibus paulo inferius suō locō noster catalogus amuletorum plura suppeditabit.

Anthraci vel Carbunculo opposita.

Anthraces & carbunculos arcere, atque natos extingvere applicatam sapphirum, legere est in *Cass. Bartholini de lap. nephrit. c. 10. p. 23. §. 4.* De sapphиро quomodo circa carbunculum affricando duci debeat, ut excidat virulentum hoc exanthema; item de aliis gemmis huic usui, vel pestis curationi dicatis, inter pestis amuleta inferius plura occurrent.

Aphthas curantia.

Ad puerorum aphthas ranulam vivam ori puerorum admovendam, eaque postea mortuā & defossā, alteram ori imponendam, & rursus aliam si opus sit; idque Antwerpia ex vetulæ confilio præsidium salubre faisse compertum, cum multi infantes antea ex dictis aphthis mortui fuerint, quæ memorata ex *Forsto* depromit *Joh. Rud. Camerarius memorab. medic. cent. 8. partic. 87.* In auriculis Judæ etiam quidam ferè ejusmodi confidentiam ponunt, si potui immersæ sint exdem aut collo appensæ.

Apoplexiæ repugnantia.

Contra apoplexiæ pro egregio præservativo radix verbasci virginis reputatur (quæ rheumatica etiam dicitur) ut legitur apud *Frid. Hoffmannum Metk. med. p. 294.* Gemmas in dicto affectu & caro commendatas concessit *Bartholomus de lap. nephrit. cap. 10. p. 24.* Pellis humana quoque in apoplexiæ appensa locum & laudem invenit, de qua, illiusque operandi ratio.

ratione consule *Fernelium l. 5. c. 3. p. m. 76.* Nolumus à dictis his etiam abesse verba *Job. Dolei Encyclop. medicina l. 1. c. 10. p. 158.* Capite gestet, inquit, æger capitum pelle lupinâ fultum, quo novimus plures Principes ad præservationem apoplexiæ usos fuisse, vano ne successu, an felici, melatet. Sicuti colligimus ex *Matthiolo in Dioscoridem lib. 4. c. 182. f. m. 890.* Radix floris solis vel helenii Indici maximi collo suspensa apoplexiæ quoque arcet, auctore *Durante.* Præterea si corolla ex coralliis collo implicitetur minus irritum opus, sed optimum *πορόσιον fore credit Job. Heurnius de morb. capitis. cap. 24. f. m. 431.* Ab eodem malo etiam immunes tueri coronam viperarum eos, qui gestent hanc, innuit *Conr. Khunrathus medull. distillator. part. 2. tract. 27. p. 309.* Ex *Theophrasto Paracelso notat Georg. Puschki Zenexto,* quod Mercurius coagulatus in annulos redactus ac gestatus, uti pro aliis morbis, ita pro arcenda apoplexia salubriter adhibeatur.

Aquæ pericula declinantia.

Nolumus etiam catalogo nostro amuletorum subducere aquæ, quæ à submersione tueri creduntur, veluti gemmas ejusmodi recenset *Bartholinus de lapid. nephrit. c. 10. p. 27. §. 42.* Si quoque uberior experientia sequentia confirmet, notari merentur, & ab iis præcipue, quos negotia sua ad mare, vel aquas alegendant aut invitant; navigantes autem secum gestare non debere castoreum; cum gestantes illud non solventur, si naufragia patiantur, sed plumbi instar fundum petant & suffocentur, veluti accipimus ex *Actis Danicis Medicis & Philosoph. Anni 1672. volum. 1. Obs. 49. p. 96.* Præterea de castoreo & ligno juniperino illic indicatur, quod immania cete à navibus arceant, si in his ista contineantur. De vi castorei dicta confer etiam *Thomam Bartholinum histor. anat. cent. 2. hist. 17.* Quæ dicta attendi vel explorari utique merentur.

Arboribus, agnis, arvis & hortis dicata.

Accedimus jam ad ea, quæ arboribus, arvis, & hortis in servire putantur; hæc vero pro insectis ab istis locis, seu hominibus fugandis notari possunt, si rationi aut experientia tolerandæ consona videntur. Quæ verò his interposita superstitione apparebunt, epimetri loco curiosi lectoris judicio ad deliberandum magis, quam credendum vel imitandum proponuntur. Arbores itaque frugiferas reddi, si sele-nites illis adalligetur, legitur apud *Dioscoridem l. s. c. 159.* sed rationi & experientia illud reluctari, scribit *Sanctorius de erro-rib. vitand. l. s. c. 11. f. 162.* De coralliorum simili effectu, pro arborum dicto commodo, evolvatur *Khunrath l. a. part. 1. p. 209.* Sic de ætate referunt, quod arboribus affixus, pro continentis vel detrahendis pomis faciat, in dubium tamen hoc vocatum prostat apud *Banschium de eius p. 64.* De ficubus confessim ex arbore cadentibus, siætates eidem arbori suppositus illam tangat, vide sis, si fide dignum censes, *Mart. Marci phil. vet. refit. part. 5. foli. 1. p. 476.* Pro erucis ex hortis vel agris exterminan-dis valere scillam hinc inde suspensam, vel cancros fluviati-les clavis affixos locis pluribus; vel si hi ramis arborum à cornibus suspendantur; item si menstruô laborans mulier ambiat loca aliquoties, de quibus & aliis variis rebus insecta-noxia varia depellentibus ab hortis fusiùs *Ant. Mizaldus de secret. hortor. l. i. c. 9. 13. p. 22. &c.* Alias ceremonias vanitatem ac superstitionem majorem oientes, & illius menstruarum ambitui additas (quem erucas, vermes, scarabeos, cantharides &c. ab arvis & segete abigere volunt) annotatas reperies in *Lud. Bonacioli tr. de foetus format. p. 181.* Posthæc dicuntur allia ramis arborum suspensa arcere aviculas ad deprædationem fructuum accedentes, uti hoc annotavit in *Græcor. Georgicis Democritus*, quæ allegat *Mylius hort. philos. p. 563.* Reperi-tur idem hoc apud *Weckerum de secret. lib. 8. c. 2. p. 310.* Autor hic mena-rot etiam, quod idem sit, si arbor expurgetur falce, allio perlita. Alii comburi volunt per omne spatiū horti

allium pro etucis fugandis, de quo *Ant. Mizaldus de secret. hor-
torum l. a.* Hoc vero propter invisum odorem forsan fit, si
veritati responderet illud modò dictum; sicuti etiam alias fce-
tor insignis, & ille præcipue, qui à lasere exhalat, columbas
è columbario fugare scribitur. Idem hoc post ejusmodi spe-
culationes conceptas statuere comperti *Honorat. Fabrum de plant.
tr. 1. lib. 2. p. 87.* Qui citatus *Faber effectum istum de allio ar-
boribus suspenso in strepitum aridorum alliorum conjicit*,
quem allisione suâ edant. Alii tamen vim specificam magis
tribuunt allio, quâ resistat insectis: veluti etiam talpas ex
hortis arcere creditur allium; si non nihil in illorum forami-
na vel cuniculos immittatur, recensente hoc *Gräflingerio de
verständigen Gärtner in Germanicam vers. p. 194.* Verum in-
hortis minus deterre porrum talpas, à suis cuniculis & ag-
geribus extra terram ejiciendis, facili negotio compertimus.
Cœterum allii vires infestas istiusmodi insectis, vel brutis qui-
busdam, alia nostri scrutini loca plura attingent, & nostra
suo tempore edenda peculiaris *dissertatio de cepis & aliis. De
auxiliis & secretis adversus grandinem, fulmina, atq; tempe-
states, (flores, vel fructus arborum ac plantarum, & varia
Cereris Bachive dona misere alias perdentes). integrum pro-
prium caput expletum prostet apud *Mizaldum l. c. cap. 14.
p. 31.* Idem autor docet *l. d. cap. 15.* amuleta non nulla, quæ
tueantur à rubigine, pruina, carbunculatione & aliis cœle-
stibus injuriis, quæ mala alias arborum, frugum & vinearum
flores ac fructus perdant & aboleant. *Palladini lib. 1. de re rufic.
tit. 35.* contra grandinem multa dicuntur. Item omne horti
spatium alba vite præcingitur: vel noctua pennis patentibus
suffigitur. De similibus pluribus phylacteriis inferius inter
apotropa contra tonitruum & tempestatis injurias facientia
agetur; quæ tamen plurima pro licitis ac veris amuletis ne-
mini obtrudere conamur. Pensaret etiam Lector curiosus
cujus sit æstimii sequens petitum ex *Mizaldil. 5. cap. 7. & 9.* me-
morat quippe, quod horti floridi & semina à malis omnibus
& hortensibus incommodis tuta serventur, veluti tradant,
Graci*

Græci Geponici & post illos Plinius & Palladius: si scilicet e-
quæ, aut alia calvaria, sed non virginis, intra hortum po-
natur, vel in ejus medio affixa palo erigatur. Nam, pergit,
quæcumque spectabit, suâ præsentia fecundabit & illæsa cu-
stodiet. Nihil commemorabo hoc loco de superstitionis va-
riis similibus rebus, quæ pro arborum & hortorum tutela
arque fertilitate eorundem olim, & etiamnum, quod dolen-
dum, inter Christianos commendari experimur, & adhuc
subinde admittuntur in usum. In transitu adhuc id solum
adjicio de idolo Priapi vel Phallo, qui hortis illatus fuit pro di-
cto isto scopo, & ut furibus ac avibus formidinem incuteret,
de quo annotata legi merentur apud Joh. Bapt. Casalium de pro-
fan. & sacris veter. rubris part. 2. c. 12. p. 81. Varia de illo Priapo
vel Balpegor congregavit Joh. Nicolai commentatione de ritu antiquo
& hodierno Bacchanaliorum cap. 13. Inter alia de ejusmodi pria-
pi idolo vel ithyphalo ita Horatius sermon. l. 1. Satyr. 8.

Olm truncus eram siculus, insitile lignum:

Quum faber intertus scandum faceret de Priapum,

Mahut esse DEum. DEus inde ego, furum aviumque

Maxima formido, nam fures dextra coercent,

Obscenoque ruber porrectus abinguine palus:

Ast importunas volucres in hortice arundo

Terret fixas, veraque novis confidere in hortis.

An itaque vestes mobiles aliquæ res vento facile parentes,
Iridentes vel crepitantes adhaerent phallis istis, ut aves con-
terræ aufugerint ab hortis, uti asserere non audeo, ita non
plane ambigo. Suspicio mea ex eo etiam augetur, quia falce
instructus priapus iste hortorum custos fuit; de quo & mercurio
vel ipsius statuis fures arcenibus a foribus videatur noster
Exc. Casp. Sagittarius de Janus veterum c. 34. p. 237. &c. Nostræ
hodie testas vel vitra collidentia sonumque edentia pendula
constituant in hortis pro avibus & feris arcendis. Sic
porro variae ejusmodi stramineæ monstra centonibus amicta,

passim in arvis, hortis, vineis, aut arboribus Germaniane-
stra sape ostendit per aestatem & autumnum, ne aves aut fer-
ii facile insidentur, insideant aut noceant. Similiter ex-
stimo à collisione lapidum lupos & quæ ac alias feras à sono
terrifico in fugam conjici, non autem ab occulta quapiam
causa, uti quidem arbitratur *Joh. Ad. Weberus* *Unterrichtung*
Kunst part. 2. p. 594. Ceterum olim priapum arboribus ap-
penderunt etiam Gentiles, quia isti genitalem vim & effica-
ciam assignarunt atque ita istum insimul constituerunt pra-
sidem hortorum; idque in primis propter membrum ejus-
dem virile & potentiam generandi ac fertilitatis vel fœcun-
ditatis notam eâ ratione indicatam, factum esse censet *Ludov.*
Bonaciolum de fâti format. p. 166. Deinde priapum istiusmodi
à Propheta Baruch & *Horatio* irrisum esse ostendit *Lev.* *Le-
mmius de Herb. Bibl. c. 28. p. 75.* Deniq; plura insectis opposita pau-
lo inferius suo peculiari loco continentur.

Arthritidem lenientia.

Accingimus jam nos ad indaganda arthritidis perianæma;
inter quæ continetur testudo muscularis, (quæ cognoscitur
ex leviori incisura sub inferiori testa) alligata membro sanat ar-
thritidem, notante id *Sylv. Rattray Theair. Sympath.* p. 20. De
viribus magnetis efficacibus in hoc affectu, si manu teneatur,
habet non nulla *Bartholinus de lap. nephritis.* c. 10. p. 27. §. 36. Quod
autem magnes manu detentus chiragricorum & podagrico-
rum dolores levet, indicant etiam *Gabriel. Fontanus Medicin.*
Antikermetic. sect. 3. c. 4. p. 176. *Godfr. Sieghius Medicin.* *Prat.* l. 7.
p. 330. & *Joh. Dan. Mylius Antidotar. Med. Chym.* l. 1. c. 6. p. 63.
Sequentia medelam arthritidis itidem promittentia agno-
scunt autorem *Rein. Solenandrum Consil. med. sect. 4. cons. 24.* p. 405.
Compertum quoq; inquit idem, est & rationi consentaneum,
corollam ex succino collarem sub industro ad cutem aliquot
spiris circumdatam, gestatamque defluxus impedire: Ex-
calfactio enim nostro calore atque motione, expirat aliquid
semper

semper, quod capiti latenter communicatum, illud siccatur, roboratque, tum & viam descensus humoris aliquo modo obvoluta collo intercypit. Quæ contra dolorem alias aut podagram commendantur, ex subsequentibus suis locis peculiaribus patebunt.

Atrophiæ dicata.

DEvolvitur porrò nostra consideratio ad ea, quæ atrophiæ curandæ convenire scribuntur: Radicem levisticæ autem effossam, cum sol in arietem intrat, appendere quosdam in illo morbo ex Felic. Wurzio excerptis Schröderus pharmac. med. thym. l. 4 p. 92. Sic etiam contra ariduram & contraturam nervorum atque articulorum non nulli ex cute humana chirothecas concoquunt, easq; plurimum juvare gestantes asserunt, de quo Dan. Becki medicin. microcosm. p. 172. quod annotat quoque Schröderus l.c. lib. 3. p. 297. Simili et quod amuletum contra aridoras particulares partetur ac desumatur ex particulis loculi seu feretri, in quo deposita fuit puerpera, partus difficultate extincta, & quæ super spinam dorsi collocata ac tumulata fuit, evulgat Andr. Tenzelius medic. disflat. c. 27. p. 149. &c. Verum hoc suspicione illiciti ausus & usus laborat. Denique Paul. de Sorbait Medicina universal. f. 326. aliqui, inquit, radicem verbenæ & caryophylli Lunâ existente in tauro collectam collo tanquam specificum amuleturn appendunt: Alii lignum vulnerarium pure sapius insciunt & mundant; ali transplanant.

Augurationem vel divinationem procurantia.

QUæ jam proponemus, non adeo plausibilis notæ sunt, et si iam sibi medicis quibusdam non infimæ fortis serio proponantur: Selenites lapis quippe decrescente lunâ sub lingua portatus, primâ lunæ & decimâ existente, conferre ad

augurationem dicitur, quæ scilicet versatur circa fieri vel non fieri; si prius, cordi applicatus tenaciter affigitur, si posterius, cor resilit ab eo, atque hæc adducta leguntur apud *Grembium arbor. integr. Grunios. lib. 1. c. 7. §. 3. num. 41.* De eodem selenite, aliisque rebus pro divinatione futurorum ventitatis, iisque ex *Cardano & Agrippa transcriptis, agit Joh. Jac. Weckerus de secretis lib. 15. c. 39. p. 754.* Similiter lapides corniformes, Hammonis cornua dictos, somnia divinantia comparare iis, qui gestant eos, credunt Ægypti, quod innuit die Gotto: *ffische Kunst-Rammer p. 33.* De eodem lapide, quod subjectus capiti, incubantibus prædivina somnia representare dicatur, constat ex *Jac. Mockio de causis concretis & dissolutioniereramp. 20.* De rubino gemma gestata hæc notantur *Frid. Hoffmanno in clave Schroderi p. 154.* Si, inquit, homini infortunia instent, ea mutatione coloris in obscuriorem significat, & pro majori vel minori infortunio, ad majorem vel minorem opacitatem inclinat. Sed de maculis gemmarum ab impuris hominibus facile oriundis, alias nostris hujus scrutinii locus plura continet. Præterea de amethysto, chelonite, radice halicababi, & lauri foliis (vario modo pro divinatione comparanda adhibendis) habet etiam nonnulla *Th. Jordanus de avino in merbis c. 9. p. 41.* Tandem citatus *Hoffmannus l. u. p. 155.* scribit, quod Apollo sacrificii tempore olim citius dignatus fuerit illos, qui eum consuluerunt, si saphirum-gemmam secum gestarint. Verum hanc materiam inter alia nobis suspectam meritò reddunt hariolorum, & incantatorum crystalli, similesve gemmæ clandestina revelantes &c. de quibus sequentia mentionem ampliorem facient, ubi de gemmarum suspecto & infirmo usu acturi sumus. Rerum ejusmodi mentionem faciens (etiam apud *Plinium l. 37. c. 10. & lib. 30. c. 3.* reperiendarum) quæ Prophetiam vel divinationem procutare dicuntur, parvi momenti vel veritatis esse statuit *Paul. Zacharias quest. medic. legal. l. 4. tit. 1. quest. 5.* Quæ somnia vel morborum prognosin suppeditare putantur, in illorum peculiaribus locis catalogus noster amuletorum inferius sittit.

Avi-

Avibus grata vel proficia, aut ingrata.

CReduntur etiam res quæpiam amuleti quati vires possidere, quatenus illæ aves alicere vel fugare, aliumve ipsius usum conferre dicuntur: Vespertilionis scilicet caput, suspensum in columbarii cacumine columbas alicere scribitur, ne facile avolent, *cen ex Jonstano refert die Mottorffische Kunstu Kammer p. 24.* Sic quod columbae frequenter advoalent ad columbarium, si in illo cranium humanum suspensum sit, significat Michael Baptista im Arznei-Kunst und Wunder-Büche part. i. p. 90. Dehinc lupi caput, seu odore seu specie in columbario suspensum, creditur viverras & mustelas alicere, idque ex Cardano & Agrrippa desumptum tradit Weckerus de secret. l. 8. c. 3. p. 353. Locum forte illorum capitum supplet ossa pars equini capitis, quam non raro in Germaniæ pagis observamus columbariis affixam. Circumferuntur adhuc alia similia, & talia non raro de avium quasi amuletis, que minorem fidem merentur, quam hactenus adducta; quæ Lectoris judicio submittam potius, quam longo commentario prosequar. Sic volunt picum avem, si ei aditus ad nidum suum cuneo sit ab hominibus occlusus, ne pullis suis adesse possit, plantam quampiam inquirere illum & obdurato foramine admovere, unde aperiatur. Adstruunt etiam herbam dictam pro reserandis omnibus seris facere. Similiter prisci narrant, quod chelidonia herbâ admota deperditis hirundinum pullorum oculis à genitoribus restituatur illis visus integer, quæ vero hactenus recensita figmentis merito accenset Georg. Kollenhagen in warhaftigen Lügen. p 204. Ut revertamur parumper ad planitam istam seras reserantem, cui refectioni non pauci apud priscos subscribunt, audiemus adhuc de illa ita scribentem Andr. Laurentium operib. therapeutic. tr. destrumar. sanatione l. 1. c. 5. f. 10. Democritus & Theophrastus, Æthiopidem herbam seras omnes solō contractu aperire narrant, & Matibiosus affirmat, furem Venetiis suspendiō damnum, qui hac arte fores aperiebat. Verum à ratione alienū hoc & similia esse non male statuit Sunt. Sanctius de viuānis erroribus

ribus l. 8. c. 11. f. 162. Cui sententia nos etiam non refragamur, si quis ab herba ista naturalem efficaciam expectat aut exspectet; non latet quippe nos Dæmonem rebus multis inefficacibus stupendas vires sæpe indere, aut per easdem efficacem se exhibere. Diabolicalm etiam statuit istiusmodi claustrorum apertione Mich. Freudius *Gewissensfragen von der Tauberey.* quest. 131. Plura de hac herba leguntur ap. Job. Ad. Ofiand. de mag. p. 15. 18. & 318. Quia in materiâ hanc incidimus; perpendat etiam Lector curiosus sequentia, cuius sint astimii, quæ sequentibus verbis sittit Laurentius l. 1. f. 11. inquiens: refert Albertus, se in Germania vidisse gemellos, quorum alter dextri brachii solo contaetu seras omnes aperiebat; alter brachio sinistro easdem claudebat; de quo itidem Job. Langius l. 1. Epist. medic. 35. p. 119. aliique plures videri possunt. Sed regredimur ad amuleta, quæ aves instinctu naturæ sibi eligere dicuntur; quæ omnino admirationem & imitationem meritentur, si veritatem nec simplicitatem & credulitatem priscorum sapiunt. Aug. Etzlerus Ifagog. magic. medic. c. 7. p. 171. ardea, inquit, quæ lunæ subiacet imperio, cum aquila, pico aliisque inimicitias gerit, tutam autem se ab illorum violentia reddit, portando in nidum suum cancrum Lunæ & Jovis (qui Λύτρα major secundæ fortis peculiarem vim suis indit creaturis) subjectus, & ita hostium violentiâ liberatur, quia planetæ præsidis spiritum fortunæ majori junctum pro amuleto habet. Joan. Pierius hieroglyph. collectan. l. 4. p. 113. ait: natura proprietatem hanc (uti haber Hælianus) hirundinibus largita, ut cum blattæ ipsarum ovis sint perniciose, matres apii folia ante pullos projiciant, atque hinc omnis accessus blattarum prohibetur; de quibus proprietatibus Diodorus Siculus l. 2. præclaram habet sententiam, ubi ait: Proba natura omnibus animantibus magistra est, non solùm ad sui conservationem, sed etiam ab illis procreatorum, idque ob innatum studium & amorem vitæ, successiones in perpetuum stabilitatis perducens circulum &c. Deinceps noctuarum insidias averttere platani folia nocatum est Meursio arboreto sacro c. 16. p. 65. Quæ porro jam seqvuntur debemus Rattray theatr. Symp. p. 17. vespertilio,

CAPUT II. SECTIO I.

tilio, ait, torpore corripitur à Platano, ideoque Ciconiæ folia hujus imponunt suis nidos, ut se defendant, & ova sua ab ejusdem insidiis; vespertilionem autem aliâs solô suo attractu ova ciconiæ sterilia reddere perhibet idem autor l. a. p. 16. Idem illud de platani foliis prostat quoque apud *Françum histor. animal. tr. 2. c. 8. p. 386.* & *Ælianum l. 1. e. 37.* De platano vespertilionibus inimica inter brutorum amuleta plura occurrent; subjungimus etiam his illud ex *Rattray l. c.* qui inquit: vespertilioes eryngium aversantur, ita ciconiæ ejus usu a vespertilionibus se defendunt. Scimus præterea hæc per *Ælianum lib. 1. cap. 35.* *Nec* *Banavæ*: Palumbi, inquit, ut audio, tanquam fascinationis amuletum laurinos ramulos tenues primum colligunt, deinde ad custodiam pullorum in nidos imponunt. Milvi autem rhamnum, circi cichorium sylvestre, turtures iridis fructum, corvi viticem, upupz adiantum, quod & callitrichum aliqui vocant, cornix oristereona, ardeolæ cancrum, perdices harundinis comam legunt. Turdi ramo myrti, gramine alaudæ se tuentur: Aquilæ gentili suo lapide ætite: quem & mulieribus comodum esse & abortibus adversari prædicant &c. Atque isthæc dicta non adeò contra fascinum, quam alios animalium hostilium insultus collegiæ dictis bestiis, idque iterum instinctu naturæ, arbitratur *Exc. Job. Christian. Frommannus diss. de fascino p. 75.* A laudati autoris sententia non sunt dissona de fascini istiusmodi aversione verba, quæ adfert *Vossius lib. 3. Idolol. p. 585.* Magna, ait, est pavonis lagacitas, si lini radicem inquirit, ac sub ala gestat, ut fascini amuletum, quod *Æliano traditum lib. 10. de animal. c. 18.* Sed Græculum, pergit *Vossius*, est commeatum. Communi fere priscorum consensu ætites seu lapis aquilæ ab aquila dicitur in nidum suum deportari, amuleti cuiuspiam ut vices expleat, de quo collectanea evolvantur apud *Job. Laurentium Bauschium Schediasmat. de ætate p. 10. &c.* Ibidem etiam hic autor innuit, quod velint quidam aves nidos suos defendere Achate vel Gagate in eos deportatæ, ne serpentes aut alia venenata animalia iis appropinquent, ac pallos suos lædant.

Paulò ante laudatus *Froissartus l. c.* pergit his verbis : verbenacam supinam cornices nidis imponunt, ut blattas aliasque bestiolas ab iisdem abigant. Turtur nidis suis contra lupi incursus squillæ folia, quæ isti fugere confieverunt, imponunt. Hirundines blattas ovis infestas apio fugant; quæ cum aliis pluribus è naturalium rerum scriptoribus constant. Denique volunt gallinas non posse quiescere, si milvi caput ipsis appendatur, velut annotat *Longinus trinu magicop.* 186.

Auribus congruunt.

Gramen trium nodorum decrescente lunâ evulsum atque collo circum-ligatum in auribus purulentis efficax dicit *Joh. Schroederus Pharmac. medic. chymic. l. 4. p. 77.* Quæ contra parotides alias salutaria renuntient autores, ex suo loco peculiari inferius adducendo innotescunt; similiter quæ surditati creduntur resistere, in hujus scrinio vel titulo continentur in subsequentibus.

Brutis apta vel quæ concernunt ista
præcipue.

EQuos, tauros aliaque animalia præservare à morbis cornu cervi ipsis appensum, tradunt allegati apud *Agricolans de cervo* p. 113. Idem asserte dicitur *Ayrtiu allegatus* apud *Job. Jac. Weekerum. l. a. lib. 6. c. 1. p. 279.* Majorem scrophulariam brutis appensam contra vermes utilem collaudat *Zeilerus centur. 4. var. quest. 98. p. 484.* Petita sunt sequentia ex *Job. Langii l. 2. Epistol. 37.* Non parum, ait, debemus alyssi herba inventori, quæ contusa in cibo canibus oblata, illorum rabiem compescit; domi suspensa omne fascinationis genus ab hominibus & pecore omni amolitur: In punicea lacinia collo adalligata universos pecoris morbos arcet. *Langii vero hic locus plurimum petitus est ex Dioscor. l. 3. c. 105.* Fertur eadem alyssi planta ovillo & caprino pecori salutaris esse prope caulas

CAPUT II. SECTIO I.

51

& septa eorum confita, hactenus Langius. Deinceps luporum dentes maximos equis adalligatos, infatigabilem cursum illis conciliare ex *Plimo* refert inter plures alios *Wockerus l. a. p. 272.* Annnumeratur verò alias caput lupinum somnum procurantibus periaptis, atq; ita contraria quasi ipsius efficacia indicatur. Præterea equos à dictis dentibus lupi gestatis in cursu alacres reddi, docet *Mich. Bapstii im wunderbarl. Leib. und Wundartzney. Buche part. i. p. 201.* Nihil hoc loco movebo de nequitia mangonum, vel equorum curatorum, qui varia desumunt ex rebus ad hominum supplicia usurpati; videlicet ex catenis, laqueo, vel gladio, quo puniti vel enecati fuerunt ad mortem condemnati, quæ potius serio disvademus cum citato *Bapstio im Arzney. Kunst- und Wunder-Buche part. i. p. 362.* Interferimus his hanc in rem notam quampiam generalem, quam ex *Arnobio* citat, & ad magiam refert *Hier. Jordanus de divino in morbis c. 25. p. 98.* scilicet in curriculis equos debilitare, incitare, aut tardare, de quo artificio non nulli gloriantur. Istiusmodi verò arcana observamus evulgare *Rasen. Mizalium* aliosque plures. Minus verò errare nos arbitramur, si hoc & quæ, ac aliis in locis nostri scrutinii fecimus, ejusmodi res magicæ iniquitate contaminatas proscribamus cum *Tiragnello de nobilitate c. 20. t. 114. fol. 79.* Invehitur quippe ille inhos, qui se peritissimos rei magicæ existimantes ex carnibus, ossibus suspendiesorum, laqueis item, & catenis ad rem magicam pertinentia conficiunt, eaque in magicis beneficiis medicatissima existimant; De quo etiam *Mich. Freudius Gewissens Fragen von der Zaubererey qu. 190.* Autrigè etiam nō optimi semper existunt viri, siquidem aliqui ex horum cœtu magnoperè superstitionum affectionum ac remediorum apparatu in sua equorum cura atque tractatione instruti sunt: unde propemodum numero superstitionum hominum, illicitis medelis facile aliquin indulgentium, annumerari possunt; veluti horum non nullos inferius recensimus. De istiusmodi aurigis verò notat quæpiam *Gabr. Naudens de studio militari l. i. p. 377. &c.* Ad amuleta pecorum au-

tem ut redeamus, patet ex Rosini Antiquitat. Roman. l. 3. c. 8. p. 441.
quod Tagis praecepto caput asini praesepibus affigi sueverit
ruri, ad arcenda incommoda &c. Potro bufo sacculo inclu-
sus, & equo suspensus eundem ab elephantia, venenum hoc
in se trahendo, liberat, uti advertit Digenovat. de pulv. sym-
pasb. Præterea solanum sylvaticum collo boum appensum,
eorum vertiginem curare perhibet Rattray theatr. sympath. p. 23.
Scribunt etiam, quod equi & asini fucus & poma diu cum fati-
gatione portantes bulimo siant obnoxii, spiritu scilicet isto-
rum fructuum, quem plurimum exhalent, in poros se suffi-
ciente. Atque hac non procul se contemnere dicit Pro-
mondus meteorolog. l. 5. cap. 5. art. 4. p. 325. Idem hoc testatur Ho-
nor. Faber de plantis tr. 1. lib. 2. p. 18. quod jumenta sicubus onu-
sta citè defatigentur, æqua ac muli croco onusti sopore op-
pressi cadant, atque id ex habitu utriusque deducit autor.
Apud Borclum cent. 4. obs. 35. notatum legimus: equos mihi
sanguineo perire, si croci copiam ferant. De lunaria, seu
ferro Cavallo asserit Matthiolus, quod soleas ferreas ab equis
transseuntibus quasi extorqueat, allegante id Bartholinò de la-
pid. nephritic. cap. 5. p. 23. videatur etiam Kircherus mundo subter-
ran. lib. 12. p. 412. Sic Oenothora (autore Crateva) collo alliga-
ta, vel jugo suspensa prius vino asperita, omnium animalium
feritates domat teste Job. Wiero de prestig. Demon. l. 5. c. 50. p. 550.
De eodem & aliis variis haec tenus adductis, quibus bruta-
utantur loco amuletorum, agit etiam Andr. Laurentius opere
therapeutic. tr. de strumar. sanat. l. 1. c. 5. f. 10. Denique amuleta, quæ
volunt quipiam brutis dicata contra fascinum in hujus scri-
nio inferius servantur. Affirmant non nulli, quod eryngium
ab una capella comeustum sifstat totum gregem, idque ex Pla-
tarcho adfert Camerarius syllog. memorabil. cent. 6. partic. 81. De quo
etiam agunt Baricellus hort. genial. p. 106. Job. Adam. Weberus dis-
curs. curios. Et Mylne hort. philos. p. 603. Nolumus hoc loco in-
tacta prætermittere verba Anton. Grandis in curios. natur. arca-
nor. perscrutatore p. 96. reperienda, si forte veri quid his subsit,
quod tamè experientia rara quibusdam mox adducendis du-
biū reddit, sic autem inquit ille: naturæ arcana semper ho-
minis

minibus admirationem præstitere : ratio est , quia causas
ignoramus proprias , & proptera in speculandis his cespita-
mus , nec aliud nobis restat , quam sola admiratio . Quis
enim non admiratur , cur Hyenæ umbræ contactu canes ob-
mutescant ? cur Eryngium ore capræ sumtum totum gregem
sistat ? cur gallinæ appenso milvi capite nunquam quiescere
valeant ? Cur appenso allii sylvestris capite in ovis collo ,
quæ in grege omnes antecedat , lupi ovibus nocere nequeant ?
Profecto hæc mirabilia sunt , & in rerum sympathias , & anti-
pathias , & naturæ arcana reducuntur . Hactenus *le Grand* .
Errorem vero in paulò ante dictis de *Eryngio* latere , exponit
Casmannus Physicae l. 2. p. 598 , si , inquit , capræ barbam , quam
aruncum vocant , è grege manibus apprehenderis trahiens ,
tota subsistitur : grex pabulōque relicto obstupent omnes , nec
prius admirari desinunt , quām rei gnarus ille reliquerit , ut
Aristoteles ait : decepti multi de *Eryngio* herba hæc protulere ;
aruncum enim *κερύκον* Græci vocant , & vocabuli conformi-
tas erroris causa fuit , cum experientiæ non respondeat . An-
sam suæ suspicionis forsitan summis *Casmannus ex Plinio l. 8. c. 50.*
qui memorat aruncum dici barbam hirci , eoque apprehensō
hircisque detento totum gregem non progrebi . Ceterum
plura de *Eryngii* dictis istis viribus à *Plutarcho* expositis , qui
arbitretur *στρόφοις* ab hac radice profluere ; & quod *Plinius*
obtinuerit illam radicem , efficaciam solūm memorans , pro-
stant in *Joh. Langi lib. 2. Epist. 21. p. 645.* & *Epist. 36. p. 723.* Alio-
quin etiam sterlus lupi ovibus alligatum singulariter iis of-
fensem esse tradunt , de quo & similibus *Baricellus l. c.* Imò
enarrant autores , quod si sterlus lupi in ovili occultatum sit ,
prohibeat pecudes quiescere , verum id experimento certo
nondum demonstratum esse dicit *Voigtius deliciis physicis p. 170.*
Nolo hæc occasione etiam illud intactum præmittere , si lu-
cem dictis his forte impertiri valeamus , quod scimus , per
Joh. Adam. Weberum in der Unterredungs-Kunst 2. Theil p. 593
Indicata autem quod equi consistant & nullo modo ad cursum
adigi possint , si lupi vestigia calcent , aut loca ista , in quibus
lupi cadaver defossum lateat .

Brutorum vel ferarum hostilium insul-
tus elidentia.

Sequuntur jam quæ brutorum insultum vel noxam coh-
bere creduntur, atque hæc, nisi suspecta sint de notis illi-
citis ac rejiculis, experientiæ committi atque commendari
possunt pro futuro prompto usu. Negandum autem non
est, insigni sensuum acumine prædicta esse quæpiam animalia,
adeò ut non impossibile videatur eadem fugari posse certis
rebus; sicuti allici ista etiam à certis quibusdam re-
bus observamus, quibus nimioperè delestantur præ
aliis. Non destituerent fortè nos hujus rei testimonia, si
opus foret; interim verò sequentia non omnia veritatis in-
dubitata existere contendemus. Dolemus autem etiamnum
optimum istud & præsentis simum amuletum contra omnium
ferarum immanes ausus & noxam, jam olim à protoplastis
nostris heu! decoctum vel perditum, videlicet imaginem di-
vinam, quam omnes (jam noxiæ apparentes) bestiæ quon-
dam verebantur ac venerabantur in istis. *Plinium autem vel-*
le, quod cor vulturis portatum in superiori corporis parte li-
berum constitutat à serpentibus & feris, interpretatur Alexander Venturinus Medicina desumpta ab Animal. Non segnis itidem
est doctor in dictis amuletis recensendis *Kiranus Kiranidibus p. 24.* afferit quippe oculum lupi dextrum latenter gestatum
magnoœ actus facere solere: fugere enim à portante istum
oculum omnia quadrupedia, sylvestria & domestica, eumque
transiturum esse per medios hostes, neminemque tacturum
esse illum; verum hoc ultimum videtur nimis aperte *Kiranizare*, id est fabulosis physicis ac medicis inhiare. Ex
Alessaldo quoque recenset Mich. Baptius im wonderbarl. Leib,
und Bündarzney. Vucbe parte 1. p. 201. quod pedes leporis
dextra brachio alligati, tueantur ab insultu & latratu ca-
num, quod alii etiam cordi leporis ascribunt. *Pictorius cent.*
quest. Phys. 58. de oculo canis nigri disserit, quod detentus

in

CAPUT II. SECTIO I.

55

In manu prohibeat, ne canes cuiquam allatrent. Illud vero de recentibus oculis citius admittit, & ob odores, quos percipiunt canes, fieri dicit auctor dictus. Annotatum idem hoc reperimus in *Goleñii mirabil. natv. p. 8.* & *Wickeri de secretis l. b. c. 9.* p. 297. De oculi nigri effectu modo dicto etiam alii autores videri possunt consignati apud *Exc. Christ. Franc. Paulini cynographia curiosa p. 132.* quod assertum tamen hic auctor plurium fabellam censet. Lubet nobis huc etiam trahere verba *Henrici Kornmanni templo natura p. 183.* dicentis non allatrari quemquam a cane, si lingua canina in calceamento illius subdira sit pollici, praesertim si jungatur cum herba ejusdem nominis, scilicet cynoglossa. Idem fieri, si quis membranam ex secundis canum secum habeat. Fugere quoque canes eos, qui cor canum secum circumferant; & quod canis domesticus mercurialis sit, advertit citatus *Kornmannus.* Laudatus *Paulini, noster Dn. Collega & amicus suavissimus l. a. p. 134.* de corde canis, quod scilicet gestatum alios canes mutos reddat, à *Sperlingo* deriso, suam mentem quoque his exponit: id scilicet fictionem plebis nugarum artificis esse. Inter plures vero vim istam cordi canino tribuentes reperitur etiam *Wickerius de scr. p. 298.* & *Job. Renodeus institut. pharmaceut. lib. i. c. 12. p. 15.* Hactenus dicta vero amuleta ex canibus petita pro eorum silentio procurando, vel in saltu nocivo arcendo, minus respondere veritati opinor, nisi altioris & suspecti adjutorii reaista sit: de qua materia indigans videatur *Mich. Freudius Gewissens- Fragen von der Zauberrey qu. 128. p. 280.* Norunt interim ii, qui sectionibus canum indulgent (anatomici studii & cognitionis gratia) quod canum latratus & persecutionem experiantur, præcipue si quid de canibus resecti portent. Suspectus propemodum etiam videtur oculus nigri canis, atque eo magis, si de magia participat istius usus, atque si ater ac atrox Cerberus eidem operationes afflat. Annotarunt autem multi autores Daemonem canis nigri sub forma subinde comparuisse, de quo *Hier. Jordanus de divino in morbis c. 43. p. 157.* Cui addatur *Exc. Christ. Franc. Paulini cynographia curiosa p. 132.*

riof. p. 121. Inter alia periapta à brutorum damnis præservantia etiam hoc prostat, dum ille, qui perdes & chelidas anteriores cancri gestat, a prorum incursus evitare dicitur, uti constat ex *Casp. Bartholini de lap. nephrit. c. 9. p. 23. §. 35.* Eadem pene ista verba leguntur etiam in *Jo. Dan. Mylii Antidotar. Medic. chym. l. 3. c. 6. p. 63.* Tangit etiam hoc amuletum *Wockerus l. a. cap. 12. p. 301.* qui id ex *Democriti Geoponic.* depromens, cum chelis istis etiam pedes anteriores cancri jubet recipi. Paulò ante citatus *Wockerus l. d. p. 298.* post verba de oculis canis nigri facta: violen-tius, inquit, operabuntur, & tutus deges, si oculis, vel luporum corde comitaberis. Sic quoque dicitur de hyænæ lingua, illam non solum canes elingves, sed & gestantem ab eis in columem reddere, atque hæc verba *Joh. Baptiste Portæ* esse indicat *Wockerus l. c.* Eandem efficaciam etiam oculo dextro lupi assignare *Naturalem*, si in manica ligatus gestetur, constat interprete *Alex. Venturino l. a.* Porro ex *Agrippæ* mente refert *Wockerus l. a. p. 289.* Similem virtutem inesse oculis hyænæ, quas si animal quodcumque lustraverit, illud ideo è vestigio hærere, stupescere, & movere se non posse; aquilis virtus est in oculis luporum quorundam, nisi quem prius viderint, stupescit & raucescit, adeo ut si clamare voluerit, non habeat vocis ministerium. Hienæ dentem & varias lupi partes contra pavorem in somno facere, sicuti etiam caudam contra candem & luporum iuvasionem, indicatur inter amuleta pavori opposita. Idem *Wockerus l. c. cap. 15. p. 302.* dicit *Rhasen & Albertum* statuere, quod si lupi cauda in villa sepeliatur, prohibeatq; ab introitu ejus lupos. Similiter loco modo dæo ex *Alberto* depromtum hoc prostat, si cauda lupi supra præsepio vaccarum aut pecudum suspendatur, non appropinquet lupus, donec afferatur; Quod etiam ex *Dioscoride* petitum memorat *Alex. Venturinus l. c.* Paulò aliis effectus lupinis partibus tribuitur ab aliis, veluti annotat *Wierus l. 3. de prestig. demon. c. 39. §. 1. l. 5. c. 41. §. 4.* Et lib. de lamiis cap. 19. §. 5. quod agyrta studiō lupi sterlus clam in præsepibus abscondant, quod olfactu animadvententia pecora, voracemque hostem

hostem verita, ob antipathiam quandam, miro exagitentur furore, ut maleficiò ea torqueri firmissimè credant ignari, apud hujus artifices consilium inquirentes. Eadem ratione ferunt, caudam lupi in boum vel equorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Metu etenim ob odorem perculsi, obliviscuntur cibi esurientes: Quemadmodum hominibus quoque in magnis timoribus usu venire experimus. Venturius modò adductus quoque *Alberti Magni* scribit hzc esse, quod scilicet oculus leonis sub axilla portatus faciat ut gestantem omnes bestiæ fugiant. Propter contrarium pene effectum, cui lubet in hanc rem, consulere potest *Bocharti Hierozoicum* part. I. l. 3. c. 2. fol. 729. Nonnulli, inquit, veterum leonis rugitui vim tribuunt, prope dixerim magicanam, quā animalia sic detineat, ut eo semel audito obtorpefcant, ut fugere hauc quam possint. Præterea intelligimus ex *Io. Pierii hieroglyphic.* lib. 25. p. 252. si quis vespertilio-nem amoliri & arcere velit à suis ædibus, quod platani folia suspendere in iis debeat. *Africanus* enim, pergit ille, his, quæ de agricultura conscripsit, vespertilionem eō non ingredi tradit, ubi arboris hujus folia suspensa conspexerit. Pro corollario idem autor addere se scribit, occidi istos hederæ suffumigata: Nam eos, qui sustulisse se profiteri signō aliquo velit hieroglyphicō, vespertilionem faciet hederæ folio incidentem. Nam *Alcithoë*. *Leucothoë*que sorores apud *Ovidium* sprevisse Bacchi facra singuntur, eaque de causâ in vespertiliones mutatæ dicuntur, unde suffitum hederæ ita exhorreant, ut eō etiam necentur. Alioquin hedera quoque temulentiam arcere vel curare dicitur, uti ex alio suo loco inferius de crapulæ periammatibus innotescet; hinc forsitan vespertilio (noctis opera & caliginem oculorum indigitans) æquè, ac Bacchus causa eorundem malorum, simili remedio arcentur: de quo nonnulla etiam *dissertatione nostrâ de literarum potu c. 2. g. 8.* attrigimus. De iisdem vero platani foliorum viribus, si scilicet suspendantur in viis publicis, quod vespertiliones non ingrediantur loca illa, *Africanum agere* patiter

ziter comprobat *Jac. Weckerus L. a. lib. 8. c. 6. p. 334.* De hac Pla-
tani efficacia reperies etiam nonnulla, uti & de Hieroglyphi-
cis à dicta operatione petitis in *Job. Henric. Ursini arboreo Bibl.*
cap. 11. p. 184. &c. Verum vanum hoc ex vulgi opinionibus
prognatum esse, rationibus quibusdam persuasus proclamat
D. Const. Zieglera dissertat. Witteberge habita 1663. de sympathia & anti-
pathia §. 47. De platani istiusmodi efficacia facetam ratio-
nem vel causam reddit *Sambucus Emblemata.*

*Est sterilis, quare semper contraria nocti,
Proli nocte operam quippe subinde damus.*

Alias Platanum infrugiferam inducunt quidam autores. *Ho-*
ratius l. 2. od. 15. illam calibem, & Lucanus Ep. 58. viduam vocat Con-
*ferr etiam de hac materia *Barchii Adversaria. pag. 197 z.* Dehinc*
myrti Brabantice vel chamælaogni frondes à venatoribus
plicaturis retium substerni solere, ne à gliribus rodan-
tur, cum illius odorem minus ferre posse dicantur, cla-
*ret ex *Sim. Pauli quadrisparisi. Botau. p. 44.* Deinde ex *Job. Ruel-**

*lio memorat *Mich. Bapf. wunderbar. Leib. und. Wundar-**

ney. Buche pert. 1. p. 58. quod pisces marini moriantur, si per

loca illa portentur ubi cardui albi crescunt. Hujus ductu de-

volvitur etiam nostra mentio ad antipathiam, quam quidam

asseverant inter cancros fluviatiles & porcos intercedere, ab

his quippe illi curtu vecti perire dicuntur, si infra illum por-

*cus perrepetet; de quo *Helminius de lithiasi c. 7. §. 33. Thom.**

Bartholinus cent. 4. Epistol. 16 p. 65. Dictum hoc atque id,

quod jam sequetur facili negotio indagari posset, utrum ve-

*ritati vel fabulis accederet talismodi assertum. Ex *Manlio-**

*lo autem adseret etiam *Anton. le Grand turioso rer. abditar. personula-**

tore p. 226. videlicet quod polypodium super cancrum vivum

abjectum illius cortices primum & ungues ejiciat. Plura de

eiusmodi antipathia speciebus, quæ inter bruta obvia cre-

duntur, recensere supersi deo; cum plurimæ ista res sint ad-

modum suspicta fidei, adeo ut integer terè liberte ejusmodi

fabu-

fabulis physicis conscribi possit, de quibus forte nos alia occasione occupati erimus. Tacemus quod sub hujusmodi rebus antea adductis, aut aliis similibus, silentio nostro jam tactis, magica & illicita s^epe lateat malitia.

Bubonibus resistentia.

Nullis bubonibus tentari illum, qui lappæ radices gestet,
vult Mich. Baptim Argney, Kunst und Wunder Buche part. i. p. 199. Sribit etiam ex Mizaldo (de Secret. cent. 3. Aph. 86. & cent. 6. Aph. 34.) Schenckius Observ. lib. 6. p. 800. quod qui hydroscyamum secum gestet à bubonibus pestilentialibus tutus sit, quemadmodum etiam alias planta illa propter anodynæ, aliasque vires bubonibus imposita commendatur. *Mizaldus l. a. cent. 2. Aph. 29.* indicat, quod ostreae vivæ testis adhuc inclusæ à loco suo dimoveant, vel attrahant alia in loca bubes pestilentes, illorumque virus; si scilicet ostrea brachio alligetur, ubi venæ apparent, sub cuius lateris axilla bubo deprehenditur. Similiter femori alligandam esse ostream, ubi sanguifera vasa apparent, si bubo inguinis latus eâ ratione tractandum occupet. Deinde Afer Atticus (bubonium etiam propter suum usum dictum) videtur juxta quorundam sententiam suspensum constituere amuletum in bubonibus sanandis, de quo *Leoni. Fuchsius paradox. med. l. i. c. 32. f. 60. &c.* Aridum vero illud bubonium, si sinistra dolentis manu decerpatur, bubenī adalligatum à dolore liberare ait Remb. *Dodonezi stirp. hist. pempt. 2. l. 3. c. 24. f. 266.* De his & similibus in sequentibus locus de Zenechtis vel amuletis pestis agens plura suppeditabit, quemadmodum etiam inter tumorum periapta hoc forte facientia queri talia possunt.

Calculo & Nephritidi salutaria.

Sistunt ulterius nobis se, quæ in calculo & nephritide utilia censentur: dicitur a lapillus vel calculus antea ejectus ac

60 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.

alligatus super pubem levare cæteros calculo affectos, anno-
tante id *Lev. Fischeri corp. medic. Imper. lib. 3. p. 169.* De lapide
nephritico efficacia in hoc malo magnâ agmine autorum te-
stimonia nobis occurruunt: svident autem nonnulli, ut dictus
lapis gestetur in carpo sinistri brachii; alii malunt ut iste affi-
gatur collo; alii valant istum in viciniâ loci affecti gestari:
verbi gratia in nephritico dolore, ne absit procul ab ejusdem
loci regione, pro renum scilicet refrigerio, fabulique remo-
tione; in ventriculi vero dolore itidem illum syasum circa
hujus viciniam appendi præcipiunt, & ita quidem, ut nu-
dam cutim attingat. Alii signo scorpionis, & certò tempore
insignitum lapidem pronunciant efficacorem. Imo aliū im-
perant, ut quandoque deponatur à corpore, ne nimium suas
operationes exserat; quemadmodum varia ejusmodi anno-
tata ex autoribus leguntur de lapide illo *in plague Germanica de*
hoc lapide expressa Auguste Vindelicorum Anno 1636. Quod lapis
ille cavum cordis attingere debeat & gestari interruptis vici-
bus, inculcat *Gruingius tr. alt. de calculo p. 35.* De viribus hujus
lapidis agens *Frid. Hoffmannus clave Schröderi p. 153.* innuit simul,
quod ille pervaria corporis loca arenulas expellat, & quod al-
vus prius à faburra vitiosorum humorum liberata debeat
esse, quam lapis in usum admittatur, nisi quis plus noxii,
quam commodi velit experiri. Prolixè etiam de hoc agit
Casp. Bartholinus peculiaris tr. de lapid. nephrit. c. 6. p. 9. §. 9. &c.
cap. 7. p. 12. Docet insimal illuc autor, quod lapis hic contra
calculos varios renum, vesicæ atque urinariorum ductuum
obstructionem conferat. Plura etiam *ibid.* reperiuntur de
illius præparatione atque modo applicandi, quibus scilicet
partibus admovendus sit, pro earundem sanandarum condi-
tione. Lapidem flavum & album vero viridi præstantiorem
pronunciat *Velschius miscellan. nat. curios. Dec. 1. ann. 3. obs. 30. p. 46.*
De lapidis illius efficacia, utrum melius promoteatur, si in
metallo sit inclusus, vel si nudè gestetur, videatur discepta-
tie apud *Ol. Wormium mus. p. 95.* Laudatus hic autor *l. a. p. 96.*
suidet, ne in balneum assumatur lapis iste, utpote in quo vi-
res

CAPUT II. SECTIO I.

Gr

ses aliquando perditas esse recenser. Idem hoc, agens de viribus lapidis illius, innuit J. h. Rhodius cent. 3. Obs. Medic. 30. p. 148. Et. quod scilicet balneum aquæ dulcis omnem vim lapidi illi adimat. Interim varia de hujus amuleti efficacia dilaudata complectuntur *Unguentum florileg. de nephritis*, l. 1. c. 24. p. 102. & l. 2. p. 371. *Camerarius memorabil. medie. cent 8. part 34. quo loco etiam lapidis istius soli natalis fit mentio*. Nicol. Manardes de med. suppl. ex occid. India delat. p. 51. (ex quo forte sua) Schröderus pharm. l. 3. p. 329. Job. Michaelis colleg. MS. ad Rofinicii chymian. Gvern. Rofinicius method. consultator. l. 10. c. 1. p. 817. Consil. 2. p. 827. Thom. Nicols Edelstein. Buchlein à Jobi. Langio in Latinam langvam translate cap. 39. p. 147. Jonstonus Thaumaturgraphia class. 4. c. 23. p. 170. Weckerus Antidotar. special. l. 1. Sennert. Institut. l. 1. part. 1. c. 18. p. 352. Boot de lapid. & gemmis l. 2. c. 10. Mart. Schmeck occulto magie. magnet. morbor. Curat. p. 19. Job. Walens method. med. p. m. 71. Veruntamen de lapidis hujus, & ligni nephritici viribus celebratis, si scilicet lumbis appendatur, ambigunt Rofinicius (ord. & method. medic. special. l. 9. sect. 4. c. 6. p. 316. inquietus: qui experimentis delectatur facere potest periculum) & Laurenbergius. Neutiquam etiam elogii de dicto lapide prolati assentitur Libavius tom. 2. Syntagma. Alch. Arcan. cui jungatur etiam Phil. Hochstetterus Decad. 3. obs. med. 2 p. 255. De potenti vero amuleto in calculo gloriatur Helmontius hunc in modum: habemus, infit lapidem Dalech dictum, qui brachio alligatus renum dolorem confessim sedat, & calculos arenulasve summa vi propellit. Verum illa *Helmontium* contra rationem & experientiam adstruere, ratiocinio quoipiam evincere conatur *dissertatio de calculo Schneideri & Frideli Winterb.* Anno 1665. habit. exp. 13. Deinceps exuvias angniom alligatas renibus & vesicæ prodeste illorum locorum affectibus, refert Georgius Hermus arca Mosis p. 153. Sequentia innotescunt nobis ex Mars. Ficini de vita salutis comparanda lib. 33. c. 14. p. 232. Arbitror, air, marinum vitulum cœlestis Leonis cordi subesse, & hac ipsa ratione corium ejus, quem cingit nudum fibula ejusdem osse confedit, a renum dolore redimere. Nam contra dolorem ejus-

eiusmodi solent astrologi syderis illius influxibus uti. Præterea lapilli, quos paguri graneolæ vel granciporæ juxta Rondeletii appellationem) in capite gerunt ex mente Balb. Pisanelli, renituntur doloribus renum, si illorum regioni alligantur, velut legimus hoc apud *Venerinum medicin: ab animal. desumpta.* Sic radix pœniæ masculæ Majo, & crescente Lunâ collecta & pro amuleto suspensa, podagricos & calculosos juvare dicuntur. Deinceps renum dolores etiam mitigare pelles caniculi vel leporis tenet *Bartholinus de lap. nephri c. 9. p. 22. J. 25.* qui citatus autor videri quoque potest de lapidibus aliis calcuum curantibus *I. a. cap. 10. p. 26. J. 36.* De chelonitidis viribus evolvatur, si placet, *Schwenckfeldius catalog. fossil. filestæ.* Verum de talismodi gemmis vel lapidibus quibusdam (quod amuleta constituant) ambigens sanct. *Sanctorius de vitandis errorib. l. 8. c. 11. f. 161.* amplius quis, inquit, admitteret lapidem Judaicum in brachio gestatum expellere renalem calculum? Admitti fortasse potest hujus lapidis usus, quem *Dioscorides approbat*, quod videket pulverizatus subtilissime haustusque è renibus calculos pellat, sed gestatus nequaquam. Denique contra calculum legitur superstitionis annotatum apud *Merzaldum memorab. cent. 1. aph. 31.* Verum in sigillum & alia similia cum in calculo, tum in aliis morbis usitata vana, invehuntur in dissertatione de calculo renum & vesice D. Schneiderus & Fredericus Wutebergie 1655. habita.

Cancro & Lui venereæ opposita.

Cingulum mercuriale corpori canceroso, vel affecto lue venereâ salutare, sine dubio agrorum pravis halitibus infectum, indicat *Thom. Bartholinus dissert. epistolic. de transplantatione morb. p. 20.* De Mercurio dicto ita loquitur *Joh. Dan. Mylius Antidotar. medic. chym. l. 1. cap. 6.* singulari artificio gestatur ille alligatus cum cingulo corpori, & omnis lues venerea, qua intra gestantem est, appetet curabilis in illo loco, ubi est cingulum. De præparatione varia vero hujus cinguli

qui sapientia, (cujus autor vel propagator est *Martinus Rulandus* pater atque applicandi modo & usu; item quod contra morbum Gallicum, foedam scabiem, ulceram malignam &c ad pediculos fugandos faciat, videatur *Ebrenefr. Hagendorius* in *secretis fragyrificis Mart. Rulandi editis cap. 12. p. 50. &c.* Utrum vero sapientia cingulum ideo audiat hoc mercuriale alias dictum, quod a capite seu sede sapientiae, illam hominibus infensam, invisam, & propriam quadam tenus insectorum speciem arceat, vel quod sapientes addicti chymiae vel Alchymiae hoc arcanum invenerint, hariolari nequeo. De annulo quoipiam Regum Angliae, cuius attractus elephantiasin & epilepsiam percuret, videatur *Theod. Hopingius de jure insign. c. 18. §. 7. f. 906.* Magni alioquin etiam estimatur a quibusdam in huc venera Mercurius coagulatus in annulos redactus ac gestatus, de quo *Georg. Puschke in Zenexto. Porro in Miscellan. natur. curios. German. Det. 1. Ann. 9. & 10. obs. 113. p. 287.* mentio fit cannula testacez candida, quod collo suspensa cancro medeatur. Sic cancrum reptilem vivum impositum commendat etiam *Sachsis gammaeolog. p. 877.* Ubi laudatus autor bene monet, quod carnes aliaque ejusmodi superstitione vacantia possint applicari. Denique ex *Andrea Baccio cornua scarabi manu arte detenta, pro cancri remedio declarat Alex. Venturinus medicinae animalib. desumpta.*

Capitis dolorem sapientia.

Sequuntur jam periammata contra capitum dolorem suppetias ferentia: Illi dolori vero a proprietate confert radix Plantaginis collo suspensa juxtra *Mullerum in miraculi chymic. p. 100.* Gemina illis modo allegatis sunt, quae leguntur apud *Hartmannum prax. chym. l. 2. c. 1. §. 22.* Dehinc ophites etiam adalligatus doloribus illis opitulari creditur, de quo *o Mauthieu de semplic. Medicam. facultatis p. m. 90.* quod adductum videtur depromptum ex *Discordia l. 5. c. 162.* Capiti vero admotum istum lapidem profuisse scribit *Porta Mag. nat. s. c. 6. p. 343.* De-

De eodem & aliis gemmis contra cephalalgiam dilaudatis confer quoque *Bartholinum de Lap. nebrus. cap. 10. p. 23. §. 5.* Lapillum vel ossiculum in limacum dorso reperiendum, & appensum capitisi dolorem pariter sedare notat *Plinius l. 29. c. 6.* de quo vide etiam, quæ habet *Sebrius de alim. facultat. l. 3. c. 8. p. 780.* Verba quæ jam adducemus, autorem agnoscunt *Ulys. Aldrovandum Ornithologie tom. 2. l. 17. f. 308.* Doloribus capitisi, inquit, caput hirundinis matutino pascentis præcissum, maximè lunâ plenâ, non nulli adalligant lineō pannô, sicut habemus apud *Plinium.* *Marcellus* dicit lapillos ex scisso ventriculo hierundinis demptos, maximè albos, si in manu singuli teneantur, aut circa caput linô nestantur, veterinos & diurnos capitisi dolores eos mulcere, nisi contanguere terre lapillorum potentia minuatur. De viribus his recentis & aliis adhuc chelidonii, in aliis effectibus proficiuis, agit etiam *Gabelchoverus noctis ad Andr. Bacci de gemmar. natura c. 32. p. 175.* Audiamus de alio amuleto differentem *Francisc. Redi experimentis natural. p. 116. &c.* dicit quippe sibi commendatos à quopiam fuisse lapillos demptos ex ventriculis avium nigerrimarum, instar corvorum in montanis Malabar reperiendarum, qui plumbo inclusi, & circa frontis medium applicati omnem, ex qualicunque causa natum, dolorem capitisi statim sanare putati sint; verum laudatus Dominus *Redi* in hemicrania fronti applicans ejusmodi lapillum magis, quam unquam antea malum suum hoc familiare observavit cursum perfecisse viginti horarum Ispariò. Liceat mihi his addere, quod fortè effectus prior laudatus (si quis ex applicato lapillo, & quidem plumbo incluso, observatus fuit) citius fortè à plumbo profluxerit, quam à lapillo; cum illius laminæ etiam aliis partibus dolore effectis applicari soleant. De sacchari saturni vel cerusæ effectu in doloribus comescendis nihil hoc loco monebo. Præterea ossa vulturis capitisi, filio purpureo ad cubitum suspensa, cephalalgiam & antiquum scotoma idoneè corrigerre inculcat *Kiranus Kiranidibus p. 118.* De ossibus iisdem collo suspendendis pro scopo dicto confe-

conferantur etiam *Sextus Philosoph.* *Platonicus de medic. animal.*
 part. 2. c. 2. p. 102. & *Plinius lib. 29. c. 6.* Eorundem ossium com-
 mendationem ex *Plinius* & *Marcello* repetit *Mich. Bapst* im *wun-*
derbari. Leib- und Wundarzney. Buche part. 1. p. 129. Idem
 illud præstare caput aquilæ ex *Gesneri Vogel-Buche* fol. 73.
 ostendit *Bapstius l. c.* Sic etiam noctuæ ossa capiti admota,
 teste *Galen*, cephalalgiam compescere refert *Aug. Erzlerus*
Iagob. phys. mag. med. c. 7. p. 161. Citatus *Venturinus* ex *Cortes*,
 communicat, quod pennæ upupæ supra cranio portata, con-
 tra dictum malum præbeant præsidium. *Plinius verò l. 25 c. 19.*
 vult aristolochiam alligatam capitis minuere dolores. Ma-
 gnes quoque capiti admotus, dolores & omnes querelas ejus
 obliterat, idque ex veterum commentariis se transtulisse scri-
 bit *Hollerius*, veluti hoc experimur à *Job. Jac. Weckero de secret.*
l. 5. c. 4. p. 135. & *Mich. Bapstius l. a. p. 198.* Deinde annulos vel
 laminas ex mercurio coagulato factos ac appensos corpori,
 videlicet circa cor, neutiquam verò in collo vel capite, hujus
 dolorem mirifice delere asseverat *Georg. Puschki in Zenezero.*
 Porro multorum consensu verbena recta instar amuleti ad-
 alligata restinguunt doloris istius ferociam, de quo inter alios
Dioscorides in notis p. 477. De radicis hujus suspecto quodam
 colligendi atque appendendi modo, legesis *Hartmanni prax.*
chymiatr. l. 2. c. 1. §. 13. Viridem autem verbenam collo ap-
 pensam singulariter se commendare, ex observatione compe-
 ritimus consignatum apud *Forsium lib. 9. obs. med. 12. p. 301.*
 & forte ex eodem autore apud *Anton. le Grand carofo nature ar-*
canorum per se ruratore p. 43. Consulatur etiam de hoc peria-
 pto *Sennertius prax. l. 1. p. 31. 82. & 94. & Sim. Pauli quadrip. Botanico*
p. 551. qui postremus recentem pariter atque aridam herbam
 istam cum radicibus mitigare ac tollere capitis dolores scribit.
 De encomio simili, & quod medicus *Vincentius* usum dictæ
 herbae experientiâ edocet laudaverit, agit quoque *Mich.*
Bapst l. c. Non nulla etiam de verbena, aristolochia, hedera &
 angium senecta, quod pariter debellant illud malum, habet *Bar-*
th. libro de lap. nephrii. cap. 8. p. 20. Verum nihil magnifici circa
 verbe-

verbena dicta usum se observasse fatetur *Velschius* p. 23. in miscellaneis natur. curios. Germ. Dec. I. Ante 4. & 5. Non multum fidei etiam eidem amuleto tribuit *Joh. Dan Major* tribus novis inventis medic. invent. & veretur enim ne ista herba, uti reliqua amuleta multa, casu operentur. Ed magis illorum credulitas & superstitione erit deridenda, qui in festo S. Joannis & assumptionis Mariae se verbena coronant & pingunt, putantes se eo anno a capitis & dorso dolore liberos futuros, de quo *Martin. Lipenius* bistor. strenuer. cap. 3. p. 230. Dehinc Petr. *Forcessus* l. d. p. 302. de aliis amuletis huic pertinentibus agens pergit: Sic *Archigenes* polygoni duos ramos coronæ modō capiti imponebat, præserium si ex ardore, seu ebrietate dolor capitis observatus, vel cichorii, coronæ instar. Sic & rosaceæ coronæ juvant *Galen* autoritate. *Philanthropè* etiam herba appellata, coronari caput *Archigenes* jubet: liberat item a capitis dolore verbena herba, tum coronæ modō circumposita, tum illata ex rosaceo & aceto. Testudinis quoque palustris sanguis syncipiti infillatus capitis dolorem juvat, herbaque plantaginis radix in collo suspensa, capitis dolorem mirifice tollit, ut capite de arnoglossia testatur *Apulejus Madanensis*. Et paulò post *Forcessu* iterum: annulus, infit, in quo parum umbilicus infantis nati recenter includitur gestatus in dito, ab omni dolore capitis hominem præservat, sed hoc superstitionis esse videtur, quemadmodum & hoc, quod sequitur: caput muris in linea pecia involutum, & continuo super se portatum. Si os verticis aquila in corio cervi ligetur, & dextrum supra tempus dextrum dolens apponatur, vel sinistrum supra sinistrum, in continentem dolorem dicitur amovere &c. huc ibidem *Forcessu*. Similiter quod *Aristolochia* & *iberis* alligata, horâ, vel diutius ουφαλακγιας remedium existat, adstruit quoque *Pliniu* l. 25. c. 11. De cichorei & intibi viribus pariter ab *Archigenè* commendatis non nulla etiam exhibet *Casparus Hoffmannus de medicam. officin.* l. 2. c. 66; p. 172. Rationem amuleti jam sequentis ex *Galen* adducens *Bapt. Sylvarius bistor. medic.* 14. p. 47. scribit de polygoni duobus ramulis.

enulis coronæ modò capiti imponendis (cujus etiam Archigem
nem paulò ante mentionem facientem induximus) quod suc-
cessu bono non careant. De polygono eadem videtur mens,
licet verba non sint planè similia, *Sylvestris Rattray theatr. sym-*
paubet. p. 187. graminis, ait, genus septem habens internodia,
efficacissime contra capitum dolores adalligatur. Alioquin
variz coronæ passim occurunt, que in capitis dolore, præ-
cipue vero in heluco, seu languore à vino hesterno strenue
juvare dicuntur: verbigratia, è pulegio, rosis, hedera, smi-
face, violis, & chamæpythi, de quibus prostant non nulla
apud Gerhard. *Joh. Vossius physiolog. christiana l. 5. c. 19. p. 92. &c.*
De corona ex olea parata & capiti filo alligata, quod victori-
bus olim data, & quod physica ratione cephalalgiam levet;
item quod folie illi oleo inscriptum fuerit vocabulum *δινα*,
cui vocabulo tribuerint falsa superstitione istas vires, id li-
quet ex *Cassio Dionys. grec. l. 9.* In cephalalgia frigida sequens
compositum commendat Guern. *Rofsinus meth. medic. special. p.*
455. Recipe visci querri sij. radic. & semin. pxon. an. 3ij.
mucilag. tragacanth. in \triangle epileptic. Langii solut. f. pentacu-
la Num. II. in forma cordis collo stipendenda. Postmodum
etiam lapidem nephriticum capitis dolori reluctari pronun-
ciat *Bartholinus de lapid. nephrit. p. 8.* Potro naturam vulpis
capiti circumdatam dolorem illius confessim tollere vult
Sext. Platonicus l. c. part. i. cap. 3. p. 05. de quo etiam *Plinius.* Simi-
liter *Aetium tom. 1. lib. 2. c. 195.* usum appositæ vivæ mortuæque
Torpedinis ad capitis dolorem laudare indicat *Cass. Burthius*
ad Claudiani Epigram. 5. de torpedine p. 1008. Dolores autem ca-
pitis à causa calida ortos feliciter sanari, si affricetur solùm ca-
piti torpedo; item stuporem manui aliisque partibus indu-
ci scribunt, etiam si quadam tenus à corpore sit remotus ille
piscis, de quo *Anton. 1. Grand. curios. natura exan. perscrutatore*
p. 95. Plura de postremo isto effectu inter amuleta corpo-
rem inducentia, & à nobis adhuc inferius memoranda occur-
rent. Valde quoque in cephalalgia prodesse radix Rhodia
rite collecta dicitur. De variis hactenus recensitis periapais

quæstionem sequentem movet & affirmando decidit *Petrus nosolog. dissertat. 1. quæst. 4. p. 22.* An, ait, radix plantaginis, osfa de capite vulturis, caput cochlear manæ pâscantis arundine præcissum, collo appensa; pulegium super aurem, aut sub annulo gestatum, surculus ex nido milvi pulvino subditus nesciente ægro, aliquid virium ad abigendum capitis dolorem conferre possint? Affirmat hoc ipsum autor, utrū dicetur est, rationemque subdit: multas enim, inquit, esse dampnoes, & occultarum rerum effluvia, quorum ratio ignoretur, experientia tamen, altera Medicinæ columnæ, evincat. Idem autor pagina dicta, questiones sciscitur? An coronæ veteribus usitatæ ex verbenaca, lauro, smilace, polygone, hippoglosso, pulegio, violis, rosis, adianto &c. aliquid juvamenti adferant, idque affirmat. De gagatis lapide, quod solò illò ad collum appenso hemicrania submoveatur, lapisque dictus semper majus acquirat pondus, postquam appensus fuit, idque ex vi tractoria illius fiat, ex *Mercurialis* mente explanat *Baricellus hort. genial. p. 133.* cui jungatur *le Grand 1. c. p. 122.* De succini globulorum collo gestatorum iisdem viribus deprædicatis in molesto capitï dolore, experientia gemina prostat in *Allis Medicis & Philosophicis Danicis Ann. 1673. volum. 2. obs. 123. p. 313 &c.* Quo in loco etiâ indicatur quod illud à *Baricello* amoretur, & homines nonnunquam coacti sint illud amuletum deponere, ob nimiam vim trahendi humores in illo deprehensam. Declarat quadantenus hunc esse ceterum succini ipsius appellatio s. synonymum, quo carabe dicitur; si quidè *Gabelboverus in nouis ad Bacuum de gemmar. natur. c. 9. p. 84* tradit, quod Persicâ dictione Carabe, hoc est paleas rapiens, vocetur succinum. Idem sere hoc docet *Borrichius lingua Pharmacopœor. addens insimul*, quod *Avicenne Kahreba* dicitur, & Græci illud videantur appellasse ita; quod καρπεῖαι, Hippocrati sic dictam, tollat. Idem hoc forsitan ad catarrhales capitï affectus applicari posset, scilicet ad oculorum vitia &c. quibus alias succinum pariter proficuum declaratur. Plura in hanc rem inferius patebunt, ubi de amuletorum operatione acturi sumus. Nostris his

inte-

inferimus etiam sequentia Plini lib. 28. c. 4. laqueum scilicet suspendi osi circumdatum temporibus dolorem capitis sedare: Utrum hoc de superstitione participet, vel medica vi, aut aliâ ratione operetur, ponderabunt alii. Si vero huic negotio firma accedat ligatio circa frontem vel caput instituta, citius huic, quam aliæ causæ competet iste effectus: quia usitata quibusdam alias est capitis ligatio in cephalalgia. Ceteroquin inter superstitiones curationes illam ligationem laqueo factam refert Job. Freitagus noctibus medicis c. 39. p. 192. Denique claudimus hoc scrinium amuletis capiti dicatis resertum illo medelz genere, quod legimus apud Koranum Kuranibus, quod scilicet pecten ex dextro cornu ovis dextræ parti admotus, & ex sinistro factus sinistra parti capitis in hemicrania auxiliatur. Fortitan ali eundem effectum cincque pectini non denegarent, cum capillorum ventilatio vel commotio alioquin ad mentem quorundam congrua reputetur in capitis dolore.

Cardialgiam compescientia.

Devenimus ordine Alphabeti ad Cardialgia periammata, atque experimur ab Alexandro Benedicto notari, quod Smaragdus & corallium collo suspensum, ita ut pertingat cartilagine Xiphoidis extremitatem, ex proprietate Cardialgiam infringat: hoc autem dispalescit testimonio Job. Varandat operum therapeuti c. 2. p. 163. Sic dolores stomachi etiam delere dentes sinistri maxilla Hienz, si involuti in pelle capra vel alias pecoris gerantur, colligere licet ex Alex. Venturini med. ab animal. desumta. Denique quod dolorem ventriculi non timere debeat, qui secum gestet talum leporis ex Marcello recenset, Dav. Lippus in Unterricht vom Speisen. pag. 94. Quia ventriculo alioquin convenienter, peculiaris detegit locus.

Casus pericula avertentia.

SE quuntur jam alia, & quidem quæ contra casum ab alto minifice prodesse statuuntur: ab oculis cancri vero expe-

70 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.

Estandum esse, ne vena rumpatur, si scilicet illi loco amulefi admoveantur corpori, velut notabilem habet historiam Burg-
gravius Achille Panaplo, cuius etiam meminit Sachsius Cammarol.
L. i. p. 829. Atque hoc in loco cit. præferuntur illi oculi vel lapi-
des, quibus Torcoidis color inest. & quidem *pag. 830.* De lau-
de horum etiam reperies agentem *Conygarium mem. med. cent. II.*
partic. 69. Sæpius autem observabis oculos vel lapillos istos vivis
cancris exemptos colore illo præditos, qui color coctione pe-
rit; quamvis alii colorem hunc cœruleum vel Turcofizæ z-
mulum certò tempore solùm deprehendi malint indistis la-
pillis vel oculis. Noto circa hos lapillos etiam, quod, si que-
vis iis inest, efficaciores sine dubio sint habendi, si ex vivis can-
cris eximantur: quemadmodum longè efficaciores credun-
tur partes variz, ex animalibus vivis, ad medicamentorum
usum desumptæ, quamquidem si mortua sint animalia, velut
eadem mens quoque est *Porta in magia nat. l. i. c. 14. p. 33.* Atque
hæc forsitan est ratio, quod non pauca in catalogo hoc nostro
observemus, juxta autorum præceptum, ex vivis animalibus
itidem petita per immata. Lapillos illos pariter vivis can-
cris eximendos esse, & quidem sole existente in cancro, eos
que immixui gestando, innuit *Joh. Helsfr. Junckenius chym. cu-
riosa p. 876.* De lapidibus cancri etiam, quod sint ejusdem cum
Turcoide efficaciaz (de qua gemma brevi plura audiemus) si
sub certa constellatione eximantur e cancris, ubi scilicet co-
lorem antea dictum referunt Turcoidis, verba facit *Ang. Er-
lerus Isagog. phys.-mag. med. cap. 7. p. 166.* De eodem oculorum can-
cri effectu dicto, molochite & Torcoide, similem efficaciam
conferente, loquitur etiam *Bertholinus de lap. Neph. c. 10. p. 27. f. 40.*
De Turchesia vero gemma, quod peculiariter præservet à
noxa labentes, videri potest probabile assertum, exemplis pe-
nè confirmatum, in *Schoreri Medicina peregrinant: p. 173. G.c.*
Non omnem quoq; vim dictam videtur derogare eidem gem-
mæ male alias credulus *Georg. Hier. Velschius Hecatostea 1. obs. 74. p. 96.*
De eadem Turchesia, quod excipiat omnem ictum & in fru-
stra frangatur, homo vero servetur, si ex equo cadat, juxta Car-
danum

datum, videatur Job, Jac. Weckerus de Secret. lib. ii. c. 6. p. 599. Et Balis. Rousseus Epist. 22. p. 65. qui gemmam illam energiam suam dictam a siderum influxu sortiri statuit; velut idem hoc etiam de aliis gemmis ille indicat. Experientiam suam non absimilem prioribus pretendit de Turcosia orientali Martinus Schmuck de occulta magia, magnetic, morborum curatione p. 17. eis. & Helmontius tr. de virtut. magi. verb. & rer. p. m. 763. Confer etiam, quæ in hanc rem proferunt Ans. Boëtius de Boot de lap. & gemmis lib. 2. p. 267. Gabelchoverus in schol. ad cap. 3. libr. de gemmis Andr. Baccis & alii plures. Non immerito vero admiramur dictæ gemmarum vires, si non à magis dæo, aliave causa suspecta ortum ducunt. Quæ plura alioquin mulierculæ infantibus contra lapsus appendunt, facile quivis colligere atque experiri potest. Num vero ejusmodi res innoxios reddant subinde tenellorum lapsus, utrum vero magis illud in singularem Angelorum sanctorum tutelam conferendum sit, aut in ossium illorum-mollitiem, siquidem hanc ob rationem etiam ossa dicta fracturis non adeo videntur obnoxia, speculentur curiosi. Præterea cur pueri e morbis desperatis soleant evadere, legat, cui lubet, rationes in Hippocratis text. 9. Epidemicæ de quibus nos alia occasione forsan plura daturi sumus.

Catarrhos sufflaminantia.

CAtarrhi etiam sua inveniunt amolimenta in medicorum scriptis: quemadmodum præsentissimum remedium in catarro radicem verbasci virginis renunciat Hartmannus prax. chym. l. 2. c. 21. & 81. qui anæ collectionis & præparationis modum prolixum ibidem communicat. Assentiuntur huic asserto etiam Dodoneus, & Job. Michaelis MS. collegio ad Rolfinii chymiam c. de amuletis. Ambigit vero de hac radice Exc. Paul Ammannus, quod suspendat catarrhos collo suspensa in programmata invulsorio ad Botanicæ demonstrationes Lipsie Anno 1671. edito. Tuto quoq; ex mercurio præparari periammata, in catarro salutaria, ex dicto loco Michaelis citati liquet. Ex Nestoro &

Rulano

Rulando idem illud adstruit Georg. Pischki in Zenechto, quod mercurius coagulatus in annulum redactus, & prope varias corporis partes gestatus non vanâ intentione materiam catarrorum vel fluxionum consumat in corpore. Sic etiam frustulum radicis ostrutii, seu imperatoriæ circa aures alligatum catarrhos exhaustire vel derivare ex corpore indicat Oberimius apud Frid. Hoffmannum method. med. p. 294. Radicem hanc verò vult effodi lunâ crescente, dorso appendi, atque postea in flumen projici Pharam. Rhumelius Medic. pagyr. p. 429. Idem autor l. a. p. 156. Zenechton contra defluxiones & catarrhos utile pronunciat hoc: Rec. masticis, succini, radic: imperatoriæ & Carlinæ ana unciam semis, quæ in pulverem redacta oleo succini misceri, in trochiscos formari & umbroso in loco exsiccari jubet. Melanthium porrò antipatheticum esse catarrhis docet Goelminus apud Rattray Theat. Symp. pag. 185. Nec alienum censet lapidem nephriticum à recensitorum, haec tenus effectu ac laude Bartholinus l. c. p. 8. & 16. Sic omnes catarrhos compescere cor pulli vulturis, cuti nudæ appensum, legimus apud Mich. Baptium in wunderbarlichen Leib, und Wund-Arçney-Büche part. 1. p. 190. Non est quoque silentio prætereundum succinum, cuius notoriô usu, nimium quantum, delectantur pasim homines, præcipue mulierculæ, sibi suisque liberis prospicientes de externis medicamentis in catarrhis. Minus verò prohibendum esse succitum, ut pro amuleto collis puerorum appendatur; quanquam enim non faciat contra incantamenta & fascina, tamen illud exspiratu exsiccare humiditates cerebri, idque roborare, ne catarrhis, epilepsia & similibus malis facile corripiatur; hæc di-
Et a vero Libavi testimoniô innotescunt consignatæ apud Camerarium mem. med. cent. 4. part. 72. Similiter, quod ex succino monilia & annuli parati mulieribus in deliciis sint, & eandem, quam gemmæ autoritatem obtineant juxta Snidam & Plinius, demonstrat Kirchmannus de annulis p. 12. & 13. Cnoeffeltus in hanc rem loquitur ita: ex succino albo in Borussia confiuntur pentacula, cordis formam habentia, item sphærule

&

& monilia circa collum & brachia, contra capit is frigidos affectus, & catarrhos, ubi præpediunt, ne defillationes in guttur ferantur, atque hæc dicta prostant in appendice miscellan. nat. curios. Germ. Dec. I. Annis 6. & 7. p. 65. Succini usum externum in genere ita exponit Job. Theod. Schenckius disserit. de succino cap. 7. p. 24. inquiens: usus hujus est, quatenus in catarrhis, oculorum fluxionibus, dentium doloribus & anginis, itemque ad pueros ab epilepsia præseryandos (vel crudum, vel artifici manu formam globulorum, cordis, crucis, adeptum) collo, eordisque scrobulo appenditur. Tandem huc trahimus verba Frid. Hoffmanni cleav. Schroderi p. 383. Globuli ex succino occipitio annexi oculorum medentur defluxionibus, & collo gestati impedimento sunt, ne catarrhi suffocativi oriantur.

Colicam mitigantia.

Accingimus nos ad Colicæ periammata perlustranda; cœli vero cruciatu demulcet particula de umbilico infantis recenter nati, in argentea capsula vel annulo inclusa & ita gestata, ut carnem attingat, velut certissimè multorum experimento se accepisseait. Crelinus de signat. p. 44. Non displaceat idem hoc Bald. Ronse Epist. med. 17. p. 53. & Epist. 22. p. 65. De quo etiam Alb. Magnus & Cardanus, illud attestante Job. Jac. Weckerl de secret. l. 5. c. 4. p. 160. & 161. Annoratum etiam hoc comperties in Thesauro pauperum cap. 12. Mich. Bapt. Ulzney: Kunsts und Wunder Buche part. I. p. 263. & Schröderi pharmacop. med. chym. I. 3. p. 285. Idem autor ibidem p. 294. significat, quod etiam secundina humana à quibusdam dicitur pessundare illud malum. Litem vero movent huic asserto quidam, cum prægnantes non immunes reddantur à colicis doloribus, licet tota supellex secundinarum embryoni in utero adhucadhæreat, atq; umbilicus unà gravidæ corpori insit, nec procul à sede ista affecta requiescat. Nondum omnes de umbilico agentes adduximus, cum de eo etiam observaverimus agere Job.

Pbar. Rhumelium med. Spagyr. p. 415. & in medic. natl. degmat. Hermet. mag. c. 16. Præcipit illic simul autor, ut umbilico illi imposito ventri operculum æneum calefactum imponatur. Laudant istum porrò *Job. Dan. Mylius Amitodar. med. chym. l. n. cap. 6. p. 91.* *Nymamus orat. de imaginatione, que adhuc Tandeli dissertationibus Physic. med. p. 227.* annuli illius umbilicum continentis rationem reddere conatur *Job. Mich. Schwimmer curiosit. phys. p. 78.* De viribus iis umbilici pariter laudatis, & variis ex lupo desumitis (mox plenius pertractandis) ex aliis autoribus vide collectanea apud *Bartholinum de lapi nephrit. c. 8. p. 21. §. 20.* Dehinc *Michael Bapstius l.c. p. 93.* ex *Fallopia Kunst. Buche fol. 141.* refert, quod os hominis demortui gestatum colicam vel tormenta alvi & erosiones ventriculi debellat ac depellat. Videatur etiam ejusdē autoris *wunderhart. Leib und Mund Arzney. Buch part. 1. p. 203.* *Forstus de ejusmodi amuletis sollicitus obseru. 15, scholio p. 231.* Et. prodidit hæc: Poterit, inquiens, etiam in colica ex *Galeni* feientia instar amuleti ægroti partibus vacuis, quas græci *helyowac* vocant, alligari, vinculo confecto ex lana ovina, quæ a lupo esset lanata. Quod si talis non adesset lana, ex pelle cervina lorum confici potest, quod stercus contineatur ac prædicta loca præcingantur. Modum autem alligandi reperies apud *Galenum 10. de simpl. med. faculta.* Hoc quidem medicamentum alligatorium, certum ejus periculum faciens, *Trallianus* comprobavit: nempe stercus lupi ossa vorantis (modo inveniri posset) in canalem includebat, ac in dextro brachio, aut femore aut lumbis per accessionem gestandum dabat, cavens, ne dolente parte, neque terram, neque balneum attingat. Thraces (ut *Trallianus* refert) vivente adhuc alauda cor illi eximenter alligatorium faciunt ex eo, femori sinistro ipsum circumdantes. Aliud comprobatum: ex porci intestino cœco, id quod mammosum est, accipito, ac myrrâ involutum, ligatumque in pelle lupina, aut canina dat gestandum *Trallianus*, lunâ abeunte à sole, ac miraberis; umbilici infantis supernati præcisi paululum in argentum aut aurum includit.

cura

cum modico sale. Qui gestat hoc alligatorium medicamentum, dolore prorsus non corripetur. Alios annulos, sed nimium superstitiones gestandos, idem commemorat. Atque haec allata haec tenus *Foresti* scias verba fuisse. Ex Galeno amuletum paulo ante recentatum forsan alii etiam autores mutuatis sunt. De eodem autem *Joh. Dan. Mylius* antidotar. med. chym. l. 1. c. 6. p. 62. scribit ita: *stercus lupi ad ilia gestum, in istar annuleti, inquit *Aetius* cap. 31. tetr. 3. ser. 4. colicos dolores sedat: similis effectus tribuitur ipsius intestinis fuscatis & ventri adhibitis.* Annuli etiam colicæ fævitiam minuentis mentionem facit *Mirzaidus* memor. ab. med. cent. 6. not. 44. p. 124. Sed nondum absolvimus omnia periammata, quæ in praesenti affectu lupus suggerere dicitur. Illam vero *Foresti* sententiam paulo aliter exprimit. *Bapt. Porta mag. nat.* p. 583. jubet quippe ut *stercus lupi* ossa devorantis, quæ terram nondum attigerunt, abscondantur in pelle animalis similiter dilacerati, ventrique alligetur pro dolore illo extirpando. Volunt quidam etiam *stercus lupi* appendendum esse filio ex lana ovis à lupo pariter lacerata factō; quod tamen superstitionem pronuntiat *Camerarius* mem. med. cent. 8. part. 71. De lupi stercore mediante filo dicto, aut pelle cervi brachiis, vel cruribus alligato similiter laudato agit etiam *Joh. Ad. Weberus* in der *Unterredungs-Kunst* part. 1. p. 825. Et *Bald. Ronseus* venat. medic. p. 38. Albissimum stercus recipiendum esse monet *Joh. And. Schmitz* in compend. medic. pract. p. m. 46. De lupi intestinis, stercore & pelle pilosa, pro simili effectu applicanda, confer etiam *Schroederum* pharmac. l. 1. p. 301. & *Wickerum* (de iisdem *Cardani* autoritatem allegantem) de secretis lib. 5. c. 4. p. 161. De prioribus duobus à lupo provenientibus itidem laudatis confer *Gabr. Fontanum* medic. antibermet. sect. 3. c. 5. p. 176. Stercus istud etiam à *Gesnero* laudari inseruit libro suo *Mich. Baptius*, cuius nomen fecit *wunderbarl. Leib- und Wund-Arzney-Bach* part. 1. p. 193. Majorem amuleti cuiuspiam apparatum & circumstantias præcipit *Petr. Hispanus*, ceu refert *Mich. Baptius* loco citato p. 35. Quod lana ovis lacerata à lupo, manu sine

forcipis adminiculo dempta, & a gemellis pueris virginibus integris adhuc existentibus in fila atque vinculum redacta, ac postmodum corpori circumligata, contra tormenta atque dolores intestinorum faciat. Sed superstitionis particeps videtur hoc remedium, propter circumstantias illas additas. Eligunt alii magis lorum seu cingulum ex corio cervi factum, illudque cum stercore illi insuto, ileis & ventri circumligari præcipiunt, velut hoc deprehendes consignatum apud Joelm præll. l. 4. f. 3. p. 343. de eodem pentacelo, ex dictis duobus ingredientibus constante, annotata evolve in Agricola tractatu de cervo p. 238. & Schröderi, pharmac. l. 5. p. 30. Sed dicto stercori lupino appenso & ferre plurimis amuletis reliquis parum efficacia ac fidei videntur concedere Thom. Erasmus de occult. pharmac. proprietat. c. 45. p. 80. Et 81. & Henric. Smetius miscellan. med. l. 2. c. 29. p. 96. Et cap. 45. p. 112. Et Idem penè de stercore lupi concludit, quod non semper cureret dolorem colicum (unde & colligit, quod experientia talismodi amuletorum non debeat esse unius rei vel actionis, sed iterata) Job. Walens operibus posthumis ab Irvino editis l. 3. c. 1. p. 87. Posthac quod etiam pes lupi alligatus colica pariter medeatur, & profitos hominis appensum in doloribus ventris, qui per circuitus redeant, notat Andr. Laurentius operum therapeutie. tr. de strumarum sanatione l. 1. c. 3. f. 11. De pluribus amuletis iis ex lupo petitis autores ac testes citatos quoque reperties in Job. Salzmanni dissert. de lupo c. 10. Argentorati habita Anno 1669. Sic quod commoda etiam reportent, qui portant cornuum cervi solum, docent allegati apud Agricolam de cervo p. 238. Quam sententiam itidem admittit Schwenckfeldius Therioprobos Siles. l. 2. f. 82. Porro cuti humanâ corpus cingi solere, pro colica profiganda, meminit Danielis Beckerns med. microcosm. p. 174. De hujusmodi vero ligationibus circa abdomen institutis innuunt quidam, quod non adeo vis à materia vel effluvio medico, quam firma ligatione cingulorum illorum refluet, quippe qua flatus deorum comprimantur; ut adeo facilius mole atque constrictione hac ad exclusiōnem

nem vel soli flatus, vel una cum excrementis iudem præparentur. *Casp. Jngelius vom Nnctilwurffs - Gange c. s.* admodum in colica & hysterica passione commendat talpæ ex pellibus confectum thoracem, vel vestem interiori corporis parti admotam ac gestatam. De variorum animalium pellibus colicis morbo laboranti corpori appendendis, evolve quoq; citata apud *Remesum Epist. 45. p. 387.* Cui jungs etiam de spoliis ejusmodi agentem *Velschium Hecatæsa 1. obs. 37. p. 112.* Præterea etiam pellem oloris, plumis tenerrimis obositam, juvare colicos ac stomachi vitio laborantes, liquet ex *Schroderi pharmac. l. s. p. 322.* Postmodum radix hyoscyami amuleti loco usurpata etiam colicam exterminare dicitur, juxta *Sylv. Rattray Theatr. Symp. p. 21.* Affirmare idem hoc Aristotelem docet *Job. Jac. Weckerus l. a. p. 160.* *Qui* autor etiam p. 101 ex *Mizaldo* refert, quod ossiculum hominis quodcunque appensum, ut carnem attingat, doloribus ventris, certa periodo revertentibus, prospicit. Sic corculum galerita (superius ex *Forsto* etiam commendatum) femori adalligatum summe proficuum esse adversus colicum cruciatum ex *Hishano* quodam adducit *Weckerus l. c. p. 161.* Ex quo forsan verba sua idem significantia depromisit *Mich. Bapstius l. c. p. 189.* Cristatæ alaudæ vero cor recipiendum esse suadet *Job. Schröder. pharm. med. chym. l. s. p. 314.* Deinceps doloribus ventris sanguinibus quoque, videlicet colicæ & similibus affectibus, talum leporis gelatum esse oppositum, declarant, annotati scriptores apud *Wildungum lagographia p. 82.* Idem illud attingens, fulcit autoritate *Sexti Platonici, Alexander Veneturinus medicina ab animal. desumpta.* Illud & alia adhuc ex lepoze petica periapta sequentibus verbis sifit *B. ld. Ronssens venat. medic. p. 6.*

*Viventem obtulerit quoties fortuna lepus oleum,
Extemplo niveos, qui sunt sub ventre, capillos,
Aut cauda evellas, simili quoque dextersitate,
Detrahere comprehensum talum, vivumque remitte,
Hinc uerans varios nexus compone ligamen,
Ducere quo possis circum perizomate corpus,
Imexum talum subuoque dolore levabis:*

*Contuleritque magis, fuerit si quando reperius,
Casu aliquo talus leporis cum fice lypina
Depasti leporem.*

Præterea calculos in umbræ vel umbrinæ piscis capite repertos & argento inclusos ac gestatos amuleti loco, liberos reddere à colico insultu volunt. *Bellen. l. i. de aquatil. c. 10. ex Forerii lib. de pisibus f. 22.* & *Mich. Bapst pimelotheca 1 p. 144.* quo in loco etiam secreti initar in hysterica passione lapides illi commendantur. Idem illud de colicæ periapto à lapidibus istis exspectando ex *Balib. Pisanello transscr. Alex. Venturinus l. a.* Junge ss. huic de eodem tradita in *Miscellaneis nat. curios. Germ. Dec. 1. Anni 4. & 5. obf. 107. p. 110.* *Venturinus* modò citatus etiam l. d. allegat, ex incertò autore, quod patella cervi è genu illius defumta, atque superi⁹ gestata subito dolorem colicum levet. Præterea dolores intestinorum depellere lapidem corvinum, si carnem contingat, colligimus ex *Theoph. Boneti Medicin. septentrional. part. 2. f. 824.* Sic colicam etiam exturbare mercurium in avellanam immissum & appensum corpori ut ventrem tangat, annotatum leges apud *Jonstonum Thaumaturg. l. i. p. 176.* Dicto huic amuleto tam in præservatione quam curatione hujus morbi locum quoque tribuit *Camerarius mem. med. cent. 8. p. 71.* De eodem & ophite malum hoc infringente, similem sententiam vid. ap. *Bartholinum de lap. Nepritis. p. 26. §. 24.* Idem autor l. a. p. 8. etiam lapidem nephriticum non frustra adhiberi in hoc morbo statuit. De hisce nonnullis amuletis agens quoque *Sennertus prax. med. l. 3. p. 261.* querit, an dentur revera medicamenta, quæ occultâ proprietate dolores colicos minuere, aut tollere possunt. De lapide quopiam colico dicto, qui cum jaspide viridi, aut smaragdo conveniat penè, quod itidem iste sedet dolores colicos, aut iliorum, si vel umbilico aut parti dolenti imponatur ille, habet quopiam *Job. de Laet de gemm. & lapid. l. i. c. 24.* Restat ut nominetenus saltē attingamus superstitionis istud, quod prostat apud *Trabianum l. c. 6b. t. c. 1. tit. ultimo,* istud hic tanquam rem sacram non nisi sacris vult apertam.

Concor-

Concordiam promoventia:

Concordiam conservare vel reconciliationem comparare gestatum adamantem multi volunt; contra quod assertum, quid Cardano moveat Scaliger, vide in hujus exercitatu. n. Hinc etiam plurimi autores de gemmis agentes, dictam gemmam reconciliationis vocant, quemadmodum de viribus illis etiam agit Barthol. Anglic. de prop. Rer. l. 16. c. 26. Plures idem hoc attingentes allegat Henr. Kippingius inst. physic. l. 6. c. 3. p. 236. Sed nostram sententiam de his aliis locis nostri scrutini detegunt: *Orpheus lib. de lapidibus* sponsum jubet cervinum cornu gestare, sic enim perpetuam ei cum sponsa futuram concordiam possitetur; de quo nostras speculationes alius nostri scrutinii locus itidem attinget. Deinceps magnetem, si scilicet hunc duo viri secum ferant, atque lites forte ac controversiz inter hos oriantur, dirimere eas atque concordiam sovere; immo gestatum illum supra pectus, populum lenire ac demulcere indicatur in *Dioscoridis nostris* p. 476. Quali enī vero magnetem intelligendum suspicemur, subsequentia nostri scrutini pariter indicabunt. Lysimachia herba quoque flore purpureo prædicta, si Jove in piscibus existente colligatur & gestetur, hominem reddere amabilem dicitur; & si inter altercantes illa projiciatur, illico conciliari illos, affectibus martialibus videlicet sedatis ab istius spiritu joviali, qui marti è diametro aduersetur, horum autor verò existit *Aug. Ezechias Isag phys. mag. med. c. 2. p. 66.* De Lysimachia purpurea pannonica *Dominic. Chabreas Sistep. Scatigraph. f. 28.*, prodit hæc, quod ista jumentorum discordantium jugo imposita, asperitatem colhibit. Sed de his iterum nostra sententia ex alio loco nostri scrutinii patet. Dehinc carduum benedictum, si sole novō, ubi luna fuerit in capricorno, evulsum ac deinde gestatum, omne malum à portante avertere, dicit *Apuleius Madourensis hist. de virtut. herbar.* quod etiam allegat *Georg. Christoph. Peri de carduo sancto* p. 239. Sic quod cichorium collectum

in initio septembri, sole existente in signo virginis, atque cum dente lupi involutum lauri foliis ac gestatum verba maledicta injurias ac malevolentiam arcere valeat, ex Alberto tradit Mich. Bapſt. im wunderbarl. Leib- und Wund- Arzney Buche part. 1. p. 45.

Cordis affectus Juvantia.

Sistimus ulterius ea, quæ cordi de axiliis prospicere dicuntur: amuleti verò loco lapidem Lazuli commendat contra syncopen Boët. de Boot l. 2. c. 12r. Cor motacillæ etiam cum successu appenditur in congelatione, ubi cor riget, juxta assertum Crokit de signat. int. p. 44. Porro camphoram gestatam à cordis tremore & palpitatione redimere, constat ex relatione Cumr. Kunz aibi medulla. destillat. Eandem tibiam inflat de camphoræ dictis viribus Bartholinus de lap. Nephrit. c. 9. p. 21. De gemmis cordialibus reperiuntur adhuc nonnulla in ejusdem autoris citati l. a. c. 10. p. 26. §. 29. De corallis vero appensis, coloris scilicet sui adscititii ratione conditionem cordis arguentibus, inferius capite 3. nostrum hoc scrutinium ex Pencero quæpiam suppeditabit. Præterea tradit ex Lemnio Job. Adam. Weberus part. 2. der Unterredungs-Kunst p. 604. quod crocus digito annulari manus sinistræ applicatus, vel interne usurpatus, ex singulari sympathia cordi succurrat, atque illud refocillet. De annulis in digito annulari propter cordis auxilia gestandis, autorum sententias, inferius perspiciemus. Cordis deinceps palpitationem etiam cedere sede jubet cornu cervi ustum, monente hoc Agricola de cervo c. 4. p. 102. Agnoscit eandem operationem in osse ex corde cervi desumpto autor citatus ibidem p. 154. Os istud in dicto pariter, ac aliis cordis malis tollendis, congruum esse placet eidem quoque autori adstruere p. 157. Ipsiem autem p. 193. §. 6. & 7. indicat etiam, quod dictum os modo in corde, modo in matrice cervæ repertum exserat vires illas deprædicatas. De pelle cervi, quod similes vires gestata largiatur idem ille autor affirmat d. l. p. 237. Den-

Dentitionem difficultem auferentia.

Dispiciemus jam circa dentitionem difficultem ejusque juvamina amuletica à nobis observata: Martagi vero radicem collo appensam peculiariter commendari audivi ab animalia pro mitiganda molesta dentitione. Pueris etiam, quibus difficulter nascuntur dentes, ii dentes, qui primum cadunt; alligati facilem dentitionem praestant, & efficacius quidem, si terram non attigere, secundum testimonium Bonacioli l. c. p. 321. quo in loco autor citatus forte humanos dentes inteligit. De equinorum dentium eodem effectu, eadem penè verba leguntur apud Plinium lib. 28. c. 19. cui adstipulatur Alexand. Venturini l. c. De dicitis his dentibus Sereni Sammonici cap. 58. versiculi ita sonant:

*Collo igitur molli dentes neclentur equini,
Qui primi fuerint pullo crescente caduci.*

Non discrepant ab his verba reperienda in Schröderi pharmac. l. 5. p. 286. Præter illa etiam pellem ac dentem lupi adalligatum dentientis morbos placare perhibet Bonacioli l.c. Dextrum vero dentem caninum lupi, mediante catena argentea īfantibus appendendum esse, pro commodo illo expectando, fancit Schmitzias comp. med. pract. p. 13. Non dispar est huic adducto sententia Macasii prompt. med. à Nestoro edito cap. 30. p. 679. Idem hoc velle Naturalem, dilucet ex Venturini l. a. De lupi & equi dentibus dicitis etiam agit Mich. Rapstius im Wunderbarl. Leib- und Wundarzney Buche part 1. p. 192. Placet hic nobis etiam allegare verba plura huc facientia & amuleta completentia Sennerti prax. med. lib. 2. p. 44. &c. nonnulli, inquit, in difficulti dentitione periapta quædam commendant: Aenius radicem colocynthidos sylvestris laudat, si canali argenteo includatur & collo pueri appendatur: alii dentem viperæ masculæ appensum, jaspidem item viridem, & dentem

lupi dextrum, de quo *Plinius lib. II. c. 37.* Dens dexter caninus lupi in magnis habetur operibus. Citatus *Sennertius* etiam rarefieri gingivas ab attritu potius, quam à specifica quapiam vi elici dentes arbitratur. Hactenus *Sennertius*: Arbitror verò infantes non nunquam dente ejusmodi, aliisve rebus in os immissis fallere tempus, premere dolorifica loca, salivam elicere, atque sic quadantenus lenimen istos persentiscere, ut adeò reliquus expectatus effectus vix ab iis extrinsecus folium appensis, emanet. Ex *Bartholom. Anglico* dentes vulpinos, & ex *Rafe* dentem leonis collo infantum appensos accelerare dentitionem exponit idem *Venturinus ibidem*. Meminit quoque ille ex *Bartholomeo*, quod similem effectum edat dens ursi collo appensus: Nec minus efficacem ex *Sexto Platonico delphinis*, & ex *Rafe* variolarum vel truttarum piscium dentem applicatum deprædicat allegatus *Venturinus l. d.* qui autor testatur etiam illic, quod dentes canis collo infantis suspensi facilitent dentium exitum, ac proculent, ut sine dolore isti nascantur, idque ex *Rafe* iterum de promtum indicat. Catelli atque pulli equini dentes deciduos, si nunquam terram attigerint, pariter commendat *Bald.* *Ransanus venar. med. p. 60.* In cochlearum corniculis arenaceæ durities inveniuntur, quæ ad alligatae molestiam dentientium declinare dicuntur ex asserto *Bonacioli l. c.* Perspectum hoc etiam est *Lemmio*, velut illud exponit *Camerarius msm. med. cent. 4. part. 36. Sextum Platonicum* etiam gnarum hujus extitisse, qui tamen ex capite cochlearum effossum velit lapidem, narrat *Alex. Venturinus l. a.* De lapide codem, si placet, etiam jungatur *Ronsanus l. a.* Levationem etiam procurare creduntur Amix marini piscis dentes gestati, idque juxta *Gesnerum fol. 60.* commemo rat *Muh. Baptius Pimelotheca p. 112.* Atque idem ille repetit istud in *wunderbar. Leibniz Wundarzney-Büche p. 1. p. 192. &c.* quo in loco etiam mentionem facit dentium carchariz, (quos glossopetas quidam existimant) dentis item Delphinis, quod appensi hi dictis viribus polleant. Insidet opinio *Plinii l. 30. c. 15.* quod lapillus ille, vel ossiculum in dorso limacum

CAPUT II. SECTIO I.

83

macum reperiatur, quod itidem mirifice dentitioni prodesse commonet. Non abludit ab his *Sebitzus de alim. facult. l.3.c. s. p. 780.* De dente lupi, apri & cortice cochlear collo suspendendo, contra inquietantem dentitionem confer *disput. med. Basilens. decad. 1. disp. 10. §. 9.* *Fabius Columna tract. de purpura appendice de glossopetris recenset ex Rondeletio*, quod dentes serpentis (glossopetas autem intelligere illum arbitratur *Columna*) ab aurificis argento includantur, & è collo puerorum suspendantur à mulieribus, ut dentitionem juvent & pavores arceant. *Fridericus Hoffmannus clav. Schröderi p. 131.* idem illud referens (ex *Rondeletii lib. 32. c. 10.*) paulò aliis circumstantiis agit de amuleto dicto: *Melitz*, infit, glossopetra ex terra eruta antiqua, cui plumbeus circulus annexus indicium præbebat, vel auribus olim vel collo appensa fuit. *De militesibus his dentibus lapideis, & oculis serpentum*, uti & aliis rebus lapideis partes varias serpentum mētientibus, eoque in loco dicto reperiendis, plura suggesterent *Miscell. med. phys. Acad. natur. curios. Dec. I. anno 9. & 10. obs. 119. p. 287.* Corpora illa vero carcharie esse dentes, adstruit inter alios etiam *Sicno myolog. p. m. 136.* & cum *Fabio Columna Corringius de statu antiquissimo Helmstadii p. 35.* Porro cerebrum viperæ pellicula illigatum, uti & serpentum grandissimi dentes ad tristificum illud negotium valere cognoscimus iterum ex *Bonacioli l. c.* quod autor fortè ex *Plinii l. u. c. 32.* mutuatus est. Penes allegatum *Bonaciolum* etiam hæc scripta deprehendes: *Bovis capiti lapillum inesse produnt, quem ab eo expui dicunt, si necem timeat: inopinantis tamerrillus ex capite præcisо exem tum adalligatum;* dentitioni mirè prodesse; similiter ejusdem cerebrum ad eundem usum alligari jubent. Denique oculos cancri de collo suspensos pro facili dentium proventu conferre, ex variis autoribus una additis ostendit *Camerarius mem. med. cent. 6. part. 43.* Ubi idem autor varia etiam alia concessit eandem medelam concernentia periapta. Plura de dictis oculis cancri hauries ex ejusdem loci autoris *cent. 4. partic. 33.* Hæc dicta sint de iis, quorum cognito nobis innotuit; ecquis vero omnia

compilare satagat in hoc terrifico morbo usitata, & præcipue mulierularum arcana, quæ caseum & panem, & nelsio, quas alias nugas ac suspecta suspendunt infantibus dentientibus. Concludimus tandem de his amuletis cum *Platero de leſ famili. part. 2. p. 54.* quod multa illorum non viribus, ipsis adscriptis, sed apprehensione hominum & frictione adhibita operantur.

Dentium affectus concernentia.

Sequuntur plures dentium affectus cum suis periaptis considerandi ; & primo quidem, quæpiam dentes plane extirpare creduntur. *Helmontius tumulo pestis c. 6. p. 263.* inquit: si cadaveri exemeris dentem, & viventi denti applicaveris, statim is excidet ; quibus non sunt dissimilia, quæ prostant apud *Grembsiam arb. integr. & ruin. p. 169. ſ. 12. 13. & 14.* & *Daniel. Beckerum med. microcosm. l. 2. c. 6. p. 26.* Atque hoc remedium mutuo desumtum videtur ex *Rafe.* apud *Omn. Ferrarium de art. med. f. 183.* Afferit autem à proprietate dentium dolore leniri, si dentem hominis mortui in collis infantis suspendaris, visurumque te tunc rem admiratione dignam, ut hæc exhibet *Hofius Hercule medico l. 1. c. 11. p. 68.* Illis insimul verbis autor hic statim annexit: Ego vero, inquiens, ut sunt Arabes & Ægypti superstitione pleni, superstitionum credo esse remedium, nisi subsit singularis quædam antipathia, soli experientia cognita. *Andr. Laurentius in operibus therapeut. tr. de stirp. sanatione l. 1. c. 5. f. 9.* Radices asparagi, inquit, super dentes ligatæ, eos sine dolore excutiunt. Deinde in dolore dentium quidam dentem humanum ex collo etiam pendens, veluti hunc dilaudat ideo *Goclenius de mirab. nat. p. 63.* Fautor hujus sententiae est etiam *Heurnius de morb. dent. c. n. p. 86.* Ex *Pellcano* vero scribit *Mich. Baptista im Giffen den Kunſt und Hauff Buch part. 1. p. 104.* quod dolor dentis cesset, si dente hominis mortui attingatur vel fricitur. Talpe quoque dens appensus dolores dentium restringere dicitur apud

apud Casp. Jugelium in Maultwurffs Gangep. sive Corn. Agric.
pa de eodem scribit ita: dente talpæ vivæ exemptō , illa verò
iterum dimissā, sanari dentium dolores ; allegata verò hæc
exponit Job. Jac. Wockerus de secr. l. 5. c. 4. p. 151. Atque hoo
forsitan petitum est ex Plinii lib. 30. c. 3. Ex eodem etiam recen-
set Alex. Venturinus l. c. quod si dente hyena dolentes dentes
tangantur, vel idem in superiori corporis parte gestetur, do-
lores illi auferantur. Porro dens leporis collo suspensus fe-
licem successum in hac calamitate spondere dicitur in *Macassus*
prompt. med. auctio à Nestero p. 955. Dentem lupi vires illas pa-
riter possidere exponit modo citatus *Macassus* l. a. c. 34. p. 305.
Ex Sexto Platonico cap. 16. de Medicina animalium habemus : quod
dentis dolentis remedium existat, si dentes equi, qui primum
nati fuerint dentem ipsum, qui dolet, tetigerint. Solertis-
simus rerum naturalium indagator *Francisc. Redi* experiment. nar.
p. 115 , memorat auctorēm historie naturalis & moralis Antillarum
tradere , dentes maiores crocodili tactu sanare dolorem
dentium , eosque integros à corruptione servare ; sed lau-
datus *Redi* ibidem renuit fidem dictis adhibere , vetante id ex-
perientiā firmā. Idem auctor *ibidem* p. 139. enarrat , in America
meridionali araneas , vel malo arantio maiores, reperiiri, qua-
rum unguis duri ac fuscī cā creduntur virtute dotati, ut
auro vel argento ligati, solo tactu , & quasi miraculose qua-
lemeunque dolorem dentium statim sedent ; hæc *Zacumum*
Lusitanum. etiam confirmare scribit allegatus auctor ; verum
ungues illos cum in finem adhibitos , fibi nullum unquam
illius miraculose virtutis indicium dedisse, asseverat saepius
citatus Dominus *Redi*. Sic idem illic parum fidei impertitur
Rhinocerotis denti, qui similiter dolenti denti applicatus
mali remissionem procurare dicitur. *Gesnerus* in *Sisich-*
Buche f. 25. de sargi piscis dentibus prodit , quod appensi
omnem dolorem dentium auferant. Idem auctor fol. 60.
Dracunculi marini spinas etiam vult efficaces, in dicto dolo-
re, si iis gingivæ tangantur vel fricentur. Indicat quoque
ex aliis *Anton. Grandius* curioso rerum abdisar, scrutatore p. 332.

quod dentium dolores mitigentur, si radio Pastinace mari-
na, qui in pīscis cauda enascitur, tangantur dentes & gingi-
va scarificantur. Alia plura, quæ radio eidem tribuantur,
ex eodem loco petantur. *Cardanus* quoque docet dentium
dolori prodesse plerumque, si illi ossibus coxarum bufonum
tangantur, idque per antipathiam fieri ex eodem annotavit
Joh. Jae. Ternus c. lib. 5. c. 4. p. 142. Idem ilud de tibiis bu-
fonis, seu rā, terrestris à carnibus mundis, si super dentes
eondole... riceatur, ex *Fiorovante* deducit *Anton. le Grand* cu-
riosus natura arcanorum perscrutatore p. 151. Eandem medelam
quoque commentarunt *Heurnius*, *Helmontius* & alii plures.
Nolumus de hoc praterire *Em. Komigium regno animal.* p. 139. ita
scribentem: *Eimillerus* certò experimento se nosse refert, ossi-
culum certum bufonis (brachii scilicet os dum mense Julio
capitur & cum terrore, ac coniuncto aliquantis per furore
moritur) nudò contactu mederi odontalgia teste insuper
Cardilucio prax. Chym. Harim. p. m. 250. Verum illum paulò ante
à nobis citatum locum *Fiororanti* (lib. 2. cap. 62.) allegans, raro
eventum respondere ait, *Gv. Roflinus* ord. & method. medic. spe-
cial. commentat. L. 7. c. 9. p. 673. Quid de festuca vel bacillo ex
salice detracto ad dentis vel gingiva dolentis frictionem ad-
misso, & per transplantationem postmodum adornato communiter tradant Magicis curationibus inhiantes, ex *Beckeri*
microcosm. medic. c. 14. p. 75. aliisque pluribus constat. Praterea
prunellæ aridæ dicto modo affixæ efficacia laudatur à *Sm.*
Pauli quadrip. botanico class. 2. p. 32. Obiter hactenus dictis an-
neecto opinionem meam de quibusdam ex illorum classe;
si scilicet asperis istiusmodi rebus frictio profunda vel vulne-
ratio gingivarum dolentium instituatur, huic citius negotio,
quam vi delitescenti medicæ in dicta re vulnerante, aur, huic
ad transplantationem postea adhibitæ, efficaciâ vendicarem.
Notum quippe est, quod dum pus fit, vel inflammata pars in-
aperta relinquitur, dolor s̄eviat; iis autem obstaculis amo-
tis, dolor s̄xp̄ cessat, hinc glaucomatis loco habeo illam
curationem transplantationi assignatam. Eadem proinde
pro-

procul dubio est dentiscalpii ratio ex patibuli cuiuspiam li-
gno vel tigno petiti, quod vulgo à quibusdam magni aesti-
matur, cuius etiam præ aliis rebus major eminentia tribuitur.
Pari irrisione digni etiam sunt ii, qui dentiscalpia illa singu-
laris nota constituant pro dicto effectu, quæ ex sella, spon-
da vel limine ligneo domus petita sunt, in qua nostræ religio-
nis orthodoxæ restaurator, in comitatu Mansfeldiæ olim
habitavit, aut usus illis crebro est, quibus dentiscalpiis, pro-
pter experientiam commendatam, vel persuasionem sugge-
stam, etiam pontificios quospiam usos novimus. Fraude
itaque hujusmodi dentiscalpia primitus sine dubio commen-
data & communicata sunt à versutis hominibus, quo major
confidentia & lucrum ex illis contraheretur. Forsan etiam
casu, aut sicuti paulò ante speculati fuimus, secura est subinde
odontalgia remissio, quando variis rebus, quæ ad manus fue-
runt hominibus, instituta fuit frictio, & sanguinis eductio;
hinc postea nolenti volenti illi rei vis specifica aut peculiaris
ascripta fuit; quæ ad nos postea ueste amuleticâ induita
devenit. Confer in hanc meam sententiam detectam *Simo-*
nem Pauli quadripart. Botant. p. 151. Refero huc non male forte
clavum illum rubiginosum, à faceto quopiam homine ex pa-
riete sumtum quō (certis ceremoniis fallacibus præmissis) dens
dolens mulieris credulæ tactus & liberatus fuit à dolore;
velut hoc allegans (ex *Denssingi de pulv. Symp. p. 63.*) naturalem
operationis rationē non agnoscit cum *Deusingio Laur. Straus-*
sus palæstr. med. part. i. gymnas. 23. p. 368. 369. Parि ratione vis
quæpiam contra morbus rabidi canis falsò tribuitur clavo
ignito templi divi Etlini, qui pariter forte non adeo propter
templi, quam ignis potentiam vires suas exferit in partem la-
sam, si quid veri, (hec Pontificiorum traditionem) sapit
ista relatio annotata à *Gockelio de venenis p. 94.* Sed hæc nobis
elicuerunt illæ res, quæ in amuletorum classem perpetam,
& ob dictam vel aliam rationem referuntur. Plura alia vero
potiori jure huc accessenda restant, siquidem *Camerarius pro*
dentium dolore molibdenam, quam *Plinius plumbaginem*
esse

esse dicit, si carpis alligetur, commendat. Petrus Hispanus pro eodem dolore duas alliorum doses contusas supra brachium propè manum appositam totum dolorē ad se trahere ait: Hac autem verba sunt *Reiesi in campo Elys. qu. 83. §. 4.* Ex Mesue scribit *Ambr. Paras. l. 16. chir. c. 25. f. 477.* quod alium meatui auditorio immissum, tritum ve manu dextra aut sinistra, prout dextri aut sinistri dentes doluerint, gestatum dolores sedet. Allium etiam causticā vi & que prodesse, atque cantharides in adontalgia, annotat *Exc. Schrockius scoblio ad miscellan. nat. curios. Dec. 2. Ann. 5. obs. 166. p. 333.* Sic Raphanum aceto mixtum brachio interiori imponunt muliercula quædam in doloribus dentium non sine levamine; velut indicatur in *Actis medic. & Philos. Danicis Annis 1674. etf. volum. 4. obs. 39. p. 130.* Innotuit mihi etiam ranunculi nemorosi herba, quam crebro salubriter impositam observavi brachio illius lateris, quo doluerunt dentes; præcipue etiam commendavit se hac herba in odontalgia gravidarum. De hac etiā aliquando asseverabat plebejus, nunquam reversurum esse dentium dolorem ad illos, qui usi sint hāc herbā. Occultabat autem dictus homo admodum hoc suum arcanum, quod tamen aliquali indagatione adhibitā percontatus sum. De eo vero, quod nunquam regrediatur malum, semel eō remediō sublatum, ambigo quenquam gvarandam vel fidejussionem sistere posse. Interim suadeo ut herba illa recens paulum contusa, quovis anno recens collecta, vel arida discissa, & modico aquæ vel vini madefacta in loco carnosō brachii imponatur, ne aliis partibus caustica sua vi (si quam exserat evidenter) noceat. Citiū autem credo lenimen expectatumiri, si vesicas proliciat illa herba. Atque hoc modō forsitan illa paulò ante adducta carpis imposta suam etiam efficaciam citius exferent. Restant adhuc alia, quæ servient illi dentium malo metam ponere creduntur: Stercus quippe corvinum appositum, sicut & rostrum collo appensum verissime cōdorata *λύτης* compescit teste *Ezlero Isag. phys. mag. med. p. 35.* Controversiam vero quampliam illo de simo, (qui etiam in lana

in lana alligatus dicitur statim dolorem dentium abigere) quod pro voce corvi, cortri legat *Barthius*, annotat *Reinesius var. lect. p. 185.* De rostri illius etiam viribus agit *Plinius*. Similiter quod rostrum pici ad collum appensum eosdem dolores adimat, *Porte* opinio est. De lepidii radice collo suspensa atque odontalgiae medente, *Dioscoridem* agere dicit *Bartholinus de lap. nephrit. c. 9. p. 20. §. 14.* Gramen trium nodorum decrescente lunâ evulsum atque collo circumligatum, in odontalgia congruum scribit *Joh. Schrederus pharmac. l. 4. p. 77.* Eadem planta & colocynthidis radix inter amolimina contra dictum affectum tristem refertur à *Macasio l. c. p. 637.* Nolumus ab his etiam abesse verba experientiâ nitentia *Joh. Heurnii de affect. capit. c. 24. f. m. 431.* constat, inquit, mihi dentium dolores à catarrho ortos averti corollâ ex corallo collo appensa.

Diabolum & spectra profligantia.

ANectimus hactenus dictis etiam ea, quæ spectra nocturna, phantasmata & Dæmonem ipsum profligare putantur, de quibus tamē mentem nostram exponemus alio loco nostri scrutinij. Artemisiam autem fugare dæmonem, si in pedibus feratur, legimus in *nobis* *Dioscorid. p. 477.* De corrallius eum in finem pariter commendatis videatur *Kunrathus medulla distillatoria l. 1. p. 209.* De verbena & hyperici usu eodem & adhuc alio, sed eluso, agit *Grubius de simplic. med. fac. p. 102.* Lubet nobis etiam hoc transcribere de Hyperico verba *Joh. Dan. Myliai Amidotario med. chym. l. 1. c. 6. p. 69.* nomen Græcum, inquit, denotat, quod vortè exivat super imagines, & spectra dominium habeat, fuga Dæmonum vocatur: Ideo fumigatio seminis ejus, ut dicit expertissimus philosophus *Lullius*, fugat omnem Dæmonem à proprietate corporis, vel à domo. *Portus Neapolitanus* affirmit obfessos nec odorem ipsi, nec supra se plantâ ferre valere &c. De radice eryngii, quod peculiariter contra Dæmonis insidias gestata

faciat juxta quorundam sententiam , scribit Reies l. c. qu. 97.

§. 13. Sic quod radix bryoniae collo appensa Dæmones fuget , asserti hujus autorem quidam statuunt Rhodium . Quanto encomio evehat in maleficiis , periculis , & pro averione malorum visuum Betonicam Am. Musæ , inferius inter amuletum multis malis resistentia exponemus . Ne & hoc intactum linquamus , licet parvi faciamus , etiam à vespertilionibus integris præsentibus vel asservatis in locis variis non metuendam esse incantationem scribunt . Verum addimus ex sepius à nobis allegato autore . (variis & superstitionis rebus magnopere indulgente) scilicet August. Etzlero , qui in Isag. phys. mag. med. c. 6. p. 139. tradit , quod locus spectris inquietetur , in quem illatus ac repositus sit lien vespertilionis , sed autor citatus insimul præmisit ibi , quod veneficæ linguam & splenem eximant illi , atq; istis in fortunia concilient hominibus : Quid mirum ergo , si sagarum vel Dæmonis ope rebus aliquin in efficacibus efficacia malefica temporanea , vel glaucomatibus obducta indatur . De laudata fuga dæmonum seu Hyperico plura prostant autornm testimonia , quorum inferius inter fascini periapta fiet mentio , quibus jam præmittimus testimonium petitum ex Scip. Mercur. lib. obstr. part. 2 c. 28. p. 351. Adamas alias etiam amuleti instar esse censetur contra fascinationes , incantamenta , succubos & quasvis dæmonum præstigias , sed hæc Joh. Bodinus lib. 2. theatra naturæ p. 231. superstitionem atque ineptias meritò vocat ; de quibus fusius Henr. Kippingius in Inst. phys. l. 6. c. 3. p. 236. Verum quod varia ejusmodi contra veneficia & dæmonem alias commendata , (ex quibus inferius quadam recensebimus inter fascini periapta , in dæmoniaca muliere multis modis applicata sint , sed irrito au-
su , docet Joh. Matthias Nestorius in biga observationum medic. Mecca-
si promotorio aucto ab eodem amexu p. 972. eis . Fuerant autem illa Thapsia , Adianthum aureum , Antirrhinum , Hypericum , Ruta , verbena , radix victorialis , seylla , allium & alia foetida . Porro Baaras radix admota ab agrorantibus Dæmonia pellere . & è terra illa erui non posse dicitur , nisi radix ista de manu pen-

pendeat, quod annotat *Gesnerus de plantis lacenibus* p. 21. Proh! simplicitatem; quomodo verò, rogo, primus illam desirutus alia simili nact⁹ est eandem. Plura de superstitione radicis hujus collectione & usu docent mox memorandi; autor interim hujus relationis in primis habetur *Joseph⁹ de bello Iudaico* l. 7. c. 23; Ceterum de eadem radice conferatur etiam *Wierus de præstigio Diaboli* lib. 5. c. 22. *Mich. Freudius Gewissens-Fragen von der Dauberey* qu. 54. n. 2. *Joh. Henricus Ursinus Accra philolog.* p. 78. & alii autores plures. Radicem autem illam p̄zoniz maris speciem esse *Dodoneus* statuit. Consulatur etiam de hoc *Th. Baribolinus de luce animalium* lib. 1. Ab aliis autoribus alias quoque dicta radix p̄zoniz gestata spiritus malignos arcere, divinationes & gratiā superiorum conciliare, & suspensa in locis ab iisdem tempestatem avertere dicitur, de quo *Plinius*, *Apuleius*, *Weckernus*, *Dioscorides in nostris* p. m. 478. & alii mentionem injiciunt. Multa de ejusmodi rebus contra spectra, incantationem & Dæmonem, uti & de radice Baaras occurserunt apud *Majolum* tom. 2. colloq. 3. p. 272. & *Wierum* l. c. Laurum præterea etiam contra Dæmonem conferte ex aliis docet *Mart. Lipenius de strenis* c. 3. p. 133. De non nullis amuletis, an scilicet contra Dæmonem faciant, (ubi simul illis citius efficaciam tribuit, si more pontificiorum consecrata sint,) videatur *Delrio disquis. mag. tom. 1. l. 2. qu. 30. sect. 3. p. 272. et seq.* Quæstionem hanc, an scilicet odore, fumo, herbis, lapidibus, aliisque rebus sensibilibus spectra pellantur, ventilat inter alios *Schottus phys. curios. l. 2. c. 40. p. 355. et seq.* De variis quoque rebus Pontificatum sapientibus evolvi potest idem autor l. 4. c. 41. p. 361 & *Joh. Wierus l. c. cap. 21. et seq.* Similia istiusmodi spectra fugantia rejicit item & dissuadet *Lud. Lavaterus de spectris part. 3. c. 10.* Plura de hac materia, cuius scilicet sint census, sumpeditabit nostri hujus *Scrutinii* cap. 4. sect. 1.

Divitias procurantia.

Tradimus jam modum ditescendi, non credulitate, adeo, quam commiseratione erga doctores hujus-

modi periaptorum ducti, quibus tamen communiter est res angusta domi, & æquè quidem, ac iis est fculnea vita, vel sanitas, qui longevitatem suis panaceis crepant ac pollicentur aliis, de quo nostra dissertatio de panaceis plura in posterum continebit. De lapide Lazuli autem, quod gestantes divites, blandos atque fortunatos reddat, credat & colligat, qui vult, ex Weckeri antidotario special. l. 1. f. 3. atque ex Renodei de medic. l. 2. f. 2. c. 8. uti & Mylis basileic. chym. l. 4. c. 14. In Miscellan. nat. cur. Dec. 2. Ann. 6. obs. 3. p. 5. mentio fit Comchitez-Aëtitoidis, quem vetula quæquam reputavit Draconis volantis lapidem Alifftstein; hunc domui, in qua præsens sit, certò dedivitiis, & puerulis de quiete, si nimirum in cunis eorū capitibus supponatur, prospicere asseveravit ancilla. Sic de usu illicio & impio mandragoræ, quæ dicitur gestata hominum amorem ac divitias contrahere, videantur non nulla ventilata apud ingeniosum Marsdorfferum im Schau-Platz jämmerlicher Mord-Geschichte num. 45. p. 150. & in Casp. Reise campo Elys. quest. 44. f. 14. Plura de dicta radice alias locis nostri Scrutini tradet. De modo congerendi opes non magico vid, Wierus de prestig. Demon. l. 3. c. 16. f. 7. 8. De veneficarum divitias, quas vario modo ipsis Daemon fraudulentius pollicetur, legi meretur Mich. Freudins Gewissens- Fragen von der Jauberey qu. 149. p. 324.

Dolores sedantia.

Deinde quinquefolium collectum, dum augescit Luna, oriente sole, si quis circa carpum gestet, nullo dolore afficietur, si fidem meretur in notis Dioscorides; p. 477. Sic humeros hienæ in superiori corporis parte gestatos profligate dolores humerorum & muscularum, istaq; innofcere iterum ex Dioscoride, meruit Alex. Venurinus medic. ab animal. de sumpta; Idem ibidem etiam confignat autoritate Plinii, quod talus leporis portatus expugnet & expungat omnes dolores in corpore præsentes. Hujusmodi alia, præter recensita, con-

contra podagram laudata atque usitata, sicut quipiam *Bartolinus de lap. nephritis c. 9. p. 22. §. 30.* Vester variis partibus aptas è pellibus talpæ confectas ac gestatas tum in podagrâ, tum in aliis doloribus peculiariter commendat *Casp. Jugeimus von Mauismurffe. Fange c. 8.* Interea hæc nos non latent, quod in variis doloribus, experientia docente, commendantur animalia tum viva, tum mortua, ipsorumque exuviae vel pellies partibus variis impoliræ; Imo animalia sepe in se dolores derivasse, atque sic liberasse affectas partes à tristi sua sensatione, fidem illius afferunt autores, & il præcipue, quorum favor & studium circa morborum transplantationem occupatur. De quibus omnibus, uti non est dubium, ita arbitrari tamen, minus absolutum esse illud paulò ante prolatum, medendi genus, omniisque exceptione majus, quod transplantatione indubitanter demonstrari possit: Novimus quippe, quod propter contagium animalia viva uno in lecto concubentia cum epileptico, paralytico, podagrico, arthritico, aliove morbo dolorifico affecto, idem illud malum contrahere possint; verum utrum semper ideo liberentur homines à suo malo, id difficulter mihi persuadéo. Interim casu vel calore tandem animalium, & que ac alio fotu, minni potest dolor. Decalore animalium efficaci alioquin in morbis, quibus dolor conjunctus est, videatur *Grubius de transplantatione morborum p. 37. & 38.* Sed de isthac materia adferemus forsitan plura suo tempore, ubi nobis licebit de contagio aliquando quædam tradere, uti quidem hoc animo infidet. Cautelæ loco noui possum hac occasione prætermittere intactum illud ab *Ola. Borrichio* obseruatum de quoquiam, qui arthritidem vel dolorem brachiorum contraxit, quia marmoreæ mensæ illa incubuerunt; hinc cubicula Asarotis Olandicis, aliisve marmoreis rebus instructa disvadet sanitatis conservandæ ergo, de quibus loquuntur *Acta Medic. & Philos. Danica anni 1684. et. Volum. 4. obs. 65. p. 169.* Arbitrarer autem frigus marmoris præcipue culpâ in dicto excitato malo laborasse; si tamen peculiarem vim dolorificam frequentior experientia in illo

lapide indicaret, non temnenda cautela magnatibus hinc exsurgeret, utpote qui ejusmodi mensis subinde delectantur. Coeterum de periaptis Podagrꝫ, Arthritidi, aliisque dolorificis malis oppositis, alia peculiaria loca nostri scrutiniis agunt.

Dysenteriae reluctantia.

DEvenimus nunc ad Dysenteriaz periapta, quemadmodum Acori aquatici lutei radix in Majo effossa & collecta, nec non appensa regioni ventriculi, vim insignem largiri dicitur pro morbo illo propulsando, de quo sequentium autorum suffragia conspirant, videlicet Crollis de signat. p. 49. Staricii im Zelden-Schätz l. 6. p. 515. Schroderi pharm. med. chym. l. 4. p. 8. Martini Schwäck's Occult. Mag. magn. morb. curat. p. 26. Joh. Dan. Mylii Antidotar. med. chym. l. 1. c. 6. p. 73. Maccasii promptuario Medico à Nestero edito p. 780. Joh. Phar. Rhumelis medic. Spagyr. p. 419. & idem medic. mslit. dogmat. Hermet. mag. c. 17. Porro quod profluvium hoc spatiō viginti quatuor horārum compescatur, si plantis pedum anserina vel potentilla applicetur, expertus testatur Borellus c. 1. obs. 13. Non abnuunt in hoc Bartholinus de lapide nephrit. c. 3. p. 22. Joh. Phar. Rhumelens l. a. c. 5. qui addit, quod justò tempore planta illa collecta esse debeat. Evolvatur etiam Jerem. Martine. obs. med. 34. p. 20. Cui loco addantur etiam note à Velschio annexae ibidem p. 21. De eodem videre quoque licet Maccasium Promptuario allegato p. 705. Atque illic simul herba hæc anitergii loco adhibita commendatur. De eodem dicto, ac hederæ terrestris simili usu, & quod post illum plantæ dictæ in sumario suspensi probè à fumo aliquandiu tangi debeant, videatur Lud. von Hornig de postarum jure. Pro simili quoque usu apud citatum Maccasium l. a. lagopus herba, & pericaria pulsibus applicata, nec non ossi sacro & umbilico imposita laudatur. Item si tithymali parvili duo aut tres surculi in calceamentis ponantur, & sic æger deambulet. Contrarium vero esula effectum inferius dabis-

mus

missus ex Brunfelsio. Præterea os hominis contra diarrhœam
gestandum esse, suadet ex Muzaldo Mich. Baptista im wunder-
barl. Leib- und Mund, Arzney. Buche part. 1. p. 200. De
annulo quopiam lapideo, mustellini coloris à natura ita for-
mato, quod in dyfenteria pro certo remedio habeatur, illeq[ue]
asservetur in technico- mato- phylacio & Gazophylacio Pra-
gensis, testimoniū reperies apud Casp. Theoph. Bierlingium
adversar. curios. med. cent. 1. obf. 100. p. 251. Sic de Smaragdo,
quod pariter cohibeat Dysenteriam, colligimus ex Sennerti
paralipom. p. 130. Effert quoque illius vires, experientia suā
nixus, Avenyoar, qui tamen ventri imposuit istum. Alio-
rum testimonia de eodem videantur in Schröderi Pharmacop.
L. 3. p. p. 331. quibus tandem appone Bartholinum l. c. cap. 10. p. 26.
Demum de annulo, cui selenites inclusus fuit, teste Fernelio
(de abdit. ver. cauf. l. 2. c. 17. p. 126.) innotescit, & quidem quod
tertio digito inditus, (minori, quam equirostrialis horæ cur-
riculo,) dyfenterica alyi profluvia cohibuerit.

Ebrietatem præcaventia vel dissipantia.

Arcana quoque jam depromemus bibacibus, si verum est,
in servientia: in vulgus verò notum est, quod Amethy-
stus gestatus contra ebrietatem faciat, atque hanc efficaciam
quidā coloris parilitati, quæ inter hunc & vinum intercedit,
adscribant. Quid si verò ex aliter colorato vino vel potu alio
inebriante emergat crapula, utrum huic etiam dissentientē
par sit gemma illa, ignoro. Vario colore vero præditum
etiam esse Amethystum innuunt autores de gemmis agentes;
ellegant itaque, qui in hac gemma confidentiam ponunt, vel
experienciam facere volunt, similiter coloratam illam, ac potus
vel vinum inebrians appetet. Aristoteles vires illius explicat
eo, quod trahat ad se vini vaporem, discutiat insimul, ac proin-
de ebrietatem demat. O! bellum tricongiorum & asotorum
remedium, modo non fallat male sobrios. De illa verò Ame-
thysti vi dicta testimonia plura reperies apud Rattray l. c. p. 28.
Bartho-

Bartholinum de *lap. nephrit.* c. 10. p. 24. §. 6. *Mizalatum cent.* 3. *Aph. 36.*
 Bartholom. *Anglic.* lib. 16. c. 10. *Bootium de gemmis l. 2. c. 34.* Baptis.
 Portam mag. nat. l. 4. c. 22. *Maccaium promptuar. mat. med.* à Nestero
 edito p. 594. & allegatos apud Andr. *Tiragnellum de nobilit.* c. 31.
 fol. 145. ac de schola atque Eccleſ. Christi optimè meritum
Georg. Cranferum phosphoro part. I. p. 1040. Sed absconsa hæc est sen-
 tentia atque displaceſ. Exc. Paulus Ammarno de materia med. p. 25.
 Non assentitur pariter obviis his traditionibus de gemmis
 Amethysti *Plinius l. 37. c. 9.* inquit enim: magorum vanitas
 resistere ebrietati eas promittit & inde appellatas. *Joan. Laet.*
 de *gemmis & lapid. l. 1. c. 6.* in locum illum *Plinius* ita commenta-
 tur: Putatur hæc gemma gestata ebrietatem prohibere, quod
 ut magicam vanitatem ridet *Plinius.* Addunt recensitis iis
 etiam alias virtutes autores recentiores: quæ omnia cum teste
Plinio, non sine contemtu & irrisu generis humani, à magis
 prodita videantur, mirum est quodà Christianis toties sint re-
 posita. Porro *Laur. Ioubertus Isagog. therapevt. tr. de cephalal* p. m. 149.
 de laudatis Amethysti viribus à *Plinio* collectis agens, tandem
 subnectit: hæc ex *Galen* quoque desumpta *ωστα* (hoc est
 circumappensa & gestata, quæ Latini Amuleta vocant) pror-
 fusi negligi non debent, quæ saltem medicam rationem ha-
 bent. Ejusmodi sunt coronæ ex ramulis polygoni, aut ci-
 chorii, aut adianthi, floribus rosarum & similibus capiti ap-
 positæ. De his plura elegantissimè scribit *Plutarchus in sym-*
pos. Præterea chamepitin, brasicam & folia persici non per-
 mittere, ut homines inebriantur, colligere licet ex *Rattray l. c.*
p. 21. De aliis hujusmodi & coronis ex hedera, similibusque
 rebus paratis plura invenies in *Pontani Bellar. Atticis l. 1. syntagm.*
4. §. 148. p. 170. Myrti, hederæ, ac rosæ illum usum & effi-
 caciā contra ebrietatem etiam dilucidat *Sim. Paulli comment.*
 de abusis *Tabaci & herbe Thea* p. 25. Et. Obiter his inſero id, quod
 de roſis annotat *Thadd. Hagecius de cerevicia c. 12. p. 45.* videlicet
 quod cerevicia triticea facile corrumpatur & aceſcat, si quo-
 quō modō roſe ad eandem propius admoveantur vel appor-
 tentur. Deseritis autem ſeu coronis ex variis ejusmodi ve-
 geta-

getabilibus contra ebrietatem adhibitis agit etiam *Francisc.*
Archon de potu salubri c. 20. p. 217. &c. De apii & myrti corona
 similem effectum comparante *vide sis Plinium* l. 15. Coronas
 autem ex ejusmodi herbis & floribus connexas, & capiti, collo,
 vel brachiis aptandas pro ebrietate aut capitidis dolore prohibe-
 bendo convivis datas esse, docet *Job. Bapt. Casalius de profan.*
& sacr. veteribus riibus part. 2. c. 25. p. 135. *Justus Lipsius Antiqu.*
Lettion. l. 3. c. 11. p. 119. etf. Cael. Rhodiginus Lett. Antiq. l. 27. c. 26. p.
130. &c. Alex. ab Alexandro Genial. dier. lib. 5. c. 21. p. m. 288. & 291.
 atque in hunc locum *Tir Aquelli* notæ, aliquie scriptores de con-
 viviis agentes. *Henr. Salernitani L. a. p. 252. &c.* inter alia de di-
 ictis rebus ebrietati resistentibus agens statuit, quod veteres
 in maximis capitidis doloribus nullum magis presentaneum
 remedium experti sint, quam si arctis vinculis tempora lig-
 rint. Pergit autem autor l.c. in hunc modum: Ligamina
 vero illa primò ex rudi & vili materia fuere confecta, utpote
 linum, lanave, non tincta, coloria à *Festo* appellata: quorum u-
 tilitas cotidie major apparet, stimulavit homines, ut quod
 commoditatis, dicam etiam necessitatis, causa excogita-
 rant, ei etiam ornatum adderent, coronas inveniendo: po-
 stea vero & jucunditatem aliquam vellent annexam. Sic
 evenit, ut repudiatis lanceis, linceisque involucris, coronas
 ex hedera, myrto, rosis, meliloto, aliisque fragrantibus her-
 bis texere aggressi sint, quæ & odore coloreque sensus oble-
 garent, ac simul vi refrigeratoriâ incendium vini & cibo-
 rum levarent. Haec tenus autor citatus. Nolo prolixius
 hanc materiam jam prosequi, utrum ligatio capitidis hederâ
 instituta conferat magis, quam nuda illius & alium plan-
 tarum applicatio; non ignota autem alias est in dolore capi-
 tis hujus ligatio. Sed restant adhuc quæpiam de hedera
 prioribus addenda; cum usum quoq; ipsius commendatum
 pro fine illo legamus apud *Bartholinum* l. c. c. 9. p. 20. De enco-
 müs iisdem hederâ, quod variò modo resistat ebrietati, si sci-
 licet corollæ ex ista paratæ, vel frondes capiti admoveantur,
 aut vinum ex ejusdem ligno factis poculis hauriatur, agit

itidem *Herr. Salmuthus*. Effectus hic vero illuc deducitur ex frigiditate hederæ, quæ singulariter ebrietatis causam discutere dicitur. Indicatur etiam ibidem, quod poculum ejusmodi prodat viatum lymphatum infusum, dum melior vini pars per poros poculi refudet ac effluat; aqua verò vel crassior illius pars in poculo remaneat. Plura de antipathia inter hederam, vitem & vinum tradunt auctores, qui de antipathia agunt; Paucula de eodem etiam prostant in *Weberi Unterredungenz Kunst part. 2. p. 599.* Miram illam inter hederam atque vinum intercedentem discordiam docet etiam *Bartschus hortus general. p. 288.* Adeò magnam quoque hederæ tribuunt in ebrietate compescenda potestatem, ut circa *Pythagora curam*, (qui sonō vel musicā ebrietatem sustulisse dicitur) suspicetur *Porta in mag. nat. l. 20. c. 7. p. 660.* quod hederaceo vel amygdalinō ligno vel instrumento præcipue verò sylvestri id effectū fuerit datū. Si verò musicæ dictus ille effectus tribuendus esset, eò magis descenderem in hanc sententiam, si jungeretur illi saltatio aliquantiū continuata, ob rationem non obscuram, sc. motu dissipantē ebrietatis materiā; unde non adeò ligno, quām postremo huic adminiculo debet esse effectus. De gummi Lakeka in Orientalis Indiæ regione Martavā enato, si monilis vice illud in brachio gestetur filo transfixum, ita ut carnem tangat, quod nativā quadam & occultā proprietate temulentiam arceat, & quod ii populi minus à vinō ex daçylis confecto, etiam si largiter potato, concutiantur ebrietate, testatur *Zacarias Lusuanus prax. admirand. lib. 3. obs. 127. p. 135.*

Epilepsiae præsidia spondentia.

Sequuntur jam, quæ Herculeo morbo conuicerit oppontuntur, hæc si non omnia Tyranno isti morborum clavam tremendam excutere possunt, non è intentione illa etiā à nobis hoc in leco tanquam infallibilis significari, præmonemus. Sunt verò, qui verbasci nigri radicem gestatam Comitialibus professe.

delle rentur, præsertim illius herbæ, quæ nondum flores fecit, & quæ collecta fuit, sole Virginis dodecatimorion, lunâ vero arietis peragrante, quod tamen superstitione non caret; de hoc vid. *Dictiones in stirpibus et pemptad. l. 1. c. 27.* Si radix solani in linteo collo alligetur, aut batrachion, sive ranunculus cervici lunatici vel Epileptici ex filo rubro affigatur lunâ decrecente, in prima parte tauri vel scorponis, maximum ac insperatum inde redundare levamen *Mizaldus* affirmat, aut repente lunaticum sanari *Bald. Ronseus* propalat. Nuchæ alligandam esse hanc herbam, annotat *Mich. Bapſt* in *wunderbarlichen Leib- und Wund-Arzney-Büchlein* part. 1. pag. 191. Quo in loco etiam ex *Galberto, Roffergo & Lemnio* proficuum declarat radicem Pyrethri collo infantum appensam. Idem autor illic p. 195. Participem etiam dictæ efficacie pronunciat Aristolochiarum radicem, viscum querum, & ex mente Pythagoræ semen anisi. Pyrethrum brevi abhinc attactum, tanquam amuletum describit his verbis *Aemil. Macer.*

Suspensum collo pueris prodigiose caducis

Dicitur, & solo succurrere fertur odore.

Dicitam etiam radicem solani applicatam, & asini frontem in corio alligatam atque gestatam ab excellentissimis viris laudari, autor est *Manardus l. 13. epist. med. 6 p. 361.* Epilepticos insultus etiam amoliri creditur linteum ex nave confecta jam attritum inveteratumque, & quidē dextro brachio ad septem hebdomatas alligatum, juxta *Alexandr. Trallianum l. 1. c. 15. are. med.* qui alicquin in doctrina amuletorum non semper videtur omni exceptione major autor. Verba illa de aet brachio ex *Mizaldo* etiam descripta reperies in *Job. Jac. Weckers de secretis l. 5. c. 4. p. 138.* Dehinc ranam parvam viridem & juglandem arborem, magneticā vi, & planetis id approbantibus, ex divina revelatione amuleti loco adhibitam Epilepsiam sustulisse meminit *Aug. Erzlerus Isagoge phys. mag. med. cap. 6. p. 132.* Præterea radicem Ostruthii, Imperatorię vel magistrantia, & quidem recenter dissipata ac pollicibus manuum atque pedum alligatam

viribus magnis pollere contra Epilepsiam patet ex *Miscellan.*
nat. curios. Dec. 1. Anno 4. & 5. obs. 42. p. 38. Caput cuculi etiam
 collo suspensum, aut circa caput detentum, obstat epilepsie
 ex *Archulano* notum fuisse legimus. Sic carbonem sub arte
 misia repertum, & quidem sacro Joh. Baptista die effossum,
 suspensumque de collo ad epilepsiam avertendam laudari,
 colliges ex *Schroderi pharmac. med. chym. l. 4. p. 21.* sed supersti-
 tiosum hoc esse periapton propter collectionis modum vel
 tempus injunctum, recte pronunciant *Casp. Hoffmannus de*
med. officin. l. 2. c. 22. p. 109. *Tragus Herbaris l. 1. c. 113.* & *Jac. Pan-*
cratus Bruno dogm. med. p. 742. & alii plures. De aliis quibus-
 dam circa carbonem hunc annotatis, & quod solum ab in-
 fantibus & virginibus integris ille reperiatur, vid. *Mich. Bap-*
tiu[m] wunderbarl. Leib- und Wund-Arzney Buche part. 1. p.
203. De carbonibus iisdem varia item collegit *Exc. Christ.*
Helviginis consil. med. de peste p. 139. & seqq. Verum vereor ne ii
 carbonem pro thesauro inveniant, qui in eodem sanitatis
 præservationis, vel curationis variorum morborum magnum
 thesaurum querunt. Inter hujusmodi periammatæ non po-
 stremum locum etiam tenet *Chelidonius Ruffus* in corio vi-
 tulino gestatus ad mentem *Grembsi in arb. integr.* & *rumin. l. 1. c.*
7. §. 3. 21. Lapidem rubrum etiam ex ventriculo hirundinum
 extraictum ac portatum in hoc morbo utilem praouinciat ex
Lapidario Alexander Venturinus medicin. ab animalibus desumpta.
Idem autor ibidem subdit ex *Mich. Mercato*, quod lapis chelido-
 nius in hirundinum nidis reperto, linteo que involutus & sub
 axilla sinistra absconditus etiam lunaticis subsidio sit. In-
 dulgere adhuc aliquantis per huic amuleto considerando te-
 nemur, cum autorum sententiæ non parum varient de lapi-
 dum horum ortu, vel loco ubi reperiantur, vel modò etiam,
 quo ijs corpori applicari debeant; quemadmodum etiam de
 hirundinibus peculiaria monita inculcant autores. *Joh. Bap-*
tius in Magia natural. l. 4. c. 20. p. 580. alligandos esse vult la-
 pillos ex primogenitorum pullorum hirundinum ventre
 defum-

desumptos, illosque duos esse meminit, alterum album, alterum verò variò colore notatum; eligit insimul hirundines, quæ terram nondum attigerunt; & isti quidem lapides in corio juvencæ vel cervi junioris involuti vel consuti, juxta dicti autoris sententiam, affigi debent. Iisdem ferè verbis communicat di Etum illud pentaculum *Mizaldus*, sibique ab Italo pro experto communicatum esse indicat, de quo apud Job. *Jac. Wackerum de secretis* l. 5. c. 4. p. 139. Ut vero in pelle cervi consuetur ac gestetur collo vel brachio sinistro chelidonius, placet *Agricola de cervo* p. 236. Similiter lapidem album vel rubrum in ventre pulli hirundinum inventum, & brachio alligatum physicè mobum hunc curare, excellentissimorum Medicorum suffragiò comprobat *Manardus lib. 13. Epist. 6. p. 361.* De lapillis istis, eorumque applicandi modo uti & de aliis gemmis in epilepsia usitatis conferatur quoque *Cass. Bartholini de lapid. neplritic. c. 10. p. 24. & Sanctorius Sanctorius de vitandis erroribus* l. 8. c. 11. f. 160. &c. Non omittendus nobis videretur hoc loco certis quibusdam circumstantiis lapillos istos ad amuletorum classem admittens *Soroderus pharmac.* l. 5. p. 320. Lapillus, ait, in pullorum non nullorum ventriculo, raro licet, invenitur, chelidonius dictus, grani lentis vel pisii magnitudine, hunc Epilepsia puerorum convenire volunt, brachio alligatum vel collo suspensum. Ferunt, pergit, crescente lunâ hunc potissimum inveniri, atque in pullo primo-genito. In mense Augusto circa plenilunium lapidem hunc chelidonium exemptum vult atque alligatum brachio *Job. Jonstonus Syntagma univers. medic.* p. 745. De variis itidem lapillis in hirundinum ventriculo & hepate repertis agit *Georg. Hieron. Velschius Hecatostea* l. obs. 55. p. 74. Si posterius hoc pluries observatum fuit, videlicet quod lapis ejusmodi in hepate fuerit repertus, citius illum pro genuino chelidonio reputarem, illiq̄i tribuerem effectus, si qui à chelidonio alias expectandi forent. Interim variae conchiliorum particulae & lapilli ab adultis hirundinibus cum muscis vel infectis deglutiiti & collecti in littoribus aliisque in locis, non possunt non

postea pullis pro pabulo ingesti conspici in illorum ventricu-
lo perlustrato. Non alienum ab hac sententia, post illas meas
Speculationes, deprehendi Th. Baythelinum cent. 2. Epist. 11. p. 438.
fabulari insimul varia de chelidoniorum virtutibus autores
idem autor illic subdit. Præterea ex nido hirundinum ejus-
modi lapillus petitus confestim existimatur recreare comitia-
les, qui allegatus etiam illos perpetuo tneri dicitur; potissi-
mè si sanguini vel cordi hirundinum fuerit involutus, ceu
ex Corn. Agrippa refert Job. Iac. Weckens l. c. p. 141. Serenus
usum modumque applicandi lapidis dicti metro sequenti in-
cludit:

*Aut lapis ex nido, vagaque congescit hirundo,
Vellitur, & nexu sovet, attollitque jacentem.*

De chelidonio differens Velschius l. c. facit mentionem opali
vel pseudopali, quem quidam pro vero chelidonio habeant,
unde potius pseudochelidonium vocant eum. Non omitten-
da hoc loco etiam censemus verba Job. Rudolphi Camerarii memo-
rabil. medic. cent. 4. partic. 52. p. 233. agit quippe dicto loco autor
ex mente Plateri de chelidonio, quomodo non solum contra
epilepsiam, sed etiam alios morbos corpori applicandus sit,
& quod non desamtus sit ex hirundinibus, sed potius genus
marmoris existat, & sub terra reperiatur. Videtur idem
pene Frid. Hoffmannus clavis Schroderi p. 695. indigitare, dum oc-
cupatus est de lapidis dicti historia, ortu scilicet, descri-
ptione, effectu, & applicandi modo: capiti vero vel auribus
imponi quoque solere illum innuit autor adductus. Sub-
neccit etiam ibidem autor discursum de lapillis ex Meliteni
insula advectis, qui oculi serpentum petrificati reputantur
a quibusdam, quia cum descriptis illis lapidibus conveniunt.
Benè etiam de lapidis chelidoni nominibus variis, figura ex-
terna (& quos alios lapillos illius nomine autores nuncupent)
agit Ulyss. Aldrovandus ornithologia tom. 2. lib. 17. f. 303. Cui pla-
cet, evolvat etiam Ans. Boet. de Boet. gemmar. histor. lib. 2. c. 170.
& 171. p. m. 344. ubi de chelidoni varie colorati viribus variis,
figi di-

si diversis partibus ille appendatur, agit. Iunge sis de dictis pariter occupatum Andr. Baccium cum notis Gabelchoveri de genus, natura c. 32, p. 174. Et. De miris horum lapidum virtutibus, cui placet, adire & audire potest ex Lemnio loquentem Baricellam hort. genial. p. 266. & 267. Semeratum prax. medic. l. 1. p. 632. Diocoridem l. 2. c. 47. & allegatos apud Henr. Kippingum institut. Phys. lib. 6. c. 4. p. 245. nec non alios quosdam consignatos apud Exe. Georg. Francum disput. medic. de lapicidina microcosme §. 10. uti & allegatos de eodem, & vario illo hirundinum lapide, apud Mich. Baptium in wonderb. Leib. und Wund-Arzney-Büche part. 1. p. 188. Et. Verum Franci. Redi experiment. naturalib. p. 117. videtur parum fidei tribuere, uti aliis alias, ita etiam his commendatis amuletis vel lapillis chelidoniz, qui secundum Diocoridem & Apollonium (apud Alexandrum Trallianum,) & secundum ea, qua^m autor libri de incantatione Galeno tribuit refert, in ventriculis pullorum hirundinum inveniuntur. Juxta lapidem illum dictum chelidonium etiam hirundo Epilepsiz occultâ vi resistere statuitur, de quo Cameraria syllog. memorabil. cent. 7. part. 72. Succurete quoque Epilepsiz cineres hirundinum, Paoniam marem, viscum quernum, ungulam alces, & jecur capra; idque non manifestis, sed occultis proprietatis fieri vult. Sieghius lib. 7. pract. medic. cap. 3.

Elocuti sumus in verbis his adductis etiā asia pentacula nō minus celebria atq; frequentia, pro morbocomitali domando: nimis p^ozoniz radicem, qua vel sola, vel cum granis aut seminibus illius, extrinsecus collo suspenduntur pro affe^tu illo arcendo, velut enarrat Schroderus pharm. l. 4. p. 127. & 128. Idem pronuntiant collecti autores apud Job. Schenkium observat. l. 1. p. m. 118. Michael. Doringium de Medic. & Medicina p. 107. Gregor. Herstium operum tom. 3. p. 276. Accedunt his etiam Aug. Erlyni introduct. physic. mag. medic. cap. 7. p. 157. Job. Quercetaria operibus à Schrodero editis tom. 3. p. 124. 195 &c. Joh. Bap. Porta mag. natur. l. 4. c. 20. & Th. Bartholinus histor. Anat. 19. cent. 4. qui autor de radicis ac seminis usu junctim agit. Radicem autem cum semine concisa & bombace interjecta, syndone cooperit, interfuit

sunt, & cum rubro filo serico ad os vetriculi suspendit, insimul que dilaudat jaspidem, chrysolithum, smaragdum, lapillus hirundinum, asini frontem & caput cuculi *Trallianus* l. 1. c. 15. Quod verò semen vel grana pæoniae concernit, *Cnaffelius* colligenda esse vult in plenilunio, quæ à Polonis mulierculis de collo, & circa manus suspendi ait pro avertenda epilepsia. Esse etiam quosdam dicit, qui loco illorum sibi pifum Americanum coccineum eligant; de quibus dictis mentio sit in *Miscell. natu. curios.* Dec. 1. ann. 6. & 7. p. 63. Si placet de pæoniae semine & floribus, unde scilicet specificam istiusmodi vim subsumat, videatur *Rofincius Epitome curand. corp. affect.* l. 1. part. 1. c. 16. p. 84. Radicem pæoniae verò solam innumeros pene reperies declarare appropriatum pentaculum in lunatico morbo; Imò omni exceptione majus ac verius existit hoc apotropæum & fatis priscum; cum plurimi autores prisci doctrinam amuletorum defendantes radicem illam exempli loco fiant vel constituant. Restim ducit inter illos, qui commendant hanc, *Galenus* l. 6. de simplic. medic. facili. Hujus vestigia legunt *Piso*, *Montagnara*, *Hieron.* *Tragus*, *Altimarus*, *Brassavola*, *Langus*, *Meraldus*, *Rondeletius*, *Sylvius*, *Petr. Hispanus*, *Craato*, *Aetius* terv. 2. serm. 2. c. 17. *Quercetanus* tetr. cap. 18. p. 239 & cap. 13. p. 157. & 158. *Schenekius obs. libr.* 1. p. 118. *Mich. Bapstius* in *wunderb. Leib- und Wund- Arzney* = *Buche* part. 1. p. 173. *Thom. Willisius* piethol. cerebri p. m. 31. *Joh. Dan. Mylius* *Antidotar. medic. chymic. reformat.* l. 1. c. 6. p. 62. Circa radicem illam eligendam verò diversas in sententias abeunt autores, proinde recensendis iisdem paulisper adhuc immorabitur, ne forte necessarium quid omisisse cuiquam videamur, atque ideo accusemur. Apud *Andr. Laurentium operibus therapevt. tr. de strumarum sanatione* l. 1. c. 5. f. 9. legimus utriusque pæoniae radicem collo appensam credi sanare epilepsiam. Plurimi verò autores masculam radicem, in primis eligendam esse svadent; veluti etiam monet quidam ex paulo ante allegatis, & *Fornelius* l. 2. c. 17. p. 526. de *abdit. rerum causis*; Idem hoc sentit *Herm. Grubius* de *transplantat. morb.* p. 74. qui autor simul dotem decantatam radicis à sulphure ipsius pre-

CAPUT II. SECTIO I.

103

proprio arbitratur oriri. Similiter propter effluvia sua epilepsiz mederi radicem paeoniae collo appensam, æquè ac sambuci ramulum, dentem apri, oculum lupæ, zitaten & alia, informat nos Thom. Bartholinus Epistol. de transplantatione morborum p. 5. Paeonia quoque maris radicem & anagallidem rubro flore præditam contra epilepsiz minas commode suspen-di ex Wiero memorat Job. Jacobus Weckerius l. a. lib. 5. c. 4. p. 141. Commendatam pariter radicem hanc comperimus apud Hier. Montium lib. 1. c. 8. haloseos febr. Posidonium item, Manardum l. 13. Epist. med. 6. p. 361. Mich. Babstium im wunderbarl. Leibz und Wyndatzney. Buche part. 1. p. 92. Sc. Forestum l. 10. obs. 39. Menabenum de alce cap. 7. Jeremiam Martium obs. medic. 59. p. 31. Job. Tappium dissert. de sens. internor. function. lesis p. 254. S. 224. & p. 270. S. 147. & Gabr. Fontanum Medicin. Antihermetic. scđt. 3. c. 4. p. 176. qui ibidem simul pro amuletorum defensione, æque ac alii autores plures, dilaudat viscum quernum, ungulam alces & onagri. Masculam radicem itidem eligunt Rulandus de morb. ungario p. 685. & magnus olim inter vivos, necjam inter beatè defunctos minimus Job. Michaëlis collegio MS. ad Rollancis chymiam. Cæterum, pro radice illa mascula seu alba, di- Etamni seu fraxinellæ radicem intelligendam esse arbitratur Job. Langius lib. 1. Epistol. 74. p. 449. qui hanc radicem Galenum, Thadenum aliasque priscos medicos amuleti loco suavisse ait, & addit superstitionem ac deliram colligendi rationem à magis injunctam. Cui non est dividiz, plura de Paeonia mare & foemina, quales scilicet plantæ illæ putentur esse, inquirere potest apud Gesnerum de herbis Incentibus p. 55. qui tractatus etiam adhæret Bartholini de luce animalium. Plura de radice eadem mare, quæ scilicet vera illa sit, jungantur prioribus ex Jacob. August. Hinnerpolffu Anatom. peonia c. 3. & 4. Dehinc alba Paeonia radicem certò tempore & circumstantiis colligendam esse vult Jairon Wirtenbergicum. Nullum autem candidum florem, live plenum sive simplicem, se videre ullibi potuisse Camerarium docu in horto, veluti hoc allegat Sibeneckus observat. l. 1. de epilepsia obs. 19. f. 118. Verum si non olim Camerarium, fortassis ho-

Q

die

die citius album vel carneum florem in hortis cultis reperi-
ret. Porro radicem illam masculam effosiam luna decrescen-
te, in mense Julio, eligit Hornius arca Moysis p. 155. Prolixus
est de modo colligendi Sim. Bergerus tr. de Paonia. Varia et-
iam de modo colligendi annotata offendes apud Riverium ob-
servat. communicat. 7. p. 299. Zactum Lusitanum l. 1. de medic. princi-
cip. hist. p. 38. De tempore collectionis & operatione à Pla-
netâ praefide cocessa, repetatur allegatus locus apud Etzlerum.
Sodam itidem illam radicem de collo gestatam epilepsiam abi-
gere, quæ inclinante lunâ in ariete existente effossa sit, docet
cum D. Desgrands prez. Joh. Hiskias Cardinacu officina sanitatis, sen-
tenciam ad prax. chym. Hartmanni lib. 2. cap. 7. p. 114. Sic
Joh. Jonstonus Syntagma univers. medic. p. 746. præfert radicem
illam majorem maris seu nigra paoniz, lunâ in ariete existen-
te vel in decremente lunæ, in Julio, die Dominicô, in ipsâ
solis horâ, seu in meridie collectam, colloque & brachiis cir-
cumdatam. - Paria ferè verba reperies apud Hartmannum prax.
chym. l. 2. c. 7. Collectam autem ille vult hanc radicem sole exi-
stente in Leone. Non procul ab horum sententia recedit
Cnæffelinus, siquidem huic arridet, ut radix illa colligatur men-
se Aprili. Sole existente in Ariete & Luna in sagittario, mane
ante Solis exortum, velut innuit ille in appendice affixa Mi-
scellaneis nat. curios. Dec. I. ann. 6. & 7. p. 62. Alii colligunt eam
sole (uti quadantenus indicavimus) vel Lunâ in signo Leo-
nis commorante, quod tamen superstitiosum esse nego-
tium, & magicam præ se ferre impreffionem aliquam virtutis,
judicat Jac. Pancr. Bruno dogmat. med. p. 742. Si forte hæc non
dum videntur exhaustire omnem præparandi modum, tem-
pusque legitimum collectionis, supplebunt defectum hunc,
quæ hanc in rem legenda prostant apud Camerarium syllog. me-
morabil. cent. 7. partuc. 93. Autor ille etiam multa communi-
cat de radicis hujus operandi ratione, à similitudine, vi sic-
candi, & experientia deducta l. d. cent. 3. parti. 30. & 33. Quod
verò hæc radix ob phœbeam vel solarem virtutem contra ca-
ducum morbum spiritus armet, vapore scilicet ad eos intus
infusō, indicat Mars, Ficinus de vita cœlit. compar. l. 3. c. 12. p. 19.

De ejusdem radicis operandi ratione, & collectionis termino,
plura colliges etiam ex *Jac. August. Henneriolfi Anatom. Peonia*
c. 4. & 8. p. 41. Multa quoque non temnenda de collectio-
ne & utendi modo ventilata prostant apud *Bapt. Sylvanicum*
histor. Medic. 14. p. 42. *Reies camp. Elys. quest. 23. §. 14. p. 256.*
Martini Schmuckt de occulta mag. magn. morb. curat. p. 8. *Frid.*
Hoffmannum meth. med. p. 281. *Sennertum de cons. & dissens. chym. p. 348.*
& alios plures. Sed laudes hæc à tot autoribus deprædicatæ,
non sufficiunt, ut omnium assensum promereantur; Siqui-
dem antagonistas contra dictæ radicis effectus insurgentes
fese siflunt *Primerosius de erroribus vulgi in medic.* l. 4. c. 27. th. 10.
& Erastus de occult. pharmac. proprietat. c. 33. p. 61. quo in loco au-
tor concludit radicem hanc vel perperam prodeesse, vel non
nisi corpore rite evacuatō. Non multum ab hac sententia
recedit *Henr. Smictius miscell. med. l. 2. c. 33.* De ejusdem radi-
cis & aliorum remediorum epilepticorum efficacia in dubium
pariter vocata, videri possunt etiam consignata in *Hornungi*
Cista medica Epist. 204. & 205. Huic itidem radici & semini
ipius parum efficaciarum videtur impertiri *Franc. Sylvius operibus*
medic. p. 427. §. 129. Haftenus, inquit, nihil grandis ab
ipsis, sapissime à me in epilepsia usurpatis, vidi præstitum...
Atque hæc verba forte de interno usu intelligenda sunt; quæ
de externo non pronuntiasset! cum nulla penè attingat amu-
leta in suis operibus, diffidens sine dubio illis, eorumque en-
comiis communiter deprædicatis. *Mercerialis l. 2. de affect.*
capit. c. 26. eundem pene in sensum loquitur ita: infinitos
vidi hoc morbō miserrimè correptos, quos peonia nec collo
suspensa, nec devorata, nec aliis medicamentis permixta
juvare potuit. *Zacutius Lusi. l. 1. de medic. princip. histor. 38.* quæ-
rit etiam vel miratur, quod vis excellens hujus radicis apud
veteres tantopere celebrata, tempestate nostra fuerit amissa?
Potiori jure verò suspecta declaranda est scrupulosa collectio
radicis hujus à quibusdam injuncta, de qua exhibet quæ-
dam *Cyp. Hoffmannus de medsc. officinal. l. 2. c. 167. p. 415.* Quo in
ioco concludit de dictis suum discursum his: Diabolus ait,

in multis aut juvavat naturam, aut impedit. Attingit quoq;
autorum disceptationem de dubia vel suspecta quandoque
efficacia radicis, mirificè ab aliis dilaudata, *Pauli quadripar-*
uto Botanic. class. 2. p. 106. Admittit tamen *ibidem* autor *p. 107.*
quod effectus dictus à radice illa sperari possit; quemadmo-
dum etiam armillas ex granis pæoniae perforatis factas in
epilepsia periodica usitatas esse illic pronunciat. Verum op-
positam partem tenent ac tuentur alii, pristinum & similem
atque vires illi radici restituentes, idque fide sua & experien-
tiâ singulari corroborantes: inter quos audiendus est *Euchus*
instit. botanicis. Addictum quoque huic sententia deprehen-
dimus Schenckium lib. 1. de epilepsia obs. 19. p. 118. Constat, inquit,
Montanum, Puteanum, Matthiolum, Erastum, & alios nonnullos,
(qui nobilis hanc vim in tam difficulti morbo pæoniae dero-
gant) feminâ verius, non mare, aut si mare, saltem extra
nativum suum solum cœlum transplantatâ, vel etiam illegiti-
mo tempore, citra certam syderum observationem collectâ,
usos; quam nonnulli Sole leonem occupante, die & hora so-
laribus, decrescente etiam Lunâ eruendam præcipiunt. Non
igitur mirum, si speratis effectibus non subinde responderit,
hactenus Schenckius; eodem loco etiam aliorum verba allegan-
tur, qui radicis illius vires indubitatas defendere conantur.
Prolixè itidem, contra *Mercuriale* aliosque, radicis hujus
encomium defendit *Joannes Gallego de la Serna operibus phys. medic.*
Ethicus tr. 3. c. 28. p. 314. &c. Ventilat idem autor citatus etiam
quæstionem, utrum amuletorum usus sit conveniens cura-
tioni epilepsiz *L. a. cap. 25. p. 306. &c.* Varia præterea funda-
menta pro alibi vel mascula pæoniae semine ac radicibus usu
probatis, in morbo comitali militantia, collegit *Rudolph. Go-*
clenius de peste p. 80. 81. &c. Reperiuntur quoque testimonia
quædam autorum à parte postremorum patronorum stantia
in *Jac. Augustin. Hanerwolffii Anat. pæoniae c. 8. p. 35. &c.* Hæc de
simplici radice & semine pæoniae dicta sunt; alii compositis
etiam delectantur pentaculis in morbo sôntico, inter quæ
pæoniae illa radix, tanquam præcipuum ingrediens recipi so-
let.

let. Paucas has formulas allegasse sufficiat, quæ reperiuntur apud mox memorandos autores; & quidem primò prostat hæc apud Job. *Jonsonum Syntagm. Univ. Medic.* p. 746. Rec: rad. mors. diab. & pæon. an. drachmas sex, Gran. pæon. drachmas duas ac dimidiā, conquassata ista redigantur in nodulum collo injiciendum. Idem l. c. etiam epileptico, in sacculo, appendi solere dicit semina cerasi racemoſi, quæ quibusdam Palus dicantur. Sequens formula prostat apud *Willisium de morb. convulsiv. c. 3. p. 49.* Rec: Rad. & sem. pæon. ana drachmas duas, unguiz alces, cranii humani præp. ana drachmam unam, visci querini drachm. dimidiā, hæc in pulverem contusa insuantur in sericum rubrum, & sacculus inde factus collo suspendatur. Sequentis compositi medicamenti autorem scias *Schmitzium compend. medic. præcl. p. 66. v. g.* Rec: rad. pæon. unciam semis, seminis pæoniae drachmam unam ac semissim, item rad. bryoniae. Adductis illis penè respondet formula hæc *Cneffelii:* Rec: rad. pæoniae constellata, visci querinci, suō tempore collecti, granorum pæoniae certō tempore collectorum, unguiz alcis veræ, cranii humani raspati (triquetri) coralliorum rubrorum, ana uncias duas, lap Smaragdi drachmas sex, vitrioli cypr. succini pulvris, ana unciam unam. Omnia prius separatim pulverisata commisceantur in mortario terreo vitreato, & cum gummi cerasorum nigrorum in aqua pæoniae seu liquore arboris tiliæ dissoluti q. t. fiat massa tenax, ex qua postea fermentur duo poma, manibus tenenda, ante accessum paroxysmi. Ex hac massa fiunt & amuleta, in forma cordis, item globuli, seu corallia variis formis, quæ collo appensa, & circa manus alligata præsidium sunt optimum ad præservationem ab epilepsia. Atque hæc verba innotescunt ex *Miscellan. Acad. nat. edit. dec. 1.* & quidem ex *appendice additæ ad annum 6. & 7. p. 62. &c.* Alia similia composita, inque coralliorum formam redigenda, prostant quoque l. c. p. 66. &c. Denique etiam hoc compositum periaprum legitur apud *Petr. Forestum l. 10. obs. 60. p. m. 391.* Rec: macropiperis, crinis nigerrimi canis an. &c. utriusque

que coralli , seminis sinapi albi & s. semin. proriz & radic. ejusdemque ana s. fiat pulv. crassò modò contusus , & sacculo lineo imponatur , & filo appenso collo alligetur , ut sub camisia furculam stomachi contingat .

Non minus celebrè à medicis quibusdàm estimatum per apoton jam nobis se offert , quod consistit in ramo sambuci , nascentis in salice antiqua , testantibus id Hartmannò prax. chym. l. 1. c. 10. §. 12. & 13. (circumstantiæ ibidem injunctæ cuius sint estimati , judicent alii) Thom. Willisi pathol. cerebri p. ms. 31. Semerito l. 1. prax. med. part. 2. cap. 31. p. 632. Jonssonio l. c. p. 744. Gabelchovero cent. 4. cur. 60. p. 130. Sachsio Gammarologia p. 660. Martino Schmuck de occult. mag. magn. morbor. curat. p. 9. De colligendi & applicandi ratione judge etiam his Th. Bartholinum cent. 4. hist. 69. ubi autor singulariter hoc amuletum experientia iterata confirmatum approbat ; mihi verò non omnia ista ad palatum sunt . Adde paulò ante dictis locis Acta. med. Phil. Danica vol. 5. obs. 18. p. 74. Præterea de hoc periammate , non occulta plane ratione operante atque utili , & cruce è sambuco & salice sese mutuò amplexante , itidem loco amuleti alliganda , agit etiam Henricus Petrus nosolog. harrison. tom. 1. disert. 6. §. 54. p. 113. Quo in loco autor unâ plurimorum amoliminum in epilepsia usitatorum mentionem facit , licet nomen hoc non expresse iis impertiat . Cùm etiam sequentia non ubivis profert , ea subjecere nobis his adductis lubet , si forte conferre quid valeant ad meliorem indagationem & certitudinem amuleti modò recensisti . Jubent verò autores recipi modo ramulos , modo etiam radicem sambuci in hoc morbo . De mente autem Hartmanni & Petri , quod olim hi communicarint mox tradenda , ex MS quoipiam collecta , invidere nolo curioso lectori , quæ tamen mihi non omnimodè placent . Nimirum ex virgultis sambuci supra salicem progerminantis à die 15. Augusti ad 18. Septembris unica , ante novilunii ingruentiam , die , intra 11. aut 12. pomeridianam sambuci , salici insidentis , radix chalybeatò aut ferreò instrumento investigetur , dehinc in illa parte , ubi extremitas radicis

cis sambuci residet, salix transfodiatur, ut extremitas radicis perforatum salicis locum transire possit; statim atque voro eadem inferius emicat, indatur annulo aureo, (qui usitatum alias est instrumentum superstitionis) arrhabonis loco in festivitatibus riuptiarum acquisito, annulumque pertranet, quod facta radix in aliquod partes divelli poterit, atque ad usus reservari. Tempore paroxysmi associetur collo epileptici, ut orificium ventriculi attingat. Dicitur autem epilepticos indubitato amoliri insultus, ni alias morbus sit fatalis. Nonnulli intra 15. Augusti & 8. Septembris, die veneras ante exortum solis eruunt, & quidem non radices, sed ramulos, praesertim ea parte, quia fratrificant, sive bina coahuere ramuli, aut ubi frutex sambuci virgultum profundit; aut etiam ubi virgulta sambuci & salicis sese mutuo circumeunt amplexu, ad usum disponunt & adaptant. *Chrissimus Hoffmannus* cum *Petraso*, mense Octobri, paulo ante plenilunium colligi volunt: ejusque amuleti rationem non planè occultam dijudicant; cum sambucus & grana ejus huic morbo profint: aliis inde derivare effectum allubescit, videlicet quod passeres ad epilepsiam alias proclives salicibus plerumque incumbant, ac ubi mutuis configunt rostris, epilepsia correpti sterlus excernant, unde postea sambucus illa eo latiori scaturiat propagine. Hactenus adducta ex manuscripto quopiam transcribere hoc volui. Radicem illius sambuci, & quidem mense Octobri, paulo ante plenilunium collectam, qui laudent, & qui sambucum ex passeris epileptici cadavere crescere autument, congregavit *Camerarius memorab.* med. cent. 16. partic. 43. p. m. 1221. Nemo tamen satis certus forte est de passere omnis istiusmodi sambuci, dictum in modum, propagatore; ex stercore equidem passeris aliusve avis æquè deglutitum semen sambuci, ac aliarum plantarum vel fructuum similes plantæ possunt in arboribus vel mæniibus propagari, aut illuc deportari; quemadmodum fusiū de hoc in *querceto nistro*, ubi de visco à turdo sibi ipsi malum cacante, vel propagante, & dissertatione de *Zizania* vel sponte proueniensibus plantis acturi sumus. Modum vero quendam colligendi

gendi inque usum conyertendi hujus præbii ex sambuco petit desribit etiam *Finckius Enchiridio dogmat. Hermet. c. 5. p. 34.* Sed numerus qui ibidem præcipitur circa illud observandus, suspectum quadantenus nobis reddit istud, reliquus vero usus suâ gaudeat libertate & privilegiis. *Everb. Gockelius consil. med. p. 135.* tria frustula illius sambuci collo appendenda esse vult. Alii æqualem, si non majorem efficaciam tribuunt sambuco, quæ in tiliis crescit, de quo *Martinus Blochvitus de sambuco p. m. 69. Sc.* Quo in loco etiam citatus autor respondet iis, qui dicto amolimento vires dubias reddere conantur; concludit quippe, quod huic non ideo vires ac laudes suæ derogandæ sint, quia non illò omnes æquè à caduco morbo liberantur; id enim æque non semper ab hoc, quam aliis medicamentis in reliquis morbis usitatis expectandum esse censet, ob varia impedimenta.

In catalogo nostro pentaculorum aut epilepticorum prodit ulterius ungula alces, quæ (à leviter pariter ac profundiis medicinæ dogmatibus imbutis) miranda præstare communiter creditur in morbo illo. Testimonia si quis expedit de hoc, conferat se ad *Apollonium Menabenum de alce, Olauum Wormianum c. 24. Dominicum Ponarolum obser. v. med. pentec. 3. obs. 33. p. 90. Job. Jonstonum, Conrad. Gesnerum, Ulys. Aldrovandum & alios plures, historiam animalium tradentes.* Conferatur etiam *Joach. Camerarius symbolor. & Emblemat. cent. 2. Embl. 46. p. 92. Sc.* Quo in loco postremo etiam cornu illud alces ab eadem vi medica non excluditur. Sequentia vero debemus sèpius citato *Weckero:* si, inquit, *Mezaldi (memorab. cent. 6. Aph. 79.)* verba locum hic inveniunt, ungula alcis magna vi pollet adversus comitiale morbum. Nam ejus particula annulo inclusa, & digito, qui proximus est minimo, ita commissa, ut in palmam convertatur, collapsos in paroxysmo plurimum recreat, & confessim excitat. Idem efficit portiuncula ejusdem nuda, & manui, in pugnum complicata, inserta: repente enim morbum expellit, & prostratos erigit. Quod uno & altero experimento se probasse tradit *Lemnus.* Nos portiunc-

portiunculâ ejusd. inquit ille, in aurem sinistram missâ & aliquandiu velut scalpê motâ, ad ipsum morbum feliciter experti sumus in verè epileptico: idq; miraculi loco habitum est. Plura alia testimonia de unguiz hujus efficacia observata, deq; locis & modis, quibus applicari eadem debeat, merentur legi apud Lemn. de occult. nat. mirac. l. 2. c. 5. p. m. 149. Miraldi paulò ante adducta verba, & quadantenus jam à Lemnii loco allegato interrupta porrò habent ita: Job. Agric. Ammonius idem effici tradit, suspensâ vel gestatâ particula ejusdem unguiz, modo cutim attingat. Quod etiam amuletum ad præcautionem morbi plurimum valeat, se certum esse scribit Miraldus. Audio etiam ille, pergit, ramenta vel scobem adversus eand. noxam in Polonia propinati. Cœterum eligenda est ungula dextri pedis posterioris, & cavendum ab impostoribus, qui bubulas pro alcinis vendunt. Atque illa Miraldi verba usque ad hæc, exhibet Job. Jac. Wackerus de secretis l. 5. c. 4. p. 140. & 141. & ex utrisque Job. Adam. Weberus in discursib. curios. & frumentis p. 270. &c. Si quid verò proficui à dicta ungula sperandum est, simile monitum, atque brevi abhinc adductum fuit, addo vel repeto circa illas unguis, ut scilicet vera, & non aliorum quadrupedum, unguis eligatur pro scopo illo. Obtruduntur enim substitutæ, vel minus veræ non rarò, veluti memini ante aliquot annos agyrtam, in Thuringia coemisse à venatoribus unguis cervorum, qui hyemis scvitia, pabulique penuriâ perierunt; istas verò vulgo persuadere conabantur ille circumforaneus (quia sanguine adhuc madebant) se ex peregrinis locis modo attulisse, verasque esse unguis alcis asseverabat. Hoc glaucomate & oratoriâ circumforaneâ suâ annulos largiter vendebat, quos ex alces unguis verè tornatos plebeji neutiquam dubitabant; licet horum matrem citius quadrupedantia jugo subdita, vel molendinis inservientia procul dubio suppeditarint, quod leve pretium annuloram, aliorumque medicamentorum simul venditorum, subindicabat. Monet hoc idem Job. Agricola Ammonius, quod ab impostoribus cavendum sit, qui bubulas unguis.

las pro alcinis vendant, quod monitum fortassis à paulò ante citato *Menzaldo* repetitum etiam fuit. De simili pene cautio-
ne injuncta videri quoque potest *Rob Boyle de specific. medi-
camentis. p. 95.* Varias insimul circumstantias circa dictam
ungulam ejusque applicationem observandas, autores quipi-
am injungunt; si itaque in his fortè quid residueat congrui-
aut notandi ad epilepsiam curandam, nolumus delinquere
in iis occultandis. Pollere vero facultate antepileptica ma-
sculi animalis, non foeminei ungulam, nec pulli, sed adul-
ti; & quidem iterum collectam illam debere esse tempore
eo, quo in venerem ferri incipiat hoc animal, nempe inter
festum assumptionis Mariæ & Nativitatis ejusdem; majorem
etiam virtutem unguis posterioribus, quam anterioribus
adscribi auctoribus, & à quibusdam iterum pedi dextro,
ab aliis verè sinistro magis; alios etiam porro asserere omnes
ungulas hac vi præditas esse, nec sine ratione; esse etiam au-
tores, qui velint, has unguis ab animali adhuc vivente præ-
scindendas esse dicto tempore; hæc singula consignat &
communicat *Croefflinus* cum non nullis allegatis autoribus, de
ungula dicta pariter agentibus, in appendice affixa *Miscella-
neis Acad. nat. enrof. dec. 1. ann. 5. & 7. p. 63. &c.* Eligit etiam
alces posteriorum pedum dexteram unguis *Crollius de signatu-
ris intern. p. m. 44. Johan. Dan. Mylii antidotar. med. chym. l. 1. c.
7. p. 92.* & alii plures. Dissentient itaque autores, uti ex di-
ctis apparet, circa unguis eligendam: aliis enim, uti an-
te quoque innui, dextra, aliis sinistra, ex posteriorum pe-
dum unguis, commodior apparet. Ur ergo curiosis majo-
rem ansam præbeam indagandi hanc potentiam antepilepti-
cam in dictis unguis, consuli potest propter simile argu-
mentum *Francis Redi experim. natural. p. 142.* qui supersticio-
sam arbitratur opinionem, quâ dextrum cornu alces, contra
epilepsiam efficax, sinistrum vero minus tale existimatatur.
Partes quoque, quibus dictam unguis admoveri volunt
autores variant, uti iam indicatum est, & ostendent penitus
mox jam dicenda: sic unguis illam manu detinendam esse
doce.

docetur in *Jerem. Martii obs. med. 59. p. 32.* Cor tornatile ex ungula alcis factum collo appendi jubet *Hier. Reusnerus obs. med. 158. p. 84.* De ungula eadem pariter non negligenda, si brachii vel pedibus alligetur, videantur allegata testimonia in *Jacobi Tappi's dissert. de sens. intern. functionibus less. p. 270. §. 146.* Plures istiusmodi applicandi modos his verbis complectitur *Eherb. Gockelites consil. med. p. 135.* externè includitur particula annulo, gestaturque digito, qui minimo proximus est, ut palmam respiciat. Inditur itidem pugno, applicatur pulsui, immittitur in aurem sinistram, suspenditurq; de collo, ut cutem attingat. *Dos. 3*§.* & ultra 3*§.** Quæ monita respondent ferè menti *Lemmii pauli superius allegati*; ex quo loco videntur plures alii autores sua de hac ungula de promississe. De ungulæ hujus viribus, si annulus ex illa paratus gestetur, affixus annulari digito sinistræ manus, vel si frustulum illius ungulæ teneatur eadem manu compresâ, vel si fricitur ea ungulâ sinistræ auris concava pars, annotata quædam itidem leguntur in der *Gottorfschen Kunst-Rammer p. 12.* Ubi simul suspicio intercurrit propter medelam illam, quâ alce dicitur epilepsia laborare, sibiq; ipsi, more notô, scilicet ungulâ suâ, mederi. De hac sententia nullus ferè ex veteribus dubitare audet; in qua tamen an autoritas cana præcellat, vel experientia fana, dubium adhuc restat! veluti hoc, de morbo comitiali (quo laborare dicitur alce) impugnat inter alios *Severinus Gabelius historiæ Alce.* De eadem ungula & annulis ex ea factis perlustrari etiam possunt, quæ habet *Bartholinus de unicornu cap. 21. p. 173.* De eodem effectu ungulæ, si hæc annulo inclusa gestetur legere quoque est apud *Joh. Dan. Mylium Antidot. med. chym lib. 1. c. 6. p. 62.* Plurimi quoque inclinant eò, ut annuli tornati ex diëta ungula digitis affigantur: quemadmodum contra convulsiones Epilepticas ejusmodi annulum, & qui ex dente equi Marini confectus est, commendat insignis Lipsiensium quondam Medicus *Joh. Michaëlis colleg. ad Hartmanni prax. chym. cap. 29.* uti & in Collegio citato ad *Rofinæ chymiam.* Hic olim

medicinae atque eloquentia laude eminens vir, scil. Guern. Roflincius similiter non despicit annulum ungula alcis, si dito annulari applicetur; velut de hoc loquitur ipius ordo & method. med. specialis consultat. p. 210. Asserto huic subscriptit etiam, Lemni autoritate munitus, Alex. Venturinus medicina ab animal. desumpta. Prævalere aliis illum annulum ex ungula postrema sinistri pedis desumptum, dicit experientia suâ edocitus J. B. Besardus Antro Philosoph. p. 27. & 28. Placet etiam annulus ex albis ungulis alcis factus ac gestatus, ut carnem nudam attingat, Gabelchovero cent. 4. obs. med. 60. in annotatis p. 120. Cui adjungendi sunt allegati apud Mielh. Döringum de medico & medicina p. 107. De ejusmodi annulo megal.-daëtilico (sed constellato sub signo piscium, & planetarum aspectu singulari ex ungula alcis fabricato) argento intergerino, ex luna, ut vocant, antepileptica quasi confaciato, quod scilicet hunc annulum in caduco aliisque cerebri affectibus percurandis magni extimarit celebris quispiam Medicus, loquitur (illum tamen minus approbans) Georg. Hieronym. Velschius Hecatoftea med. 1. obs. 15. p. 24. &c. Atque ideo quidem id laudatus hic autor arbitratur, quod in artis medicæ dedecus, & naturæ quodam abusu minimè laudabili, ejusmodi constellationes excoigitæ, nec sine vanitatis nota in usum venire possint. Alius quoque annuli antispasmici mixo-metallici autor idem facit mentionem, quem pariter non magni facit l. c. p. 25. Ceterum quam insignes effectus praestet ungula illa alcis pro frænando morbo sōntico, patet partim ex allatis, partim ex his, quæ restant jam recensenda: experientia verò probatam esse dictam ungulam in morbo non semel indicato ulterius percrebescit ex Job. Schenckii observat. l. 1. de Epileps. obs. 20. p. 119. & ex Rattray theatr. sympathet. p. 274. Qui autor proximus etiam aliorum pentaculorum similius mentionem injicit in loco designato. Non repugnant itidem memorato illi encomio Agricola l. 2. medic. herb. Henric. Kornmannus templo naturæ p. m. 178. Jos. Quercetanus operibus à Schrödero editis tom. 3. p. 124. &c. In priori loco autor hic sibi raram, vel nullam experientiam

CAPUT II. SECTIO I.

27

tiam innotuisse, fidem tamen philosophis priscis id adstruentibus non planè denegandam esse statuit. Porrò de efficacia hujus ungulæ agit *Nicolaus Causonis de symbolis. Egyptior. Sapientum p. 307* qui simul illam hystericas malis mederi vult. Suffragantur quoque laudi prolatæ *Joh. Pierius Hieroglyphicus collectan. lib. 1. p. 8. Greg. Hornius histor. nat. lib. 4. c. 6. p. 287.* Annotati in *Joh. Georgii Schils Bibliotheca enucleata, titulo alces, & in Mich. Bapstis wunderbarl. Leibzind Wundarzneyz Buche parte. 1. p. 35. 190.* Cordi verò hic autor præcipue applicari vult hanc ungulam *I. c. p. 36.* Cæterum de variis partibus, quibus dictam ungulam alii nondum memorati quidam appendi vel admoveri velint, & quæ plura de illa autores non nulli indicent ac injungant, allegata plura legi possunt in *Jacob. Tappi dissent. de sens. intern. function. lezione cap. 8. §. 110. p. 247. Et. & §. 146.* Jungatur autoribus dictis etiam *Schottus phys. curios. l. 8. §. 5. p. 905.* qui alias etiam partes alcis illius laudis & efficaciarum participes esse renuntiat. Quæ vulgus plura aliquoquin circa hujus amuleti præparationem, applicationem atque ablationem præcipiat observanda, docet item *Rofnicius l. 2. p. 209. & 216.* De legitimo collectionis tempore, aliisque circa ungulam hanc occurrentibus evolvatur etiam *Guil. Johnsoni Lexicon chymic. p. 1. & 2.* Denique annotat *Helmontium tr. de magnet, vulner. curat. §. 35.* quod ungula hæc effeta reddatur, & amittat facultatem, quam impresserit, si aliquandiu ad epilepticos insultus arcendos fuerit adhibita. Quod, si applausum meretur, notari posset, ne nimis antiqua ista, vel pluries antea in usum illum admissa eadem ungula eligeretur. Deinde si verum etiam est, quod animal illud epilepsia laboret, eadem forsitan suspicio noxii usus cuiquam oriri posset, ac de capris paulò inferius indicabitur; nisi experientia hoc diluat iterum & magis dilucidet, dum alce ungulæ suâ sibi mederi dicitur. Tandem circa eandem ungulam adhuc addo, quod alii quipiam pariter exigua vim antiepilepticam ipsi tribuant, quemadmodum de hoc videri potest *Quercetanus paulo ante allegatus, Frans. Redi. I.c.p. 141. & Jacobus Prismerosius de vulgi*

vulgi erroribus l. 4. c. 57. §. 10. p. 155. &c. qui postremus varias traditiones recensitas de alce in dubium vocans, & quæ unguis lambanc atque alia Epilepsiz peripta, scilicet unguis vel calvariam alini, proniam &c. suâ & aliorum experientiâ edictus vana pronuntiat & meræ fabulæ annumerat; parvi insimul idem ille facit alia epilepsia medicamenta interna; vel saltem eadem non proprietate occultâ vel specifica, sed aliâ magis apertâ agere confirmat. E contrario vero *Andr. Baccius de alce vires dictas unguis tueri vel defendere conatur, & sub epilepsiz nomine insimul contineri dicit non solum omnimodam actionum vitalium privationem, sed etiam stuporem quemvis, vertiginem, morbum attonitum, suffocationem uteri, & alios cordis defectus.*

Non patitur præterea se excludi ab ordine præcipuum pentaculorum antiepilepticorum viscum quernum, quod similiter enixè creditur resistere malo epileptico, fidem hujus affero ex Baricelli horto genial. p. 338. *Casp. Schwenckfeldii catalog. Stirp. & fossil. Silesie l. 1. p. 220.* Adriani Tollisi commentat. ad *Joan. Stockeri praxin auream lib. 1. c. 1. p. 8.* & *Mryalds memorab. cent. 3. aphorismo 20.* qui autor ultimus innuit, ut viscum illud in orbiculos scindatur, hique filo transfixi collo appendantur; reperies etiam ibidem alia peripta ab epilepsia vindicantia. De visco isto autem non nulla, & quod loco ligni crucis (alias ab Avicenna commendati) habeatur, verba facit *Reies campo Elys. qu. 23. §. 14. p. 256.* Cui lignum crucis vero appelletur viscum, rationem reddit *Jul. Ces. Claudinus de ingressu ad infirmos, appendice p. m. 396. &c.* Viscum autem hoc colligendum esse, jove sub cancri signo versante, ex autorum sententia recenset *Heurnius method. ad prax. l. 3. c. 28. p. 399.* *Craeffelius de hoc ita viscum quercinum inquit, ut & coryli, nec non pyri arboris, item filiz, & fambuci (quæ omnia hanc mirificam virtutem habent repellendi epilepsiam, collo solum subnexa) colligitur lunâ decrescente inter duo Mariæ festa, hoc est à die 15. Augusti usque ad 8. Septembbris. Volunt autem illud, quod terram non attigerit, nobiliorque habetur illa pars, quæ queru-*

cui proprietas reflecta est. Testes sunt *Matthiolus* *commentar. in lib. 3. Dioscoridis, Levin. Lemnii lib. 2. occulte nat. miracul. c. 3. Lonicerae herbar. cap. de visco.* Unde & *Jodocus Harchius* de eo sic canit.:

*Quod legis è querelu, morbum curare caducum
Viribus occultis creditur esse potens.*

Adductorum horum verò autor est paulò ante dictus *Croffetius* in *miscell. n. et. curios. dec. 1. ann. 6. & 7. p. 62.* De eodem visco querno, unguila alecis & radice pionis commendatis agunt etiam *Godfr. Steegmuller medie. pract. l. 7. c. 3. p. 322.* & *Jos. Quercetanus* *tetra. c. 12. p. 156.* Denique notari meretur id de efficacia visci laudati, si experientia iterata in posterum idem hoc velit approbare: innotescit enim ex *Miscell. Acad. natur. curios. dec. 2. Ann. 2. obs. 39.* quod persona quzpiam integro in corpore convulsiones patiens, solum integrum & immūnem ab iis ostenderit partem (cum aliis signis peculiaribus) cui adhæsit rosarium ex memorato visco confectum. Verum si forte inter Pontificios efficax illud dicitur deprehensum, alius & divinum quid, sive magicum accessit, aut planè indiget illud accuratiori indagatione vel probatione. Ceterum visco isti querno in epilepsia parum tribuit efficaciz aut fidei, eodem que in pretio exiguo haber istud, ac priapum, (qui olim adeo frequens constituit periama,.) *Capp. Hoffmannus med. offic. lib. 2. c. 153. p. 333.* Addit ibidem etiam auctor nou male, quod originem istius prioris periapti *Druidibus Gallis*, qui ex querelibus vaticinati sunt, tribuant; de quo suo tempore in *Querceto nostro medico* plura monebimus. Tandem ex *Boyleo* recentes *Job. Baps. de Hamel operum philes tom. 2. p. 189. &c.* quod pulvis illius visci, quantum denarium tegere potest epilepsiani curat. Alius autem viri testimonio comprobat idem ibidem frustaneam fuisse expectationem de ejusdem visci usq; in epilepsia, feliciter interdum tamen istud in quartana adhiberi simul innuit hic auctor.

Nondum absolvimus omnia periammata epilepsiam consopientia: juglandem enim arborem & ranam parvam viridem, magneticā vi, & planetis id approbantibus, ex divina revelatione amuleti loco adhibitam epilepsiam sustulisse meminit August. Et Iherus Isag. phys. mag. med. c. 6. p. 145. Quod porro adversus convulsionem & crampam faciat radix gladioli vel iridis Florentinæ exsiccata & gestata, communicat Lindensis colleg. MS. ad Haremanni prax. chym. l. 2. c. 19. Præterea inter hujusmodi apotropa numerat unguem lyncis, & quidem pedis dextri gestatum Maccasius prompt. mater. med. l. 2. c. 22. p. 292. De ungue eodem, auro vel argento inclusō, videtur licet Job. Jamstoni symptoma univ. medic. p. 746. Accenset his, tanquam non minus efficax periapton, pedem dextrum talpæ dentibus deceptum ac gestatum Capp. Jugelius von Maulwurffs fange p. 55. Et muris caput appensum epilepsiam sanare, elucet ex allegatis autoribus in notis Velschii ad Hier. Reuneri observat. med. 152. p. 12. Item canis mèrè albi pedem appensum collo Epileptici, eum sanare refert, experientiâ in partem vocatâ, Alex: Venturinus medic. ab animal. desumpta. Idem autor loco dicto pilos ab ejusmodi cane, nulla macula nigra signato, desumptos, colloque epileptici appensos malo illi mederi meminit ex Constantino. De eodem, & quod alii potius pilos à penitus nigro cane sumant, loquitur Mich. Bapst im wunderbarl. Leib. und Wund-Arzney-Büche parte 1. p. 190. Innuit idem ibidem, quod Forestus ad compositum amuletum antepilepticum pilos hos recipiat. Fatetur idem id à Venturiso relatum Dominicus Leo arte medicin. s. l. 2. c. 14. A quibusdam aliis etiam pili agni albi, canis item albi, nigroque colore non notati, vel juxta Lenn. & Mizaldum, canis ex toto nigri, vel secundum Forestum nigerrimi, pro amuleris è collo epilepticorum suspenduntur. Singulariter itidem alicubi audi vi commendari felis nigri genitalia membra collo appensa; quod tamen non videtur ab omni superstitione liberum, ob nigrum colorem stricte observandum. Sic quoque passim deprehendit leguntur remedia alia ex nigris animalibus desumpta,

sumta, quæ tam epilepsia, quam aliis morbis adjumento esse vulgo creduntur; sed vereor, ne suspecta sint subinde ista: Sacerrimus enim & acerrimus tenebrarum pater Satan sape sub molossi, felis, hirci aliorumque ejusmodi animalium nigrorum forma comparere solet, uti plura de hoc aliis locus nostri scrutinii habet. Sunt, qui arbitrantur (piis aut bonis speculationibus & rationibus vel opinionibus moti) quod Demon non adeò columba aut agni formâ compareat, de quo *Hier. Jordanus de divino in morbis c. 27. p. 102. &c.* Verum, cum Satanas longè sanctiores personas ac ceremonias zmulet, uti nostrum scrutinium evulgat, diffidimus de hoc, etiam si certi quid de eodem eloqui non valeamus. Nisi autem in diëtis nigris bestiis placeat alicui peculiarem vim medicam, ex pilorum colore subindicatam eruere (cujus opinionis patroni me quoque non fugiunt) frustra erit in electione alia suspecta industria. De epilepsia paulò ante citatus *Dominicus Leo* innuit quoque particulam testiculi Castoris cordi super impositam in pueris, miro modō tollere motum epilepticum. *Alexander Venturinus l. d. juxta Alberti Magni assertum* indicat quoque ungulam interiorem asini portatam non admittere paroxysmum epilepticum. *Venturinus iterum l. c. à Pitag.* commendari scribit annulum ex asini unguis confectionem, ac digito admotum, quem ille velit cum admiratione epilepsia resistere. Similiter *Venturinus ex Plinio* proponit, quod annulus ex crure asinino factus à caduco morbo illum liberet, qui hunc portet. Epilepsiam etiam non pati sub sistere annulum ex albis asini ungulis factum atque inditum, accipimus ex *Cesar. Longini Trino Magico.* Sic *Weckerus de secret. l. 5. c. 4. p. 143.* significat *Albertum* præcipere annulum ex albis ungulis asini param. Constat idem hoc ex assertione *Valesci de Taranta, Tralliani l. 3. c. 15.* & *Schotti Phys. Curios. l. 8. c. 8. p. 927.* Porro chorda ex corio asini capit is non præparato, ac spatiō annuo circa caput gestata laudatur à quibusdam, quod non permittat aliquem labi, vel affligi insultib⁹ epilepticis. Epilepsia amuleta hæc ex asino petita his verbis exponit *Bald, Ronssens Venat. Med. p. 54.*

Q

Huic

Huic poterit varias asinus praestare medelas:
 Apponunt alii variis prophylactica membris,
 Annellos siquidem tornant ex crure, vel ungue,
 Quos gestare jubent digitis, si invaserit ante
 Morbus, at observant ne qua nigredine corpus
 Sit tinctum. Multis laudatur de cuce frontis
 Fascia, constringunt qua nodos articulorum.
 Atque alii faciunt hirto de tergore Zonam;

De annulo ex ungula asini dextra confecto, corio ex fronte
 ejusdem animalis petitio, item ungula muli, & camelina utili
 renuntiata in caduco morbo, videantur allegatorum auto-
 rum loca apud Hier. Velschium Hecatostea Med. I. Obs. 15. p. 294.
 Quales vero sint annuli, quibus Reges Angliae epilepticos &
 spasticos sanare dicuntur, quorum ex Polydoro Virgilio aliis-
 que meminit Job. Limneus (in juris publici tomo 4. p. 680.) pensi-
 tent curiosi, & quibus licuit illos videre, si forte adhuc penes
 dictos Reges asservantur. Post hanc concepta incidi in Th.
 Bartholom. de morib. Biblicis no. 19. p. 55. qui annuli illius S. Eduar-
 di (a Kirchmaano de Annal. c. 21. etiam annotat.) mentionem
 faciens hanc deponit verba: suspicio esse potest, ex ungula
 alcis confectum, vel aliis, qua singulari virtute epilepsiam
 curant. Plura de annulo dicto in Elephantiasi simul profi-
 cito, atque unde vis illi indita ipsi credatur, prostant apud
 Theodor. Hopingium meditat. hist. or. de notis natural. genitiv. & Genitil.
 §. 7. p. 28. &c. Præterea Mizaldus pronuntiat etiam umbilici-
 infantis portiunculam gestatam præsidio esse epilepticis,
 quod pariter ex Job. Jac. Wackerl. l. Ant. Spec. c. 21. repetit Mich.
 Bapst im Arzney-Kunst und Wunder Buche part. I. p. 263.
 Dehinc cingulum ex pelle humana gestatum epilepsiaz me-
 deri animadvertisit Rattray l. c. p. 16. & Th. Barthol. cent. 3. hist. or.
 anat. 87. Similiter convulsiones epilepticas atque particula-
 res istas, qua certos artus invadunt, inhibere cutim illam, circa
 collum vel corpus aliasve partes affectas ligatam, testimo-
 nia.

nia consignata declarant apud *Daniel. Beckerum microcosmico med. l. 2. c. 1. p. 174.* Alloquin cattus vetustus ventri impositus contra comitialem morbum laudatus est *Sachsio Gammar. p. 876.* Prater recensita hactenus, lupi salicæ carnis frustulum gestatum, mulierem ab epilepsia liberasse, ex *Rerum (Cent. 2. obs. 31.) autoritate animadvertisit Rolfincius meth. med. spec. p. 195.* De oculo sinistro lupæ in aëre exsiccato, & ad stomachi regionem de collo appenso vid. *Jerem. Martius obs. med. 59. p. 52. quas obs. Vesselinus edidit.* doctrasque noras illi loco de eodem pentaculo addidit. Porro *Pereus nosolog. l. 5. Diss. 6. p. 54.* Cingulum lupi etiam in usu esse meminit; de quo idem est testimonium *Bayri in vademecum l. 2. c. 16.* Corium lupi ea parte demum, qua spina adhæret, duorum digitorum, in cinguli forma extra corpus gestatum, agnoscit etiam pro periapto dicti morbi *Jonstonus l. c. p. 745.* Paulò prolixius exponit hoc amuletum *Crato Consil. 38.* inquiens: lupi corium ea parte desumtum, qua spina adhæret, latitudine duorum digitorum in cinguli formam effingendum, & semper gestandum, ut corium attingat cutim, pilis exterius positis. Corrigit pellis lupi, aut arietis, sicut Zona, ad carnem gestata, vel capiti & fronti circumvoluta laudatur *Fumanollo.* Cingulum etiam de corio lupi, præsertim ex capite, & cauda mutuatum, quam diu portaverit ægrotus, non isto malo, commiseratione digno, affligetur. Fellipi cum moscho, in fine & principio mensis naribus inditum, & cor lupi suspensum ad collum *Valescus de Taranta* effert. Non minus iis adductis annumeratur, tanquam compar illis quoad vires, dens lupi caninus. Sic dentes lupi caninos in superioribus corporis partibus gestatos, lunaticorum paroxysmo remediri, ex *Dioscoride Alexander Venturinus l. c. indicat.* Idem auctor l. a. caput viperinum amuletis contra epilepsiam directis annumerat, tanquam experientiâ probatum, idque collo alligari præcipit. De ossium viperarum usu laudato quædam etiam occurrit inter periammata pesti dicata. Post hæc, justo tempore transfoſili corvi ocum dextrum arefactum colloque appensum illi, qui primâ vice

vice tentatus fuit epilepsia, immunem eum ab ulteriori insultu postidea præservare volunt citati ap. *Agricolam de cervo p. 136.* De ossis ex corde cervi tracti viribus, & amuleti loco applicati, revolvatur idem autor *l. d. p. 156.* Lapis selenites à mulieribus etiam alligatur pro expellenda epilepsia, teste *Dioscoride l. 5. c. 159.* Etitem quoque brachio sinistro alligatum Herculeum prosternere morbum, constat ex *Achill. Gesseri Obs. med. 2. p. 6.* de quo non steriles etiam deprehendes notas, loco illi additas à multæ lectionis atque eruditionis *Georg. Hier. Velschio.* Eadem lans lapidis hujus prostat etiam ap. *Mich. Baptismum im wunderbarl. Leib und Wund-Arzney Buche parte I. p. 188.* Ejusdem lapidis vires experientiâ confirmatas esse, si scilicet ille in superioribus corporis partibus applicetur, recitat *Alex. Venturinus l. c.* Sic lapides in corvorum ventriculis repertos ad epilepsiam prodesse suspensos, plebeji credunt, uti indicant *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. dec. 1. anni 4. & 5. Obs. 107. p. 110.* Congruum quoque morbo huic pronuntiat cor vulturis pulli gestatum *Gesnerus im Vogel-Buche fol. 76.* Minimè caducam esse quoque, in caduco morbo, vim smaragdi, si extus loco amuleti gestetur in annulo, tradit *Frid. Hoffmannus clave Schröderi p. 156.* Smaragdum item collo annexum, cum epilepsia, tanquam hoste certare, patet ex *Paracelsi l. 3. & libro de signis Zodiaci statim post prefationem.* Ditioribus inquit *VVolffg. Gabelchoverus (cent. 4. curat. 60. annotation. p. 130.)* smaragdus collo suspensus ad epilepsiam bene facit. Pariter caput cuculi collo suspensum ab epilepsia præservare creditur: ipsam enim ad se trahit, sicut magnes ferrum. De eadem facultate Smaragdi confer sis *Gabelchoverum citatum in notis ad Baccum de gemmis c. 5.* Non multum recedunt à paulò ante citatis verbis *Gabelchoveri*, (ex ipsis observationibus petitis,) sequentia *And. Laurenti Oper. Therapeut. tr. de strumar. sanat. l. 1. c. 5. f. 10.* Smaragdus, inquit, *Aristoteli & Alberto*, collo adalligatus ab epileptico insultu liberat, propterea nobiles puerorum collo hunc lapidem appendere solent. De iisdem smaragdi viribus itidem suffragia

gia quædam autorum prostant in *Jac. Tappii* dissert. de sens. intern. function. *Iaf. c. 8. l. 149. p. 271.* De eodem smaragdo & succino laudibus eveeto in caduco morbo inspiciantur verba *Cneffelii* in appendice sèpius citatorum *Miscellan.* Acad. Leopoldino-Cesar. *Cartas dec. 1. anni 6. & 7. p. 65.* Et jaspidem viridem circa ensiformem cartilaginem per diem ac noctem non frustra gestari, innotescit ex *Jonstini l.c. p. 746.* Qui ibidem etiam smaragdo & corallius collo gestatis easdem vires non derogat. De viribus his jaspidis dilaudatis autorum testimonia quædam iterum continentur in *Jac. Tappii l.c. §. 150.* & *Jac. Pontani Bellar. Attic. p. 327.* Cum *Jonstoni* verbis allegatis concordant ferè nota: *Gabelchoveri ad Baccium de nat. gemmari. c. 8. p. 76.* claudit etiam autor ibi caput his verbis: Quod si jaspis argento claudatur, ejus virtus plurimùm juvatur, quoniam majorem virtutem habet jaspis in argento, quam auro. Lubet nobis hoc loco etiam allegare *Joan. Manardum l. 4. Epistol. medicinal. 30. f. 361.* occurunt inquit nō nulla à Græcis ~~mejantia~~, à Latinis amuleta vocata, quæ cum physice hunc morbum curare ab excellentibus quibusdam medicis scripta sint, quamvis à me parum sint credita, non penitus sunt relinquenda. Lapillus albus vel ruber in ventre pulli hirundinis inventus, brachio alligatus. Lapis Jaspis capnoster, hoc est, fulmalis nuncupatus, in collo gestatus. Jaspis alias calamo similis in annulo ligatus. Idem facit chrysolithos, corallum, pæonia & solani radix in linteo colligata. Afini frons in corio alligata. *Quercetanus in operibus à Schrödero editissimom. 3. p. 124. & 195.* itidem memorat Corallum & Jaspidem accessionem epilepticam inhibere. Adversus epilepsiam quoque fulcire Jaspidem & Smaragdum, si infantum collo suspendantur, reperiit est apud *Joh. Smetum Antiquitat. Neomagenibus p. 74.* De iisdem gemmis, præter recensita testimonia, etiam te erudiant Bayrus, Myzaldus, Rosa Anglicus, Valeucus de Taranta, Alex. Trallianus, Hollerius, Matthiolus, Sylvius, Bald. Ronseus, Mercurialis, Montagnanus, Arculanus, Crato, Cardanus, Franc. Rueus, Piso, Forestus, Bootius de Boor & alii plures. Deinde

quod Torchosius in anulo gestatus, certò experimentò caderet à lassione præserves, ex Andr. Laurenti Oper. Therapeut. tr. de frumari. sanatione l. 1. c. 5 f. 3o. & aliis autoribus constat. Ulterius præsidium adversus epilepsiam præbere existimant corallia rubra, crystallos & grana succini atbi à collo suspensa, de quibus Frideric. Hoffmannas method. med. l. 1. c. 19. p. 281. De iisdem gagatis viribus ex Apul. vid. Hornii histor. nat. l. 2. c. 9. p. 103. Ungulam alces & succinum opportuna periammata quoque declarat Rein. Solenander sedl. 3. consil. med. 25. p. m. 291. De succini laude, inter amuleta catarro opposita, dictum fuit, quam multi etiam illi volunt propriam in Epilepsia consoapienda. De corallii vero viribus celebratis ab aliquot autoribus, perlustretur locus apud Jacob. Tappium dissent. de sens. intern. function. p. 271. §. 148. Pansam de proroganda vita l. 4. præst. spec. c. 56. De corallii Bezoar & Smaragdi encomio prostant etiam quædam apud Mich. Baptium wunderbari. Leib. und Wund. Arzney Buche parte 1. p. 188. Similiter de coralliorum vidicta præservatoria in epilepsia & aliis variis morbis, cum nonnullorum autorum locis allegatis, de iis pariter agentibus, recurrat, qui vult ad Cnaffelium in appendice ad miscellan. Acad. Leopoldino-Cesari. curios. l. c. p. 64. In loco hoc major etiam efficacia putatur inesse illi corallio, quod crano humano annatum deprehenditur, ceu ejusmodi cranium Pisis in Italia conspicere dicitur. Adjungendus etiam allegatis autoribus videtur Sennertus l. 1. prax. med. p. 976. & 977. qui laudat radicem peoniz linguis subjectam, lapidem carpionum in ore detentum, radicem melanthii collo suspensam, item folia urticæ majoris, umbilicum marinum, Jaspidem, sardam, carneolum, corallium, usneam humanam, & radicem cyani, si corpori appendantur; quo in loco etiam ex recensitis compositum prostat. De aliis adhuc agit idem autor l. 4. p. 632. De his, & pluribus non memoratis consule etiam Reiesu campum Elys. l. c. & Claudinum de ingressu ad infirmos p. 457. Sublevat nos recensione aliorum vel plurium amuletorum catalogus pentaculorum, quem collegit Cap. Bartholi-

Bartholinus de lapide neph. c. 8. p. 19. De usnea paulò ante diæta, quod in demortui hominis crano nata, epilepticis mirum in modum solo attacku suo prospicere, ferri ait *Ath. Kircherus magnetie. regno maior. scil. 4. c. 4. p. 195.* Porro *Mandillus & Crato* non dubitant amuletis hactenus dictis annumerare vermes è cerebro caprarum sternutatione rejectos & appensos, ut est in *Oraculo Democriti Atheniensis, comitiali à Pythia responsi loco, metrice ita suggesto:*

*Quos madidis cerebri latebris procreare capella
Dicitur humores, vermem de vertice longum.*

Vel modo sequenti:

*De grege sume caprae maiores ruris alumne
Ex cerebro vermes, & ovis dato tergora circum
Multiplici vermi pecoris de fronte revulso.*

Theognostus Democritius illud ita enodat: Caprarum caput, quoniam naturaliter multis vermis, juxta cerebri basin, est infarctum, ac sternutamentis animali obortis, multi vermes in naribus caprarum insiliunt, veste substrata, ne terram attingant; vermium unus vel tres excipiendi, & pelli nigrae ovis involuti collo alligandi sunt; qua de refusius *Alexander Trallianus lib. 1. art. med. cap. 15.* Amuletum vero hoc, quia à Dæmonie profectum est, missum faciendum esse indicat *Jos. Quercetanus l. 4. p. 126.* Variant autem sententia autorum circa medicamenta, quæ caprarum suppeditant; quidam enim noxia quæpiam, alii salubria illa pronuntiant, imo alii conciliare has opiniones allaborant. *Sylv. Rattray Theatr. Sympath. p. 11.* inquit, caprarum pellis gestata vel odorata epilepsiam reducit, & istud animal insultibus epilepticis maxime tentatur. Nunquam non etiam capras febre laborare, itaque etiam in emptione capras sanas, sanum neminem promittere, notatum est *Varroni.* Locus etiam prostat de variis caprarum partibus noxiis, propter epilepsiam ab iisdem metuendam, etiam pellis tegumenti vel vestis loco modo admittatur, apud *Jac. Tappinum l. 1. §. 37. p. 229.* De eo, quod caprarum & oves Epilepsia ob.

obnoxia sunt, testatur quoque *Hippocrates lib. de morbo sacro*. De capris idem hoc affirmare *Plutarchum scribit Ant. le Grand curioso arcanorum naturae perscrutatore p. 119.* de quo etiam idem illud sentit *Trallianus*, aliquae plures. Hinc carnes caprinæ & hircinas minus etiam comedendas esse ab epilepticis; & licet *Avicenna* commendet illas, non tamen, nisi juvenum capræ carnes, minus vero adulatarum intelligendas esse censem. De eodem vide, quæ exhibet *Bäricellus hortus genial. p. 129. & 130.* Similiter *Henr. Petreus Nosolog. Harmonica tom. 1. dissert. 6. qv. 2. p. 118.* præmittens quædam ex *Selino & Plutarcho*, quod capræ morbo epilepticō tententur, suam etiam sententiam de eodem subjungit. Interim tamen non diffitetur, quod ex capra remedia ad hanc luem peti possint, idque non nullos etiam de passeribus & columbis affirmare indicat. Caprinam vero pellem odore tetro solùm noxiā esse capiti; non autem speciali alia privatā ratione, cum *Celio Aurelianō* (lib. 1. Chron. c. 4.) suspicatur *Th. Bartholinus* *dissertat. Epistol. de transplantat. morborum p. 10.* Liceat mihi etiam his subjungere conjecturam, quod fortè non omnes capræ, sed solùm fœtentes hirci illorumque partes lèdant pronos in epilepsiam; veluti alia etiam fœtida non omnibus, ac præcipue epilepsia obnoxiis conducunt; licet horum varia encomia in medicina contra epilepsiam aliosque morbos decantata prostent; sicuti aliò tempore id uberior dilucidans *de factore vel fœtidis cum Deo acturus sum.* Non possum, quin hic recenseam, historiam mihi relatam: videlicet quod Martisburgi ante aliquot annos nobilis puerulus aliquando vehementi epilepsia paroxysmō, uti crebro alias, corruptus hæduli desiderati & adducti cornu firmiter apprehenderit, hic vero dimissus paulo post in similem epilepsiam lapsus brevi interierit, puerulus dictus vero à suo malo penitus liberatus fuerit; quamvis postea debilis ipsius corporis constitutio permanferit. Utrum ergo naturali ratione morbus iste in animal derivatus sit, aut an casu in puerō cessarit hoc malum, & cœperit in hædulo, decernere nequeo, nec audeo. Ut etiam hoc circa-

amuleta

amuleta haec tenus dicta inferam, metum quibusdam ortum, ex usu plumarum anatum Islandicarum (quod nimis in-
flictus epilepticos causentur, si iste pro culcitris admittan-
tur) diluit *Bartibolmns de medsc. Danorum diff. 3. p. 65.* Denique
non est ignotum illud superstitionis atque vitandum se-
quens, quod auribus inclamat, vel chartæ inscriptum ac
gestatum contra Herculeum morbum *Arculanus tradere*,
dicitur:

*Caspar fert myrrham, thys Melchior, Baltasar aurum,
Hoc tria qui secum } portarunt munera regum,
} portabit nomina regum,
Solvitur à morbo Christi pietate caduceo.*

Videatur vero de hoc *Bartibolinus cent. 2. hist. anat. 78.* Sed
hujusmodi ridicula recte deridet *Fernelius lib. 2. de abditis
verum canit. c. 16. p. 520.* Taxant hoc item *Christ. Matthia Prole.
gem. Log. p. 39.* in axiomate: quantitatis nulla est efficacia. *Joh. Petr.
Lotreibus in Petron. lib. 1. comment. c. 15.* *Joh. Freitagius nob. med.
c. 39. p. 192.* *Joh. VVserus de præstig. Dem. 1.5. c. 8. p. 523.* & alii
plures. Utrum vero varia illa lectio versus medii non pro-
cul ab hinc adducti indicet, quod ingredientia illa vera
subministrant pendacula (quæ forte reliquorum verborum
addirio, recensio, sive etiam illorum scriptorum gestatio, aut
acclamatio deturpat atque corruptit) num inquam illa sim-
pliciter pentaculorum loco commendata sint à quopiam,
perpendat curiosus lector. Præterea de filo illo, quō chartæ
lusoriz vincēt vel colligat: fuerunt, quod alias collo infan-
tis appensum epilepsiam etiam abegisse fuerit observatum.,
videatur *Camtrarius memorab. med. cent. 16. part. 46.* De sigillo
quopiam Theophrasti, quod capiti imposirum epilepticis
profuerit, medicum quempiam illius testem allegat *Joh. Pre-
torius Coscinomantis p. F. 3.* Alia superstitionis plura vero jam non
attinam, cui scire interim placet (eiusmodi), refutata simul,
quædam reperiet in *Mich. Baptii wunderbarl. Leib und
Wund, Arzney Buche parte 1. p. 45. & 203. &c.*

Erysipelatis pentacula.

Contra erysipelata amuletum commendatur ex sambuco, sole nunquam irradiatâ: si scilicet de virgulto spatiū, quod est inter duo internodia, de collo laborantis suspendatur. Quidam itidem in taleolos aliquot dissecatam illam in nodulo, ex induſio virili (quod tamen videtur fermè anile & superstitiosum) infutam magis laudant. De induſio ejusmodi verò, in quo in locis quibusdam, pro domestica curatione, pueruli agrotantes involvi solent, in dissertatione de transpiratione insensibili plura communicabimus. De sambuco dicta experimenti certitudinem Lipsiæ ex amico quodam primum se cognovisse scribit Blochvitzius; allegat autem hæc Grulinius Florileg. chym. part. 28. c. 17. p. 567. Porrò pro sympathetico ligno in erysipelate commendatur à quibusdam cerasus, mense Octobris die Sancti Galli casa, de quo & aliis lignis sympatheticis agit Wolff. Ambr. Fabricius de signaturis plantar. epimetro 1. Deinde acorum palustrem de collo gestatum in hoc morbo itidem laudat Job. Dan. Mylius Antidotar. med. chym. l. 1. c. 6. p. 73. Alii in hoc morbo etiam levamen sibi promittunt ex pelle & caudâ lepori vivo detracta, & amuleti loco adhibita, de quo Miscellan. Acad. Leopoldino-Casar. curios. dec. 1. anni 3; obf. 104. p. 170. De commendata pelle eadē leporis vivi cauda detracta, eoque animali iterum dimisso vivo, videatur Phar. Rhumelius med. spagyr. p. 431. Idem autor hoc quoq; annotat medicinam militar. dogmat. Hermist. magio. c. 22. quo in loco indicatur colligendum illud amuletum esse in marrio, colloq; appendendum, & salubriter ab igne ambustis partibus esse imponendum. Linteum cravore leporis tintum & exsiccatum etiam laudat Helmontius p. m. 114. f. 17. De usu Zenith virginum in hoc aliisque similibus malis ab inflammatione oriundis, varia habet Ludov. Bonacolus de fæt. format. p. 180. Apud Schröderum pharm. l. 4. p. 44. juxta vulgi sententiam commendatur filum chermeſinum ſericū circumligatum parti affæcta erysipelate. Ab erysipelate etiam præcavet umbilicus marinus, annotante id Bar-
tholinus;

ibolinō de lap. nephrit. c. 10. p. 27. §. 38. Idem hoc annotatum,
etiam prostat in *Appendice Pharmacorum omissorum ad Job. Schröderi pharmac. med. chym. p. 19.* Demum inflammationem & contusionem sanare applicatum sapphirum & carneolum, tradit
Bartholomaeus l. a. §. 39. §. 40.

Fascinationem infringentia.

Aggredimur iam ea, quæ fascinationem infringere statuantur: Velut eum in finem succinum & corallia collo appensa vehementer laudari dicit *Jonstonus idea medic. pract. l. 12. tit. 3. §. 13. p. m. 695.* Corallium etiam, inquit *Craffelius*, est celebre amuletum contra manes, daemoniacas illusiones, insomnia falsa, incubos, incantationes, venena, epilepsiam fulgura, fulmina, marinasque tempestates & quævis pericula; quæ verba legenda prostant *appendic Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. dec. 1. anni 6. § 7. p. 64.* Corallia his verbis effert *Jo. Vincent. Finckius in Enchirid. dogmat. Hermet. inquiens*: corallia rutilantia collo manibusque gestata contra phantasmatá, spectra, phantasiam & melancholiā, *Paracelsó* teste, excellentis sunt virtutis. In diētis aliisque malis plurimis corallia laudari à *Paracelso* indicat etiam *Schröderus pharmac. med. chym. l. 3. p. 333.* Corallium quoque in domo invidiam omnem amoliri, & scyllam arescentem in limine vestibuli suspensam maleficiorum introitum depellere *Plinius*, præter alia multa similia, refert; hæc verba vero debemus *Dodoneo histor. strip. pempt. l. 1. p. 13.* Scillam itidem in limine januæ suspensam mali medicamenti noxam auferre, colligere licet ex *Dioscoride l. 2. c. 202.* De corallo nigro, juxta quosdam, tanquam peculiari medicamento contra beneficia existimato, adeò, ut illud singulariter etiam *aviculari* dicatur, quod nomine alias quodvis ejusmodi medicamentum designetur, innotescit ex *Ans. Boët de Boot. histor. gemm. l. 2. c. 303. & Jo. de Laeti. de Gemm. l. 2. c. 30. p. 190.* De eo quod ex gagate solet parari & appendi pueris contra fascinationem videatur *Castro medico polit. l. 4. c. 1. p. 207.* Habetur etiam apud *Plinium l. 36. c. 19.* quod Jagates contra nocturna terricula-

192 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
menta, ephialten, dæmonumq; vexationes ac præstigias ge-
status plurimum conducat. Ex hoc loco forsitan petita sunt,
qua de gagatis variis, & adductis etiam viribus, tradit ligato.
sermone Morbodus in Dafylos hec cap. 28. De succino attacto
indicat quoq; Ans. Boët. de Boot histor gemm. l. 2. c. 160. quod fo-
rinsecus gestatum pueros contra fascinationes, nocturnæq;
terrificula menta tueri prohibetur. Rattray theatr. simp. p. 26. ait:
electrum minerale aicit maleficia sagarum, si gestetur; de
quo & aliis, scil. ruta, verbena, hyperico, adianto, corallis &c.
ex Helmontio nonnulla itidem tradit Joh. Georg. Waltheria Syl-
va med. p. 587. Confer etiam ideo alios autores, qui in specie de
succino agunt. Porro contra fascinum non carere effectu
corium asini in fronte alligatum, frontem hyænæ, dentes ho-
minis mortui, & rostrum lupi innuit Maccaſius prompt. med.
lib. post. c. 5. p. 201. Amuleta nonnulla fascino opposita fe-
quentibus versibus complectitur Ronſeum. venat. medic. p. 102.
Ec.

magis rectior Olympi

*Antidotos homines docuit: nam frontis hyane
Noctivaga pellem perhibent. arcere verenda
Fascina, si gestet quisquam tacitusve reservet.:
Stereora qua rejicit violenta & morte perempta,
Ossaque creduntur magicas depellere fraudes.
Et confert catuli nigri tinxisse cruore
Interiora domus, murosque obducere rubrò
Incrustamento; vel fel suspendere tignis.
Lichenes tumidos celeris dromada & resecare
Convenit, & siccos servare cubilibus amplis,
Quod strygibus fraudes adimant, & fascina pellant.
Atque oculus dexter mystele includitur auro,
Post teneris digitis aptatus reddere tutos
Dicitur à diris lamis, strygibusq; ligatos.
Creditur à mulcis torvi servata leonis*

Pars cœdē prodesse viris, quos fascinat vexant:
Fertur quod simili vi pollcat ungula pardi.

Quia periapti ex asino petiti feci etiam non procul ab his mentionem, nolo quoq; hæc omittere, si forsitan veri aliquid ex illi eluceat, quæ communicat cit. Bald. Ronseus Epistol. 221 p. 66. Asinus, ait, cùm animal alicquin iners sit, & (ut verbis sancte Hildegardis utar,) ad actiones pigrum, prorsus tam luxuriosum est, & sere cæcum, de superfluitate naturæ, quam in libidinè habet, soleas aut ungulas profert, ex quibus fiannulus fiat, qui gestatur, fascinationem averruncare perhibetur, eamque non quamvis, sed quæ viri veluti ligati ad venerem inutiles redditi sunt: Verisimile enim est animi in-dolem in ungulas quodammodo demigrasse, unde gestanti coquæ & veneris stimulos illæ excitare creduntur &c. De aliis rebus ab asino provenientibus, & contra sterilitatem laudatis videat, qui vult, inter periapta contra sterilitatem inferius adducenda, & inde repetat. Non minores vires imputat *Krammus in Karandilus* p. 29. annulo ex ferreto fræno asini, sine ignis adminiculo confecto, atque gestato; illum enim dæmones fugare ait; quod itidem præstare statuit autor dictus annulum ex asini dextro pede paratum. Subjungit etiam ille ipse ibidem hæc; si quis dormierit, vel quieverit super corium asini, nulla dæmonia timebit, nec etiam Gelo nec Gillu, id est striges, vel nocturnos occursus. Similem quoque efficaciam citatus autor p. 91. inesse vult cornu rhinoceroris, & lapidi in ejus naribus gestato; dicit quippe dæmonia isthæc ejicere. Cùm brevi ab his mentio inciderit annulorum, obiter etiam iis anneximus annulum illum Eleazari Judæi, quod in exercitu Vespasiani in nares obsessorum immisso, &c. Dæmonium emunxit; ista & plura de annulis à Judæis in naribus gestatis prostant apud Th. Bartholinum de morib. Bibl. no. 19. p. 83. &c. Confer quoq; *Mab. Freudinw in gewissen Graden von der Sabercy* 192. 208. p. 423. Refert præterea *Homas* l. 2. c. 10. quod lupi rostrum inveteratum beneficiis resistat, atque ideo vili rū portis præfigi soleat arusticis. De quo & aliis lupi partibus, uti & plurimi? repus.

ab animalibus de sumtis, atque contra fascinum commendatis annotati versus loquuntur in *Baldwin. Ronsei venatione med. p. 31. &c.* Qui idem *Epiſt. 22.* etiam de ungula onagri seu domestici asini nulla nigredine tincti, maleficia restringente agit. Locum illum *Plinii de rostro vel capite lupi allegans Joh. Langius l. 2. Epiſt. 38.* subdit tandem hoc : scilicet id venatores nostris quoq; temporibus obſervare, ſed in quem uſum, nescire. Addimus his, quod non raro in Germanie pagis in primis, equorum ossea capitis portio columbariis præfigatur, cuius rationis forte non omnes gnari ſunt; contenti enim ſimplices ſunt traditione ejusmodi à majoribus impetratā, eamq; continuant & hanc de ſimilibus rebus reddunt ratio nem : *Es ſey gut.* De adipe lupina etiam videatur idem *Plinii l. 28. c. 9.* quod novæ nuptæ olim poſtes inungere ſolitæ ſint, ne quid malii medicamenti inferretur. Sic uel per tilio circumlatus vivus, & ſuper fenestram, vel in hyperthyro, aut i p i s ſ valvis inverso capite affixus, maleficiorum amuletu m creditur, *Plinio* id itidem tradenit, quod pariter adhac usq; tempora plerisq; locis factitari dicitur, hæc autem habet *Job. Piersus Hieroglyphicorum lib. 25. pag. 252.* Cum haec tenuis mentionem fecerimus brutorum quorundam, januis loco amuleti appensorum, conſtat quod ejusmodi ſpoliis vel feris captis vel affixis indicarint non ſemper amuleta, ſed quod illic habitarent venatores; item quod Diana pro felici venatione invocata partem praedæ uoverent; unde etiam arborum ramis appensæ ſint in lucis, ubi captæ ſint feræ. Porro quod etiam pro domo expianda infauſta nocturnaq; aveſ foribus affigantur, meminit *And. Schottus obſeruat. human. l. 1. c. 12. p. 16. &c.* De qua materia etiam *Arndius de ſuperſtition. c. 3. l. 63.* (ex *Casauboni notis. p. 206. 207.* *Apulejus miles 3.*) & *Casp. Sagittarius de januis veterum cap. 29. p. 202. &c.* Ceterum olim etiam conſuevit quoſdam capita hostium ex prælio deportata condire cedrinā, vel odoribus, & in arcibus aſſe vare, aut poſtibus affigere, ut ſpectaculo eſſent hospitibus, iuſq; ostendi poſſent, docet *El. Scheldius de Diis Germ. ſyngram. 2.*

¶ p. 381. Addatur eidem auctori de hac materia itidem a-
gens Al. ab Alexandro Genial. dier. l. 5. c. 24. p. m. 33. & in hunc
locum note Tiraquelli, & Jac. Pontanus in Bellatis Atticis syntagm.
21. §. 112. p. 439. & laudatus Sagittarius t. a. Porrò Draconthe-
am herbam circumaptatam omnes servare immunes abs fa-
scinatione, indicat Kiranus Kiranidibus p. 20. Beneficia etiam
arcere hypericon pileo inclusum, vel pulvinari suppositum
noctu, si sit certō tempore collectum, docet Paracelsus, &
Crollius de Signat. p. 36. Hypericon obssessos neq; odorare nec
ferre valere, sic colligatur sole jovi junctō, die & horā solis, si-
que simul hinc conjunctio fiat in decima sphera microcosmi-
ca, asserit cum Porta (lib. 3. phytognomon. c. 13.) Aug. Eyzlerius isa-
gog. phys. mag. med. c. 4. p. 96. Excell. Gotthofr. Welschius de Obstetricio.
G. 38. p. 551. Hyperici encomia alia non pauca in autoribus re-
perimus, de quo & simul de origano atq; erica Dæmonibus
adversantibns videri potest Mylius bort. Philos. p. 61. De amu-
leto idem ex Hyperico, Lunaria, Erica alba & origano, quod
prætentissimum sagarum terriculum sit, si collo appendantur,
idq; ex Ronseco petritum esse, docet Fischerus corp. med. imperial. l. 3.
iii. 12. p. 224. Anagallis phœnicio flore in vestibuli limine
contra maleficiorum introitum valere olim credebatur, alle-
gante Rolfincio Epit. meth. cognos. & cur. affect. corp. p. 80. De Aly-
fo, Hyperico, moly, aliisq; pariter innocuum reddentibus
fascinum Plinius l. 25. c. 9. De eadem efficacia vegetabilium
illorum vid. quoq; Job. Langius lib. 1. Epist. 24. Quod de diuersis tri-
bus prioribus plantis etiam Dioscorides agat, memorat, Mich.
Baptistm wunderbarlichen Leib- und Wund-krænke-Buch/
part. 1. p. 201. Ut accuratius vero constet de quo rūndam amu-
letorum enumeratorum autoritate, non possumus non hoc
trahere verba Exc. Job. Christ. Frommanni disp. de fascino p. 56 §. 66.
Indicat autem, quod Dioscorides lib. 3. c. 89. Alysum (de quo
addatur Aëtius l. 6. & Job. Langius l. 2. Epist. 36. 37.) Aristoteles
scit. 20. probl. 34. Rutam Plinius l. 26. c. 10. radicem satyrii, seu
orchidis, & lib. 28. c. 8. corium frontis hyænæ commendat.
Allegat etiam auctor citatus illic eos, qui pellem melis, talpa-
pede m.

196 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
pedem, lupi caudam gagatē & fasciolas rubras fascino oppo-
sitās censeant in modum amuleti adhibitas utiles. *Natal. Comēs*
mytholog. l. 6. c. 6. p. 573. inquit: *veneficiorum remedia credi-*
ta sunt moly, stella pīscis marinus, lapillus jaspis, rhamnus,
salix, pulicaria aliaque multa plantarū animaliumque ge-
nera. Herbam paulō ante attractam, scilicet moly alias etiam
contra veneficia & magicas artes commendat Mercurius Ulyssi
apud Homerum Odyss. 10. Etiam si isthac de tora actione Ulys-
sis intelligenda quidam velint mythologicē, sine dubio ta-
men planta illa etiam olim usitata fuit ad veneficia magicas-
que actiones non ignotas. Verum nullam contra malignos
spiritus antipathiam inesse moly vel hypericoni (etiam si fuga
demonum à superstitione credulis nuncupetur) adstruit *Joh.*
Wierus de prestig. Demon. l. 2. c. 20. p. 521. De moly iterum,
bacchare, artemisia, rhamno, hyperico & ruta sylvestri ca-
piti circumvallata, quod à fascino defendant, docet *Andr.*
Laurentius oper. therapeut. tr. de sanat. strumar. l. 1. c. 5. f. 10. Ibi-
dem autor etiam florem gatiophyllum animos hominum &
corporatueri à insufficiis dicit. *Ibidem f. 11.* refert autor hie-
na etiam corium fascino resistere, & Chameleontis hepar
rostum collo appensum necromantica pellere. De alyso
quoque, rhamno & phu in domo contra fascinum suspen-
dendis; carbunculō verō, hyacintho, saphiro, orchide &
ruta collo appendendis; item de annulis gestandis ex ona-
gri & afini domestici ungulis paratis, agit *Joh. Bapt. Porta*
mag. nat. lib. 2. cap. 28. Eandem illam, vel efficaciam alyso
tributam, plurimi forsitan collegerunt ex *Dioscoridus l. 1. c. 105.*
qui herbam illam in domibus suspensam, tum hominibus,
tum animalibus fascini amuletum existere, & pannō puniceō
circumligatam pecorum morbos abigere ait. Verum ver-
bis consignatis parum fidei tribuit *Sanctorius de vitand. error.*
lib. 8. c. 11. f. 101. Ibs similiter quod ruta conspersa aquā suspenda-
tur de collo contra fascinationes in papatu, docent autores.
Rutam & Alysum qui scriptores plures alias dilaudent, vi-
deantur allegati in *Hornii histor. nat. l. 3. c. 13. p. 184.* De ruta
aliisque

aliisq; plantis ac rebus apud Pontificios similiter conservatis,
ac sanctis ceremoniis adornatis pro fascino domando atque
curando , conser sis allegata in *Hier. Jordani de divino in morbis*
c. 65. p. 221. Quorundam hactenus adductorum remedio-
rum fascino resistentium, scilicet satyrii, orchidis, osfici-
lorum palmarum lunatorum, dente (religione quadam) po-
litorum, corii frontis hyenæ, gagatis, ac ruta (ex *Plinio* ac
plurimum) mentionem etiam facit *Franc. Villafiss phil. sacr. c. 68.*
p. 423. &c. Tandem autor hic in hunc modum de illorum
efficacia vel operandi ratione scribit : Certè ruta commen-
datur adversus dæmones & fascinationes, ac deniq; adversus
omnes passiones, quæ ceasentur etiam i sacra, ut adversus ter-
ribilia insomnia, phantasmatæ, & nocturnos timores; hujus
vero causa est, quod absumit flatus, & siccat, extinguitq; re-
dundantiam. Pleraq; vero eorum, quæ in Dæmones vulgus
refert, nascuntur ex dictis causis, ut facile disces ex *Hippocrate*
libello de flatibus, & de morbis virginum. Hoc idem dicimus de
radice orchidis, præterquam quod ea radix semen expellit
potius, quam absumit. Gagates lapis fortasse comparavit
eam autoritatem quia recreat vulvæ strangulationes. Jam
vero osficia palmarum lunata, superstitiosum remedium
esse, ut *ab errore conceptum potius quam verum malum*, constat vel
ex ipsis *Plinii* verbis. Ipse enim dicit, religione quadam po-
litum. Illa vero religio superstitione est, multò magis super-
stitionem est, expulsione repellere fascinationem, atq; hoc
ipso remedio testari videntur homines, fascinationem non
esse ullam à naturalibus causis illatam noxam, sed ad venefi-
cia & dæmones pertinere. Ast illa testimonia autorum, qui
pariter sententiaz illi adstipulantur, quod scilicet non omnes
morbi à fascino vel cacodæmone profiscuntur, etiam si tales
communiter putentur, in subsequentibus patebunt. Verum
his dictis & aliis, quæ veneficiis resistero dicuntur, fidem non
esse derogandam, quod ratione innitantur, statuit *Goclenius de*
magnet. vuln. curat. expressa apud Rattray theatr. symp. p. 185. & p. 188. Sed
quid ad *Goclenii* sententiam respondeant non pauci, legi potest

136 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
apud citatum Rattray. Videri etiam potest, quid de suspe-
ctis ejusmodi rebus plurimis recte sentiat ex Godelmanno Ca-
merarius horis succis. cent. 3. cap. 30. p. 104. Non dum absolvimus
omnia periammata beneficiis opposita: Celebre quippe por-
rò est inter illa Antirrhinum, quod alligatum malis medica-
mentis ac beneficiis adversari dicit Dioscorides l. 4. c. 133. De
quo etiam Crollius de signat. p. 37. Hujus & vincx pervincx
commendatæ mentio etiam fit apud Rattray l. c. p. 21. De
Antirrhino verba quoque facit pluries à nobis laudatus Vel-
schius notis ad Reusneri observat. med. 7. p. 8. Plura testimonia de
ista planta, βρυον etiam dicta, & quod Thesali solam ipsius
iconem equis suis nobilioribus, pro fascino arcendo, inus-
serint, prostant apud Exc. Christ. Franc. Paulini in Bufone descriptio
p. 4. 5. De Antirrhino, rhamno, & polytricho videatur pariter
Schorerus medic. peregrin. p. 230. ubi simul p. 231. ex D. Glomii ma-
nuscriptis commendat frustulum ligni taxi, si nudo corpori ap-
pensum circumferatur. Rhamno paulò superiùs, & jam
modo memorato olim insignis vis contra fascinationes &
incubos seu ephialtas assignata fuit, adeò ut igitur quoque
Nicandro dicatur ἀλεξιαὶ πάμνοι, diras imprecations
pellens, qui etiam ab Ovidio alias janalis virga, & communi-
ter spina alba vocatur, nec non olim dictum in finem foribus
aut fenestris suspendebatur; de quibus & superstitione usu
declarato plura prostant apud Mylium hori. Philosoph. p. 342. § 343.
De eodem usu & effectu rhamno antea tributo agit etiam
Dioscorides l. 1. c. 114. cui loco plura testimonia de rhamno &
spina alba, seu sancta etiam dicta, accedere possunt ex Ext.
Casp. Sagittarii harmonia passionis Christi part. 2. §. 283. p. 649. §
§. 290. p. 651. &c. Verum vanum istud amuletum inefficax
renunciat iterum Sanct. Sanctorius de vitand. error. l. 8. c. 11. f. 161.
Porro bryonia radicem abigere universa beneficia docuit Ar-
noldus, de quo Reies campo Ely. quest. 97. §. 13. Annumeravi-
mus paulò ante origanum amuletorum huic classi, hoc verò
Erzlerus Isagog. phys. mag. med. c. 2. p. 63. collectum vult Jove in
Sagittario existente, die & hora Jovis, idq; suspensum in domo,

eandem à furtis & veneficiis conservare ait. Inter hæc periamata etiam locum sibi vendicat verbena, quæ ideo ad mentem quorundam sacra herba audit, atq; laudatur à *Dioscoride l. 4. c. 61.* Audiatur quoque de illa *Plinii l. 4. c. 56.* *Heinr. Kornmannus in templo naturæ p. 227.* aliiq; plures. Verbena autem clima peculiarem obtinuit autoritatem præ reliquis plantis, adeo, ut ad varias actiones sacras & expiationes Ethnicorum admissa fuerit; velut epitheton illius paulò ante attactum, huc magis respiceré volunt quidam, dum sacra herba dicta atq; æstimata fuit; de eadem herba & ratione hujus appellationis consulatur *Suonius Iatrosoph. miscell. tr. 32. p. 186. &c.* De ipsamet planta ad sacros & magicos usus adhibita apud Romanos videatur quoque *El. Schedius de Diis Germanicis syngram. 2. cap. 38. p. 412. &c.* Legati etiam aut Feciales, bella indicentes, vel foedera facturi olim coronati illâ fuerunt plantâ, uti discimus ex *Salminbo ad Pancirolii memorab. part. 1. tit. 58. p. 307.* De æstimo hujus herbarum quanti scilicet quidam etiam fecerint, & quod ad mirificos usus adhibuerint illam, agit quoq; *Plinus l. 24. c. 17. & l. 25. c. 2. & 9.* Sed subjungit iis autor dictus, quod magi circa eandem herbam insaniant. Qui plura de modo dictis appetit; adeat *Joh. Saubertum de sacrificiis veterum cap. 24. p. 615. &c.* *Job. Dan. Majorem in tribus nervis inventis medic. invento 3. & Mart. Lepe-nium histor. strenar. c. 3. p. 128. &c.* Sed decoctum verbenæ & amuletum ex hyperico & herba eadem sacra consecutum à *Bapt. Cordonio commendatum contra veneficia, stultum & diabolicum pronuntiat Jordanus lib. de eo, quod divinum est in morbis c. 65. & 450.* Inter ea, quæ veneficia diffiare, vel non admittere putantur, numeratur amplius viscum colurnum; quales alias vires prædicentur de eodem, tanquam ingrediente unguentorum usitatorum contra morbos veneficiò inductos, consulantur *Carrichterius lib. 2. cap. 12. & Henr. ab Heer obs med. rar. obs. 8.* De visco queruo, quod etiamnum hodiè inter Christianos illud soleant infantium collo suspendere adversus amuletâ, veneficia & ludibria Saranz, testis existit *Tragus*, idque superstitionibus annumerat. Nec diffitebimus istius visci æstimium, si originem

illius spectemus penitus quia *quercus*, & plantæ in hac crescentes pro variis actionibus sacris, aut rectius, superstitionis & illicitis olim fuerunt admissæ, de quo *Plinius lib. 16, cap. ultimus*, & nos aliquando in nostro *Querceto curioso medico* pluribus actri sumus. Quercum maritimam gestatam omnia maleficaciam abigere scribit *Andreas Laurentius in oper. therapevt. de strumar. sanat. l. 1. c. 3. fol. 10.* Porro de serpentis cordis usu, contra philtrea & fascinum faciente, agit *Zwelfarius pharmac. Reg. p. 149.* Sic etiam, quod contra incantationes hominum ac pecorum quidam suspendant artemisiam, idque superstitionis sit, docet *Caspar Hoffmannus de med. offic. l. 2. c. 22. p. 110.* Zenexton contra beneficia & incantationes sequens existere perhibet *Joh. phar. Rhinelius medic. spagyric. p. 155.* Recipiatur plumbum, idque in aquam fortè fundatur liquefactum ac in formam redactum, corporique affixum in ferico puniceo gestetur. Dehinc grana palmæ Christi gestata præservare à venenis & beneficiis, idq; betonicam etiam præstare portatam, juxta *Plinius asertum*, dicit *Mich. Baptista im wunderbar! Leib und Wund-Arztney-Büche part. 1. p. 201.* Prolixius encomium betonicæ, inter amuleta malis multis resistentia, adducimus ex *Alysia*. Porro contra fascinum videtur asarum commendare *Virgilius Eclog. 7.*

Ant se ultra placitum laudarint, baccare frontem.

Cingite, ne vati noceat mala lingua futura.

Atq; asarum ideo forte à *Dioscoride r. o. coronaria* planta dicitur, licet errorem subesse suspicetur huic appellationi, atque hujus rationem sufficienter non penetret *Job. Manardus Epist. medicin. l. 8. Ep. 1. p. 160.* Asari autem vocem ab usu illo dictam velle videtur *Plinius l. 21. c. 6.* quod inter capitinis ornamenta receptum fuerit asarum. Alii verò autores nondum inter se convenire videntur, quænam herba per Baccharim intelligatur: cum quidam nardum (quod nomen autoribus synonymum ipsius est) alii scarleam, & alii herbam sancti Johannis intelligent; de quo docte disserit *Francisc. Alexander in Apolline suo p. 6.* Allegato huic jungatur *Lobelius adversar. f. 245.* *Remb. Dolomedus histor. stirp. pempt.*

penit. 2. lib. 4. c. 23. f. 292. &c. & Andr. Matthiolus Comment. ad lib. 13.
Dioscoridis c. 44. f. 535. Atq; hæc herba potest coronaria forsitan
dici, si ex prioribus ab Alexandro recensitis duabus utra est; qui
sunt odorata illa, ut adeo fragratiæ expertiæ vel delectationis
gratia forsan pro coronis admisæ fuerint. Si vero per postremam
plantam hypericō intelligitur, uti Germanicō idiomate illa her-
ba Johannis-Kraut vocatur) eadem herba forte contra veneficia
fuit inter coronarias plantas recepta. Notus autem est hy-
perici usus modo dictus, quod contra veneficia atq; dæmonem
comendetur. Quod vero coronariæ herbz vel flores non sem-
per odoratae vel fragrantes olim extiterint, sed sine dubio pro
usu vario: scilicet ebrietatem, incantatione, tonitru, aliisque
malis pluribus profligandis, ad corollas receptæ fuerint, colli-
go inter alia ex Antirrhino, quam plantam inter coronarios
flores recenset Columella; de quo pulura apud Velschium notis an-
nексis ad Reusneri observat. med. 7. Quod vero antirrhinum etiam
adversus veneficia pariter laudetur, consuli potest autor modò
allegatus i. c. & quæ superius de eodem aliisque periaptis simi-
libus auctoravimus. Suspicio itaq; coronarias plantas non sem-
per propter odorem, sed etiam decorem aut ornatum, medi-
cumve quempiam usum dictas atq; reputatas fuisse. Non mi-
nus celebris est laurus apud veteres, de qua inter alios Job.
Henricus Ursinus arboreo Biblico c. 42 p. 551. Illud inquit planè ma-
gicum, de quo Pausanias:

Laurus amica bonis Geniis, longeque repellit

Nube cauâ tectos Lemures. Etc.

Spectra enim in fugam agi lauro conspectâ finixerunt; de
quibus multa Porta lib. 2. Plura in hanc rem prostant apud
Job. Laurentium Polymnia l. 1. c. 14. § 34. De allii effectu pra-
terea J. Sammonicus Serenus medic. cap. 28. ita:

Praterea si forte premit strix atra puellos,

Virosa immulgens exsertis ubera labris;

Allia precepit tundi sententia Vecti,

Qui veteri clarus expressit more Togatas.

Postmodum cerasus sylvestris racemosa (vel pseudoligustrum Dodonaei, juxta Lobelium cerasus avium racemosa, aut juxta Tuberaria montana cerasus racemosa nigra) & quidem hujus arboris tria vel quinque resegmina colligata, aut baculi aliquot digiti magnitudinem æquantes mense Novembri, die Martini collecti & gestati, striges & maleficas fugare creduntur: Rustici etiam de hac arbore mense Maji colligunt frondes & cum aliis herbis (scilicet hyperico, ruta muraria &c. de quibus Wolffg. Ambros. Fabricius de signat. plantar. epimetrical.) corollas necant, quas jumentis appendunt. Notus est (quod dolendum) usus etiamnum hodie per Germaniam plebejis quibusdam frequens ramorum sambuci & trium signorum crucis, quibus januas conantur munire contra veneficarum damna, & quidem pridie calendarū Maji, quo die dicitur venefica dicuntur itineri ad sua comititia vel conventum in monte Brüdero solemnam accinctæ. Præterea *Crusius Annal. Suevic. l. 12. p. 3. c. 37.* cuiuspiam reperti lapidis bufonii magni mentionem facit, quod hic brutis, puerperis aut infantibus incantatione lascivis conducat suō affictu, unde etiam ille guttulas instar sendoris contrahat. Sic de specie quapiam lapidis, quæ chelonites, Brontia, vel ombria dicatur à quibusdam, ejusque de figura ære expressa, quod conferat contra veneficia, videatur die *Gottorfische Kunst-Kammer p. 33.* Non immerito miramur, atque ideo huc trahimus etiam corticis tiliæ effictum, quem in Damoniaco exseruit: ligatus quippe eō & constrictus quispiam quoad pedes & manus quietivit, quem quatuor viri robustissimi alioquin concitatum patoxysmō suō furoris vix continere potuerunt. Damoniacum autem illum extituisse linguarum variarum peritia vel loquela observata innuere videtur, de quibus videantur *Acta med. & philos. Danica Annis 1673. obs. 8. p. 11.* Nescio num huic negotio vel vinculo eligendo forte ansam præbuerit typicus sensus petitus à philyra, de quo *Joh. Henricus Ursinus Arboreto Bibl. c. 10. p. 171. & 172.* Philyra tenuis, inquit, ut legendum monuit *Salmasius*, funiculus est ex tenui tiliæ membrana nexus, apud

Tertullianum de Pallio. Hęc vincula sunt, quibus amentes, nexo libidinis, in exitium ducuntur &c. Adeoque philyra vel impudica mulier philtrei instar esse, & illaqueare vel ligare potest aestrō veneris laborantes mares. Post hęc alii pro antistrigo etiam fraxini corticem, die secundo Maji detracētum, & quercum fulmine tactam habent, de quo *W. A. Fabricius l. c.* Porro nucis Medicę Maldivensem medullę lapideę particulam Indi includunt annulis auris aut argenteis, eosque gestant intus ita, ut cutis illā medullā possit attingi, atque hōc amuletō se tutos credunt ab incantamento, de quo *Olaus Wormiu[m] museo p. 203.* Tałpę pes applicatus sincipiti, fascinationi resistit, inquit *Sylv. Rattray theatro symp. p. 18.* Idem observatur annotatum apud *Staricum in Helsden Schatz part. 6. p. 575.* Videtur quadammodo applaudere illorum sententię, qui sanguinem humanum, & menstruum pricipue statuunt demoniacis magorum artibus & insidiis aditum præcludere, si domus alicujus postes eō inungantur, de quo *Simon. Majolus dieb. canicul. tom. 2. colloqu. 3. p. 272.* Verū simia Dei Diabolus videtur non nihil ex veteri sacro fēdere illitu postium noto, sanguine agni instituto, traxisse. Ponderet interim quis reliquos apud Majolum allegatos ausus satanicos, dum quidam sanguinem innocentium infantulorum tonitrua, & menstruum sanguinem adhibitum vermes ex agris propellere dicunt. De menstrui sanguinis isto refutato abusu aliisq; similibus ausis medicis, mediante illo institutis, uti & pluribus usibus ipsius medicis, in morbis aliis destinatis, prostant nonnulla in *Ludov. Banacioli de fætus format. p. 180.* &c. De his illicitis etiam uberior locus in nostro scrutinio agens occurreret inferius. Non paucos etiam autores obseruamus commendare mercurium, quemadmodum de hoc & catoptro caudę pavonis nuci avellanę inclusō agit *Camerarius Syllog. mem. cent. II. part. 75. p. 85.* Nudum vel simplicem vero mercurium currentem leges laudatum apud *Herculem Saxonia.* Aliquoties etiam in hoc tractatu mercurium commendatum sūstimus, iuxta autorum ductum, in peculiaribus quibusdam affecti

affectibus veneficii suspectis. De mercurio itē, quod gestantes
hunc, nullas prorsus sagarism, lamiarum aut strigum insidias
in lactatione pertimescere debeant ac possint juxta vulgi per-
septionem Patavii, mentionem facit *Jordanus tract. 3. cap. 9. de*
pestis phenom. De aliis testimoniosis, eadem hæc de mercurio ap-
probantibus, videatur *Bartholmus de lapid. nephrit. c. 10. p. 27. §. 43.* ibi
concludit autor illa sua verba his: sed, inquit, verum remedium
in fascinatione est collocatum in pietate & precibus. Idem
illud prius, de mercurio fascinum à lactantibus arcere, ab aliis
etiam statutum videri potest in sequentibus, inter amuleta la-
eti augendo destinata. Porro *Chris. Encelius de re metall. l. 3.*
c. 48. p. 214. &c. scribit de Callaitis specie, seu gemma, quam-
etiam cum melancorypho convenire dicit, quod ejusmodi
lapis in nido avis Rubith dictæ reperiatur, & commendetur
ac usurpetur à pastoribus contra incantationes, larvasque
nocturnas. *Andr. Laurentius oper. therapeut. tr. de strumar. san-
tione l. 1. c. 5. f. 10.* prodit hæc: Democritus cathoitis lapidis
gestatione frequenter contra fascinum urebatur. Scribit
Trasillus, referente *Stobæo*, in Nilo lapidem inveniri fabræ consi-
milem, qui naribus appositus, statim Dæmones fugat. Alias à
circumforaneis etiam observavi venditari pro singulari
amuleto fascini radicem Pilati. Sic fascinari quoque non
posse ferentem adamantem, constat ex *Fr. Rueo l. 2. de gem-*
mis c. 15. p. 226. Dehinc radicem victorialis amuleti loco
usurpare plebem suz civitatis ac Judæos, atque ideo se à
spectris tutos putare tradit *Schröderus pharmac. med. chym. l. 4.*
p. 143. Metallicarum fodinarum fossores hanc radicem etiam,
scilicet victorialem marem, seu allium alpinum pro spectris
& Dæmonibus abigendis usurpare, constat ex *Jac. Theodori*
(vulgò *Tabernemontani*) *Herbario German. part. 2. p. 203.* Prä-
terea radicem pizoniæ gestatam phantasmatu cuncta & Dæ-
mones depellere vult *Kiranus Kiranidibus p. 19.* Eadem radi-
cem, sed nigram pro ludibriis Dæmonum arcendis, etiam
laudat *Plinius l. 25. c. 4.* Sic valere item contra incantationes
corpori appensam radicem angelicæ, *Fuchsium* testem illius
allegat.

allegat Remb. Dodonaus histor. stirp. pempt. 2. l. 5. c. 24. f. 317. Illusiones phantasticas arcet etiam chalcedonius lapis collo suspensus juxta Grembsium in arbore integr. & ruin. l. 1. c. 7. f. 3. Post hæc cor vulturis ligatum in pelle lupina, si circa brachium habeas, nullum medicamentum nocere tibi poterit, nec serpentes, nec latro, nec ulla medicina, nec quidem phantasmata fenties, ceu statuit Sextus philos. Platonicus de medic. animal. part. 2. c. 2. p. 102. &c. & Plinius lib. 29. c. 4. Mustelæ quoque oculum dextrum in annulo positum liberare à fascinatione, quæ per oculos fiat, recenset Bald. Ronseus Epist. med. 22. p. 65. & in venat. medic. p. 103. Deinde adversus incantamenta peculiare periapton etiam haberi à quibusdam ossiculum cruciforme ex capite lucii desumtum, innoteſcit ex Schroderi pharmac. med. chym. lib. 5. p. 330. Sed de hujusmodi rebus & plantis, præcipue apud Pontificios contra incantationes uſitatis, (quæ tamen fidem non mereantur, propter naturalem iis denogatam efficaciam,) agit inter alios Excell. Paulus Ammannus program. invitator. ad botanicas lectiones Lipsie 1671. edito. Confer ſis etiam Mich. Freudum in Gewiffens-Gragen von der Zauberterey qu. 207. &c. De plurimis hactenus recensitis, & aliis materiis, quibus Dæmones & maleficia arceri credidit antiquitas, & Ecclesia Romana, (parvam tamen fidem iis tribuens) fusè etiam & benè differit Job. Wierus de prestig. Demon. lib. 5. c. 21. p. 383. &c. Cui addatur Hieron. Jordanius de eo quod divinum eſt in morbis, variis in locis, & alii plures. Excreſceret in immensum penè hæc materia de his amuletis, si pergere in iisdem recensendis vanis, ludicris ac rejiculis animus eſſet. Qui verò plura pernoscere cupit ejusmodi apotropæa, consulat Plinius l. 13. c. 4. & l. 28. c. 8. & 10. Sennertum præxi medica l. 6. p. 423. & 440. Reius camp. Elys. qu. 23. f. 16. p. 257. Lev. Fischerum corp. med. imp. l. 3. p. 224. Portam mag. nat. l. 8. c. 14. p. 362. Vairum de Fascino, Delrio disquis. mag. rom. 3. l. 6. c. 2. q. 2. p. 172. & alios plures. Sed fi ullibi attendendum eſt in medicina, ſane hīc eſt, ne idololatriæ, atque ideo Diaboliceſ sacris & cultui ſint dicata talismodi amuleta,

146 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM:
veluti talia olim non immunia istorum fuisse *Colibus ad Han-*
um scribit in epistola annotata apud *Sennertum l. c.* & quidem in
Epistolis, appendicem illius loci constituentibus. Illic autem
inter alia in *Epistola 2. Hanii* hęc prostant legenda: Amule-
tum scribit, ex herbis & feminibus, certis temporibus rite
collectis, quibus ratione odoris præpollebat camphora,
Halā ei (scil. mulieri veneficiis deturpatæ) fuit transmissum;
at noluit id admittere, ne odium Dei omnipotentis (vano-
hoc modō laborando contra odium Diaboli, qui tanquam
spiritus medicamentis corporeis per se non cedat) in se de-
rivet. Hinc & satis lata ac animosa prater preces, cultum
divinum & sanctum usum Sacramentorum, nihil adhibebat
demonifugi. Quia veteres, & Ethnici admodum timue-
runt incantationem, non solum amuleta varia sed etiam
ceremonias, gestus & verba eorum loco ad suas actiones
adhibuerunt. Sic pro infringendis fascinis ter in sinum
soliti fuerunt expuere, de quo *Theocriti Idyll. 6. v. 40.* Quidam
medium digitum ostenderunt idque in Hispania adhuc dici-
tur fieri, & *Fisca* appellatur hic illudendi actus, de quo
Ericus Puteanus l. c. p. 70. Salivam jejuni hominis etiam olim
frequenter adhibuerunt pro avertendis fascinis, de quo *Pli-
nius l. 14. c. 4.* aliique plures autores. De artificiis hisce Per-
sus *Syry. 2. v. 31.* ita canit:

*Ecce avia aut metuens diruum matertera tunis
Exemit puerum, frontemque atque uda libella.
Infami digito & lustralibus ante salvis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.*

Dicitur autem infamis medius digitus, quia ceteris depre-
fis ille extendi solet, in Cinctorum & mellium notam, aut
ignominiam, atque sic simul penis forma efformatur vel in-
slicatur; de quo *Farnabius in notis ad locum allegatum Persi.*
Quod vero penis vel ejusmodi res aliæ turpes olim infanti-
bus contra fascinum appensæ fuerint, de eodem, & hujus ra-
tione aliquali inferius agetur inter periapta usitata pro in-
fantium tutela medica. Plura etiam restant adhuc inferius,

pro

pro materia periaptorum incantationi oppositorum dilucida, à nobis proponenda, ideoque his recentendis jam non amplius immoramus.

Febrifuga periammata.

Agredimur porro jam febrifuga periammata, inter quæ commendatur Jaspis lapis gestatus à Matthiolo de simpl. medic. facili. p. 228. Si Kirano in Kiranidibus p. 57. credimus, viventis muris cauda, pedes, aures & nares abscissi, inque panno ligati ac ad collum suspensi omnem typum & rigorem antiquum febrium mirabiliter ejiciunt. Vim non parvam quoque in febribus tribuunt quidam carbonibus, certò tempore sub artemisia repertis, colloque affixis, in quod negotium tamen invehitur Abr. Sultanus in der Wartung von der Dauberey concione ad Esae c. 47. versum ultimum. Præterea Celeb. Iobus Ludolfi histor. Æthiopical. i. c. 12. §. 15. &c. Febrim, ait, tertianam & quartanam Torpedine curant Habsfinsi, sed validè in tabula ligandus est a grotos; sic pisces ille artibus ipsius applicatus cruciatum atrocissimum omnibus membris inducit, post quem paroxysmus febrilis non reddit. Acerbum videtur hoc remedium, fortassis etiam podagrīcīs non inutile futurum; quia id genus morbi tormentis curari quidam dicunt. Credent id inter Æthiopes illi, qui ipsum cacodæmonem hoc pisce ex homine exigi posse pro certo habent, &c. Haec tenus Nobiliss. Ludolfi. Cæterum de Torpedine alia scrinia in nostro hoc catalogo agunt. Sunt etiam, qui cornu cervi contra tertianas mirè efficax declarant, si collo gestetur, de quo Melch. Scirizius l. i. cap. 18. p. 88. Unicornu Grönlandici frustula collo appensa, amuleti vicem etiam sustinuisse Hafniæ in febribus, testatur Thom. Bartholinus cent. 4. histor. anat. 4. p. 209. Porro dextrum oculum lupi alligatum discutere febres scribit Sextus Philosoph. Platonicus de medic. animal. part. i. c. 8. p. 64. Salsum, verò debere esse oculum hunc constat ex mente Plinii l. 28. c. 10. Sic etiam lanam de capite arietis demptam, & à coxis ac

testiculis passim suspensam, perfectè discutere statuit *Sextus Philosoph. Platonicus l. a. part. i. e. 6. p. 55*. Juxta Albertum *Magnum* dicitur etiam os hominis mortui quartanario alligatum illum à febre liberare, quod allegat *Alex. Venturinus medicus. ab animalib. defunctis.* Malunt alii os recipi hominis mortui, nunquam febrim antea passi, quòd suspensum supra patientem, liberet illum à quartana, de quo *Gotfr. Smolius manual. ver. admirab. c. 30. p. 177.* & *Agrippa l. t. c. 10. de occulta philos.* Ex hoc confirmat idem illud *Job. Iac. Wickerus de secretis p. 118.* Idem hic autor *ibidem p. 119.* ex Alberto, de ossibus humanis paulò aliter hæc scribit, quando ait: os hominis mortui suspenditur in aliquo, juvat à quartana, & si suspenditur illud super eum, qui conqueritur de ventre suo sanetur. Sed quid respondemus illi trito?

Vis sine febre mori!

Cùm nullus dicatur mori naturali modò sine febre, uti explicat id ferè versus *Lotichii dissert. de febr. c. 2.*

*Vi moritur, si quis moritur sine febre, nec illam
Ceu naturalem dixeris esse necem.*

Hinc violentâ morte interempti os forsitan placeret aliis, nec antea febre tentari. Hujusmodi febrifuga etiam in tertianis intermittentibus ad epicarpia puerorum admoventur, utpote qui alia remedia non admittunt: materia verò horum, ut plurimum herbe sunt quædā, videlicet bursa pastoris, urtica, folia vitis, cornu cervi herba, & similes, parum succi habentes; nobis etiam (ceu *Willisi* habent verba) mentastri usus bene cessit, quibus sal & acetum adjunctum, in quibus præcipua vis remedii est; hæc enim putredinibus adversatur, & harum facultate per arterias communicata, putredini humorum cor fortius resistit. Sal marinus nitrosus, gemmæ, succus plantaginis, bursæ pastoris, herba quælibet adstringentes cum aceto contusæ, & similia carpis alligata; radices millefolii, tormentillæ, & camphora etiam collo suspensa prohibent febres tollere, de quibus consulatur citatus *Willisius de*

die febr. p.m. 129. De similibus addatur Melch. Sebirijs special. med. tom. 1. p. 939. Multi multum etiam tribuunt camphoræ soli, in febribus tertianis & quartanis appensa; sicuti recordor rusticos & piebejos circa Altenburgum ante aliquot annos eadem frequenter usos fuisse. Asseverarunt autem quidam, quod similiter evanescat febris, quando Camphora diffondereat. De Camphora vero notum est, quod aëri exposita consumatur in auram dissoluta; utrum igitur post absolutos aliquot paroxymos tertianæ vel quotidiane intermitentes non cessassent atq; ac si nihil de camphora fuisset appensum, perpendendum est; similia vero huic negotio inferius occurrent de Abracadabra. Interim Caphuræ, & quidem pullibus applicatae, non omnem vim derogare audeo. Præterea non raro usurpari in febribus, (juxta modum dictum, si scilicet pulsibus admoveantur,) Chelidonium, papaver utrumque, urticam, & similia, asserit idem Heurnius operum med. tom. 2. lib. de febr. cap. 21. p. m. 63. & Fel. Platerus de febribus p. 197. &c. Peculiaris quoque efficaciaz creditur esse pentaphylon, de quo paulò inferius plura memorabimus. Porro Polygonon carpis impositum in tertiana febri prodesse scribit Schrodorus Pharmac. med. chym. l. 4. p. 128. Adstruit idem hoc, sed adhuc quamvis circumstantia certâ additâ, Plinius L 27. c. 12. qui dictum Polygonum levâ manu decerpi atq; corpori alligari vult contra tertianam & prosluvium sanguinis. Observabis autem modum hunc colligendi crebrius à Plinio aliisq; pluribus annotatum: dum scilicet pro varia curatione absolvenda manus sinistra adhibenda injungitur. Videntur etiam ejusmodi alia testimonia, rara tamen, persuadere quorundam animis, quod peculiaris erinentia sinistræ, præ dextra, dignisq; certis præ reliquis, in morbis variis insit, de quo, si placet, evolvatur Mich. Baptius im Actney Runst, und Wunder Buche part. 1. p. 319. Verum, nisi major rationis, aut experientiaz vis huic asserto accedat, postularem illud potius vanitatis aut superstitionis. Plura de annulis aureis, aut medicis, magis efficacibus putatis, si annulari digito affixi sint, ex alio loco nostri scrutinii innotescunt. Porro torquentillæ

150. SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
herbam calceis immissam, vel stragulis lecti substratam, uti
& sonchum, à febre dicunt liberare laborantes eādem, si scilicet
his illi incumbant; dicta verò hæc allegat Mart. Zeilern. Cent. t.
variar. quest. 66. p. 246. Radicem tormentillæ recens effosata
stragulis quoque subjici febre decumber. tium, testis est Phil.
Salmuth cent. 3. obs. 87. Radicem taraxaci in tertiana itidem
suppedicare amuletum, annotat Schröderus pharmac. l. 4. c. 3. 340.
p. 166. Hyoscyami semen quoque cum camphora collo vult
appensum in febribus Tilemannus de mot. med. p. 387. Idoneum
amuletum item declarat in tertiana verbena Sennertus de febr.
p. 281. Ad intermitentes quoq; Rulandinum esse dicitur compo-
situm ex ruta, salvia & bursa pastoris cum aceto rosaceo pul-
suum regioni applicandū. De hoc Höferus Herc. med. l. 6. c. 3. p. 294.
ita: post sudorem medicamentis provocatum, recipe salviaz,
rutaz, & bursæ pastoris ana pugillum unum, quæ herbae con-
tus cum aqua parum, & ad brachii pulsus applicatæ per vi-
ginti quatuor horas, cessare faciunt febres. Rondeletius vult,
ut folia salviaz, sambuci, pedis columbini & rutæ ana mani-
pulus semis, calyx pugillus unus, terantur & cum modico
salis ac vini carpis imponantur. Ratione salis forsitan etiam
in febre operatum est lardum salitum intra digitos pedis li-
garum atque gestatum, de quo Myscelan. Acad. Leopoldino-Cesar.
enios. Dec. 1. Anni 3. Sal atque acetum alioquin frequenter
ad misceri ejusmodi febrifugis externis deprehendimus etiam
apud Platerum de febrisbus p. 197. &c. Th. Bartholinum cent. 3. his.
anat. 62. & alios autores. Radicem plantaginis justo tem-
pore collectam loco amuleti etiam commendat D. Joh. Mi-
chælis colleg. MS. ad Rolfinckis Chymiam. Alii accuratius quid
meditantes, plantaginis radices tres ante solis ortum colle-
tas colloq; in involucro gestatas dilaudant; sed suspectæ vi-
denter circumstantiz injunctæ. Septem etiam caules plan-
taginis appendi solere contra febrim testatur Mart. Zeilern.
cent. i. quest. var. 66. p. 246. reliquos modos administrationis
ibidem annotatos, quia videntur magis superstitionis, tñdet
me adducere. Placent aliis quoque folia plantaginis aqua-
tice

tice contusa, pulsibusque imposita. Deninc ut apium sylvestre ligetur super pulsum manuum, stomacho jejuno, atque ut ieiunet quis die accessionis ad alium diem, præcipit *Mullerus mirac. clym. p. 149.* Porro *Nicol. Blegni in Zodiaco Medico Gallico Anno. 2. mens. januar. p. m. 30.* querens an pellicula ex testa ovi detracta, extremitati digiti admota, vel tinca viva spinæ dorsi admota aut plantis pedum, febris remedium esse queat. Atque illic autor non nulla de similiū amuletorum efficacia ventitans, parum istis tribuit. Præterea quod lapillus ex capite Praefelli piscis in plenilunio exemptus, inque linteolo involutus gestatus febrem periodicam tollat, ex *Cartesio* refert *Alex. Venturinus medic. ab animal. desumpta.* De variis ejusmodi simplicibus & compositis, uti & oleis atque unguentis, corporis partibus variis imponendis contra febres, agit quoque *Casp. Bravo tom. 3, sect. 5. Resolut. med. 3. p. 182. &c.* Præterea radix valerianæ de collo suspensa amuletum quotidianæ existere scribitur à *Joh. Schrodero pharm. l. 4. p. 170.* Post hæc rostrum psittaci portatum omnem febrium rigorem ejicere vel abigere indicat *Kronus Kiranidibus p. 138.* Porro cor turturis & ranarum oculi amuletice gestari curant tertianas, inquit *Rurray theatr. sympath. p. 18. & 186.* De oculis illis, quod ante solis ortum eruti & alligati tertianas propulsent, ranæ vero vivæ debeant in aquas remitti, docemur in *Joh. Averri Anspingii dissert. iatr. mathemat. p. 171.* Idem: hoc legitur apud *Corn. Agrippam*, ex quo forte illud petitum est. Atque oculorum horum appensorum effectum à manifesta qualitate descendere suspicatur *J. Mich. Schwimmer urieſi phys. p. 850.* De plurimis his, & aliis adhuc amuletis à ranis petitis videre licet in *Mich. Bapſti Urzney Kunſt und Wunder-Büche part. 1. p. 325.* De corde ranarum, maximè fluviatilium, prodit *Schröderus pharne l. 5. p. 331.* quod febricitantium spinæ alligatum, febriles algores minuat, ranas quoq; integras commendat idem. Sunt etiam, qui admovent cor illud regioni cordis ad mitigandos cavitonum astus & incendia. *Bald. Ronſen venatione medica p. 96;* hoc communicat in quartana:

Sique:

Atq[ue] alii collo tereti pendentia filo

Offa coaxantis rana suspendere malunt.

Sic etiam ranula virides inopinatè inventæ sindone includuntur, & collo appenduntur in tertiana, à qua eadem citissimè auferri creditur, annotante id *Joële Prax. tom. 5. sect. 4. p. 138.* Lubet huc, ductu ranarum dictarum, trahere historiam, quam desumptam tradit ex *Ambr. Pareo* (*oper. chirurg. l. 24. c. 7. f. 732.*) *Harstorfferus* in *Lust und Lehr. Geschichten cent. 2. num. 145. p. 162. §. 10.* quod scilicet alligariunt mulieris manui viridem ranulam vivam contra tertianam, cuius interitum expectans mulier accuratâ contemplatione adhibitâ, per subsequentem noctem in amplexus viri venit, & postea peperit infantem ranæ capite præditum. De grida alia, quæ postquam appositam ranam in bubone gestasset, genuit tandem puellam, cuius digitus ranam representavit, de quo *Salmuth. cent. 1. obs. 95. p. 57.* Hujusmodi exempla verò cautè nos docent procedere circa gravidarum tractationem. Dehinc *D. Rehefeldius* compositum amuletum febr. hoc quondam fuisse dicitur: Rec. ranar. virid. exsiccatar. & in pulverem redactar. uncian unam, telar. aran. pilor. ex gena hirci extractor. an. scrup. un. semis, sanguinis virginiei primi, vel in hujus defecetu succi agrimonie virid. expressi, & tragacanthæ in mucilaginosum liquorem versæ q. s. formetur massa orbicularis, quæ exsiccata collo appendatur. Plura de ranarum usu in quartana fuggerent sequentia. Porro *Mich. Baptius l.c. ex Plinio* tradit hippocampum in rosaceo encaturo ac suspensum sublevare decumbentes febre. Deinde, quod cornua cervi volantis gestata vulgus Gallicum putet febris certo remedio esse, refert *Miraldus centur. 3. apb. 20.* Mirificè etiam à quibusdam deprædicantur aranearum telæ; albantes verò easdem telas eligendas, arcteque contextatas & in corio absconsas, contra quartanam annexandas esse, svadet *Porta mag. nat. l. 4. c. 20. p. 582.* Addatur de iisdem, quoque agens *Baricellus hor. genial. p. 77.* *Schröderus pharmac. lib. 1. p. 338.* *Bay de medend. morbis l. 14. c. 6.* & *Chur. Dietericus Antiq.*

CAPUT II. SECTI O I.

Antiq. Bibl. f. 423. Promiscuè autem ejusmodi amuleta non raro applicantur, scilicet, modò in tertiana, modò in quarta- na aliòque charactere notatis febribus. Nec differre admodum inter se ejusmodi mites, imò omnes forte febres suspi- cor, cùm gradus, vel magis & minus, juxta illud tritum, non varient speciem. Si itaque pertinacia morbi & propor- tio medicamentorum aliaque circumstantiæ necessariæ at- tendantur, forsitan haud difficulter conciliabuntur inter se multæ differentiæ febrium, à veteribus multiplicataæ atque ex- cogitatæ. Frequentius verè annotataæ formulæ compositæ re- periuntur, quæ araneorū telas recipiunt, prolixè nolum⁹ illas huic transscribere, cùm longam seriem iis expiere valeremus; sed jam plurimū contenti erimus locis solūm allegandis, in quibus apparatus & præparatio illarum prostat. *Plateri* (de febr. p. 197.) amuletum, quod in febribus ipsi usitatum olim fuit, constituant hæc: recipiatur unguenti populei uncia semis, telarum aranearum numero octo, quæ commixta ap- plicentur pulsibus, pollici pedis & temporibus. Idem hoc unguentum, & telas araneorum in primis à *Job. Moribano* aliis- que commendari ait *Ant. le Grand curioso natural. arcanor. per- scrutatore* p. 69. &c. De unguento ejusmodi, & aranea viva similiter laudata, videatur etiam *Franc. Joël de febr. & venen. l. 1. p. 75.* Paulò alias formulam habet *Tilemannus de mat. med. p. 387.* Pilulas etiam ex ejusmodi rebus paratas, illisque locis alliga- tas, in quibus evidens pulsatio deprehendatur, celebres medi- cos nostri seculi laudare pro depellendis tertianæ circuitibus tradit *Lev. Fischerus corp. medic. imperial. l. 3. p. 210.* Deprehen- dimus insimul, quod hujusmodi febrifuga modò sub em- plastro, modò unguenti, modò alia etiam forma simili com- ponantur. De *Strobelbergeri* emplastro febrifugo, quod pari- ter recipit telas aranearum, videri possunt *Schroderus pharm. l. 2. p. 195.* *Rolsfincius de febr. p. 354.* *Halidens Paduanus de febr. Ba- ricellus hori. genial. p. 77.* De eodem & aliis externis febrifugis consulatur etiam *Grulingsus florileg. chym. p. 469.* De *Strobelbergeri* emplastro, & quod aliquoties sine effectu applicatum fuerit

observatum prostant nonnulla in *Kergeri de fermentatione p. 245.* Varias quoque talismodi formulas, quas tela aranearum ingrediuntur, collectas reperies apud Schenckum obs. med. l. b. p. 742. &c. Ibidem etiam fol. 736. tanquam specificum ad diuturnas febres, commendatur oleum Scorpionum Germanicorum linimenti instar, præmissâ evacuatione, dorsi spinæ, pulsui & temporum regioni illitum. De prioribus formulis aranearum telas recipientibus vide sis etiam Joh. Helfric. Junckenii chymiam experimental. p. 632. &c. Nihil memorabimus de aranearum usu interno, in tertiana proficuo observato, de quo *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. dec. 2. Ann. 5. appendic. p. 30.* Superstitiosum etiam usum telarum aranearum quibusdam familiarem allegat Schenckus l. c. p. 743. De aliis similibus emplastris contra febres quasvis, etiam in peste usurpandis, agit quoque Frid. Hoffmannus post clavem Schröderi thesauro pharmaceut. p. 65. Junge sis attingentem eadem Reies campo Elys. qu. 83. §. 3. Cnœffelis cataplasmata, emplastra, & olea febrifuga magnopere depraedicata prostant etiam in appendice *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. Dec. 1. anno 6. & 7. p. 176. &c.* Cui placet tandem de emplastrorum horum efficacia, quid sentiat Rolsincius, videat ejus methodum medendi spec. p. 444. Post hæc peculiari laude etiam suum emplastrum in quartana potens effert Helmontius de febrib. c. 14. §. 12 Pro eo vero venditant quidam hoc: recipientur certe uncia una, agarici, styracis calamitæ drachmæ duæ, ladani liquidi uncia dimidia, asæ dulcis, olibani optimi ana drachmæ tres, ex quibus fiat emplastrum pulsibus manuum applicandum. De epicarpiorum vel emplastrorum febrifugorum laude, & quod illorum usum laticis circulatio, seu sanguis in circulum circumductus, & transpiratio insensibilis luculentissime evincat & illustret, præter exempla experimentorum, videatur Georg. Hieron. Velschius in curat. & obs. med. propr. Decad. 3. cur. 2. p. 124. & in decad. 5. obs. 2. p. 226. De variis haec tenus præmissis atque sequentibus corfer etiam Casp. Bravo Disp. Apolog. scilicet 5. Resolut. p. 182. &c. Non ultimo loco etiam à quibusdam reponitur

reponitur sequens in tertiana usurpandum: sumantur panis
fecalitii & mellis & qualis portio, aliquot aranea, salis & aceti
parum, quæ mixta & in formam cataplasmati redacta, atque
carpis utrisque manuum imposita, febri mederi dicuntur.
Iterum impositio debet post viginti quatuor horas aliquo-
ties, idque, quod impositum fuit, circa undecimam meridia-
nam demum in flumen conjici volunt, juxta quorundam
præceptum: quod ultimum tamen de hora injuncta suspe-
cti quid redolere videtur. Docet autem & injungit illud
adductum inter alios *Mari. Schmuck occult. mag. magnet. morb. curat. p. 33.* Dehinc sola aranea amuleticè brachio apponitur
ad febrim quo idianam, juxta *Rattray theatr. symp. p. 19.* & 186.
Araneus, inquit *Schroderus* (*L.c. lib. 5. p. 338.*) febriles paroxy-
smos arcere dicitur, pulsibus metacarpii, temporibusve im-
positus; peculiariter tamen ad quartanam commendatur, pu-
tamine avellanæ inclusus, colloque vel lacerto appensus.
Aluta involutum atque lacerro pariter suspensum vult arae-
num *Dioscorides l. 2. c. 68.* Similiter quæd pertinaces febres
evanescant, si araneus major cruce signatus, nucique cas-
se inclusus collo appendatur illius, qui febre detinetur, idque
tum *Paracelsi*, tum aliorum experientiâ comprobat *Martinus*
Schmuck occult. mag. magnet. morb. curat. p. 34. Conferatur
etiam de hoc *Mullerus mirac. chym. p. 81.* continetur quoque
discursus de eodem in *Francisci Schan. Bühne part. 3. p. 23.*
De isthoc aranearum usu in tertianis & quartanis videantur
quoque allegata *Schenckii observat. med. 1. 6.* In quartana pari-
ter non rejicit hoc amuletum *Bald. Ronssous venat. med.* ita
canens:

*Quisquis de collo viram suspendit arachnen
Punico, inclusam teste juglandis inani:*

*Vel telas tenues quas duxerat arte magistra
Ante paroxysmos, si ad carpum, & tempora ponas.*

Araneam quoque, jaspidem vel limacis lapidem gestatum,
aut talpam in manibus retentam, donec moriatur, laudari ait
Platerus de febribus p. 198. Audiemus de proximè illo dicto

amuleto etiam Weckerum l. a. l. 4. p. 308. vulgi, inquit, opinio est, si quis talpam manu compresserit, ut moriatur, eum à febre eo ipso anno fore securum, quin & in paroxysmo febri- li manu retenta, insultus reprimere censemur. Ob simile penè argumentum annectimus statim ea, quæ de alio amuleto ex Plinio l. 3. c. 11. recenset Mich. Baptius in Arzney Kunstd und Wunder-Büche parte 1. p. 321. &c. quod vespa species, pseudo-
phece dicta, manu sinistrâ capienda, & eligenda sit, quæ primò conspiaciatur in anno, atque contra febres appendi debeat. Atque hujusmodi traditiones varias inter plebejos versari obserbabis, dum scilicet vegetabilia vel infecta, primò in anno crescentia, aut apparentia quidam pro morbis abigendis per annum eundem adhibent. Sed de his forsitan aliquando, inter primigenia in medicina usitata, plura restabunt à nobis dicenda. Mich. Baptius l. a. etiam recenset, quod in febribus commendetur caput viperæ & cor ipsius, levâ manu illi vivæ exemptum, scarabeus item corniculis reflexis prædictus, sinistrâque manu captus, similiter genus quoddam scarabei fullo dictum, albis guttis dissestum, ac lacertis alligatum de aliis adhuc, quæ Plinius loco amuleti in febribus commendet, videatur Baptius l. a. De araneis istis paulo ante memoratis adhuc annectenda jam nobis quædam restant; de quibus cum hydrargiro depraedicatis, quod scilicet sint pestis & malignarum febrium insigne amuletum magneticum, testem se fuit Burggravius panopl: Achille. Non uno vero araneo contenti sunt alii, siquidem tres istos contritos & linteumini inditos, nec non fronti ac temporibus in tertiana vult impositos Lev. Fischerus corp. med. Imperial. p. 210. Sed numerus ille ternarius in tertiana, & quartanarius in quartana szpius ibidem injunctus, movet me, ut tanquam suspectum quid istud averser. Sanctor. Sanctorio de vitand. error. l. 3. c. 11. f. 161. Juxta ductum paulo superius allegati Dioscoridis agens de araneo ab aliis etiam in febribus commendato, exoptat ut eodem febres curari possint, sed κερολόγας & excordes homines istis tricis credere dicit, Idem autem est judicium de tetra-
phylla

phylllo & triphyllo, ac de araneorum dicto numero, quatenus scilicet (sicuti paulò ante meminimus,) quidam ad numerum febrium, respondentem paroxysmis, respiciunt. De hoc forsitan eriam verba Schröderi intelligenda sunt, qui *pharmac.* med. clym. l. 4. p. 135. inquit: in febribus tertianis exhibit folia trina, in quartana quaterna &c. Statuit eadem quoque *Mars.* *Ficinus de vita cœlitus comparanda* l. 3. c. 12. Sic quinquefolium herbam, pro febrium paroxysmo, eodem numero constantem adhiberi, itidem vult *Plinius* l. 26. c. 11. Ibi etiam ille hæc proponit, inquiens: buglossi inarescentis medulla è caule exempta à febri eum liberat. Extra numerum vero & ejusmodi circumstantias suspectas non privamus pentaphyllum suâ laude vel efficaciam; siquidem illud cum sale impositum pulsui contra quartanam profuisse testatur *Borellius cont. 1. obs. 37.* Interne laudat etiam hanc herbam *Matthiolus Herbar.* fol. 353. Verbenam quartō geniculō à terra sursum decerptam, in quartana, à tertio vero in tertiana laudataam vide apud *Schröderum pharmac.* lib. 4. p. 172. Plura habet *Porphyrius* l. 3. scholio ad observ. 42. Deinde *Remb.* *Dodoneus prax. med.* l. 1. c. 36. in tertianis intermittentibus approbat epicarpia petita ex bursa pastoris, urtica, foliis vitis, cornu cervi herba, in primis vero mentastro, cui ultimo sal & acetum admisceri suadet, in iisque præcipuam remedii virtutem consistere ait; Cujus paulò ante p. 148. etiam *Vilius* mentionem facere indicavimus. Porro vermicularis herba seu sedum minus febrium amuletum esse creditur, si novem diebus collo gestetur. An vero terminus ille tertium dierum, pariter superstitionis quid complectatur, speculentur alii; extra hanc suspicionem autem non improbamus itidem illius usum. Sic ex *Myraldo* refert *Joh. Jac. Weckerus de secretis lib. 5. cap. 4. p. 118.* quod cantharides telâ araneæ induitæ, & quartanario suspensa, cum perfectè liberare, tradantur; atque hoc non alienum esse ab experientia confirmat *Alex. Venturinus medicina ab animalibus desumpta.* Quatuor vero cantharides telis aranearum involvi, atque collo gestari debere pro quartana solvenda, injungit *Joel prax. med. tom. 5.*

de febribus s. 2. p. 75. Quidam etiam pro caustico usu, paulò inferius memorando, commendant cantharides, de quarum tamen sinistro simul effēctu hæmagogo, seu mictionem cruentam & stranguriam excitante, plura deditus *Dissert. de mictione cruenta*, & alia similia forsitan commodiori occasione in posterum daruri sumus. Dehinc novem milipedes ligno sambuci à medulla purgato includi, atque obturatis foraminibus collo febricitantium suspandi solere, (adhibitis unā quibusdam circumstantiis, & iuperstitiosis literis) prodit *Phil. Salmuth. cent. 3. obs. med. st. Sequens petitum est ex Bald. Ronsei venatione medic. p. 96.*

Vel muri vivo auriculas rostrumque recidunt,

Quæ appendunt ægro, murem vivumque remittunt.

Placeat etiam quibusdam, ut de illius, qui febre laborat, digitis manuum ac pedum resecantur ungues, atque in formitarum aggerem injiciantur, ac postea formicæ illæ collo febricitantis appendantur, quæ primo apprehendunt ista segmina. Multi quoque ungues febricitantium resectos in cancrorum viv. testas ingerunt, eosque in flumina rejiciunt, unde febres cessare dicunt, de quo inter alios autores agunt *Khunrathus medull. destillat. l. 2. p. 404. Th. Keslerus chymischen process. no. 382. p. 454. Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. decur. 2. Ann. 1. ad obs. 163. in scholio p. 399. Pharam. Rhumelius medicin. militar. c. 13.* aliique plures scriptores. Modum hujus transplantationis crudiore vocat, & sè in praxi sua perfectiorem traditurum promittit *Gvil. Maxwellius de medic. magnet. l. 2. c. 18. p. 155.* Verum modus ille videtur antiquam superstitionem originem, modo non veneficam agnoscere vel sequi; *Pliniô enim teste atque contemptore notum est: quod olim unguium casuras ante solis ortum inquisiverint atque ex cerajanæ domus alterius affixerint, ut dominum illius postmodum febris invaderet.* De his autem quod transplantationis negotiō morbos à quibusdam dentos in alios transferre satagant malefici, uti & quod ungues frequenter ab iisdem pro sceleratis eorum ausibus expetantur, alia nostri scrutinii loca uberiora istud exponunt.

Non

Non semel etiam à plebis laudari atque usurpari animadverti lumbricos terrestres sint eo involutos & collo appenso. Numerus certus autem, quem quidam circa suspendendos illos simul injungunt, suspectus nobis non immerito iterum appetet. Deinceps Job. Helfric. Funckenius chym. experimental. p. 632. &c. laudat bufonem aridum acetō madefactum ac linteo involutum, cordisque scrobulo impositum ante paroxysmum, idque tertio quovis die, & tribus vicibus in tertiana, in quartana vero quater periodis quatuor recurrentibus, & in quotidiana semel repetendum esse suadet. Præterea Godefr. Steghius med. præl. lib. 2. c. 16. p. 244. Amuletis, ait, vulgus utitur (ægris quippe omnis generis remedia in morbo pertinaci inquirentibus) ex vermiculis in capitibus dipsaci, seu labri veneris deprehensis, eos calamo scriptorio inclusos appendunt in quartana. Vermes hos in alutâ conclusos collo vel brachiis alligari debere contra quartanam innuunt alii, veluti habet hæc etiam Matthiolus de simpl. facult. atque eadem depromxit tortassis, (uti satetur etiam in herbario suo fol. 225.) ex Dioscoride l. 3. c. 19. Videantur quoque de his Rattray theatro symp. p. 19. & Scaliger. exercit. 59. de substantiis. Ex Mizaldo quoque eadem tradit Weckerns l. a. p. 119. Eosdem vermiculos, vel radicem etiam ejusdem plantæ eum in finem admitti soleat, scribit pariter Schröderus pharm. l. 4. p. 63. Sed nugis hæc de vermicibus accenseret Dodoneus stirp. histor. fol. 724. Similiter de istis loquens Sanct. Sanctarius de viand. error. l. 8. c. ii. p. 161. b. hæc inter vana alia refert, ut vix se etiam credere dicat, inveniri mulieres simplices, & Φαρμακεύτρες, quæ haec tenus has ineptias non animadverterint. Post hæc Weckerns l. c. lib. 5. p. 308. tradit hæc: ossa suum, ajunt, de collo suspensa quartanâ laborantibus esse auxilio, fides sit penes expertum. Præterea Zenith virginum in linteo exceptum & brachio adalligatum à quartana liberare gestantes dicitur, quod ipsum non minus pilis ex genu hirci extracti & suspensi corpori dicuntur praestare. De his autem & similibus videatur Trallianus l. 12. Idem illud memorat ex Plinio Mch. Baystis im wunderbarl. Leib und

SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM,
und Wund-Arcaney Buche part. i. p. 200. sed sanguinem illum
menstruum lanâ nigri arietis involutum ac gestatû brachio,
innuit idem tertianæ ac quartanæ resistere. Porro locusta
etiam collo appensa, à proprietate vel tota substantia, quartanæ
solvere dicitur, idque ex *Haly* citat, atque de ea differit
Valescus de Taranta philon. pharmacev. p. 367. *Ibidem* autor etiam
commendat ex *Kranano* cor aviculæ, quæ torquet collum lunâ
deficiente appensum; similiter ille cor leporis panno involu-
tum collo appendi suadet. Locustas itidem cum pane fecalino
& sale linteo includi atque tertianâ affectu nudæ cuti ap-
pendi jubet *Mart. Schmuck occult. mag. magn. curat. p. 32*. Injun-
git etiam autor citatus, illud ægrotanti non esse patefacien-
dum, quale scilicet sit pentaculum, atque sic eum intra no-
vendum à febre liberatumiri pronunciat. Admodum fre-
quens quoque alioquin est plebejorum, in amuletorum usu,
præceptum illud injunctum, ut clanculum, vel minus notum
ægrotis appendatur amuletum; quô ipsô majorem confiden-
tiā & auxilium venari conatur. Sic quoq. si tertianis & quar-
tanis febribus laborantium ægrotū plantæ sublinantur men-
struō sanguine efficacissimum esse, & efficacius multò, si igno-
rantib⁹ fiat, constat ex *Lud. Banociolo de form. satius p. 181.* Ceterum
alius locus nostri scrutinii mentem *Plinii* allegans indicat,:
Magos esse sedulos in suis fraudibus celandis. Contrarium
vero illi monito injunctum deprehendimus in aliis quibus-
dam amuletis, videlicet quod eadem scienter ægrotis sup-
poni vel affigi debeant; & quæ sunt alia similes circumstantia
periaptis pluribus subinde annexæ. Interim locustam
minorem salientem similiter, uti à *Schmuckio* prius dictum,
applicatam in tertiana laudat *Staricius im Helden. Schatz*
part. 6. p. 521. Sic *Bald. Ronfessu venat. medic. p. 96.* idem fortassis in
quartana intendens, ita canit:

Fertur & obstrepero grillo par effc facutas.

Hieronymus Brunsicensis cor leporis, quod instar pulmonis
vulpis præparatum est, collo appendendum esse suadet con-
tra quartanam, istiusq; pulverem pro interno usu in eodem
affectu

affectu laudat. Petrus Monavius epist. ad Job. Hermannum (a Scholezio edit.) consil. Cratonis l. 5. fol. 579. & lib. 2. f. 383. Idem autor ejusdem laudati atque assumti pulveris mentionem quoque facit in Cratonis Epistola 229. f. 404. &c. eumque pulverem amuletum vocat. De eodem corde leporis recenter mortui, instar amuleti collo suspenso, vel brachio sinistro, occultâ qualitate quartanam sanante, agunt citati autores apud Wallangum lagographia p. 83. Piso item l. 3. de febr. quart. & Sextus philos. Platon. de medic. animal. part. 1. c. 2. p. 16. Hujus autoris ductu illud cor etiam commendat Alex. Venturinus de med. ab animal. desumpta. Confer quoque Plinium l. 28. Diomedem Cornarium obs. med. cap. 3. & allegatos apud Schenckium in obs. l. 6. p. 747. aliosque plures. Sic etiam quod cor leporis in albo linteo involutum & ad collum suspensum, uti & lupi oculus omnem rigorem febrium & quartanarios perfectè sanet, contestatur Kiranus in Kiranidibus p. 84. & 85. Cor Salamandrinum pelli nigrae involutum & de brachio suspensum, quartanum, hemitritaeum, omnemque typum febrilem arcere ex Kiranidibus (Kirani p. m. 92. ubi autor etiam cor febricitantis collo appensum statim febrim extinguere dicit) Aldrovandum referre meminit Exc. Job. Paul. Wurzburg Solamandrologia p. 125. Metris inclusum hoc dogma prostat apud Bald. Konsum venat. med. p. 95. qui autor cor istud cubito nudo suspendendum esse scribit. Nescionum febrilem rigorem intelligat Job. Dan. Mylius Antidot. medic. chym. l. 1. c. 6. p. 91. inquiens: Cor motacilla cum successu appenditur in congelatione, ubi cor riget. Præterea dentem caninum crocodili sinistræ partis ac palati appensum superis febricitantis, eundem liberare à malo suo ex Alberto Magno ostendit Alex. Venturinus l. c. Ex eodem idem hoc refert, & quod nunquam febris ad illum redeat, Weckerus l. c. p. 110. Juxta Plinii lib. 28. c. 8. cor etiam crocodili annexum in lana ovis nigra, cui nullus alias incurvaverit, & quæ primò partu genita sit, quartanas abigere dicitur. Atq; idem autor paulò post ea pergit: cor chamæleontis adversus quartanas facit illigatum, nigra lana primæ tonsuræ. Qui carminibus delectatur, sententiam

162. SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM:
tentiam illam de dicto corde iis inclusam offendet apud Bald.
Ronseum venat. medic. p. 96. Asserto illi Plini verò adducto af-
fentur etiam *Venturinus l. c.* vult autem hic, ut cor illud exsic-
catum sumatur. Lacertarum Caymanum (seu crocodilorum
prægrandium circa nomen Dei vel carthaginem reperiendo-
rum) lapides colligunt Indi & Hispani, atque adeo sibi ser-
vant ad quartanā tollendam seu utile remediū; siquidem bini
ex iis, temporibus utrinque alligari in quartanarum paroxy-
simas easdem febres tollere, aut earum calorem manifestè infrin-
gore traduntur, quæ verba jam recitata sunt *Nicolas Manardi de*
simpl. occident. Indie p.m. 13. qui dictus autor post illa verba
pergit hunc in modum: bis, ait, eum lapidem temporibus:
cujusdam puellæ, quæ quartanā laborabat, adhibui, & certè
febris calorem non nihil remisisse animadverti, an vero fe-
bris omnino tollat, ignoror. Idem illud, quod lapis Cay-
manum ad quartanam tollendam usurpetur, annotat *Aes. Boët.*
de Boot in Gemmar. històr. c. 178. De lapidibus his loquitur etiam
Franc. Redi exper. natur. p. 112. eosque dicit calculos fluviales es-
se, ex ventre crocodilorum Indorum, Caymanorum dicto-
rum, sumtos ac prius ab iis degluritos; fatetur etiam illic
autor, se *Manardus* experientiam imitatum esse, sed nullum
fructum ab iis promanentem deprehendisse. Sic etiam sterlus
felis cum ungue noctuæ in quartana non vanâ intentione
brachio vel collo appendi, ex *Sexto Platonicæ memorat Mich.*
Baptistus im wunderbarl. Leib und Wund - Argney Bude
part. p. 200. Porro ex *Cornelio Agrippa* indicat *Weckerus L. a. l. 5.*
6. 4. p. 118. quod si accipiatur cor ex animali recenter extra-
ctum adhuc calens, atque vitâ instructum, idque suspendatur
supra patientem, febris quartana tollatur. Dchinc etiam
oculum ursi sinistro brachio alligatum, quartanam fugare,
ex quorundam sententia scribit *Joh. Schroderus pharm. med.*
chym. L. 5. c. 40. p. 132. Idem hoc ex *Alberto pronunciat Joh. Fac.*
Weckerus L. d. In libro *Hermetis* legitur, quod oculi ursi ligati
in panno lini super adjutorium finistrum removeant quartanam.
Ambos oculos ursi linteo involutos, dextroq; brachio
imposi-

impositos, autoritate Alberti, & experientia utiles esse probat Alex. Venturinus medic. ab animal. desumpta. De oculi istius appensi usu dicto agit etiam Bald. Ronseus venat. medic. p. 96. Sic Mich. Baptista l.c. p. 201. ex Agrrippa quoque mutuatur hoc, quod pulvis vel terra, in qua se circumvolvit accipiter, in rubra sindone gestata profliget quartanam. De dicto vero pulvere parvi existimato his verbis utitur Ulys. Aldrovandus ornithologiae tom. 1. p. 4. f. 177. olim, ait, supersticio erat in morbis ab arte parum sanabilibus, ex quibus etiam quartanæ sunt, pulverem, in quo se volutasset accipiter, linô rutilô decumbentis collo alligari. Et paulo post pergit idem: fabulam sapit, quod Kiranides (p. 223.) suo more de oculis scribit, nempe à collo suspensos tertianam fugare. Idem autem l.a. tom. 2. l. 17. f. 308. ex Marcello scribit, quod lapilli in hirundinis ventriculo scisso inventi, & croceò linteō vel pañō involuti & ad collum suspensi ad quartanas profint. Sic scarabeos vivos linteo fulvo involutos & collo suspensos, quartanam curare testatur Trallianus l. 2. c. 18. & Smollius in fine c. 30. princip. philos. & medic. Febris vero excitari dicitur, si cornuti scarabei in oleo decoquantur, atque ex eo pulsus inungantur, velut hoc memorat ex Cardano de variet. Joh. Jacob. Wackerus l. 4. p. 221. Præterea Crato Epist. medic. edit. à Scholzio u. 13. confirmat quartanam, qua per triennium duravit, sublatam esse tincā, qua aqua vitæ madefacta imposta fuit ventriculo, ubi paroxysmus ejusdem apparuit. De tincæ efficacia, si per medium dissecta plantis vel carpis pedum applicetur, videatur etiam Quercetanus in diet. polyhist. sect. 3. c. 7. Quartanam quoque consopire dentes serpentis evullos, ac gestatos testantur Joh. Afriuer. Ampsingius. dissert. Jair. mathem. p. 171. & Rattray theatr. symp. p. 18. Idem hoc comprobat sanguinem testimoniò Alex. Venturinus medic. ab animal. desumpta, quod dens serpentibus vivis, omnis generis, extractus, inque superioribus corporis locis gestatus à quartana vindicet gestantes. Porro lapidem in Clupæz, piscis alicujus magni capite repertum, lunâ decrescente, sinistroq; lateri alligatum ad quartanas facere quidam existimant, ceu scribit Jonstonus Trav-

matogr. clasi. 9. c. 4. Idem hoc amuletum in quartana optimum pronunciat, illumque pisces etiam Alusam vocat, ex Balth. Pisanello, Alex. Venturinus l. a. Sic cerumina auris sinistræ canis, superioribus corporis partibus suspensa illi, qui febre intermitte laborat, præcipue verò quartanâ, conferre juxta Arctitam, meminit idem autor *ibidem*. Frustum crani humani etiam sub axilla sinistra, nudo corpori appensum ac gestatum, juxta cordis situm, opem adferre in quartana dicit Mich. Bapstius im Arzeney Kunst und Wunder-Büche part. 1. p. 38. Annumerant quoq; his amuletis achatem, de quo Wormius in mus. p. 96. & 97. De ejusdem, & aliarum gemmarum viribus in febribus commendatis, agit etiam Bartolinus de lap. nephrit. c. 10. p. 23. Dehinc setas ex camelii cauda extractas & brachio alligatas ob sistere quartanæ, ex Plinio refert Al. Venturinus l. a. dictus autor etiam eodem in loco experientiam prætendens, idem præstare adstruit lapidem cochlearum ex illarum capite effossum & corpori alligatum. Eosdem lapides vel ossicula ex limacum capite mense Augusto desumpta, & præmissis universalibus febricitantiū præcordio vel scrobiculo cordis, mediante filo, appensa in tertianis & quartanis tanquā infallibile serè remedium se expertum dicit Job, Hellewigus obseru. phys. med. posthum. obs. 160 p. 418. ab Excellentiss. Luc. Schröckio edit. Allegantur etiam *ibidem* autores alii de hoc lapillo & usu illius laudato agentes. Verum Nobil. Dominus Schröckius suspicatur effectum hunc ab aliis remediis vel causis potius dependere, cui etiam nos suffragamus; manus oculatae enim hodiè multis sunt concessæ, quas hi non omni simplicitati vel credulitati tradunt. Non frustraneò ausu etiam flammulam & argentinam recentem contusam carpis & plantis pedum volunt applicari in febribus, de quo Rolvincius de febr. c. 55. p. 354. Alii etiam integras recipiunt plantas dictas pro usu eodem extero. Sic etiam ranunculum herbam in eadem febre pulsibus imponi vult ante paroxysmum, & quidem ter continua serie, ita, ut per viginti quatuor horas semel imposta pulsibus illa inhæreat, atque postea comburatur, Mart. Schmuck in occult.

mag. magn. curat. p. 32. Sic quartanam diuturnam & acutissimis
mos in sinistro humero dolores observatos, curatos esse,
ranunculō carpo applicatō, annotavit *Sennertus de consens.* &
dissens. chymic. cum Arisbot. c. 18. p. 346. Cūm autem dicta herba
caustica sit, pricipue contrita leviter & imposita, forsitan
etiam alia similia vesicantia idem praestarent; Caustica vero
carpis admota s̄pē sanare quartanam, vesiculis scilicet eo
in loco excitatis, statuit *Poterius de febr. l. 2. c. 23. p. 729.* De
formulis & laudibus ejusmodi causticorum, plura prostant
apud *Fel. Platerum de febr. p. 196. &c.* Applicari autem illa vult
in utriusq; carpi regione, interdum etiā in temporibus utrinque,
& pedibus juxta malleolos; atque his materiam febrilem
à corde diverti & revelli idem statuit. Imò in peste etiam
cauteria certis partibus applicata salubria pronuntiat *l. c.*
p. 223. & 229. Sed h̄c minus tuta, & valde periculosa in febribus
pronuntiat *Roverius prax. med. l. 17. c. 3. f. 523.* Qui autor
l. a. alioquin non dissuadet alia carpis applicata. Inquit enim:
non solum hisce vulgi opinio expletur, quod plerosque hisce
remediis sanatos existimet; sed etiam aliquid praestare pos-
sunt, vires suas cordi communicando per arterias insignes,
quæ ad carpos decurrent. Plura in hanc rem occurrent in
Seruini nostri c. 3. sect. 1. *Mercurialis* itidem alioquin in quartana
vesicantia laudat, contra quem, utrum recte dissuadeat eadem
Sutorius (in Zetosoph. miscell. tr. 44. p. 273.) judicet lector bene-
volus. Non indigna sunt de causticis ejusmodi ex *Sennerto*
excerpta & laudata, ut huc trahantur ex *Mart. Kergeri de fermentat.* p. 246.
Addatur denique his de vesicatoriis, & ejusmodi
epicarpiis in febribus & malignis etiam usitatis *Nic. Bleghy*
Zodiaco medico Gallico anno 2. mens. Januar. p. m. 27. Plura de his-
dem vesicantibus, juxta autorum disceptationes, hoc loco ac-
cumulare non audemus. Extollunt etiam alias in febribus
quidam radicem valerianæ loco amuleti usurpatam. De his
quibusdam periaptis, & aliquot aliis adhuc evolvi meretur
Reies camp. Elys. qu. 83. f. 1. & 5. p. 1083. De quibusdam recentitis
etiam testimonia reperies apud *Casp. Baribolnium de lap. nephra.*

p. 19. Herbam roris solis pulsibus impositam quartanam cura-
re scribit Joh. Schroderus pharm. l. 4. p. 141. Tandem contra mor-
bos sulphureos compositum amuletum tradit Tielemannus de
mat. med. p. 322. Ibidem etiam p. 324. prostat mercuriale penta-
culum contra omnes morbos mercuriales. Varia itidem
passim occurunt supersticio & ridicula paucis adhuc, loco
epimetri, & quidem jucunditatis, sive detegendæ fraudulen-
tia & dehortationis ergo delibanda. Sic minus laudabilis
census illud existit contra febrem tertianam ex clavo patibuli,
de quo Buxtorfius in Lexic. Chaldaico Clas. 7. p. 364. Ejusmodi
curam etiam ridiculam quartanæ, (ubi quippe per aliquot
dies quispiam schedulam gestavit verba hæc continentem:
seit Fleisch gibt gute Suppen) annotavit Timans l. 8. cas. 20.
p. 367. Incidens in ejusmodi res Salmuthus cent. 3. observat. 81.
inquit: multi multa ad repellendas febres extrinsecus appli-
care solent, & quidem satis superstitionis; sic alii frustulum
ligni sambuci excavant, seu à medulla interna liberant, postea
novem millepedes induunt, & obduratis foraminibus summo
mane febricitantibus, altum tenentes silentium, hoc est ne
verbum tum proloquentes, de collo suspendunt, atque ita
novem dies relinquent. Quibus elapsis redount mane &
idem cum silentio tollunt, inque flumen projiciunt. Hujus
vero periapti nos superius etiam fecimus mentionem, sed
non adeò suspectâ veste induiti. Alii sic pergit Salmuthius, ra-
dicem tormentillæ recens effossam stragulis subjiciunt. Alii
Q. Sereni Sammanici illud Abracadabra schedulæ inscriptum,
& in linteo ligatum appendunt. Quod sane, ut alias supersti-
tiosum, & à fide Christiana oratione inhibitum, Ambrosius bal-
neator quondam Dessianus in frequenti & felici usu habebat.
Quidam vero ad febricitantem vocatus, insolenter gloriaba-
tur se certissimum & experientiâ sapienter comprobatum habere
contra febrem remedium; atque in fasciculo quodam id
agrotantis collo alligabat. Hic sanitati restitus, illum-
resectum inspicit, & hosce rhythmos Germanicos inscriptos
reperit:

Ein Fuchsbeß und ein Mardern-Hut

Sind beyde für das Kalte gut.

Ante viginti annos, cum studiorum gratia Lipsia cultæ degrem, vetula quæpiam ibidem verba ista Germanica, paucis immutatis, scilicet

Ein Wolfshels und ein Fuchsenhaut.

Sind beyde für das Kalte gut.

literis inversis, vel retro scripta illa in charta collo appendenda dedir, quæ verba non nisi speculō opposita in eodem justa rielegi poterant; atque inde etiam cessasse febres asseverabant. Hæc licet ridicula, civilia tamen magis sunt, quam illud, quod quispiam mulieri cuidam, gravissimos dolores oculorum patienti, in chartula complicata & panno inclusa appendit, atque severissime, ne eam aperiret, interdixit; ipsa vero doloribus postea sublevata, tanti remedii descriptionem cognitura, chartulam aperuit, inque ea hæc verba perscripta invenit: Diabolus tibi oculos eruat, & foramina stercoribus replete. De ultimo hoc yideatur *Simon Majolus* tom. 2. colloq. 3. diss. *Cani-*
cul. p. 279. De ejusmodi schedula a Cesare Henrico Magno cuiquam suo ministro quartanâ laboranti admissâ, à qua etiam accepta convaluit ille, verba prostant consignata *Annales Tima-*
mum l.c., ubi opinatur autor ex terrore subito concepto, ob medelam à tanto medico admissam, ortum illum esse effectum. Negandum autem non est, quod sinistri affectus animi, & que a boni ad corporis constitutionem vel alterationem multum valeant conferre: dum scilicet in febribus etiam materia paroxysmi, eâ ratione fundi, supprimi, vel excuti potest; & arachæus inquietus percepto terrore sopitur qualis aut ligatur. Verum utrum liceat pro bono ejusmodi effectu sperato, sed dubio, si instrumentum affectum terroris ira, &c. excitare, juxta quorundam mentem, alia occasio comodior de illo differendi nobis alicubi concedatur, ubi disquiremus, utrum pro morbis curandis morbos excitare liceas. Quoad illam modo dictam curationem forsitan addi posset, quod istam forte confidentia concepta erga schedulam à Cesare missam non parum promoverit. Cui plura arrident.

arrident de schedula ejusmodi, certis verbis notata, & abrofa
barba Mareschallo cuiquam quartanâ laboranti admissa ab
Henrico quarto Franciæ & Navarræ Rege, non sine lectionis
jucunditate hauriet ex *Frestagii nobilibus medicis c. 39. p. 194.*
Faciunt itaque huc verba *Job. Rhodis cent. 1. obs. med. 17. p. 194.*
contenta: spiritus, ait, atque sanguis imaginatione & appe-
titu agitantur. Inde plures, nullius momenti amuletis, imo
ridiculis persanati. Cujusmodi perhibetur vetulæ cuidam
adversus quartanam jocose præscriptum:

Donna ria, tu cri giouane puttana:

Ora vecchia sei tu fatta russiana.

Nec, ceu pergit autor, eō efficacius putarim amuletum ad He-
mitritæum Q. Sereno decantatum, aut carmen apud *Trallia-*
num lib. 12. cap. 7. Fabulæ verò similimum, quod *Suidas in histor.*
commemorat de *Galeotico medico*, qui morbos verbis fugavit;
hæc Rhodus. De voce *Abracadabra* verò, frequenter in febribus
olim & hodiè subinde usitata simplicibus & impiis homini-
bus, multajam non movebo; de origine interim vocis dictæ,
illiusq; effectu, unde nobis ea videatur dependere, alio in loco
nostrî hujus scrutinii speculationes nostras aperiemus. Fræ-
terea quomodo istud *Abracadabra* soleat applicari ex dicti *Qu.*
Sereni versibus sequentibus videre licet:

Mortiferum magis est, quod Gracis iuri reitatio,

Vulgatur verbis: hoc nostrâ dicere lingua

Non potuere ulli, puto, nec voluere parentes.

Inscribes chartæ quod dicit Abracadabra:

Sapius, & subter repetis, sed detrahis summas,

Ut magis atque magis desint elementa figuris:

Singula que semper rapies, & cætera siges,

Donec in angustum redigatur litera conum.

His lineis nexit collum redimire memento.

Videantur etiam in hunc locum commentantes, vel attingen-
tes illam vocem *Abracadabra*, *Robertus Keuchen* in prolegomenis illius
libri, *Rodolphus Goclenius phys. generalis lib. 2. p. 426. &c.* Adde s's
etiam

etiam his loca allegata in Excell. Joh. Pauli Wurfbainii *Salamantinologia* p. 121. &c. in *Nobil. Jac. Pancratii Brunonis Lexico medico*. *Castelli renovato sub eadem voce*. & in *Mich. Freudii Gewisse sens. Fragen von der Sauberey quæst.* 218. n. 10. Mentionem quoque illius vocabuli facit *Agrippa philos. occult. lib. 3. c. 11.* *Soldanus de Dis Syria lib. 1. c. 11. p. 120.* & *Camerarius hor. succis. cent. 2. c. 76. p. 300.* De eadem voce etiam non nulla, & unde eadem derivanda videatur, legenda prostant apud *Andr. Beyerum aditament. ad Seldeni Syntagma p. 207.* & *Santbertum de sacrific. veterum p. 578. &c.* Restant adhuc quæpiam istiusmodi ludicra recentenda, ut appareat quod casu, vel alia causa instructa istiusmodi vana, vel etiam amuleta quædam inefficacia quæpiam efficaciam subinde exserant. Sequentium vero facit mentionem *Campanella de sens. rerum lib. 4. f. 196.* videlicet, quod mulier literarum ignara schedulam contra febrim hominibus affixerit his verbis notatam:

Gott gebe dir eine böse Woche.

Sic Agyrtam sequenti amuletō chartaceō non paucos à febribus liberasse, testis est *Mollenbrocchii tr. de arthritide vaga scorbutica c. 10. p. 159.*

Ich heisse Doctor Scipio

Bin ich nicht zu König-sec/so bin ich doch anderswo.

Accepi etiam in Dania aliquando malitiosum hominem schedulam hanc frequenter in febribus adhibuisse; in vernacula verò illa lingua conscripta fuerunt verba hæc, quod febris vel deserere, vel Diabolus patientem febre laborantem afferre debet, atque eodem vel centum homines sanati dicuntur. Compertò autem ac patefactò illò facinore nequam iste suppliciò justo dicitur affectus. De ridicula atque illicita cura quartanæ per barbam abrosam, eamque cum quatuor versiculis scriptis affixam, videatur quoque *Camerarius Syllog. mem. cent. 7. part. 6.* Ejusmodi jocosa atque superstitionis, ut & diræ imprecations quandoque simul annotatae prostant quoque apud *Sachsen Gammarol. p. 869.* *Ursinum accerr. philol. p. 466.* *Rees camp.*

camp. Elys. qu. 23. §. 17. & 18. Mylium antidotari. med. chym. l. 1. c 6. p. 62. Mich. Frendius Gewissens- Fragen von der Zaubererey qu. 214. p. 437. Fritagium l. c. Joh. Wicrum de prestigiiis Demon. l. 3. c. 18. p. 572. Sim. M. jolum dieb. canical. tom. 2. colloqu. 3. p. 279. Joh. Praetorium Alethiomantia p. 165. Jac. Dan. Ernst in Ges muchs ergerlichkeiten 34. Gespräch p. 639. &c. Ehre G. Dan. Colbergium disp. de errorib. popular. Gryphwald. 1688. Plasterum prax. l. 2. c. 2. & Piens de febr. c. 8. p. 277. &c. Sed de his supersedeo in praesenti plura compilare ludicra, quæ stupenda præstisſe interdum visa sunt, quamcunque etiam ob causam ignotam concurrentem. Atque hæc tradita potius dehortationis, quam imitationis gratia legenda aut exponenda esse volo; quæ tamen à vulgo non raro in usum vocantur, & in primis in febris curandis.

Febres excitantia.

Priusquam classem hanc de febrifugis deseram, anne etiam Petiam id ex Rattray theatr. sympath. p. n. quod pisces febricis febrem inducere dicatur prehensori; quod si verum est, febris que non placeat cuiuspiam, notari potest. De eodem pisce idem illud ex Cardano & Scaligero refert Anton. le Grand curioso rer. abditar. perscrutatore p. 181. Quæ alias de oleo, in quo scarabei cornuti cocti fuerunt, autores recensent, quod scilicet febris confessim iis inducatur, quorum arteriæ brachiales illò inungantur, non attingam hoc loco, cum forte illud non omnes inter amuleta recipiant; cui placet interim de hoc videat citatum Grandum l. c. p. 21. De iisdem præmissis & allio anno indito febribus pariter accidente, agit etiam Paul. Zachias qu. medic. leg. libr. 3. tit. 2. qu. 3. f. 246. &c. Sed cornua scarabeorum superius, autorum ductu, inter amuleta febris opposita tradidimus. Porro Petrus Borellus cent. obs. 13. inquit: iberis planta, pedum plantis supposita, ex Fluddo febres tollit. & si deinde a quodam tangetur, morbum contrahet &c. Sed bellum remedium, Satanæ nequitia non obscure conspurcatum. Huic quippe negotio nihil nisi nomen Diabolice actionis vel artis deest; cum Sagæ eum in modum plurimum procedant:

dant in suis curationibus; quæ dum ab aliis demunt morbos, in alios transferre illos sat agunt. Magia etiam ideo suspecta est. *Henr. Kippingio Institut. phys. l. 2. c. 7. p. 99.* quod illa morbos mortemque in plantas, bruta & homines inducat. Utrum autem naturali modò transplantationis negotium illud semper accidat, quis credat facile. Licet quidem contagii ratio, simile quid in aliis subjectis excitare videatur, queritur tamen primo, an propter ista contagia propagata desinat morbus in iis, à quibus abiit morbifica materia in alios, mediante glaucomate quodam. Sic novi prostibulum quandam aliquando persviasam sibi habuisse, se liberatum iri à lue sua veneera, si in amplexus maris imunis illius, vel sani iterum veniret. Alius chirurgus pestilentialis nequam syasit in peste, ante aliquot annos grassante in loco quopiam mihi noto, infectis, ut plenis buccis halitum largum in sani cujuspam alterius faciem inflarent, quo eosdem à lue pestilenti immunes futuros asseveravit. Annon ἐπιχαιρεῖνανον & Φιλάρεγυ hunc sibi eo suā turpem messem promisisse conjiciamus, vel colligamus; aut an facile diffiteamur similia præcepta Cacodamonis scholam minus sapere? Non ignotum est etiam vespillones pestis tempore simili afflatu & incusso terrore in homines sanos pestem derivasse. Diaboli verò (qui αὐτὸλύων audit Apocalyp. 19. vers. 11.) in schola alias lex hæc non est ignota, quam mage interdum fassi & experti sunt, trimendō sepe exemplò: videlicet, dum hi à magistro suo instructi fuerunt, ut morbos ab aliis suā nequitia demtos in alios, & agnatos vel consanguineos sape, vel tandem saltem in bruta istorum hominum, (non sine majori sepe in sequente detimento) traducerent, aut ipsimet perirent; cuius rei fidem faciunt annotata apud *Job. Bodinum de Daemonomania l. 3. c. 2. p. 299. &c.* Sic Dæmonia olim à Christo ex obfesso pulsa, veniam ab eodem in porcos Gadarenorum irruendi expetebant, velut ad discimus ex *Luce 8. v. 32. & 33.* Dehinc num in transplantatio-
nis negotio ita concentrari possit materia morbifica, ut transfeat in rem certam vel medicamentum à morboſo ſubjecto, &

an hōc p̄f̄suppositō iste collectus penus morbosus in alias sensitivas vel minus sensitivas creaturas trajici possit, uti à nobis dictum (& jam ante forsitan notum est,) h̄c inquam rimentur curiosi. Experimur enim quotidie, quod ii, qui exgrotis curandis adh̄arent clinicā suā operā satis diu, atque infallibiliter varia contagionis adminicula (scilicet mediante sudore, exspiratione, salivā, lotiō, aliisque excrementis) ex illorum morbis in se citius derivare possint; attamen inde nihil mali vel morbi similis colligant aut experiantur. Utrum ergo juxta vulgi opinionem migret contagium, ob momentaneam quāpiam p̄f̄sentiam, in homines vel bruta circa ista in compita rejecta commorantia, aut si transiliant solum vel tangant etiam reculas istas, vel res transplantationi destinatas; & an negotia ista legitimae transplantationi rectius, quām incantationi tribuenda fint, trutinent ii, quibus non intercedit familiaritas cum simplicitate aut credulitate. Imo quod magis mirum, morbos chronicos potissimum transplantationis facilitate (modò non vacillante ausu vel fallacia) moliuntur artifices illi curare, in quibus tamen non adeò velox vel subtile est contagium, quām in morbis acutis. Et eccur etiam non afficiuntur prius proxeneta, vel qui propinquius tractant & contrectant res istas transplantationi & projectioni in loca publica destinatas, quām ubi denique defixa arboribus, sepimentis, aliisque rebus, vel defossis in triviis aliisque locis existunt; Cur inquam denique in transseuntes, appropinquantes, cädentes, vel in attingentes res istas, transilit impetu, & quasi jussu quopiam agmen illud morborum. Inquirant itaque male creduli in nexum hujus operationis, num natura suo circulo relicta isthac exequatur, & adeò ad nutum & voluntatem istiusmodi medicantium se componat; vel an ludus & ludibrium Satanæ actionibus his intersit; aut an casus vel confidentia beet homines istos aliquali exceptatō eventu. Amplissimum verò pallium alioquin *natura* affingitur, quō multa bona, nec pauca mala conteguntur. Alioquin sagarum medicantium negotia vulgo non ignota sunt

sunt: ubi juxta certum numerum vel seriem ægroti ab iisdem sanari dicuntur, dum quintus, septimus aut nonus &c. sannorum in ordine, illarum sub curatione, perire creditur. Hinc etiam rumor addit dictis iis, quod benefici talismodi medicastræ non admittant certò & fatali vel internecino tempore five termino eos, quibus bene cupiunt, vel quorum autoritatem verentur, sed aliò tempore magis securò eos redire jubeant. Sed nolumus his diutius immorari, cum Dæmonis inequitia satis alias nota, & à nobis pluries non obscurè indicata sit. Videatur interim in hanc rem *Sim. Majolus diebus canicul. tom. 3. colloq. 3. p. 278.* O! cœcas interim hominum mentes transplantationibus ejusmodi indulgentes, quibus proh! dolor, boni æstimii, alias medicos inhiare observamus, qui non omnia istiusmodi suspecta fortassis accurate satis trutinant. Denique monitum *Plini* claudet hanc nostram sententiam, inquietis: Magi solettes sunt in fraudibus suis tegendis.

Fœcunditatem conferentia & sterilitatem cohibentia.

Non immerito in catalogo nostro periammatum attingimus etiam ea, quæ sterilitatem cohibere, ac fœcunditatem procurare creduntur; & quidem adversus pharmaca, quæ malignâ quâdam proprietate, & occultâ sterilitatem inducere dicuntur. *Hier. Cardanus* verò statuit Priapum lupi gestatum facere contra istâ infirmitatē, illiusq; fascinationes solvere. Alii efferunt adamantem & hyacinthum. Antiqui hypericon vocabant fugam Dæmonum. Eadem vis etiam tribuitur scillæ, eryngio, rutæ, sagapeno, ab utroque conjugे gestatis, quorum mentionem facit *Rivinus prax. med. l. 15. t. 15. p. m. 384.* De similibus, quæ impotentiam virilem aut sterilitatem à fascino metuendam arcere dicuntur, nonnulla reperientur inter periammata fascinationem infringentia. Contra impotentiam ex beneficiis oriundam amuletum sequens laudat *Doctor. Joh. Michaelis Colleg. MS, ad Roflincij Chymiam:* Recipiuntur florum

hyperici, aquilegiz, foliorum paridis ana pugilli tres, seminis hyperici, granorum Paridis numero tria, mercurii vivi, nuci inclusi & bene muniti drachmæ duæ, fiatque ex his amuletum. *Plinius* & *Ruehus* dicunt abortaci ramum pulvinari subiectum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur, valere, veneremque illum stimulare. *Georgius Pictorius yuvaloxivnd* c. 2. tradit ex *Kiranis medis* svasu, quod mulier, quæ grava esse gestit, dentem pueri septennis auro vel argento inclusum, brachio nudo alligatum gestare, atque sic conjugali conversatione maris uti debeat. Utriusque coenantis brachio dentem appensum generate facere eos, asserit etiam *Leu. Fischerus* corpore med. imperial. p. 183. Confer de hoc amuleto etiam *Hildebrandus mag. nat. l. 1. c. 37.* Sed *David Horlicius* in *de cur. gravid.* false deridet istum dentium usum, sicut que jocans, ut potius capita equorum vel boum appendantur brachiis aut collo pro isto effectu potiori expectando. *Constantinus lib. 12. cap. 27.* refert, quod semen ruminis seu lapathi sylvestris sinistro sterili mulieris brachio adalligatum, eam fœundam reddat. Eadem ex *Africano* indicat *Joh. Jac. Weckerus de secretis l. 5. c. 4. p. 176.* Propter idem amuletum ex *Africano* allegatum videri etiam potest *Mich. Baptius im wunderbarl. Leib- und Wund-Arzney Buche part. 1. p. 94.* Prostat etiam ibidem annotatum ex *Plini lib. 3. c. 15.* quod similes effectus possideat seta ex mulæ cauda in coitu ipsi extracta, atque circa corpus mulieris graviditatem desiderantis ligata. Ex eodem autore fortassis petita sunt *Baldas. Ronsei venat. med. p. 81.* quæ idem amuletum fistunt ita:

Si seta ex mule cauda religetur uterque videlicet conjux. Gottfr. Smollius in manual. rerum admirabil. c. 24. p. 129. docet etiam, quod corium cervæ uterum gestantis detraictum, & super lectum, dum coenunt conjuges, stratum fertilitatis auxilium præbeat. *Kiranus in Kiranid. à Riuino editis p. 18.* inquit: si foemina non retinet semen, & vult concipere, divinæ herbae seu peoniæ circumcingatur feminis clausis, liget etiam eadem in panno lineo formato septem colo-

coloribus, circa pectinem autem ponantur. Sed septem illi colores injuncti, perfectum quid forte spondent credulis; fortassis cento efficacior foret simplicibus & credalis. Dehinc sanguis vespertilionis suscepitus in panno, & nescientis foeminæ capiti suppositus, conciliat ipsi conceptionem, sicuti fidem hujus facit *idem autor ibidem p. 88.* Ex eodem autore id repetit *Mich. Bapst im wunderbarl. Leib und Wund. Arzney Buche part. I. p. 94.* Sed non magnam fidem videtur autor hic eidem impetrare. *Kirantes ille l. 4. p. 89.* videtur etiam vires ejusmodi tribuere annulo ex asini frano ferreo, & fine igne facto, quod mulieribus magnam venerem excitet. Sic Indis Mulieribus persuasum esse, sese fertiles reddi, si lumbis suis affricetur serpens, quæ in America dicatur boytio-pua, Latinis anguis longi rostri, innotescit ex *Gerb. Job. Vossii de Idololatria l. 4. c. 62. p. 1522.* De asparago inter alia agens *Th. Sagittarius quest. illistr. decuria 9. quest. 9.* quod olim illo recens nuptæ coronatæ fuerint; simul laudatus autor indicat ex *Dioscoride l. 2. c. 118.* quod radix illius alligata sterilitatem auferat. Præter recensita etiam os de corde cervi petitum nudog; brachio sinistro, vel collo alligatum ac gestatum, occultâ proprietate conceptionem & fecunditatrem contrahere dicitur apud *Agricolam de cervo p. 161.* de quo etiam *Huius tetrab. Serm. 4. cap. 32.* Porro *Andr. Laurentius oper. iher. apert. tr. de strumarum sanat. l. 1. c. 5. f. 10.* tradit, quercum maritimam gestatam conceptum procurare. Idem autor *l. 4. f. 11.* pergit hoc modò: ex ungula asini annulus gestatus fascinationem tollit, qua viri ad venerem inertes redduntur, ut verisimile sit, animi insolem, in ungulas quodammodo migrasse, unde gestanti σορχας & veneris stimulos quosdam excitare creditur; hactenus cirtus autor. De Mandragoræ viribus, quas velint superstitioni possidere illam, pro fecunditate mulierum concitianda, aliisque commodis comparandis, legi potest in *Dersingii f. sciculo Dissertation. 13. p. 187.* De radicis hujus usu ab agyrtis etiam commendato prolixè agit. *Reses in Campo Elys. qu. 43. f. 12. Sc.* quo in loco mentio quoque fit de Dudaim Rubeni-

co, quo usq; sunt Rachael & Lea Genes. 30: pro fecunditate contrahenda, utrum scilicet pomum mandragoræ fuerit, videlicet l. a. s. 1. &c. p. 514. De iis etiam locus extat apud Mylhum hort. philos. p. 514. qui simili illi meminit fraudum impostorum circa radicem mandragoræ occupatarum p. 519. Plura de iis utrisque non accumulo jam, cum de his partim alius locus dicendi prostet in nostro hoc scrutinio, partim etiam prolixitas vitanda dissuadeat plura hoc in loco de materia hac recensere. Prolixæ expositioni jā pariter insistere nolo de phallo, Itiphallo vel veretro factitio, quod ex varia materia olim factum & instar phylacterii collo, manibus, cingulo, auribus que portatum fuit contra mala, quæ generationem impediunt; vel quæ impotentiam, mulierumque sterilitatem à maleficiis mutuendam averterent, de quo Kircherus s. obel. hier. p. 530. aliisque plures. Denique varia passim annotata reperiuntur amuleta alia, quæ sterilitatem inducere vel solvere creduntur; quia verò ista ut plurimum veneficiis & magicis illicitis actionibus suam debent originem, præstabit illa potius retinere, quam propagare.

Fortunam & gratiam conciliantia.

DE origano si love in Sagittario (tanquam propria domo constituta) die & hora Jovis colligatur, quod gestantem conservet à periculis & *Επιχειρίαις* in obeundis actionibus conferat, docet *Aug. Etzlerus Isagog. phys. mag. med. c. 2. p. 63.* De trifolio vel quadrifolio, quod illō quidam fortunam sibi comparare studeant, idem *autor agit c. 6. p. 130.* atque ab hac sententia non plane alienus consensus videtur autoris illius. De rejiculo autem atque ridiculo usu illius, pro dicto & aliis scopis alias commendato, plura dicenda restant in subsequentibus. Verbenæ usum, eum & in alios vanos scopos à quibusdam commendatum explodit etiam *Emilius Macer de herb. viribus c. 58.* Eundem effectum fortunæ comparandæ tribuit quoque lapidibus cancrorum constillatione certâ collectis *Etzlerus l. a.* Quod etiam Heliochyrisi flos collectus vel decerpitus sole existente

stente in Leone & trigono Jovis & gestatus autoritatem conciliet & splendorem virtute suâ solari. Item quod flore illo coronati gloriam & autoritatem sibi conciliare possint, juxta *Theophrastum*, testatur *Ezlerus* l.c. p. 1. c. 4. p. 97. Sic qui lapidem meletitem vel lethæum gestat, & apud reges & apud Judices venerabilis erit, ac omnium denique gratiam favoremque demerebitur, uti annotatur apud *Dioscoridem in nothis* p. 476. Abstinemus hoc in loco recensere multa alia, quæ gratiam, favorem ac judicis mitem sententiam comparare dicuntur, quæ, uti in sequentibus facturi sumus, non immerito etiam jam proscribimus, eaque Daemonis arte instructa ut plurimum vel vana censemus. Sicuti census etiam illius fuit illa tunica, quâ amictus sceleratus quispiam crebrò in judiciis fuit absolutus, cuius mentio fit in *Christi Liebs Abend-Gesprächen* cent. 1. p. 414. Nolumus etiam hoc loco inquirere in id de tunica Christi à *Jannensi* prolatum, quod Pilatus eâ induitus à Tiberio citatus bis non potuerit malè excipi, nisi tertio, ubi consilio *Veronicae* dempta fuerit vestis illa. De tunica illa, quâ factus quandoque induitus nascitur (ab obstetricibus dcs Kleidigen dicta) quod eadem gestata corpori affixa ad causæ victoriam multum adjuvet, juxta credulorum & superstitionum opinionem, confer sis *Hier. Jordanum de divino in morbis* l. 9. p. 37. & *Lev. Lemnium de occulti. nat. mirac.* l. 2. c. 8. Porro adipem leoninum inunctum, vel cor exemptum, sole propriam domum tenente, ac gestatum, autoritatem & gratiam apud Reges conciliare testis est *Aug. Ezlerus* l. a. c. 4. p. 100. Idem autor ibidem cap. 2. p. 66. vult corallium pro amuleto gestatum mundare sanguinem, amorem & benevolentiam conciliare, *εὐτηχίαν* largiri, inimicitias pellere, malaque omnia avertere. De *eliotropii* viribus elusis, quod minus gestanti insignem conciliet penes homines favorem, aut quod de absente illo nemini, nisi dextrè & loqui & sentire liceat, videatur, contra *Albertum Magnum*, quid sentiat *Grabinus de medic. simplic. facult.* p. 103. De modo quomodo quis inter plures mensæ accumbentes experiri possit, quis sibi minus faveat, mediante,

178 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
milvi linguâ, & herbâ verbenæ, videatur Schmid in Thesau-
secret. part. 2. p. 26. Nulla aliâ herba est in vegetabilium regno,
quæ ad plures Magicos usus admitti sivevit, quam eadem
verbena; adeò, ut varia etiam nomina ideo, & ob alios effe-
ctus plures assignatos illa sit sortita, quæ Jonstonus annotat in
regno vegetab. c. 14. p. 239. Sæpe etiam verbenæ aut verbenacæ
frondium, vel arboris fit mentio in autoribus, quod inde
quidam factum credunt, quia verbena ex lucis sacris ad indi-
catos usus fuit petita; vel quia 2que ad sacros usus admissa
fuit, atque arbores desumptæ ex luco sacro, de quibus plura
Mart. Lapenius de strenis p. 128. &c. Nescio interim utrum bot-
anici verbenæ locum suum natalem facile assignent in lucis,
ubi crebro crescat vel reperiatur.

Fulgur, fulmen, tempestatem aut tonitru- avertentia.

Sequuntur jam, quæ tonitru, fulgur, tempestatem, & quæ
mala inde oriuntur, averttere existimantur à quibusdam.
Phocæ marina autem pelle m qui gestaverit, immunis reddit-
tur à fulmine, ut & animal ipsum, dum vivit, ceu docet Rauray
theatr. Symp. p. 26. De eadem vi marini vituli, atque leonis pel-
le, quod contra fulmen valeant, sicuti alia solaria cuncta, suô
aliorumque testimonio comprobat Augst. Eizlerus Isag. phys.
mag. med. c. 4. p. 121. Quo in loco eriam cujuspiam Talismatis
leonini fit mentio, quo Marianus Mathematicus se à fulminis
pavore liberasse dicitur. Mezaldus præmittens non nulla de-
nolarum & campanarum tinnitu utili contra tonitrua & ful-
men, pergit hunc in modum: quicunque tergore fluvia-
tilis equi, quem hippopotamum nuncupant, circumsepti
fuerint, nequaquam à fulmine tanguntur. Quin & noxiæ
non erunt tempestates, ut Archibius ad Anisochem Syrie Regem
scripsit, si obserato fictili novô rubera, in medio horti, vel
agri fodiat; per cuius ambitum plerique etiam laurum
multam eam in rem plantant. Alii aquila pennas (fortè
quæ aquila immunis à fulmine dicitur apud Plinium liv. c. 5.)
aut-

aut vituli marini pelle in medio horti, vel per quatuor ejus angulos suspendunt. Bulbus non sui corporis exiguitate fulminis impetum evadit, sed adversam, & fulminis ictum retorquentem naturam possidet; hactenus tradita vero allegat Job. *Jac. Neckgrus de secret. lib. 12. c. 2. p. 620. &c.* De hippopotami eadem efficacia ex *Philostrato* allegato agitur *ibid. lib. 13. c. 9. p. 651.* Idem autor *l. a. lib. 12. c. 2. p. 622. & lib. 13. c. 19. p. 651.* scribit, si voles grandini irruenti occurtere, vituli marini pelle vel hyænæ aut crocodili per horti vel agri spatia circumferas, & in eorum congressu suspendas, quemadmodum scripsit *Philostratus*. De vituli marini corii efficacia dicta, quod a fulgore nos tueatur, idque fiat, quia leonis celestis cordi subest iste vitulus, agit *Mars. Ficinus de vita cœlitus comparanda l. 3. cap. 14. p. 232.* Vitulum illum non tangi fulmine legere quoque est apud *Taubmannum in Virgil. p. 371.* Abstrusam & occultam illam proprietatem pellis dictæ, eamque non negligendam censet itidem *Bald. Ronseus Epist. med. 24. p. 78.* Non minus etiam ibidem laurus, eum in scopum magni olim estimatæ, mentionem facit autor. De paulo ante dicti vituli marini, crocodili vel hyænæ etiam pelle, quod grandini obviet, si per spatia possessionis circumferatur, & in villa aut cortis ingressu suspenderatur; quas vires etiam eum ob finem adscribant noctuæ, patentibus alis extensæ atque suffixaæ, ex *Palladio* refert Job. *Henricus Ursinus acerra phil. p. 150. &c.* ubi autor citatus yanas has observationes & superstitionem illam adhuc hodiè notam & usitatam ex symbolis sapientum ortam esse memorat, &c. De hyænæ pellæ a fulmine præservante videantur etiam *Plutarchus sympos. l. 4. qu. 2. & Cœl. Rhodiginus antiqu. lecl. p. 1617.* Deploribus iis, quæ hactenus adducta, & contra varias injurias cœli ac tempestatem hortis ac vegetabilibus imminentem commendata sunt, uti & aliis similibus agit quoque *Ant. Mizaldus de secret. hort. l. 1. c. 14. & 15. p. 38. &c.* Sic etiam delauro & ficu, quod non tangantur a cœlo, uti & de vituli marini tergore, hyænæ pelle, & viti alba non proletarios autores illud prodere, (ceu ideo etiam nautæ iis vel a sua muniant, ne fulmine icta

desfragrent atque decidant) de his cum in modum loquitur Rattray l.c. p.189. De marini vituli pellis effectu & laurus ac fucus efficacia eadem, agunt quoque Cardanus de subtil. l.7. Rhodiginus Antiquit. l. 12. c 9. Lemnius de occult. nat. l. 2. c. 28. Eadem amuleta & hyacinthum qui attingant autores, allegant itidem Joh. Georg. Schiel Bibliotheca enucleat. p.307. De eodem effectu fucus, & applicatione ad moralia sacra, speculationes suas detegit Joh. Henr. Ursinus arboreo Bibl. c.34. p.449. De laurus viribus dictis nemo olim inscius fuit vel dubius, velut id etiam Lattantius metrice exprimit ita:

Fulgura non metuo, pellunt ea germina laurus.

Hinc tradunt etiā de Cæsare Augusto, quod ille fulmina nimis timens, circa suum palatum ponit vel plantari curaverit laurus arbores, & exortâ tempestate corollam è lauri foliis conexam capiti imposuerit, circa corpus vero pennas aquilarum fixerit, ac pelle vituli marini induerit, de quo Suetonius & alii. De lauru videatur etiam Henr. Kornmannus de natur. & mirab. quatuor elementorum p. 220. Martin. de Ros singular. part. i. l.2. c. 12. Erasmus Adag. fol. 103. Mars. Fiesnius l.c. Cornel. à Lapide p.1013. in Ezech. c. 8. Phil. Picinellus mundo symbolic. tom. i. l.9. c. 16. Barthius ad Claudian. paneg. 4. Honor. v. 3. De vituli marini corio & lauru itidem laudata Ronseus in Epist. med. 24 p. 78. De lauru & fico idem hoc sentire Guili. Gratiarolum constat ex Joh. Jac. Wockers secret. lib. 13. c. 12. p. 657. Confer etiam Mart. Lopeniū de strenis c.3. p.133. De lauru quoque illud adstruentia vide contenta apud Joach. Camerarium cent. 1. Emblemata. 35. p. 71. De fico, pelle marini vituli, lauru, & aquila similia annotata prostant in Joh. Adami Weberi part. 2. der Unterredungs-Kunst p. 375. De fico item illud memorat Plutarchus in sympos. l. 6. qu. 10. Non est nostri propositi hoc in loco prolixius dispicere de causis probabilitibus, quas quidam de laurus effectu putato prætentunt, videlicet, quod ob rotundam suam figuram vel flexilem statum non ita laedatur à fulmine, cum non renitur eadem violentia. Verum de lauru inane illud esse commentum, cum fulminata & fulgorita sit observata, colligere licet ex Sennerti epitome

epitome natur. scient. l. 4. c. 2. p. 304. Ursin carboreto Biblic. 42. p. 550.
Georg. Hornii histor. natur. l. 2. c. 2. p. 86. Mylis horto philos. p. 283.
 Ibi etiam de rationibus agitur, cùr laurus alias à fulmine
 credatur immunis. Conjecturam illius asserti de lauru ex *Fra-*
castorio vide apud *Grubium de transplantatione morborum* p. 4. &c.
 Rationes etiam illius effectus, & amuleta plura idem præ-
 stantia, & à nobis minus memorata prostant apud *Libert. Fro-*
mouidum in meteorologie l. 2. c. 3. art. 8. p. 58. Autor hic verò ibidem
 p. 59. de hac materia claudit suum discursum his verbis:
 omnes, inquit, autores ab aliis accepisse se isthac referunt,
 nec ullus sibi satis fudit. Sunt tamen, qui patrocinantur ha-
 ëtenus refutat̄ opinioni, adstruentes laurum non tangi ful-
 mine, idque inter prodigia referendum esse, ac præter natu-
 ram accidisse, quod à *Cardano* annotatur lib. 12. de subtil. videli-
 cet quod Romæ arborem lauri fulmine ietam esse memoret,
 velut id defendere novimus *Aug. Erzlerum Isag. phys. mag. med.*
 c. 4. p. 90. Porro meram fabulam esse id, quō dicitur *ficus* &
 laurus remorari fulminis impetum, pronuntiat *Honorat. Fa-*
ber de plantis tr. 1. l. 2. p. 88. subscribunt huic negationi *Broders*
miscellan. l. 3. c. 3. tom. 2. Fac. critic. Gruteri p. 489. *Frenzelius* disput.
Witteborge habita de lapide fulminari. *Vossius de Idololatria* l. 2. c. 12.
 p. 369. qui citat *Ludov. Vairum* lib. 2. de fascino. c. 14. *Gottfr. Voigtius*
physical. Zeitvertreib. cent. 2. No. 78. p. 482. *Henric. Luberius von*
der Wassen Cur. p. 157. &c. Fabulosum etiam illud assertum,
 de lauru & vitulo marino pronuntiat autor exscriptus in
Rattray theatr. Symp. p. 642. De vitulo marino idem illud nega-
 tur apud *Joach. Camerarium* cent. 4. *Embl.* 68. p. 136. De plurimis
 rebus memoratis, irritis s̄pē deprehensis locus, itidem extat
 apud *Exc. Frid. Beckmannum systemat. phys.* l. 3. part. spec. c. 25. §. 54.
 p. 293. Jungatur de eodem argumento agens *Mart. Zeilerus*
quest. variar. cent. 2. qv. 73. p. 358. Quo in loco e iam variā non
 spēnenda inspergit de tonitru huc facient a. De quibusd: m
 ex iis, juxta sententias autorum examinatis, a que indubium
 vocatis videatur quoque *Job. Christ. Huius* - *Hagen exercit.*
phys. de materiis notabilibus exercit. l. p. 22. §. 21. &c. De his & aliis

contra tonitru lzfionem paſim commendatis atque examinatis ſimiliter elegans diſcurſus reperitur in *Francisci Luiſigen Schau-Bühne vol. 1. colloqu. 2. p. 215. &c.* Pluribus testimonis idem adſtruēntibus porrò jā non in hio, cūm fortè non paucus numerus alius eorum ex aliis autoribus colligi poſſit. Praeterea pro grandine, tonitru & fulgure avertendo, ne quid iis laedatur, hypericon & corallia rubra, non vero obſcurè rubentia, facere dicit *Khunrath medull. deſtillator. p. 1. p. 209.* Impenſe etiam laudat corallia *Cnæffelius appendice ad Miscellan. Acad. Leopoldino-Cefar. Curios. Dec. 1. Ann. 6. & 7. p. 64.* De hyacintho *Mars. Ficinus de vita cœlitus comparanda. l. 3. c. 12 p. 220.* ita: *Serapio* ſcribit eum, qui hyacinthum vel ex eo ſigillum geſtar, eſſe à fulgure tutum, atque hanc virtutem ejus eſſe latiſſime diuulgatam; quam ſi habet, ab Jove putamus habere. Commendant aliaſ etiam lapide ceraunium, quemadmodum ex *Gulb. Gratarolo* indicat *Job. Jac. Weckerius l. c. lib. 12. c. 2. p. 621.* ferunt, inquit hic, lapide, qui cum fulmine cecidit, ut aliquando contingit, ſi in oſto ſuſpendatur, domum à fulmine praefervare. De eodem lapide & ovo in aſcenſionis feſto excluſo, ſummo que teſto illigando, uti & coralliis tritis ac in quaatuor agri angulis præcipuis ſpargendis, quod tempeſtates avertant, ex *Wiero & Fallopia* memorat citatus *Weckeriu l. c. l. 3. c. 10. p. 652.* *Morbo-dens* idem adſtruit, quod, qui caſte lapide cerauniam gerat, tutus à fulmine ſit, uti & domus, in qua aſſervetur. De lapidibus ejusmodi, qui fulmine in terram credantur præcipitati, & à quibusdam buſonites aut chelonites dicuntur, de illorum forma etiam æri incifa, vel eodem expreſſa cum ſimiſ efficacia deſignata, proſtant nō nulla in der Gottorffſichē Kunſt. *Raiſer p. 33.* Varia etiā de eo aliisq; effectibus ceraunia tributis, ipsiusque natura & origine habent *Anſ. Boët. Bootius in histor. gemmar. & Lapid. l. 2. c. 261. &c. & Job. de Laet de gemm. & Lapid. l. 2. c. 24.* Utrique hi autores etiam innuunt, quod Chelonites, Brontia & Ombria ſep̄e pro ceraunia reputentur; de quo opinioneſ illorum proſtant c. l. Superstitiōſum autem illud eſt, de hoc lapide à *Goclenio* annotatum, apud *Rastray l. c. p. 198.* Dum vero

verò de simplici, minusque superstitionis lapidis fulminaris applicatione cogito, non possum non experimentum ab amico mihi communicatum Iris adjicere: hic verò non procul à Dresdena, in arce quapiam ante sedecim circiter annos, ceraunia in orbibus vitreis fenestræ nomina, literas, aliasque figuræ consignavit, qui orbæ brevi post, exortæ eō tempore tempestate & tonitru, disruptæ plurimi. Ex quo mutuus respectus & magnetismus inter hæc duo non obscurè colligendus est: hinc si iterata de eodem experientia in posterum respondeat ei negotio observato, dubitare omnino liceret de priori lapidis effectu, fulmina scilicet arcente; & contrarium potius de illo aliente ista præsumendum foret. Asserto illi etiam species veri accedit, si vulgi relatio veritati responderet, quod lapis fulminaris filo suspensus in conclavi quopiam, præsentiens quasi futura fulmina ac tonitrua, moveatur quadantenus, antequam eadem orientur. Imò assensum vel attentionē meretur prior observatio, si relatio illorū pariter respödet experientiæ, quod res semel à fulmine tactæ, facile pluries postea idem illud expiantur. Ceterum de ceraunis origine & nominis derivatione, si lubet, videatur *Th. Bartholinus de luce animal. p. 9.* Adjungantur eidem de eodem lapide agentes, *Wormius Musæo p. 75.* & quos allegat *Exc. Ge. Francus disp. med. de lapidicina microcosmi Heidelb. edit. 1635.* Porro pæonia radicem in navi conservatam compescere tempestatem volunt quidam, quod tamen inter superstitionis refert *Pauli quadrip. Botan. class. 2. p. 107.* Deinceps sedum in tegulis seri, quod vulgus tales domus fulmine non feriri credat, constat ex *Joh. Jonsoni regno vegetabil. c. 6. p. 399.* Fortè hæc ratio est, quod in pagis passim in tectis aut parietibus cœlo expositis crescere non raro dictū sedū majus hodie adhuc conspiciatur; si nō pro medela in oris siccitate aliisque usibus medicis in peste, febribus aliisque morbis a vulgo expeditis adeo studiose assertetur. Subiectimus etiam his adductis amuletis nonnulla ex *Adriani Turnebi Adversar. l. 18. c. 12. p. 548.* alliorum capita, inquit, ad multarum monoxarum depulsionem valere animis vetustas imbiberat.

Colomella etiam ovis, quæ incubantur, illa sub sterni utiliter ad-versus tonitrua putat; ejus verba verò legenda sunt lib. i. c. 5. Plurimi etiam infra cubilium stramenta graminis aliquid, & ramulos lauri; nec minus allii capita cum clavis ferreis sub-jiciunt, quæ cuncta remedia creduntur esse adversus tonitrua, quibus vitiantur ova &c. hactenus *Turnebus*. De supersti-tiosa gestatione Evangelii S. Johannis apud Pontificios usitata pro varia injuria tempestatis avertenda videatur *Abr. Hofmannus tr. de tonitu & tempestate p. 121.* Experimur etiam à Pontifi-ciis olim (utrum etiamnum hodiè id fiat ignoro) globis ex-tremis, seu summis turrium cacuminibus impositis varias sanctorum reliquias, Evangeliorum initia, & similia pro sco-po illo immissa fuisse. Nihil quoq; movebimus jam de supersti-tioso usu vocis Agla, (Judeorum prudentiam, vel impieta-tem sapiente) contra procellas & tonitrua, de quo *Staricini imhelden Schatz p. 36.* & *Schickardus in preem. Tarich. p. 54.* Credat post hæc, qui vult, quod arbor Johanna de Orleans, (venefica alias famosa) sub qua scilicet illa sedit aliquando, non putrefat, nec fulmine tangatur, de quo *Kornmannus templo naturae p. 223.* Intactum denique nolumus prætermittere illud, si veritati & experientiæ respondet, quod capræ, canes, & feles fulmini sint facile obnoxii; hinc tempestate vel fulmine exorto & præsente svadent, ut dicta animalia homines à se arceant ex conclavi, de quo *Joh. Ad. Weberus discurs. curios. & fruct. p. 998.* & idem in der Interredungs-Kunst part. 2. p. 457. *Junge* s'is idem illud attingentem *Kyperum Instiit. phys. lib. II. c. 6. §. 3.* & *Adam Weinheimerum mundi majoris scientia natural. sect. 3. qu. 30. p. 163.* &c. Nescio num boni moniti ergo tempestivè annotem, quæ de vi tractoria respectu fulminis & quercus, salicisque suspicor. Has verò arbores s'ape tangi à fulmine (si rectè memini naturalium, vel observationum commu-nium) constat. Non tutò itaque delitescunt peregrinantes ubi iis s'ese occultantes, ac tempestati subtrahentes. In aliœ vero medulla putrefacta & arefacta fomitis, alioquin etiam notz, loco se habere videtur; quamvis salices non adeò

adeò facile, tanquam humiles, quam quidem duras altasque
arboris tangi à fulmine arbitretur. *C. Claudianus in Epist. ad
Hadrian. v. 38. Sc.*

Incubuit nunquam cœlestis flamma salicis,

Nec parvi frutices ipsam meruere Tonantis.

Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.

Interim salices annosae vel fomitis materiam alioquin, propter
medullam putridam atque arefactam dictam, præbentes atq;
continentes, citius flammarum concipere videntur, quam tene-
re salices, & virgulta earum viridium. Quæ fulmini etiam
alioquin magis obnoxia sint, attingit *Schottus phys. curios. lib. 2.
cap. 20. §. 5.*

Hæmorrhagias compescientia.

PAndimus nunc scrinia iis periammatibus repleta, quæ ad-
versus hæmorrhagias varias directa sunt: Pro iis vero ob-
stipandis chorum ducit Hæmatites, de cuius applicandi modo
manuductionem collige ex autoribus citatis apud *Bauschium*,
pag. 84. & 103. De huic operandi modo inferius adhuc non
nihil occurret. Innumerous alios ferè autores, quos observa-
vimus, præter istos citato in loco *Bauschii* reperiendos, sponte
præterivimus; nec recensere hoc loco voluimus, prolixitaris
vitanda ergo. Nullum enim amuletum adeò frequenter, &
quidem etiam pro amuletorum efficacia probanda ac defen-
denda allegatur, quam Hæmatites & Ætites. Interim quia
multis non respondit effectus, de lapide dicto, passim alioquin
commendatus, attentionem meretur usus illius, ob vim lau-
dabilem comperram in muliere quapiam lochiorum nimio
fluxu laborante; velut demonstratur hoc in *Miscell. Acad. Leo-
poldino-Cesar. Curios. Dec. 1: anni 6. & 7. obs. 62. p. 9.* Añectatur huic
loco etiam *Roflincius l. 9. meth. med. Specia. sect. 6. c. 12.* De eodem
lapide à muliercula iteratis experimentis decantato in men-
sium & narium hæmorrhagiis, qui vero nunquam in peste,
contra ejusmodi sanguinis fluxus suspensus effectum exopta-
tum præbuit, fidem faciunt verba ap. *Ibrand. Diemerbrackum.*

de peste l. 3. c. 10. p. 240. Veneratio quoque affulget illi lapidi,
 & par esset, ut imitaremur historiam & applicationem illam.
 (si sine superstitione, consecratione , aut alia malitia execranda
 præparatus fuit iste lapis) annotatam apud Boyleum de gem-
 mis p. m. 193. &c. De eodem lapide eoq; Agate potius reputatō
 idem pluribus instructus experimentis, & quod ex vena secta
 sangvinis fluxum impediverit, agit iterum de specificis medicam.
 p. 171. &c. Jaspis ruber etiam manu compressus, vel gestatus,
 qui à quibusdam inter Hæmatitez ordinem recipitur, eundem
 effectum exferere testantur allegati apud Bauschium l. c. p. 84.
 Hunc etiam Hæmorrhagiam narium sistere, si à collo suspen-
 datur, vult Sennertus l. 5. Epit. scient. natural. similiter jaspidi vim
 compescendi sangvinem undecunq; effluentem confidenter
 tribuit Martinus Schmuck occult. mag. magnet. morb. curat. p. 15.
 &c. Præcipue vero ille autor rubrum ac viridem jaspidem,
 vel rubrum viridibus venis aut lineis notatum censet eligen-
 dum; imò juxta physicorum assertum, subjungit illum efficac-
 iorem fore, si muniatur argento. Experientiam prætendentē
 de laudabili & præsentissimo valore Jaspidis contra sangvinem
 & fluxum menstruorum vide Christoph. Encelium de remetall. l. 3.
 cap. 21. p. 265. Qui autor etiam gemmam dictam circa Alten-
 burgum reperi adstruit, quod vetum etiam ego deprehendi,
 imò similes alias gemmas, licet non adeo lucidas vel puras
 reperi, plateæ & mœnia mihi illic ante aliquot annos com-
 moranti commonstrarunt. Ridet insimul Encelius Germanos,
 quod non suum jaspidem majoris estimant, quam ut ad ignem
 excutiendum è chalybe adhibeant. Nicolai Manardus de simpl.
 med. Ind. p. m. 54. de langvinali lapide (quem jaspidis genus
 vocat) testatur: quod valeat ad fluxum sangvinis narium,
 mensium, hæmorrhoidum, vulnerum, ac oris, si vel aquâ fri-
 gida intinctum illum æger dextra comprimat, vel pars san-
 gvine manans eō contingatur, aut parti illi affectæ alligetur,
 ut carnem contingat propinquam, aut si anuli ex illo confecti
 sedulò gestentur. Similiter quod sangvinis fluori vario, in-
 primis verò narium, obster Jaspis, aliisque morbis pluribus

adferat auxilium confirmatur in *Andr. Bacci cum notis Gabelchor.*
de gemmis c. 8. Num talis quoque fuerit lapillus armillæ inclusus insigniter sanguinem repellens, quô Princeps in regione
Malaca usus est, ignoro, de quo ex Osorio loquitur Camerar.
horis successiv. cent. 2. c. 70. p. 300. &c. Qui plura de dictæ gemmæ
jaspidis efficacia desiderat, eum alegamus ad Dan. Beckerum,
obs. & curat, Coltrivori Prussiaci p. 47. *Haeferum Herc. med. l. 5. c. 2.*
p. 251. *Fabricum Hildanum cent. 3. obs. 7.* *Joh. Bapt. Sitonum jatrosoiph.*
muscellan. tract. 40. p. 242. *Sennertum praxi l. 5. p. 464.* qui simul
de paribus viribus radicis pseudomelanthii & radicum cicho-
rii, floribus albis præditarum, agit. De Jaspidis viribus indi-
catis, & aliis adhuc ejusdem, pro morbis aliis tollendis, agit
quoq; Jonstonus Thaumatograph. p. 176. Confer quoque, quæ ex
Manarde citato habet Ans. Boot. l. 2. de gemmis & lapid. cap. 184.
vim fistendi sanguinem, de eodem lapide, carneolo, & hæma-
tite ratiociniis quibusdam adstruit idem autor l. a. lib. 1. c. 25.
Arbitratur etiam Diemerbrackius jaspidem potius fuisse illum
lapidem, quem mulier paulo superiùs nominata contra hæ-
morrhagias menstruas, atque narium insigniter efficacem,
deprehendit. De eadem virtute jaspidis aliarumq; gemma-
rum pro infringenda hæmorrhagia nimia commendata, vi-
deatur Bartholinus de lap. nephrit. c. 10. p. 24. §. 16. Confer etiam
de jaspide rubris punctis notato Joh. Ad. Weberi Unterre-
dungs-Ruinst / 1. Theil p. 131. De gemma hac etiam Galenus
l. 3. meth. c. 7. inquit: Cur Jaspis tacto vulnere, unde sanguis
prorumpit, eum fistat, nondum novi. Diffidit autem de vi-
ribus dictis à Jaspide expectandis Sanct. Sanctorius de vitand.
error. l. 8. c. 11. f. 161. Atque cum superstitione sæpe his peri-
aptis interserantur, quæ scilicet sanguinem cohibere dicuntur,
locum in hanc rem adducam ex Joh. Rhodis cent. 1. obs. med. 91.
p. 60. Loquitur autem illic de hæmorrhagia suppressa: huic
ne, inquit, malâ superstitione quâdam destinatus erat Jaspis
ruber antiquus, Laurentio Pignorio antiquitatum promo visus
hac inscriptione, quam ad Marcelli Burdigalensis nunc mei cap.
29. curiose appinxit.

EVAVS

INTORD F

NE ATI DFD.

Oedipô heic opus. Caracalla Imperatoris autoritatis amuleta quidem vetita refert *Aulus Spartianus*. Ridemus & nos anilia. Hanc verò gemmam inter περιστάτη Φυλακήσα rectè ponit *Dioscorides l. 5. c. 180.* Haec tenus *Rhodus*. Porro sanguinis humani pulverem in collo sauciati locatum sanguinis fluxum sufflaminare ait, ad experientiam simili provocans *Alex. Venutinus Medicus ab avim desumia*. Sic ad hæmorrhagiam refrænandam adamas sub lingua detentus valere eoque illustrissimus Comes Hanoviensis malo huic obnoxius sanatus dicitur à *Joh. Pre-covio selectis remedis* (scilicet opusculo posthumo p. 76.) De simili efficacia comprobata vide, quæ habet *Velshus medicorum etat. cent. 3. obs. 42. p. 58.* De Sardis lapide, vel carneolo, quod etiam exterius admotus undiquaque fluentem sanguinem peculiariter proprietate retineat. Idem hoc, quod carneolus lapis, maxime sarda & coralium sanguinem fluentem retardent, si manibus includantur, commemorat *Grollus de signis auris p. 32.* Annotat idem etiam de carneolo, jaspide, hæmatite, & Ametisto, quod si collo, brachii aut manibus annectentur, idoneum praebent remedium in mensum fluxu iuvenido *Mich. Bafft. in vonnderbari. Leib- und Wund-Alteney Buche part. 1. p. 30.* Dehinc *Fernsue de occultis rer. prop. l. 2. c. 17. p. 524.* Se vidiisse dicie selenitem annulo inclusum, nudæ cutis contractu sanguinem quavis ex parte manantem stitisse, cāmq; vim quosdam etiam jaspidi tribuisse ait: Idem illud de selenite, fortè ex eodem auctore petitum, allegat etiam *Joh. Dan. Mylius anditor. med. chym. l. 1. c. 6. p. 63.* Dehinc in profluvio sanguinis è naribus fronti applicandum esse umbilicum marinum cum saliva, ex adversa parte, & quæ hac ratione sanguinem undiquaque fluentem mirificè retineri statuitur à *Wolfg. Gabelchovero cent. 4. curat. 3. p. 7.* Eadem penè verba reperiuntur ex *Baccio. (de gemmis cap. 40.)* annotata in appendice *pharmac. med. chym. Joh. Schräder p. 19.* & in det. *Golte*

Gottdorffischen Turnf-Rammer p. 64. ubi simul indicatur, quod ille umbilicus (veneris etiam dictus umbilicus) manum quoque pulsibus impositus peculiari experimento comprobatum remedium in his affectionibus censeatur. Eadem laudem non derogat illi Ansb. Boot degemmis l.2. c. 177. Narum hemorrhagiam etiam sufflaminare cannulam testaceam, sympathicam dictam, atque gestatam in dorso, ut carnem contingat, indicatur in Miscellan. Acad. Leopoladino. Cesar. Curios. dec. 2. Ann. 9. & 10. obs. 11. p. 287. Sic de lapide Alaqua in India Orientali reperiendo, quod suspensus de corpore sanguinem ex quavis parte effluentem revocet, testatur Garcias ab Horio de aromat. Indic. l. 1. c. 53. De lapide quodam eruto ex bestiis, quas Siameses Cabrisias appellant, quod mirificara vim ad sanguinem sistendum contineat, allegata docent in Camerarii hor. succis. cent. 2. c. 76. p. 501. & ex aliis idem illud tradentem. Job. Conrad. Dietrichnum Jatreo Hippocrat. p. 137. Hieracitem seu accipitrum lapidem dextro femori alligatum, similiter sanguinem per ora venarum profusum sifere, & contra hemorrhoides valere annotata probant in Hys. Aldrovandi ornitholog. tom. i. l. 4. f. 172. De draconio quopiam lapide inestimabili Lucernæ assertivo, atque contra omnes fluxus sanguinolentos. utili observato videatur Job. Jac. Vignerus histor. natural. Helvetia p. 327. Geminæ experientiam de dente Hippopotami sanguinis fluxum remorante ex Parre Machaëli Bonn adducit Francisc. Redi experim. nat. p. 96. &c. Verum idem autor, uti dispalescit ex loco allegato, experientiam accutiorrem & suam quidem, manusque oculatas consulens, affirmat, ne minimum quidem signum virulentis commendata pro sanguine retinendo, dentes dictos dedidit. Speciosa quidem sunt encomia de experimentis applicari marini equi dentis prætensis, ut & ex hoc pariter facte eorum & gestatæ contra hemorrhagias, quæ enarrat citatus autor Petr. Mich. Boym in sua Flora Sinensis. Verum isthac itidem non sufficient, ut persuadeant tantam vim Johanni Cornelio Webero in Archib. Sanciatorum p. 118. &c. Ubi de illo negotio ita concludit auctor: multoties rem tentavi, semper tamen sine effectu.

effectus fructu; hæc ille. Si quid tamen pronuntiadum est de experimentis illis, forsitan non ex dente solo, sed quatenus ille, ut alia res similes, alienâ facultate communem naturæ cursum transcendentem, instructæ sunt. Nec hoc Satanæ credo esse impossibile, ut rebus inefficacibus vim quamquam stupendam indat, aut aliò modo auxilium conferat, quod glaucomate quopiam interjecto, rebus vilibus inesse credant creduli homines. Veluti etiam tale illud frustulum osseum suspicor extitisse, quod sanguinem cohibuit in milite plumbeis globulis aliquoties transfixo, & ex quo, remotò ullò ossiculō, ad stuporem sanguis promanavit, cuius negotii ex Boymo prolixam mentionem facit *Weberus* l. 4. de phœnicea herba, quam quidam Rhun vel Anchinopa vocent, quod quidam velint illam herbam in puniceo vellere amuleti instar alligatum, sanguinem supprimere, innotescit autore *Dioscoride* l. 4. c. 43. Verum ut hoc credit, non moveri potest *Sanct. Sanctorum de vitand. error.* l. 8. c. 11. f. 161. Sic quod bufo narium haemorrhagiarum metu invincibilem ponat, si vel pone aures per se applicetur, vel pugno includatur, ut calescat, vel axillis subligetur, aut etiam collo appendatur, intelligimus ex *Schröderi pharmacop.* l. 4. p. 273. Ubi etiam alii hujus amuleti effectus simul recensentur. Atque idem bufo, si umbilico alligetur, dicitur fluxus hystericos retrahere ac inhibere l. c. Adi etiam *Grubium de simpl. medicam. facult.* p. 8. & *Joh. Joach. Beckerum in Parnass. medicin. illustr. part. 1. c. 91. f. 86. Finekius in Enchirid. dogmat. Hermet. cap. 10. p. 56.* inquit; bufo exsiccatus & pulverisatus in syndone rubra axillis suppositus, vel manibus detentus, si calescat, ceu Gorgonis conspecto capite statim sanguis rigescit. Bufonem etiam transfossum, sole in leone existente, exsiccatum, & cordis regioni vel brachio ejusdem lateris applicatum commendat *Sennertius Prax.* l. 1. p. 977. De quo etiam *Frid. Hoffmannus meth. medend.* l. 1. c. 19. p. 312. *Gottfr. Maebius Instr. med.* p. 669. Eadem reperies quoque à *Cnaæflio allegata Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. anni 6. & 7. p. 144.* Quo in loco pergit autor inquiens: à nonnullis celebratur etiam glomus

glomus ex musco arboreo, ligni quercini, seu pruni sylvestris sub axillis gestatus; præstantissimum amuletum fit ex pulvere bufonum, succino, usnea humana & sperniola (ex oculis nigris ranarum parata) cum mucilagine tragacanthæ, per aquam spermatis ranarum factam, quod omnem hæmorrhagiam immedicabilem, subito quasi cohibere solet, accuratorem ejus descriptionem invenies in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. anni 2. obs. 53. p. 101.* ubi etiam reperies quoad effectum & ingredientia similes componendas armillas, corallia, poma & tabulas pro mulieribus sanguinis scaturigines referatas patientibus. Enchires in sequentem de bufonibus præparandis allegat *Heurnius de morbis narium p. m. 76.* & *Jonstonus Thaumatograph. class. 10. c. 3. art. 3.* annotat, inquiunt, *Gesnerus*, *Fridericum Saxoniz* ducem nostris temporibus, bufonem veru ligneo transfixum, & in umbra diligenter arefactum, involutum syndone, manu tenendum dedisse ex hæmorrhagia laborantibus, donec intra manus calesceret, ita sanguinem mox repressum. Idem hoc, & de eodem amuleto collo appenso, experientiam pharmacopœi cujuspiam allegat *Eman. Konigius regno animali p. 139.* *Muncerus von den giftigen Siebern sect. 3. c. 7. p. 43.* præcipit autem ultimus autor, ut pulvis bufonum retineatur in illius lateris manu, excujus nare sanguis exstilla. Similiter *Lapidarius* & *Mich. Mercatus* volunt pulvrem dictum recipi & in sacculo à muliere gestari in superiori corporis parte pro intercipiendis ac retinendis menstruis. Jubent insimul, ut hujus experimenti testimonium indagetur in gallina capite truncata, cui per diem prius appensus fuerit ille pulvis, unde incruentum iri negotium promittunt. Adductorum horum vero interpres est *Alexand. Venturinus med. ab anim. defunta.* Cineres bufonum in sacculo appensos contra narum & mensium fluxum prodesse dicit *Birlingius post obseruat. med. in Append. p. 152.* Videri etiam potest experimentum de pulvere bufonum naribus immisso, cum superstitionis aliis ausibus, proficuo observato in illarum hæmorrhagia *Miscell. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. Dec. 2. ann. 4. append. obs. 16.*

p. 191. De cineribus addantur loca consignata apud Exc. Chr. Franc. Paulini Bufone descripto c. 3. p. 103. & 106. Experienciam suam itidem confirmat, in nimia hæmorrhagia sub axillis applicatum bufonem profuisse, laudatissimus Job. Michaelis Colleg. MS. ad Rofinc. Chym. Porro à bufone siccato cum musco pruni sylvestris syndoni incluso, atque umbilico imposito, formidabilem hæmorrhagiam uterinam & tornina remisisse constat ex Miscell. Acad. Leopoldino-Cesar. Curius. Dec. 1. Ann. 9. & 10. obs. 166. 366. Plura de dicto uso bufonum repetere licet ex Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curius. dec. 2. Ann. 5. obs. 103. p. 337. Exc. Paulini l. a. p. 103. Camerarii syllog. memorab. cent. 4. part. 15. Rattray theatr. sympath. p. 19. & Exc. Georg. Wolffg. Wedelii de med. scult. 234. Qui ibidem etiam meminit, quod ossicula bufonum exsiccata Gnenero Rofincio (ord. & method. med. spec. l. 9. sect. 6. c. 9.) inter secreta usitata fuerit: item quod radix nigella in ore detenta contra mitem hæmorrhagiam profuerit. Viribus insignibus etiam pollere deprehendit bufonem in manu detentum pestis tempore in hæmorrhagia ferocia Grulingius tr. von der Pest p. 25. Idem ille hoc ex autorum relatione memorat Isbr. Diemerbrackus de peste l. 3. c. 10. p. 240. Factæ huic mentioni de bufonibus statim supponimus ea etiam, quæ de lapide illarum nobis innotuerunt. Tribuit autem eidem quoq; vim fistendi sangvinem Joel. prax. tom. 5. sect. 4. p. 139. De lapidis rubetarum variis effectibus vide Jonstonum Thaumatograph. l. 4. c. 25. De lapide dicto rite inquirendo, cui placet, evolvere etiam potest Hildebrands Magiam nat. l. 4. c. 20. p. 27. Camerarii syllogem. cent. 4. part. 31. item cent. 7. part. 82. & Schröderi Pharmacopæiam l. 5. p. 273. De eodem lapide, quem potius os ex rubetæ cornutæ capite sumptum putat, & Batrachiten seu Boracem vocat) legi quoq; potest Becherus phys. subter. l. 1. sect. 6. c. 3. p. 567. Dari autem lapidem hunc, & similem ex araneis petendum, contra hæmorrhagiam admodum a quibusdam commendatum, qui etiam certâ ratione colligendas sit, quod tamen fabulosis nugis annumerat Sim. Paul. quadripart. Botan. p. 163. Suffragatur his verbis ex eodem autore forte mutuatis Frid.

Hoffmannus

Hoffmannus clav. Schröd. p. 695. priusquam verò hanc materiam de bufonibus deseram, non possum intacta prætermittere, verba Joh. Cornel. Weberi in *Anchora Sauciatorum* contenta p. 117. Bufo, air, collo appensus vix sanguinem venosum, ne dicam arteriosum sistit. Ranas virides etiam, in arboreis vel pratensis reperiendas *Fallopiae* non abesse vult ex numero pendaculorum hemorrhagiis repagula ponentium; veluti has portatas à mulieribus nimio fluxu mensium laborantibus, salubres esse exponit ex dicto Fallopio *Alexand. Venturini l. c.* Ranam vivam plantis pedum bono eventu itidem alligatam, fuisse annotat Soph. Kozackius de *hemorrhag.* l. 2 c. 12. p. 678. Infelcis autem ranæ mentionem facit *Excel. Christ. Franc. Paulini in Append.* p. 35. ad *Misc. Acad. Leopoldino Cesar. Curios.* Dec. 2. Ann. 6. Memorat quippe præpositum Schackensem in lethalem hemorrhagiam illapsum esse, à rana in caput suum insperatò ex rostro ciconiæ in aëre propter volantis delabente. Alioquin etiam speniolam solam (quam paulo superius in composito quoipiam à *Craeffelio* laudari indicavimus) in fasculo volunt collo appensam, ob effectum non minus salubre in dictis mali. Singularis etiam arque eximia laus est usneæ vel musci circa cranium humanum reperti, quem in pestis hemorrhagiis dilaudat *Gruingua* l. a. Eandem usneam in narium fluxu sanguinis præstantissimam renunciat. *Fabr. Hildanus cent. 3. obs. 2.* Autor hic, quia farò muscus dienus in suspensorum craniis reperitur, sumit illum à craniis in cœmeteriis reperiendis. Nonnulla de eadem usnea, & quod illa (contra *Fabr. Hildanum*) in craniis suspensorum crescat, ac reperiatur, videri possunt in notis *Adr. Tilly ad Joh. Stockeri proximaream* l. c. 17. p. 121. Sc. Ipsemet ego non impossibilem hunc musci oītum arbitror in craniis humanis, cum & ego illum in iis deprehenderim; adjuvabimus autem ipsius genesis faciliorē, si crania in umbrosis locis seprētrioni expositis aut sylvis reponamus, sive pendula reddamus illuc, ut ita humidum aërem, rorem, aut pluviam excipient; quo fieri, ut temporis tractu illa crania promptius muscum

producant. Crania etiam illa humi jacere debere, si usum quis appetat, innotescit commonente *Camerario Sylloge. mem. cent. 6. p. 87.* Dari vel reperiri itidem hanc usneam doceberis ex *Schraderi pharmac. L. 5. p. 298.* Sic etiam demortui hominis os manu tenendum & usneam in nares sanguine stilantes immittendam esse ex *Wirsungi Arzni. fol. 108.* præcipit *Mich. Baptista im Alzney Kunst und Wund-Buche part. 1. p. 91. &c.* De osse hominis pariter commendato, (ut hoc interseramus vel modo adductis statim annexamus) si manu teneatur consulatur *M. bius Inst. Med. p. 669.* De laude usnea vero adhuc conferatur etiam *Beckerus microcosm. fragr. c. 5.* & idem apud *Rattray L. c. p. 516.* Usque dum vero incalescat ille muscus, retinendum eum in manibus esse svadet *Muncerus von Gissigen Siebern L. c. de quo etiam Job. Bapt. du Hamel oper. philos. tom. 2. p. 134.* Gemina experientia de musco hoc dicto modo usurpato prostat apud *Boyleum de specific. medicament. p. 99.* De simplici etiam usnæ usu compedes injiciente hemorrhagiis, & compositis, ex ea medicamentis consignatis nonnullis evolvenda quæpiam præbent *Miscellan. Acad. Leopoldino. Cesar. Carol. Dec. 1. anni 2. obs. 13. p. 96. &c.* De interno autem usu musci hujus (à Joele alias laudato in hemorrhagiis) minus respondentे expectationi agit *Tineus L. 4. cas. med. 29. p. 228.* Porro de hoc musco suspensorum quomodo à spiritibus in suspensis ad caput peculiariter avectis & post mortem ibi relictis efficax reddatur, exponit fustus *Petrus Servius de urgu. armario apud Rattray L. c. p. 552.* Veluti etiam de materia usnæ d' cœlo cadente, legi potest, si vólue est, L. c. p. 174. Similiter de seminio illius cœlitus delapso, & a stimulo istius musci habentur quædam apud *Helmontium magnet. vulner. curat. §. 41. &c.* Nolo insimul hic sicco pede præterire illud, quod inculcat *Rod. Göclenius de magnet. vuln. curat. & Job. Bapt. Porta mag. natural. p. 648.* quod usnea cranii hominis naturali morte peremti sit vilior èa, quæ cranii violentâ morte peremti existit.

Quas autores alias usnæ, tanquam præcipuo ingrediendi

dienti uguenti armarii tribuant, vel denegent vires, colligi potest ex collectaneis in opere vel tractatu citato Rattray reperiendis. De ejusdem musci generationis modo, recentissimo & loco ipsi in armario unguento assignato Hartmannus quoque agit, contra quem videatur *Primerosius de vulg. error.* l. 4. c. 43. Usneæ vero haec tenus commendatæ dubias suas reddit vires *Joh. Cornel. Webenus Anchora Sauciatorum* p. 117. Usnea, inquit, manu detenta, sectâ venâ, sanguinis eruptiones impedire, falso creditur. Alias sustamen sanguini prouidenti infigere creditur etiam muscus vulgaris, quod vim adstringentem, & Saturninam naturam possideat, quæ hemorrhagiis sit contraria, velut ille ideo commendatus est *Erzlerus Isag. phys. mag. med. c. 7. p. 771.* Qui ibidem subiungit hoc: quod ursus sagittâ vulneratus muscum querat, quô competat sanguinem effluentem. Utrum crebrius id, & intentione amuleti electi factum, vel pro vulnere occludendo solius adminiculi loco muscus sit arreptus indagandum adhuc est. Mirum in modum etiam adstringere muscum prunorum sylvestrium seu acaciæ Germanicæ, quem nudis pedum plantis suppositum, brevi sanguinis menstrui profluivum cohibusse, aliis omnibus restrictivis frustra applicatis, se vidisse ait *Joh. Hiskias Cartilucius comment. ad Hartmanni prax. chymiatr. lib. 2. c. 156. p. 683.* Sed de musci natura & usu forsitan alio tempore nos plura evulgabimus. Sic porro etiam contra mensium profluivum sub lingua salutariter detineri radicem nigellæ paulo superius etiam attractam, lapidem hæmatitem, vero, radicem papaveris erratici, & muscum arboreum axillis gestari scribit *Schmitzii comp. med. pract. p. 167.* De laude singulari radicis nigellastræ linguæ subditæ loquitur itidem *Sim. Pauli quadripart. Botan. class. 2. p. 94.* Suspicio etiam amuletum indicare verbis sequentibus Th. Bartholinum cent. 5. *histor. anatom.* 97. p. 180. Nihil, inquit, præstantius radice zizaniæ, quâ miraculi instar hæmorrhagia fistitur. Sic si radix pœniæ subjiciatur linguæ, illam narium hæmorrhagiam pariter fistere, ex aliorum relatione

indicat Schmitzii l. a. p. 103. Similiter suâ experientiâ confirmat Mert. Zeilerus im Hand-Buche part. i. p. 342. Quod secalis cuiuspiam nigricantis granum sub lingua detentum hæmorrhagiæ restiterit: Siliginem vero illam quinque miliaribus ab argenterato, non procul ab acidula in valle Petri crevisse, ac se reperisse ait autor dictus. Ex quibusdam hactenus recensitis compositum quoddam communicat Isbr. Diemberbroeck disp. pract. part. i. disp. 20. §. 14. p. 183. v. g. Rec. pulveris bufonis exsiccati drachmas duas, lapidis hæmatitez drachmam unam cum semissi, rochisorum de terra sigillata, musci cranii humani ana drachmam unam, coralliorum rubrorum, drachmam semissim. telarum aranearum scrupulum unum, fiat ex his pulvis, qui albumine ovi aut mucagine tragacanthæ redigatur in pastam, è qua formetur placenta exsiccanda, & in serico de collo suspendenda. Non immeritò his etiam accensemus vel inserimus compositum illud magnopere decantatum (quod quadantenus respondet illi paulò superius ex Miscell. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios adducto) à Job. Henr. Funckenio chym. experiment. p. 738. Rec. musci cranii humani, vel ab aliis ossibus collecti, bufonum pulverisata, sperniolæ ex oculis nigris spermaris ranatum, cum propria mucilagine aquatica per creberrimam imbibitionem præparata, an. part. xvij. pulverisata misce cum mucilagine tragacanthi per aquam spermat. ranarum facti. & fiat massa, ex qua formentur amuleta, vel poma manibus tractanda, donec incalescant. Vires, inquit laudatus autor, admirandæ sunt in omni hæmorrhagia tam narium, quam uteri, hæmorrhoidum & vulnerum; si armillæ, corallia ex eis formantur, possunt optimè gestari pro præservatione ab eis, qui huic malo admodum obnoxii sunt. Idem autor l. c. p. 838. etiam nudam usneam manibus detentam vel collo appensam hæmorrhagiæ narium appositè oppositam scribit. Hartmannus praxi chymiatr. l. 2. c. 164. in fluxu mensium nimio indicat mirabiliter & singulariter prodest externè applicatum cingulum ex foliis ellebori veri præparatum, atque consumum,

tum, & mediante fascia circa lumbos ligatum. Idem hoc autor ille asseverat *l.c. cap. 120.* Insimulque innuit hic autor, quod cingulum hoc eandem praestet efficaciam in fluxu sanguinis arteriosi, post partum gravissimum, sive magno conamine profluentis. Dehinc interstitionem procurare, in hemorrhagia herbam & radicem agrimoniz, si in manibus gestetur innotescit scriptitante *Christophoro Leymanno* *ligno vite p. 62.* Anagallis etiam, flore puniceo, si manu teneatur, sanguinem profluentem interturbare dicitur, de quo *Sennertus prax. l. i. p. 977.* & *Hortus Eystettensis.* Non abudit ab hoc *Martinus Schmuck l.c. p. 15.* Dum dictam herbam anagallidis floribus rubris praeditam, eamque pro mascula reputatam, quibusdam hemorrhagiis commode opponi indicat. Idem hoc ferè & iisdem verbis innuit *Joh. Dan. Mylius Antidot. medic. chym. l. i. c. 6. p. 79.* Interrumpere quoque sanguinis fluxum ruentem ex incisa vena herbam modo dictam in manibus asservatam & calefactam asseverat *Grollius de signat. p. 32.* De eadem *Fuchs Enchirid. dogm. Herm. ita:* Anagallis, ait, mascula radice rubra manibus detenta sanguinem e naribus profluentem sistit. Interdicere etiam sanguinis fluxum perseverantia vel continuatione externè appensos flores hyperici, geranium, radicem cyani, & tormentillæ radices volunt non nulli. De recensitis quibusdam & aliquibus adhuc re censendis scilicet radice tormentillæ, hematite, carneolo, farda, corallio, quod manibus inclusa sanguinem sistant, testatur quoque *Joh. Daniel Mylius l.c. sanguisorbam etiam hujusmodi amuletis annumerari, si eadem manu contingatur constar ex Petr. And. Matthiolo Herb. f. 361.* Idem praestare creduntur flores bellidis majoris & minoris in manu contenti. Cyani illam radicem die corporis Christi in meridiana hora erutam, inque manu detentam usque incalescat, omnem hemorrhagiam interpellare ac repellere statuit *Mart. Schmuck l.c. p. 54.* Suspectum tamen est hoc collectionis tempus, licet magnopere ejusmodi collectionem variis Sanctorū diebus institui præcipiat autor, atque eandem plausibilem

reddere conetur. De fraxini ligno, quod pariter inducias injungat emananti sanguini, & quomodo præparetur, gnarus reddetur qui vult ex *Borelli cent. 3. obs. 77. & 78.* De hoc ligno etiam allegare nobis lubet verba *Job. Adami Weberi discurs. curios p. 199.* inquietis: fraxinei ligni frustula ambabus manibus detenta ut incalent, adeo sistunt sanguinem, ut ne gutta quidem e scarificatione effluat, donec abjiciantur. Cujus rei experimentum fecit quidam ex ordine S. Francisci, & verum esse deprehendit &c. Qui vult, plura de modo colligendi istud lignum, locum citatum consulat eique jungat *Job. Jacob. Wagnerum histor. naturali Helvetie p. 267.* Quod vero lignum hoc cædi quidam velint secundo die Maji, indicat *Wolffg. Ambr. Fabricius de signat. plantar. epimetro 1.* Plura suppedicabant de collectionis modo, qui de antipathia & sympathia, ut & pulvere unguentoque armario, vel sympathetico scripserunt. Interim *Th. Barthol. Actus medic. & phil. Danicus anni 1673. volum. 2. obs. 78. p. 107.* lignum sympatheticum in hæmorrhagia narium probatum se invenisse attestatur. Paulò inferiùs non nihil adhuc de fraxini ligno sequetur, cuius attactus in modum signi crucis adhibendus injungitur. Plura de eodem ligneo aliquando in *fraxini consideratione* peculiari nos daturi sumus; quemadmodum etiam de fraxino nonnulla reperiuntur inter vulnerum amuleta, inferiùs memoranda. Laudatus *Barthol. dissert. Epist. de transplant. morb. p. 15.* Porro exhibet hæc: lignum coryli, inquit, certò fiderum positu collectum, sanguinem sistit, etiam si partem affectam non tangat. Sanguinem calidè fluentem potest imbibere per poros suos, unde consensus ille. Sic *Roflincius L. 9. medib. medend. special. sect. 6. c. 12.* lignum mespili appensum in hæmorrhagia celebrat. Ejusdem ligni frustum de collo gestarum mictioni cruentæ obicem ponere, haurimus ex *Maccasii promptuario à Nestero edito p. 835.* Mentio præterea sit in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 1. Ann. 4. obs. 150.* quod in medio quercus repertus fuerit fungus coriaceus narium hæmorrhagiam sistens, & quidem cordis

cordis regioni applicatus. Hæc in memoriam revocans, subjungit us suam experientiam collega atque Amicus nost'r honoratiss. Gabr. Clanderus Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 2. Anno 4. obs. 150. p. 385. scribit de cortice tenero, simillimo corio molli, in ligno querno, & aëri dein exposito s̄pē reperiendo, quasi putrefacto & carie corrupto, quod corticis illius frustula, manu detenta vel cordis regioni admota, usque dum incaluerint, plus vice simplici in narium cohibendis hæmorrhagiis feliciter operari viderit. Cessasse etiam hæmorrhagiam narium incantamenti instar, ubi quis fungum betulinum manu tenuit usque incaluit, indicat Otto Tachenius de morbor. Principe p. 107. Persicariam maculatam itidem sanguinem e naribus profluentem sistere scribit Andr. Laurentius opcr. Therapevt. tr. de strumarum sanatione l. 1. c. 5. f. 10. Dehinc quod verbascum collectum in Augusto, sole existente in Virgine, Lunâ plenâ, si manu teneatur sanguinis profluvio cujuscunque generis paulam injiciat, proponit Aug. Eyzleriuß mag. phys. med. p. 62. Non excludunt etiam multi ex numero & laude haec tenus dictorum bursam pastoris, si pulsibus applicetur juxta assertum Frid. Hoffmanni l. c. Conferetiam de hujus eff. Quo simili Martinum Schmuck l. c. p. 15. & Casp. Durantern horto sanitat p. 164. De ejusdem herba viribus dictis, & quod arte ista detenta, vel pedibus etiam supposita meticuloſam hæmoptysin compescuerit, testimoniū comparet apud Sim. Pauli quod in part' Botan. claus. 3. p. 231. Ceremonia insimul, quas pro colligenda hac herba quidam addi volunt, videantur allegaræ apud J. b. Sylvum. Alias singulariter etiam dictam bursam pastoris in copioso sanguinis fluxu narium laudat, si cum ovi albugine & aceto commista fronti applicetur Arsen. le Grand curios. rerum abditar. perscrutatore p. 15. Juvare queque laborantes hæmorrhagiâ narium radicem urticæ & ruta. si collo appendatur. idque fieri occultâ proprietate adstruit Petrus Nosologie diss. 22. §. 9. p. 231. Non nullos etiam asserere, quod radix urticæ in ore detenta sanguinis fluxum statim constringat, exponit Rive-

reus prax. med. tom. 2. l. 4 c7. f.278. Externe itidem applicatam,
ac interna in medicamenta redactam urticam varia sub for-
ma prodesse in hæmorrhagia ex citato Riveris loco & alle-
gatis addiscimus apud Joh Georg. Sartorium de admirand. narium
hemorrhag. p. 19. &c. impress. Altdorfii 1682. De linteo ex cauli-
bus urticae majoris texto atque commendato, paulò inferius
sequetur adhuc locus indicandus. Urticam vero paulò
autē dictam, & saniculam non insimae quoque carent
operationis, si plantis pedum supponantur. De mentha
pro pediluvio adhibita experimentum aliquale adducit Si-
mon Pauli quadripart. Botan. class. 3. p. 396. videlicet quod san-
guinis fluxum è vena secta cohibuerit. Est etiam alius
autor, qui post usum essentiae menthae aliquandiu continua-
tum, dicit ter venæsectionem vanam & incruentam insi-
tutam esse. Illud vero Pauli experimentum trutinans Joh.
Cornel. Weberus Anchora Sauciator. p. 119. &c. effatur hæc: Rem
tentavi, effectus autem voto respondere nolebat, neque
mentha internè propinata sanguinis circulationem sistit.
Diffiderem & ego de illis effectis, nisi pleniū hoc adstruc-
ret experientia iterata; De eodem non nulla etiam inter-
venet compescientia patefient. De fragariæ plantæ inte-
græ viribus, si scilicet illa in manibus teneatur, evolvatur
Grembsius arb. integr. & ruin. l. 1. c 7. p. 58. Sic etiam radicem quin-
quefolii pugno detentam hæmorrhagiæ narium remoram
internectere, annotat Schröderus pharmac. med. chym. lib. 4. p. 135.
De quo etiam Greg. Horstius herbarism. operum tom. 3 f. 297. Ex
Joh de Cuba horto sanitatis c. 387. tradit Much Bapstius im wun-
derarl. Leib und Wund-Arzney Buche part. 3. p. 28. &c.
Quod radix sanguinaria intra duo Mariæ festa effossa, atque
ipsius manu compressa, qui hæmorrhagiæ laborat, faciat ut
evanescat illa. Utrum vero sanguinaria herba sit māt' yorov
notum, cuius succus infusus nariibus sanguinem suppressit,
juxta Nic. Perrottum cornucopiae f. 664. inquirendum videret
diligentius. Cichoreum florens effossum, quando sol leonis
cor intrat, atque formicarum nido aut tumulo prius im-
plicum

Situm ac gestatum postea, certo remedio esse contra hæmorrhagiam narium ex *Poppio* refert *Joh. Helfric. Junckenius chym. experim.* p. 878. addatur huic quoque *Schröderus pharmacop.* l. 4. p. 46. De cichorii (ubi quidam albo, alii carneo flore præditum illud feligunt) radice appensa atque proficia contra hæmorrhagias deprædicata, continentur nonnulla in *Miscell. Acad. Leopoldino-Cæsar. Curios.* dec. 2. anni 1. obs. 42. p. 117. &c. Radicem caryophyllatæ montanæ majoris rotundifolij, in vere collectam & appensam similiter in hæmorrhoidum fluxu à quopiam commendari indicatur *l. a.* p. 119. De non nullis, quæ reperta sunt sanguinem coercuisse & continuisse, imò corpora indurasse in militibus, loquitur *Berneggerus in Cornelium Tacitum quest.* 39. Sic sideritis tantam habere vim creditur, ut recenti gladiatoris vulneri alligata sanguinem manantem illicò compescat, referente *Plinio l. 26. c. 13.* Porro certissimum contra hæmorrhagiam testatur esse *D.D. Maglin Prof. medic. Tubing. doctiss.* Sanguinem menstruum primum virginis incorruptæ in linteaminibus exsiccatum, & orificio, unde sanguis profluit, inditum, ceu legimus apud *Joh. And. Camerarium memor. med. cent. 18. partic. 75. p. m. 1487.* Paulò inferius tamen zenith illud virginum contrarium potius effetum edere comperiemus.

Deinde pilos è pube muliebri avulso, inque nares virorum intrusos; & è pube virili, in teminarum nares immisos, hæmorrhagiæ finem imperasse aliquando observavit *Henr. ab Heer lib. 1. obs. 5.* Qui citatus autor magicum quid interfuisse illi negotio suspicatur. Porro pili leporis conglomerati & in nares immissi creduntur interstitium comparare hæmorrhagiæ illarum, veluti testimonii suis consignant *Wolfg. Waldungus lagographia p. 68. &c. Contr. Gemerius lib. 1. de quadrup.* *Matthiolus in Dioscoridem lib. 2. cap. 18. Galenia lib. 9. de simplic. facili.* *Plinius hist. nat. lib. 28. c. 18. Ulys. Aldrovandus l. 2. de quadrup.* aliique plures. Alii eligunt magis pilos albos sub cauda vel ventre repertos, de quo *Bald. Ronseus venat. medica p. 9. &c.* Plura similia loca sine dubio colligi poterunt in posterum

ex Ero. Chrlf. Franciso. Paulini *Lagographia curios.* sedl. 3. c. 25. De pīscē maris Brasiliāni, facie mulierē referente, seu Sirene, adstruunt quidam, quōd ossa ejus ita gestata, ut vivam, carnem tangant, omnē exitiosum fluxum sanguinis cohibeant, qui vel ex hac vel illa vena, vel arteria præcipitantes restagnet, de quibus dīctis agit *Ath. Kirchnerus de art. magnet.* l. 3. part. 6. c. 2. §. 6. f. 532. & *Franc. Redi experim. natur.* p. 93. De dente quoque illius pīscis, quod in manu detentus sanguinis pericolosum fluxum ex arteria secta factum cohibuerit, ex alio equidem refert sedulus ille obstrusorum in dagator *Redi l. c. p. 94. &c.* Sed ossa illa modo dicta ne minimum signuant memoratæ virtutis dedisse in sanguine sistendo, effatur constanter *Redi l. a. p. 96.* De lapide carpcionum, quod appositus nāso apud Belgas credatur hæmorrhagiā nārium sistere, auctorat *Ansf. Boët. Bröt histor. gemm. l. 2. c. 175. p. 349.* Non dum finem concedunt nobis illa, quæ finem hæmorrhagiis imperare vel imponere putantur; siquidem mensium fluxum nimium alii non facile auscultantem cohibuisse polygonum, solum sub axillis positum, legimus in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios.* anni 3. obs. 23. p. 40. In eodem affectu singulari laude quoque extollitur radix symphyti majoris à mulierculis familiæ cujuspiam, mihi nota, multis partibus simul appensa, atque ibi præcipue, ubi multæ venæ præsto sunt. Nota quoque est stupa, vel filamenta cannabīs cradæ, quæ inferius etiam à *Cnæffelio* landabuntur, atque hæc satis frequenter quibusdam in locis contra hæmorrhagiās uteri, brachiūs, vel manibus circumligantur à mulieribus; utrum verò ligatio, jam olim etiam in dīctis malis usitata, vel medica vis peculiaris figens sanguinem in ejusmodi stupā præpolleat, sive ratione intentionis solum, sive consecutionis illius, deliberent curiosi. Porro cor vulturis appensum in superiori corporis regione mulieri, cui fluxus menstruus molestus est, illum reprimere, idque consonum esse experientia, liquido constat ex *Al. Venturino de medic. ab animal. desumpta.* Sic quod ex aſini parte dextræ an-

rūcula:

riculæ ligaturæ phylacterium fiat, quod portatum à muliere sanguinis fluxum paciente eodem die limites insuperabiles isti ponat, asseverante istud *Kiranò Kiranidibus p. 89.* Album corallium, inquit *Schröderus pharm. med. chym. l. 3. p. 333.* appensum, ut pectus contingat, hæmorrhagiam mulierum fistit. Proficuum quoq[ue] fore existimat celeberrimus *Rofincius meth. med. Special. p. 343.* si juxta *Forustum observ. to. I. 13.* æger hæmorrhagiæ afflictus frustum cretæ albissimæ in manibusteneat. De cretæ hujus applicatione injuncta habentur etiam quædam in *Camerarii memor. cent. 3. partic. 91.* Respondet huic asserto commendatio ejusdem cretæ annotata apud *Shv. Rauray theatr. Symp. p. 638.* In modo allegato *Rauray* loco de similibus viribus rubricæ simul agitur. De dictæ cretæ, hæmatitz, centumuo-
dii & bufonis exsiccati viribus decantatis in variis homor-
rhagiis, agit etiam laudatus *Rofincius* ord. & meth. med. spe-
cial. commentat. lib. 12. c. 6. p. 942. Eodem modo frustum
vitrioli in manu retentum usque dum incalescat, san-
guini è venis erumpenti obstare efficaciter, ac singulari expe-
rimento, innotescit effatô *Lev. Fischeri corp. medic. Imperiali l. 3.*
p. 104. Quid vitriolum aliâs, vel caput mortuum illius in san-
gvinis fluxu cohibendo erogare dicatur, dum etiam in un-
guentum armarium recipitur, notum est. De illo & alumine,
quid hoc imprimis suô solo ferè attactu in sanguine pro-
ruente conferat, vide allegata ex *Borelli obs. med. apud Job. Cornel.*
Weberum in Anchora Sauciatorum p. 122. &c. Ex his recensitatis
haec tenus, quæ variis hæmorrhagiis opposita creduntur, non
nulla quoque collecta & annotata prostant in *Casp. Barthol. de*
Lap. Nepbris. c. 9. p. 19. Vidi etiam ante annos aliquot Aiten-
burgi, cùm Medicam praxin ibidem exercerem, mulierem
manu tenuisse fasciculum florum strachados citrinæ, idque
suas plebejarum foeminarum, in desperata penè hæmorrhagia uteri; de effectu hujus ero nihil certi eloqui valeo, cùm
alia curationis præsidia ego præcipue attenderim. Comperi
vero aliquando cessasse hæmorrhagiam narium frequentem
in grida, ex sequenti medicamento, quod divisum in duas

partes sub axilla utraque detineri justi. Compositum autem erat ex herba bursa pastoris, anagallide flore rubr: lapide hæmatitæ, rnbrica, creta, sperniola Crollii, quæ concisa & contusa sub sicca forma applicari svasi dictis locis. Sic invehementi hæmorrhagia uteri, mulierculæ pauperi ante annos aliquot præscripsi sequens, in quatuor partes æquales dividendum, sc̄cculis totidem includendum, ac duobus carpis manuum vel pulsibus imponendum, & sub axilla utrāque faculum peculiarem alligandum, atque continendum; faculos autem priùs etiam in acetum immergi volui. Formula illa verò erat hæc: Recipe bursæ pastoris, florū papaveris rhæad. rubr., ana manipulum semis, florū hyperici manipulum unum, concisis iis addantur pulveris radicum bistortæ drachmæ duas, pulveris lapidis hæmatitæ uncia semissis, aluminis usq; iuncti drachma una, hæc commixta applicata fuerunt locis dictis ad modum indicatum. Cessabat autem altero die post, ab applicatione, periculosa illa hæmorrhagia; utrum verò hoc externum medicamentum, an potius interna, quæ simul propinavi, majorem efficaciam sibi vendicarint, quis facile definiet? quemadmodum etiam illud medicamentum pro amuleto omnibus modis absolute minus declaro vel obtrudo; licet istud simplicia talia quædam, alias usitata eum in finem in his malis, complectatur; hinc liberum est cuique, num illud medicamentum epithema, aut perianema nuncupare velit. Eberk. Goccelius cons. med. p. 244. etiam compositum præmissis paucis simplicibus suppeditat: per singularia, inquit, & occultâ qualitate operantia curatio hæmorrhagiz instituitur. Muscum è cranio hominis, radicem pœoniae sub lingua detentam, lapidem carpionis ori inditum, jaspidem, carneolam, corallia, lapidem hæmatiten, ranam viridem manus apprehensam, & amuletum hoc collo gestatum: Rec: ciner: bufonis unius, lapid: hæmatitæ ana drachm: sem: musci cranii homin: pulv. umbilic: marin: coral: rubr: præpar: ana scrupul. unum. Rad: torment: bistortæ ana drachm: sem: bursæ pastor. flor. bellid: minor: anagallid: rubr: ana pu-

gil:

gillum unum, fiat pulvis, qui in sericum rubrum includatur, ex quo fiat amuletum. Non abs re forsitan interseram his taxandum illud negotium, quō mulierculz aliique plebejū jubent, ut sangvis supra crucem stramineam stillet, quod attingit laudissimus Dominus Relfineius l.c. De eodem, & aliis adhuc superstitione involutis, sanguini pro mananti resistentibus conferatur quoque Hollerius inst. chirurg. Heronius de morbis narium c. 9 & Leon. l. 4. pr. 5. 3. c. 10. De fraxini ligno, hujus scilicet collectione, & attactu illius crucis formā peragendo pro impedienda hæmorrhagia suppeditat etiam quædam. Höferius Her. med. l. 5. c. 2. p. 249. Sed mittimus hunc abusum crucis, quia de hoc aliis in locis nostri scrutinii plura trademus; Fortassis etiam non erit sterilis tractatus de abusu crucis, in quo memorabilia se daturum promittit Johann. Mich. Schwimmer in curiositatibus phys. p. 88. Nihil hoc loco movebimus de variis illicitis curationibus, quæ non raro interseri solent medelis hæmorrhagiæ; nihil etiam ad nos verba vel recitata vel affixa corpori pro illo scopo obtinendo; sufficiat nobis jam, si loca quæpiam annexamus adhuc, in quibus ista atque illicita improbantur; qualem locum suggerunt Acta Med. & phil. Danica anni 1673. obs. 41. p. 119. &c. Taxat inter chirurgos militares Germanicos Jobus von Mödern in Chirurgisch. Anmerkungen p. 56. quod scilicet denique ad verba obscura confugiant in hæmorrhagiis sanandis, quando frustra prius adhibuerint lapillum triangularem carponum, usneam & bufones aridos, quibus pariter parum efficaciz tribuitur. Si quis plura de hac materia rescire appetit, eos evolvere potest, qui decorporum induratione agentes monita salubria non nunquam suis scriptis admiscent; velut horum autorum inferius nos mentionem injiciemus, ubi ea attingemus, quæ victoriam comparare, & invincibiles, minus violabiles, ac incruentatos reddere creduntur. Cui interim non est dividiz, ideo etiam perlustrare potest ea, quæ tradit Cameratum horis suffici. cent. 2. c. 76. p. 301. & Job. Conr. Dietericus. Farco Hippocrat. p. 1. 8. Denique de hæmorrhagiis manuum:

attactu sanatis videatur Job. Rhodius cent. 1. obs. med. 91. Quæ sanguinis fluxus verò prolixiunt, inferius ex peculiari sua fede & amuletis hæmorrhoidibus aperiendis dicatis repeti prout libitu possunt.

Hæmorrhoidibus cœcis, condylomatibus, fibubus, mariscis vel varicibus succurrentia.

Contemplabimur jam, quæ contra hæmorrhoides commendantur: nudum autem dentem equi marini gestatum, ut carnem contingat, hæmorrhoidum dolorem mitigare dicit Alex. Venetinus medicin. ab animal. desumpta. Sic plantaginis aquatica radix manu gestata, donec incalefacat, è vestigio dolorem sedet, velut suis oculis se non semel observasse affirmat Job. Prevotius selectis remedii p. 70. Videtur etiam fabariam in dolentibus hæmorrhoidibus cœcis commendare politissimi ingenii Medicus Georg. Wedelinus epilogus p. 124. Idem laudatus autor de re medica meritissimus liberius pro certissimo amuleto declarat in hæmorrhoidibus cœcis, mariscis & condylomatibus, radicem illam viridem fabariz vel Tephrii appensam, in Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 1 annis 2. obs. 195. p. 296. Sc. atque in Actis medic. & philos. Danicis Annis 1674. volum. 3. obs. 58. p. 96. Verum hoc experimentum in criftis fibi non successisse innuit Th. Barthol. in Actis dictis anni 1671. & 1672. volum. 1. obs. 51. p. 103. mutat autem citatus dominus Bartholinus mentem illam suam in epistola dissertatione de transplantatione morborum p. 17. statuens virtutem transplantationi affinem expertam inesse radicibus primulæ veris, fabariz & chondrillæ in hamorrhoidi. tumore & dolore. Testatur quippe ille autor, si vel ipsæ partes affectæ ab his tangantur, vel collo, seu dorso ægri appendantur, quod scilicet sensim & dolor hæmorrhoidum, & tumor istarum evanescat. Pergit iterum autor dictus ita: experientia in dubium vocanda non est, quippe certa de tuberosa radice chondrillæ mihi Petrus Castellus, Messanensium in Sicilia Medicus usu & ætate projectus olim præsenti testatus est,

hæmorrhoides, si tangantur illâ, siccari, si chondrilla siccetur; corrupti vero, si corrumpantur; quare sub camino illam esse exsiccandam monuit. Fabariae radix totidem nodis dorso ægri appensa, quot tumores hæmorrhoidum numerantur, sicut tumores; quod experimentum a curioso medico *Georgio Wolffo Wedelio* edoctus, verum in nonnullis Hafniz deprehendi &c. plurima hujusque de fabaria allegata recenset etiam *Excell. Joh. Fromannus de hemorrhoidibus p. 479.* atque hoc amuletum fabariae in hoc morbo omnibus aliis palmam præcipere ait. Idem laudatus autor ibidem p. 496. &c. mentionem quoque facit transplantationis memoratæ inter *Bartholinum & Granum* alias ventilaræ, nec audet aperte autoritati celeberrimi *Bartholini* obloqui; verum non immerito mussitat de suspecto tantum non omni transplantationis negotio. De eadem radice testatur *Kasp. Kölisch in Actis med. philos. Danicis Volum. 5. obs. 138. p. 330.* quod penes illud amuletum non sit perpetuum levamen, nisi simul alvus quotidie laxa & soluta sit. Alioquin eadem penè verba & sententiam (ac paulò ante à *Bartholino* accepimus) de chondrilla repertis post *Dominici Paneroli pentecostes observationum p. 210.* Porro hæmorrhoidum dolorem brevi spatiō tollere annulum suum asseverat *Helmontius de febribus c. 2. §. 29.* Præterea *Ulysses Alrovandus & Castor Duranies hortulus sanitatis*, juxta Baricella testimonium horto genial. p. 340. tradunt de herba hæmorrhoidalí (quæ cum *Polygono* convenire scribitur) quod si illâ hæmorrhoides dolentes attingantur, dolores auferantur, vel si ferori imposita gestetur per diem, posteaque in locum fumosum suspendatur, herba ista cum hæmorrhoidibus corrugetur, omnisque dolor dissipetur. Non multum abludunt ab his, quæ leguntur apud *Gvern, Rofsiuum Epitom. meth. medend. p. m. 328.* Idem illud ex *Duranus adducit Anton. le Grand rer. abdit. perscrutatore p. 322.* Porro *Crollius de signaturis p. 30.* de scrofularia confignat, quod illa major & minor contra fucus seu mariscas ani de collo ad orificium stomachi virtuosè appendatur. Ex eodem autore forsan.

forsan etiam petum id tradit Job. Dan. Mylius Antidor. med. chym. l. 1. c. 6. p. 73. & 75. Probatum idem illud reddunt Horstius, Sculpius, & alii de externo atque interno ipsius usu, quod contra haemorrhoides cæcas mirificè prospicit. Videatur etiam Henr. ab Heer allegatus apud Semertum paralipom. p. 131. Item de scrofularia, quod haemorrhoides sanet, non quidem ob signaturam stultè collectam vel conceptam, sed ob vim emollientem & consumentem superfluos ac noxious humores præcipue indicat Ger. Job. Vessus Theolog. Genit. l. 5. c. 25. p. 114. Cirsii radices quoque dolores varicum sedare, si loco laboranti adalligentur ex Andrea docet Diocorides l. 4. c. 119. Sic etiam sideritim varices minuere sine dolore, scribit Plinius l. 26. c. 10. Ulterius ad sici sanationem clymeum rubrum, tantâ vi pollere, ut ab hoc morbo tutus sit, qui radicem ejus gestaverit, compertum est Bartholino de lapide nephrit: c. 9. p. 23. §. 34. similiter, quod chelidonii minoris radix gestata, aloye modò variò usurpata, sit optimum remedium ad sopiendum dolorem haemorrhoidum, liquet ex Casp. Hoffmanno de med. offic. l. 2. c. 63. p. 167. Cui etiam adstipulatur Job. Hisk. Caralnicius commentario ad Harrmanni praxin. chym. l. 2. c. 129. p. 496. Porro oculos mori arboris ad haemorrhoides provocandas Marcellus commendat, si prius in coccum galaticum mittantur, & in phœnicio lino conchyliatæ purpuræ colligantur, velut intelligimus ex Th. Bartholini cista med. loc. 53. p. 607. Haemorrhoides etiam pellere cardui pomum, in pera saltem gestatum, scribit Bernb. Salbe in disquisit. Therapeut. sciss. p. 21. si quæ plura post hæc expetuntur sanguinis fluxum promoventia, eadem ex loco suo peculiari inferius, & iis, quæ mensibus suppressis dicata consignabimus, colligi poterunt.

Hæmorrhoidum fluxum cohibentia.

Contra hæmorrhoidum fluxum verò & dolorem putat Helmontii amuletum esse scrofulariæ radicem & fructus cardui hæmorrhoidalis Hoferiu Herc. med. lib. 3. c. 5. p. 194. Polygonum quoq; sub axillis positum jucundè solet competere,

scere fluxum hæmorrhoidalem, uti constat ex *Miscel. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. Ann. 3. obs. 23.* Similiter chondrilla hæmorrhoidalis radix solum collo affixa hæmorrhoides præpotenter sistit, interprete *Kircherò Magnetico Regn. natur. sect. 4. c. 4. p. 196.* & hujus de ratione in arte Magnetica se disquisivisse, scribit autor. Felicissimus ille quondam Lipsiensium Medicus *Joh. Michaelis* in secretis habuit annulum, ex dente equi marini contra terrorem, spasmodum, & hæmorrhoidum fluxum; curavit etiam eodem feminam alvi fluxu sanguineo laborantem, veluti hoc in collegio *MS. ad Schröderi pharmac.* & *Hartmanni praxis chymiar.* testatur. Sic dicitur etiam sequens annulus *D. Sperlingii* contra omnes hæmorrhoidum affectus facere; Rec. plumbi, vel stanni, quantum vis, funde & insperge cineris & calcis vivæ parum, dum vero adhuc fluit, in metallum confessim funde, addendo non nihil Mercurii, qui à spiritu metallico quoque indurabitur, fiat inde annulus, qui gestetur. *Fernelius de abdit. rerum causis lib. 2. c. 17. p. 526.* meminit itidem annuli, quem vidit hæmorrhoides fistula & compescere. Adhuc fluxum hæmorrhoidum compescere smaragdum umbilico impositum perhibet *Frid. Hoffmannus Clave Schröderi p. 57.* Præterea *Hartmannus l. c. lib. 2. c. 121.* cingulum ex foliis ellebori nigri recentibus factum, nudoque corpori circumdatum contra hæmorrhoidum profluvium commendat. Laudi istius cinguli etiam subscribit *Craffelius appendice Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. I. anni 6. & 7. p. 119.* Quo in loco autor citatus etiam promit sequentia: præ aliis, ait, à proprietate valet cingulum ex linteo urticæ crudo, (seuloco hujus canabino) spermato ranarum insuccato. Item cingulum ex herba bursæ pastoris recenti collecta factum. Mulierculæ in Russia, ad hoc negotium muscum terrestrem clavatum C. B. (quem & ibi plicariam vocant) sibi eligunt. Pelle Leonis, si ei insideatur, hæmorrhoidum dolores efficaciter leniri, autor est *Jonstonus de quadrupedum hist. nat. p. 117.* De quo etiam *Bald. Ronseki venation. medic. p. 90.* Laudatur etiam annulus stellatus *Helmontii* descriptus ab eodem libr. de *Lithias. cap. 2.* &

tr. in herbis, & Lapidibus &c. Qui a nulus gestatus subito & in ipso spatio orationis Dominicæ omnes hæmorrhoides, tam cæcas, quam apertas, & illarum dolores, uti etiam matricis aff. Etus sifte dicitur. Meminit & hujus aëuli *Magister de Epilepsia lib. 2. c. 13.* Haec tenus verbis usi sumus *Cnæffeli.* Nondum omnia de cingulo hellebori adduximus, quandoquidem *Van der Linden collegio MS. ad citatum Hartmanni locum & caput cingulum illud ex foliis hellebori albi paratum laudat, atque vult, ut addatur illi pulvis subtilissim⁹ de corticibus quercus rasus, cuius eff. Etum etiam in puerpera & menstruis se expertum confitetur. Similiter *Reneatus obs. 24.* Cingulum hoc ex foliis hellebori contusis in mensium fluxu dilaudat. Prater illa dicta, intendit aliud *Frid. Hoffmannus metb. medendi p. 334.* Dum cingulum illud ex foliis hellebori nigri conquisatis regentibus paratum, nudo corpori vult circumdari, donec pustula excitentur. Sic quod cingulum vel fascia ex panno cherme-fino seu scarlaro parata, & circum corpus cincta, ad retinendum nimium fluxum menstruorum, & hæmorrhoidum conferat, mentio sit in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Casæ. Curios. Dec. 1. anni 3. obs. 104. p. 170.**

Hernias sanans.

ADjungimus his præmissis porrò remedium Herniarum, à quibus infantes præservare atque curare dicitur ceraunia, si cunis imponatur, uti habet *Bartholinus de lap. nephrit. c. 10. p. 26. §. 29.* Hæc verò petita fortè sunt ex *Ansf. Boët. de Root biss. lapid. l. 2. c. 263.*

Hydrophobia seu morsui canis rabidi reluctantia.

IN hydrophobia corii hyænae particulam, non sperneendum esse amuletum, constat ex *Rautrey l. c. p. 19.* Alii corium illud contra quemvis animalium morsum, & inde ortam rabiem dilaudant. Dictum illud amuletum ex *Scribonio Largo de compof. med. lib. compof. 171. 172. & 173.* suppeditat etiam *Joh. Schenckius obs. l. 7. fol. 859.* Quidam etiam periapton in corio ursæ

ursæ querunt contra hydrophobiam, atque ideo videri & evolvi potest, quid de his pellibus sentiat *Jos. de Aromatarius*, part. 4. de rab. contag. c. 8. p. 56. sequens periamma recenset *Lud. Bonaciolus* de *satus formatione* p. 180. Rabiosorum, inquit, canum morsus, & tertianas, quartanasque febres, menstruō in nigri arietis lana, argenteo brachiali inclusō, aut vestis omnino ita insectæ portiuncula acu, vel licio brachiali inserta, discutit. Dehinc *And. Laurentius* oper. therapevt. tr. de *ffrumarum sanatione* l. 1. c. 5. f. 11. hæc habet: pellis lupi super eum, qui à cane rabido est demorsus, suspensa, hydrophobiam demulcit. De pellis variaæ dictæ usu *Sam. Hafnrefferus de cutis affectibus* p. 451. ita: substernitur commode & infternitur ipsis ursæ pellis, & phœcæ; sed & hyænæ pellis efficacissima est, ut ipsis intecta velociter mentem in integrum restituat &c. alia plura adhuc de his *ibidem* p. 458. & 459. vide. Porrò alyssum gestatum, manibus detentum, aut faltem viuum canis rabidi morsum sanare quidam asseverant de quo *Staricus im Helden-Schätzen* part. 6. p. 526. Quidam etiam radicem cynosbati ferè loco amuleti opponunt, & imponunt morsui canis rabidi infectio, de qno *Job. Marc. Merci philos. vet. resist.* p. 454. sic dentes canis rabidi in corio absconditi & artui appensi dicuntur ingentem usum in g.stantem spargere adversus idem hoc malum, confidente illud *Hafnrefferus l. a. lib. 3. c. 7. p. 159.* Extollit etiam dentem hunc, si brachio annexatur, *Crollius de signat.* p. 69. Consentunt laudi huic prolatæ de dentibus *Rattray l. c. p. 19.* *Porta mag. nat. l. 3. c. 20. p. 68.* Atque idem in *phytognomonicis l. 3. c. 2. p. 144.* Quo in loco etiam pilos impositos infictum morsum dicit sanare ex *Galen.* De pilis mordentis canis rabidi morsui illato imponendis inter infinitos penè alios autores etiam videatur *Bald. Ronseus venat. med. p. 100.* Vermes itidem è canino cadavere alligatos contra pavorem agere idem *Goclenius ex Avicenna tradit.* *Ronseus l. c. p. 102.* usum hujus amuleti expavit ita:

-- aliis placet, at putente cadavere, natum
Vermem punicio filo suspendere collo.

Dentem ejusdem canis rabidi, qui momordit hominem, gestatum ab aliis eos à canum rabidorum morsu tueri, dicit *Mich. Baptista im wunderbarl. Leib und Wund-Arzeneyz Buche part 1. p. 201.* De eodem agit etiam *Frid. Hissianus meth. med. l. 1. c. 19. p. 293.* & qui inferius inter pestis amuleta examinata à nobis de hac materia allegantur. De dente illo canino & coriorio *Hygnæ* etiam scribit *Petrus Sal.* Diversus (sed parum fiduciaæ illis tribuit) de affectibus particularibus c. 19. p. 375. De his, & carne canis rabidi confer etiam *Bariholum de lap. neprit. c. 9. p. 20. §. II.* Sed de variis his ex canerabido desumptis medelis inferius nobis amplior adhuc differendi ania restabit, ubi trutinabimus nonnulla venena, & bufones in primis loco amuleti in peste commendatos. Inter amuleta venenis resistentia etiam occurunt quædam, quæ Autores in hoc morsu dilaudant. Nihil ad nos vero jam superstitione varia, quæ hujusmodi remedii subinde admiscentur; siquidem superstitionem schedulam magicam contra hunc morsum annotat *Gocklinus de peste c. 14. p. 95.* &c. & idem alia, superstitione attingit *tr. de venenis p. 95.* &c. De talismate saturnino in potum immerso, quod pluries profuerit morsis à cane rabido *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. Dec. 2. Anno 1. obs. 168. p. 398.* *Joh. Schenck:us obs. l. 7. f. 8. 18 &c.* Superstitio-
forum censum quoque incurrit ista fabula reperienda apud *Agrrippam de Philos. occult. l. 1. c. 19.* Patavini commendant fronti admotam clavem S. Budini Episcopi olim ibidem à nobili Patavina familia leonum nomen gerente, excoriat & martyrii affecti, quæ clavis ibidem in templo D. Petri Padane asservatur. Vitanda autem in dicti affectus curatione, vel post hanc, cornus, sorbus, vel sanguinaria, seu varie dicuntur, utpote cuius arboris attactus, vel si sub eadem dormiverint hujusmodi demorsi, eos rursus in hydrophobiam conjicit, annotantibus id *Seronô Jatrosophia p. 95.* *Anton. Micaldo hort. med. p. 155.* *Rattrayô l. c. p. 12.* & *Anton. Grandio cursore rerum abditar. perscrutatore p. 26.* Haec tenus vero dicta de corno foemina, sanguinea virga dicta, minimè fabulis ac-

censenda esse, experientiâ quâpiam nisus adstruit Sim. Pauli quadripart. Botanic. p. 167. De corno, ossea, sive ligustro similia monita, ac fuerunt eadem adducta, prostant apud Eberb. Gockelium de venenis p. 93. Imo corvum non tangendum esse manu ab eo, quem momordit canis rabidus intra annum, unde vel corvus, vel iste in malum istud incidat, monet (ex Wirsingo) Gockelius l. c. Utrum verò pro corvo, cornus etiam intelligenda sit, non satis hariolor.

Hydopem expugnantia.

ATtingemus jam ordine nostrô Hydropis amuleta: lapillus vero ex colubro elicetur, ventrique tumenti hydroscopicorum alligatur, qui latente facultate & substantiâ formâ aquam hydropicorum exsiccat, juxta Joëlem præt. med. tom. 5. sect. 4. p. 138. Bald. Ronseum venar. med. p. 72. aliosque plures. De eadem efficacia lapidis à colubro fluviatili ejecti, & quomodo ille serpens suspendi debeat mediante funiculô caudæ alligato, quo lapidem hunc eructet in vas suppositum, agit Hollerius citatus apud Job. Jac. Weckerum de secret. l. 1. c. 4. p. 164. de quo etiam videantur Job. Scherckius l. 3 obs. medic. f. 437. Mich. Baptista im wunderbarl. Leib und Wund-Arzney Buche part. 1. p. 193. Libavius l. 2. Barrach. 1. in scholio, ex Hollerio & Platero idem hoc allegat Job. Adamus Weberus discurs. curios. & fruct. p. 128. De jaspidis, & lapidis colubri aquatici efficacia quoque agit de lap. nephrit. p. 26. §. 28. Vires eas postremi lapidis etiam confirmat Kranus in Kranidibus à Rivino editis p. 156. Sed conjuratio impia atque illicita illuc memorata, pro acquirendo illo lapide, merito quosvis Christianos à collectione & usu eo deterreat. Laudatur etiam lapis hic ibidem in aliis malis rheumaticis. Cui plura testimonia de serpentum lapide, illo attinent, adeat iterum Mizaldum mem. med. cent. 2. aph. 65. Frid. Hoffmannum mech. med. p. 343. Et Camerarium syllog. mem. cent. 4. partic. 37. Sed lapidi illi nudo, vel ophitz, utrî aliis traditionibus infirmis physicis parum fidei videtur tribui in Collegio Anatomico à tribus medicis collecto, & quidem in particula

Marsi Aur. Severini serlomastix dicta p. 65. Porrò de lapidis
 bufonii viribus in hydrope commendatis jungatur *Hildanus*
 cent. Epistol. 96. p. 1028. Sic exuvias serpentum Hydrocorum
 regioi renum alligatas, salubrem iplis diuresin comparare,
 quidam scribunt; de quo consule inter alios *Helmontium*,
 ignoto hydrope fol. 329. Mercurium quoque induratum inque-
 formam annuli redactum variisque corporis partibus affi-
 xum hydropem difficare auctor est *Mart. Schmutz occulta magi-
 c. magnet. morborum curat.* p. 44. de quo etiam *Georg. Pitschki*
Zenexto. Similiter Mercurium fixatum in armillas vel an-
 nulos redactum, ac gestatum pro morbo dicto, & psora delen-
 da laudat *Joh. Staricus* in *Helden-Schatz* part. 6. p. 532. De pa-
 ri efficacia bufonis, penes renum viciniam alligati, videatur
Schröderus pharm. l. c. p. 273. *Petrus Forestus ex Grado, Varignana,*
Joh. Joach. Becherius Parnasso medicinal. illustr. part. 1. c. 92. f. 86.
Helmontius ignoto hydrope f. 320. *Rivernius prax.* p. 207. & allegati
 apud *Exc. Christ. Franc. Paulini bufonis descriptione* p. 89 addi his
 etiam possunt, quæ inferius de periaptis urinam pellentibus
 occurrent. De lacerto insperato hydragogo facto in hy-
 drope, ubi in dormientis laxatum sinum irreplit *Joh. Schen-
 ckii* l. 3. f. 436. & 444. *Baricellus hort. genial* p. 36. & 37. ubi simul
 de aliis auctor dictus. Id de lacerto viridi, bufone sylvestri,
 & colubri aquatichi lapide annotatum itidem reperies in
Ant. Grandis curios. nat. arcanor. perscrutatore p. 30. &c. Citatus
Schenckii l. a. f. 437. bufonem ipsiusque lapidem commen-
 dans, etiam ebur ventri appositum, gagatem & jaspidem
 collo gestatum, & vituli marini pellem ab hydrope vindicare
 eodem morbô affectos, auctorum quorundam fide probatur.
 Volunt etiam unguis à manibus pedibusque resectos ac
 umbilico alligatos hydrocorum aquas educere per alvum,
 testantibus illud *Schröderi* l. c. l. 5. p. 287. & *Dan. Beckero medic.*
microcosm. p. 15. Dehinc de usu lapidis nephritici contra tu-
 mores œdematosos pedum experientia comprobato legen-
 da quædam prostant ex *Uazero* petita apud *Bartholinum de*
Lap. nephritis. p. 9. §. 7. De perpetua hujus lapidis gestione,
 quadam

quadam ex *Manarde* proponit citatus *Barthol.* l. a. p. 13. Prohibetur autem continua gestatio illa ex testimonio *mercatoris Lipsiensis*; quæ etiam *Viii Victoris* sententia est. Illud verò ideo minus approbatur, quod homo eâ ratione assuecat usui diurno inani similem in modum, ac dicuntur homines venenis adfvescere, si diutius eadem usurpentur. Sic enim volunt quidam morbificam materiam refractariam fieri, ut non vinci postmodum possit illô amuletô. De eodem, & aliis hujus asserti rationibus prostant quædam iterum apud *Bartholinum* l. a. c. 7. p. 11. §. 3, & cap. 8. p. 12. 17. & 18. De *Topafii* etiam, jaspidis, & gagatis viribus evolvantur, *Eragosius med. Indor. hist. c. 5. Baccus & Gabeloverus comment. de gemmis c. 8. p. 75.* Illic in primis Jaspis dicitur contra hæmorhagias, & ex his factum hydropem facere. Gagatem quoque proficuum declarat in versu sequenti *Morbodens in Dystylotheaca c. 28.*

Prodest gestatus tumidis intercute lymphā.

Nolo hoc loco etiam id de sambuco variè decerpta & diversimode operante filere, si forte quid pro amuletis conferre illud possit; nostri scopi verò jam non est de collectionis illo modo, uti quidem valeremus, prelixè agere. Ex *Adalberti Tylkowsky philosophia curiosa, Acta Lipsiensia Curiosa Anno 1682. p. 150.* hæc excerpta tradunt: Gemmas sambuci sursum, detraictas per os purgare, deorsum tractas per inferiora, confirmat experientiâ suâ. Detrahebatur, inquit ibi citatus autor, medius ex sambuco cortex & hydrope correpro cingulotenus supponebatur, si detrahebatur cortex deorsum, descendebat, si deradebatur cortex sursum adscendebat hydrops. Commendamus hoc interim experientiæ uberiori & indagationi curiosorum, cum manibus oculatis eorumdem ex his nondum satisfacere polleamus, vel audeamus.

*Hystericam passionem vel uteri affectus
cohibentia.*

Contra matricis suffocationem, seu passionem, singulare, periapton existit ungula alces affixa, confente ita *Apollo-*

niò Menabeno tract. de alce c. 10. Multa amuleta, quæ in Epilepsia locum habent, etiam in hoc morbo adhibentur, veluti de ungula alcis idem memorans videatur Nic. Gai finis de Symbolica Agyptior. sapientia p. 307. Laudatur etiam annuli ex d'Eta unguis vel aliorum animalium cornibus, uti & dentibus quorundam in affectione hysterico gestati: Annuli etiam cujusdam sit mentio (sed ex quo regno materiz medicæ vel materia sit desumptus, nos latet) quo matricis incommoda statim & promptissimè sedentur, nec opus sit ut quicquam ore recipiatur in scripto de Qu. Essentia, aliisque 14. remedis h. denuo incognitis, impresso Straßburg 410. Præterea Autore Staricio im Helden-Schutz part. 6. p. 125. Et. Expedit etiam, si contra hysterical passionem lappæ majoris folia pedibus supponantur; excitari vero illum affectionem, si eadem folia capiti imponantur; Ex Mizaldo eadem penè excerpta habet Anton. le Grand curios. Arcaen. natur. perscrutatore p. 82. Et Baricellus hort. geniali p. 50. Et qd. quod Bardanæ majoris folium, ob magnam ejus cum utero Sympathiam, summò capite gestatum matricem sursum tollat; sub planta pedis vero deorsum. Hinc adversus matricis suffocationes, & cæteros affectiones ejusdem illud præstantissimum remedium à multis judicari, dicitur l. c. Porro Hydrargyrum in nucis ponticæ cortice inclusum ac gestatum tutas reddere mulieres à passione hysterica, ex mente quorundam indicatur apud Riverium post cent. 4. obs. 31. p. m. 97. Et conchas venereas minores auro argenteo inclusas in Italia mulieres gestare collo appensas pro uterinis malis arcendis ex Aldrovando proponit die Gottorfische Kunstkammer p. 59. Quo in loco tamen alias etiam finis horum pendaculorum indicatur; scilicet, quod mulierculæ his appensis ornamentiis allestant intendant amasios, aut turpi veneri inhiantes. Sic virgineos etiam morbos creditur abigere umbilicus maris, vel veneris gestatus, de quo similiter l. c. p. 64. Deinceps ab uteri suffocationibus mulieres magnete levari, inquit Borellus cent. 3. obs. med. 36. In uterina præfocatione etiam cingulum ex corio cervino paratum magni sit quibusdam, si ingvina illo strin-

stringantur, de quo *Aebill. Gasserius obf. med. 85. p. 40. & Agricola de cervo part. 2. c. 22. p. 235.* similiter adversus hystericum malum medelam præbere cutim humanam, si venter illâ ligetur, attestatur *Joh. Schröderius pharm. med. chym. l. 5. p. 297.* Junge huic de eodem agentem testimoniis stipatum *Tb. Bartholinum cent. 13. hist. Anat. 87. p. 177.* Non exiguam confidentiam etiam quædam mulieres ponunt in utero muliebri exsiccato, & circa regionem cordis appenso contra passionem hysterica. Sed quidam hunc effectum ligationi cuicunque potius, quam proprietati medicæ in cute delitescenti tribuunt; quia scilicet ille prohibet, ne flatus sursum alias ascendentess anxiatatem circa præcordia liberiū excitent, sed potius ut iidem deorsum, & consequenter extra alvum trudantur. Thoracem etiam vestis loco ex talparum pelibus confectum mulieribus contra uteri ascensum, vel alia mala uterina inservire docet *Casp. Jugelius vom Maulwurffs-Hange p. 54.* sic quod castoreum femoribus alligatum in usu sit quibusdam pro utero deflectendo, experimur ex *Zwetschi Pharmac. Reg. p. 65. & 76.* Unde in locis allegatis autor internum usum castorei, in ejusmodi affectibus dissuaderet; sed ob falsam veterum hypothesin circa hujusmodi actiones & ætiologiam occupatam, autor humani quid videtur pati, aut committere, nisi dicto asserto alia ratio subsit experientiæ suffulta, præcipue etiam circa usum internum reprobatum, cui tamen usus salubris cœberimus reclamat. De lapide hysterico, quod mirabiliter uteri suffocationem avertat, mentem *Manardie c. 35.* colliges ex *Bartholini de lap. nephrit. c. 10. p. 26. §. 33.* De eodem lapide ad mentem *Manardis memorati,* & aliis cum eodem convenientibus, quo ad colorem & efficaciam juxta suspicionem *Joh. de Lact. tr. de gemmis & lapidibus l. 1. c. 24. p. 86.* De ejusdem lapidis effectu laudato, quod illius solō contactu strangulatus solvatur, loquitur eriam *Andr. Laurentius oper. sh. aperi. tr. de stirps. sanat. l. 1. c. 5. fol. 10.* Dein dentem pueri, qui primum excidit terramque minus attigit, hunc brachio mulieris gestatum dolores muliebrium locorum prohibere dicit *Goclenius*

natur. mirabilibus. Verba vero hæc modo allata videntur petita ex Plini lib. 28. c. 4. Sic in vulva affectibus radix brasicæ de collo suspensa tanquam proficia allegatur in amuletorum enumeratione apud Bartholinum l. 1. c. 8. p. 29. §. 15. Dehinc etiam veretrum lupinum cum testiculis illis, supra umbilicum gestatum prodesse, dicit. *Maccasius promptuario med. c. 28. p. 347.* Carnem salitam lupi itidem scopo illi inservire, alii memorant. Placet quibusdam quoque dictis amuletis annumerare veretrum vulpis, & testiculos ejus, item radicem Pekcedani, & asam foetidam. Denique ligulam maris femorallum superstitionis mulieribus in suis affectibus usitatam relinquimus, easque ablegamus ad minus approbantem istam. & similes aniles medelas *Zachariam Rottmannum conc. 20. super Psalm. 1. 4. p. 365.*

Icterum fugantia.

Devenimus ulterius ad icterum, & quæ huic mederi creduntur periapta. *Rondeletius cap. de ictero* dicit, hunc affectionem in gravidis sanari, si pulsibus, & plantis pedum applicetur medicamentum ex foliis visci quercini, marrubio & chelidonio contusis, atque paucō vino irroratis, quod etiam annotatum legimus apud *Hæferum. Herc. med. l. 3. c. 2.* Porrò ictericos, substrato in calceis, & quidem nudis pedibus chelidoniō, aut pastoriā bursā, sanatos scimus ex *Matthiolo*, ceu refert *Camerarius syllog. mem. cent. 3. partic. 28.* De chelidonio, & gestati ipsius operandi ratione atque modo, differit *Hæferus l. c. lib. 3. c. 5. p. 201.* Ad icterum in puerperio præcavendum, & curandum nonnullæ mulieres solent collo, mediante filo aureo, appendere nodulum, cui crocus integer, camphora, & assa foetida inclusa sunt, juxta *Hertordum de croco p. 189.* Porrò aranea viva in testa nucis de collo suspensa, & scrobiculo cordis imposita, donec moriatur, contra icterum pariter conductit, de quo *Petrus nosologia harmon. l. 2. p. 276. Jonstonus Idea medic. pract. l. 10. c. 4. artic. 6. p. m. 571. & Paracelsus de Icerit. c. 3.* Ventri vero applicandam esse illam, vult *Crato consil. l. 2. f. 92.* *Cro-*

Croceas vero res varias appensas, ac conspectas, variisque modò aliò usurpatas icteritiam profligare, propter similitudinem; velut rubra sanguinem alias moveant, prolixè adstruit Job. Bapt. Porta *Phytognomon.* l. 3. c. 6. p. m. 151. Quo in loco etiam autor citatus chrysolachani herbam, ita adalligata, ut spectari possit, similiter sanare dicit morbum regium. Idem pristare testatur autor lacertum vivum super ictericum ligatum, quo usque moriatur; quem certissimò suo experimento colorem ictericum ad se trahere adseverat autor ibidem. Sic tincam vivam, videlicet pisces, corpori icterico impositam, bilem intus contentam è corpore attrahere, morbumque tollere, ferunt Conradus Gesnerus, Jonstonus l.c. Kentmannus Sutorius *Jatrosoph. Miscell.* tr. 27. p. 140. &c. Bartholomaeus L. a. c. 8. p. 22. §. 22. & Commentator juxta testimonium Alex. Venturini medic. ab animal. desumpta. Umbilico vero imponendas esse aliquoties recentes tincas, quæ etiam in se colorum croceum derivare dicuntur, scribunt autores. Vivam tincam etiam supra umbilicum positam, donec moriatur, præsertim in icterò pestis, conferre scribit Job. Dan. Mylius *Antidotar. med. chym.* l. 1. c. 6. p. 71. De iisdem tincis, ventriculo pluries imponendis atque post hunc usum infra urticæ radices defodiendis, agit Job. Phar. Rhumelius medic. spagy. p. m. 413. Idem illud tradit autor in medic. militar. dogmat. Hermet. mag. c. 14. Sed injungit ipsem simul, ut tincæ illæ aliquoties imposta urticæ radicibus itidem supponantur. Tincam eandem cordis regioni vel pedum plantis alligandam, atque gestandam, idque continuandum esse aliquandiu, præcipit Mart. Schmuck occult. mag. magn. morb. curat. p. 66. Plantis pedum ictericorum quoque alligari tincas istas perhibet Petrus Albinus in der Lande und Berg. Chroniken fol. 315. Verum de successu hujus amuleti frustraneo subinde observato agunt *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios.* Dec. 1. anni 6. & 7. obs. 205. Similiter rubia tinctorum adalligata, si solùm spectetur, regium morbum emendare creditur, quod juxta nonnullorum mentem ventilat Sutorius l.c. p. 141. &c. Adhæc

passerculus troglodytes attrahit icteritiam venenum, inquit
Sachsis Gammareol. p. 877. De quo etiam *Rattray theatr. symp.* p. 7.
 De hujus passerculi nominis derivatione, & usu alias commendato interno, pro calculo pellendo videatur *Camerarius*
t. c. cem. 8. p. 80. Plura de ave hac inferius occurrit, ubi de amuletorum operatione ab imaginatione dependente dis-
 flatus sequetur. Audivi quoque laudari hepar muris
 aquatrici circa pectus appensum, ac gestatum. Denique-
 crus equi cuiusdam martii in pulverem redactum, & in locis
 superioribus corporis gestatum, vel in digito, propellere
 humores, ex quibus icterus fiat, testatur experientiam
 prætendens *Al. Venturinus medicina defumta ab animal.* De sigillo
 quopiam aureo characteribus notato, & circa scrobiculum
 cordis appenso, quod icterum intra triduum curaverit,
 scribit *Joh. Praetorius coscinomantia p. F. 3.*

Imaginationes molestas depellens.

Contra imaginationem compositum amuletum sequens
 facere dicit *Joh. Phar. Rhumelius Jairof. chym.* p. 629. n. 8.
Rec. lap. malachitarum unc. semis, fiant orbiculi mediante succo
 chelidoniarum & mucilagine *Tragacantharum*, & admoveantur
 præcordiis. Addi his possunt, si quæ congrua videbuntur,
 ex amuletis in melancholia commendatis.

Incendia atque ignem delentia.

De corde Salamandra, quod gerentem hoc ab igne reddat
 tutum, eidemque incendi tempore excutiat metum, tra-
 dit *Kiranidum scriptor Alphabet.* 2. p. m. 93. Conferantur etiam
 de hoc annotata apud *Exc. Joh. Paul. Wurffrainum salamandro-*
logia p. 175. Verum hujus veritas tam certa est, quam de Salamandra ipsa flamas circa illam existentes, delente; de qua
 controversia plures autores non allego, quam quos citat lau-
 datus *Dn. Wurffainius l. 2. p. 103. Et.* Ceterum de hoc suo tem-
 pore fortè inter fabulas physicas uberiori uscitur sumus. Sic de
 voce solium Salamandrarum in forma pyramidali scripta, median-
 te.

te sanguine illius pyraustz, (veluti vox Abracadabra fere alias scribi solet) quod huc schedula, & quidem certis aliis Pontificiorum ceremoniis aut actionibus preparata præsentissimum remedium sit ad depellenda incendia, allegata quæpiam prostant in laudati *Wurffbaini* l. a. p. 120. Gloriatur etiam quispiam de singulari efficacia ligni Sambuci, quæ in salice crevit, cuius vis alias contra epilepsiam etiam deprædicata & cognita est. Hujus verò lignum in domus cujuspiam incendium injectum verissimè restinguere illud; sed insimul avolandum esse illi, qui injecerit, ob flammam infensam, & ultricem (ceu vulgus alias de aliis etiam ejusmodi cohibitione narrat) de quibus fusiùs agentem adi *Job. Hisk. Cardinatum comment. ad Hartmanni Prax. chym.* l. 2. c. 7. p. 115. Porro incendia cohiberi ignisque flammam, ne concipient res variæ, etiamsi fasciculus stramineus sit, si huic immissum sit Zenith primum juvenculæ, vel solum, vel cum radicibus cichorei flores albos ferentibus, & quæ certò tempore ac debito modò collectæ sunt, docet *Mari. Schmuck im Schägstäcklein part. 2. p. 17. Et.* Idque autor dictus cingarorum arcanum esse pronuntiat, & in aures insibilat. O lepidos verò, omnique exceptione, vel suspicione, ac pietate majores doctores. Quidam suspicari etiam liceat certum tempus, vel debitum colligendi, aut præparandi modum istis rebus efficaciam indere. De sanguine menstruo virginis integræ commendato pro incendiis ab ædificiis arcendis, si scilicet frustum induxit maculatum illud, cum gallina nigra, capite ac stomacho prius privata, ovōque gallinæ die viridium excluso; si inquam huc cerà involuta, inque olla abscondita infra limitem domus defodiantur, vel ponantur, vid. *Job. Colerus economia rurali & domestica*, vnlgo dem *Hausbuche* lib. 18. p. 732. De hoc, quod Camisia primum menstruatæ incendium sistere dicatur, & observetur; rationem, inventionis & operationis speculatur, & suppeditat *Henr. Kornmanni templo natura* p. 68. & *demiracul. vnu.* p. 136. Et ibidem etiam illa refert ex autoribus, quod Salamandra in ignem injecta illum delect; utram vero omne, vel integrum inuen-

dium velint autores ab eadem, tanquam amuleto, extinguiri, non satis colligo ex hoc aliisve autoribus, qui de Salamandra ab igne inviolabili agunt, de qua, quia paulò ante aëtum fuit, jam nihil amplius addo. De origine usus menstrui sanguinis suspicor ferè, quia illo imbutum linteum alias contra erysipelas, vel ignem sacrum commendatum novimus, postea forte confusione ignis illius microcosmi, igni elementari, vel incendii flammæ dictum sanguinem oppositum falso crediderunt, atque evulgârunt. Sed abeant artifices, vel doctores hujusmodi cum his Satanz ludibriis, qui nimium quantum sanguinem, imò etiam salutem æternam hominum, sitit, & satagit illius profusionem, atque abusum sanguinis procurare, ut homines in credulitatem, vel homicidia impiosque ausus & usus alios saepe istis rebus præcipiter. Ob sceleratos istiusmodi usus, quibus sanguis humanus, ex Dæmonis astu & instinctu, non rarò adhiberi solet à malitiosis hominibus, hic ipse Dæmonis philtrum appellatur, de quo *Joh. Praetorius vom Diebesdämmen p. 152.* Inter alia quoque testimonia, quod Satanæ sanguinem humanum sitiat, comparet ex hoc, quod iste pacta sua, quæ cum mancipiis suis init, subscribi saepe postulet illorum sanguine. Quemadmodum inter infinitas de hac re historias, illa præcipue legi metetur de obfesso à Dænone, quam publicavit *Christ. Serrarius* im verlohrnen und wiedergefundenen Schäfflein in fine im historischen Berichte §. 8. & 9. Quam tremendam historiam omnes athei legere deberent, ut Satanz impudentiam, astum & potentiam ipsi concessam in corpora hominum intelligenter; & ut iidem pariter Dei infinitam Clementiam, & potentiam absolutam, ac majorem in animam hominum cognoscere atque credere addiscerent. Plura de Diaboli ferocia, quæ sanguinis humani profusionem molitur per sua organa & veneficas, præcipue in infantibus, & embrionibus, videri possunt in loco citato *Serrarius*, & quidem in concionis secundæ §. 21. &c. §. 33. uti & in appendice ad dictum priorem locum, & paragraphum, in fine hujus libri reperienda. Plura loca idem

idem hoc adfuentia innotescit ex paulo inferius sequenti-
bus pro victoria & fortitudine comparanda à sceleratis alias
laudatis. Nihil movebo de horrendo Satanae molimine, quō
animas etiam hominum apertè capitat, & perdere tentat:
velut venefici cuiuspiam tremenda actio nota est, quā Venetiis
mancipiorum ad triremes dominatorum animas emit sibi
ac Dæmoni, eaque mancipia chirographo adhuc obstricta,
veneno interemit, quod annotatum prostat apud *Delrio du-
quisit. mag. lib. 3. p. 392.* Restarent varia nobis amplius recen-
senda superstitionis, & impia, quæ simplices, aut impii subinde
pro incendiis, & igne suppressando usurpant, de quibus cum
additâ refutatione ex facris petita plura peti possunt, si pla-
cat, *Arnoldi Mengeringii concione, cuius titulus: soteria Altenburgica
impress. Altenburgi 1637. p. 54. &c. & Joh. Rüdingers concione, cuius
titulus vel inscriptio est: ignis devorans, qua impressa fuit Jenae 1637.
p. E. 3. &c.* De exorcismis ignis nihil memorabo, annotat in-
ter alios autores similem *Henr. Kornmannus templo natura p. 64.*
Verum hoc loco attendi meretur ille locus *Plini lib. 10. c. 67.*
ubi Magica ejusmodi contra incendia vana, & fallacia judi-
cat, quia Romanum alioquin non ita flamma olim devastav-
set. Non moratur etiam nos nimium Judæorum magica, &
illicita cohibitio incendiorum characteribus, verbis, cabali-
s aliisque ludicris rebus sape tentata, vel instituta, dum
scilicet isthac ab iis injiciuntur in ignem, ut deleantur;
de quibus examinatis, ac refutatis bene differit *Exc. From-
mannus dispp. de fascino p. 126. & 132.* De Cingarorum etiam
arte Diabolica *ibidem l. a. p. 120. & 130.* *Jac. Dan. Ernst in Ges-
muths. Ergetlichkeiten 34. Gespräch p. 643. & 648.* De
pane, cui Judæi vocem Aghela inscribere, eoque projecto
in flamas, incendia restinguere soleant, agit *Joh. Saubertus
Palestræ Theolog. Philol. p. 64.* De iisdem Judæorum amuletis,
characteribus, atque nugis, & quod in Thessalonix incendio
nihil efficere, vel professe potuerint, cum ultra quinque
mille ædium combustæ ibi sint, ex *Schickard. Tarich. p. 55.* men-
tionem facit *Reicheltus de amuletis p. 68. & 69.* Cui placet plura
de

de superstitionis, & impiorum Judæorum amuletis, schedis, chartis & membranis, affinis januis, parietibus, lectis, & vestibus agit *Jul. Barroccuu de scriptor. & scriptis Hebraicis p. 71.* De familiari aliâs, atque sâpe intersperso superstitioso Judæorum Phylacterio vid. *Dissertatio Jenae habita 1675. pref. mag. Michael Beckio, & Resp. Matthiaâ Kreherô.* De quibus itidem legi meretur *Ioh. Christ. Wigenstiu in Sota,* aliique plurimi autores, qui de Judæis, eorumque vita, doctrina & moribus scripserunt. Hinc plebis superstitione opportuni ac felices Magistri, vel Doctores sunt Judæi, uti innotescit in locis illis, ubi sex illa sceleratorum ac impiorum hominum commoratur. Longè melius verò cum illo loco comparatum est, à quo planè abest turba ista malitiosa, cùm Dei cultus ab istis inter alia clanculum, sâpe violetur. Cui plura rescire de Judæorum varia nequitia, quam illi adjurationibus, characteribus & verbis exercere solent, evolvat *Lud. Dunte cas. conscient. c. 10. sect. 1. qu. 45.* De istorum exorcismis, incantationibus, amuletis & apotropaicis videri quoque potest *Hottinger. Thesaurus philos. p. 447. Mulleri Judaismus p. 55.* & aliorum autorum similia scripta. Cum itaque Judæi admodum delectentur hujusmodi & aliis superstitionis phylacteriis, (de qua nota illorum plura inferius occurrit) mirum non est, quin etiam conterraneus ipsorum *Josephus historicus* quandoque circa periaptam judaizet, in *Bello & Antiquitat. Judaicis.* Anneptimus his tandem, quod Parisiis olim nulli mures, serpentes & incendia observata fuisse dicantur, idque ob xream tabellam, vel laminam in aquis depositam nonnulli volunt, cui insculpta fuerit figura muris, serpentis & ignis accensi; quâ tabula vero postea destrâta, à tribus istis mala varia sint experti Parisiis; hæc verò latiùs ex *Gregor. Turonensi exponit Gaffarellus curiositatibus in-landis p. 103.* & *Gabriel. Naudens de studio militari lib. 1. p. 372.* Sc. ex *Tholosano illud de gliribus memorat Ioh. Ad. Osiander de Magia p. 318.*

Incubum tollentia.

Deprömamus jam quæ incubo opposita creduntur: inter ea verò reputantur Pæonia radix, corallia, lapis chrysolitus, jaspis, & smaragdus, quæ periaptæ de collo suspensa magni quidam aestimant. Nec excludendus ab iis est dens lupi, teste *Baldwinum Ronseum de humana vita primordio & misericordia*, uti & eodem in *Venat. medica p. 30.* quo loco postremo dentem a fiero vult appendi autor. Dictam verò pæoniæ radicem appensam ex *Dioscoride laudat etiam Gesnerus*. De eadem radice consulatnr itidem *Galenus*, aliique plures. Malunt autem autores quipiam ut recens illa in usum admittatur. Cæterum ex nomine plantæ hujus, quō Ephialtia dicitur, (de quo *Casp. Hoffmannus l. 3. instit. med. c. 90. p. 430.*) judicari quadantes nus potest, quanti radix illa in affectu hoc olim aestimata fuerit. Ab *Aetio* autem nomen illud ista radix impositum videatur adepta, de quo *Casp. Hoffmannus l. c.* De coralliis, radi-cepæoniæ & pyrite itidem collo appendendis in incubo, agit quoque *Mercatus l. 1. de intern. morb. curat. c. 10.* De radice etiam hac, quod aduersus lemurum & Faunorum ludibria faciat, quodque grana illius idem illud præstent, vide *Schenckii obs. l. 1. p. 118.* Testatur pariter hoc cum *Plinio Gerh. Iob. Vossius. physic. Corist. l. 5. c. 21. p. 98.* Dictis istis autor laudatus etiam operationis rationem annexit. De Rhamni viribus congruis non minus hoc in morbo, paulò superius inter fascini amuleta, nonnulla adduximus. Insuper de gemmis dictis, scilicet corallio, bufonite & lapidib. in pullorum hirundinum ventriculis repertis, atque salubriter in auro exterius gestandis, consuli possunt *Disput. Basiliensis med. & quidem 8. §. 39. &c.* Non abesse etiam quidam volunt à numero horum pelleam lupinaam aut asininam pro tegumento adhibitam. De pelle lupina pro capitis tegmine admovenda inter dormiendum, quod laudetur, patet ex *Andr. Schmitzii med. præf. p. 129.* Cingulum ex pelle dicta factum nudosque lumbos cingens, vel fertum ex eodem capiti impositum, eodem profine utile scribit *Bald. Ronseus venat. med. p. 32. &c.* Degagatis laude vi-

deantur *Boet. Boot. in gemmar. & lapis. hist. p. 169.* aliisque plures. Porrò lapis ephialticus cunabulis impositus commendatur, ceu inquit *Frid. Hoffmannus meth. med. I. 1. c. 19. p. 289.* Haec tenus adducta plurima, & lapis malachites, si gestantur in sinistro brachio, commendata habentur apud *Sennertum in Prax. I. p. 194.* Contra succubos etiam & incubos, aliosque morbos laudat adamantem *Johnsonius lexic. chym. p. 4.* Ecquid verat, ne huc denique transcribam in fasciculum collecta periammata, partim recensita, partim alia adhuc apud *Maccas. in promt. mat. med. part. 2. scil. 13. c. 20. p. 289.* Contra incubum, inquit, faciunt dens lupinus, lapilli in ventriculis pullorum hirundinum reperti, oculus ursi dexter pellis asinina & lupina pro tegumento capitis, aurum, chrysolitus auro inclusus, corallia rubra, ephialticus lapis cunabulis insertus, gagas, jaspis, lapis armenus, lazuli, malachites, pyrites, sarda, sinaragdus viginti granorum pondere collo suspensa aut digito gestata.

Infantium morbos concernentia:

Sequuntur jam morbi infantium cum suis amuletis: lapis meletitos autem infantis collo adalligatus arcet invidiam, illumque à morbis insidiisque tueretur ac vindicat, sicut legere est in *notis Dioscoridis p. 476.* Deinde *Eabius Columna tr. de purpura appendice de glossopetr. ex Plini I. 31. c. 10.* & *Rondeletio* manifestum facit, quod puerorum pavores tollant, vel amoliantur glossopetrae alligatae, has vero ab illo pro caniculae, ab hoc vero pro serpentis dentibus reputari, docet *Columna.* Sic dentem lupi adalligatum infantium pavores (quod etiam lapis stellatus præstat) inhibere, clarum est ex *Bonacioli I. c. p. 321.* De dente lupi evolve sis similia proferentem *Schröderum Pharmac. I. 5. p. 301.* Similiter quod oculus dexter lupi exsiccatus atque appensus infanti, & que ac dentes, contra pavorem conferat, ex *Plinio, Rhæse & Alberto* indicat *Mich. Baptius im Wunderbarl. Leib und Wund-Argney-Büche parte 1. p. 201.* Contra varios morborum insultus, & præcipue contra incantationes, pueris appendi solent succinum & corallia, de quibus quadantenus:

nus antea dictum, atque in sequentibus dicetur; de succino
verò testimonium extat apud *Dodoneum hist. Stirp. pempt. l. l. 1.*
p. 13. Præterea quod oculus ursi siccus pueris appensus, agry-
pniam ac lemures abarcat, quibus alias illi vexentur in so-
mnis. Porro testem hujus legimus *Rhasen.* Porro *Christ. Encycl. de*
re metall. l. 3. c. 30. p. 217. inquit: nostræ matronæ fabas marinas, &
veneris umbilicos pueris suis pro amuleto, calatos argento &
aurô, appendunt & magni æstimant. Innuit etiam ibidem
autor, quod umbilicus ille dicatur conciliare gratiam puellis,
& plurimum facere ad formam & amorem, deinde ad mōrbos
puellarum. Citius autem crediderim puerulos ejusmodi
supellectili laufâ & vestibus mundis exornatos gratiiores esse
hominibus, quam qui uidis labellis ac naribus, vestibus laceris,
vel foeridis atque conspurcatis conspiciuntur. Utrum autem
dicta illa vis occulta medica insit umbilico, alii dijudicent;
me verò judice vix omnes illud credent. Sic in nimiō infan-
tium pavore per somnum, ut collo appendantur pæoniæ ra-
dices, dentes lupi, corallia & smaragdi, sanctum est ab *Hæfere*
Herc. medic. l. 7. c. 6. p. 348. De horum, & cervi volantis cor-
nuum usu suppeditat quædam *Mizaldus memorab. med. cent. 3.*
aph. 20. De corallio vero admoto, quod turbulenta somnia
propulset, & nocturnos puerorum terrores compescat, testem
se offert *Jonstonus Thaumatograph. class. 3. cap. 12.* De dicta coral-
liorum efficacia, jungatur quoque adductis *Joan. Rud. Came-
rarii sylog. mem. med. cent. 8. partic. 24. p. m. 545.* Sic quosdam
etiam amuleti loco uti lapide Lazuli, pro puerorum terricu-
lamentis intercipiendis, autorem hujus asserti scias *Olaus*
Wormius in Musco p. 65. Porro corallium rubrum collo infantis
appensum ad os ventriculi pertingens, vomitum lactis pro-
hibet, inquit *Omn. Ferrarius part. 3. aph. 91.* Constat præterea,
quod pueris olim funiculus coccineus appensus fuerit, cum
inter gentes, tum etiam post eosdem inter Christianos, sive
ad avertendum fascinum, sive ad quæcunque alia pericula
depellenda; de quo erudit nos inter alios *Mart. de Roa singu-*
lar. sacr. scripturae part. 1. lib. 1. c. 3. p. 19. Dicto in loco autor Tu-
spi-

Spicatur illud amuletum ab Israëlitarum more traxisse originem; veluti illi, juxta sacram scripturam, agni sanguine postes inungentes, à cæde liberati sunt. Hujus rei memores Agyptii in singulos annos arbores, pecora & alia multa rubricâ illinire didicerunt, adversus incendium & alia incommoda, subsidiō præstantiss. nō. Verum hæc indigna sunt Christiano, qui meritum Christi coccineō sanguine absolutum potius venerari, atque mimica ejusmodi, & a Diabolo, (tanquam divinarum actionum simia) profuentia declinare debet, quam in rem etiam locus allegatus perlegi potest. Non infrequens mos item fuit veteribus, ut rebus variis externis insensus incurribus altius & spirituale quid indicarent, idque signo quoipam istiusmodi in animum revocarent, quæ animæ salubria sunt. Inter infinita ejusmodi id solūm huc spectans jam commemooro, quod in veteri Ecclesia Christianorum Baptizatis mysticum seu sacrum, idque album vellamen dederint certæ commemorationis gratia. De hoc vero porrò *Joh. Bapt. Casalini de profan. & sacris veteri Ratione part. 3. c. 5. p. 57.* allegat hæc: filum rubrum olim in mystico vellamine insutum erat, ut Christi passionem indicaret, quæ omnis abluendi vis in Baptismum, uti à fonte. Frequens itidem etiamnum usus est in locis quibusdam Germaniæ coccinei serici fili, quod contra cardialgiā puerulis circa pectus ligant mulierculæ, idq; non nunquam mithridatiō illinunt, aliasque ceremonias interdum huic medeliæ annexunt. Utrum vero filum illud propter medicam quandam vel dictam rationē efficax credatur, ignoro. Rubros facculos vel frustulæ panni rubri etiam suspensa observamus quandoque brutis, quæ sine dubio superstitionem illam dictam sapiunt. Episagmatis loco, puerorum haec tenus dictis periaptis, annexemus illud frequens admodum apud veteres *Fascinum* dictum, idque solūm noritiae ergo, neutiquam vero ut locum ipsi concedamus inter licita periamata. De Fascino autem hoc inter alios autores consuli potest *Frid. Lachmund oryctographia Hildesheimensi p. 73. &c.* qui inquit, *Fascinum* vocabatur pudendum.

sum virile, scilicet factitium appensum infantibus, ut depeleret fascinū, cuius avertruncus erat Fascinus Deus &c. Autoritatus ibidem etiam agit de aliis superstitionis, quæ olim contra fascinum collo infantum appendere soliti sunt; cui ritui superstitione, forsitan multa illa infantibus hodiernum appensa apud mulierculas nostras credulas debent suam originem: veluti subinde caseus & panis, variis sacculi, crucis signa, & similia oculis exposita id comprobant. De his dictis aliisque similibus toto die usitatis, collisque infantium appensis, prolixius differentem adi & audi Job. Christ. Frommannum de fascino p. 63. De eodem Fascino paulo ante dicto, quod olim peculiaris Deus vel idolum extiterit, idque custodis loco etiam suspenderint sub curru triumphantium vel collo infantum contra fascinum, non nulla ex Plinio tradit. Fungerus lexico philolog. in voce fascini p. 301. Hinc propter ejusmodi formam rei turpiculæ Fascinum illum inter obscenaratum esse constat ex Delrio disquisit. mag. tom. 1. lib. 1. c. 4. quest. 3. p. 45. quo in loco etiam de ipsis usu fusius edoceberis. Quod pars illa Φαλλός quoque fuerit dicta (juxta Plutarchum in l. s. sympos. prob. 7.) innotescit ex Frommanni Disput. de fascino p. 51. 55. &c. Deinde quod ejusmodi Φαλλοί, vel ἄνθες Φαλλοί, fascini, vel satyrica simulacra virilium fascinorum, conservandis territoriis, hortis, foribus, pueris & magnatibus contra fascinum &c. olim dicata & ex siculneo ligno, vel corio confecta fuerint, uberior declarat Laurent. Pignorius de charateribus Egypti p. 26. 3. Ex corio rubro quoque penem illum confectum fuisse evulgat Pius Ananus l. genial. serm. p. 70. Paratos quoque fuisse ejusmodi Φαλλός ex rebus aliis, rescire licet ex Josepho Antonio Gonsale de Falas. De genitura ejusmodi non nulla itidem, & quod ligatura quoque dicta fuerit, prostant legenda in Jac. Gaffarelli curiositat. inaudit. p. 223. Descriptam, ac ære expressam illam rem turpem, seu Fascinum quoque exhibet Thom. Bartholini tr. de veterum puerperio, cum notis Capp. Bartholini p. m. 159. &c. & Job. Smetius in antiquit. Neomagense p. 20. Non morabor lectorum recensione plurium de illo, sed

amando illum, si plura de hoc fâlcino intelligere cupit, ad Casaubonum comment. in Petron. p. 249. Ursinum Analyt. sacr. c. 28. p. 201. Salmuthum in Pancirollum l. 1. tit. 43. p. 153. Varronem de lingv. Lat. l. 6. Hornium bistor. nat. l. 3. c. 13. p. 154. Lachmundum l. c. p. 73. &c. Porrò ad Casp. Bartholinum Exercit. miscellan. 2. p. 38. Elias Schedium de Dis German. syngramm. 2. c. 44. p. 437. Adran. Turnebum adversar. lib. 9. c. 28. p. 212. R. finum Antiquit. Rom. cum motis Thom. Dempsters lib. 10. c. 29. p. 1044. Job. Bapt. Casalium de veter. sacr. Christianor. ritibus c. 48. p. 267. &c. Gern. Roslinum de part. generat. dicat. part. 1. c. 43. Allegatos apud Sylv. Rattray theatro sympath. p. 642. & citatos apud Frommannum l. c. p. 51. Præterea licet de eodem evolvere Dilherrum l. 1. Elect. c. 10. p. 65. Thom. Bartholinum Exerc. 7. de Angina Epidem. p. 118. & Ioh. Nicol. Wernermann corporculo philolog. c. 10. p. 92 & Hier. Mercuriale in var. leil. lib. 6. c. 10. p. 120. qui autor præter phallum omnem rem turpem olim usitatam & à Varrone subintellectam fuisse arbitratur, & putat satyrii radicem in primis contra fascinum appensam fuisse, cum Plinius l. 26. c. 1. eam fascinis utilem prodat. Dehinc quales alios ritus olim, & cultum divinum circa phallos exercuerint, docet Elias Schedium de Dis Germanis syngr. 1. cap. 4. p. 77. &c. p. 90. &c. Qui cultus, & vires pro fascino avertendo commendatae videntur fortassis à mulierculis in primis excogitatae, ut ex loco dicto ferè dispalescit. Sed his ipsis suum hoc pulchrum atque gratum relinquimus. Forsitan mulieres in superstitionem & lasciviam prona olim sibi talia grata simulachra, idola, & amuleta fixerunt, quia signatae delectatae sunt. An amuleti, vel fovendæ libidinis aut veneficiorum ergo usi sint olim poculis, formâ ejusmodi verenda præditis, judicent alii; interim ex Juvenalis lib. 1. Satyr. 2. v. 95. constat hoc:

- - vitreò bibit ille priapo.

Alia suspicio penè etiam oritur nobis de ortu fascinorum illorum, videlicet quod forsitan res turpiculae olim stragematis loco in usum admissæ fuerint, ut ita malevolis oculis in varias actiones attentis, & nimis curiosis, in primis muliercula-

cularum & vetularum (quæ præ aliis infantes aliasque res fascinare posse putatæ sunt) verecundiam incuterent, easque amolirentur. Forte an ob rationem eandem orchidis radices quoque (de quibus paulò ante etiam) loco amuleti usurparunt, pro medico usu, de quibus radicibus commendatis vide quoque *Thome Bartholini tr. de puerperio veterum p. 160.*
& 162. Denique Fascinus ille Deus quibusdam etiam *Mutimus* dicitur, & ab aliquibus *Versa*; qualis autem ille fuerit, pluribus innotescet ex *Arnobio, Lactantio, & Augustino*; imo *Konigii Lexicon* etiam de illo, in voce *Mutini*, evolvi potest. Addo his adhuc, quod loco ejusmodi obsœnæ phalli olim manum, quoque confermarint in similem ferè modum comprimentes plurimos digitos extra indicem, & medium interdum; quemadmodum Germani nostri, otiosis & malevolis spectatoribus in actiones quasdam intentis, patulum os cum dige-
to erecto illique imposito, vel alias invisas notas aut indicia indignationis in facie ostendunt & objiciunt. Hinc, ob digiti illius dictum usum etiam, idem hic fortè infamis dicitur, velut bene videtur commentari de illo *Lubinus in Persu sat. 2. v. 33. p. 692.* Sed de his plurimis nostrum scrutinium aliis in locis plura continet.

Ingvinum affectus corrigitæ.

Offerunt se nobis jam, quæ ingvinum affectus concer-
nunt: lagopus vero ad illoram inflammationem adal-
ligatur, ceu inquit *Dioscorides l. 4. c. 17.* Sic ingvinis tumorem
haud quamvis succrescere putant, qui myrti surculum
fecum gerant, juxta *Camerarium sylog. mem. cent. 3. part. 28.* Docet
etiam *Plinius l. 26. c. 9.* quod pulgium à jejunio collectum &
post illum alligatum inguinis dolores prohibeat, ante vero
sedet ceptos; argemon vero manu tantum detenta inguini-
bus proficit. Sic de astere vel buponio manu sinistra decerpto,
& circa zona regionem ligato, quod veneris imbecillitatem
ac dolorem inguinum emendet, prolixè ex *Plini lib. 27. c. 5.* de-
ducit; ac declarat *Mich. Baptista in Arzney Runci und Wun-*

Buche part. i. p. 326. De quo etiam *Dioscorides* l. 4. c. 129.
 qui ingvini adalligari vult illam plantam. Admodum
 autem invehitur in modum illnm decerpendi efficacem ma-
 gis declaratum; si à sinistra fiat, non minorem enim efficaciam
 à dextra expectandam, si quæ ipsi insit, statuit *Sundorius* de
de error. vitand. lib. 8. c. ii. p. 161. Sed de his quibusdam inter-
 bubonum & pestis periupta etiam agitur.

Insecta fugantia.

Varia etiam circumferuntur communiter, quæ insecta ab ar-
 boribus aliisque locis fugare creduntur. De rebus vero, quæ
 vineas tueri scribuntur, agit *Hildebrandus mag. nat. lib. 3. c. 4.*
p. 18. Nonnulla quæ hortos conservare debeant, annotantur
 in *Knabens hortipomology. p. 42 & 43.* Sic quod affer sorbi acervo
 frumenti inditus omnia insectorum genera inde arcere
 soleat, ex *Aldrovandi Dendrologia depromptum extat in Epheme-*
ridibus eruditorum (quas Dn. Frideric. Nitzechius interpretatus)
tom. 4. p. 126. Juxta *Democritum* pedes leporis, aut cervi circa
 fulcra lecti alligati, penes dorsum, quo te reclinas, non sinunt
 cimices nasci, velut hoc annotat *Iob. Iac. Weekerus l. 4. lib. 6.*
c. 26. p. 325. Volunt etiam alcedinis pellem tineas aut vermes
 arcere à pannis, vestimentis & laneis rebus, si illis apponatur,
 de quo *Mich. Bapt. im wunderbarl. Leib- und Wundt. Arzney*
Buche parte i. p. 190. Minus vero approbat autor idem *Alberti*
Sententiam, quod dicat pellem istam appositam pecunia, in
 cista augere illam. Avicularum harum, ex *Mercatoris Atlante*
minore etiam mentionem faciens, eas *Martinetas* aviculas
 vocat *Mart. Zeilerius cent. 1. Epist. 79.* Quod eadem efficaciam
 contra vermes & tineas exserat *Rhus* vel *chamaeleagnus* vesti-
 bus apposita, innotescit ex allegatis locis apud *Sm. Pauli de*
abusu Tabaci & herbe Thee p. 26. &c. Preferri à Bohemis contra
 tineas & blattas, vestes alias lacerantes, *rosmarinum sylvestre*
 vestibus interpositum, claret ex *And. Matthiolo comment. in lib. 3.*
Dioscoridis c. 73. f. 176. Itæchas citrina, similem ob usum fine-
 dubio etiam *Tinearix* nomen sortita est, quemadmodum
 etiam

etiam quasdam mulieres apposuisse vestibus illam comperti.
 Herbam botryos siccum vestibus itidem appositam eas à tineis tueri, uti & hellebori nigri radices aridas contra dicta ista
 & alia insecta facere constat aus der Schatz-Raifer rarer und
 neuer curiositäten part. np. 202. Revertetur paulisper ad citatū
Andr. Matthiolus in Dioscor. lib. 4. c. 96. ita scribentem: Helio-
 tropiō herba formicæ maximè necantur obturatis eâ earum
 foraminibus. Si scorpionis cavernula (ut quidam memoriz
 prodiderunt) heliotropii surculō circumscribatur, nunquam
 is foras egreditur: imposita verò herbâ protinus illum emori-
 ajunt. De eodem amuleto etiam videri possunt, quæ paulò
 inferius contra lumbricos commendantur. De non nullis
 contra culices, cimices, pulices muscasque facientibus agens,
 hoc etiam amuletum exponit *Bald. Ronseus venat. medica p. 103.*

Evolvōsve pilos mordenti frena caballo

Appendas foribus, & erit tua mansio tuta.

Kiranu in Kiranidibus p. 125. haec nobis suppeditat: si quis, inquit,
 lampyrida ponat in pavimento domi, ubi sunt pulices
 fugient omnes; de corio ursi idem refert hic autor p. 101. De-
 pediculis peculiaris locus sequetur inferius. Sic polemoniz
 radicem adversari scorpionibus, vel alligatam tantum, scribit
Plinius l. 25. c. 9. Atque *idem cap. 11.* tradit Aristolochiam supra-
 focum suspensam serpentes è domibus fugare. Quæ venenis
 & venenatis animalibus resistere creduntur suo ex loco pecu-
 liari innotescunt. De variis ejusmodi rebus animalibus gratis,
 aut offensis agitur etiam in *Constant. Cesar. de Agricultura à Jano*
Cornario edit. l. 15. c. 1. p. 520. &c. Non rarò verò superstitionis
 vel magica existunt illa, qua pro insectis profligandis adhi-
 bentur, quemadmodum de ipsis nos erudiunt historiz. De
 locis muscis destitutis, & rebus easdem fugantibus, confera-
 tur *Hildebrandus l. c. lib. 2. c. 52. p. 47. 48. &c.* In macello Pragenſi
 similiter nullæ muscæ reperiſi dicuntur. De Tilsemis contra-
 muscas adhibitis *Reicheltus de amuletis p. 44. & 61.* Muscas à festis
 olympicis excessisse etiam meminit *Caſſius parab. hist. lib. 9.*
p. 443. Contra muscas habet etiam quid *Paracelsus in archidox.*

mag. lib. 3. Sic Cadmiā metallicā (Cobalt oder Fliegen Stein) expositā in conclavi, avolare dicuntur musca, de quo *Miscellan. Acad. Leopolano-Cesar. Curios. Dec. 1. anno 2. p. 143.* Comperimus etiam certis in regionibus vel locis animalia quādam vel infecta noxia non commorari: Sic in hybernia nulli serpentes, ranas, bufones & araneas, ut & alia venenata animalia generantur nec vivunt, sicuti testantur id *Rattray theatro sympathet. p. 27.* aliisque plures. In Insula Melitea quoque nullas viperas (alii venenatas intelligunt) reperi, idque divi Pauli beneficium, qui ibi hæsit aliquandiu, factum dicunt. Qui plura de hoc desiderant, adeant *Joh. Bapt. Portam lib. 8. c. 10.* *M. Aurel. Severinum tract. de vipers. c. 14. p. 252.* die *Gottorfische Kunst-Trama mer p. 32.* *Erid. Hoffmannum clave Schröderi p. 130.* &c. & alios plures. Eandem materiam quoque inter amuleta venenis opposita attingimus in sequentibus. De Talismatibus varia infecta fugantibus agit quoque *collegium Curios. Gallicum Germanicè redditum lib. 1. colloqu. 21. p. 468.* De magicis etiam ejusmodi rebus, qua varia infecta aut animalia propulerunt à locis quibusdam, vide *sis Reinesium in var. lectio. lib. 3. c. 17. p. 638.* Porro de muribus Ægyptiorum artibus propullis *Vendelius de admirand. Nili c. 21. §. 21. &c.* De Scotia mures non ferentes, l.c. §. 12. p. 183. Contra mures & lupos *Tilsemas* descriptas videri quoque possunt apud *Reicheltum l. a. p. 60.* quo in tractatu autor variarum meminit ejusmodi rerum Talismanicarum allicientium vel arcentium bestias noxias, scilicet p. 42. & 56. Similiter *Apollonius Tyaneus* Tilsemanica arte culices Antiochia expulit, quod versibus expressit *Tzetzes hist. c. 60.* de quo etiam uberioris agit *J. J. Boissardus de divinatione p. 343.* qui autor quoque scorpiones à loco illo abesse dicit eandem propter artem dictam. De attacto *Apollonio* meminit quoque allegatus *Boissardus*, quod Byzantii marmoreis ciconiarum simulacris ciconias turbe exterminaverit, de quo etiam *Tzetzes l. a.* consuli potest. Allegat inter alios dicta hæc & alia ejusmodi apotropaia *Gaffarellus curios. in avarit. p. 109. &c.* Similiter, quod Parisius olim nulli mures, serpentes & incendia observata fuerint

fuerint ob ejusmodi Tilssemam paulò superius ex Gaffarelli modo dicti libro p. 108. meminimus. Plurium hujusmodi Tilssemarum contra varios insultus venenatarum bestiarum & morborum mentionem quoque facit autor allegatus l.c. p. 115. 118. 143. &c. uti &c p. 158. &c. Similiter alicubi muscas nullas, alicubi minus ranas, alicubi verò innoxias esse scribit Job. Adam. Weberus in *discurs. curios.* p. 213. Præterea de similibus Talismatibus, vel magia ceremoniali, quā animalia vel infesta ex locis certis pulsā sunt, agit quoque *Pretorius in der Welt-Beschreibung* p. 163. De sigillo quoipiam muscas omnes ex conclave fugante, aut inclusas intra bihorum necante, à se viso agit idem citatus *Pretorius Coscinomantia* p. F. 3. Atque hæc leviter saltem in transitu quasi attigisse sufficiat, idque non eā intentione factum declaramus, ac si istis locum inter licita periammata, atque a deo in nostra consideratione concedere vellermus; sed saltem, ut innotesceret, quod ejusmodi artificia propulsandi infesta atque noxias bestias (licet natura dicantur) neutiquam tamen plurima inter naturæ licitos cancellos consistant, aut inde resultent; cum ut plurimum magiam illicitam, ac Dæmonem hujus agnoscant magistrum vel autorem. Potuissemus quidem plura ejusmodi recensere vel excerptere ex autoribus, verum quia suspecta admodum nobis visa fuerunt multa, aversati ista sumus; facilè autem innotescit eadem legenti autores de sympathia & Antipathia agentes, uti & Kiranum in *Kiranibus*, Zimare magica, Pliniū, Albertum magnum, Cardanum, Smollium aliosque similes. Citiùs autem à naturæ scrutatoribus locorum certorum conditio indagari meretur, quæ vel venenata vel alia certa animalia, sive insecta quandoque non fert, aut tolerat inditam ob suam peculiarem facultatem quasi amuleticam, de quo aliquando *dissertatione de insectis nonnulla dedimus*, & in posterum alia *dissertatione de loco medici considerate plura daturi sumus.*

Intellectum bonum spondentia.

Porrò ad intellectum bonum faciunt Berillus & Topasius gestatus, de quo *Bartholinus de lap. nephrit. c. 10. p. 22.* Quod vero juxta *Albertum Crisolitus lapis stoliditiam pellat, & sapientiam augeat, inter inanitates (de quibus nihil stolidius aut ineptius dici possit, cum quotidie hoc quivis experiatur) numerat Sanctorius de vitand. error. lib. 8. c. 11. f. 160.* Plura familia ex doctrina de gemmis à veteribus tradita piget nos huc triducere.

Intertriginem corrigentia:

Post hanc intertriginem arcere creditur viticis seu agni casti virga, si hanc viator iter faciens teneat, de quo *Dioscorides l. i. c. 135.* Assertum hoc vero de vitice nugis accenset, & neminem facilè eidem fidem adhibitum dicit *Sanct. Sanctorius de vitand. errorib. l. 8. c. 11. f. 161.* Ceterum ex *Gaud. Merula memorabil. l. 4. c. 24. p. 297.* colligimus, quod qui ex utraque populo virginem manu teneant, intertriginem morbum non metuant; similiter quod eadem potentia salicibus insit, complures attestari scribit allegatus *Merula.* Hunc finem conferantur etiam periupta iter facientibus dicata non longe post hanc sequentia.

Ischiatici doloris praesidia.

In *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 1. ann. 9. & 10. Obs. 118. p. 287.* mentio sit cannularum testacearum, dictarum sympatheticarum, quod efficaciam illarum singularem experti sint in dolore ischiadicō. *G. B. de Saint Romain. Physica c. 9. p. 41.* fœmoris, inquit, ossiculum parvum sciaticæ medetur. Commendat quoque *Apulejus de virtutib. herbar. c. 64.* radicem *Paeoniae*, si in lino alligetur, aut cingatur eō, qui dolores ischiadicos patitur, seu hoc etiam allegat *Sm. Pauli quadrip. Botan. class. 2. p. 107.* ex *Cardani lib. 8. cap. 44. de Re. var. De radice* hac idem refert *Mich. Bapst im wunderbarl. Leib- und Wund-Arzney Buche part. I. p. 93.* Masculam vero, illam & in majo collectam crescente lunâ dicit recipiendam esse. *Quæ* alias in doloribus aliis, arthritide aut podagra commendan-

tur, in suis locis peculiaribus nostri catalogi amuletorum
inquiri possunt.

Iter facientes adjuvantia & lassitudinem
aufferentia.

Lassitudinem & offendiculum in itinere propellere ba-
culum viticis manu gestatum vult *Volaterr. lib. 16.* De eodem
verò audiemus *Marc. Aurel. Severinum in scelomastige p. 66.* qui
tractatus continetur in *collegio anatomico triann. virorum dicto &*
Francfurti 1668. edito: virgæ viticis, inquit ille, scipione
gestatâ intertriginem prohiberi, (licet hoc *Athenenae* consti-
tuerit) hominemque innixum, si diu perambulet, non lassari,
hoc tamen cum aliis similibus annumerat fabulis dictus.
Severinus, hujuscemodi rerum alioquin severus censor. *Piz-*
terea Plinius ait lib. 26. c. 8. quod qui Ponticum absinthium
secum habeat, intertriginibus non tentetur. Plura de *inter-*
trigine arcenda paulò ante hujus sub titulo reperiuntur. *p. 236.*
Endolph. Goetlenius in phys. general. l. 2. p. 431. non lassescunt, inquit,
in ullo labore, qui nervos ex aliis & cruribus gruis habent:
Dehinc quod iter faciens non sentiat itineris labores, si secum
habeat artemisiam, innotescit ex *Dioscoridis nostris p. 477.* quod
approbant etiam *Bairus, & Weckerus de secretis l. 5. c. 10. p. 262.* De
eodem, & quod dictæ plantæ decoctum pro pediluvio adhi-
bitum tollat omnem lassitudinem, *Goropium Beccanum (lib. 7.*
Hermathene p. 139.) agere scribit etiam *Joh. Dieterichina Jatros-*
Hippocrat. p. 1051. Jungimus his verba *David. Frölichii in Viatorie*
part. 1. lib. 2: c. 7. p. 203. artemisia, inquit, vel folia fraxinea
in calceis, atque sub planta pedum gestata defatigationem
arcent, teste *Loniceræ & Dioscoride.* Efficaciaz huic artemisia ita-
dem alios usus addit *Anton. Mizaldus in hort. med. p. 126.* Artemi-
siam, inquit, secum habentibus negant nocere mala medica-
menta ac bestiam ullam, immò ne solem quidem &c. quæ si
vera essent, viatoribus non ingrata forent, nec ignota. Non
horum adductorum solum autorum, sed etiam aliorum
hominum est penè communis traditio, quod artemisia non

sinat defatigari eos, qui illam gestant: hujus vero in rationem inquirens Honorat. *Faber de plantis tr. i. lib. 2. p. 83.* respondeo, inquit, dubium hoc esse; si tamen verum est, ratio petitur ex eo, quod ea corpuscula emittat, quorum appulsiu fibra musculorum recreantur. Sed de hoc inferius mentem nostram exponemus, quomodo amuletum hoc Germanicâ voce *Hysfus* indigitatum, suspicemur adjuvare iter suscipientes. Alioquin pedem taxi in superiori corporis parte gestatum, tanquam probatum remedium defatigationem peregrinantium declinare indicat *Alex. Venturinus medicin. ab animalib. desumpta.* Similiter quod quipiam acopon petant ex rubetis, videtur ex *Eman.* *Königl regn. animal.* p. 139. Anneximus etiam illud de radice carlinæ, (quæ chamæleontis nomine etiam quibusdam significatur) *Helmontius de vulnerū magnet. curat.* §. 24. tradit, quod hæc plena succō & virib⁹ evulsa, gestata & mumiæ contemperata, tanquam fermento ex homine, cuius umbram quis premit, vires & robur naturale in se trahat. Atrringitur hoc eriam experientiā & ratiociniō quipiam confirmatum in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios.* *Decur. 2. Ann. i. obs. 169. p. 401. &c.* & apud *Theoph. Bonetum medic. septentrional. tom. i. l. 1. sett. 15. c. 5. f. 151.* Sic *Joh. Michaelis colleg. MS. ad Rolfincis chym. l. 5. sett. 14. c. 1.* dicit equis æque id evenire ex radice gestata.

Lac augmentia.

Annectimus hæc tenus adductis etiam, quæ pro lacte conservando vel augendo conferre creduntur: *Tilemannus de mat. med.* p. 382. mercurium vivum avellanz inclusum colloque appensum à Patavinis mulieribus non infelici successu pro lactis restitutione usurpari dicit. Ejusdem usus mercurii mentionem facit *Gotf. Mabius Instit. med.* p. 663. Experienciā suā etiam usum hujus, frequentem Patavii contra lac ademtum fascinō, comprobat *Thom. Jordanus de pestis phenom.* *tract. 3. c. 9. p. 583.* Sed autor hic simul istud amuletum superstitionis pravæ postulat. Idem illud amuletū, pro scopo prius dicto dilaudatum ex aliquibus autoribus, reperies in *Antho.*

Grandis

Grandis curioso rerum abdissar. perscrutatore p. 316. Non repugnat itidem sententia priori *Sennertus de febribus l. 4. c. 5. p. 141.* Ad-datur etiam his *Herc. Saxon. de plica Polonica c. 53.* Dehujus mercurii applicandi modo etiam agit *Bartholinus de lap. nephrit.* c. 10. p. 25. §. 16. ubi annexit quoque hæc: rationem, inquit, quidem reddere studet *Saxonia l. c. cap. 52.* sed dubiam. Ratio rvero operandi hujus consistit forsitan in agitatione lymphæ, vel sanguinis, quia mercurius est hydroticus; de quo agit *Palmerius de morbis contagiosi. lib. de hydrarg. p. 120.* De mercurio etiam, cur contra diaphoreticorum actionem notam, exterius illitus eliciat sudorem & salivam, vide quæ evulgavit *Camerarius memorab. cent. 5. part. 90.* Atque dictæ mez sententiaz, quod mercurius designata ratione lac promoveat, adstipulantem demum deprehendi *Hæserum Hercule med. l. 7. c. 5.* Am-plectitur ferè etiam hanc sententiam cum *Jordano Antonius Deusingius de peste p. 346.* putans nim. mercuriū attenuando san-guinem, atque aperiendo poros cutis operari, adeoque contra laetis defectum ex fascino neutquam peculiari quapiam viagere. Dictas ob has rationes difficulter consensum qui-piam tribuunt asserto illorum, qui sanguinis coagulationem adscribunt mercurio vivo in corpus assumto, de quo eruditum dubium experimentis non constitutum videri potest in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 1. Anni 1. obs. 148. p. 323.* Sic quod etiam exterius admotum hydrargyrum frigi-dâ sua vi sanguinem & cor refrigerare, & juxta Apponensem coagulare possit, docet *Thom. Jordanus de pest. phen. tract. 3. c. 9. p. 584.* Atque ideo autor dictus illud in peste amuleti loco congruum arbitratur. Sed paulò ante dicta de vi dissolvendi & ape-riendi, aliam simul ipsius operationem declarant. Caterum an laetentibus pariter ac laetantibus conducat ille usus mercurii, inquisitione simul opus esse censeo. Porro galactites vel agaricus mineralis, etiam sub überibus vel mammis gestatus, pariter de laetis proventu prospicere creditur; atque ille eōdem forsitan modō operatur, ac mercurius, præcipue si ve-ritati responderet, quod idem illud lac lunæ de collo infantibus suspen-

250 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
suspensum salivationem ipsis concitetur. Num igitur antimonialis vel mercurialis quæpiam vis omni, aut cuiquam speciei agarici insit, indagationi relinquo. Monspeliensium mulierum consuetudine etiam verbena sub axillis gestata, ejusque aqua stillatitia ebibita, felici successu lac deficiens reparat, teste *Formisio & Beubosio*, ceu notat *Georg. Hier. Velschius* *melomimemata. med. cent. 3. num. 45. p. 58.* De atite utiliter etiam intra mammae gerendo, agit *Hesferus l.c. 1. 7. c. 5. p. 34.* Sic pro lactis imminuti restauratione crocum de collo gestatum commendat *Sennertus l. c. p. 303.* De Sigillis superstitionis vel idolis, Dei loco olim collo lactentium infantum apud Mauritanos, hodiè Marrucos vel Marochos dictos, suspensis pro felici lactatione, verba facit *Anton. de Guevarra horolog. princip. (Wanckelius cura edito) l. 2. c. 28. fol. 339.*

Lac imminuentia.

PRO lacte vero compescendo, si mulierculæ post partum lactare nolint amplius suos fœtus, tanquam certam medeam indicat bufonum lapidem nudo dorso appensum, vel anulo etiam inclusum *Martinus Schmuck de occulta magico-magnet. morbor. curatione p. 31.* Vidi etiam mulieres, postquam ablactarunt infantes, collo suo appendisse taleolos recentis fissari & frustula caulis myrrhidis sylvestris, quibus lactis affluxum cohiberi putarunt. Sic volunt quidam etiam ut mulieri, cui mammæ dolent post ablactationem, appendantur in medio dorsi crystallus & succinum, atque ita lac illinc derivari ad alvum memorant. *Demū Casp. Ingelius vom Maulwurfs. Sange* *e.s. laudat quoq; thoracem ex pellibus talparum factū, quem postquam ablactarunt infantes, commodè mammis pro supprimendo vel depellendo lacte imponere possint scemina.*

Lætitiam conferentia.

ATtingimus porro, quæ lætitiam comparare creduntur, : *Ad lapide Lazuli vero, quod periammati instar gestatus animum læsum reddat, videri possunt testimonia Mylii in bas. chym. l. 4. c. 14. & Renodes de mat. med. l. 2. s. 2. c. 8. Abditâ & totâ sub-*

Substantiā etiā latiores reddere spiritus rubinum, saphyrum, hyacinthum citrinum & corallia, constat ex *Heurnii method. ad prax. p. m. 98.* De iisdem effēctibus harum & aliarum gemmarum consuli quoque possunt alii, in specie de gemmis scribentes. Suggerit nobis etiam huic loco inferendum amuletum *Em. Macer de herbar. viribus c. 58. de verbena p. m. 134.*

Convivias bilares inter convivia sparsa.

Reddere narratur, ut jam prescripta buglossa.

Evolvi insimul possunt, quæ paulò ante de melancholia nostrum hoc scrutinium continet.

Lethargum cohibentia.

Sequuntur jā laudata contra lethargum: in quo à proprie-
tate singulari juvare dicuntur oculi, cor, & fel philomelæ,
sub cervicali, & caput vespertilionis sub brachio reservatum
& occultatum, de quibus *Frid. Hoffman. method. l. 1. c. 19.*
p. 293. Mentionem horum etiam factam repieres in *Rolschen method. med. special. p. 91.* Attingit item illa *Bartholinus de lap. nephrit. l. c.* De his *Schneiderus de capitis affectibus p. 419.* ita: alii,
inquit, oculos & cor philomelæ pulvino subjiciunt, alii ca-
put vespertilionis aut cor brachio alligant; sed hæc ferè
anilia videntur. Oculos philomelæ in corio cervino alliga-
tos idem illud prius præstare ex *Plini l. 10. c. 32.* memorat *Mich. Bapſt im Arzney Kunſt und Wunder-Büche part. 7. p. 325.* Variant verò admodum autores in his amuletis recensendis,
uti patebit infeius inter amuleta somnum adjuvantia, quæ
contrariam operationem indicare obſervabis. Deinde
nervos vulturis juncturis manuum non fruſtra alligari in
lethargo. *Argelate autoritate comprobat Alex. Venturinus medic. ab animal. desumpta.* Denique *Dioscorides lib. 5. c. 162.* lapidem
ophiten, qui lineas habet, lethargo & capitis doloribus
auxiliari tradit, quod tamen haud credit *Sanctorius de vitandis erroribus l. 8. c. 11. f. 162.*

Lienis affectibus auxiliantia.

Si lien induratus est, radix cyclaminis foris tantum appensat. Sperquiam utile atque aptum remedium esse creditur, attestante Casp. Hoffmanno de medic. offic. lib. i. c. ii. p. 25. Sic Hippoglossum vivum, piscis genus lieni aliquantis per impositum, ac vivum in aquam remisum, omnes morbos lienis dicitur sanare, juxta contenta verba in Mich. Baptii wunderbarl. Leib- und Wund-Arzney Buche part. i. p. 151. Quod itidem scirrhus lienis affectu manus demortui hominis percursus sit; inter amuleta strumis opposita fit mentio. Quæstionem sequentem movet Honorat. Faber de plantis tr. i. l. 2. p. 88. utrum tres hederæ botri collo appensi lienis obstructiones tollant: respondeo, inquit, hoc fieri posse; & si fiat tribendum esse profluvio halitus. Perinde tamen est, five tres, five quatuor botri sint; five etiam collo appendantur, five renibus admoveantur.

Ludentes adjuvantia:

Sequens, quod jam depromemus, vix magnum applausum meretur, vel veritatem indubitatam agnoscit: ex Alberto & Rase verò dentem lupi cum turturis corde gestatum, ludentem fortunatum reddere scribit Mizaldus in memor. cent. 6. Aph. 74. De quadrifolio inadvertenter & sine cura reperto, aliisque similibus vanis oncrare chartam vel curiosum lectorem superfedeo; veluti inter gemmas talia itidem arcana occurruunt vanitatem vel Diaboli palpum aut opem sèpe redolentia. Ceterùm inter periaptam victoriā, bonaque fortunam spondentia similia solent occurere.

Lumbricos & vermes expellentia:

Offerunt porro se nobis, quæ lumbricos necare vel abigere dicuntur; atque hoc præstat lapis bufonius appensus juxta allegata testimonia in Camerarii memorab. medie. cent. 9. part. 25. Idem hoc equidem attingit, & quod lapis iste appensus araneæ morsibus, ipsiusque spuma contrariari dicatur; verum dici illud, & vocem, præterea verò nihil esse, una scribit Christ. Francisc. Paulini in Bufone descripto p. 22. Generationem lumbricorum:

(corum quoque impeditre creditur lapis Astroites vel stellaris appensus collo; uti hoc annotatum legimus in der Gottorffischen Kunstu-Rammer p. 65. De lapide hoc vide etiam Bartholinum l. c. cap. 10. p. 26. §. 26. Lumbricos quoque fugari ex ventre à stœchados citrinæ floribus amuleti loco suspensis collo, ex Weichardi thesauro Pharmac. refert Schröderus pharmac. med. chym. l. 4. c. 335. p. 163. De floribus his, allio & amaris, quæ itidem inter classem amuletorum recipiuntur, agit quoque Bartholinus. l. a. c. 8. p. 22. §. 21. De stœchade ista tineis vel blattis, vestibus offensis, opposita inter amuleta insectis adversa sit, itidem mentio. Citandus nobis etiam est Mart. Schmuck occult. mag. magnet. morb. curat. p. 65. qui laudibus effert zonam contra vermes hominum ac brutorum gestandum, quam Salamandræ rependo crebrò attigerunt; hinc zonam istam penes latibula illarum ponì svadet, quò trans illam sapienter gradiantur Salamandræ, atque inde efficacius fore cingulum istud asseverat dictus autor.

Malis vel morbis multis resistentia.

Anscribuntur, præter ordinarias suas, mirificæ & ridiculæ alia plures virtutes hæmatitz certâ normâ parato; volunt enim victoriæ contra lites omnes, & gratiam conciliare, præservare à solis vehementi æstu, fruges à cicadis & grandine custodire, regnandi potestatem comparare, imperium subministrare in spiritus subterraneos, potestatemque in eos, ut revelent thesauros. Præterea lapidem illum etiam scribunt à beneficiis & venenis, uti & venenatis morbis liberare, præservare quoque à peste, ceu docent allegata ex scriptoribus apud Baschiū de hemat. p. 141. &c. Spectant huc etiam verba Kuranī in Kurānidibus p. 113. Ibidē autō p. 123. inquit: cor accipitris gestatum ad omnia, corroborat & conservat portantem. Mirificæ istæ, modo dictæ & similes incredibilis vires eōdē locō p. 120. tribuuntur vulturis cordi, ossi, rostro & lingua, corpori appensis. De phocæ partibus similia ibidem p. 98. Idem iterū p. 136. ita. cor & caput charidari avis gestatū illæsum & inoccum ab omni infirmitate

firmitate facit gestantem omni tempore vita sua. Inter alios hyperbolicos effectus, etiam electorius lapis contra quævis pericula gestantem tutum reddere a quibusdam putatur, de quo *Ans. Boet. de Boot. hist. gemmar. l.2. c. 169. p. 342. Secretum magnum Paracelsi & contra morbos complures validum traditur à Martin. Pansa im guldene Kleynod menschliche Gesundheit c. 72. p. 871.* capias bufonem benè turgidum, ita ut nihil in eo rumpatur, vel frangatur, sed integrum suspende adversus solem, ad siccandum, reclude eum in pixide cuprea vel argentea, & suspende ad collum: valet gestatus contra multos morbos, videlicet contra omnes febres, contra venena & pestem; nam attrahit ea, restinguunt fluxum sanguinis, resolvit apostemata, sedat rheuma capititis, & pectoris: sed mulieri prægnanti nō appendatur. *Andr. Laurentius in operib. theravnic. tr. de strumarum sanatione l.1.c.5.f.9.* inquit in Hermapholi Thebaidos, arbor erat, quæ ad morbos pellendos plurimum conferebat, si fructus, aut folium, aut pars corticis collo ægrotantium ligaretur. Narrant Ecclesiasticæ historiæ authores, Cesareæ statuam positam fuisse, sub cuius basi herba nascebatur, quæ solō tactu & aspectu præseas erat quorumvis morborum remedium. Sed plura hujusmodi census amuleta forsitan ex pontificiorū reliquiarum penu, imo innumera petere possemus, si vellemus. Denique magna præstaret mox sequens herba laudata ab *Ant. Musa de herb. veteric p.1.* qui inquit: betonica animas hominum & corpora custodit, & nocturnas ambulationes à maleficiis & periculis, & loca sancta & busta etiam à visibus metuendis tuetur & defendit, omni rei sancta est. Plura hujus census medicamenta reperiuntur apud *Kiranum*, in *Kiranidibus*, quæ nos tñdet hoc loco fusius allegare; quin potius ad incredibilia ista ablegamus vel relegamus. Similia talia sunt non raro, quæ pro fortuna, gratia, divitiis & victoria alioquin commendantur.

Mammarum malis utilia.

Aggredimur jam quæ contra mammarum affectus, videlicet dolorem, tumorem & alia mala majora imminentia, valere.

valere volunt; pedem dextrum autē talpæ, vel pellem integrām ipsi detrātam cum pedibus, atque appensam dilaudant quidam; alii pelles mammis impositas magis deprædicant, annotante id *Cass. Jugelio vom Maulwurfs. Gangen cap. 8.* Mammarum magnitudini resistere angelum marinum recentem impositum scribit *Mich. Bapſt im wunderb. Leib und Wund-Arzney Buche part. i. p. 151.* Peculiarem etiam vim inesse credunt villicæ vel matres familiæ, in quibusdam Germaniæ locis, pelli mustelæ, & albæ præcipue, quā tumentia ubera pecudum, mamasve mulierum tangunt aliquoties, aut hanc iis imponunt; superstitione quæpiam etiam crucis ductus, certoque numero istos demensos, illo in affrictu observant. De frictione illa contra ictus venenatorum animalium vid *Mich. Bapſt l.c.* Si matri nuper facta, vel quæ peperit, mammæ inflammari incipient, atque ulcus illæ minentur, velle quosdam, ut in initio statim mariti ipsius femoralia illis imponantur, quibus scilicet in balneo uti soleat, innotescit ex *autore citato l. a. p. 195.* Taceo aliud quid mariti, formam mustelæ referens, cuius affrictum etiam vulgus commendat in malo eodem.

Melancholiæ reluctantia.

Sequitur jam melancholia cum suis amuletis attributis: *Borellus autem cent. 3. obs. 36.* testatur, quod fuerit Lutetiæ lapis, cuius vi, si manu detentus fuit, melancholia depulsa fuit. Dehinc melancholicis & fanaticis mirifice prodesset amuleti instar appensam nucem avellanam, speculō pavonis caudæ & argenti vivi quantitate repletam, ex *Goclenio* meminit *Camerarius mem. med. cent. ii. partic. 75. p. 85.* Eadem hac ex eodem autore recenset *Martinus Schmuck in occult. magic.* magn. morb. curat p. 27. & 28. quo in loco dictis verbis autor etiam subnecrit, quod Chrysolitus perforatus vel excavatus asinique pilis repletus, & sinistro brachio gestatus, paria præstet. Idem ibidem etiam asserit, quod similes fere vires contineat chelonites ruber obvolutus pelle vituli, si sub sinistra axilla gestetur. Annectit etiam autor ille verbis suis modo allatis

quædam de lapillis hirundinum, quando & in quibus pullis illi reperiantur. De chelidonio lapide ex *Platero* itidem quædam tradit *Jonstonus in Thaumatographia class. 4. c. 25. art. 2.* Chelidonus, inquit, dextro brachio alligatus contra phantasticas, ex melancholica illusione, cogitationes valet, Lunaticos & insanos sanat, inque oculorum affectibus peculiarem, habet effectum; Ibi pariter autor de ejus origine differit. Sinistro autem brachio in munda syndone detentum ac alligatum lapide morbō hoc laborantes restituere ait *Bald. Ronseus Epist. 22. p. 36.* Quod idem ille ad maniam & melancholiā extollatur, scribit *Frid. Hoffmannus in clave Schröderi p. 695.* Rufum autem illum lapidem melancholiā curare, ex *Dioscoride* refert *Mars. Ficinus de vita cœlitus comparanda lib. 3. c. 15. p. 240.* Varia etiam de lapide illo ex hirundinibus desumpto continentur, in *Hildebrandi magia nat. l. 4. c. 20. p. 28.* & *Camerario l. a. cent. 4. part. 32. p. 232. &c.* De lapidis hujus applicandi modo quoque agit *Bartholomaeus de Lap. nephrit. c. 10. p. 24. §. 10.* qui autor itidem l. c. §. 11. de aliis gemmis contra melancholiā, tristitiam, & terrentia somnia proficuis mentionem injicit. Quoad chelidonium hunc, *Johan. Staricus* (in *Zhelden-Schätz part. 6. p. 516. &c.*) eligit itidem rubicundum in hirundinum quorundam pullorum hepate reperiendum, insimul etiam ille laudat chrysolithum excavatum asinique pilis repletum; de quibus quoque paulo antè *Schmuckum* agentem adduximus. Rubinum itidem melancholiā arcere ac terrentia somnia avertere vult *Frid. Hoffman. l. c. p. 154.* Amuletum cœlestinum dictum sequens contra vertiginem, melancholiā, & epilepsiam tradit *Cnæfelinus in appendice Miscell. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. anni 6. § 7. p. 67. &c.* Recipe cornu alces raspati, & in subtilem pulverem redacti, cranii humani raspati, & in pulverem subtilem præparati (per reiteratam impastationem, scilicet cum aqua nostra epileptica) ana libram semis, stercoris pavonis, succini albi subtiliter pulverisati, lapidis lazuli, armeni ana subtiliter præparati q. f. ad inducendum colorem cœlestinum, fiat cum guini tragacanthæ (per aquam præoniz prius

prius dissolutæ) q. s. pasta, unde fermentur placentulæ rotundæ vel cordis formæ, vel corallia perforata, quæ in umbra prius bene exsiccata à tornario poliri possunt, ac monilium & armillarum loco gestari debent. Vel ipsa pasta includatur capsule argenteæ perforatæ, vel zendalo rubro, & suspendatur, ut jam dictum, de collo ad regionem cordis, ut stomachum tamen contingat. Porro *Plinius l. 37. c. 3.* indicat *Callifratum* tradere, quod cuicunque ætati contra lymphationes & furorem, seu insaniam, succinum alligatum auxilio sit. Præterea corallium & chalcidonium adversus atræ bilis illusiones, jovis præcipue venerisque virtute, conferre scribit *Mars. Ficius de vit. calist. compar. l. 3. c. 12. p. 219.* Verum id de calcedonio, quod collo appensus tollat illusiones phantasticas à melancholia ortas, inter similia plura, falsa & impossibilia de gemmis alioquin tradita, refert *Sanct. Sanctorius de vitand. error. l. 8. c. 11. f. 160.* Præter illa recensita etiam Hypericum seu perforatum, collectam die veneris & hora jovis (quo tempore ad summam energiam forte excreverit), ac gestatam colloque appensam apprimè in melancholia juvare, & phantasticos spiritus expellere asserit *J. B. Besardus in Antrophysic. p. 51.* Hæc autem petita forsitan sunt ex *Paracelsi operum part. 1. p. 1040.* Itidem de hyperico scribit *Joh. Freitagius Aurora medic. p. 225.* quod contra phantasias & tempestates à nonnullis gestetur. Maniacum pariter affectum mitigare herbam roris solis, collo appensam scribit *Joh. Schröderus pharm. lib. 4. p. 141.* Sic de dementia à matricis symptomatibus inducta, & modò inauditâ curata, admotâ scilicet magnete ad ipsius ventriculum, vide *Borellum cent. 3. obs. med. 10.* Denique de herba Pallatia leporis dicta, quod collo itidem gestata timiditatem & melancholiæ fugiet, reddatque audaces ex *Joh. Cabahortofanti. c. 334.* refert *Mich. Bartschim wunderbarl. Leib und Wund-Arzney Buche part. 1. p. 201.* Pro letitia vero quæ faciant, inter peculiariis illius loci periapta attigimus. Quemadmodum etiam illa quæ contra Diabolum, spectra & somnia molesta commendantur, videri possunt.

Memo--

Memoriam corroborantia.

Si suspenditur cor upupæ, aut oculus, sive cerebrum supra collum, confert oblivioni, & subtiliat intellectum hominis, velut hæc ex Cornelio Agrippa transcripta habet Joh. Jas. Wickerus de secretis, l. 5. c. 4. p. 137. Quod contenta hæc in loco indicato, etiam ex Alberto desumpta sint, & ad amissam atque acuendam memoriam faciant, fatetur Alexander Venturinus l.c. Idem ibidem ex Girolamio Cortese memorat, quod lingua upupæ incineres redacta, capitique adspersa prioribus laudatis similem efficaciam largiatur. De integra verò lingua upupæ eandem efficaciam, scilicet quod suspensa tollat oblivionem, pronuntiat ex Rhæse Bartholinus de lap. nephrit. c. 9. p. 20. Memoriam quoque post hæc roborare dicitur cannula testacea candida, dicta sympathica, juxta Miscel. med. phys. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. Dec. 1. anni 9. & 10. obs. 118. p. 286. Ex Alberto Magno etiam citat Mich. Baptius im wunderbarl. Leib und Wund-Arzney Buche part. 1. p. 58. quod animalis, Arabo dicti, pes sinister cum unguis linteo involutus, dextroque brachio alligatus potenter confortet & augeat memoriam. Porro quod dens taxi brachio alligatus bonam memoriam procuret, pro autoritate huj^o Falconum citat Venturinus l.c. Qui similiter illic ex incerto autore exhibet illud, quod pestaxi pares effectus edat. Denrem pariter & pedem sinistrum taxi brachio dextro alligatum memoriam roborare meminit Andr. Laurentius oper. therapeut. tr. de strumar. sanatione l. 1. c. 5. f. 11. Idem illud ferè metro inclusis sequentibus verbis indicat Bald. Ronseus Venat. medic. p. 57.

Puniceo aut melis dens filo appenditur ultæ
Atque id pro certo in cunctis medicamine tentat,
Vel simul adjungunt unguesque pedesque sinistros.

Menses suppressos referantia.

Qvia etiam menses occlusi vel suppressi subinde recludi poscunt, svalent quidam, ut mulierculæ dicto virtuō laborantes infecta linta menstruō sanguine aliarum feminarum

feminarum, vel qui primâ vice erumpit virginibus. Admonet verò *Fridericus Hoffmannus clavis Schröderi p. 662.* ut extēnē induatur indusium recenti menstruō alterius. (sique consanguineus fuerit, melius succedere ait) adhuc conspurcatum, quod teste experientiā in fluxu menstruo suppresso proritando probatum pronuntiat. Fermentum enim, pergit, sanguinis mumiale specificum interius uteri fermentum per symbolicam harmoniam idealem suscitat. Conferatur etiam *idem autor in meth. med. p. 361.* Fautor quoque hujus sententiae existit *Krcherus arte magnet. lib. 3. part. 6. p. 517.* Atque istud non omni ratione carere arbitramur, cum fermentatio vel motus sanguinalis segnis alias hoc modō concitari possit; Idque nobis tere persuadet observatio quæpiam de ministro scrinariorum opificis, qui se in magnam narium hæmorrhagiam incidisse arbitrabatur aliquando, quod ineubuisset lecto, & stragulis menstruō sanguine conspurcatis, veluti de hoc aliquando in *dissertacione de mictione-cruenta prolixius egimus.* Trahenda huc etiam censemus, vel moniti vel præsidii alienus loco, quæ de chelidonio majori communicat *Gregor. Horstius in herbario suo l. 1. f. 3. c. 6. f. 268.* herba chelidonizæ, inquit, cum artemisia rubra in calceis sub planta pedum gestata, sanguinem attrahit, & per revulsionem hæmorrhagiam narium nimiam sistit. Eadem eodem modo adhibita menses aperit, quando sanguis nimium ad superiores partes vergit. Sic menses quoque movere lapidem in vesicula fellea porcorum Malaccæ Peninsulæ repertum, manuque detentum indicat die *Gottorfische Kunste Rammier p. 76.* De eodem videantur etiam *Jacobus Bonitus hisp. nat. & med. Indor. l. 4. c. 46. fol. 48.* & *Job. Jonstonius in notitia regni mineralis p. 83.* Qui postremus autor abortum simul inde oriti memorat. De al. *Etorii vi consulatur,* quoque *Jonstonius Thaumatograph. cl. 4. c. 25.* Quæ alioquin sanguinis fluxum promovere credantur, inferius ex suo loco peculiariali patebunt. Contra hæmorrhagiam vero quæ profint, illa ex peculiariali titulo in præcedentibus confignato peti possunt.

Morborum aut sanitatis indicia vel prognosticin præbentia.

Sequuntur jam quæpiam, quæ cujus sint census, a quojuſ ju-
dicet lector: De herba Indica quadam vero mentio fit apud
Bellonum obs. 74. quod, si hanc æger manu finistra gestans vel
apprehendens alacrior evadat, vita spes ipsi supersit; si vero
tristior existat, mortis indicium id accipiendum sit. Eadem
forsitan est herba, cujus ex *Nurembergio* (l. 14. *Histor. natur. c. 32.*
& hic ex *Manarde*,) mentionem facit *Joh. Jonstonus Syntagmat.
univers. medic. p. 222.* & *Joh. Adamus Weberus in der Unterredungs-R
Kunst part. 2. p. 620.* idem enim usus dictus & opera-
tio illic indicatur. De verbena eosdem ferè effectus, vel in-
dicia de morte aut vita expectanda, seu prædicenda in morbis
versibus comprehensa, atque allegata reperies in *Aegru horio
phil. p. 615.* De eodem etiam agit *Mich. Bapst im wunderbarl.
Leib- und Wundt Alzney Buche parte 1. p. 55.* Versiculi ibi sunt,
& paululum quidem immutati, ac tradit eos *Æmil. Macer de
herbar. virtutibus c. 58. p. m. 134.*

*Verbena me gestando manus si queris ab agro:
Dic frater quid agis? bene si responderit ipse,
Vives: si vero, male: tunc spes nulla salutis.*

Subjicit iis etiam dictus *Bapstius l. a.* statum bonum vel fini-
strum decumbentis indagandum esse ita, si scilicet radix ejus-
modi quaratur, & appendatur ægrotoro, quæcunque sit, quæ
tot folia contineat, quot dies decubuit ille ægrotus; si que-
sequantur alacritatis indicia bonum esse, si minus, male
constitutum esse illius statum. Vel si desint illæ radices, tot
alias quascunque distinctas radices jubet sumi, quæ folia
diebus illis numerò respondentia ferant, aut contineant.
Ita etiam ex *Jacobo Isidoro recitat Alexander Veniturinus medic. ab
animal. desumpta*, quod si arcedulam portet in manu medicus,
vel alia persona, atque sic accedat ad ægrotantem, signum
bonum, eumque restitutum iri sanitati, si respiciat firmiter
ægrotus, si minus, moriturum esse. Deinceps ex *Trago me-
minit.*

minit Frid. Hoffmannus in clavis Schroders p. 421. quod been albi semen & grise nescientibus suppositum crisi' moliri credatur. Joan. Manlius loc. commun. p. 747. Usitatissimum, inquit, est in morbo comitali, imponere smaragdum laborantibus eō morbo, aut enim frangitur smaragdus in aliquot frusta, & tunc morbus est lethalis; aut manet integra gemma, & agrotus convalescit. Inferius cap. 3. & cap. 4. sect. 1. aliisque in locis pluribus mentionem facimus gemmarum quarundam, succini, coralliorum, annuli mercurialis, & similiū periaptorum, quorum color mutari dicitur, prout quis firmus vel infirmus existit, quo cum evoluta facile innotescant, huc transcribere eadem denuo supersedeo.

Nævos maternos tollens.

Nævos maternos evanescere continuatō aliquandiu attactu manus hominis lenta morte defuncti innuit Helmontius tr. demens idea §. 46. & in tumulo pestis. è quibus locis illius actionis operandi rationes indicare peti possunt. De eodem etiam Fr. Osio Grembsius arbor. integr. & ruinos. 1.1. c. 8. §. 14. n. 15. p. 133. Trahi huc quoque potest de eodem negotio Seb. Wirdigius de med. spirat. 1.1. c. 10. §. 10. & lib. 2. c. 6. §. 3. ubi similiter autor rationes dicti effectus reddere conatur. Frequens etiam inter plebejos ejusmodi curatio est, qui nescio quas alias circumstantias plures circa illam injungunt. Utrum vero naturalis aut magica licita actio vel operatio huic insit negotio, ignoro. In subsequentibus inter strumarum periaptam medelam ejusmodi iterum attingemus, qui locus videri potest; sed de ista materia in posterum peculiari fonte *dissertatio de nævis maternis* plura daturi sumus.

Nocturnas ambulationes avertens.

Nocturnis ambulationibus etiam destinatum reperimus pendaculum, quemadmodum Antonius Musa scribit, Be-tonicam animos & corpora custodire, nocturnas ambulatio-nes inhibere, atque à maleficiis & periculis liberare. De

Oculorum affectibus subvenientia.

RECESEBIMUS jam periammata oculorum affectus concernentia, quæ nobis innotuerunt. Dictis oculis vero opem adferre lapidem Lazuli constat ex *Renodeo de mat. med.* l. 2. s. 2. c. 8. *Wackeri antidotar. spec. l. 1. s. 6.* *Bocito de Boot* l. 2. c. 121. *Rueo* l. 2. degemmis. c. 21. p. 62. *Mylio* l. 4. Innotescit dehinc ex *Gabelchoveri notis ad Andr. Bacci de gemmar. natura* c 32. p. 175. quod chelidonii, seu lapilli albi hirundinum lupino aureo inclusi, & collo suspensi omnem oculorum dolorem perpetuo avertant, quam ratione à nonnullis etiam ad collyria addantur. Communicamus etiam porro quæ *Kiranus Kiranidibns* p. 135. oculi hirundinis, inquit, fronti alligati ophthalmiam sanant, omnemque rigorem febrium auferunt. Sic quoque Germanos in oculorum defluxionibus magnò successu succineos globulos accipitio annexere ostendit *Matthiolus in Drosorid.* l. 1. c. 93. Gemina his pronuntiatis reperies ad mentem *Cvaefellii annotata in appendice Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios.* Dec. 1. anni 6. & 7. p. 65. Paria quoque petita ex *Porta* & *Matthiolo* reperienda sunt apud *Schröderam in pharm.* l. 3. p. 511. Ex flavo autem succino globulos ejusmodi notos collo vult appendi, pro oculorum integritate conservanda. *Georg. Bartisch in Ophthalmologia* p. 252. Præterea ab oculorum fluxionibus præservare succinum innuit quoque *Joh. Theod. Schenckus disput. de succino* c. 7. p. 24. De succino & chelidonio aureo ophthalmias avertente, testimonium itidem vide apud *Bartholinum de lap. nephrit.* c. 10. p. 25. Similiter ad capitis & oculorum defluxiones auxilio esse globulos illos de collo suspensos, indicatur à *Matth. Zachar. Pillengio tr. de Ruamine* p. III. &c. *Myzaldus* itidem miraculi instar prodesse dicit ad lacrymas & fluxus oculorum, si succinum cervici alligetur. Quod vero succino insit peculiaris vis derivandi humores corporis ad locum certum, cui appensum illud sit, atque ideo etiam catarrhales defluxiones

ab oculis avertat, si nucha impositum gestetur, idque lippis & tonsoribus notum sit, statuit *Dan. Beckerus de cultivore*. p. 48. *Kiranus in Kiranibus* p. 17. indicat carabos, s. cancri marinos ad collum suspensos sanare oculorum infirmitates. Num vero pro carabo karabe seu succinum intelligendum sit, uti ferè suspicor, pensaret B. L. Sicuti in aliis catarrhalibus affectibus, & scorbutici seri abundantia, ita etiam in lippitudine commendat laminas ex mercurio coagulato factas atque gestatas *Georg. Pitschki in zenexto*. Dehinc Draconthex herbae semen gestatum acuere visum, modicumque capitis dolorem auferre, innuit *Kiranus* l. c. p. 21. Porro umbilicus maris vel veneris, aut juxta Cretensium appellationem, oculus maris, qui est testa concha marina, gestatus oculis conferre creditur, de quo evolvatur die *Gottorffische Kunst-Rammer* p. 64. Lapis bell-oculus vulgo dictus (quia in albo orbiculo circinata nigra pupilla conspicitur, unde nomen adeptus) manibus gestatus claritatem visus conciliat, autore *Crollio*, seu perhibet *Petrus Nelsog. Harmonica disserit*. 10. lib. 1. p. 202. §. 49. Idem illud adstruit *Joh. Dan. Mylius antidotar. med. chym.* lib. 1. c. 5. p. 54. De quo etiam *Exc. Jac. Pancrat. Bruno Lex. Castelli Renovat. sub voce dicta*. Eundem effectum etiam crystallum præstare, ex citato loco *Mylius* inotescit. De cannula testacea candida, sympathica, dicta, quod sympathice visum acuat, colligerelicet ex *Miscell. med. phys. Acad. Leopoldino-Cesar. curios.* Dec. 1. ann. 9. & 10. obs. 118. p. 286. Contra lippitudinem etiam utiliter gestari annulum ferreum, vel aureum in vitrum prius immisum, in quo lacerata viridis vel mustela excœcata asservata visum recuperavit, meminit *Plinius hist. nat. lib. 29. c. 6.* Locum hunc *Plinius* etiam *Corn. Agrippa (in philos. occult. 1. 1. c. 16.)* allegat, atque vires exaltante in aliam transfundi arbitratur. Ulterius camphoram contra oculorum fluxiones dorso appensam commendantem vide *Crollum in Basil. chymica c. 14.* Verbena recta itidem amuleti instar adalligata, oculorum doloribus auxiliatur, & est contra eorum hebetudinem efficax, velut exponunt id *notitia Di-*

Scoridis p. 477. Hieracii herbam collo appensam similiter hebetudinem emendare volunt Tabernamontane & Matthiolus herbar. l. 2. c. 53. De eodem seu Taraxaco, quod gaudeat facultate curandi oculorum effectus, reperiuntur quaedam in Schröderi pharmac. l. 4. c. 340 p. 165. Vanus colligendi modus, quem quidam observant, & describunt in loco dicto, nobis non est curae. Confer quoque de herba hac, quæ alioquin etiam dens leonis dicitur, Mich. Bapst im wunderbarl. Leib- und Wundärzney Buche part. 1. p. 201. Similiter radicem ruta vel scabiosæ nudæ curi alligatam præservare oculos testatur Georg. Hornius arca Moysis p. 151. Idem hoc, quod radix ruta vel sola, vel cum radice scabiosæ infantium collo appensa in variolis illorum oculis illæsos, visumque integrum conservet. legimus confirmatum apud Eliam Beynon im barmherzigen Samarter p. 95. Paria habet Martinus Schmied de occult. mag. magn. morb. curatione p. 14. Similia inferius inter amuleta pro variolis adducenda consignabimus. Porro araneum album in calamo gestatum resistere ophthalmizæ vult. Kiranus in Granidibus p. 80. Tam diu etiam non tentari illum lippitudine observatum est, quamdiu sylvestris ruminis radicem quis secum nitidissime habuerit, ceu refert hoc ex Matthiolo Camerarius sylog. memorab. cent 3. partic. 27. Dehinc radicem malvæ oculis commoda parere, si ad nucham alligetur instar periapti, docet Hartmannus Prax. chym. l. 2. c. 31. Ceremonias vero observandas simul, & illic injunctas, cum minus plausibiles istas censeam, repeteret hic supersedeo. De eadem radice quoque, quod sole scorpionem ingrediente effossa, salubriter appendatur in epiphora, id indagare licet ex Macassu promptuar medic. p. 211. Placet etiam radix alcea, & cichorei radix, quæ cœruleum, flavum, atque album florem fert, & quæ effossa est intra duo festæ Mariæ, Georgio Bartischen in ophthalmologia p. 252. qui similiter ibidem pro crebro intuitu, ut scilicet oculi confortentur, jubar gestari saphirum, chrysolithum, Samium, opalum Lunarem, Amethystum cœrulei coloris, & Arabicum aurum ac Ungaricum. Hoc modo dictum sine dubio multorum oculos moraliter

(num

(num physicè vel medice etiam id præstet, alii experiantur) recreat verissime, si ipsum dono offertur, vel quidam id euara possident; imò splendor illius multorum oculos quasi, & animos s̄epe corruptit & occœat & quē ac rutilus color intensus auri aliarumvè rerum impensè splendentium. Deinceps *Martinus Schmuckl l. c. p. 11. 12. & 14.* singulariter quoque laudat radicem Alceæ collo aliquandiu gestatam contra maculas & tunicas vitiosas oculorum, de quo etiam *Poppius in thesauro med. p. 84.* Citatus vero *Schmucklin l. a.* Germanicam vocem Galli pponit, atque hāc taraxacum & alceam designari dicit; suspicatur insimul ille autor dentis leonis vel taraxaci radicem citius intelligendam esse, cum *Tabernamontanus* etiam hanc commendet. Pro radice Alceæ vero intelligenda videtur, quadantenus militare, quod malva radices alias etiam pro ophthalmicis amuletis assumantur. Citatus Theodorus *Tabernamontanus herbar. Tom. 2. fol. 475.* de herba alceæ quibusdam usitata dictum in scopum scribens, statim annexit, se majoris estimare succum vel pulverem illius plantæ usurpatum. Ceterū, post ista consignata, dictam illam vocem Germanicam alceæ vel bismalvæ sylvestris nomine exponi deprehendi apud *Hadr. Juncion nomenclatur. p. 190. §. 88.* Porro citat⁹ *Schmucklin l. a. p. 13.* asserit, se bis laudabile effectum in dolore & vitiis oculorum ex radicibus quinq; morsus diaboli, lunæ decrescente, mediante filo collo appensis (de quo amuleto & *Job. Jonstonus syntagm. med. p. 267.*) observasse; s̄vadet etiam *Schmucklin ibidem* ne forte impatientia doloris, qui semper augeri videatnr aliquandiu, rejiciatur illud. Esse itaque continuandam gestationem, idque de aliis etiam similibus pendaculis observari indicat, præcipue de radice dentis leonis. Verū modo non sponte, post quindecim vel viginti dies ibi dictos, dolor oculorum evanescat, licet plane non intera periapton hoc admotum fuerit. Sed de hoc melius a que firmius detretum experientia sedulae indagandum relinquo Lingvam vulpis quoque portatam in annulo ab oculerum caligine tueri, cum *Plinio* statuit *Alex. Venaturinus l. c. 11. id.*

Ronseus in *venat. med. p. 65.* dictum amuletum his verbis exponit:

*Abstergunt etiam levcomata cornua capre,
Atque juvat lingvam vulpis suspendere collo:
Ast opus esse ferunt, ut adhuc vidente dolosa
Vulpe rescindatur, post illa in aprica remissa
Gramina, quod possit reliquum producere vita;
Tunc lingvam exsiccant, sicce phœnicia fila
Transfigunt, conduntq; simul dum postulat usus.*

Detergo etiam quosdam dictam vulpis lingvam in ophthalmia suspendere; notatur in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 2. Anni 6. obs. 200. p. 405.* Allegatus *Venturinus l.c. ex Albero oculos cornicis in superiori corporis parte gastratos item morbos oculorum afferre meminit.* Porro dextrum oculum lupi, & spondylum, vel nodum caudæ illius gestantem non defere, vel spe frustrari illum, patet ex *Kirani Kiranidibus p. 85.* Sic oculi cancri gestati in lippitudine, non levi beare levamine, testatum faciunt allegata ap. *Sachsum in Gammarologia p. 653.* Conferatur quoque idem illud adstruens *Gottfridus Smolitus in mammali rer. memor ab. c. 24. p. 148.* Deditis iis cancri lapillis, & aliis gemmis oculis inservientibus; etiam consuli potest *Bartholinus de lap. Nephit. l. 8.* Præterea oculos clarificans collo appendendum & intra scapulas gestandum. amuletum compositum, sequens habet *Eberhardus Gockelius dec. 1. cons. med. 2. p. 23.* Recipe radic. valerian. ostrut: cichor. alb. an. 3ij. verben. 3j. pulv. succini 3j. M. & concisa includ.: sacculo ex sindone rubra. Commendata itidem deprehendes varia hactenus recensita, apud *Mich. Baptismum im wunderbarl. Leib und Wund. Strzney Buche part. 1. p. 63.* &c. scilicet linguam vulpis, juxta sexus paritatem collo gestatam, gemmas item, medium, jaspidem, chrysoprasum, sarmium, lunariam, althæ radicem in orbiculos redactam, colloque appensam; porro gemmam opalum, hyacinthum, ophthalmium, radicem angelicæ item, oculos cornicis, radicem corigiolæ seu polygonii, vel centumnodiz de-

decrecente lunâ collectam, succini globulos & radices cichoriū triplici flore prædicti & collecti, uti paulo superius indicatum &c. Atque has res plurimas autor citatus vult confetre, si oculi solum intueantur crebro illas. *Idem ibidem p. 189.* oculos coturnicis oculorum dolores depellere, ait, & pag. 192. laudat oculos cancri, oculosque lupi, & quidem dextrum illius dextro oculo male habenti imponendum ex *Sexto Platonico præcipit & p. 199.* idem *Baptius* dicit *Arnoldum Villanov.* ciborum laudare. Sic etiam oculi cati collo adalligati ophthalmiam pellere feruntur, hæc autem reperiuntur apud *Petrum nosolog. harmon. disserr. 10. lib. 1. p. 202. §. 49.* De ranæ oculis è collo pendulis, quas vires promittere dicantur contra lippitudines, vid. *Kiranus in Kiranidibus p. 90.* *Plinius l. 32. c. 7.* *Gosfred. Smollius lib. de princip. med. antiqu. c. 24.* & *Casp. Baribolinus de Lap. Nephrit. c. 9. p. 20. §. 13.* Circa ranæ vero & cancri oculos dictos annotat *Burggravius* (*de Biolichn. p. 139.*) quod dexter illorum dextro, sinistru vero sinistro lateri appensus lippitudinem corrigat. Eadem leguntur etiam apud *Mich. Baptium l. c. p. 191.* Sic oculos hos eodem modò alligatos contra epiphoram conferre ait *Plinius l. 29.* Sed ille selectionis modus omnino simplicitatem sapere videtur, falsumque principium ex similitudine scrupulose extortum, de quo alio in loco dicendi materiam nobis reservamus. Offerunt etiam jam nobis se mustelæ oculi, qui gestati oculos à fascino munire pariter dicuntur, de quo *Sachsii gammarolog. p. 662.* Non dubitat etiam, quin visum acuant oculi pici gestati, *Kiranus Kiranidibus p. 121.* Coronam viperæ gestatam oculos claros reddere scribit *Conrad. Kunrath medulla distillat. part. 2. tract. 27. p. 309.* Ex *Cornel. Agrippa memorat Job. Jac. Wickerus de secretis lib. 5. c. 4. p. 148.* quod sit pisces, fave serpens maximus, nomine myrus, cui si eruatur oculus & alligetur fronti patientis, ophthalmiam ille propulsare dicatur, pisci vero oculus renascatur; Sed altero (insimul monente eodem autore) illum capi lumine, qui viventem non dimiserit. Tandem *Tuchenii clavis Hippocrat. c. 9. p. 261.* vidimus, inquit, aliquoties oculos sanguine suffusos, jaspide cervici alligato, sequenti mane pristino splendori restitutos.

Oris vitia afferentia.

AD' oris quædam mala commendatur cannula testacea, candida, dicta à quibusdam sympatheticæ, de qua *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. dec. 1. anni 9. & 10. obs. 118. p. 286.* hæc depromunt: Cannula prodest iis, qui gutturis malo afficiuntur, si eam ex collo suspendant, ut nudam carnem tangant, tollit hæc ratione dolores, & tumores gutturis, & præcavet anginam ac tonsillarum inflammations à causa tam frigida quam calida, reddit etiam vocem claram. Similiter ad oris vitia scorbutica appensam lysimachiam facere scribit *Excell. Joh. Francus Lexic. Botan.* Plura, quæ contra anginam, aphthas, uvulam, sitim &c. commendantur, in suis locis peculiaribus nostri hujus catalogi continentur.

Ossa fracta & luxationem illorum restituientia.

SI fortè fracturæ ossium orientur, hoc oppositum illi male recitamus ex *Petri Borelli cent. 9. obs. med. 77.* Jubet autem de coryli virgulto frustum ab internodio uno ad aliud (digihi minimi ad minus crassitatem æquans) resecari uno ictu, idque cerâ Hispanicâ utrinque sigillari, ne vires ac spiritus amittat, & hoc vult fieri sole in signum arietis ingressum faciente, atque illò baculo si fractura & luxationes perfricentur, eas incantamenti loco quasi curari statuit autor dictus.

Panaritium vel paronychiam tollentia.

LUmbricus vivus per viginti quatuor horas panaricio circumligatus, donec moriatur, interficit ipsum, ceu testatur *Joh. Dan. Myliu in Antidotar. med. clym. l.1. c.7. p. 93.* Millepedas vivas impositas aliquot successivè, usque dum moriantur, itidem conferre meminit *Mart. Zeilerus cent. 4. qu. variars. 98. p. 481.* confer etiam *Glandorpium meth. med. paronych. c. 27. p. 131.* & *Maceasum in promptuar. mat. med. l.2. f. 16. c. 9.* Similiter quod radix eryngii cuiquam appensa vel imposita tumoris qui

qui panus dicitur, illum depellere polleat, indicatur in *Jac. Tabernem. herbar. part. 2. p. 394.* De scrofulariæ usu pariter commendato in paronychia, inferius inter periapta tumoribus opposita mentio inferetur.

Paralyſin terminantia.

Contra paralyſin variz animalium pelles pro tegumentis ab autoribus laudantur, sicuti de non nullis collectis agit *Bartholmas l.a. c. 9. p. 20. §. 12.* Succini globos appendi svadet *Reinerus Solenander consil. med. 13. f. 2. p. 126.* Idem auctor sect. 2. obs. 16. pro partium externarum immobilitate conferre ait pelles catorum sylvestrium, vulpis, & id genus similes. Adversus atrophiam paralyticorum amuleti loco usurpatum fuisse os cranii hominis, violentâ morte extinti, innotescit ex *Miscell. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 2. anni 6. obs. 37. p. 96.* Etc. Sic hippopotami dentem in paralyſi profuisse, rediisse verò eandem seposito eodem ex amici relatione scribit *Rob. Boyle de specif. medicam. p. 94.* Quæ in Apoplexia alias commendentur, ex loco suo peculiari à nobis antea dato, pro libitu peti possunt.

Parotides discutientia.

Eadem pentacula congrua penè à quibusdam censentur in parotidibus, ac in strumis alioquin non ignota illa adhuc bentur, quarum scrofularum periapta suo loco inferius innocentent. Radicem verò plantaginis & acetosæ, aliaque plura contra strumas & parotides commendata tradit *Bartholinus de lap. Nephrit. c. 8. p. 21. §. 17.* Conferatur etiam *Dioscorides l.i. c. 115.* Similiter parotides dissipare caput viperæ in frustula dissecentum atque collo appensum *Plinius testimonio comprobatur.* *Venerinus medic. ab animal. desumpta.*

Partum adjuvantia vel foetum excludentia.

In præcedentibus ordine alphabeti adduximus ea, quæ pro foetu confortando & conservando facere, eumque ab intemperie exclusione tueri putata sunt; non minus etiam,

anxii sunt autores in iis ad inveniendis periaptis, quæ mulierculas difficulter parientes properè à sua sarcina circa partum, liberare creduntur, quæ jam exponemus. Pro fœtu verò excludendo partuque promovendo sparsim annotata hæc reperiuntur: Oculi quippe leporis, in martio capti, cum pipere exsiccati, & horum quidem unus vertici cum pipere alligatus, ita ut vertex à pupilla tangatur, ab hoc fœtum mortuum sive vivum educi volunt; factò verò illò amovendum confessim illum esse scribunt, ne uterus planè depellatur; hæc verò annotata prostant apud *Grembsum arbore integr.* & *ruinosam hom. lib. 2. c. 1. §. 17. n. 85.* *Hartmannum prax. chym.* l. 2. c. 229. *Burgesiam l. 1. c. 24.* *Maccasium prompt. mat. mea. sect. 15. c. 34.* *Hamelium tract. de affect. corp. p. 308.* & apud *Schröderum Pharmac.* l. 5. p. 300. Quæ de hoc sentit curiosa industria deditus D. Joh. Dan. Major, inveniuntur in ipsius tribus novis inventis medicis, & quidem invento 3. Dehinc dentes lepori vivo excisi, & quidem mense martiō, annuloque concavo argenteo inclusi, ac gestati, ut carnem tangant, si calefiant iidem à digitis, partui finem injungere, certissimā experientiā dicuatur ab allegatis in *Wildungi Lagographia* p. 83. Sic chamædaphnen in lana applicatam secundare difficilem partum colligere licet ex *Plinio l. 24. c. 15.* Pro eodem effectu expetando semen cucumeris sylvestris, in lana arietis inscientis lumbis alligatum, facere vult *idem autor l. 20. c. 1.* Sperandū itidem esse levamen in dicta anxietate à radice vel dicti, vel domestici aut sativi cucumeris, docemur ex *Erote de Passion. mil. c. 17.* Lubet etiam nobis non nulla jam depremere ex *Petro Bayro de medend. homin. corpor. malis p. 347.* qui inquit: liget patiens seu pariens radicem cucurbitæ super renes suos, & statim pariet, & post partum statim ista removeatur, ne etiam matrix exeat. *Idem ibidem* paulò post ita pergit: herbam dragonteam super duobus inguinibus alligatam permitte, & citò pariet; verum statim etiam est removenda, ne matrix exeat. *Pimpinella*, superposita idem facit. Dictamnum multi autores mirifice deprædicant pro interno usu in partus difficultate, imo cubiculo parturientis illatum sublevare illam à sarcina sua; vel si minùs.

minus infest partus, etiam abortum ciere istum existimant, velut de hoc videatur Bonacolus de foetus format. c. 8. p. 303. & 310. Quod appositus etiam externè dictaminus vim illam possideat, ex Diocoride lib. 3. c. 37. innoteſcit. De uſu illo interno, qui naturæ dictamine damis & rupicaprīs etiā notus eſſe creditur, ſuggerit nonnulla carmen Gauſti, à Velſchio Latinā veste donatum, ac reperientum in hujus diſſert. 2 de Aegagropilis p. 35. & 91. Si quid rationis vel experientiæ quoq[ue] in eſt ſequenti, nō poſſum⁹ admitionis ergo intactum pratermittere illud, quod reperimus apud Cratōnem consil. med. 363. f. 1010. videlicet, quod pyra in conclavi parturientis detenta enixum retardent. Præterea de corio cervi circa ventrem ligato, quod pro foetu pellendo conferat, citandus nobis eſt Agricole tractatus de cervo c. 20. ſ. 6. 77. & 8. p. 238. & cap. 22. ſ. 22. & 23. uen. p. 243. Non aliena ſunt ab hiſ, quæ Graba de cervo cap. 30. p. 310. & Coleriuſ lib. 14. the. c. 31. f. 59. Hic auſtor cingulum fieri vult ex corio cervi adhuc piloſo, quatuor digitorum longitudine, & quidem illud à pectore ad ventrem reſecari præcipit. Cingulum quoque illud à cervo intra duo Māriæ feſta ſumi jubet Martinus Schmuck occulta magia. magnet morbor. curat. p. 30. Idem ſentit Garicius in Eſelden-Schate parte 6. p. 519. Et ex hoc Schmuckius, uti alia, ita & hoc videtur mutuatus. Th. Bartholin, cent. 3. histor. anat. 87. p. 117. memorat de cingulis vel loris ex corio humano præparatis, quod his per medium diſcinctæ puerperæ feliciter foetum enitanter. Idem auſtor cent. 5. hist. 39. de cingulo illius corii iterum agens, ſe neſcire ait, quō meritō illud pro ſecundinæ extractione in precio eſſe ceperit. De corii humani prioribus viribus dictis, & aliis adhuc paucis amuletiſ, partum gravem ſolventibus, agit quoque Cap. Bartholinus de I. p. nephrit. c. 8. p. 22. ſ. 28. Idem illud de pelle humana conſignatum extat in Dan. Beckeri microcoſmo med. p. 174. Junge ſis etiam hiſ Joh. Schröderum pharm. l. 5. p. 297. Quale fuerit verò cingulum Annonis Archiepiscopi Moguntini, quō ſe parturientes cinixerunt (velut annotavit Sylv. Liben lib. 200. cap. 10. Salfeldographie M.S.) inquirant alii. Sanctæ Eliſabethæ:

sabithæ cingulum in partu difficulti olim etiam usurpatum fuisse refert *Adr. Reiters Architecto Jenensi p. 229.* Invaluit quidem ille usus cutis humanæ inter mulierculas; moneo tamen, ut si quædam aversentur hoc remedium, procul potius removeatur, quæm admittatur: quia majora incomoda ex invisa illa cute admota subsequentur, quæm successus secundi. Non temnenda quoq; sunt, quæ observanda circa pellis illius applicationem innuit *Exc. Ammanus de mat. med. p. 184.* scilicet, quod violenta ligatio, dicto corio instituta, majus periculum accersat mulieribus. Sunt quoque autores, qui effectum illum facilitandi partum, non adeo cutis efficaciaz medica, quam constrictioni vehementi à corio, vel aliis similibus cingulis factæ tribuunt. Alias etiam cutis frustum sinistro femori admotum, facilem partum largiri perhibent, de quo *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. i. anno 6. § 7. observ. 59. p. 90.* Porro scolopendriam herbam, cum splenè muli appensam, pro fetu expellendo facere, innotescit. ex *Hybneri miseric. sigill. herbar. & lapid. p. 64.* Herba illius verò colligendæ modum spectum vide insimul ibidem a notatum. Contrarium autem de illa herba, scilicet quod impedit partum, in fine hujus loculi amuletorum apparet paulò inferius. Dehinc omnes Jaspidis species pro amuletis gestaræ, ac femoribus alligatae partum accelerare censentur, de quo *Dioscorides l. 5. c. 160.* Verum juxta locum Dioscoridis antea adductum *Sanct. Sanctorius de vitand. error. l. 8. c. 11. f. 162.* parum fidei tribuit Jaspidi, quo ad vires illas, easq; potius rationi & experientiæ reluctari scribit. De eadem quoq; gemâ, scilicet Jaspide, quod parturientem adjuvet, aliosq; effectus producat. ex allegatis colligere est apud *Ursinum in analect. sacr. l. 6. anal. 22. p. 373.* Addat, cui lubet, illi idem hoc indicantem ac demonstrantem, & quidem aliorum autoritate instructum, *Bartholinum de lapid. nephritico p. 9. §. 6.* Agit de simili efficacia Jaspidis etiam *Joh. Jac. Weckerus l. 1. antidotar. special. p. 66.* *Christoph. Encelius de re metallica lib. 3. cap. 71. p. 263.* & *Joh. Adam Weborus in der Untersuchungs-Kunst part. 1. p. 123.* Sic quod difficulter parientes (si magne-

magnetem manu dextrâ teneant) tanquam miraculô, subito
liberentur, communicata Velschii probant ad *Miscell Acad.
Leopoldino-Cesar. Curios. dec. 1. Anni 4. & 5.* Videantur etiam autoris
eiusdem *mielommatum cent. 2. n. 66. p. 40.* De magnetis viribus
testimonium itidem extat apud *Bartholinum de lap. nephrit. c. 10.
f. 26. §. 34.* Petr. *Bayeram de med. human. corp. malis* p. 347. *Boëtius*
l. 2. de gemmis ac lapid. cap. 52. & *Cratoneum consil.* 363. f. 1010. Porrò
Gagates ac Peryclymenon parturientibus *anuotonia* sunt,
juxta *Dioscoridem l. 4. c. 14.* Lyncuriū similem quoque effectum
hij prioribus possidere, ex *Epiphanio memorat Mich. Baptista l.c.*
Radicem hyosciami pariter ad latus sinistrum parturientis
alligatam, illius nixus adjuvare exponit *Apollinaris* in *nenen Alberto Magno* p. 11. Ulterius coxæ adalligatum crocum, item com-
morantem partum maturare, testimonium præbet *Jason Pratis lib. de part. & parient. c. 4.* Idem à *Pratis* à semine ari, par-
tibus genitalibus alligato, eundem effectum sperandum esse
censet. Non minus Anagarydis folia parturientibus aptum
periapton existere, meminit *Jonsonus notitia regni vegetab.* p. 744
& *Dioscorides l. 3. c. 167.* A partu tamen removenda esse pariter
dicta folia, injungit modò memoratus autor ille l.c. Pària de
iisdem foliis annotat *Plinius l. 27. c. 4.* Dehinc *Bonaciobus ite-*
rum l. a. c. 8. p. 303. inquit: *Cyclaminos adalligata facit*,
ut puerperæ reddant fœtum. *Quoad locum verò, cui radix*
ista ad moveri debeat, coxis vult appositam, sequens autor,
cùm brachiis admotam illam potius in mora partus esse edis-
serat, *Cospinus Hoffmannus de med. offic. l. 1. c. 11. p. 25.* subjungit
etiam ibidem autor dictus hæc: fabulosum apud me est,
abortum facere, si prægnans supergrediatur istam tantum.
De radice hac partum accersente consulatur etiam *Plinius l. 26.
c. 15.* & *Bayrus l. d. p. 347.* qui ibidem etiam polygonon, ocimum;
alioque remoram partus succidere autumat. In fasciculo
quali plura collecta pentacula jam recitabimus, quæ à partus
molestiis sublevare existimantur, idque propter majorem
prolixitatem vitandam, quia sic parcemus crebrius alioquin
allegando uni eidemque autori pro iisdem confirmandis
amuletis;

amuletis; inter hæc tradenda vero partim, quæ jam ante recensuimus, partim etiam alia, quæ nondū adduxim⁹, adhuc attingenda restant. Continentur autem illa in decad. 5. Basiliensium disput. med. 8. §. 22. sunt quædam, quæ (in partus segnitie) femoribus & pedibus alligata, aut suspensa, opem praestare creduntur. Si artemisia cocta in vino, dextro femori, prope muliebria applicatur. Magni fit lapis aquilæ sinistro cruri alligatus; sed statim à partu removendus est. Idem scribitur de matri-sylva, & polypodio, quod aliqui prius elixant, si pedibus alligentur; facit hoc & serpentaria & cyclaminis radix cruribus adhibita: quæ tamen ad graviora pericula reservanda sunt. Magnes lapis primo sinistrâ, ut volunt, manu detentus, post pudendo applicetur, donec fiat partus. Dextro itidem cruri annexunt corallium, styracem, coriandrum viride, polygoni radicem & aristolochiæ; sinistro vero, docente Mercato, Jaspidem. Albertus Magnus coxæ adaptat cor gallinæ, pumicem & spolium serpentis. Laudant Arabes cingulum ex pelle cervi, parienti circumdatum. Crocus etiam collo appendatur. Hactenus disputationes Basilienses. De his non nullis & gemmis quibusdam hoc in scrinio amuletorum itidem contentis agit quoque Melch. Sebrius specul. medic. tom. 2. p. 1675. Palmam itidem olim Ethnicas mulieres parturientes attigisse pro celeri partu impetrando, patet ex Neandro in Theognid. p. 125. & Pierio Hieroglyph. p. 369. Deinde in tarditate partus asparagi radix femori alligatur commode, quæ, ne sangvis immodice effluat, partu enixo, abjicienda est, quæ verba sunt Bonacioli l. a. p. 304. Prosperum quoque partus exitum largiri dicta corallia, radicem polygoni & coriandum, si plantis pedum vel coxis alligentur, consignatum legimus apud Job. Andr. Schmitzum in med. pract. compend. p. 191. De carali-coxæ appensi viribus iisdem laudatis Bayru l. a. Puerperii pericula quoq[ue] tollere lingvam chamaleontis adalligatum testatur Bonaciolus l. d. p. 305. Alii addunt, quod hoc animal, appropinquante partu in domo gravidæ, non sine successu bono partu, etiam nutriatur. Haud infelix partus exodus, itidem

itidem ab angvium senectute proficisci, si lumbis alligetur,
quæ tamen protinus à puerperio removenda sit, inculcat.
Bonaciolus l. d. Ex Alberto Magno idem hoc evulgat Job. Jac.
Weckerus de secretis l. 5. c. 4. p. 178. Mentionem quoque hujus
facit *Petr. Bayru l. c. p. 346.* Stringendum autem illud spolium
esse super ancham mulieris injungit autor citatus. Umbilico
parturientis imponi vult ejusmodi exuvias *Mart. Schmuck*
occulia magic. magnet. morbor. curat. p. 30. Non procul recedit ab
horum sententia *Heurnius methodo ad praxin l. 3. c. 28. p. 402.*
ventri autem ille admotas dictas exuvias afferit illico fœtum
præcipitare, idque suâ experientiâ corroborat. Opinatur in-
simul laudatus autor, id propterea fieri, quod syphar muscum
oleat. Dictis exuviis eandem inesse vim, si pedibus subdan-
tur, adstruit *Rattray theatr. sympathet. p. 19.* Conformia sunt his,
quæ de effectu dicto prostant apud *Schröderum pharm. med.*
chym. l. 5. p. 306. qui ventri tamen & coxis mavult appensas ex-
uvias illas. Nudum corpus gravidæ etiam cingi vult serpen-
tis exuvio instante partu *Job. Dan. Mylius Antidotar. chym. med.*
l. 1. c. 7. p. 92. Eiigit autem solum ex dictis exuviis eas, quas
spontè deposituerunt serpentes, *Starcius im Helden Schatz*
l. 6. p. 519. Baculus item, quò angvi rana excussa sit, tanquam
parturientes adjuvans periapton, atque penna vulturina
pedibus subjecta, celebrantur ab *Heurnio l. a.* qui simul ra-
dium pastinacæ viventi ablatum, & adalligatum umbilico,
partui promovende prospicere, ambitu verborum designat
ibidem p. 306. Sed autor hic una dimitti pisces illum iterum
vult in mare. Subscriptis his *Plenius l. 32. c. 10.* Pariter non ab-
ludunt ab his desumpta ex *Cornelio Agrippa*, & annotata apud
Job. Jac. Weckerum de secretis l. 5. c. 4. p. 178. Autor hic etiam mox
post adducta illa ita inquit: *Democritus* narrat linguam cha-
mæleontis, si viventi erepta sit, ad judiciorum eventum pol-
lere, eandemque salutarem esse parturientibus circa domum:
Cavendum autem, ne domo inferatur, quod esset perniciosissi-
mum. *Weckeru* item dicto loco ex *Agrippa* memorat filiam, quæ
septima sit ordine nata, mirò modò partum adjuvare. Iterum

illic aut^o ex *Myzaldo* transscribit; quod, si ex partu laborans mulier ocimi radiculam cum penna hirundinis tenuerit, hac absque dolore illico pariat, idque *Myzaldum* ab amico probatum intellectisse. De echeneide vel remora ita *Joh. Pierius* (*Hieroglyphicorum*, l. 30, p. 302.) sunt, qui ex pisciculo hoc parienti facilitatem significari dicunt: quod exemptus aquis, sale que duratus in eum usum asservetur, ut gravidis alligatus partus facilitatem juvet, unde ἀδιολυόντα, quasi ἀδυον λύόντε εūm appellavere Græci. In ventre vel capite serpentis cuiusdam Africani lapis (*Lusitanis Pedra de Cobra*, de *Momboza*, dictus) reperiri creditur, qui probatum remedium esse fertur pro accelerando partu gravidarum, idque sine dolore, etiamsi fetus mortuus sit, si coxa parturientis alligetur; hac tamen iterum cautione servata, ut statim post partum removatur. Ille enim, si diutius ibi alligatus maneat, ob ingentes suas vires, omnia puerperæ intestina ad se trahere dicitur. Hac ex comuni traditione referens *Franc. Redi* (*in suis experimentis naturalibus* p. 103.) concludit de eodem, se experimento semper inventisse inutilem illum fuisse. Deinceps etiā *Glossopetram* in manu parturientis retentam, donec incalescat, non concedere inducias partui cunctanti, cognoscimus ex *Frid. Hoffmanni* clavis *Schröderi* p. 131. De ætate, quod exceptatum finem imperet & impertiat difficulter enitentibus mulieribus, suffragia infinita passim obvia prostant, quæ nos etiam numero suo deterruerunt, ut præteriverimus illa plurima. Imò paucos autores credimus experientia suæ edoctos de isto lapide scribere, sed solum aliorum repetere verba. Respondebit interim abunde *Bauschius* de ætate illi, qui de dicti lapidis effectu erudiri fuisus gestit. Paucissima tamē nos, tanquam memoratu magis digna, adhuc de illo jam subjiciemus. Femory vero interiori sinistro mulieris ille alligatus, mirificè retardato partui succurrere, iterato experimento *Olaï Wormii* confirmatur in der *Gottorffischen Kunſt-Rammer* p. 67. statim autem à partu removendum itidem esse hunc ætiten, ne simul uterus extrudatur, injungitur pariter in loco citato; quod non minus alii pluri-
mi,

mi, de hoc lapide solliciti (sed aliorum sine dubio traditione,
magis, quam solidâ experientiâ edocti) simul inculcant. Te-
stimonium quidem unicæ suæ cuiuspiam experientiæ, de ma-
trice eam ob rationem prodeunte, & morte ita allata parienti,
adducit *Franc. Valleriola lib. 1. obs. med. 10. p. 85.* De pluribus verò simi-
libus observationibus, vele effectu, verè à lapide isto (nec casu
aliasve ob rationes) oriundo, admodum dubito. Innotescunt
similia encomia de dicto lapide comprehensa in *Iohann. Die-
merbrackii tractat. de peste l. 3. c. 5. p. 213.* Sed enim licet speciosè à
Wormio citato elogia illa extitæ efferantur, fabulis tamen omnia
hæc annumerat laudatus *Fr. Redi l. 4. p. 109.* Supervacaneum,
ipsius usum crebrâ suâ experientiâ etiâ declarat *Jac. Primerosus
de vulg. err. p. 556. &c.* Restant verò plura idem statuentia testi-
monia inferiùs *cap. 4. sect. 2.* à nobis depromenda. Adeò verò
dominantur penes quosdam manus oculatæ, ut non omnibus
statim fidem impertiant. Deinceps *Petr. Bayrus l. c. p. 346* hæc ha-
bet: lapis exebenos, quod aurifices limpidunt aurum, portatus
partum facilitat, & conservat fœtum sine ægritudine. Post
hæc etiam viscum quernum cuti nudæ alligatum, facilem,
partitudinem conciliare autor est *Munzerus in Euporiis Crat.
sect. 3. c. 1. p. 412.* De eodem, & quod dictum viscum infantem na-
tum postea præserves ab epilepsia, innuit id iterum autor cita-
tus *l. 4. p. 41.* Et adamus illud dictum præstat, juxta *Munceril. c.
p. 413.* Non desperandum etiam est hic de efficacia onosmatis, ex
mente *Dioscoridis l. 3. c. 147.* De singulari potentia cordis galli-
næ nigræ, pro mora partus rumpenda, evolvi possunt *Goclenius,*
aliique allegati apud *Camerarium syllog. memorab. cent. 4. part. 24.*
De corde dicto ita scribit, *Rudolph. Goclenius Phys. gener. l. 2. p. 431.*
cor gallinæ palpitans dextro femori alligatum parturientem,
adjuvare experimento (ceu ipse vidi & expertus in magna do-
mina) apud graves autores traditum reperio. De corde illo,
adhuc palpitante gallinæ domesticæ solū, dictum effectum
etiam annotat *Kranus in Kranid. p. 116.* Sic post hæc data ego re-
cordor, Ecclesiastæ conjugem se à partu difficiili liberatam pro-
nuntiasse glandibus plumbeis in utraque manu detentis,

quibus prius cervi traje*cti* fuerunt. Porro lapidem Samium alligatum etiam non tolerare partus dilationem, vult *Dioscorides lib. 5. c. 143.* Collegit sequentia periaptam *Sennertus in prax: med. l. 4. p. 411.* inquiens: promovent & partum corallia jaspis, radix polygoni, coriandrum viride quæ dicta coxa, vel plantis pedum alligantur; atque ista, pergit, remedia in omni partu difficult locum habent. De simili efficacia smaragdi, si coxa mulieris alligetur, agit *Bost de gemmis l. 2. c. 169.* Non diffidit etiā *Plinius (l. 32. c. 10.)* - quin diffidat partus difficilis obſt. cula milvi unguis, sub interula gestatus. Pennas vulturis quoque pedibus subiectas cunctationem partus dirimere innotescit testimonio *Sexti Philos. Platonici de medicina animalium. part. 2. c. 2. p. 103.* *Plinius l. 30. c. 4.* & *Alexandri Venturini in medio. ab anim. desumpta*, qui postremus *Plinii* hujus quoq; facit autorem. Assensum etiam præbet dicto *Rattray in theatr. sympath. p. 19.* De quo itidem, & stercore nigri milvi, eadem præstante agit *Mich. Bapſt. im wunderbarl. Leib und Wind-Arzney Buche part. 1. p. 95.* Similiter pennæ vel alia aquile pedibus mulieris supposita difficilem enixum cum faciliter permuant, juxta effatum *Guilielmi von dem Bosche l. 1. hist. med. c. 2.* & *Plini l. 30. c. 14.* Asperulam, odoratam quoque pedibus alligatam *duodenaliam* avertere erudimur à *Cratone consilio 40. l. 5.* *Plinius* iterum *l. 2. c. 21.* vuit, quod folia malvæ eodem modō applicata, interdicant partui de diuturnitate. Fœtui mortuo eadem folia non permettere subsistendi moram in utero, edoceberis similiter ex loco allegato. Sic malvam parturientibus suppositam illud dictum quoque efficere scribit *Mich. Bapſt l. c.* qui etiam illic agit de artemisia, radio pastinacæ, & magnetem suu sinistra contento; de dragontea herba circa femoraligata; de adamante item, serpentis spolio, torpedine non maculosa & quidem conclavi parturientis solū illata; de chamaeleontis lingua circa illius domum gestata; item de gladio, quod caput uno i&ctu detruncatum fuit homini, ursi, & apro, diverso tamen tempore, & quidem quod ille solū supra domum vel lectum ja*cet* adjuvet partum. Rosa Hierichuntica etiā magni dicitur fieri apud mulieres.

mulieres in Italia, quod scilicet parsum dubium componere,
& angustias illius foetu propero compensare pollet. Quæ-
dam mulieres tempore partus utuntur quoque illa (qua &
rosa sanctæ marie dicitur, ad investigandam partus horam
vel terminum, eamque in aquam immersam fatiscere opinan-
tur, si foetus nasci incipiat atque uteri orificium aperiatur;
minus vero id evenire volunt, si partus non immineat. Sed
de hoc supersticio usu ac opinione frustranea agit *Excell. Paulus Ammanus programmatus invitatorio ad lectiones & demonstrationes Botanicas Lipsie 1671. impresso.* Eadem laudatus autor prolixius
etiam prosequitur in tract. eleganti, de mater. med. p. 67. &c. Sic
Thomas Bartholinus (Actis Danicis medico-philosophicis Anni 1673. volum. 2. obs. 38. p. 107.) de dicto negotio loquens, quod parturi-
entes de expansa illa rosa spem concipient, se scilicet exhilara-
tum iri partu proximo, pergit: quamvis rosam hanc quovis
tempore alias sed dilatare in aqua viderim, obstetricum tamen
observatio illa, si quicquam veri habet, humor puererii
transplantatur. Sed de Rosa illa nos aliquando pleniū. Præ-
terea lapis Malacensis porcinus menses movet manu gesta-
tus, abortumque facit; si aures suffragantes præbendæ
Beckeri, id asseveranti, in *phys. fabrierr. l. 1. sect. 6. c. 3. p. 567.*
Pari facilitate ac felicitate etiam illum lapidem crederem par-
tus moram interrumpere, si non dubitationem admittit dicta
Beckeri sententia. Dehinc balneum Casteyen, in ducatu Salis-
burgico situm, montes circumcingunt, in quibus lapides viri-
des cœruleis venulis vel striis notati reperiuntur, qui contra in-
ordinatum situm foet in utero facere illumque legitime pro-
licere dicuntur. Præparatio vero & usus horum lapidum talis
præscribitur: lapis dictus nimirum in principio arietis auro
munitur, & corpori penes matricis regionem affigitur; in-
stante vero partu ex dicto loco removendus, & ad dextrum
genu alligandus est, unde partum absolvi, foetumque luci-
dari arbitrantur. Eodem quoq; modò si applicetur magnes, aut
ungula alcis, foetum pariter ab ergastulo suo, matremque à
torminibus partus absolvi, fidem facit *Rhumelius*, qui brevi ab
hinc etiam dicta, de lapidibus balnei scribit in *Nymphographia sua*

c. 12. Dehinc si mulier transeat grava (et forte partui vicina) lapidem, quem canis momordit, quando in eum projectus est, eo videlicet posito super terram, quod partum faciliter, ex Galeno affert illud Bayrus l.c. p. 347. Indusium & calceum dextrum mariti indutum a parturiente, illi etiam prodesse probat autoritate obstetricum Mich. Baptista im Arzney Rund und Wunder Buche part. I. p. 25. & im wunderbarl. Leib- und Wunder Arzney Buche part. I. p. 195. ubi etiam alia de vestitu vel partibus corporis mariti proficia traduntur in aliis morbis. Sed forsitan eadem illius est ratio, ac si maritus admittitur ad conjugem suam laborantem anxiò partu, quod animus illius erigitur, variaque recordatio amoris mutui eam solatur, & ad labores continuandos una incitat. Atque istud indusium admittere citius possumus, quam illud necessitatis dictum olim, de quo Job. Wierus de praefig. dam. l. 5. c. 10. Denique ducatum, (cui impressa est effigies corvi, rostro annulum tenentis) pedibus mulierum affixum, mulieres ex partu molesto eripere; etiam abra sum non nihil de eadem moneta aurea, atque datum parturientibus promptum enixum comparare indicatur im Abenthauer von Sina und Europa c. 37. p. 707. Haec tenus adducta quæpiam superpondii loco potius anneter hoc in loco, quam veris accensere periaptis voluimus; cum procul dubio credulitatem & superstitionem redoleant. A nudo vero auro, proxime dicto, nescimus num effectus ejusmodi presumendus sit. Plura alia evidentem iniquitatem & muliercularum simplicitatem sapientia præterivimus.

Partum impedientia.

SI quid veri etiam sequentibus experientia subesse comprobatur, non intempestive forte recensebo, quod partus impediatur, si testiculi muli combusti inque pulverem redacti, appendantur parturientis brachio; vel si iidem testiculi in corio asini involuti super mulierem suspendantur, velut annotatum comperimus in Mich. Baptista l.c. p. 96. Atque idem autor p. 199. l.c. easdem vires tribuit scolopendriæ herbæ collo mulieris appensæ, tempore partus appropinquantis, ex Job. Cuba; hinc

hinc ista removeri possunt tempore dicto, si quam fidem merentur eadem.

Pavorem propellentia, & in somno quidem
in primis:

Trademus jam quæ pavorem, & eum præcipue, qui in somno molestus est infantibus, arcere putantur. Citamus autem in hanc rem non immerito *Lev. Fischeri verba, corpore med. imper. l. 3. p. 31.* crista, inquit, è capite galli gestata contra nocturnos pavores prædicatur, redditque intrepidos. Aquilæ rostrum cum lingua gestatum, tuta reddit nocturna itinera, phantasmata Dæmonesque fugat, *Sextus.* Delphini dens alligatus, pavores repentina tollit, *Porta.* Scincos etiam pueris præstare ait *Rhabes*, qui timent in somnis. Salamandra cor gestatum, ex Græcis; & hactenus quidem *Fischerus* allegatus. Insurgere etiam contra illud malum existimantur corallia, de quibus lege sis *Poterium in pharmac. ſpagir c. 21. p. 480.* & *Gansum in histor. corall. cap. 11.* Faciunt huc quoque verba, *Andr. Schmitzii in comp. medic. prat. p. 131.* quod contra pavorem in somno faciant dens lupi, corallia, cornua scarabei lucanici, quem volantem cervum vocant, si extra appendantur. De dente lupi vero, quomodo juxta mentem quorundam pavores pellat ab infante, vide si placet *Schrimmerum curiosit. phys. p. 85.* De dente hoc pariter laudato testimonium prostat apud *Schröderum Pharm. medic. chym. l. 5. c. 25. p. 301.* Dentem caninum vero lupi sumendum præcipit *Kiranus in Kiranid. p. 84.* Easdem vires tribuit quoque urfi oculo dextro excannato atque infantibus appenso modo dictus *Schröderus l. a. cap. 40.* pag. 312. Conferatur etiam *Ronſſeius de primordio & miseria vite humana.* Similiter de lupina pelle gestata, quod non solum terrifica somnia & terrores nocturnos cohibere dicatur, sed etiam hominem audacem & invictum reddere creditur, meminit *Bald. Ronſſeius Epif. 24. p. 72. &c.* De variis etiam partibus lupi, pro scopo attacto commendatis, & harum applicandi modo solicitum deprehendens *Gesnerum & Gabelcha-*

verum cent. 4. curat. med. 60. annotat. p. 130. quo in loco itidem indicat autor, se in tractatu de lape partium viribus medicis uberior pertractare ista; quem tr. nondum vidi. Sext. Philos. Platonicus de med. anim. part. 2. c. 8. p. 64. tradit, quod si quis lupi caudā secum gestet, sine metu, vel luporum invasione iter confidere possit. Annotat etiam hujusmodi amuleta Forestus l. 10. observat. 32. in Schol. p. 381. inquiens: pavorem quoque omnem in somnis pellere dicitur asinum, pulvinis culcitrisque inspersum, ut suo defluxu ac odorato spiritu cereb' um imbuat. A collo pyritem gestans lemures ac larvas non timet. Est & literis proditum, quod ii, qui lupinā pelle contegantur, suavit & sine ullo formidinis incursu edormiant, hæc *Forestus*. Dehinc quod pellis asinina quoque injecta impavidos reddat infantes, scimus ex *Plin.* l. 25. c. 19. Decorio lupino & asinino a *Plinio* & *Kirano* commenda is tradit & ventilat non nulla *Reinesius var.* lect. l. 3. c. 15. Ulterius oculos & cor ex ave Asinoë (quæ ex noctuarum genere est) desumtos ac gestatos volunt etiam nocturnum pavorem excutere, oculosque à variis malis tueri, ceu patet ex *Mieh. Baptii* irunderbarl. Leib und Wund Arzney Buche parte 1. p. 189. Sic etiam dentem majorem Hianz in linteo ligatum, inque superiori corporis regione portatum non affligi sinere portantem timore ac terrore nocturno, id que ad mentem *Plini* pronuntiat *Alex. Venturinus medic.* ab animal. desumpta. Lapidem lazuli collo alligatum similiter à terrore præservare docent *Schroderus pharmac.* l. 3. c. 8. *Boët. de Boet.* l. 2. c. 121. & *Rueus de gemmis lib.* 2. c. 21. p. 62. Adamantem præterea etiam à mente metus vanos expellere, juxta *Plinium* l. 37. c. 4. & propterea amachitem vocari, quod ex varia necessitate liberet, de hoc videantur, quæ in locum illum *Plini* scribit *Reinesius var.* lect. p. 175. Denique contra timorem seu imaginationem, potissimum verò in peste, commendat sequens *Rhumelinus medic. spagyr. tripart.* p. 629. num. 8. Recipe coralliorum rubrorum unciam unam, lapidis malachitæ unciam semis, cum succo chelidonio & mucilagine tragacanthæ fiant cordiales trochisci, præcordiis admovendi, inq; cherme sino linteo gestandi.

stanti. Paulò inferius plura, quæ huc trahi possunt, sequentur inter periaptæ, quæ pro victoria, & fortitudine conferuntur. Evolvi insimul possunt, quæ contra melanochiam, Diabolum, spectra, phantasmata, somnum inquietum & somnia molesta facere in præcedetibus & futuris indicantur.

Pectoris affectus concernentia.

Occurrunt porro inter amuleta etiam illa, quæ pectori dicata creduntur, velut contra pectoris affectus laudavestem pelliceam cygni supra pectus gestatam, tanquam specificum quid pectori, *Gvl. Fabr. f. 520.* Araneam avellanæ inclusam, & collo appensam ad pulmoniacos &, phthisicos curandos conferre experientiæ edocetus scribit *G. B. de saint Romain physica c. 9. p. 40.* Sic de usu lapidis nephritici in difficulti respiratione atque cordis anxietate evolvatur *Unzerus l. 1. de Nephrit. c. 24.* Dehinc quod succini globuli collo gestati, praependant, ne distillationes in guttur ferantur, innotescit ex *Schröderi pharmac. l. 3. p. 311.* Hæc etiam est illorum mens, qui dictum succinum in catarrhis commendant; volunt quippe hoc modō suspendi lympham, ad fauces aliasque inferiores partes alioquin delabentem. Phthiseos amuletum etiam sibi aliqui pollicentur à radice verbasci, quemadmodum itidem hoc & alia similia periaptæ ex loco de catarrhis repeti possunt.

Pediculis contraria.

Non discrepant admodum ab iis, quæ lumbricis aut vermis alias resistere dicuntur, quæ pediculis adversa jam sequuntur. Creditur verò alias efficax mercurius crudus nuci cassæ inclusus ac gestatus, dens itidem vel os mortui hominis corpori affixum. De laneo frusto commixtura argenti vivi intincto, & intra Zonam vestium abscondito, quod magnam vim possideat pro pediculis expellendis, evolvi potest *Helmonti str. de herb. verb. & lapid. fol. 353.* & in tumulo pestifero. De ejusmodi medela mediante Rulandi cingulò sapientia dicto, vel mercuriali instituenda, deque hujus descriptione consule

Hartmannum prax.chymiatr.l.2.c.17. De hujus cinguli præparatio-
ne videri etiā possunt ipsius met*Rulandi problemata chymica & qui-*
dem problema 48. & 49. Conferantur quoque ipsius amoris secreta
magyrica cap. 12. p. 30. quæ proxenetâ *Ebrenfriâ Hagendorni lux*
publica fenerata est. Dehinc *Kozakus de sale p. 515.* docet, quod
cingulum ex argento vivo conctatum & scabiem arceat &
pediculos. Cinguli ejusmodi infallibilis, certi & tui decla-
rati, præparationem etiam communicat *Lindenius in Collegio MS.*
ad Hartmanni prax.chym. l.c. Fit autem hoc, quando linteum tin-
eturâ croci imbuitur, atque postea mercurius probè aliquo-
ties spiritu vini prius conquassatus, inque unguenti formam
redactus, superinducitur eidem, ac sic lumbis postea linteum
illud circumdatur. Qui plura alia de cingulo illo mercuriali
agentia loca expetit, adeat *Moroni directorium medicum p. m. 30.*
Tn. Bartholini cent. 13. hist. anat. 79. De mercurio vero infectis,
atque pediculis præcipue inimico, videatur *Camerarius: memor.*
med. cent. 11. p. 73. *Rutray Theatr. Symp. p. 18.* atque *Pechlinus* (nitidiorum verborum ac rerum medicarum cultor) *de purgantibus*
p. 256. &c. qui in loco hoc dicit mercuriū appensum vel auram
illius pediculos potenter effocare, nihilque adeo illō, atque
oleo infectius esse infectis, lumbricis atque animatis pituitæ
partibus. De mercurio etiā hæc apud *Libarium* (*singular. l.1. p.m.*
352. & 372.) consignata prostant: argentum vivum pediculos
necat, & lumbricos, cumque chalcantho sit pessimum vene-
num; an non ergo venenum omni viventi. Mercuum iti-
dem infectis, non tamen æque bufonibus, affusum offendum
deprehensum esse, rescire licet ex *Miscellan. Acad. Leopoldino-*
Cesar. Curios. dec. 1. ann. 1. obs. 148. Jungenda his esse etiā arbitror
annuotata testimonia apud *Job. Georg. Schil in Bibliotheca enucle-*
ata sub voce argenti vivi. Utrum verò hoc animalculum hominum
sociabile odoris isti⁹ odiō emigrare ab illorū corporibus, aliis-
que rebus, suaque vita dubia cogatur, speculentur curiosi.
Constat verò, quod insecta varia sensu odoratus sint prædicta;
sicut hoc etiam ex variis locis scriptorum *Aristotelis dispale-*
scit, atque idem illud optima rerum magistra, experientia.,

nom.

non obscurè de multis insectis patefacit, quod fætor quædam illorum abigat, & gratus è contrario iis odor alliciat eadem: de quibus plura nostri scrutinii loca loquuntur. Imò alio in loco nostras spæculatiōnes detegimus, quod eminenter sapida quævis pellant ex corpore vermes. *Amauis Lusitanus & h̄ol. ad curat. ss. cent. 3.* scribit Hybernos & Islandos crocum subculis infusum gestare contra has bestiolas tardè gradientes ac mordentes. *David. Frolichius Viatorio part. 1. lib. 2. p. 269.* iter facientibus syadet h̄ec contra suos equidem fidos istos, sed invisos tamen comites pediculos: arcent eos, ait, camphora, vel argentum vivum pomo putrido mixtum, vestibus insertum, item genitana radix s̄apē comesta. Omnium autem certissimum probatissimumque remedium est, oleum spicæ, quō vel cutis humana vel indusium aliaque vestimenta inungenda sunt. Addimus his Balsamū sulphuris quod forte non inefficax futurum esset interi⁹ vel exterius admotū corpori, si quis non nauseat ipsius adorem; qui tamen est moderatus, si cum oleo anisi vel juniperi illud sit confectum. Videtur etiam classi horum amuletorum annumerare helleborum, camphoram, & staphidem agriam *Excell. Dn. Georg. Wolffg. Wedelius de medic. facult. p. 183.* Singulariter itidem pro pediculis relegandis audi vi commendari à milite pistacias Germanicas portatas. An verò id prætent illæ ipsæ, an verò falsò pro capite mortuo humano (similiter alias commendato) sint receptæ dictæ pistaciæ; cùm caput humanum quadantenus referant, ac dicantur vulgo à Germanis Pimpernūßgen / oder Todenköpfgen/ ignoro; ideoque experientiæ relinquo discutienda hac. *Hier. Reusnerus in obs. med. à Velschio editis obs. 31. p. 22.* novi, inquit, milites, qui digitum hominis demortui gestarunt, quō se experimentò ab omni pediculorum pulicumque molestia liberos restabantur. Benè quoq; in hunc locū commentatur laudatus *Velschius*, provocans ad experientiam, quod dicta insecta mox emoriantur, & defunctos relinquant, quibus vivis ista adeò molesta esse solent. Quæ sit verò causa, quod in certis locis non persistere vel vivere possint pediculi, cimices, & publices,

sed navigantes illuc devenientes deserere soleant, speculen-
tur curiosi. Loca vero ejusmodi indicant Job. Adam. Weber-
rus part. 2. Der Unterredungen Kunst p. 598. Colleg. Anglicanum
in anno 1663. p. 180. & Zeilerns cent. 1. Epist. 79.

Pedum auxilia.

Annectimus his jure etiam, quæ pedibus auxilia conferre
dicuntur: verbena vero recens gestata circa columnas
pedum, viribus occultis præbet juvamentum iisdem, teste Otho
Brunfelsio loc. comm. p. m. 156. Pro pedum fistulis tendines ona-
gri, porci & ciconiaz, in fides vel fila redactos, atque juxta pe-
dum æqualitatem (dextro scilicet pedi, è dextro animalis
sumtos &c.) alligatos prodeesse, illorumque dolorem mitiga-
re scribit Mich. Bapst. im wunderbarl. Leib und Wund-Alz-
ney-Büche part. 1. p. 189. Plura hujusmodi, quæ podagræ
opposita creduntur, inter hujus amuleta quævis possunt. Quæ
pro intertrigine corrigenda, vel itinere faciendo laudantur,
ex p. 236. & 237. innotescunt.

Pericula eliduntia.

Eiusmodi phylacterii omne periculum avertentis, & qui-
Edem ex reliquiis Sanctorum conflati ac gestati Sigerini in
Chronicis meminit, de quo etiam Grossius in *Magic.* p. 207. Non
absimilem vim tribuit coralliis Crassellus in appendice *Miscellan.*
Acad. Leopoldino-Cesar. Curiol. dec. 1. ann. 6. & 7. p. 64. Ubi, inter
alios præcellentes illorum virtutes, eadem etiam quævis pe-
ricula dicit autor ille arcere. Malis multis resistentia vid. p. 243.

Pesti resistentia.

Devenimus jam in nostro catalogo periaptorum ad ea,
quæ pesti opposita creduntur: cum vero illis multa ve-
nenata intersint, & admodum varient autorum sententiaz
circa ista, insimulque verum sit, quod vera venena cum
magno periculo usus sint conjuncta, operæ pretium nos fa-
sturos confidimus, si naturam istorum, & doctrinam de his
occupatam penitus indagemus. Appellantur autem ejus-
modi venenata amuleta, externo solum usui vel applicatio-
ni destinata, Zenechia ad mentem Paracelsi, ipsiusque affeclia-

rum. Sæpe etiam illa sub certo siderum positu elaborari, vel præparari, certoque signo, vel charactere signari solent, quæ tamen nostræ considerationis non sunt; sed eadem in alio, nostri hujus scrutinii loco describimus, nec immetit proscribimus atque rejicimus. Inter simplicia verò ejusmodi zenechæ chorū ducunt Arsenicum, auripigmentum & argentum vivum, seu mercurius currens, quæ compositorum quorundam, in peste subinde usitatorum zenechtorum etiam materiam vel basin constituunt. Arsenicum autem ante duo ferè secula primus in usum traxisse dicitur *Jacobus Carpus*, aut velut alii scribunt, *Jacobs Berengarius Carpensis*, Chirurgus & Empiricus Boaoniensis. Ab eodem Julius II. Adrianus & Clemens VII. Pontifex Maximus impetrasse hoc scribitur, quod postremum adstruit *Crato consilio suo de peste in operibus suis f.m. 1075. Sc.* Verum ante hunc autorem Turcis Arsenicalium amuletorum usum notum fuisse, & adhuc ipsis familiarem esse, docemur ex *Sirauſſi epistola ad Digneum data*, atque annotata in *Rainray theatro ſymp. p. 136.* Docet præterea ex aliorum mente *Guevara horolog. Princip. L 2. c. 25. f. 327. Sc.* quod priſci reges & viri præpotentes pagani annulum in digitis, aut bullam venenō plenam in pectore gestaverint, quo hauriendō vel affumendō aliquando mortem sibi conciſcerent, si fortassis ab hostibus caperentur, & ignominia forent afficiendi. Verum laudatus *Guevara* ſuspiciatur venenum innoxium olim fuisse magnatibus, cum enutriti veneno fuisse dicantur Imperatores. Si quis autem penitus hæc rimatur, dubia non nulla forsitan iis admixta deprehendet; videlicet, quod vix adſuetere potuerint homines venenis potentibus ac veris, uti non nulli de quibusdam hominibus illud tradunt; de quo negotio paulo inferius occurſt plura. Utrum verò prius illud veritati ſit conſonum, & quod magnates ſecum portarint venena pro morte ſibi acceleranda, quando voluerint, id ſuo loco relinquo. Videtur tamen ac ſi dicti magnates, perſuasi rumore communi, eum in finem gestaverint venenata, quo toxum, arque venenatam luem fortassis alicubi ſibi obviam vel insidiantem à ſe averterent. Ut ad priorem ſcopum de-

zenechtis, pestis tempore in usum tractis revertamur; post Car-
pensē verò paulò ante dictū, prosperō successū etiam illud vene-
num vel amuletum continuasse & propagasse dicuntur *Ingras-
tias, Fallopia*. (qui jurando contendit, arsenicō nihil prætan-
tius dari, tūm pro curatione, tūm pro præservatione) Petrus
Salinus Diversus, aliquie Itali atque Thraci Medici; nec secus
fecerunt Galli itē medici, uti apparet ex *Parao l. 21. c. 12. ex Anton.
Saraceno cap. 7. de peste & aliis autoribus*. Nec paucos etiam
alios hinc inde reperies, usui huic apprehenso & continuato
(sequentes gruum aut vervecum more præcedentes, juxta
celebris cuiuspiam medici effatum) adhærere. Differens de
ejusmodi pendaculis *Thomas Bartholinus in cista med. p. 231. & 232.*
in hæc prorumpit verba: quia verò experientia nondum hunc
arsenici usum reprobavit, cur nos improbaremus &c. Ejus-
dem ferè sententia est *Libavius in syntagm. Arcan. Chym. tom. 1. l. 7.
p. 346.* Non detrahit suffragium suū illi *Carbensis placenta L. cv.*
Fischerus in corpor. medic. Imper. l. 3. p. 219. laudabilem qui ppe illius
usum declarat. Patrocinantur quoque venenatis talismodi
periaptis verba *Job. Anton. Saraceni de peste c. 7. p. 268.* Arsenicali-
bus, ait, & ex Auripigmento albo confectis quæfitam, inven-
tamque fidem fuisse testimoniō multorum, & experientiā ipsā
compertum esse, illa venenata sanos & à contagii labे immu-
nes, omninoque illæsos servasse; ægris vero magnum adju-
mentum attulisse. Porro *Franciscus Plemius tr. de peste p. 22. &c.*
adducit ac trutinat autorum dissensus de alexiteriis ex mer-
curio & arsenico pestis tempore petitis, ac suam demum &
aliorum quorundam experientiam annectit (fortè non omni-
bus modis absolutam) quod placentula ex arsenico parata
& portata exteriū, licet corpus incaluerit, nihil mali intulerit;
arbitratur insimul dictus autor arsenicum intus sumtum
solum vi apertā vel causticā obesse; quæ sententia tamen
ab alia virulenta vi, dictum arsenicum juxta aliorum experi-
entiā, nondum absolvit. Alios multos, qui fastuosis encomiis
describunt arsenicalia periapta, reperies allegatos apud *Die-
merbrackum de peste l. 2. c. 11. p. 172. &c.* Applaudunt quoque tole-
rando

rando & laudabili usui dictorum amuletorum consignati in
Georg. Horstii oper. med. tom. 3. decad. 10. quest. 9. p. 110. &c. item Petr.
Monavius epist. 225. Cratoni a Laur. Scholtio edit. p. 394. & epistola 227.
p. 401. Christian. Langius in Miscellaneis. Carios. med. p. m. 70. &
annotati apud Anton. Deusingum de peste p. 336. &c. nec non consignati
apud Schenckium l. 6. obs. 7. p. 796. Jungantur quoque his annotati
apud Exc. Christ. Helvigium consil. med. de peste p. 110. &c. Addan-
tur itidem his Job. Quercetanus in operibus a Schrödero editis tom. 1.
p. 114. Ludovicus von Hornik im Würz- Engel in der 241.
Frage p. 363. &c. Herm. Follinus amuleto Antonian. seu Inis pestiferæ
fuga p. 203. &c. Job. Georg. Schiele in Biblioteca enucleata, sub voce
Arsenici p. 85. & Dunc. Liadelius de febr. lib. 3. c. 6. Approbat item
ista Medici Fracfurtenses in remediorum prescritione contra pestem,
annotante illud Goekelio de peste c. 19. p. 72. & Gabr. Fontano in me-
dicina. Antihermética sect. 3. c. 4. p. 176. & p. 339. Dicta venenata etiam
non improbarant multi Physici vel Medici in suis consiliis
vel instructionibus, pestis declinanda vel curanda gratia, pro-
variis civitatibus vel regionibus editis. Sicuti apparet id ex
ejusmodi scripto Giessensi anno 1610. edito in loco paulo ante cita-
to. Consentient pariter cum illis Job. Steinmetz in Instructione
zur Pest-Zeit evulgata Lipsie Anno 1599. Christ. Meissner im Hauß
Regiment zur Pest-Zeit Lipsie impresso Anno 1607. & quidem
p. 28. &c. Victorinus Schönfeld im Regiment wider die Pest
impresso Gorlitz Anno 1586. Mart. Rulandus in Loimagine Lipsie typis
exscripto Anno 1607. p. 6. &c. Phil. Schopfius tr. de peste p. 17. Heidelbergae
impresso. Anno 1583. Petr. Zahnius in der Instruction von der Pest.
Non recedunt pariter ab illorū sententia allegati apud Schen-
ckium observ. medic. l. 6. f. m. 796. & qui extant in Anton. Deusingii de
peste p. 341. &c. Reperies pariter venenata periapta tolerare Grulin-
gius von der Pest p. 23. Jordanum tr. de peste c. 9. & Cesalpinius l. 32.
cap. de venenis, ubi auripigmentum pricipue commendat. Con-
ferantur quoque ideo citati apud Sylv. Rattray in theatr. sympathia
p. 336. Item allegati in Camerarii Sylloge memor. cem. 5. partic. 911 At-
tingit idem hoc Jonstonius in Thaumatograph. p. 192. J. B. Theodo-
sius cuius a fol. Dan. Horstro manuductio ad medicin. p. 200. & Phil.

Ingraffias, annotatis Rosenbergio in animadversionib. & exercit. med. 38.
 p. 108. Jungantur etiam hactenus annotatis Laurent. Catelani
 de unicornu c. 4. p. 136. item Petr. Salterius l. de febr. pest. p. 134. Nec non
 citati apud Joh. Rhodium annotat. ad Septalis Animadvers. med. l. 1.
 p. 157. Similiter Fons. l. 1. cons. 49. p. 33. Simonius l. 2. meth. cur. p. 122.
Porta, Mercurialis, Massa, Mindererus. Sic etiam Xenechidon
Paracelsi non rejicit Joh. Michaelis in Collegio ad Rolsenii chymiam MS.
 Venenata cum aliis mixta tradit quoque & commendat An-
 gelus in Appendice p. 59. ad Odoardi de Pepulis catalogum medicamen-
 torum spagyricorum. Similia reperiuntur annotata atque lau-
 data apud Fabr. Hildanum p. 137. Achil. Gasserium observ. Medic. 100.
 à Celeberrimo Velschio in filioge observationum edit. & Quercetanus
 lib. 2. de peste Alexicac. c. 5. Adstipulatur eidem auctori, & admittit arsenicum admentem ipsius correctum, ac vi corrosivâ spo-
 liatum; alias verò formulas & arsenicum serio simul dissimilans
 Exc. Frid. Gunt. Kircheim tr. de peste à Nob. Joh. à Feld. edito p. 48.
 A prioribus venenata admittentibus non est alienus Matth.
 Martini im Bericht von der Pest edit. Islebie Anno 1598. qui ta-
 men simul ait, mulieribus palpitatione cordis, & mensium
 obstruktione laborantibus minus conducere ista.

Monita istiusmodi jam modo adducta, & alia similia
 non obscurè de suspecto zenechtorum usu testantur; veluti
 inter ista etiam hoc annotatum reperimus: quod tenellis
 corporibus, & rarioris qui sunt texturæ, aut quando pori
 cutis post sudorem sunt aperti, neutiquam illa proprius cuti
 sint admovenda propter varia pericula metuenda, juxta Dunc.
Liddelium de febr. l. 3. c. 6. aliosque plures. Joh. Rhodium analectus
 in Septalis Animadversiones p. 157. allegans locum illum Liddelii,
 illi subjungit hæc, venenaris istiusmodi neutiquam faventia,
 verba: exulcerant enim, & febrim periculosam inferunt, de-
 quo vide historiam apud Massarium libr. 2. de peste. Venenum
 enim non attrahunt, nisi carnis contactu vim exserant: quod
 periculosum. Sax. cap. 35. hactenus citatus Rhodium. Similiter
 Vidius lib. 6. de febr. Crato in assert. libr. de pestil. p. 13. Rod. Goclenius de
 peste p. 69. & alii plures observari volunt, ut omnes occasiones
 vitentur

witentur, ne sudor provocetur & sic apertis poris cutis, venenosi vapores cum tetricimento cor irrepant ac impetant. Non pauci etiam in Zenechtis vim causticam, aliamve noxam verentes & anteverentes, illa abscondi præcipiunt in variis involucris, ne corpus nudum tangant. Sic cautio hæc etiā injungitur à Thom. Bartholino cistamedic cap. 232. Xenechdon, inquit, gestatur in cordis regione, aut sub sinistra ala duplice serico involutum; alii autem primum panno lineo, deinde vero serico includunt. Similiter suum correctum amuletum *Agricola* (cujus paulo superius etiam mentio fuit facta) in serico rubro inclusum atque gestatum vult. De modo ejusmodi occultandi & in corio abscondendi arsenicalia, ne cutim nudam contingent, vide sis etiam *Exc. Cbrift. Helvigii Consil. medic. de peste* p. 112. De mercurio currente in nuce cassa, vel calamo scriptorio includendo & corpori eâ ratione appendendo; uti & de minus tutis mercurialibus, si omnibus partibus corporis indifferenter affigantur, in precedentibus autorum consilia indicavimus. Etiam si vario molimine vel prætextu Zenechtorum patroni virulentam & causticam illorum natum excutere & excusare vel palliare conantur; vereor tamen ne facile fallantur, qui facile istis credunt. *Libavius synagmate arcanorum chym.* tom. 1. l. 7. c. 31. p. 345, ubi de caustica & sepe noxia vi illorum observata, ab aliis tamen excusata loquitur, ita inquit: sed aliqui conjiciunt in singularem antipathiam; aut dicunt gestatum fuisse amuletum tempore salubri, aut potius signum extracti ab internis veneni, atque ita accidentalis lesionis esse contendunt. *Fernelius de auripigmento, arsenico, sublimato, sandaraca, chrysocolla, aconito & similibus* scribit (l. 6. meth. cap. 18.) illa nec caustica esse, nec escharotica, nec crustam in nuda carne gignere, sed qualitate maligna substantiam carnis tactæ corrumpere &c. quomodo ergo nomine excitatarū pustularum in præcordiis male potest audire amuletum, haec tenus *Libavius*. Cui lubet eam in rem argumenta etiam videre potest in *Lud. von Hörnigk's Würz. En. gel in der 246. Frage* p. 364. Sed quis non commiseratione,

potius, quam refutatione digna isthac censeat; experiatur vero qui cupit, an tutò ejusmodi venena vera sine detimento gestantis, aut præparantis sape, tractari, ei applicari, sive magna tandem, aut certa commoda ex iis expectari queant. Proinde quia suspecta sunt ista periammata propter venenatam suam facultatem, & dubiam admodum experientiam fabubrem, quis non ad tuitiora & suspicionis magis vacua ci-
tius configat!

Reperiuntur iterum alii qui paulò ante allegatorum partes deserunt, arbitrantes venenum non extrahi a pentaculis istis venenatis, nisi carnis contactu eadem vim suam exferant; quod tamen itidem periculorum statuit *Herc. Saxonica practic. part. 2. t. 35.* Nec indifferenter omni subjecto convenire zenechta, docent alii, veluti paulo ante etiam hoc innuimus. Sic *Job. Hartmannus disputat. chym. med. 19. de peste §. 80. & 114.* concedit equidem venenata istiusmodi, vi magnetica è corpore infecto, venenum extrahere pollere, sed le nondum percipere potuisse simul testatur, ex observationibus & rationibus ab autoribus accumulatis, quid ista faciant ad *περὶ Φύλαξιν.* Argumententur itaque ex his curiosi, quid ab iis periaptis boni expectandum, aut de opinionum varietate sentiendum sit; sed plura talia de dictis his paulò inferius trademus. Etiamsi speciosè defendunt quidam periapta venenata, variosque dictos, & alios modos operandi ipsis attribuunt, minus tamen iis auscultat, quin potius refutat ea, laudatus *Iibr. Diemerbræck l. c. p. 174. & 298.* Atque his modò ad ductis non immerito suffragor, rationes illius autoris, fugienda prolixitatis gratia haut repetens; cum ista ex loco dicto facile colligi queant. Similiter ea jam prætero, quæ in hanc rem scribit *Deusingius de peste p. 337.* Refutata etiam argumentatione operationibus talismodi venenatorum occupata reperies penes *Georg. Kirstenii Adversariis in Agricolam part. 2. c. 4. p. 261 &c.* Etatetur *Dav. Herlicius (consilio politico Physico de peste edito Anno 1621 c. 6. p. 106. & 107.)* se magni olim fecisse venenata ejusmodi amuleta, sed mentem postea se correxisse; dicit quoque tot esse autores.

autores, qui admittant periapta venenata, quot sint, qui rejiciant eadem; materiam etiam hanc in utramque partem disputari posse, idem infert. Admisserat prius autē modō dictus autor, & svaserat illorum usum in *Consilio suo Anno 1584. edito c. 14.* Citatus *Herlicius* priori loco allegato p. 107. indicat etiam *D. Calenum juniorum, Medicum Prenzlavensem Anno 1605.* elegantem discursum Latinum de amuletis publici juris fecisse. Si ne dubio verò hic autor de venenatis periaptis in illo scripto agit, quod tamen adipisci nondum haec tenus potui, licet plures illud inquisiverim. Inter modernos autores, qui instructiones vel regimina contra pestem publici juris faciunt, per paucos merè venenata, videlicet arsenicalia & similia admittunt & commendant, nisi indocti aut imperiti quidam, qui, nescio quō fine, interdum de peste quid compilant & edunt; modō non irrita multa & perniciosa hominibus simul inculcarent. Plures verò autores hodie reperies qui *Butleriano Zenechto* magis addicti sunt, quam aliis venenatis, quod equidem inde oriri credo, quia novitas rei, verba speciosa, & autoritas quorundam, celebrium alioquin virorum, illis hoc commendat; de quo tamen aliter forsitan sentient in posterum, si solidam experientiam consulent. Quid nos verò de *Butleriano* isto sentiamus, paulò post de promemus. Dedictus paulò superius patronos quosdam zenechtorum, in subsequentibus post ea, vel in modo absolutis locis exceptiones vel cautions quāpiam fuerunt item detectæ, quæ suspectam istiusmodi venenatorum conditionē & usum, certis solum limitibus cinctum admittunt. Restant adhuc alii audiendi, qui doctrinam zenechtorum legentes vel audientes, neutquam faciles vel credulos se præbent, sed potius rationem solidiorem, suamque experientiam consulentes aut prætendentes ab iis desciscunt, omnemque supellectilem venenatorum aversantur, ac diffiadent. Sic aversatur & rejicit ejusmodi zenechta sedulus dexterque *Zivelliferus Pharmacop. Reg. f. 142.* statuit quippe periculosum opus, erroneum, ac temerarium esse, venena mineralia loco amuletorum cordi ap-

plicare. Addē huic Herm. Grubium de simpl. medic. facili cognoscendis p. 141. & 169. item politissimum atque curiosissimum quondam Lipsiensium Medicum Corist. Langium in Miscellaneis curios. p. 67. & 70. & Lnd. Septalium animadversion. & cautionibus medicis l. 5. §. 58. & 152. De arsenici & auripigmenti noxa, etiam si non pro interno usu admittantur, videri etiam possunt Sennortus prax. medic. l. 6. p. 270. Fallopianum. tr. de morb. Gallic. c. 8. p. 736. & Baricellus borta geniali p. 135. & 136. Externum etiam usum arsenici in ulceribus cancrosis, aliisque noxiis & rejectum declaratum vide sī in Exc. Paul. Ammanī Medicina Critic. p. 306. & 307. In scabie pariter unguentum noxiū deprehendit, cui arsenicū fuit admixtum, Amatus Lusitanus cent. 2. curat. 34. De arsenici & mercurii usū infelici adhibito sāpe observato in medicamentis externis, consule si placet itidem Gvil. Fabricium Hildanum in Operibus. Similiter magnes arsenicalis, quibusdam pro caustico alias usitatus, minus commodus fuit observatus, veluti patet ex Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. decad. 1. ann. 9. & 10. p. 336. Imo lithargyrum vel plumbum solum, sive pollinem ipsius sāpe observarunt læsisse eos, qui propinquius atque frequentius ista tractarunt; quod fortassis ex mercurii vel alius veneni majori copia istis admixta ortum fuit, uti de hoc legere licet in Timai l. 3. cas. 20. p. 137. & l. 7. cas. 10. p. 316. & in illius l. 2. Epist. 2. p. 95. Jungi item his allegatis potest Voglerus in Dieticorum commentar. p. 123. Cūm ergo hæc mitiora modò dicta, adeò suspecta, sive noxia existant, ecquid de venenis evidentiis & pestis quidem tempore, ubi spiritus vitales titubant, judicandum erit. Adducta hactenus haud obscure inter alia etiam de arsenici alia vi venenata pejori, præter causticam illum à quibusdam accusatam, testantur. Paulò ante citatus Kirchorus (l. a. p. 331.) Xenechto Paracelsi etiā superstitionis particeps, cum aliis schedulis contra pestem à quibusdam laudatis proscriptis: de qua materia paulò post plura innotescunt. Quandoquidem Paracelsus etiam nullam actualement praxin pestis habuit, subsumi potest, quō estimō ipsius zenechdon sit habendum; de illo vero asserto testes se fīstunt Helmontines

CAPUT II. SECTIO I.

287

& Grulingius florileg. chymic. p. 471. Dehinc monitum sequens neutiquā oblivioni committendum, quod scil. de Arsenico suspecto communicat Franc. de le Boë Sylvius operibus suis med. p. m. 628. §. 78. anxietates, inquit, & angustias circa præcordia in peste à volatili sale, ac in primis acri produci posse, Arsenicum præpostorē aut perperam usurpatum documento est. Arsenicum autem volatile esse, nullus ignorat, nisi chymia ignorans; sublimari namque potest non ita difficulter. Adde, quod multi naturalium, per chymiam, periti venenū pestilens præpter naturæ suæ & operationum similitudinem vocarint Arsenicale; haec tenus antor ille. Proinde dicta haec Sylvii neutiquā subscribunt opinioni illorum, qui pestilens illud Arsenicale virus per similia, scilicet Arsenicalia, aliave hujusmodi curari posse vel debere, persyasmus sibi habent. Operæ pretium itaque est, ut in re tam gravi atque periculosa, usum veneratorum concernente, plura vota colligamus, ne nos fortassis facile credentes, facile quoque fallamur, & alios itidem fallamus. Non sine admiratione vero multos autores legimus in nupera peste, ante annos octo per Germanię quæpiam loca salientem ac fævientem, quod bonâ (modo non simplici) fide, per imitationem quampiam, minus tamen plausibilem vel experientiam, & rationem solidam, in suis scriptis istiusmodi zenechta commendarint. Proinde malum in excessu, quam defectu hujus materiæ necessaria eruendæ delinquere; quemadmodum etiam causam hanc pro inquisitione majori non displicere omnibus confidimus. *Hier. Caput accins* autem, celeberrimus alioquin Medicus, Patavii pestilenti tempore Anno 1576. talia arsenicalia multis præscripsit, ac referentibus *Hercule Saxonie l. de plica Polon. c. 53.*

& Cornelio Gemma de rat. cur. bubon. pestil. exiguā cum laude factum illud est. Videatur quoque *Tineus consil. de peste.* Præterea juxta citatum *Herculem Saxonie*, aliosque plures venenata ista similiter improbantur in tractatu, qui *Pauli Sorbaiti* esse dicitur, cuius titulus existat: *Freundlich Gespräch von der Pest zu Wien Anno 1679. impresso, quest. 20. de quo etiam videatur idem Sorbatus in der Pest-Ordnung Joh. Guil. Manna-*

gena c. 8. p. 93. qui tractatus denuò illius curâ prodidit Anno 1621.
 Addatur his etiam *Andreas Schilling Loimographia tripartita* p. 209. &c. Dicit quoque *Job. Phar. Rhumelius* (*medicina militar. dogmatic. Hermetica. magnetic.* c. 23.) se amuletis ex Arsenico & mercurio vivo confectis præferre dé votas preces Sic bina ista peripta non sine causa pro suspectis & periculis haberi, suo judicio comprobat celeberrimus *Conr. Schneiderus* (cujus mortem medicina nostra non immerito luget) *disputatione de peste Witteberg. 1630. habita c. 6. §. 16.* Præterea testimonium de iis, quibus sinistre cessit iste arsenici usus, prostat in *Sylv. Rattray theatr. sympath.* p. 136. Male quoque multis cessisse venenata pentacula, atque ideo exempla se referre posse fatetur *Muncerus Euporistus Cratonianus* p. 800. Non paucos itidem asseclas, qui variis rationibus, nec despiciendis, dissuadent venenatorum omnium usum pestis tempore, habet *Diemerbroeckius de peste* p. 173. 298. &c. Dubium quippe, fallacem, ac noxiū hunc usum declarant allegati *ibidem p. 175.* Sic quod arsenicalia periammata circa pectoris regionem gestata pustulas in cute excitarint, indicat *Petr. Monavius in Epist. 225. Cratoni à Laurent. Scholzio edit.* p. 397. & in epist. 227. p. 401. non tamen ideo illa perniciosa censet auctor; illi vero sententia minimè ego ad stipularer, aut talia suspecta caustica in peste, aliisve malis facile admitterem. Similiter quod ejusmodi venata exculcerarint, & periculosam febrim intulerint, constat ex *Massarie l. 2. de peste.* Porro experientiam de effectu laudabili, vel prospero venenatorum amuletorum dubiam reddunt rationes & allegata apud *Densingium de peste* p. 341. &c. Præsentissimæ pestis etiam instar esse arsenicale amuletum, ex *Horatio Augenio, de monte sancto, Gerardo Columbo & Hercule Saxonia testatur Rosenbergius exercit. med. 35. p. 110. &c.* unde etiam amuletum illud quasi amans lethum dictum pronuntiat hic autor. Periculosa itidem esse venenata, atque non nullos in vita discremen mortemque pene præcipitatos esse, qui gestarunt illa, nisi removissent in tempore constat, id est medicorum quorundam observationibus annotat *Laur. Eucharius consil. antipestif.* Sic etiam *Borellus cent. 3. obf. 36. p. m. 225.* significat ex arsenici dicto usu sciaticum quempiam factum esse, atque tamdiu

tamdiu mansisse, usque dum depositum esset iterum istud.
 Consuli quoqp potest eam in rem *Gruelingii florileg. chymic.* p. 475.
 Historia itidem ex *Francisco Alphano* petita, de juvene (qui ex
 amuleto arsenicali gestato occubuisse dicitur) annotatur apud
Rulandum de morbo Ungarico p. 693. Consentiant cum adductis
 testimoniis etiam loca quæpiam allegata, non optimum de-
 clarantia usum venenatorum externè gestatorum, apud *Exc.*
Christ. Helvigiū consilio medico de peste p. 112. Idem citatus *Rulandus*
I.a. p. 683. amuleta ex vegetabilibus solum, neutquam verò ex
 mineralibus venenatis admittit, sed omni modō proscribenda,
 & medicastris ac metallariis relinquenda esse dicit: argumen-
 ta & rationes, cum suis objectionibus, cur mineralia ista rejici-
 enda sint, prolixius ventilata legi possunt in loco designato
 autoris. Reperiuntur quoqp non pauci alii, eodem argumento
 utentes, & venenatis hactenus explosis tutiora præferentes,
 videlicet ex vegetabilibus petita; de quo videantur im *Bericht*
 von *Scribens-Läufsteen pro Norimbergensibus* edit. Anno 1600. in
Tob. Dornreiclus Bericht von der Pestilenz edit. *Hamburgi* Anno
 1604. p. 17. &c. in *Joh. Werners Bericht von der Pest* *Lipsie* edit.
 Anno 1598. in *Sim. Bergers Pest-Anordnung* edit. *Gerae* 1607. & in
Dialogo medico chymico über die Pest. *Arzney* impresso *Islebia* 1608.
 Quæ verò periapta tutiora reputentur & existant ex vegetabi-
 libus petita, paulò inferius post absolutam zenechtorum con-
 sideratione innotescunt. Si licet paulisper adhuc indulgere ze-
 nechtorū refutationi & huj^o fundamentis ab autoribus subin-
 de etiam prolatis: sifit se porro *Bernb. Svalvius* querela ventriculis
 p. 213. pestē, inquit, eliminari appensō arsenicō amuletō somni-
 ant. De eodem paulò antē attacto *Rulandi*, & aliis exemplis
 perniciosè applicatorum ejusmodi venenatorum amuleto-
 rum, plura prostant in *Isby. Diemerbröckii de peste* l. 4. p. 348. &c.
 Propter seriam etiam dehortationem contra usum diētum, &
 quod venenata ista, commendata à quibusdam, nequa-
 quam profuerint, vel à peste morteque defenderint ipsosmet
 etiam venditores; quin potius ista pestem, aut mala pesti simi-
 lia, mortemque ipsam induixerint, legi meretur item *Diemer-*
bröckii l. 6. p. 298. 306. 325. & 326. & lib. 2. c. 11. p. 171. &c. iii & p. 175. quo

in loco ultimo autor merito credulitatem ac simplicitatem medicorum indulgentium istis venenatis perstringit. Idem hoc statuentes allegat quoque Nic. Tulpus post observationes medicas p. 392. & s'vader ne pectori tempore pestis arsenicum appendatur. Non optima quæque sentit item de venenatis his Helmontius Tumulo pestis f. m. 182. ait quippe, se vidisse in Castris Ostendanis ad littus multa virorum millia cùm ejusmodi zeno peste sublato rum. Imo & eos qui per quindenas singulas sibi costas vesicarent per arsenici trochiseos, byssinis peris inclusos. Docet insimul autor dictus istiusmodi periculosa a Patavinis & Italicas Medicis, Gracis item, Judæis ac aliis malæ fidei hominibus, cum aliis superstitionis in usum vocata, & ad nos propagata esse. Conciliet interim verò Lector B. Helmontii opinionem de bufonibus sumis venenatis declaratis, & tamen saluberrimo zenectio ex iisdem expectando atque paulo inferius à nobis exponendo. Liceat mihi adhuc allegare verba Gisleri in obs. medicar. de peste Brunsvoensis prefatione, sic autem inquit: nemo certa quicquam spei sibi imaginetur (nimirum tempore pestis) sive sit superstitionis illud Paracelsi zenexton, sive Arsenicō, aut mercuriō confiatum: Experientia enim constat, hæc supra cordis regionem, donec incaluerint gestata, mulū damni corpori deditis; contra nescitur quosdam horū appensione liberos à peste mansisse. Proinde Plempii (in Loimograph. p. 2. &c.) sententia penè contraria, (ast particulari & insufficienti demonstratione nitens) firmiori probatione indiget. Cœterū Arsenicalia pariter quosdam damnare scribit crebro à nobis allegatus laudatissimus Augustanorum medicus Velschius in notis ad Gaseris observationem c. 100. p. 46. De eodem etiam plura contineri in suis Chiliad. curat. Et centurius consiliorum dicit idem ille Velschius. Non optima quæq; similiter sentiunt de his venenatis Sennertus de febr. l. 4. c. 5. p. 440. &c. Unzerius de lue pestifer. l. 2. c. 9. p. 201. atque idem im Bericht von der Pestilenz Hale-Saxon. edit. Anno 1607. Theoph. Bonetus mercurio compitatio l. 6. p. 261. §. 32. Idem hoc faciunt etiam Petrus Rommelius in den entdeckten Meuchelmörder oder Bericht von der Pest p. 90. &c. Joan. Ammianus im gründlichen Bericht von der Pest p. 31.

Exc. Jnf. Ortholph. Maroltus in Loimographia Schlesingae impress.
1680. p. 63. Horat Augenius tom. 1. Epist. 9. Crato consilio de peste, in
opere consiliorum suorum f. m. 1074. &c. Et in Epistolis (vulgo ipsius
appellatis) à Scholzio editis, Epist. 168. Adde his etiam Columbam
lib. 2. de febr. pestil. c. 16. & 17. Thom. Reinesium im Bericht von
der Sterbens-Seuche vor Altenburg p. 33. ad p. 45. edut. Anno
1639. Gregor. Horstius operum tom. 3. p. 244. & Phil. Hochstetserum de-
cad. 3. caj. med. 2. p. 218.

Hactenus tradidimus eos, qui in primis arsenicalia, &
 venenata magis amuleta admittunt, sive aversantur; restat
 ut de mercurialium valore adhuc nonnulla examinemus. Vi-
 detur autem in peste mercurium & amuleta hujusmodi ad-
 mittere *Collegium Wittebergense medicum*, quod venalia illa pestis
 tempore concessit im Bericht und Ordnung von der Pest
 Anno 1626. edut. p. 44. Confer quoque Petr. à Castro de febr. parti-
 cular. p. 194. Sic mercuriò, nuci cassiè inclusò usos esse multos
 in obsidione Metensi Anno 1552. & 1553. testatur *Droctus consil.*
de peste c. 8. In memorata obfessione *Marsilius Ficinus* asserit, se
 immunem & Chirurgum suum dictò mercuriò à lue pestifera
 servasse. Quidam etiam se observasse asserunt, quod si ge-
 stantes istiusmodi amuletum pestis corripuerit, putamen nu-
 cis disrupterit, quod tamen experientia committit *Exc. Hel-*
vigius l.c. p. 114. Desideramus etiam nos experientiam de utro-
 que, an scilicet rupta fuerint putamina, & an levamina senser-
 int gestantes ab eodem amuleto. Paulò post plura de annu-
 lis mercurialibus occurrit, qui pariter nigredinem contra
 here, atque suum ita laudabilem effectum indicare dicuntur.
 Utrosque paulò ante dictos autores, scilicet *Droctum* & *Ficinum*
 mercurialia commendantes etiam allegat, iisque consentit
Rudolph. Goelenius de peste p. 69. quo in loco autor itidem Arse-
 nicalium fautores quospiam attingit. Plures de prioribus iis a-
 gentes allegantur apud *Diemerbræckium de peste* p. 172. Usu mer-
 curii, ad mentem quorundam autorum, admittit itidem *Anton.*
Le Grand curioso rerum abditarum perscrutatore p. 316. & *Joh. Dan.*
Mylius Antidotario med. chym. l. 1. c. 6. p. 62. *Andr. Starck. tr. de peste.*

& Theodatus. De mercurii coagulati laude, non in peste solum, sed etiam in aliis morbis Georg. Puschki de Zeneto vel mercurio coag. videatur. Non dissentit ab adductorum horum laude memorata Theodorus (communiter dictus Tabernamontanus) tr. Germanico de peste p. 35. anno 1586. impresso. Propter laudabilem illius usum ad stipulatur etiam Ficino Platerius de febr. p. m. 223. Preferunt pariter mercurium pestis tempore gestandum aliis venenatis ex Arsenico & auripigmento alioquin compositis Startius im. Zelden-Schaze part. 6. p. 527. & Martin. Schmuck in occult. mag. magnet. morb. curat p. 39. Laudat etiam Mercurium modo allegatus Tabernamontanus in der Arzney und Haupz Apothec. p. 38. Sic quod à peste & fascino corpora defendat mercurius, id asserens videatur Baricellus horto genial. p. 326. De mercurii usu quoque confer Cass. Reiesu camp. Elys. quest. 23. §. 17. Patrocinatur itidem tolerabili mercurii usui illud Begvini in Tyrocinio chym. l. 2. c. 13. quô meminit locum illum, ubi mercurius reperitur vel è fodinis suis eruitur, pestem nunquam invasisse, quamvis à lue ista loca contermina non fuerint immunia observata. Plura testimonia idem hoc adstruentia innotescunt ex Exc. Christ. Helvigi consil. med. de peste p. 113. &c. In Goritia tamen, mercurii foeta, pestem observatam scribit dictus autor. Non improbat contra quorundam sententiam ibidem idem autor mercurii usum externum loco amuleti, illumque citius locum invenire arbitratur, si juxta Kircherum, Wiedigum, & Christ. Schroderum Pestis à vermis orientatur, vel in iisdem ratio ipsius consistat. Interim tamen ipsemet autor Helv. l. c. p. 114. omnes litus mercuriales severissime (aliorum autorum experientiâ tristi persuasus) prohibendos putat. Plura vero testimonia, minus applaudentia mercurialibus, paulò inferius innotescunt. Parum autem fidei attribuit adducto illi assertu Begvini Job. Gulielm. Managetta in der Pest-Ordnung c. 8. p. 97. à Sarbato edit. anno 1681. Opponitur quippe illi experientia Helmontii ex tumulto pestis, paulò inferius adducenda. Memor autem illorum Begvini verborum, non abhorret à mercurii usu Agricola chirurg. parva p. 784. 440. 441. Subscribit penè his

Poterius de febribus l. i. c. 15. p. 624. dum illic querit, cur qui in argenti fodiinis assiduo versentur, raro aut nunquam febre corporiantur &c.

Hactenus dedimus eos, qui mercurii usui favent; restant autem alii etiam consulendi atque audiendi, qui descendent à priorum sententia: sic inefficax amuletum declarat mercurium nuci inclusum ac gestatum *Joh. Conr. Diettericus Jarro Hippocratico p. 979.* *Camillus etiam in syloge memor, cent. 20. part. 65.* cinguli mercurialis infelices successus variis exemplis & testimoniosis declarat; hinc miror, cur in aliis particulis ibidem autor ille commendet mercurium. Sic enim de epilepticis ex hydrargyro factis ibidem legimus *cent. 4. part. 94.* De mixto usu in *cent. 5. p. 89.* De nequitie mercurii etiā agunt *Hasfer. Herc. med. l. 5. c. 4. p. 261.* qui autor quoq; *l. c. p. 103.* videri potest, quid scilicet de venenatis alioquin sentiat. De mercurii atque arsenici periculoſo usu in peste judicato videatur *Kircherius de peste p. 336.* Infelicem præterea mercurialium, externè pro bubonibus sanandis adhibitorum, usum observatum dicit *Diemer-brack de peste p. 268.* Non immerito itidem taxat mercurii usum internum, a quibusdam in peste ob putredinem animata, alioquin commendatum, *Casp. Theoph. Biringius Adversar. curios. cent. 1. obs. 53 p. 113. &c.* Sic *Franciscus de le Boe Sylvius* (cui longior annorum series exoptanda fuisset, propter commoda, quæ ab eo in medicinam redundare potuissent) in *operib. med. p. 613. §. 11. &c.* dispiciens de mercurii usu in peste alias commendato, obscuram quadantenus sententiam profert. Non enim rejicere illum videtur, nec magni etiam estimare; præcipue cum ille de operationis ratione, atque proficui usus experimentis certis, ac continua nondum constare indicet. Innuit insuper *l. a. §. 10.* quod nihil certi per experientiam sibi innovuerit pestis tempore de amuletorum viribus, quamvis quædam in usum convocarit. Præterit quoque ibidem autor venenata, sine dubio indigna tacite ista censens, sicuti etiam alioquin non admodum amuletis favere videtur. De fallaci & perniciosa mercurialium atque arsenicalium periaptorum usu legi

quoque meretur Nathaniel Hodges *Latomologia* p. 239. De mercurii noxa, dum iste ab Agyrta cuiquam contra calorem in febre maligna & ardente pulsibus utrisque impositus fuit, testimonium quoque prostatis *Allis med. philos. Dasic.* vol. 5. obs. 52. p. 135. Sunt etiam, qui tuitioris atque melioris conditionis pronuntiant esse mercurium coagulatum, atque tutiā tinctum, ex quo annulos parandos ac gestandos esse syadent. Addunt insimul notam bonitatis haberi, quod nigrescant gestati aliquandiu, si alicubi venenum præsto sit, quod iidem attrahant, & gestantem ita immunem relinquant. Verū utrumque videtur dubium & fallax, cùm nondum sit demonstratum, quod venenum adsciscant, aut inde nigrescantii: siquidem nigredo annulis illis à fumo, vapore, vel halitu vario facile induci potest. Imo observatum fuit, quod ad latrinas delati isti annuli nigredinem soleant contrahere. *Georg. Puschki in Zenexto*, licet admodum laudet mercurium coagulatum, varias in formas redactum contra morbos multos, disvadet tamen ut illud in cephalalgia sub forma monilis &c. capiti vel collo appendatur, propter mala inde metuenda. Autor hic verò suum illud amuletum extrahere præcipue morbosam materiam ex corpore arbitratur; in dicta verò cautione censet autor, quod in corpus ab amuletis vires immittantur. Præterea de malignitate mercurii consuli quoque potest *Jordanus pestis phænomenis*, & *Fallopia tom. 1. p. 347* &c. Exempla & testimonia mercurii & Arsenici usum serio disvadentia annotavit itidem *Johnsonius Lexico chym. p. 245. & 246.* Mercurium quidem citius, quam arsenicum, loco amuleti adhiberi posse statuit, sed insimul ob rationes certas ipsius usum disvadet *Anon. Desjouis de peste p. 345.* Utriusque usum minus tutum ex autorum sententia statuit *Mari. Zeilerus miscellan. p. 260.* & allegati apud *Gregor. Horstium tom. 3. decad. 10. problem. 9. p. 110.* Idem argumentum porträstant citati apud *Joh. Laz. Gutierrez. in febrilog. cursus. lect. 10. p. 228.* & annotati in *Joh. Rodis comment. ad Septalis Animadversion. l. 5. p. 157.* quibus etiam annexendus est *Hermannus Granbius de arcana medicorum non arcana p. 54.* &c. Meminit pariter de:

dē illis, quod minus bene cesserint iis, qui isthuc appenderint
 Anno 1636. Andr. Adackus im Medicinischen Memorial, p. 12. quod
 prodit Rudolphopolis 1680. Retulit mihi quoque Lipsia vir expe-
 rientissimus, quem Preceptoris loco quandam venerabur, quod homines
 anno 1680. ibidem pestis insultus metuentes, a mercurio sibi
 suspensō artuum tremorem, ab arsenico verò cutis pustulas,
 & rosionem aliaque mala contraxerint. Cur mercurius alias
 tremorem efficiat rationem reddit Ign. Thiermair consil. 10. l. 2.
 Plura in hanc rem illi quoque conferunt, qui de noxa mer-
 curialium unguentorum vel illituum in scabie, vel lue vene-
 rea agunt; quemadmodum & nos aliquando *de scabie retrò*
pulsa & Mercurialium minus tuto ubivis usū plura pro hac re con-
firmando suppeditabimus. Aliud testimonium dē mercu-
 rio, quod vani fuerint observati illi in dicta peste Lipsiensis-
 um, qui spem in illo posuerunt, adfert Exc. Aug. Quir. Riv-
 nus *de peste Lipsiensi* p. 59. Parem virtutem arsenici variò modō
 in Zenechdon redacti, se deprehendisse, idem laudatus autor
 innuit l. c. & p. 121.

Prolixum nimis foret, si plurimas, vel aliquas saltem
 venenatorum seu zenechtorum formulas transcribere hoc
 vellamus ex autoribus, quæ passim apud eosdem occurunt.
 Ideoq; sufficiat hoc in loco adduxisse unicum illud Jacobi Car-
 penfi, cùm hic præcipius zenechti ejusmodi autor credatur;
 tradit vero illud inter similia alia Job. Jac. Weckerus *de secretis* l. 5.
 c. 4. p. 122. Jubens recipi Arsenici albi Crystallini partes five-
 uncias duas, rubai partem five unciam unam, fiat placenta ro-
 tunda crassitudine digiti, cum albo ovi, vel mucilagine Trag-
 acanthæ insuatur linteolo, superaddito ferico, & admovea-
 tur cordi. Nec opus est indusium interjici (nam et si arseni-
 cum intrò sumtum sit lethiferum, nec etiam occulrà vi, sed
 solà rosione, ut proinde venenum non sit dicendum) tamen
 admotum extra, venenis resistit certâ experientiâ, haec tenus
 Weckerus. Cùm ergò non sine tædio scribendi aut legendi
 omnes autorum formulas, vel plurimas illius conditionis, af-
 fere vel sistere valeamus, contentijam erimus solâ recensione.

locorum, è quibus uberrima illorum zenechtorum, vel compositorum amuletorum notitiā peti potest. Consuli itaque possunt de iis (inter quā Paracelsi famosum zenechton etiam reperitur) Paracelsus in libr. 2. de Peste c. 3. Crollius Basil. chym. p. 237.

¶ 240. Fel. Platerius de febr. p. 222. Martinus Forsterus in Antidoto Loemopolemica p. m. 168. Conrad. Kunrauh in medull. destillat. p. 345. Libavius in syntagm. arcan. chym. tom. 1. l. 7. c. 31. p. 345. Schenckius l. 6. obs. 7. p. 796. Casp. Theoph. Bierlingius Adversar. curios. med. centur. 1. append. p. 179. Joh. Rhenanus antidotar. pestilent. fol. 26. & 27. Isbrand. Diermerbræck de peste l. 2. c. 11. p. 172. &c. Anton. Densingius tr. de peste p. 336. &c. & p. 347. Mercurialis de venenis lib. 2. c. 8. Helmontius invenit. pestis p. m. 182. Phil. Hæchstetterus obs. decad. 3. cap. 2. p. m. 215. &c. Ruhmelius med. spagyri. tripart. p. 630. & Jatrochym. p. 630. n. 9. Rulandus de morbo Ungar. c. 8. qv. 78. p. 696. Sennertius de febr. l. 4. c. 5. Brunnerus consil. med. ultimo. Roflincius chym. in art. form. redact. p. 415. Fabric. Hildanus fol. 1321. Geckelius de peste p. 64. & 95. Rodolph. Goclenius de peste p. 69. Grulingius floril. chym. p. 473. Dan. Menon. Matthiae experient. med. chym. decad. 3. p. 25. &c. Christ. Franc. Paullini bufonis descriptione p. 117. & alii plures. Alia composita annotata reperies etiam apud eos, quos paulò antè adduximus *venenatorum* periammatum fautores, & osores sorundem.

Inter ejusmodi controversias verò circa *venenatorum* usum occupatas etiam hoc referendum est, quod Agricola (paulò superius quoque à nobis allegatus l. c.) crudum arsenicum periculosum esse ducat, atque ideo substituat Antimonium, Sulphur & Arsenicum album; hujus verò præparandi modus uberior videatur l. 4. Similes plures correctiones ab aliis etiam tentari atque præcipi, licet observare in autoribus quibusdam. Alii pariter in mercurio fusionem & correctionem variam eligunt, quō majores vel tutiores vires, aut saltem patrocinium plausibile illi cōparent. Alii iterum perniciem eandem crudorum venenorum ofſacientes, corrigere conantur ea variorum cordialium additione, de qua ubivis constat, & nos paulò post plura de hac materia addemus. Valeremus equidem hanc telam longius pertexere, atque plura annēdere alia

alia de nequitia, & pernicioſo uſu uenenatorum amuletorum abunde improbatorum, ſed finem faciemus huj^o recenſionis, ubi adhuc quædam circa ſuſpectam arſenicalium originem, applicandi modum, admiſtionem aliorum ingredientium, vel corrigentium, continuam aut immutatam zenechtorum geſtationem ſive uſum, atque operandi rationem abſoluerimus; quæ omnia de minūs tuto periammatum illorum uſu reſtantur.

Suſpicamur autem, quod forte ex male intellexo vocabulo *Sandarache* arſenicum in uſum ſit induxum, quod ne- gotium traectu temporis forſitan deſenſores ſuos nauctum eſt. Conſtat verò *Arabum Sandaracham* eſſe juniperinum gummi; *Grecorum* verò Arſenicū, veluti hoc colligere eſt fuiſūs ex *Exc. Ammani Medic. Critica* p. 306. 482. & 484. ut & ex *Benjamini Scharffii deſcriptione Juniperi* p. 35. 44. & 26. quo in loco etiam teſtimonia citantur, de auripigmenti uenenata qualitate, ſive intus ſive extus illud adhibeatur. Idem forſitan indicare vult *Loberus in Anchora sanitatis* ſett. 2. p. 216. arſenicum, inquit, *Arabum* videtur eſſe aliud quidpiam, quam noſtrum; *Zacutus* vult eſſe *Tragacantham*, aſt nullas addit rationes. De illo, quod ver- nicem vel juniperinum gummi velint intellexūt per sanda- racham *Arabes*, *Greci* autem auripigmentū vel arſenicum vid. *Mart. Rulandus Lexico Alchem.* p. 420. *Exc. Jac. Pancr. Bruno Lexic.* *Castelli* reuatu *Tit. Sandaraca* p. 1026. *Frid. Hoffmannus in Clave Schröderi* p. 366. *Leonth. Fuchsins paradox. medic.* L. 1. c. 34. p. 62. &c. *Guil. Janson. Lex.* p. 206. Hinc opportunè monent scriptores, ut cauti ſimus in praſcriptione iſtiusmodi rerum, ne ex con- fulione nominum altera pro altera Sandaraca recipiatur, in evidentem hominum perničiem; itaque melioris perſpi- cuitatis gratia gummi juniperi, Arſenicum, & Auripigmen- tum, quando uſus illa expoſcit, verbis ſuis expressis ſignifi- cantur, quam ſi sandaracæ utrivid illud nationis diſcri- men, non omnibus notum, addatur, ſcilicet *Arabum* vel *Grecorum*. Idem fere innuit commentator *Adrianus Tollus in praxin aureans Joannis Stockeri* l. 1. c. 8. p. 64. &c. ubi dicit, quod quidam San- da-

darax Arabum pro Sandaracha Græcorum male intellexerim
& receperint, hinc libros illos docentes usum eorumdem di-
scernendos, & pro cuiusvis nationis valore vocis, illud medi-
camentum feligendum atque accipiendum esse vult. Sic etiam
Sennertus med. prax. l. 2. part. 3. c. 2. p. m. 347. &c. Hæferus Her.
med. l. 3. c. 2. p. 156. refutat eos, qui in Asthmate Sandaracham
Græcorum, scilicet Arsenicum usurpant, ubi Sandaracum
Arabum, videlicet gummi juniperinum recipere debeant, pro
suffitu absumente humores pulmonum asthma excitantes. Di-
splicet itidem id *Paulo Zabiae (quest. medic. leg. tom. 1. lib. 2. tit. 2. qu. 3.*
p. m. 165.) quod Arabes non nulli in asthmate & tussi commen-
dant inter interna medicamenta arsenicum, verum exi-
stens venenum: atque id potius præscribentibus assumen-
dum relinquit, & Arabes aliud quid sibi voluisse suspicatur
autor, quod interpretes Arsenicum perperam transtu-
lerint. Simili modo innumeri penè errores in materiam
medicam irrepere possunt, vel nominis fallaciâ, falsâve accep-
tione, aut interpretatione; aut quando res non satis notâ
ab autoribus vel interpretibus, per externam suam figuram,
vel alias proprietates explicantur, dum conditiones ejus-
modi, quæ in primis in rebus magis notis, vel in quilibet
observantur, ad alias exoticas res vel medicamenta non adeo
nota applicantur; hinc, uti dictum, varii errores in medici-
na emergere possunt. Pro differentia etiam rerum certarum
vel medicamentorum, nationis charactere similiter iis saepe ad-
ditus appetit, veluti cassia, manna, spodium &c. Arabum vel
Græcorum distinctum notum est, quæ res invicem planè di-
screpant. Impossibile itaque non est, quin loco gummi juni-
peri (cum varia ex junipero petita alias in peste usurpentur)
arsenicum sit in usum admisum, ob errorem vel confusam
acceptiōnē sandarachæ. Num planè etiam gummi istud
loco amuleti, vel tanquam ingrediens sacculorum aut specie-
rum cordialium usitatarum alias pestis tempore fuerit olim
adhibitum, uti definire, ita negare non possum.

Præterea offert se nobis alia dubitandi ansa circa zenechtorum suspectam originem, dum *Anton. Densingius tract. de peste p. 344.* inquit: mirum sanè, unde tantus error, vel impostura originem traxerit: verosimile est ex Arabici idiomatis ignorantia, tantum in praxi medica errorem dimanasse. Cūm enim medicus aliquis Arabs fortè commendavit sacculum *Darseni*, hoc est, cinamomi (etenim *Darseni* Arabibus cinamomum significat) vocabulō illō Arabicō, apud Medicos Barbaros Latinō sermone servatō (ut fieri passim solebat) imperitus aliquis lingua postmodum pro sacculo *Darseni*, accepit sacculum *D'arsenico* eundemq; errorem porrò aliis ineptā commendatione instillavit. Idem autor de eodem etiam agens, videri potest in examine *pulveris sympathetici*. Dictum *Densingium* autem suam sententiam ex *Nicol. Ellain de peste p. 585.* mutuatum esse vult *Exc. Christ. Helviginus consilio med. de peste p. 113.* cui tamen dicta opinio non arridet; non impossibile tamen quibusdam videtur, quin loco odoriferi, si non alexiterii, appensum illud aliquando sit in peste; sed plures lites circa hanc materiam movere supersedeo. Interim hactenus adductis majorem lucem accendere videntur sequentia, que non pigrabor adhuc annotare: constat quippe, quod in venenis expellendis antidoto Indi adhibeant canellam vel cinamomum, uti constat ex *Gwilhelmi Pisonis mansa aromatica p. 168.* Et *Garcia ab Horto historia aromatum lib. 1. cap. 15. p. m. 62.* hic autem inquit: Ormuz incola ementes canellam à Chinensibus, idcirco eam Darchini, quod Persis lignum Chinense sonat, appellarunt &c. Quia itaque constat, quod Darchini seu canella fuerint alexipharmacis admixta, (uti paulo post de zenechto ejusmodi composito etiam constabit) vel sola non nunquam contra venenosos morbos usurpata, confusa aceptionis originem inde ortam quadantenus colligerere possumus. Quod autem per vocem *Darseni* potius canella subtilis, dulcis & aromaticā, quam crassa intelligenda sit, censet *Joh. Strobelbergerus de confess. Alchermes c. 8.*

Vidimus hactenus, quomodo venenata & suspecta ejusmodi periaptæ in medicinæ rationalis leges, & autorum multorum monita salutaria impingant; eo magis vero ista repudianda sunt, quatenus certis constellationibus conficiuntur, variisque Talismanicis figuris signantur, & sic sàpè Diaboli fraudulentiam & concursum admixtum habent; veluti ideo in præcentibus non simplici vice *Paracelsi* pestifugum amuletum rejici accepimus. Concilient interim curiosi ejusmodi monita, & ea quidem hactenus, propter materiæ urgentis necessitatem, de venenatis in primis latius diducta: Summa vel conclusio ex illis emergit, quod venenatorum periaptorum applicatio, præcipue tempore pestis, periculò non vacer. Si enim æger moritur, quis certò dijudicabit, utrum morbi vel toxicæ scvitia id factum sit? Si verò quis effugit pestem, quis audebit certò vendicare victoriam illam à zenechto esse ortam; cum multi superent pestem, nec ista succumbant, etiam si nullum planè admittant medicamentum.

Nondum autem omnis est seposita suspicio de venenatorum noxa, vel lis etiam autorum circa isthac composita. Variant quippe iterum illorum sententiæ, circa dictorum amuletorum compositionem: dum scilicet quidam venena sola vel simplicia, alii verò propter malignam ipsorum naturam, iis alexipharmacis permixta, atque sic applicata volunt; uti formulæ passim annotatae testantur. *Sennertus* autem de febribus p. 440. arbitratur, quod nulla alia medicamenta venenatis sint admiscenda, ne vis illorum frangatur. Similiter *Duncanus Lidelius* diss. medic. monet, non temerè esse miscenda ejusmodi amuleta, quæ abstrusa vi operantur. Plura de eodem testimonio facile aliis in autoribus reperientur. De admiscendis alexipharmacis verò, loco plurium rationum vel testimoniorum sufficient ea, quæ adhuc depromemus ex *Libri iii Syntagm. arcan. chym. t. 1. l. 7. c. 31. p. 346.* de bufonibus, ait, constat, & Scorpis aliisque id genus, quod suis vulneribus imposita & bubonibus applicata virus non patientur amplius graffari, & in penetralia viscera irrumpere, sed revocent.

proprietate naturæ. Jam autem pestiferum venenum dicunt bufonium, vel arsenicale esse aut etiam menstruofum, ut *Paracelsus* arbitratus est. Ut ergo universale extractivum fieret excogitata compositio est ex ipsis basibus, quibus tamen anti-pharmaca adjunguntur, ne reciprocare attractum venenum possit, & in corpus flecti: quanquam alias calor actualis attractivus esse deprehendatur. Hoc & *Capivaccinum*, præter experientiam consideravit, & ad axillas lib. 7. de venenis amuleta conscripsit, quæ simul haberent res aromaticas & cordiales. Ita est cap. 6. diæli libri: quantum ad qualitatem occultam, seu ea, quæ ratione similitudinis trahunt, videndum num venenum sit in corpore, nec ne. Interdum enim, licet venenum nondum sit in corpore, utimur tamen materiâ vacuante, quæ medium habet naturam inter corpus & venenum cap. 15. l. 3. & proinde hæc tutius applicantur, quam exhibentur, quale est hoc: Recipiatur Arsenici uncia una, dictamni Cretici scrupulus unus, sinapi, cinamomi, ana scrupulus semis, moschi si-
ve Ambræ grana tria, misceantur. Rationes præterea hujus periapti, atque objectiones contra talismodi amuleta dilutæ, ex loco dicto *Libavus*, peti possunt. Cui placet præterea de alexipharmacis cum zenechtis mixtis etiam videat *Phil. Haechstetteri doc. 3. cas. 2. schol. p. 216.*

Posthæc ad alia nobis jam progrediendum est, tenemur quippe adhuc iis auscultare, qui modò renovationem zenechtorum injungunt, modò continuationem unius ejusdemque alexiterii in peste imperant. Quidam verò volunt, ut renoventur subinde, vel nova applicantur corpori zenechta, quando talia aliquandiu priùs illi adhæserunt. Atque ii præcipue, qui attrahendo venenum ex aëre vel corpore infecto credunt operari ista periapta, statuunt hæc modò dicto saturata, atque imbuta veneno attracto, ulterius ad venenum attrahendum existere inutilia, immo corpori inimica fieri. Plura de hoc modo operandi occurunt paulò post. Interim liceat mihi quærrere, contra paulò ante prolata, an non zenechta, priusquam corpori, pro fine suo dicto admoveantur, ex aëre & locis infectis

Vidimus hactenus, quomodo venenata & suspecta ejusmodi periaptæ in medicinæ rationalis leges, & autorum multorum monita salutaria impingant; eò magis verò ista repudianda sunt, quatenus certis constellationibus conficiuntur, variisque Talismanicis figuris signantur, & sic sapè Diaboli fraudulentiam & concursum admixtum habent; veluti ideo in præcentibus non simplici vice *Paracelsi* pestifugum amuletum rejici accepimus. Concilient interim curiosi ejusmodi monita, & ea quidem hactenus, propter materiæ urgentis necessitatem, de venenatis in primis latius diducta: Summa vel conclusio ex illis emergit, quod venenatorum periaptorum applicatio, præcipue tempore pestis, periculō non vacet. Si enim æger moritur, quis certo dijudicabit, utrum morbi vel toxicæ sc̄vitia id factum sit? Si verò quis effugit pestem, quis audebit certo vendicare victoriam illam à zenechto esse ortam; cum multi supererent pestem, nec ista succumbant, etiamsi nullum planè admittant medicamentum.

Nondum autem omnis est seposita suspicio de venenatorum noxa, vel lis etiam autorum circa isthac composita. Variant quippe iterum illorum sententiæ, circa dictorum amuletorum compositionem: dum scilicet quidam venena sola vel simplicia, alii verò propter malignam ipsorum naturam, iis alexipharmacæ permixta, atque sic applicata volunt; uti formulæ passim annotatæ testantur. *Sennertus* autem de febribus p. 440. arbitratur, quod nulla alia medicamenta venenatis sint admiscenda, ne vis illorum frangatur. Similiter *Duncanus Lidelius* disp. medic. monet, non temerè esse miscenda ejusmodi amuleta, quæ abstrusâ vi operantur. Plura de eodem testimonia facile aliis in autoribus reperientur. De admiscendis alexipharmacis verò, loco plurium rationum vel testimoniorum sufficientea, quæ adhuc depromemus ex *Liberis Syntagm. arcan. chym. t. 1. l. 7. c. 31. p. 346.* de bufonibus, ait, constat, & Scorpis aliisque id genus, quod suis vulneribus imposita & bubonibus applicata virus non patiantur amplius grassari, & in penetralia viscera irrumpere, sed revocent.

proprietate natura. Jam autem pestiferum venenum dicunt bufonium, vel arsenicale esse aut etiam menstruofum, ut *Paracelsus* arbitratus est. Ut ergo universale extractivum fieret ex cogitata compositio est ex istis basibus, quibus tamen anti-pharmacis adjunguntur, ne reciprocare attractum venenum possit, & in corpus flecti: quanquam alias calor actualis attractivus esse deprehendatur. Hoc & *Capivaccus*, prater experientiam consideravit, & ad axillas lib. 7. de venenis amuleta conscripsit, quæ simul haberent res aromaticas & cordiales. Ita est cap. 6. dicti libri: quantum ad qualitatem occultam, seu ea, quæ ratione similitudinis trahunt, videndum num venenum sit in corpore, nec ne. Interdum enim, licet venenum nondum sit in corpore, utimur tamen materiâ vacuante, quæ medium habet naturam inter corpus & venenum cap. 18. l. 3. & proinde hæc tutius applicantur, quam exhibentur, quale est hoc: Recipiatur Arsenici uncia una, dictamni Cretici scrupulus unus, sinapi, cinamomi, ana scrupulus semis, moschi si-
ve Ambræ grana tria, misceantur. Rationes præterea hujus periapti, atque objectiones contra talismodi amuleta dilutæ, ex loco dicto *Libavi*, peti possunt. Cui placet præterea de alexipharmacis cum zenechtis mixtis etiam videat *Phil. Hæchstetters* dec. 3. cas. 2. schol. p. 216.

Posthæc ad alia nobis jam progrediendum est, tenemur quippe adhuc iis auscultare, qui modò renovationem zenechorum injungunt, modò continuationem unius ejusdemque alexiterii in peste imperant. Quidam verò volunt, ut renoverentur subinde, vel nova applicentur corpori zenechta, quando talia aliquandiu prius illi adhæserunt. Atque ii præcipue, qui attrahendo venenum ex aëre vel corpore infecto credunt operari ista periapta, statuunt hæc modò dicto saturata, atque imbuta veneno attracto, ulterius ad venenum attrahendum existere inutilia, immo corpori inimica fieri. Plura de hoc modo operandi occurunt paulò post. Interim liceat mihi quætere, contra paulò ante prolata, an non zenechta, priusquam corpori, pro fine suo dicto admoveantur, ex aëre & locis infectis

venena assugere valeant, dum adhuc cruda & crassa sunt, vel etiam dum componuntur, aut quando asservantur eadem, composita in Pharmacopoliis pro necessitate urgente, atque pro infecto, vel exerto ista postea expetente. An ista itaque pro voluntate hominum, denique in usum tracta, ex infectis labem hanc extrahere, vel ex aere absorbere contagiosa miasmata possint vel teneantur, indagent curiosi. Imo quod me vero in his zenechtorum negotiis, ex erroribus elutari, atque consequenter opinionibus talismodi velificari nequeo. *Agricola* loco patilo superius memorato, dicit suam praescriptam massam tamdiu in corpore tolerandam esse, usque dum pannus iste involvens illam fiat niger vel cæruleus, quod observatè amuletum hoc comburendum, & ex novis rebz simile reparandum esse scribit. *Rhenanus* in loco superius citato pastillos suos venenatos dicit madefieri, si pestilens venenum præstò sit; ideoque tum igni admovendò esse monet, atque ita venenum evanescere arbitratur. Deinde alii, qui cordialia zenechtis admiscent, prætendunt renovatione propria opus esse, quod opitulemur hac ratione melius spiritibus vitalibus, atque fonti eorundem seilicet cordi, de quo revolvi potest *Sennertii locus citatus*.

Altera pars patronorum ejusmodi pentaculorum, cui continua magis arridet gestatio, eaque usu & experientia, probata (& quidem juxta relationem illorum) hæc inquam pars prætendit, quod illa periaptæ veneno fortius imprægnata, ob gestationem diutinam, melius suum munus prophylacticum peragant, quam à pestilenti veneno vacua, vel nimis jejuna. *Helmontius* *Tumulo*, *pestis f. 185.* suos trochisces & validiores atq; promptiores pronuntiat, qui aliquoties in usu fuerunt admitti, quam recentiores; quod ipsum de *Saphyro* etiam statuit *idem*, in *de magnet. vuln. curatione* f. 35. De mercurio videatur idem etiam in *ignot. astrone regim.* f. 19. Ideo quoque conferri potest ipsius tract. de herbis verbis & lapid. Dicitus *Helmontius* autem alio in loco periaptis aliis, verbi gratia unguula alcis &c. vires decedere ait, si aliquandiu usui inservierint. Hisce consideratis

non.

non vana erit evolutio accuratior ejusmodi venenatorum, amuletorum: cum nobile nostræ medicinæ subjectum, scilicet corpus humanum mereatur, ut (sicuti in aliis medicamentis applicandis, ita præcipue in talismodi suspectis præscribendis vel usurpandis) cautè versemur; nisi simplicitati, credulitati aut imperitiæ velificari velimus. *Droctus autem c. 8. de peste admiratur in ejusmodi venenis salutarem, & à quibusdam admodum depredicatum usum, Deique &c. quod illa, perniciosa & deleteria alioquin, nostræ utilitati inserviant. Vestigiis hujus autoris quoque insistit Rod. Goclenius de peste p. 69: & alii plures. Quomodo vero hæc zenechta suas operationes expediant vel exserant, quando corpori appensa sunt, non eadem semper ratio vel modus autoribus placet; paulò cura tuis ideo ista contemplabimur.*

Primo itaque volunt qui pam fieri illam Zenehtorum operationem: quatenus in corpus effluvia & vis quæpiam transire, & expellendo venenatam materiam, aliâve ratione agere eadem creditur. *Pius Aeneas Capriliq de febr. purid. l. 2. inquit: cum arsenicum sit venenosum, materiam habebit cordis naturæ contrariam; causæ autem pestilenti similem; quocirca, quemadmodum pestilens aër arsenici ope inspiratur, ita idem (ejusdem foris appensi beneficio) è corporis centro ad circumferentiam vicissim prolectatur, hactenus ille. Hanc vero operationem quod concernit, ea ipsa non paucos in admirationem rapit. quomodo scilicet toxicum in corpus agens, vim pestilentem expellat, quia hoc diappiðn pugnat cum natura contrariorum uti sentit Gratianus de peste. Sicui hæc non arrident, videat an sibi ex sequentibus possit satisfacere; parum autem confidentiæ zenechtis tribuit, & aniles quaspiam rationes operandi ab autoribus istis tributas examinat Phil. Hochstet- turus Dec. 3. obs. med. 2. p. 219. quarto, inquit ille, in peste timorem & metum prohibent, quia cordis pulsus contractum causant; unde debilitas cordis ejusque vires fractæ. Certè ob amuletum magis contrahetur cor. diaftoleque imbecillis erit, ob fumgam veneni. Natura enim inimica aversatur omnia, si ita-*

que diastole fortior esset, attraheret magis, quam expelleret; quod tamen *Goclenius* non vult admittere. Fovet autem inter alios sententiam illam *Heurnius de peste* cap. 8. videlicet, quod cor propter zenechta corpori extrinsecus appensa se contrahat, & ideo systole ipsius fiat fortior diastile, ita ut validius a se expellere, quam attrahere valeat. Eadem fortassis est opinio *Gruelingii Florilegio chrysico* pag. 473. statuit quippe, amuleta ista pestem avertere cohibendo attrahentivam. Verum displicet illa etiam expositio vel operandi ratio *Sennerto de febr.* p. 440. Qui leviter vero attendit ad dictum istum operandi modum, facile quoque errorem in eodem deprehendet. Monent alii iterum circa ejusmodi medicamenta, quod se insinuant in corpus, atque humorum fortiorum motum concilient, unde sudorem, (addo etiam frigidum quandoque &c.) & cum hoc venenum intus latens potentius extra corpus elminent; ut hac ratione sint quasi sudorifera extrinsecus applicata. Quid vero mercurio externe illit pro salivatione promovenda valeat, alias notum est; quin itaque sanguinis motu conciliare valeat quadantenus arsenicum, non plane dubitandum, si ipsius naturam accuratius expendamus. Utrum vero salutariter id fiat, alias est questionis? Imo *Hercules Saxonia de plica c. 53.* argentum vivum ex venenatis amuletis facilius tolerat, ejusque operationem in vi discutiendi consistere arbitratur: quia sanguis crassus discutitur & ad exitum preparari possit; ut superius inter amuleta pro lacte facientia hujus mentionem fecimus. Non immorabimur prolixiori huic considerationi, num externa ejusmodi medicamenta motum humorum, aliasque operationes efficere valeant; cum etiam purgantia, aliasque medicamenta manibus detenta, vel aliis corporis partibus applicata, in corpus itidem inserant suas operationes, atque sic dubium hoc diluere videantur. *Cardanus lib. 2. subtilitatum, arteriis illita, majoris facit pro pulsandis venenis, quam ore exhausta, si illa jam ventriculo exierint; docetque modum conficiendi oleum, quo inuncta extrema, mediante vomitu, purgatione, aut sudore, vel urinâ extrudant venenum.* Illam

Cardani sententiam, quod externa medicamenta & amuleta integris magis, nec adeo fractis vel imminutis viribus (uti quidem de internis medicamentis suspicatur) per partes externas ad vasa intus rapiantur & comunicentur fluidis, ac solidis partibus, majori studiō & verborum ambitu declarat. *Rob. Boyle de specif. medic. &c.* Aliā quadam tenus ratione vero, ac paulo ante dictum fuit, venenata amulata in corpus agentia operari indicat *G. B. de Saint Romain physiq. c. 9. p. 41.* ille autem, inter alia periapta, de argento vivo & bufone agens, quod hæc duo pestis præservativa sint, forsitan ad ea respicit, dum ita operationem eorundem exponit: cum revera sit effectum ali quod ab amuletis, id contigere per emissionem quorundam spirituum, aut atomorum, ex iis remediis egredientium, & corporis humani poros penetrantium, spiritibusq[ue] anima libus vires largientium, ad resistendum veneno interno, sive resistentium venenis externis, eaque figentium, & impedientium; ne amuleta portantibus noceant. Sic abditâ quādam vi venena esse venenorū antidotos (uti voluit *Zoar*) refert *Job. Anton. Saracenus de peste cap. 7. p. 215.* *Th. Bartholinus cista medica p. 232.* arsenici operationem hoc modō exponit: quod scilicet appensum illud subfidietur vi occultâ alexipharmacâ, seu resistendi venenis; sicut intrò sumtum vi polleat deleteriâ &c. Videatur quoq[ue] *Droctine consilio de pestil.* & alii plures, non absimile quid statuentes. Sic etiam *Helmontius imm. pestis f. 184. 56.* aliquoties indicat zenexton per modum anditoti necare, & annihilare specificum virus, quod tam in aëre extero, magis quam intus in Archeo est conceptum: dum scilicet tollit appropriationem adoptionemque mumialem; atq[ue] hujus usum magis in præservando, quam in sanando consistere ait. Assertum hoc vero minus convenit cum aliorum sententia, qui zenechtis nullum locum vel usum concedunt, ubi nondum præsens existit venenum, cum quo propter similitudinem suam agere vel tractare possit, de quo in subsequentibus plura continentur. Mirifice vero torquere autores hanc doctrinam regerimus passim, sed insimul valdopere hallu-

cinantur iudicem non raro; bene est interim, quod illorum dogmata non sint articuli fidei, alioquin curiosi & male creduli de salute eterna raro certi essent. Non possum non præterea his addere, quæ speculantur autores de venenis, videlicet quod quædam venena solum in corpore operentur, extra corpus vero minus suas exferant vires lethales, ut ideo venenorum omnium indifferenter adhibitorum non sit paratio & operatio; de quo *Sennertus in prax. l. 6. p. 232.* Imo quidam autores varietate sententiarum sibi non raro contrarii deprehenduntur in hac materia, ut ideo certi quid vix ex illis peti possit.

Sic volunt quidam, quod venenum simili veneno sit pelletendum, cui addictos scimus *Quercetanum*, *Willefium*, & *Plinum lib. 27. c. 2.* aliosque plures. Similiter de operandi modo horum venenatorum, quod propter similitudinem ex corpore trahant exterius admota venenum, consentiunt allegati apud *Gregor. Horstium tom. 3. dec. 20. problem. 9. p. 110.* *Paracelsus* & *Claeselz* ipsius ideo etiam arsenicum pestis tempore usurpant, quia credunt, illam arsenicalis naturæ participem esse, de quo passim autores. Verum *Phil. Hæckstetterg* (*Dec. 2. obs med. 2. p. 218.*) attingens illam operationis rationem in venenis, à *Goclemio* etiam ex similitudine deducta, anilem istam declarat. Certè si autorum sententias percurrimus de ejusmodi operationibus consignatas, oculi, aures & reliqui sensus interni dolent quasi; imo miramur autores quosdam, quam animosè hi pro suis opinionibus, infirmis tamen ut plurimum, torqueant, & aliis credendam operationem de venis injungant. Istiusmodi quoq; doctrinam, videlicet quod venenum suâ similitudine alterum pellat vel curet, inter alia quidam ex *Ausonii Epigr. 10.* probare nituntur;

Toxica zelotypo dedit uxor mocha marito,

Nec satis ad mortem creditit esse datum.

Miscuit argenti letalitia pondera vivi,

Congerat ut celerem vis geminata necem.

Dividat hec se quis, faciunt discreta venenum:

Antidotum sumet, qui sociata bibet.

Ergo

Ergo inter se se dum noxia pocula certant,

Cessit lethalis noxa salutifera;

Protinus & vacuos alvi petiere recessus,

Lubrica dejectis, qua via nota cibis.

Quam pia cura Deum! prodest crudelior uxor:

Et cum fata volunt, bina venena juvant.

De verbis his videri potest explicatio Joh. Baptiste Sitoni in *Jatrosoph. miscell. tr. 26. p. 134.* Simon. Pauli de febribus p. 103. &c. Baricellus *horto genial. p. 309.* ubi videtur autor postremus velle subtilius quid indicare; ait quippe venenum à dissimili extingui; à simili vero augeri. Videri de illa sententia *Ausonii* possunt etiam alii plures. Sed admodum errant, qui ex iis *Ausonii* verbis adstruere vim perpetuam pellendi venena, eamque tribuere volunt indifferenter aliis venenis. Per accidens potius id factum censeo, dum mercurius pondere suō alvum lubricando, & motum vehementiorem priori veneno forsan conciliando operatus est; taceo quod mercurius crudus nondum resolutus, nec diu in corpore permanens, aut fortè nervoso vel venoso generi, secundum sua effluvia communicatus, non adeò venenatos effectus & noxam exferat. Præterea novimus, quod venena assumta non ita noceant corpori, si statim excernantur iterum ex corpore, priusquam interioribus visceribus & vasibus ingerantur, vel rosione insigni noceant; ubi itamen pro assuntis modò venenis melior est vomitus, quam fecessus; de qua materia plura continebit *nostra dissertatio de casu curatis.* Non facilè vero vadis quispiam existet, qui duo venena fortius juvare (uti duæ negationes apud Latinos alias fortius affirmant) adstruat. Concludo potius cum *Ausonio*, paucis immutatis:

Et nisi fata velint, bina venena nocent.

Ausonii illa verba ferè eodem modò denique explicata comprehendendi apud Thom. Jordanum de pestis phanom. tr. 2. c. 5. p. 574. &c. Arbitratur tamen autor hic l. a. p. 572. &c. alexiteria consistere ex deleteriis & corroborantibus, quò naturæ nostræ succurrere & veneno hostili resistere possint, tanquam medium quid.

Quod verò duo venena sese impugnant vel expellant id refutatur etiam in Pauli Zachie quest. med. legal. l.2. tit.2. quest.9. n.6. & in Georg. Kirstenis Adversariis in Agricolam part.2. c.4. p.261. &c. Rectius autem alexiteria simili suâ vi succurrunt spiritibus labefactatis, & contrariâ suâ potestate succidunt venenis hostilia molimina, atque illa, quôquo pollent modô, debellant. Sed non expedit jam diutiüs his immorari, quare ventilacionem hanc in alium locum commodiorem, huic considerationi destinatum, differo.

Quid mirum verò, si in his non convenientiant autores, quia in mitiorum medicamentorum operatione explicanda, non eadem omnibus semper approbatur sententia. Reperies enim de canone illo noto diversas sententias, videlicet quod contraria contrariis currentur, & similia similibus conserventur; aut, juxta quosdam etiam, currentur. Mirificè quippe torquent multi canonem modo dictum; utrum verò Pathologia & Therapeutica semper se conforment horum opinioni, decidat aliorum ratio & experientia solidior, ab eadem non raro diversa. Interim cui placet, de canone illo medendi evolvat Galenum de art. med. constit. iuem. l.10. de meth. med. & lib. de venae &c. adversus Erasistratum; Hippocratem de loc. in homine, item lib. de flatibus in initio, Grubium de med. simpl. cogn. p. 135. & 136. Matheram de morb. Heredit. p. 227. Sennertum de conf. & dissens. p. 377. &c. Horstium conciliat. Enucleat. p. 159. 160. & 204. Timeum lib. 6. cas. 8. p. 267. & cas. 29. p. 292. Rulandum de morb. Hungaric. p. 692. & 693. Hornungium cista medic. p. 420. Petr. à Castro chilidae Aphorism. cent 5. §. 33. Wallatum meth. med. p. 17. & 96. Petraum Nosolog. Harm. diss. 9. quest. 3. p. 189. Crufium Theatro Hermet: part.1. l.1. c.8. p. 30. &c. Rationem Scribanicam p. 5. Riverium l.2. de febr. c.10. & 11. p. 691. ibidem c.1. & 2. p. 678. & eundem in cent.1. obs. 4. p. 20. Kozakum de hemorrhag. p. 563. Hartmannum diss. chym. 1. thes. 4. p. 8. & diss. 3. p. 35. ibid. diss. 8. p. 137. & 143. Poterium de febrib. l. 2. c. 13. p. 698. Hornium historianat. l. 3. c. 1. p. 156. Sennertum Instit. Maj. p. 349. & Praxi l. 1. p. 765. & l. 3. p. 114. Capp. Hoffmannum Isag. med p. 122. Ammanum Paracelsi p. 257. Jo. Dan. Hoffmann manuduct. ad med. p. 233. & 237. Pechlinum de purgantibus p. 19.

Zwelferum pharmac. Reg. p. 152. Sitonum *Jatrosophia* p. 123. 166. 170. & 173. Plinium l. 29. c. 1. Svalvinum Therapeut. p. 17. 148. Dorncreilium meduila prax. à Mollenbroccio edita p. 23. &c. Frid. Hoffmannum meth. med. p. 25. &c. p. 28. &c. & 31. Roflincium chymia p. 72. Freitagium noct. med. cap. 71. p. 298. aliosque innumeros. Sed desino plura de hac medendi regula allegare testimonia vel loca, quæ variis modis illam exponunt, & sæpe ad ornata vel constituta conspi- ciuntur, pro autorum præconceptis opinionibus. Cui plura arrident de dictis his, adeat etiam eos, qui methodum meden- di, aut facultates medicamentorum ediderunt & eruerunt.

Paulo superius adduximus eos, qui alexipharmacam vim venenis tribuunt, atq; ideo eadem efficacia statuunt; utrum verò omnium, vel multorum suffragium afferat ista opinio, admodum ambigo. In dictum scopum collimare quadan- tenus videntur u. qui cum alexipharmacis, interno usui desti- natis jungunt vel miscent venena, quæ alex. illi etiā in morbis venenatis ideo renuntiat magis efficacia; de qua materia Henr. Petreum *Nosolog. Harmonic.* tom. 2. p. 41. &c. Videatur etiam *Sen- mertus Prax.* l. 6. p. 258. quomodo explicit alexiteria exteriū im- posita animalium mortibus & iectibus congrua, & illa quidem mixta ex venenis & puris alexipharmacis; arbitratur quippe autor ille, quod modo simili, modo contrariâ vi agant ista. Ex hac alexipharmacorum conditione non pauci etiam zenechtorum vel pure venenatorum, vel ex venenatis & salutari- bus mixtorum legitimū, & applausum merentem, usum defendere allaborant; propterea indulgebimus paulisper adhuc etiam huic doctrinæ, ut quis eadem probare & posti- dea id, quod bonum est retinere possit. In primis etiam hæc doctrina tempori & mature poscit solidam peritiam, ne in- peste postea in errores istiusmodi non facile excusandos illabamur, aut alios medicos vel ægrotos in perniciem inelucta- bilem præcipitemus. De eo itaque quod Alexipharmacæ vel cordalia medium inter venena & corpora sananda debent possidere, illud prolixè ex Galeno & aliis defendere conatur Joh. Lazar. Gutiérrez febrilogie cursu s. leit. 10. p. 225. Idem hoc satis

Speciosè, sed minus solidè ex Galeno adstruere conatur Job. *As-
ton. Saracenus de peste c. 7. p. 193. Sc. Jul. Cesar. Claudinus de ingress.
ad insirm. l. 2. c. 22. p. 281. Sc. Job. Bap. Sutorius Iuropoph. miscell. tr. 26.
p. 135. Sc. & alii plures. Eandem ob rationem, venenata vera vel
putatitia Theriacæ aliisque antidotis olim admixta videntur
& creduntur, de quibus plura in sequentibus occurrent. Hunc
etiam ob finem forsitan olim zenechtis vel venenatis amuleti-
salubria Bezoardica vel cardiaca admiscuerunt, uti paulò su-
perius plura in hanc rem occurserunt. Huic autem opinioni
de gemina Alexipharmacorum natura, manus quadantenu-
dare tenebimus, si de lapidis Bezoardici, aliorumque simili-
um natura & genesi multiplex autorum testimonium nullum
dubium admittit. Similiter, quod lacryma cervi serpentibus
(venenatis existimatis communiter) pasti constitutat Bezoar-
dicum medicamentum, declarat *Lebarius singular. l. 1. p. 372.* Ubi
Capivaccium simul auctor ille refutat statuentem, venena esse
excrementa animalium, quæ venenis vivunt. De priori vero
consule rogo minus credulum *Exc. Ammanum de mat. med. p. 182.*
Testantur porro *Nicol. Monardes de simpl. med. l. 3. Baubinus de lap.
Bezoard. c. 20 Boët de Boot l. 2. de lap. & Gemm. c. 192.* & alii, quod ani-
mal illud Bezoar elaborans, herbas venenatas & venena devo-
ret, unde lapis ille efficacior reddatar. De eodem repetit ejus-
modi relationem die *Gottorffische Kunste Niammer p. 14.* &
alii plures autores. Eo forte etiam quidam collimant, dum ve-
ces sequentes promiscue ab aliis sumtas, accuratius distingui
volunt, & rectius dictum ac scriptum arbitrantur lapidem.
Bazar juxta *Curdanum l. 7. p. 204.* Bezar vero denotare dicitur
radicem venenosam. Badzahar autem resistens quid vene-
nis; de quo consulatur *Martini in Lexico.* Dehinc *Cesalpina 2.
metall. 46.* ex eo notam desumit veri lapidis Bezoar, si dentes
post illius usum denigrentur; ex quo deleteriam ipsius vim
concludit. Sine dubio itidem propter venenatam vim dicto
lapidi insitam, vel imputatam, exiguum portionem pro dosi
requirit *Garcias ab Horto histor. aromat. medic. simplic. Indic. l. 1. c. 49.*
& alii plures. Notum præterea est, quod quidam ex parva me-
dicæ.*

dicamentorum dosi, eadem venenata judicari soleant, de quo nihil jam movebimus; cui verò placet, de eo evolvat *Rulandus problem. chynic. 33.* Ut circa hanc materiam etiam illud inferam, arbitrantur quidam, quod ea, quæ non in minima dosi vim deleteriam exercent, sed in majori, quod inquam ea per se venena non sint dicenda, sed solum ex accidenti; quatenus scilicet ob suam quantitatem superari à nobis nequeant: veluti *Cardanus de opio, scammonio, cicta & aliis statuit.* Accedit & hoc ad priorem sententiam, quod multorum suffragiò Bezoar & antidoti, præservationis gratia pro morbis avertendis, irritò auso in usum vocentur, nisi offendant morbosum antagonistam, & de veneno suspectum quid in corpore, cum quo colluctentur eadem. Quid? quod si Bezoar vel Bezoardica propinata non inveniunt venenatam materiem in corpore, eam potius generari ex iis, non pauci statuunt. Explanant vero illud fuse. *Gabelchoverius annotat. ad Baccium de gemmis c. 34.* *Galenus s. simplici. 10. Averrhoës collig. l. 5. c. 23. Abenzoar l. 1. Theis tract. 13. c. 6. Rhazes ad Almans. l. 8. c. 11. Primerozus de vulg. error. l. 4. c. 36. Scunnerius præc. l. 6. p. 220. & 250. Jungantur haec tenus adductis etiam allegata apud *Febrium* (illust. em Germania nostra Academiae curiosorum. *President heu! nuper defunct.*) de *Scorzonera* p. 14. ad 16. De eadem materia, quod Alexiteria præservationis gratia tutò non possint aut debent assumi, propter absens venenum, prolixè agit *Joh. Laz. Guttierrez in febrilog. curs. 8. lett. 10. p. 225.* Adducit tamen autorem loco allegato p. 224. eos, qui in præservatione dictis medicamentis etiam vim tribuunt; sed inclinat insimul mens illius in ejusmodi nexum mutuum venenatum & salutarium, sicuti ideo etiam *L.c. p. 228.* dissimilat alexipharmacæ, quæ non admixta habent venenata.*

De theriaca communis veterum etiam opinio nota est, quod propter ingredientia quæpiam, de venenata qualitate suspecta alioqui, alexipharmacam qualitatem præcipue adipiscatur; Sicuti inter alios de hoc & illius operandi modo differit *Scaliger Exeritatis 33. 2.* Ad imitationem forte lapidis Bezoardici pariter quidam statuunt, quod *Ægagropoli*, vel *damarum*.

marum pilæ aut calculi præcipue confiant in dictis animalibus ex Doronici radicibus venenatis. De quo utroque ventilato, sed negato videatur doctissimus *Georg. Hieron. Velschius* *dissertat. 1. de Regopilis p. 19. &c.* De doronico autem, qui cupit investigare vim ipsius venenatam subinde observatam, docebitur, quod soli venenata conditio, eidem radici facilè communicare illam valeat, in *Joh. Nic. Pechlini de purgantibus c. 23. p. 296. &c.* ubi autor laudatus etiam alia varia circa ejusmodi venenata adducit, quatenus interdum ambigua, scilicet de veneno suspecta; & salutaria è contrario quæpiam medicamenta reperiantur, aut existimentur. Insidet itaque multorum veterum menti, quod non possint alexipharmacæ confistere sine salutarium & venenatorum nexu; velut etiam ideo *Abbatius de viperæ natura c. 7. p. 36.* statuit, quod fel & aliæ partes serpentiū ratione attracti toxicæ ex venenosis herbis, & in serpentes illas cōversi operentur, si contra mersum serpentum applicentur; de quo etiam paulo superiùs nō nulla dicta fuerunt. Sic de viperæ carne efficaci, quæ venenatis antea nutrita fuit, videatur, *sdem autor l. a. c. 8.* Cui placet de viperarum interno usu, contra Elephantiasin, ob ejusmodi rationes commendato, ex *Libavio,* aliisque pluribus consulere potest. *Camerarium in sylloge memor. cent. 4. part. 53.* Dictorum horum ductu cuivis ingenioso etiam pensitandam relinquo illorum sententiam, qui statuunt venenata insecta vel bruta propterea facta esse, ut venena ex terra, aëre, & aqua fugant, ne homini aliisque creaturis nocent. De viperis præterea non pauca istiusmodi figura (quibus brevi abhinc adducta non admodum sunt dissimilia) olim innotuerunt & invaluerunt, inque animis multorum radices egerunt, quæ tamen curiosè atque solidè examinat, ac refutat *Franc. Redi tr. de viperis.* Non defunt itidem ex modernis scriptoribus, qui ubi minus licitam intelligenti misturam ingredientium dictorum in alexipharmacis, variò tamen prætextu suspecta, & ex parte vel toto, venenata atque noxia ingredientia defendere conantur. Sic constat nucem vomicam multorum suffragiò inter alexipharmacæ recipi, velut

velut propugnantes & impugnantes illum usum videri possunt in Schorriæ medicina peregrinant. p. 77. & 78. & Sennertii Paralipom. p. 163. Rectè verò contra Semertum aliosque plures monet (quod minus rectè aut tutò nux vomica recipiatur, inter alexipharmacæ) Exc. Paul. Ammanus de mater. medic. p. 73. Ex eadem nuce quoque alexipharmacis quibusdam admixtâ, tempore pestis Anno 1679. Vienæ temulentiam vel capitis turbationem, vomitus, atque capitis magnam alterationem ortam esse, indicatur in Paul. Sorbati Gespräch von der Wiesnischen Pest in der 24. Frage. Conferatur præter recensita, de prohibita receptione nucis dictæ inter alexiteria, Joh. Matthæus centur. difficult. med. qu. 61. p. 204. & 205. ubi autor dictus nerium quoque intra corpus sumendum esse negat. Sed transeat illa opinio de dictis venatis ingredientibus Alexipharmacorum, cui nos neutquam suffragari possumus; velut inter alios etiam illi non admodum favet Rulandius problem. chym. 31. Arbitratur quidem ille venena naturam suam non retinere, sed artificiosa mixtione retusa (tot antidotorum congerie exsuperante) omnem exsuere venenositatem. Melius verò ex dictis medicamentis deleteriorum admistio emittitur, quam correctio ab ingredientibus aliis, salutaribus exceptatur, qua tamen tuta vel certa sempit nemo sibi promittere potest. Displicent quoque ideo Theriaca, & similia antidota, propter venenatorum aliorumque ingredientium diversimode operantium congeriem, Zweißero pharmac. Reg. p. 163.

Non moratur etiam nos hoc loco illorum opinio, quæ paulò ante quoque fuit attaeta, quod multa simplicia & venena hominibus & pecudibus sanis aduersentur, quæ agrotantibus & veneno infectis opitulentur; veluthuic sententiaz etiam addictus est Matthiolus epistola nancupatoria ipsius herbario prefixa, & aliis in locis. Sententiaz Mattholi modò dictæ accedit quadantenus Horstius oper. tom. 3. p. III. & 244. dum præfert amuleta ex Bezoarticis iis, quæ sunt ex venenis; distinguit tamen simul inter eos, qui non coguntur esse præsentes infectis, & eos, qui ipsis præesse solent: atque his necessaria esse.

esse ait amuleta e venenis conflata. Hinc etiam laudat autor experientiâ propriâ nitens mercurium per fusum saturnum calcinatum, & quidem drachmarum duarum pondere, coriaceo sacculo inclusum, ac gestatum. Rumpere vero jam tenor hanctelam, cum non facilè ex hac venenatorum confusione, atque traditionibus mirificis autorum emergere possim, etiam si innumera passim obvia de illis perquirere velim. Mirificè vero in illorum operatione designanda vel explicanda observamus autores ludere, ut aliquoties mentio hujus facta fuit; adeò, ut modò in risum, modò in tacitam admirationem & commiserationem, aliosve affectus deducamus isti hæc legentes. Svadeat vero, vel persvadeat, qui vult & cui vult, ejusmodi venenata periapta, verè talia, loco alexipharmacorum. Invehitur ideo etiam, non immerito in chymicum quempiam laudatissimus Georg. Hieron. Velschius de Agapopolis diff. 1. p. 32. nuper, inquit, non nemo ex chemicorum grege venena omnia, peculiari arte in antidota converti posse, licentiùs affirmavit. Nobis interim verior & melior doctrinam sententia de venenatis, & alexipharmacis inculpatiis, eorumque operatione arrideret, de quibus Zivelliferus Pharm. Reg. p. 142. & 152. & alii plures rectius scribunt. Atque hæc, proflata hucusque, nobis præcipue elicuit illa operatio, quæ propter respectum vel nexum venenatorum cum morbis venenatis sive pestilentibus, à zenechtis in corpus transfire & diuersis modis operari putatur.

Priusquam vero deseram illam paulò superius pag. 30. dictam operandi rationem Zenechtorum, quam isthac in corpus immittere dicuntur, ratione suorum effluviorum, vel halituum de se sparsoru, indulgeo adhuc alii modo explicando, quô scilicet porrò quidam autores operationē illam fieri contendunt. Petrus Salinus Diversus de febr. pestis. c. 20. arbitratur hujusmodi venenata periapta, summâ suâ siccitate, resistere humiditati & corruptioni noxiæ, adeoque pestis inquinamentis. Gvern. Rolfinicus chym. in art. form. red. p. 415. inquit: exsiccandi vi resistit arsenicum putredini, aëri impuro, & malignis interdum

dum sordidis vaporibus inquinato. Eum in finem forte a quibusdam venenatis ejusmodi appensis terrea subinde ob servantur admixta; quemadmodum pro majori & evidentiōi efficacitate *Aloisius à Vicecomitibus* Auripigmento albo bolūm Armeniacam, ac terram sigillatam, aut margaritas & hyacinthos addidisse dicitur, juxta testimonium *Job. Ant. Saraceni de peste c. 7. p. 269.* Eandem autorum quorundam mentem explicat simili ferè modō *Dieremerbrak de peste c. 174.* quod scilicet venenata, suā exsiccative qualitate, humores pravos ac venenatos exsiccando, absumere credantur. Assentitur pariter huic opinioni *Philibert. Marchinus tr. de Bell. Div. Rem. 10.* Sententia huic quoque addicētus est *Thom. Jordanes de pest. phenom. tr. 3. c. 9. p. 580. &c.* Non equidm ignotum est quantum multi autores alias exsiccantibus, terreis, austoris, & adstringentibus tribuant in febribus variis. Quemadmodum talia etiam alexipharmacā virtute ideo gaudere dicuntur: qualia sunt terra sigillata varia genera, bolus variae nationis aut regionis, cornu cervi ustum, unicornu fossile, lapis bezoar, radix tormentillæ, bistorta, alumen, vitriolacea, & similia austera vel acidiuscula. Et ab his quidem videntur partes variæ intus labefactatae (a sero & sanguine calido, acri atque agili, salino sulphureo & vitioso) corroborari vel firmari aut figi; atque sic etiam mitior ē ratione reddi purpureus ille ros, inque suum legitimum statum reduci potest. Dictis illis modis & mediis itidem natura vel corpus promptius unā se postea exonerat, molestis ab humoribus febres alentibus, mediante unā variā excretionē, si sequatur hæc ista medicamenta. Num verò isthac dicta per modum præcipitationis agant, dijudicare, nō audeo hoc in loco; nec imoraber illi sententia, quā quidam terreis ejusmodi rebus altius & occulti quid, propter efficaciam salutarem, adsignant. Quantum interea polleant in febribus ejusmodi exsiccantia & adstringentia, vel quomodo, juxta aliorum mentem eadem operentur, consulantur *Willius de febribus p. m. 129. & 239. Grubius de simplic. medic. cognosc. p. 143. 149. 167. & 182. & alii.* Non obscurè etiam autores quidam,

vim bezoarticam, aut venenis resistentem tribuunt potestati exsiccandi in Alexipharmacis residenti, de quo *Jordanus de pestis Phenom. trah. 2. c. 6. p. 337.* Hinc autor ille etiam ea medicamenta, quæ non procul abhinc recensuimus, cum aliis adhuc pluribus in peste proficua declarat. Sic Theriacam quoque vi suâ stypticâ & aromaticâ prodesse innuit *Ficinius de via caelit. compar. l. 3. c. 12. p. 222.* Plura testimonia de his accumulare hîc supercedemus, cum nobis promittamus commodiorem ansam aliquando de *antidotis* differendi. Non attingemus præterea etiam jam gemmas, quarum vim salutarem non pauci autores unicè feré in siccitatem illarum conjiciunt, quemadmodum hoc statuentis *Plateri* verba allegat, nec alienus planè ab ipsius sententia videtur *Sim. Pauli digress. febrium p. 92. &c.* Placet quoque idem hic operandi modus *Pictori cent. 5. quest. phys. 75.* Alii juxta vim exsiccandi, quoque refrigerandi potestatem inesse gemmis credunt, quæ spiritus firmare ac densare valeant, ne ab humoribus veneficis iî dissipentur, ac dissolvantur. Atque sic gemmis dictis occultam proprietatem derogant illi, quam alii olim iis inesse statuerunt, & ideo gemmas pro alexipharmacis extulerunt, de quo *John Lazar. Gutiérrez febrilologia curs. 3. lect. 10. p. 229. &c.* alii. Sed hac adducta loco suo relinquo, nec assensum omnem iis derogo; utrum vero tanta exsiccandi, atque refrigerandi facultas Arsenico, & aliis venenatis appensiis insit, quâ contra pestilens illud virus assurgere queant, dijudicent curiosi. Cludent interim hanc operandi rationem verba *Thom. Bartholini in cysta medic. p. 233.* qui ad *Petri Salvi Diversi* illam opinionem, de siccitate arsenici in peste efficaci, regerit hæc: at, inquit, ita quævis sicca hoc præstarent, quod veritati inimicum.

Non nulli quoque arsenicum, & alia similia propter frigiditatem suam efficacia censent, eamque sententiam tueri allaborant, quod scilicet eô modô cor roboretur, spiritus dispersi in unum colligantur, atque partes contra calorem peregrinum muniantur. Alii malunt, quod venenata illa, dictâ hac frigiditate obstruant yasa vel patentiores meatus, ne venenis

CAPUT II. SECTIO I.

37

nenis adeò facilis aditus pateat vel concedatur. Hoc alii eādem pene rationē interpretantur, statuentes sanguinem, humores, & spiritus condensari quadantenus, ne diffuant ita, atque pestis somitem tam prompte admittant, sive concipient. Audiamus adhuc de materia eadem *Thom Jordanum* qui (*de pest. Phenom. tr. 3. c. 9. p. 580. Et c.*) exponetis operandi rationem in venenatis periaptis, præter siccitatem paulò ante indicatam, illorum frigiditatem serio etiam efficacem inculcat. Arbitratur insimul autor ille, majorem efficaciam dictā ratione subministrare hydrargyrum quod magis evidenti frigiditate suā cor munire, refrigerare, & siccare possit, ne contagiosum venenum, etiam si receptum, febrim accendere valeat; imo licet cordis sinus subierit, calore tamen (ex appositu frigidi & siccii remedii) temperatō vires putrefacientes ebullitionemque instituentes minimē habere possit. Insimul tamen Arsenici caliditatem ex alio illius effectu colligens *Jordanus l. a. p. 581.* pergit ita: nec impedit, quod inter erodontia & syptica locum sit fortitūm Arsenicum, quæ calida sunt, & urentia intra corpus assumta; apposita tamen more cæterorum lapidum actu refrigerabunt. Quin etiam concalfacta, ob solidam substantiam, siccānque, non tantum ab se halitus emittent, qui cutis spiracula clanculum permeare, & viscerum nobilissimi tecta perreptare possint. Miramur autem iterum hoc loco *Jordanum*, tantum refrigerandi actum Arsenico, vel efficaciam alexipharmacam frigori nudo tribuentem, quem autorem, alioquin non adeò simplicitatis vel credulitatis arguunt ipsi scripta. Verū exigua arsenici & mercurii quantitas, eaq; raro sine velamine corpori appensa, vix magnum frigus pollicetur. Et ecce non infinita frigida alia, tilices, crystalli, aliive lapides, metalla aut glacies tutius conferrent frigus, quam arsenicum, si à frigore tanta vis alexipharmacā speranda foret. Plura de hac materia commentari supersedemus in præsenti; quivis interim facile deprehendet, cuius valoris sint istiusmodi recensita, si leviter saltem ad veritatis normam talia dogmata revocat atque examinat. Nolumus autem ejusmodi sen-

tentias adductas etiam intactas prætermittere, ut quisque rationem haberet venenatorum periaptorum, num scilicet licet in usum vocari possint.

Restat adhuc aliud patrocinium & ratio vel operatio zenechorum memoranda, dum quippe non pauci de iis statuunt, quod natura paulatim assuescat uni veneno appenso, unde postea non à peste ita afficiatur, tanquam Arsenicali veneno consimili; de quo Th. Bartholinus oīsa med. p. 222. & 233. Loquitur etiam de hoc ex mente quorundam Sennertius de febr. p. 439. Exc. Ioh. Helvignis consil. med. de peste p. 112. Herm. Follanus amuleto Antoniano p. 204. Diemerbrack de peste p. 174. Herm. Grubius de arcan. med. non arca. p. 59. &c. Rofinicus chym. in art. form. red. p. 414. Anton. de Guevara horolog. princip. à Winkelio edito lib. 2. c. 25. f. 327. Saracenus de peste c. 7. p. 215. & alii plures. Permulti, qui huic sententiæ sunt additi, Mithridatem aliosque plures loco exempli fistunt, quemadmodum de illo etiam versus hi noti sunt ex Martialie lib. 5.

*Profecit potò Mithridates sāpe veneno,
Toxica ne possent sāva nocere sibi.*

Sed quale venenum illud fuerit ignoro, modò veri veneni nomen meritum illud sit. Quod verò à zenechtis (simul physico metaphysicis existentibus à sculpturis in positu siderum incisis) neantiquam gestantes muniantur & obfirmentur ira, ne assufectos eos pestilens virus invadet aut irdat, id staruit, & zenechta ista Christianò philosophò indigna pronuntia. Phil. Hæc steterna Dec. 3. obs. med. 2. schol. p. 218. &c. Asserti vero illis (quod quis assuescere dicitur venenis) rationem vel speciem veri desumunt quidam ab eo, quod ii, qui semel pesti laborarunt, non ulterius in anno, vel toto vitz tempore eadem corripiantur. Volunt enim, quod cor priori pugnat cum veneno pestilentii assuetum, eludat postmodum pestis insultus, ac despiciat illius minas. Sed hoc evertere experientiam, nec immunes semper esse ab insultu pestis, qui semel illam passi sunt, eruditur à Diemerbrackio l.c. p. 292. Eo ferè itidem recidit, quod credant quidam ex fætore cadaverum, aliarumque

que rerum putridarum exsargente, homines ita obfirmari ac muniri contra pestilens virus, ut innoxie deinde contagiosis rebus iudicem interesse possint; quod tamen impugnat variis rationibus *Diemerbrackius* l.a. lib. 2. c. 3. p. 114. de quo etiam nes aliquando plura dissertatione de falso & falso depromemus. Quod vero homines venenis aliis etiam alias assyescere possint longo illorum uso, ne postea lardantur a quoconque alio; hi vero suorum halitu, attactu, vel praesentiâ alios lardere, facile polleant, innumeri pene statuunt autores; suffragia vel testimonia allegata hujus asserti colliges ex jam dicendis autoribus, qui tamen non omnes aquae bene de iis sentiunt. Evoluntur autem de his *Diemerbrackius* laudatus *ibidem* lib. 4. *histor.* 90. p. 340. &c. & p. 345. *Galenus* l.7. *meth. med.* c. 6. f. 364. & 365. *Joh. Jacobi problem.* 32 p. 60. *Scaliger Exercit.* 175. s. 1. *Od. Barbosa*, *Ludov. Barbierma* reb. *Indic. Porta in magz. nat.* l.8. c. 14. p. 359. *Baricellus* hort. *genial.* p. 323. *Pontanus Bellar. Attic.* l.1. *syntagm.* 8. §. 14. p. 299. *Albertus Magn.* l.1. *de animal.* c. 8. *Hartmannus* *disput.* chym. *medic.* 1. *hypomnemac.* 2. p. 6. *Jonstonus Thaumatograph.* p. 434. *Grubius* *med. simplic.* p. 166. *Mendoza* l.4. *probl.* 22. p. 253. *Zwelferus pharmac.* *August.* *Animadvers.* p. 430. *Mich. Bapst im Alzney Kunst und Wunder-Buch* part. 1. pag. 19. &c. *Rattray theatr. sympath.* pag. 136. *Voigtius* *delic. physic.* pag. 177. *Hornius* *histor. natur.* lib. 2. cap. 12. p. 112. & lib. 3. cap. 20 p. 203. *Joh. Dan. Horstius* *manna ad med.* p. 199. *Joh. Dan. Mylius* *Antidotat. med. chym.* lib. 1. cap. 6. p. 80. *Joan. Brayerius* *de re cibar.* l.1. c. 22. p. 57. *Henr. Salmiibus* *comment.* in *Panciroli memorabil.* l.2. p. 301. &c. *Andr. Laurent.* *oper. Therapevt.* tr. *de strumar. sanct.* l.1. c. 4. f. 13. 9. *Sennertus* *prax. med.* lib. 3. pag. 85. &c. & lib. 6. pag. 224. *Erasmus de occultis pharmacor.* *potestatiibus* cap. 9. p. 15. & 16. & cap. 12. p. 30. *Joh. Laz. Gutierez* *febrilogie* *curſu* 8. lect. 10. p. 225. &c. *Jac. Pontanus Bellar. Attic.* p. 299. *Sam. Pomarius* *de consensu & dissensu corp. nat. disp.* 10. p. 180. &c. *Henr. Petrus Nosolog. Harm. tom.* 2. p. 53. *Grembsius* *arb. integr.* & *ruinos.* l.2. c. 4. §. 11. *Reinesius* *vav.* lect. l.1. c. 10. *Lebarius* *singular.* l.1. p. 366. *Higormus* *curquisit.* *anat.* l.1. part. 2. c. 3. *Hæferius Herc.* *med.* l.2. p. 189. *Schottius* *Physica curiosa* p. 525. *Nobilissimus nostra nuper Acad. Leo-*

poldino Cesar. curios. Praeses Febris de scorzonera qu. p. 155. Reies campi Elys. qu. 63. &c. ac Erzlerus Isagog. phys. mag. med. c. i. p. 12. Hic ultimus autor rationem hujus in saturnum praesidem venenorum conjicit. Sic de operario quoipiam, qui diu in fodinis mercurii laboravit, quod halitus suo oris, ac digitis affrictis de abaverit eu pri frustum, videatur Morbofius de metall. transmutat. p. 43. De iis quoque, qui veneno asleville dicuntur, & qui in dubium vocant hoc, legi meretur Valent. Henr. Foglerus Dieteticor. commentar. p. 22. & 23. & in pagina huic addendis ibidem p. 285.

Nolumus similibus recensendis immorari ulterius, dum quidam arbitrantur, quod ii, qui laborant mania, picia, furore, & similibus affectibus, ob morbosuin quoddam virus, non afficiantur busonibus, araneis aliisve ejusmodi venenatis insectis aut rebus devoratis; sicuti de gravidarum absurdis istiusmodi cibis laudatus Chr. Franc. Paulini in Bufone descriptio p. 73. & alii plures abunde commonstrant. Laur. Catelanus de unicornu p. 139. scribit, quod illorum mumia, quorum corpora infirma, morbosa, vel leprâ affecta fuerint, multò efficaciores sint ad usum medicum, quam si virginis pulchræ, puræ vel sanctæ personæ extiterint; cui tamen vix adstipulamur, velut de eodem etiam fusiū in posterum disquiret nostra dissertatio de munia. Non morantur quoque nos argumenta varia alia, quæ pro adstruenda illa sententia inferunt autores, dum lue venereâ & aliis similibus ulceribus venenatis reputatis, affecti. uti & ii, qui venenatis fœtoribus aliquandiu assueverunt, dū inquā imunes à peste creduntur; quæ tamē secundū quid vera, sive non videntur penitus id probare, quod probare debent; de quibus nos etiam in tractatu nostro de peste suo tempore plura. Sed de his quoque meretur audiri Reies l. c. qu. 43. §. 7. venenis, inquit, hujusmodi assuefieri nec prouum, nec facile. Exponimus non immerito etiam hoc loco mentem nostri Exc. Franc. Paulini l. c. p. 74. omnino, tamen ait, ab ualgr. puris venenis nutritri hominem, ut solidè probat Grevin. L. de venen. c. i. & Schafius de venen. p. 38. Praterea trahendus videtur etiam hoc de sententia pari Job. Anton. Saracenus de peste c. 7. p. 296. qui scribit constat

constat sane Arrhenicum non occurrat vi, sed sola rosione esse lethiferum, ac proinde haud quaquam in venenis haberi oportere, eosque turpiter errare, ac decipi, qui aut venenum, veneno alio prili, aut veneno, (quod nusquam est, ubi solum est arrhenicum) cor paulatim affluefieri temere credunt. In hanc rem etiam adducendum credo loquentem Cratonem, Epist. 168. Et de peste fol. 282. (in Epistolis scilicet à Scholtzio collectis) in sacculis de arsenico, inquit, nullam rationem reperi, praeter illam, ut cor veneno affluefacat. Quām autem hęc infirma & periculosa sit, & hominem recte conscientię studiosum minime eō uti deceat, ipse Monavi intelligis. Etiam si igitur sexcentos autores, qui idem fecerint commemores, mihi non persuadebis, hactenus Crato. Eandem quoque sententiam Theodosii, quod quis venenis affluefieri possit, impugnat Thom. Jordanus de passis Phanom. l.3. c.9. p.579. Et. Exempla vel testimonia verò de iis adducta, qui affluevisse venenorum usui innoxio dicuntur, eadem sc̄pē non adeo de propriè dictis, aut talibus existentibus venenis loquuntur, & sufficienter id probant, quod probare debent curiosi. Si jocum licet his interfondere, idem fortè hoc multis expectandum erit, qui scilicet venenis affluefcere cupiunt; quod contigit illi equo, quem quis esurire docuit, qui tamen equus postea desit vivere, ubi exorsus est artem penè comprehendere. De circumforaneorum verò fraude, vel stratagematibus, quibus se tutos à venenis assumptis reddant, & quod luant isti non raro suam temeritatem morte vel jacturā sanitatis, jam nihil movebimus. Evolvantur etiam ea, quæ responderet illi consuetudini cum venenis in eundz, Phil. Hochstetterus decad.3. observ. med. 2. p. 219. Quod concernit verò talismodi à nobis hactenus examinatum negotium: recordor Altenburgi Anno 1680. chirurgum quempiam persvasum istiusmodi traditione infeliciter tentasse veneni usum, ut afflueferet pestis (tunc tempore aliis in locis) graftantis veneno innoxio futuro, vel forte adventuro. Hic enim post vehementia symptomata adscita vix mortis fauces effugit.

git; quod itidem pistori cuiuspiam idem illud secretum atten-tanti, & indaganti, juxta svasum Chirurgi istius contigit.

Trademus porro jam illorum opiniones, qui zenechta è corpore virus pestilens trahere foris, aut aliò modò avertere, arbitrantur, de quibus *Tb. Bartholinu. in cista. med. p. 233.* Idem autor laudatus in *Epistola de transplantatione morborum p. 4.* repe-tete hanc suam sententiam videtur his verbis: Arsenicum, Auripigmentum & Hydragyrum pestem trahit. Atque hanc tractionem propter similitudinem & mutuum respe-ctum inter venenata periapta, & pestis virus fieri, non paucorum est opinio; sicut de hoc etiam paulo superius plura sunt tradita. *Petr. Sal. Diversus de febr. pest. cap. 20.* dicit hanc operationem profluere à totius substantiæ similitudine, quâ venenata ejusmodi è corpore à quæ extrahant virus, ac scor-pio externè impositus locis, quæ prius percussit; cui senten-tiæ favet etiam *Digbeus orat. de pulv. sympath.* Jungantur quo-que his plura in *Bartholinii l. c. p. 20.* reperienda. Intendunt id pariter *Adercatus l. 7. de febribus pestil. & malign. p. 482.* Galenus l. 5, de simpl. medicam. & lib. 1. de nat. facili. *Strausius apud Rattrayum. theatr. sympath. p. 136.* *Joh. Dan. Major inventio medic.* *Agricola chirurg. parv. p. 440.* & 785. *Rolfincius chym. in art. form. redact. p. 414.* & 45. Laudatus hic *Rolfincius* ex autoribus deducit, quod virus istud attractum dissipabile postea fiat, quemadmodum in praecedentibus etiam reminiscimur quosdam allegatos, qui extra-ctum ex corpore vel aëre venenum svaserunt ac docuerunt iterum separare sive demere à contaminatis perianmatibus Nominandus quoque nobis est *Willisius, qui de febr. p. 234.* &c. periaptis dictam etiam vim tractoriam ob similitudinem tribuit, atque statuit quod medicamenta intùs assumta, ob cau-sam eandem ex corpore educant pariter venenata corpuscula. Similē vim priorē tractoriā amuletis pariter adscribunt *Andr. Cesalpinus, Henr. Wolfsius in febris malign. anatomia. p. 61.* & alli plu-tes. Atque ex iis, qui dictam similitudinis actionem vel ope rationem defendunt, quidam ideo etiam hujusmodi zenech-tis alexipharmacæ admisceri volunt, velut ex *Rolfincii l.c. in-* notescit

notescit; jungatur etiam idem ille, de febribus p. 355. Plura de-
codem in præcedentibus quoq[ue] deditus. Analogiam verò illā
inter zenechta & pestem, atque hinc dependentem operatio-
nem, admittit quoque Job. Hartmannus disput. chym. med. 10. de
peste §. 83. & 114. Qui ideo zenechta per modum extractionis,
non nisi corruptis, vel peste affectis corporibus prodeesse sta-
tuit; minus vero ad ~~τερψιλαξιν~~ eadem conferre sanis cor-
poribus arbitratur. Verum num magneticā illa vis Arseni-
calium, vel aliorum similium venenatorum amuletorum veri-
tati sit consona, quivis sensatorum, & male credulorum diju-
cabit. Aversatur autem illam opinionem ideo merito cum
aliis autoribus Herm. Grubius de arcanis med. non arcanis p. 55.

In citato modō loco laudatus autor eatentus præcipue
venenatorum dictam operationem in dubium vocat, qua-
tenus illa ex aëre venena attrahere debent, vel dicuntur; modō
alioquin etiā possint & velint. Non paucos tamē alios huic sen-
tentiaz addictos repieres; quemadmodū pro sententia illa con-
firmando sequuntur, aut testimonii loco ii citant illud apud
Herm. Follinum in amuleto Antoniano p. 204. qui scribit: spiritus
Arsenici attrahunt ad se vi magneticā spiritum pestilentem
homogeneum, velut è proprio corpore errabundum &c. Nam
sicut flamma major ad se trahit minorem, aut lumen majus ob-
scurat minus: ita quicquid in aëre extat virulentiaz, tanquam
ad sui simile confugit, nempe ad arsenicum, vel ab hac virulen-
tia pellicitur, & illi mordicus obversando spiratione minimè
attrahitur intra corpus; ut de oido hirco referunt, ea propter
pestifero cœlo ali, ut quicquid est sordidorum odoramento-
rum eō se recipiat. Hæc inter alios etiam allegat Strauss
epistola apud Sylv. Rattrayum theatro sympath. p. 136. ubi autor dictus
plura de hac materia tradit; uti & quod nō nulli propter véné-
num aëre attrahunt, amuletum ex mercurio metallorum
coagulato gestatum sapientius in die purgari injungant, sicuti
apud citatum Rattrayum p. 102. videri potest Digbas in oratione de
pulvere sympathetico. Prosternat idem hoc annotatum apud Jord-
anum tr. 3. de pesti phanom. c. 9. p. 581. Sed quid sentiat de opinione

illa autor non aperte admodum docet; dum verò verba de lumen majori, & hirco adducit, tandem non ineptè concludit: nisi, inquit, dicas fætorem hircinum superare alios fætores, & obtundere usque adeo, ne percipientur, quod videtur ratione magis consuatum. Verum de materia hac applausum minus merente videatur etiam nostri Germani Leipziger Pest Schade s. 25 Ibidem taxatur quoq; fvasus à quibusdam cloacarum fætor, qui juxta illorum opinionem item præservare dicitur à peste; ex quibus recensitis utravis ztiologia aut expectatio adducta sui generis, vel non magni momenti dispalefecit. Pro adstruenda sententia istiusmodi arbitratitur quoque *Jordanus* paulo ante citatus, quod quævis plantæ, & sensifiva suum peculiare nutrimentum requirant: allium scilicet fætidos succos è terra sugat &c. & insecta, uti & aves non eodem aëre vel nutrimento conserventur. Atque ita videtur autor ille citatus eorum fovere sententiam, qui venenata animalia, & plantas venenatas venenis solum nutriti atq; augeri variis in locis, arbitrantur; de qua materia in præcedentibus etiam quæpiam occurserunt. Addi ideo quoque potest *Jordanus* l. a. tr. 1. cap. 12. p. 107. &c. Pro illa vero sententia, quod venena trahant vena alia, citat *Rodolphus Goetlenius* tr. de peste p. 78. (suò unā consensu vel calculo additō) verba *Galeni* ex ipsius lib. 1. de potent. natur. c. 14. quod scilicet inveniantur pharmaca, quæ venena certa, non autem quilibet, magnetis instar ad se adtrahant, eaq; super ipsis pharmacis reperta ac visa fuerint. Qui alioquin atomorum vel corpusculorum doctrinæ indulgent, speciosè de venenatorum illorum actione disserunt, sicut *Willius* de febribus p. 224. de eo ita sentit: effluvia seu corpuscula atmoidea è corporibus, modo his emergentia, modo super illis residentia per totam aëris regionem circumvolitare superius innuitur: hæc cum diversimode sint figurata, eorum alia cum aliis optimè cohaerent. Si vero in quadam aliis formæ impingant, eadem oppugnant & evertunt, hinc pestilentis miasmatis particulae, quæ nostris adversantur, cum ipsis veneni corpusculis juxta positis optimè convenient, ijsque promte affiguntur. Quare faciunt.

faciunt amuleta à veneno conflata, scilicet pestilentie semina nobis occurssantia propter similitudinem partium in se excipiunt, etiam à corpore nostro eadem in amplexus suos allicendo, infectos quodammodo à malignitate liberant. Sed hoc negotium circa operationem illam venenatorum amuletorum non minus scaret difficultate & diffidentia penes curiosos, quam alia similes traditiones à nobis vel antea propofitæ, sive adhuc in futuris excutiendæ. Ecquis vero non credit ista pentacula prius venenō pestilenti imbuta vel saturata esse posse, præcipue cum tempore pestis sunt consecta, vel aliquandiu asservata, (& quidem si tanta necessitas absorbendi vel excipiendi venenum pestilens inest venenatis appensis) quam ut demum, pro intentione hominum quorundam, debeat eadem venena ex aere scuti instar excipere, aut spongia loco assugere; & quidem iterum eo fine, ut homo gestans ista à pestis vel venenorū insultu immunis relinquatur. Indicant vero autores, quod res variae tempore pestis contagio facilè inficiantur, de quo *Kircherus de poete p. 248.* Sic panem etiam præ aliis facilè contaminari aere pestilenti, docet *Zwölferus Append. Animadvers. Pharm. Aug p. 25.* De quo calido tamē quadantenus dubito, uti & de eo, quod antimonium dia-phoreticum vim emeticam & venenatam recuperet ex aere, si aliquandiu asservetur, idque eo magis tempore pestis, de quo iterum *Zwölferus Pharmac. Reg. p. 96. 315. 366. & aliis in locis.* Autoritatem & rationem autem, quæ mihi dictum illud persuadent, jam prætermitto. Quod vero zuechta scuti instar excipient aeris venenata miasmata, vel cœli impressiones, inter alios etiam *Gruelingius Florilegio chym. p. 473.* aliq[ue] plures docent. Artifices (qui interdum plus justè forte curiosi sunt) ad ejusmodi periapta efficacia magis procuranda, certas res apiores præ aliis quoque censem, & eligunt. Huic negotio etiam omni ex parte suffragantur ii, qui characteribus certis sigilla signant, atq[ue] eadē ad certam cœli constitutionē efformant, putantes sic infallibles & incredibiles vires ab astris deduci. & in Tisemas istas induci; ratio etiam illorum est, quod in symbola haben-

tia, scilicet ejusmodi signata, facilis sit transitus, aut nexus, & operatio, in respectu morbi edomandi. Sed de Tilsemis in genere alio in loco nostro scrutinii prolixius solliciti sumus; sicuti etiam zenechra ejusmodi signata exigua autoritatem apud plures Medicos invenire in præcedentibus accepimus. Dehinc positô, quod polleant simplicia venenata ista, huius pestilentis aërem infectum imbibere per similitudinem, totam substantiam, aliasve modos ac prætextus; quæritur, non immerito, utrum portiuncula illa, quæ placentulam venenatam constituit, sufficiat pro excipiendo aëre venenato hominem ubivis ambientem. An itaque pestilens contagium tale, vel per aërem latè, aut in domo quapiam saltem diffusum, non potius se habeat instar majoris lucis ac flammæ; exigua verò zenechti portio loco minoris, pensent curiosi! Si tractoria itē istiusmodi vis locū invenit, & si vi suā magneticā majorem copiam contaminati aëris alliciunt zenechta, quæritur an non majori perniciei exponantur gestantes ista homines, liberi forsitan alias à magno contagii insultu. Interim modum illum attrahendi venenum pestilens ex corpore vel ex aëre, videtur non admodum in zenechis admittere *Phil. Hæcsteurus dec. 3. obs. med. 2. p. 219. &c.* Sed umbram hanc relinquo iis, qui delectantur eadem.

Alia præterea opinio autorum videtur etiam eò inclinare, ac si hujusmodi venenata periammat aërem pestilensem, in hominem alias irruentem, explodant, atque sic hominem & spatiū, quo continetur homo, liberum ab insultu pestilentis aëris reddant. Sed effectum hunc dictis periaptis non immerito denegat *Kozakys de Sale c. 2. sect. 29. p. 192. &c.*

Præter dictos operandi modos, *Petr. Sal. Diversus de febr. pest. c. 20.* statuit, quod talismodi venenata ratione calidiratis sux agant, cum attrahat arsenicum propter causticam suam facultatem, quod paulo superius etiam *Jordanum* approbasse indicavimus. Atque ideo laudat *Gratarolus* arsenici usum, si cuti vesiculos vel ulcuscula inducat. Causticam autem vel corrodendi vim inesse venenis mineralibus, præter alios etiam docet:

dicit Zweißerius *Pharmacop.* Reg. p. 143. aliisque in locis pluribus.
 Suffragatur eidem sententia Grubius ac *simplic. medic.* facit. p. 141.
 164. 169. Plura similia autorum suffragia de eodem, hoc loco
 accumulare supersedeo, cum experientia de eodem non lateat
 facile eos, qui peritiā medicā aliquali imbuti sunt. Taceo quod
 ob vim causticam arsenicum etiam non facultate occultā, sed
 solā rosiōne lethiferum esse, ac proinde istud haud quaquam
 in venenis haberi oportere censeat Joh. Anton. Saracenus de peste
 cap. 7. p. 269. Abit in illius sententiam etiam *Septalus in Animad-*
versionum l.s. p. 58. aliique plures autores à nobis in præcedenti-
 bus allegati. His licet ego non omnino reclamem, non
 tamen satis intelligo, quid *Saraceno* propriè sit venenum. Con-
 stat interim de mineralibus venenis, & arsenico præcipue,
 quod modo cum caustica sua potestate, modo sine hac, in di-
 stans etiam effluvia venenata spargat, quæ ex variis observa-
 tis & inductis symptomatibus aut effectis malignis liquido
 de causa alia etiam venenata, præter causticam istam admis-
 sam, testantur. Adduximus quoque paulò superius exem-
 pla, quæ in arsenico aliisque similibus, citra causticam,
 illam viam dictam, etiam venenatam aliam malitiam subdo-
 lam manifestant. Illi verò *Diversi* opinioni minus favet *Bar-*
tholinus incisa medica: dicit quippe quod raro ulcus excitetur
 ab arsenico, cum non semper cuti nudæ istud applicetur. Sic
 etiam Phil. Hachstellerus Dec. 3. obs. med. 2. scol. p. 220. hæc de-
 promit: nescio inquit, quid arsenici pasta latitans ad regio-
 nem cordis agat sub tot indumentis, quibus aër vehiculum
 seminarii pestiferi excluditur, ut se invicem tangere non pos-
 sit; aëri ergo exponatur, & ori aut naribus admoveatur, ut
 externum virus arceat, aut ad se rapiat, ut *Columba* vult. Etsi
 ex corpore trahere virus, & à corde se vocare venenum amu-
 leta dixeris; tamen nihil agent scias, nisi à calore avocentur
 in actum; at calefactum arsenicum rodit cutim, quod *Grato do-*
cet l. Epist. 7. &c. Ex his, & quod nuci cassæ inclusus mercurius
 nequeat vires suas spargere per putam, concludit *Hachstellerus*
l.c. p. 221. & alii plures statuentes, quod irritò ausu in usum eâ:

ratione expetantur zenechra. Verum enim non est exigua sepe partio venenorum ingredientium in istiusmodi plurimis amuletis, qua ideo etiam componuntur & vulgo expetuntur; unde itidem zenechra illa, etiam si occultentur in vestibus, non semper sunt tuta vel in ineffacia, licet eadem non semper actu sint caustica. Non licet itidem de venenatis istiusmodi argumentari, si forte eadem validis vel sanis non noceant, (dum isthac involucris abscondita gestantur, quod pariter peste laborantibus & decumbentibus nullas vires vel virus noxiū impertiant; aut quod eos salubri admodum efficiunt). Aut saltantia impingunt in aliorum autorum dogmata, quocunq; modo ferè adhibeantur, vel conentur eitam ipsorum patroni isthac defendere.

Diversas autorum sentias circa hoc negotium in antecedentibus etiam attigimus, ubi pars quædā autorum vim causticam in amuletis venenatis commendat, quædam verò condemnat candem, omniq; studiō istam prohibendam esse inculcat. Ut ut verò nos neutquam vesicatoria, fonticulos, aliaque media serum educēntia ē corpore in malignis morbis aversamur; nequaquam tamen bono pro hoc fine pessimum ejusmodi causticum commendabimus. Quid autē fonticuli alias polleant in malignis febribus & peste, docent fusē Kircherius de peste p. 315. Diemerbrackius lib. 2. de peste c. 8. observationum, Septalius animadvers. & cant. med. l. 5. §. 42. &c. & 45. Febris de scorzonera p. 88. Petr. a Castro de febr. puncticul. p. 143. Willis de febrib. c. 13. p. 23. Alex. Massarias, Christ. Benedictus Theatr. tabid. exerc. 29. p. 97. &c. Hieronym. Mercurialis de peste cap. 23. Gieselerus obs. de peste in prefatione, Fabr. Hildanus cent. 2. obs. 22. Timanus consil. de peste p. 440. Schorer medicina perigrinant. p. 124. & idem im Berichte von den Fontanelen/ Gockelius de peste c. 19. p. 74. & cum Galeno Red. Goclenius de peste p. 104. & 133. item Pareus, Jnl. Cesar Claudinius lib. de peste. Quercetanus, Ingraffias, uit & Lindenius colleg. MS. ad Hartmanni Prax. chym. c. 244. §. 15. Qui postremus autor primō ferè loco recensendus nobis fuisse, ob insignem fonticulorum in usu rūsum usum dilaudatum. Non minus celebres etiam, vel

vel proficiuntur Phœnigmi vel vesicatoria, in malignis & quæ
ac mitioribus febribus, quorum salubrem successum hactenus
medici curiosi in peste deprehenderunt. Nec absurdō negotio
se accingunt ministri naturæ, scilicet medici, in applican-
dis iisdem: constat quippe quod natura similem ejusmodi
ausum vel criticum motum non raro molitatur, dum exanthe-
mata, pustulas, vel crustas circa os, faciem, aliasque partes in
morbis interdum protrudit, non sine bona spe morbi futuri
tolerabilis vel finiendi. Cui placet inter plures alios de hac
materia evolvar *Vassarium Epist. de Sylviano humore trium virali* p. 53.
Ruerium Prax. med. l. 17. c. 3. f. 520. Hafserum Hercul. med. L. b. c. 2.
p. 282. Rolsacium herb. med. spec. p. 481. den Leipzigerischen Pest-
Schaden und Gettes Gnade §. 21. & *Sitonum Fatosoph. miscel-*
lan. tr. 44. p. 273. quo in loco ultimo insimul recensentur au-
tores, qui in malignis febribus approbant vel improbant ve-
sificantia. Utilem præterea vesicantium usum in malignis fe-
bribus testari, quod malignitas in sero hæreat, arbitratur.
Excell. Ol. Lorrichius in discribat. de somno & somniferis p. 29. §. 28.
Ceterum quid in quartana etiam vesificantia, nimirum, ra-
nunculus, & alia similia efficiant, patebit ex *Sennerto de conf.* &
diss. chym. c. 18. p. 646. Cui placet plura itidem de hac materia
in superioribus, inter febris fugia periapta tradita legere potest;
velut etiam multi autores alii non steriles sunt quoad hanc
doctrinam. Imo referente *Hafenreffer de affect. cutis* l. 1. c. 16.
scabie affecti, uti à variolis & aliis morbis, ita à peste præcipue
immunes censemuntur. Prostant etiam exempla confirmantia
illud apud *Forestum* L. 6. obs. 21. sect. 1. & alios autores plures, quoru-
numerus aliqualis collectus prostat apud *Paul. Zachiam quest.*
med. legal lib. 3. tit. 3. qu. 2. Proinde exanthemata ejusmodi orta-
sponte, vel à morbifica causa, videntur quasi à visificatoriis
facta, qua ideo ad eadem artificilia invitare possunt, si quid
veri illi doctrinæ inest. Si Deus vitam viresque nobis largie-
tur, in posterum majori studiō prosequemur omnem illam
medelam in tract. de febris fugis, & de peste, uti & in *Pisone nostro re-*
wiso & aurio, de colluvie scisja. Hactenus vero data nobis elicuit

Petrus.

Petr. Sal. *Diversus*, qui amuletum arsenicale, propter vim causticam, utile pronuntiavit, quod curiosi lectoris indagationi vel judicio pleniori committimus.

Dehinc fortis imaginatio atque confidentia erga talis modi venenata no parum creditur cooperari, de quo inferius agetur in specie uberiori, ubi de imaginatione nobis differendi ansa peculiaris itidem supererit. Interim audiemus in hanc rem loquentem *Exc. Christ. Helvigium consil. med. de peste p.no. amuleta*, inquit, in peste usitata sunt vel venenata vel Alexipharmacæ. Utraque juvant delendo imaginem pestilentem, & confirmando spiritus fiduciam. Confer *Galenum 3. simpl. 17.* Non est absimilis his sententia *Facultatis medice Wittbergensis in Alsch. Stricii Vitrice veritate contra Wirdigium p. 84.* ita statueris: amulera, inquit, periapta in tantum approbamus, in quantum agendi virtute sine superstitione praedita sunt, ut mercurialia, camphorata &c. Item quatenus iisdem gestatores muniti securiores redduntur, ne tempore pestis, & in aliis morbis, vel actionibus timidi nimis sint, & terrore afficiantur; sed omnia intrepide aggrediantur, ita saepe per accidens aliquid praestant. Non longè etiam post hac sequetur argumentum quoddam de eadem sententia, quando audiemus, quod bufones portati singularem animositatem conciliasse dicantur. Videri præterea in hanc rem potest *Helmontianum pestis fol. 181. &c.* quid videlicet zenechti possessores de animositate inculcent. *Reinesius l. 1. var. lect. c. 8.* arbitratur quod audacia in aliquibus usu confirmata immunes eosdem à venenorum noxa reddere possit. *Iibr. Diemerbrück l.c. l. 4. hist. 51. p. 306.* de venenatis iis, & qui gestant isthac, loquens: illam, inquit, unam utilitatem ex his amuletis, per se noxiis, habent, quod, dum se optime præservatos credunt, pestem minus timeant; ita, ut quamvis per illa nullam immunitatem à peste adipiscantur, saltè à timore magis liberi sint, qui alioqui corpora ad pestilentem labem potenter disponere solet. Nō male de zenechtis, & quidē adjutoriō confidentiæ stipatis, atq; ideo plebi & credulis (nisi evidenter sint noxia) concedendis legi meretur

meretur Phil. Hœchstetterus L.a. p. 221. &c. Sic constat ex Grembius
arbore integræ & ruin. l. 2. c. 4. §. 43. & 44. &c. quod urinæ potatio
pestis tempore vulgo decantata, non adeo ex vi alexiteria,
quam per invasione, ac spe de eadem concepta operetur. Sed
his inhærente jam minus consultum duco; tantum non omnes
enim de peste agentes autores, doctrinam illam de affectibus
trutinantes docent, quid timor, ira, tristitia, imaginatio at-
que fiducia efficiant, lue istâ grassante. Sed nostras specula-
tiones cum dictis istis non planè consonas alio loco & tempo-
re pleniùs exponemus; quemadmodum plura etiam de ima-
ginatione hic facientia inferiùs occurrent.

Alii zenechtorum operationem occultis qualitatibus,
aut toti substantiæ vindicant; Sic Diemerbrackius l. a. p. 174. dicit
Simonem Simoneum velle venenum pestilens occultâ qualitate
extingui. Sed de totius substantiæ operatione inferiùs in
generali operandi consideratione amuletorum plura propo-
nenda restant. Cui lubet interea hanc in rem legat Zavelfferi
Pharmac. Reg. p. 141.

Sunt etiam, qui doctrinæ zenechtorum difficultatem
considerantes, simpliciter experientiæ hac in parte credendum
esse arbitrantur; utpote quæ à longo tempore docuerit hujus-
modi amuleta conducere ad præservationem, velut hæc verba
repetit Diemerbrackius l. a. p. 174. Quanti verò experientia illa
sit estimanda, alia ratio & experientia, & fortassis melior su-
perius à nobis adducta, non obscure docet. Hoc arguit en-
tum, & alia non nulla haec tenus adducta, de venenatorum
laudibus & operationibus quibusdam memoratis, refutata
etiam repertis in Joan. Ammiani gründlichen Berichte von der
Pest p. 109. &c. Junge sis huic etiam Phil. Hœchstetterum dec. 2.
obs. med. 2. in scholio p. 212. &c. qui pariter similia varia examinat
& explodit.

Denique non pauci sunt, qui, ubi talismodi amuleto-
rum operandi modos & rationes non satis percontari value-
runt, eo confugerunt, ut sicuti pesti, ita etiam periaptis, & his
zenechtis nō fuisse statuerent, de quo consulatur Theodo-

rus Tabernamontanus l.c. p. 38. Confer etiam *Pistorium p. 43.* qui magni aestimare zenechta scribit Italos, eosque illa inventum divinum nuncupare accensere meminit. Jungatur his etiam *Petrus Foretius l. 9. obs. 52. p. m. 301.* item allegati apud laudatum *Zweifferum l.d. p. 140.* Testem illius quoque agit *Plinius lib. 28 c. 17.* & alii plures. In primis autem Pontificii alioquin prompti sunt tempore pestis in inveniendis & communicandis ejusmodi variis reculis, reliquiis, & consecratis rebus, vel pentaculis, quæ suas operationes dicto modo exercere exclamat. Sed speculationi huic curiosi pro lubitu ulterius indulgere possunt. Mirum interim non est, quin venena (ob inditam noxam alioquin suspecta) Deo id dirigente, non noceant; quemadmodum differit in hanc rem *Libavus in singular. l. 1. p. 367.* ibi ille concludit suum discursum his verbis: quod venena, ex testimonio spiritus sancti, non nocuerint. Secundum in talibus imperavit. De voce & materia *et nos* nobis non licet amplius jam disquirere, quomodo alias ab autoribus id soleat accipi; veremur enim prolixitatem majorem, id est in alium locum peculiarem commodicarem illud differimus. Paucula adhuc quædam de his inferius *in capit. 3.* fine occurrent, quæ pro lubitu evolvi possunt. Hi fuerunt modi varii, & plurimi, quibus autores operationes zenechtorum complectuntur. Prolixitati vero huic adhibita haec tenus veniam exorabit hoc, si quæ lux doctrinæ eidem periculosa, atque ideo cognitu maximè necessaria, accessit.

Restant vero adhuc quædam venenatis his absolutis annexenda, de araneis & bufonibus, quam rem tamen, si non penitus toxicorum classi quis annumerare velit, ei dicam neutrum quam scribemus. Admodum frequens autem est usus insectorum dictorum, per ammatis loco adhibitorū, temporibus suspectis vel peste saviente. Araneum enim magnum vivum duobus corticibus nucis includunt, eos filo probe colligant, atque collo suspendunt; quod amuletum quidam tanti faciunt in peste, quasi ex Deorum scriniis de promtum esset, ceu allegat hoc *Diemerbrack. l.a. p. 172.* Cur vero hic usus araneorum?

rum minus tutus sit, edisserit idem autor *l. c. p. 174.* De araneo autem illo dilaudato alias agit etiam *Mart. Zeilerus cent. 3. var. quest. 46. p. 352.* De eodem araneo magno, quod cruce notatus esse debat, & nuci excavata includi, item quod quidam pro spatio reliquo nucis explendo, mercurium currentem addant, agit *Mart. Schmuck occult. mag. magn. curat. p. 32. &c. & p. 42.* Ineptis vero accensent quidam hoc, quod aranea, pestis tempore venenatorum miasmatum devorandorum causa, tolerandae sint propè homines, quod recte itidem rejicit *Diemer-brachius l. a. 1.2. c. 5. p. 132.* Plura interim testimonia de araneo pestis tempore commendato, veluti equidem possemus, jam aggregare super sedemus.

Majori studiò vero dilandant plures bufones, modò recentes, modò exsiccatos, modò illorum pulverem, modò cineres, aliasve formulas ex iis paratas, ac portatas, aut locis certis affixas, variòque modò applicatas, vel adhibitas; de quo non nulla communicat laudatus *Christ. Helvius consil. medic. de peste p. 117.* ubi insimul autor dissensum quorundam aliorum de usu bufonum proficuo vel tolerando adducit. Quo autem astimio sit habendum bufonium amuletum, patebit ex sequentibus, quorum prolixitatem excusabit iterum materiæ necessitas, & autorum atque rationum diversitas, quæ de ista, nobis innotuit. Inter bufonum encomiastas autem chorum ducit *Kreherus bonum equidem in hac re oratorem, sed forte non à que Medicum expertum agens) de peste p. 344.* Maximè, inquit, admirari licet abditum naturæ consilium, dum vel maximè pestiferum animal, pestis tamen antidotum ritè preparatum hominum necessitati constituerit, atq; adeò occultis naturæ characterismis signaturisque in eo pestis naturam & proprietates expresserit, &c. Non immerito & nos miramur laudatam alexipharmacam & amuleticam virtutem in bufonibus, cum tantum venenum illis inesse communiter dicatur; quod ipsum speciosè etiam explanat, celeberrimus alioquin, citatus *Kreherus l. a. p. 345.* ubi bufonem veneno turgidam bursam, vel venenum attrahentem bestiam vocat; & cum aliis

autribus pluribus eō inclinat, quod venenata insecta propterēa sīt creatā, ut vēneā ex terra, aēre, aqua aliisque rebus exsugant; quam doctrinam verō nobis displicere aliquando in exercitatione Academica de insectis ostendimus. Quod autem ranæ & bufones certis muscis aut insectis nec non vegetabilibus vescantur, minus verō venenis solis, innotescit ex Helvigi. l. c. p. 118. &c. Vero consonum omnino videtur, quod bufones vix certum semper selectum insectoram instituere valeant, cūm terrā, &c. reptilibus iis in primis, quae in buccā veniunt, contenti esse teneantur. Qui præterea vermiculis iſſis circa oculos bufonum subinde repertis, & ab iisdem materiae vomitu reiecta vendicant magnam efficaciam pro bufonio hoc amuleto, eos rogatos velim, ut meliorem experientiam consulant, neq; diffidentem quadantenus in hujusmodi rebus plenius erudiant. De bufonum verō incredibilis veneno reperies nonnulla in Camerarii memor. med. cent. 7. part. 82. cent. 9. part. 28. & cent. 12. part. 99. de quo alio loco mentem postea forte exponemus. Plura debufonum veneno, & symptomatibus ex eodem observatis, (quae tamen ex iratis iisdem simul forte orta fuerunt) prostant ap. Exc. Cbr. Francif. Paulini bufone descripto p. 63. &c. p. 74. &c. Singularē etiam odium, contra homines directum, inesse bufonibus scribit Kircherus & alii plures. Imo, ut paulo inferius innuimus, venenum in bufonibus augeri, atque sic illud aptius ad amuletum hoc reddi dicitur: si flagellis agitentur iudem, & quidem ita, ut iſi flagellantes intueri, majoremq; furorem vel vindictam contra illos concipere possint. Minus ratum duocimus hoc in loco memorare, vel exscribere formulas varias in autribus passim reperiendas, quae bufones recipientes, amuleti loco adhiberi solent; plurimi quippe autores, paulo superius adducti de phylacteriis venenatis agentes bufonum, etiam non ultimō loco mentionem faciunt. His memoratis, de bufonibus etiam scribentes autores sequentes, qui varias ejusmodi formulas simul tradūnt, addi possunt: nimisq; Guilh. Fabr. Hildanus oper. Epist. 96. f. 1321. Helvigi l. a. p. 115. Camerarius l. c. cent. 9. part. 27. Roflincius clym. p. 416. Hennius l. de febr. f. 83. Crata Consil.

confil. l. 4. de peste fol. 505. Cap. Schottus Thaumaturg. Physic. f. 42. Paracelsus de pestil. tract. 1. Digby de sympath. f. 56. Exc. Paul. Ammanus de mat. med. p. 151. &c. Krems in cura pestis fol. 441. Gockelius de peste. c. 19. p. 74.

Quod etiam enecati bufones & suspensi in domo profiliare valeant pestis noxam, indicat Mart. Zeilerus cent. 3. quæst. var. 66. p. 352. Idem hoc, quod in Bavaria rustici bufones propeste avertenda intra fenestras suas pendere soleant, id tamen infirmæ efficacia simul censens, testatur Petr. Rommelius in Bericht von der Pest p. 90. &c. Notum quoque est, quod communiter bubenibus arefacti bufones imponantur (quorum loco quidam svadent imponi ranas vivas) idque aliquoties repetendum esse volunt, atque his pestilens bubonum sanies mirificè allici creditur; cuius rei certitudo vel testimonia peti possunt ex Libr. Dienerbrakto de peste l. 3. c. 12. p. 248. &c. Imo. Guilhelm. Magistris Isagog. therapeut. sect. 2. sententia est, ut vivus bufo in sacculo collo appendatur, atque hinc peste contaminatum hominem ab ista liberatum iri ille afferit. Non recensebo prolixè autores eos, qui bufones exsiccatos pro bubenibus curandis imponi jubent; cum omnes penè autores veteres bubonum curationem tradentes, eorum quoque mentionem faciant. Cum diëtis tamen, (principue propter operationis illorum ætiologiam redditam,) non facio melioribus vel minus suspectis & quæ efficacibus inhians. Sic etiam non immorabor iis testimoniosis, quæ contra morsus venenatorum animalium, videlicet pro veneno extrahendo commendant bufones; de quo inter alios legi meretur Georg. Hier. Velschus Hecatostee med. 2. obs. 13. p. 30. Nec retardabunt me alia medicamenta varia alexicaca ex bufonibus, juxta quorundam sententiam, petita. Id solum adhuc attingam, quod etiam combusti bufones in pulverem redacti, & in duobus sacculis inclusi contra pestem laudentur à Tiberne montano in der Arzney und Hansi Apotheke p. 72. & 73. & Joach. Becheri Parnass. medicin. illustr. part. 1. c. 91. f. 86. Cineres hos plures alii etiam amuleti loco præferunt bufonibus integris; sed

illos, uti venenata omnia, exiguae vel parum utilis efficaciazem existere credo. Forte autem frustra in bufonibus calcinatis venenum, atque consequenter, contra quorundam mentem, emergens exinde Zenechton inquiritur. Ne forte intactum quid prætermittamus, quod curiosus Lector circa materiam hanc desiderare possit, trademus etiam haec, quæ nobis innovuerunt ex Starcius Helden Schatze part. 6. p. 331. putat quippe illic autor, quod alia venenata periapta non adeo nuda vel simplicia, quam cum bufonibus mixta toleranda sint. Eligit præterea dictus autor magis illos bufones, quorum capita, nec ventræ baculis acuminatis transfixa sunt: nimisrum quod si venenum fortius attrahant e corporibus peste contaminatis. Illud prius vero, quod Zenechton fortius reddatur, si addatur illi bufo, iudicat quoque Rod. Goclenius de peste p. 69. Hoc vero, quod bufo per caput transfixus efficacior sit, & quod iste aliquando gestatus ac turgidus factus ex veneno attracto, removet & in terram immitti, novisque vel alius dicto modò præparatus imponi debeat, injungit quoque Mart. Schmid occul. mag. magnet. curatione p. 42. &c. Quod porro concernit Hybneri Butleri Zenechton bufonium ab Helmontio in eum: pestis f. m. 185. patesfactum, atque commendatum, quia hoc ipsum, quoad suam compositionem ex loco dicto, atque aliis adhuc dicendis abundè notum est, supersedeo descriptionem ipsius prolixè hic transcribere. Præterea Zwölfer⁹ Pharm. Reg. p. 140. ex D. Irmbleri observatione bufones eos pro Zenechto efficacissimo eligendos esse dicit, quibus vermiculi ex naribus & oculis proserpant. Ejusdem Helmontiani Zenechti mentionem, quoque faciunt Grembsius arb. integr. Crim. l. 2. c. 4. §. 46. Matth. Gottfriedt Purmann in der Anweisung von der Cur pestilenzischer Drüsen. p. 92. &c. (qui autor peculiarem modum capiendi & suspendendi bufones docet) & Kircherus de peste p. 344. & 352. Ex hoc ipso autore non pauci alii depraedicant istud periapton, inter quos ante aliquot annos etiam deprehensus est Mich. Woz in appendice des Berichts von der Pestilenz vor Regensburg und Nürnberg 1680. edit. p. 25. Non reti-

reticendus nobis est etiam Joh. Ulr. Ocelius vancetoxicico Ebimico p. 37. &c. & Joh. Hock, Cardiacum von der Pestilenz p. 61. &c. dicit quippe postremus hic autor, se præparasse illud amuletum ad Helmontii normam præscriptam, sed ex pluribus bufonibus unicum saltem terram cum vermiculis coloratis, & adeo commendatis eruſtasse. Indicat insimul ille placentulas ejusmodi confectas se & alios in eadem domo secum habitantes geflaſſe, atque omnes à peste immunes mansisse, sine ullo alio medicamento admisso; licet hi proximi extiterint subinde peste affeſtis, vel conversati cum ipsis fuerint. Utrum verò verē placentulis istis præservati illi fuerint à lue dicta, affirmare non audet autor, quod nec ego afferere auderem. Non ignota enim sunt exempla de iis, qui mirabiliter per Dei prævidentiam in peste sunt conservati sine medicamento ullo, etiam si contagiosam materiam tractari int, imo in corpus interdum admiserint. Proinde à peste, morborum reliquorum tyraño, Dei vindicis flagellū peculiare, seu nō fūsū excludi æq; non potest, quam à reliquis morbis; uti nostra *Dissertatio de divino in medicina aliquando latius hoc exponet*. Vermiculos autem à bufonibus cum terra ex ore illorum ejici perraro, cōquesti sunt mihi etiā alii, qui in hoc negotio desudarunt. Ab hoc min^o quoq; diffona sunt testimonia apud Exc. Christ. Franc. Paulini bufonis descript. p. 113. Eructant autem interdum bufones non nihil terræ, cui insectorum devoratorum nigricantes alz & exuviz, (nirentis interdum atq; iridis, vel pavonum caudz, simili colore interspersō, præditz) comixtæ deprehenduntur. Non nulla de hujusmodi insectis etiam, si placet, videantur apud laudatum Paulini l. c. p. 45. Inferimus his statim illud monitū Helmontii, ipsiusq; asseclarum statuentū, ut ad rejectanea ista captanda vel asservanda diligens cura adhibeat, cum ex invidia facile iterum devorent ista bufones. Proh! simplicitatem, variis notis in hoc asserto se prudentem. An suspensus bufo veniam descendendi de funiculo & devorandi isthzc facile nanciscatur, & an odium illud æquè verum sit, (ac de aliis amuletis vel lapidibus animaliū dicitur) quod eos facile:

facile iterum deglant animalia invidentia hominibus istos, pensent curiosi! Hæc & similia circa zenechtum hoc operosa injuncta collimare videntur in existimationem magnam expetitam; uti pro magicis illicitis etiam alias gravia varia molimina & apparatus injunguntur, quo minus accurate observatis iis, postea excusatio inefficacibus istis & doctribus illorum accedat vel oriatur. Ut ad bufonii amuleti ingredientia vel requisita paulisper revertamur, impossibile quoque non est, circa oculos bufonum minuta ejusmodi memorata insecta, vel pediculos reperiri quandoque; (de quo etiā experientia adstruens id videri potest Ex. Clr. Franc. Paulini Bufone descripto p. 25. 26.) licet sint, qui in venenatis animalib⁹ vermes generari negent, de quo Matthæus centur. difficult. medic. quæst. 36. p. 128. Dicitum autem illud, quod, vel an veneno adeo turgent bufones (ceu vulgaris fert traditio) suo loco, vel speculationi aliorum relinquo. Regerunt quippe quidam, quod non adeo venenati sint isti, uti etiam reliqua insecta, scilicet serpentes &c. nisi in furorem agantur, vel irritentur, aut eadem bestiæ cum horrore aut aversatione assumantur. Adhibentur enim externè præcipue, & per anates vorantes istos internè quandoque, atque præter vim hydragogam, vel diureticam, uti & fistendi sanguinem, parum sinistri de iis ab autoribus memoratur. Quid, quod famis tempore non raro cibi loco usurpati dicuntur bufones: Veluti de innoxio bufonum usus loquuntur fere allegata apud laudatum Paulini l. c. p. 71. &c. & p. 76. Varia alioquin etiam de vermium cum venenis nexu vel dissensu autores tradunt, quibus inquirendis jam inhiare, supersedemus. Interim num etiam in venenatis morbis vermes adsint, & in peste putredo verminata locum semper habeat, (quia non nulli autores in venenatis animalibus nullos vermes generari volunt) non omnes fortè simpliciter concesserint; licet Kircherus de peste, & alii ipsius affectæ illud adstruant. Liberum interim etiam sit cuique, quid sentiat de Harvei opinione, dum (de generat. animal. exercit. 27. p. 107.) Hippocratis & Genui alias in peste accusatum, explicat per venenum, vel

vel contagium, cui vita quādam infit, principiumque di-
vinum; Sed de his cum Deo fortè in tractatu nostro de peste plura
occurrent ventilanda. Dicuntur alioquin bufones singu-
lari odiō in homines vehi, quō judicio vel interpretatione,
id verò innoteſcat nondum comperi; citius credimus homi-
nes non adeō blandō vel gratō aspectu dignari invisum istud
animal. Præcipiunt inter alia verò artifices in amuleto illo ē
bufonibus confiſcendo (ceu paulo ante leviter hoc attigi-
mus) ut bufones in conspectu hominum suspendantur, &
juxta quorundam mentem, flagellis in majus odium contra
hominem incitentur, quō ipso efficacius zenechton ex iis
postidea expectandum esse aſſerunt. Grembius l. c. §. 51. pu-
tat, non omnes bufones aptos ad negotium dictum esse,
cujus rationem reddit hanc: quia non omnes bufones ex ir-
ritatione & verberibus concipient terrorem, ut mulieres non
omnes prægnantes ex phantasia fœtui notas imprimant &c.
Ideoque svadet autor dictus accuratam præparationem, &
uſus continuationem. De præparatione hac modō dicta, at-
que ideō efficacibus bufonibus pro amuleto, legi quoque
potest paulo amelandatus Paullini l. c. p. 116. Non possum non
præparationi bufonum etiam hanc cautelam annectere, cum
tragicum exemplum de quopiam annotatum proſtet, qui
rubetam deformem diuriū aspexit, de quo & explicatione
hujus ex Lſbavio petita, plura proſtant apud beat: Febrium deſcor-
zonera p. 106. & 107. Ex hoc loco mihi verò optima ratio illa conſi-
gnata videtur illius effectus, quod timida contemplatio, &
vapores noxii per aërem attracti ab homine illo infecto, di-
cantur malum illud in eodem excitasſe. Svaderem itaque, ne
in conclavi clauso præparatio bufonum iſtiusmodi injuncta,
vel expedita institueretur; sed potius in loco aprico, si quis
ſalubre periamma ex bufonibus expeteret & expectaret: ne
forte laceretur angusto in loco, si venenatus halitus & efflu-
via a bufone venenato, & furioso præprimis reddito emanar-
ent. Restat ut adhuc consideremus operationis modum,
quomodo ſcilicet autores bufones, & ex iis petita pendacula

operari velint. *Kircherus l.c. p.346. 347. &c. & p.354. n*o* 8 in Regn. magnet. p.66. &c. & idem in Arte magnet. per sympathiam vult bufonem extrahere venenum ex corpore, idque eō potentiū, si exaggeratum sit venenum, ubi bufo prius plagis irritatus, & ad furorem fuit concitatus; quō factō arbitratur *Kircherus* in hominem à bufone emitti radios, & postmodum eō melius συγγένειαν extrahi, ex homine lue pestiferā contaminato, eumque ita liberari mediante bufone impositō. Hunc & similem in modum ratiocinantur autores de hoc periapto; qui plures verò verborum ambages de eodem periapte desiderat, *Helmontiam* & alios plures, ejusdem & Kircheri mentem sequentes, adeat. Liberum interim cuiq; sit judicium, utrum forte hæc etiam limam in quibusdam mereantur. Circa bufonom, dictam præparationem id adhuc intactum prætermittere nolumus, si quid certi vel boni forsitan inde sperandum sit: indicar quippe *Marcus Mares*, quod non parum referat, in qua dispositione animalia moriantur, quorum partes ad usum medicum queruntur. Modi autem operationum ejusmodi, per sympathiam efficaces & expositi, sape cū occultis qualitatibus vel operationibus coincidunt: hinc alii bufonom, vires ex alijs causis & rationibus deducere allaborant, quarum considerationi adhuc paulisper indulgebimus ad duellum quorundam autorum. Plurimi verò autores (juxta illud tritum: ubi virus, ibi virtus) ex iisdem animalibus lædentibus medelam petunt. Opem quoq; illam, vel operationem deducunt multi iterum ex similitudine, quā simile volunt sibi appetere simile, atque sic à *Kircheri* stant partibus, quitamen per sympathiam illud negotium exponit; de quibus paulo post plura in hanc rem subnectemus. ubi præmiserimus prius autorum loca & testimonia, de medelis petitis ex venenatis & lædentibus animalibus agentia. Exponunt autem eadem dicta disertis verbis *Sennertus de conf. & diss. chym. c.18. p.345. Idem in prax. med. L.6. p.338. Crollius de signatur. int. p.69. Bassi l. de action. intent. 1. art. 2. Abbatius de viper. nat. c. 21. p.91. Simon Pauli magen-
sion febr. p.52. S. 39. Camerarius mem. cent. 6. part. 98. Cap. Theoph.
Bier.**

Bierlingius adversarij. curiosor. cent. i. obs. 4. p. 15. &c. Job. Adam. Weberus discurs. curios. & fruct. 39. propos. 6. p. 638. Fehrtius de scorzonera. p. 129. Zosiferius Pharm. Reg. p. 143. Porta mag. nat. l. t. c. 18. p. 41. 192. &c. Atque idem autor in *Phytognomonicis* l. 3. c. 2. p. 142. peculiarem titulum de hac materia habet: videlicet de herbis & animalibus, quæ damna & remedia præstant. Jungantur ad ductis autoribus idem sentientes Thom. Bartholinus dissertat. Epistola de transplantatione morborum p. 9. &c. Schimmerus curiositat. phys. p. 138. §. 14. & 15. Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. dec. 1. Ann. i. obs. 57. p. 153. Wilb. ten Rhyne medit. in Hippocrat. text. 24. de veteris medic. p. 111. Gregor. Horstius operum tom. 3. decad. 10. problem. 8. p. m. 110. & Velschius observat. Episagmat. 92. p. 60. qui postremus autor in scorpionis iectu scarificationem præmittendam esse svader, priusquam scorpio imponatur iectui. Legi quoque in hanc rem potest Sutorius *Fatrosoph. miscell. tr. 26. & tr. 28.* p. 153. In loco modò dicto quorundam autorum sententiaz etiam adducuntur, qui modo per antipathiam, modo per sympathiam animalia venenosa, proprio sive suo veneno mederi statuunt. Denique quia nemo penè haec tenus ejusmodi dogmatibus obloqui facile ausus est, citandus nobis adhuc (simplicitate, vel credulitate minus contentus, sed solidæ veritati curiosè intentus) Franc. Redi Epistola de viperis (quæ adhæret etiam dec. 1. anno. i. misc. nat. curios.) p. m. 18. vel p. 44. & quidem in editione, quæ adhæret laudati autoris experimentis circa res Indicas. Laudabile erit, ait ille, fidem non dare ejusmodinugis, quales invenire est apud Plinium, Aetium, & Quintum Serenum Sammonicum, quod caput recenti viperæ avulsum, sicque calidum & cruentum mortificaturæ impositum antidotum sit mirabile ejusdem veneni. Plura alia ejusmodi figura ad veritatis stateram examinata reperies in ipsius scriptis; cui, propter plura ejusmodi salutaria ab ipsius industria in posterum expectanda, vitam longævam & sanitatem inconcussam compreco. Licet vero illa ad ducta multò errore & obscuritate scateant; quod scilicet venenata animalia, & horum partes variaz exterius corpori, vel partibus lassis appensa aut applicata, propter similitudinem,

virus extrahere, aut ab insultu venenorum tueri polleant; id tamen rationi aliquali etiam minus consonum viderur, quod venenata varia, præcipue ex animalibus venenatis lædentibus petita, morbo illato ab iis mederi itidem debeant, si intus admittantur, vel assumantur in corpus. Notum enim est, quod in morsu canis rabidi ejusdem canis hepar, (juxta Gregor. Horstium tom. 2. p. 334. allegatos apud Exc. Christ. Franc. Paullini cynographia c. 5. p. 134. Schorerum medicin. peregrinant. p. 154. aliosque autores) & alias partes pro interno usu commendent; de corde videatur iterum laudatus Paullini l. c. Quidam sanguinem caninum quoque in curanda Hydrophobia juxta Galenum, Serapionem. & alios recipiunt. Carnes salitas animalium rabidorum ab ægrotis comeatas similiter commendat Jacob. Caranta lib. 2. decad. medico-phys. c. 8. Plura de similibus prostant in catalogo nostro amuletorum de hydrophobia, & paulò inferius sequentibus non longè ab his. De dictis & aliis partibus ejusdem canis lædentis, laudatis tamen in morbo dicto, plura quoque suppeditat Joh. Bapt. Porta phylogenom. l. 3. c. 2. p. 144. Hujusmodi vero medelas à similitudine itidem pendere (quâ scilicet sese in vicem venenata aggrediantur, & è corpore moveant, vel extrahant) miror statuere ex neotericis, (cum antiquarint ista) Willisum de febr. p. 236. Kircherum regno magnet. p. 70. & alios plures. De operatione sanguinis canini dicti, vide sis rationem Ficini apud Baricellum horto genial. p. 160. & sine dubio miraberis ipsius simplicitatem. Multi hanc doctrinam illustrant lepidô illô, simili, cuius superius etiam mentionem fecimus inter venenatorum amuletorum operationem ventilatam p. 321. quod scilicet majus trahat minus, atque pari ratione debile venenum trahatur à fortiori. Eodem scopo fusiùs hanc doctrinam pertractat Jacob. Gaffarellus curiositat. inauditis Latine redditis p. 95. &c. Sed quæ in modo dicto loco superiori ad hanc doctrinam respondimus, ea denuò hic repetere supersedemus. Utrum, interim hæ traditiones curiosis omnibus satisfaciant, dum pro arbitrio quorundam hominum medicamentis vel amuletis ejusmodi vires affinguntur, vel attribuntur, quas neutiquam possident?

possident, vel sibi vendicant, addubitamus. Per accidens etiam nonnunquam medicamentis illis effectus tribui potest, qui neutquam ex vi peculiari appropriata & alexipharmacorum oritur, uti paulo post veritatis indaganda gratia dispiciemus; plura meditata reservatur in locum commodiorem, ubi agemus de oleis, & oleo scorpionum in primis, quomodo iactui illorum & venenis resistere videantur, uti & quomodo butyrum in peste prodesse arbitremur. Non minus nobilis quaestio huc spectat de venenatis animalibus, in quibus venenata qualitas cessare vel evanescere creditur a quibusdam, post ipsum mortem. Notum enim est ideo proverbium, cuius *Helmontius* aliquoties in suis scriptis mentionem facit: *Mortalis bestia, mortua il veneno;* quod mortuus non mordeat. Si verum illud esset, intentio illorum & ipsius Helmontii vana foret, qui scilicet venenatam qualitatem exaltatam sua in preparatione bufonini amuleti, propter flagellationem bufonum, comparare satagunt, & quidem post extintos bufones etiam non peritaram, unde quoque pentacula ista efficacia censerent. Atque sic hoc in loco, uti in aliis non patuis, suorum scriptorum non satis memor, & tenax propositi atque curiositatis videtur *Helmontius*. Sicuti autem illorum aulsius neutquam probare possumus, qui scientes, ac volentes vere venenatorum animalium partes, (cum alias non semper venenatas putatae bestiae in furore succumbant, aut eodem furoris vel venenatae qualitatis gradu extremo laborent) contra eorundem morsus aut mala ab illis illata vel metuenda extollunt: ita nec eos temerarios vel incautos esse volum, qui post mortem venenatarum bestiarum (principue in furorem variò modò antea concitatarum) veneno omni destitutas illarum partes pronuntiant, atq; pro alexicacis potius efferunt & usurpant. Laudare hac in materia iterum deprehendes quospiam autores, venenatas illas partes, ac si a similitudine sua virus, & nescio quâ ratione alia, astrahere valeant; de qua operatione etiam paulo superius quospiam adduximus. Cauti potius mercari discant ex proximè dicendis ii, quorum studium incautum vel confidentia circa

ejusmodi bestias rabidas vel venenatas, utrūq; & amuleta, vel alia medicamenta, interna in primis, ex iis conficienda occupatum est. Hac in sententia, uti alioquin amicitia, ita consensu ad dictum habemus *Exc. Chriſt. Franciſc. Paulini Cynographia curioſa p. 134.* Non defunt autem ea exempla, quæ testantur animalia rabida extincta similes affectus induxisse iis hominibus vel animalibus, quæ carnes illorum devorarunt. Stramen etiam, in quo rabida animalia cubarunt, devoratum ab aliis animalibus, (de quo etiam *Landau Paulini l. a.*) item gladium quo plures ante annos rabida bestia fuit interempta, nec non oscula, vel halitus similem labem intulisse, testimonis probatur apud *Eberh. Gœkeliū von denen wütenden Hund-Bissen.* Salivam, etiam citra morsum corporis, cuti illitam minus tutam, censet *Ambr. Paresu operib. chirurgic. l. 20. c. 13 f. 583.* Illam perniciem itidem inculcans svadet ut saliva ista confessim falsuginne eluatur, *Lev. Lemnius mirac. occ. nat. l. 3. c. 5. p. m. 305. & 306.* Sic phlebotomum, quod balneator anteapartem a cane rabido mortali scarificavit, fœminæ ejusque lactenti infanti similem labem excitasse notavit *Petr. Rommelius tr. de de peste part. 2.* Notabilis est quoque illa historia *Baubini ab Isbr. Diemerbræckis de peste l. 2. c. 3. p. 118.* allegata, quod suem rabidam occisam, ac minus altè in terra defossam vulpes eruerint, atque de illa vorarint, unde istæ in rabiem aetæ, similem istam labem mortuæ aliis pecoribus & hominibus communicarint. Alias plures talismodi stupendas historias reperies annotatas *l. a. c. 6. p. 144.* Haec tenus recensita & alia plura, de veneno in partibus rabidorum animalium enecatorum residuo, reperiire itidem licet in citati *Gœkeliis tr. de venenis p. 92. &c.* De cane rabido parem relationem, ac paulo ante ex *Diemerbræckis* adduximus, annotat *Crusius in der Schwäbischen Chronik part. 3. lib. II. c. 10. p. 628.*

Notatu dignum etiam est, quod contra quorundam opinionem res venenatae coctæ, vel bruta rabie in vita affecta, non omnem vim veneni exuant, sed (exemplis id attestantibus) comesa paucam vitæ vel rabiem similem intulerint, de quo iterum *Diemerbræckus l.c.* & ex *Münsters Cosmograph. August. Etzlerm in*

in Isagoge phys. mag. med. c. 7. p. 163. Sic lepram etiam à coctæ carnis leprosa usu ortā consignauit Joan. Scultetus armament. chir. part. p. 2.
 obs. 102. p. 138. Borellius cent. 1. obs. 75. Kreher. de peste p. 206. Notatu digna etiam sunt, quæ reconsent Ristum oder der Küstige un alleredeis sten 17aß p. 43. &c. quod duodecim personæ unica in domo rabiem contraxerint à laetis (sine dubio cocti) usu, quod à vacca rabida petitum fuit; cui adde similiter Timaeus l. 7.
 cas. 23. p. 44. &c. Innuit insimul Ristus l. c. quod in vicu quopiam comitatus Pinnenbergii equus rabidus glande plumbea trajectus ac enectus, minus decenter terrâ obrutus vel absconditus, sed in aprico campo jacuerit; de quo omnes penè canes illius loci vorantes rabiem contraxerint, qui postea multos homines atrociter, vel in templis etiam, invaserint ac momorderint, unde bimestri spatiō plures quam quinquaginta homines rabiem contraxerint & à Risti pulvere viperino compito curati fuerint. Locum hic etiam invenit illa quæstio, an animalium, contagio pestilentii vel aliis morbis interemprorum, pinguedine vel sebō ad candalarum fabricam, vel simenza adhibitò tutò uti possimus, de quo Sacrus iatrosophia p. 37. Nos arbitramur cautè eo in negotio procedendum, & declinandum id potius, atque ideo in Rebus publicis in opifices istiusmodi attendendū esse; utpote qui à carnificibus vel aliis ex locis istiusmodi materiam suspectā s̄pē vili pretiō acquirunt atque coēmunt. & ideo inter alia admicula citiū ditescunt. Annotat de hac re historiam Wierus lib. 3. de præfig. demon. c. 39. & lib. de lamis cap. 19. §. 4. quod in Ducatu Wittenbergico, non procul à Tübinga, Carnifex veneficii non ignarus, anno 1554. in pecoribus tollendis suæ artis specimen ediderit. Etenim cum ex pacto huic cederent morticinorū animalium coria, atque alia, quæ huic usui esse possent, hic nequam boves, oves & porcos in pascua ex more deductos, veneno clam peremit; unde hic frequenti nimis pellium numerō, sevi item & pinguedinis copiā infinitis fere talentis Augustæ Vindelicorum & Argentinæ venum expositis distractisq; , dives brevi evasit. Proinde suspicione oborta, veneficii accusatus,
 quæ-

questionibus ipsi antea familiaribus subditus, rem universam confessus est, deditque penas forcipibus ignitis distractus in principio Augusti. Dum vero artigimus bruta contagiosò vel morbo gravi extincta, & pericula inde metuenda, non obstat fortè illa objectio, quod lues varia hominum non æq; pecora, vel vice versa horum morbi homines afficiant; cui objectioni aliâ commodiori occasione satisfaciemus. Sed ad rabidorum & verè venenatorum animalium partes revertemur, quas tutò neutiquam (ob confidentiam vel atiologiam priscorum) forinsecus etiam morsibus vel vulneribus ab iisdem inflictis, imponendas esse censemus: propter infitum enim suum virus, vel salivâ solum, aliave ratione conspurcati pili, aut partes aliae periculô non vocant. Novi enim, vel demum inde modò metuendi, veneni communicationem corpus inde concipere potest, quod venenum antea non ita corpori morsu immisum vel communicatum potuit esse. Paulò ante adducta pericula à rabidorum animalium partium externo usu, vel contreftatione solum, orta caute nos omnino versari in illarum tractatione jubent; etiamsi à plebejis æque, ac peritis viris in morsu canis rabidi modò hepar, modò cor, modò pili, aliæve partes exterius impositæ commendentur. De dictarum partium usu isto alioquin noto, si placet consuluntur *Ambros. Parens oper. Chir. lib. 20. c. 14. p. 584. Christ. Francisc. Paullini cynograph. c. 5. p. 134. c. 8. p. 137.* aliique autores pene innumeri. Quod pili dicti alias medelam morsus rabidi canis constitutere debeant, videtur, etiam tritum illud *Germanorum* (sine dubio ex eo usu deducendum) indigitare, dum hesternam vel contractam ebrietatem novò potu repetendo curari innuunt: *Hundes Hare drauf legen.* De qua usitata loquendi formula non nulla differimus *disputatione nostra de literatorum potu c. 2. §. 17.*

Ecquid boni itidem sperabimus à partibus venenatorum vel rabidorum animalium, cum internus usus etiam sanguinis sanorum animalium ideo inter alia prohibetur, ne cum illo mores animalium hominibus inducantur; movet id etiam quosdam, ut dictum sanguinem mitium & minus suspectarum bestiarum in transfusione rejiciendum censeant. Mirabamur autem

autem ante viginti & tres annos circiter illam doctrinam infusionis & transfusionis in medicinā irrepentem, cui nos, non admodum eō tempore in medicina versati, exiguum usum vel perseverantem existimationem, & quē ac Sylvianę physiologię atque pathologię (sit honor verō therapevticę) pollicebamur. Ut pauca quępiam adhuc de sanguine bestiarum adjiciamus, referunt fide digni autores, quod ex potu sanguinis felini (quem felem non adeo labē quapiam affectum fuisse colligo ex locis allegandis) mores felini in puerō quoipiam fuerint excitati; de quo Beckius in microcosmo ex Weinrichii de monstribus c. 15. Sennertus prax. l. 6. f. 661. Et Institut. l. 2. part. 3. felis l. 6. 7. p. 386. Libavius singular. l. 2. p. 164. ad 182. Bartholinus de sanguine vetito, Romesius var. lect. p. 34. 35. Et Exc. Garmannus de miracul. mort. l. 1. p. 23. §. 12. & Hier. Jordan. de dis. in morbis c. 24. p. 93. De quoipiam pene dementato ex usu crerebri felis Phil. Salmsuth cent. 3. obs. 99. De plurimis haętenus memoratis variorum rabidorum animalium adjunctis, partibusque variis eorundem similem labem & contagium multis modis propagantibus, legi merentur collectanea apud Job. Schenckij observ. med. l. 7. f. m. 860. Et c. 860. Addi his potest de felis dicti, aliorumve animalium & humani sanguinis usu perniciose atque vetito, crebro à nobis citatus Paulini l. a. cap. 14. p. 152. Plures alios idem argumentum pertractantes jam prætero, ne nimis longe recedam à materia periammatum; interim materiam illam examine majori haud indignam censeo. Atque hæc huc usque ventilata suspicionem & cautionem merito cuivis suggesterent de animalibus furiosis vel in furore extinctis, eorumque partibus variis, ne ambiguum escam vel medelam ex periculosa illorum nassa quis facilecapiat. Dubius proinde hæreo, legens illā relationem pharmacopai apud Sim. Pauli quadripartitio Botanico p. 531. de gramine Norvegicę ossifrago, quod si devorent istud bruta, ossa eorundem cerae instar mollescant; liberentur verō ab hac labē, si ossa animalium simili malo extictorum contusa loco medelę applicentur: utrum hoc veritati, vel traditioni vanę anumerem, dubius inquam hæreo. Plura de eadem planta, à se

equidem visa, sed nondum satis explorata vi tradit Th. Bartholinus, & in hujus verba in scholio Celeb. Sachsius in Miscell. Acad. Leopoldino-Cesar. Curiar. Dec. 1. Ann. 1. obs. 38. p. 125. & 126.

Quod v. post morte in hominib^v ac brutis venenata qualitas remaneat, quia à rabie vel morbis venenatis, aut à venenis ipsis pri⁹ illis fuit illata in vita, id inter alia etiam comprobant funera vel cadavera peste interemtorum; veluti erronea nobis etiam adhuc lis hæc dirimenda & quibusdam ansa periculorum eximenda est in mox sequentibus. Rondelius autem lib. de curandis febr. cap. de febre pestilentis, & cūm eo Carolus de la Font dissertatione de peste 1. cap. 21. p. 113. &c. nec non plures alii statuant, quod cadavera peste sublatorum non sint contagiosa, quod tamen vix respondet experientia. Arbitrantur autem illi prius statuentes, quod propterea cadavera dicta non sint venenata vel contagiosa, quia non amplius respirant, vel exhalant virulentí quid. Verum num hoc argumentum sufficiat probandā illi pro quaſtione, prudens quilibet facile subſum. et Non applaudunt etiam Rondelius, allorumque idem statuentium, ſententia Iacob. Roer. in peste adumbrata l. 1. Aphor. 56. &c. Cap. Hoffmannus de febr. c. 57. p. 339. Francisc. Plenpietri. de peste p. 9. & 10. Cap. Reies, & quos allegat in ſuo ſcampo Elys. quæſt. 65. n. 10. & 11. p. 383. &c. & Diemerbraeckius de peste l. 4. p. 272. Nequaquam autem ejusmodi funeribus vel cadaveribus peste interemis omne contagium denegari potest, licet corpus alterum altero majus venenum, putredinem, atq; contagio ſuō inficiendi potestate contineat. Ecquid enim respondebimus iis, qui experientia edocet i testantur, quod uestes post longa tempora ex ciftis refumt; & vel ſepulchra retecta, (in quibus tumulari fuerunt longè ante peste defuncti,) denuo peftem excitariint. Utrum ergo hæc contagii potestas non & quæ insit funeribus, ſubſumant curiosi naturæ ſcrutatores. Taceo infinita, quæ pariter hoc probare poſſent. Ecur libitinarii multi ſæpe pereunt funerib⁹ humandis destinati, quos tamē ante novem annos in peste experientia docuit in celebri quopiam loco citius conservatos fuisse, poſtquam funera omnia capulis inclusa, & non nuda ſepulta.

pulta, nec manibus nimirum tractata fuerunt. Non tamen-
dum quoque videtur illud monitum, quod funera peste inter-
emta non ita diffusisse observata fuerint pestilens contagi-
em, quia linteum madefactum obvoluta fuerunt. De quaestione
sequentia, cui volupe est, evolvere potest *Dickerbrackum* l.c.
p. 299. aliosque plures, videlicet: an contagium sit fortius in
mortuis vel statim mortuis, aut fortiter adhuc spiranti-
bus; ubi autor posterius magis adstruit. Ut ut hoc non omni-
nō impugno, neutquam tamen cadavera illa immunia con-
tagii pestilentis disseminandi arbitror; de quibus plura etiam
prostant apud modō citatum autorem lib. 2. c. 3. not. 12. p. 116. &c.
Peste consectorum corpora non ita inficere suō contagio, nisi
putrescant, arbitratur atq; sic deteri⁹ quid de corporib⁹ defun-
ctorum statuit *Grutingius von der Pest* p. 59. Docet item *Th. Jordanus in pestis phenom. tract. 1. c. 18. p. 194. &c.* quod cum peste in-
fectis conversatio sit periculosior, quam si cadavera illorum
tractemus. Sed funera dicta etiam inficere peste indicat *Greg. Horstius* tom. 2. l. 7. p. 364. *Th. Bartholinus de anatom. pract. p. 13. &c.*
Mari. Hammer in Dei sagitta pestilentia in der 4. Predigt p. 97.
Similiter mortuum corpus citius, quam vivum contaminare
sanā corpora docet, ac simul quōpiā exemplo id illustrare co-
natur *Herm. Folling Amuleto Antoniano* p. 175. Vid. etiā *Exc. Joh. Chri-
stian. Mackus in der Schutz und Vlothwehre gegen die Pestis
lengsische Seuche edit. Schneeborgē 1680. cap. 3. memb. 3. §. 16.* Autor
hic ventilans quaestione illam de mortuorum corporum
contagioso statu, tres conditiones vel tempora illorum con-
stituit, quando scilicet illa modō exspirarunt & adhuc calent
atque varios venenatos halitus aut vapores emittunt; deinde
quando post hunc statum rigent, nec adeo copiosa effluvia
virulenta emittunt; ac denique quando iterum putrescere
incipiunt, atquē sic majorem, imo maximam contagii saviti-
am istaminari ait. Uti his non audeo refragari, ita etiam nul-
lum statum ex his pericolō vocare autumo: cum experientia
docente, alterum funus alterō veneni majorem portionē con-
nere, atq; ideo excrementa & contagii majora adminicula-

spargere polleat. Cùm etiam ex sanis alia persona p̄r altera citius inficiatur, aliosque inficiat facilius, prout scilicet admiracula congrua huic negotio intercedunt; ideoq; funera hujusmodi omnino cautè tractanda sunt, velut hujus asserti testimonia plura ex subsequentibus patebunt. Hinc à quibusdam merito rejicitur mos ille sepeliendi corpora in templis tempore pestis, de quo nos alia occasione plurib⁹ aesturi sumus. Scitu non minus necessarium est etiam illud monitum, quo svadent funera, & cadavera peste succumbentia satis profundè in terra sepelienda esse, ne adeo istorum putredo, fætor, & contagium aéri atq; consequenter sanis communicetur. Taceo, quod corporum peste mortuorum Anatomia sit periculosa & prohibita, de quibus bene agit *Thom. Bartholinus consilio de anatomia Pratt.* p. 12. &c. Pro mea sententia confirmanda. & *Rondeletii* opinione unà refutandanda, locus etiam extat apud *Rod. à Castro de peste Hamburgensi*; qui simul svadet, ne cadavera peste extincta nimis diu in ædibus relinquantur. Taxat quoq; laudatus autor *l.c.* Germanorum morem, quod communiter apud illos tertio demum die à morte corpora sepeliantur. De eodem monito, quod citissimè cadavera mortuorum sepulchris mandanda, & altè defodi debeant, agit *Paul. Zachias quest. med. leg. lib. 3. cii. 3. qu. 4.* Verum omnino est, quod funerum corruptio, atque hinc fætor & contagium majus oriri possit, si eadem inhumata nimis diu asserventur. Intendunt illud etiam verba *Nasonie* dum canit:

*Corpora fœda jacent, vitiantur odoribus aure.
Mira loquor, non illa canes, avideque volucres,
Non cani tetigere lupi, dilapsa liquefunt,
Afflatuque nocent, & agunt contagia latè.*

Svaderem ergo, ut juxta aliorum quoque scriptorum monita, funera à morbis malignis & contagiosis relicta proximè loculis inferrentur, & terræ mandarentur, dilatâ funeris deductione, pompâ, vel exequiis in aliud tempus. Idque inter alia ideo etiam svadeo, ne nausea, timor, aliave mala iis personis, p̄cipue verò gravidis concitentur, quæ exequiis intersunt. Dis-

plice-

plicere cō magis debet populo passim usitata funerū ostensio & ostentatio ante & inter exequias in ædibus, templis, cemeteriis, &c. Licet etiam pestis tempore quidam post horas aliquot revixerint, resurgentibus forte spiritibus vitalibus antea susflaminatis, & circulatione sanguinis revertente, antea aliquan- diu cohibitā; raro tamen id contingit, vel aliis etiam cautio- nibus omne illud periculum antevertere possumus, ne fortè maturā sepulturā perire sinamus eos, quorū vitam seria mors nondum delevit. De quibus omnibus fusius aget noster *tra-
tatu*s aliquando edendus *de peste*, si Deo vite datori & conser- vatori placuerit. Nationibus quibusdam mos fuit, ut oscula- rentur mortuos, quod verò taxat & prohibet *Concilium Antisio-
dorense*, videlicet, ne mortuis Eucharistia aut osculum detur; atque id inter alia recte prohibitum credo propter metuenda subinde contagia.

Acclamare autem huic nostræ prolixitati videtur finis nostri hactenus dicti discursus, quod ad scopum sit pro- perandum: Veniam verò à Bencvolo Lectore expectamus, si interea aliud forte, & quidem non minus utile vel curiosum quid, nobiscum reputavit, aut ex insertis reportavit. Demon- strare quippe hisce dictis & adhuc dicendis intendimus, quod etiam venenatarum bestiarum partes non omni periculo sine destituta, hinc cautam illarum tractationem & applicatio- nem facile quivis colliget. Admodum frequenter vero hæc materia in medicina, & in primis in doctrina amuletorum occurrit. Sic dentes solitarios viperarum non usurpari posse, cum lethale sit, si quis dente viperæ, etiam mortuæ tangatur, astruit *Claudinus de ingressu ad infirmos appendice* p. 456. Dentes istiusmodi equidem venenatos esse in vivis vel mortuis vipe- ris, contra quosdam non facile concedit *Fran. Redz.* (*in Epistola ad oppositiones in suas observat: circa viperas scripta, & in dictis suis obser-
vationibus*) non negat tamen *ibidem*, quod interdum capita re- fecta à trunco viperarum post aliquot dies demum adhuc vi- vant; etiam si denique non vivant illa, mors tamen vel pun- ctu suo dentium virus in vulnera immittere, vel ex ore emit- tere materiam citrinam & venenatam possunt. Non diri-

50 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.

nam vero jam litem, utrum dentes dicti viperarum in furorem concitatarum, & quae ac animalium aliorum irritatorum & furiosorum, lēdere & venenatam qualitatem propagare possint, citra ejusmodi humorem à domino Redi accusatum. Id solum ex hactenus dictis colligo & concludo, quod partes rabiosorum animalium, & quibus furor vel virus est inductum per irritationem, verbera, aliaque plura adminicula, non tuto usurpari, vel tractari possint, ob suspectam illorum constitutionem; veluti plenius aliquando dissertatione *de morbo rabidorum* hoc ventilabimus. Galenus equidem adstruit animalia venenatis telis necata comedi posse, uti & pisces, coccō rebus aliis admixtō, inebriatos, *juxta Reies*; verum inductionem, ab indemni unico usū, vix tutō constituendam aut deducendam esse putamus. Si itaque tantum venenum etiam ineſt bufonibus, & longè quidem auctum per modum illum à Karchero aliisque injunctum: miror, cur salubres ad eo pronunciet istos venerandus ille Pater, penitus alias dissimilans mineralia venena, quæ Zenechta ingrediuntur. Posthac nescio, quem in scopum *Joh. Hiskias Cardilucium von der Pestilentia p. 50.* præcipiat, ut bufones arefacti latique facti vel tufi lapide aut malleo, madefiant acetō rosaceo, priusquam imponantur buboni? Plures, qui similem bufonis præparationem, vel inunctionem oleo M. Ducis Hetruriæ factam, illique adhibitā pro dicto usū & in febribus malignis tradunt, consignavit *Exc. Cor. Francisc. Paullini in bufone descripto p. 120.* Num vero venenata qualitas bufonis priori dictâ ratione quadam tenus corrigi, vel acetum veneno bubonum fortius resistere, illudque domare debeat, (uti *Cardil.* dictus alias crebro pesti curanda acida opponit, licet acidum insimul non raro pro causa efficiente accuset) ignoro. Interim ut obiter his inseram, constat Lipsiæ anno 1680, bufones dicto modo præparatos, ac bubonibus pestilentibus impositos minus intumuisse, aut profuisse; quemadmodum etiam Zenechta ex bufonibus, aliisve rebus præparata multos à morte nequam liberarunt, teste autore des *Leipzischen Pestis-hadens* und

und Gottes Gnade §. 21 & 22. Confer etiā Excell. Aug. Quir. Rovi-
ni tr. de peste Lipsiensis p. 124. Similiter quod Dresdā anno 1679. &c.
eadem & similia periapta venenata non conduixerint, fidem
faciunt, qui curationi pestis illic præfuerunt.

Horū duetū devolvimur iterū in considerationem ope-
rationis bufonū, & bufonini Zenechti, quā operationē quidam
in nudam similitudinem mutuumve respectum veneni cu-
rantis & curandi referunt; veluti paulo ante autorum sen-
tentias de his tradidimus. *Helmontius tumulo pestis* f. 184. &c. di-
cit bufonem præservando magis, quam sanando in peste pro-
delle; quam intentionem irritam magis alii declararent, qui
Zenechta frustranea, vel noxia dicunt, nisi infectis corpo-
ribus applicentur. Imò verba illa non concordant cum re-
liqua sententia ipsius autoris circa hoc amuletum declarata.
Alii tamen efficaciam illam bufonum in alias evidentes ma-
gis causas rejicere malunt. Dominus Cardilucius in citati librī
appendice von der Pestilentz p. 108. putat bufones operari pro-
pter frigiditatem & siccitatem, quā simile venenum pestilens
illi ē corpore trahant; non aliā ratione, quam poma, ova, rapae
alizque hujusmodi res gelu tactz & induratz corruguntur,
& restituuntur quadantenus pristino statu, quando in nivem
vel aquam frigidam iste imittuntur; vel sicuti ambustz partes
ignis calore &c. curantur. De his judicium relinquo curio-
so Lectori, meam sententiam de codem jam suspendens. An-
necctere præterea quoque allatīs his lubet de bufonis Zenechti
operatione verba Nob. Joh. à Felde intrāct. de peste p. 163. legen-
da: Attractiva venenorū, inquit, sunt bufones in sole ex-
siccati vel etiam aliō modō præparati, quemadmodum Hel-
montius suum Zenechton confecit; sed hoc amuletum nihil
attrahit, præter venenum simile illi, quod bufones habent, seu
quod saturninū est, & cū sumā frigiditate conjunctū. Confer
etiā ibid. p. 185. & 189. Loco ultimo memorato itidē indicatur du-
plex pestis differentia, quod scilicet eadem arsenicalis vel bufonia
sit, & video cuique congruum suum amuletū tribuitur; verò
illuc

illuc reperienda ita habent : pestis ea causam habet venenum arsenicale, cuius symptomata sunt sitis, æstus vehemens, paralysia, spasmus, tussis sicca, ulceratio interiorum viscerum. Quod si ergo haec symptomata sese offerant, conducet amuletum arsenicale (juxta *Quercetum* superius indicatum;) si vero pestis communiter sit conjuncta cum stupore, inflatione membrorum, vapore stupefaciente, & sideratione, signum est pestem oriri à veneno saturnino, & tunc adhibendum erit amuletum bufoninum. Cæterum etiam si diversa, vel contraria symptomata in peste observentur, ad unicam causam primariam tamen ista referunt non male tandem autor des *Leipzigen Pest-Schadens* s. 4. Interim vero ii promptius rationes probabiles de operatione bufonum reddent, qui in peste, ulceribus, putulis, scabie, & cæteris ejusmodi affectionibus acidum, tanquam præcipuum causam vel agens accusant; cui doctrinæ mustex salium tamen nunquam me totum mancipare volui hactenus aliquot annis præterlapsis, propter varias difficultates, quibus eadem ab autoribus hactenus tradita (& perfectè nondum forte absoluta) laborat. Fateor, quod veris species citius dictò modò affingi possit illi operationi, quam si cum aliis (rectius fortè statuentibus) arbitrer, pestem consistere in materia vel causa quapiam salino-sulphurea subtili, penetrante, attenuante, rodente, atque ad corruptiones disponente non sine specifica malignitate. Id obiter simul hoc loco circa di-
ctam doctrinam salium à *Tachenio* reparatam moneo, ne cœco impetu tyrones medicinæ in ejusmodi novas sectas & opinions, nondum satis excultas, irruant, aut à doctribus etiam ad illas ducantur. Fit quippe hac ratione, ut principia dubia, illis suggerantur, & principiorum veterum cognitione (quia tardiosa ipsis illa redditæ sunt) iidem destituantur, atque ideo dubii reddantur, quid credere, quidve statuere debeant! De doctrina enim ista salium, in paucis primò consistente, dici nō inique illud tritum *Aristotelis* posset: quod qui ad paucæ respiciunt, facile fallantur. Proh! quo nova, & sectæ medicae paucis ab hinc iustis ortæ sunt, quot itidem asseclas & patronos ipsæ nactæ,

& quas mutationes, ecclipses, refutationes, ruinas & interitus iterum passi sunt eadem, imo saepe etiam ab iis, qui doctrinas illas S. Evangelio pene certiores aut firmiores prius amplexi sunt, atque istas propagarunt. Pauli itaque monitum seqv. salutare nobis esse potest in multis dubiis: *omnia probate, & quod bonum est, retinete.*

Utrum vero alcali vel acidum in peste dicta magis accusari mereatur, suo tempore & loco commodiori accuratius dispiciemus. Interim infecta communiter ex alcali volatili constare, moderni salium doctores plenius exponunt. Omnia etiam infecta dicuntur dolorē sopire, statuente id *Cardano*, cui nimium indignari videtur *Scaliger Exercit. 193.* Multa vero infecta citius, quam omnia ista dicta vi praedita esse admitterem. Bufonibus etiam vim dolorem fistendi tribuit, *Helmontius tumul. pestis*; de quo dubitare videtur *Scaliger l. a.* Alioquin etiam *Helmontius* inde sumit indicium pestis, si bufo applicatus dolorem sedet. Egregiō quoque narcoticō constare bufones afferit itidem *Aug. Eyzlerus in Isagoge phys. mag. med. c. 7. p. 164.* Qui itaque pestem, bubones, & dolorem ex acido deducunt, facile probabilem rationem operationis in peste de bufonibus reddent; de quo tamen, quid veri subsit huic doctrinæ, aliquando in *tractatu de peste* accuratiū dispiciemus. Verum enim, sive hæc, sive opposita causa salium peccet & abundet in peste, queritur non immerito, quomodo exigua, ejusmodi pentaculi particula, trochiscus, vel placentula ex bufonibus preparata, adeo insignes esse. Etus præstet in peste, si loco amuleti geratur. Ranas præterea cum bufonibus plurimum convenire credo, uti etiam in præcedentibus promiscuum usum quibusdam medicis in peste familiarem indicavi; ranis & similibus animalibus itidem vim paregoricam denegare videtur *Scaliger l. c.* In bubonibus sine dubio conferunt bufones, vel ranas etiam, quatenus substantiâ suâ spongiosâ, fotu, calore, vi maturante & alcalinâ, imo anodynâ quadantenus inserviunt curationi bubonum. Confer insimil de ranarum simili usu *Schröderi Pharmac. med. chym. l. 5. p. 331.* Vix autem pervasum mihi habeo, vim specificam, & à ranis alioquin-

aliisque insectis vel animalibus quibusdam distinctam, inesse bufonibus. *Exc. Just. Ortholp. Maroltus in Locmographia p. 81. &c.* pariter non sibi persuadet arefactos bufones in bubonibus cunctis alia ratione operari, quam siccitate & spongiosa substantia sua, quam convenienter cum ipsis ranæ vel alia similia animalia. Dehinc si tantum bufonibus illis inesse virus, uti communiter statuunt, neutiquam tutum eorum usum censerem, præcipue si respicio ad paulo ante dicta de venenatis bestiis, quemadmodum ideo etiam bufonum æque, ac aliorum venenorum usum minus tutum censet *Diemerbrackius de peste* p. 174. &c. Sic etiam venenatorum periaptorum operationem, exploratu alias difficultem perpendens *Francisc. Plempius de peste* p. 22. inquit: quam vi amuleta ista pestem arceant, incertum est; immo an arceant, incertum itidem est. Atque ideo is de illis etiam incertam ibi autorum mentem adducit; immo quia quosdam non observavit laesos illorum gestatione, tandem non omittenda ista censet. Isthac etiam amuleta ex bufonibus parata tandem & ego non rejicerem, si a veneno vel suo, vel alio ingrediente libera essent pronuncianda; fiduciam enim interdum in his ponunt homines, atque sic minus timent mala a peste; sed ne in idolatriam, vel temerariam confidentiam abeat illa spes, probe insimul attendendum est. Similiter animadverat quivis, ne in morbo hoc savissimo, atque celerrimo spem suam collocet solum in pendaculis iis, & quibuscumque aliis, ne moras ita concedens morbo, negligat praefidia legitima interna; quæ sepe, tamè infirma & irrita sunt, licet justò tempore & mature a peritis medicis adhibeantur. Ecquid ergo ab externis nobis promitteremus, cum etiam validæ doses probatorum & optimorum alioquin eleipharmacorum internorum sepiissime suô fine salubri destituantur truculento isto in morbo, & titulis suis minus respondeant. *Dotor Irmblerus in Epistola ad Zwelfferum data (apud Zwelf. in Pharm. Reg. p. 140.)* dicit trochicos ex bufonibus confectiones, & ad mammam finistram ligatos, animositatem quandam indicibilem contulisse, atque ita miasmata & effluvia pestilentialia abercuuisse. Id si pluries-

contigit, sine dubio ex firma confidentia erga dictum Zenechto concepta ortum traxit; de confidentia verò vel imaginationis effectu in pentaculis juxta autorum dictum, in præcedentibus & subsequentibus plura adducuntur. Intactam etiam hoc loco prætermittere nolumus cautionem, annotatam à Grælingio in floril. chym. p. 473. ubi prohibet, ne venenata ejusmodi (inter quæ sine dubio bufones in primis numerat) mulieribus appendantur, instantibus mensibus; cum nonnulla vim fistendi sanguinem habeant, uti de bufonibus inter haemorrhagiæ periammata plura occurront.

Nostra hæc tñ adducta sollicita in primis fuerūt de Zenechto illo Butleri ab Helmontio divulgato; in adductis nihil reperimus, quod periamma hoc præ aliis excellens aut salubre reddat, nisi forte alicubi lateat experientia iterata, de qua tamē nihil solidi adhuc nobis innotuit. Si præterea Helmontii doctrinam de illo Zenechto examinamus, illi omnino fabulas physicas nonnullas intersertas deprehendimus, & lusus Rhetoricos vel syasorios. Admodum dubitamus insimul, an Helmontius tam reliquæ curationis pestis, quam efficaciaz suæ Zenechti peritiâ firmâ, & probatō usi instruetus fuerit. Num verò alii etiam concisi fuerint quondam, quod Butlerus Londini aliquot millia hominum à peste liberarit amuletō illo, & quod ipse Helmontius longè validissimum amuletum illud repererit, nullus alias auctor hæc tenus nos certiores reddidit. Ob certas ergo rationes, brevitatis gratia jam reticendas, ambigimus tam diu de mediocri illius efficacia, usque dum quis manus nostras oculatas decenter saturet, vel expletat veris experimentis; atq; tunc (stupescentes nos illud inventū) effereamus Dei imensam misericordiam, quod medicamentum istud arcanum, tantumque thesaurum pro arcendo morborum isto tyraño hominibus adeo clementer revelarit. Addimus insimul his quod admodum rara existere credamus istiusmodi amuleta, quæ animi motus varios suscitare valeant suā vi insita. De Zenechto illo paulo ante memorato dubium quoque videtur, utrum legitimū fuerit, quod Butlerus dilaudavit,

si possedit talismodi; cum illè mature ab Helmontio in exiliū secesserit. Præterea cur *Helmontii filios duos lues pestilens* ē vita sustulerit, nec ancillæ illius pepercerit, hariolentur causam alii, & de istius amuleti absentia vel *impotentia* subsumant. Silet quoque hujus Zenechti laudabilem usum, & invehitur potius in illud aliaque periammata similia, Londini Anno 1665. inania, & pernicioſa magis reperta *Nath. Hedges Loimologia p. 239.* Non applaudit etiam huic Zenechto *Dan. Ludovici de medicin. moderna disp. 1. p. 303.* & allegati apud *Exc. Christ. Franc. Paulini de Bufonis descriptione p. 117.* Minus quoque sibi satisfacere rationes *Helmontii*, de magneticis suis Zenechti productas, indicat *Iob. Job. Georgii von der Pest und Come- ten Lust und Natur-Salzes Magneten p. 45.* quibus, si vis, junge non admodum applaudentia loca consignata apud *Exc. Christ. Helvignum consil. medic. de peste p. 123.* Quod verò domini *Cardallucii* testimonium de hoc Zenechto concernit, illud dubio fundamento, uti forte etiam alia ipsius dogmata de peste, innituntur. Est & alijs Medicus, qui in tractatu suo edito insigniter commendavit illud periamma; sed vereor, ne ille *Kircheri* solum vestigia legens, & facile huic credens, facile quoque fallatur, aliosque fallat, & quidem titulo gaudet di-*ctum scriptum Untersuchung der Pestilenz.* Prodierunt, itidem anno 1680. Dresden tres plagulae (quarum autor creditur Dominus *Schochwitzius*) illuc p. B. 2. commendatur singulariter itidem *Bulteri*; illud amuletum, exterius circa orificium superius ventriculi appensum; adducuntur etiam ibidem non nulla experimenta, ac si in peste, febribus malignis, ungarico aliquique similibus morbis contulerit illud; quod si pluribus testimoniis in posterum confirmabitur, admirabor id. & majoris, quam haec tenus, estimabo. Nodus tamen videtur adhuc in citato loco latere, dicit quippe dictus autor, quod præserves, amuletum istud juxta Dei assistentiam a pestis insultu, nisi temerarius quis se periculo pestis exponat. Verum si quis semper periculum, & contagii periculum vitare, & ab eo abesse potest, non facile peribit in eodem: Procul enim à Jove procul.

eul à fulmine. Vix etiam alias à terrore, imaginatione vel somnio concipit quis pestem, si absit omnis contagionis pestilentis, sive latentis, sive patentis ansa & suspicio. Idem autor paulo ante dictus *L. a. p. B. 7.* excipit quoque de operatione illius sui amuleti, quod vincatur à forti imaginatione vel timore, infectionem alias facile admittente. Meminit etiam hic autor, quod dictum amuletum timorem propellat à gestantibus hoc; quod si iterata experientia verè hoc comprobaret, magni astimandum foret illud. Vere certamen ego, ne evidens contradic̄to in dictis verbis lateat; forte autoritas *Hm̄l̄eri, Helmontii,* aliorumque à credulitate stipata ibidem plus valet, quam solidior experientia. Lucem etiam autor ille sux doctrinæ non parùm conatur fenerari ex *Cardilucii* allegatis libellis, quod alios itidem autores video facere, & in posterum facturos esse credo; idque ideo, quia imperiti rerum medicarum & Latina lingyæ, Germanis scriptis contenti esse solent, aut novis rebus & opinionibus nimis properè se addicunt. Si quis *Kircherum* de hac materia evolvit *I. c. sect. 3. c. 6.* inibi quidem verborum leporem, sed nullum ferme leporem veritatis atque experientiæ de dicto amuleto (vel ipsô fatente autore) venabitur. Hisce absolutis, brevi claudemus matriam amuletorum ex bufonibus & venenis compositorum; si vero hactenus adducta ratiocinia nostra de Zenechto non cuivis aridunt, materia difficultatem pensabit, & quod juxta tritum, in magnis voluisse sat sit. De Zenechto enim idem forte dici potest, quod de venenis: sic autem *Faber Lynceus in animal. nova Hispana Nards Antonii Recchi p. 782.* ut semel, inquit, simulque dicam, in tota arte medica vix quidquam magis controversiis implicitum, quam venenorū materiam existimo; cum nondum constet, quibus rebus etiam veneni vox propriè competit; adeo inter se digladiantur doctores atque ductores nostri &c. De eadem difficultate conqueritur etiam celeberrimus *Thom. Reinesius Epist. ad Nesteros Ep. 1. p. 1..*

Aggredimur posthac etiam memoranda mitiora atque tauriora in peste à multis laudata periammata, Cardiaca ita-

que & Bezoartica meritò præferuntur suspectis & venenatis, de quo videatur consentiens *Gockelius de peste* c. 19. p. 71. & alii plures. Non omittendus hoc loco nobis videtur benè in hanc rem scribens *Joh. Anton. Saracenus in commentar. de peste* c. 19. p. 17. Et. Consentaneum autem dicit esse, periamata, cardiaca, vel alexiteria collo subnexa pestis tempore cordi robur conferre, spiritus vitales excitare, & colligere: dum vires languidas sarciant, & vitæ illud principium ad venenatæ materiæ expulsionem excitent, & opem ferant non mediocrem. Consentit cum his adductis *Petr. Rommelius im Bericht von der Pest* p. 92. & plures alii. In loco eodem citato etiam composita quædam ex mirioribus ejusmodi medicamentis pestifuga consignata prostant. Despirituosorum ac fœtidorum laude & operandi ratione videatur *Horstius* l. 2. p. 555. Plura de fætore & fætidis etiam nos aliquando peculiari dissertatione depromemus. *Platerus de febr.* p. m. 223. ait: Saphyrus, Hyacinthus, Smaragdus, Unicornu & Ebur collo gestata, ut nudum pectus attingant, in peste præstare putantur; sicuti etiam pentaphylli, & dictamni radices; Betonica item cum radice, si manibus gestetur. De vegetabilibus his confer etiam *Bartholinus in cista medica* p. 230. Betonica radicem gestatam cor ab omni veneni genere sartum tectumque tueri, literis prodit etiam *Saracenus de peste* c. 7. p. 229. Loci hujus ductu commentatur non nihil de radice dicta crebro laudatus *Helvignus l. a. p. 140.* Porro Lysimachia altera, eaque lutea *Ruello teste lib. 3. c. 78.* paulo supra bubonem alligata (forsitan, quia multa pollet adstringendi vi) deorsum pestilens virus depellit, & ad subditas partes exprimit, inibiq; id tandem collectu sursum regredi, vel partes principes repetere hoc nō patitur, unde pestifuga vulgo appellatur. Aster Atticus etiam non tritus modo, & impositus sed & inguini ipsi adalligatus, earum sedium inflammationibus non mediocri est auxilo: qua de causa βεβωνία nomen quoque obtinuit ante & nunc, etiam hodie retinebit; haec tenus adducta annotavit *Saracenus l. a. p. 241.* A bubonibus itē nusquam corripi eum, qui hyoscyamum secum habeat, ex *Menzaldo (de memor. cent. 3. Aph.*

26.) refert Joh. Jac. Weckerus de secretis l.s. c. 4. p. 201. & Schenckius in
obs. l. 6. p. 800. Sed de binis his postremis periaptis inter amuleta
bubonibus opposita etiam quæpiam continentur. Alii porrò
conyzam seu pulicariam gestatam contra pestem valere affe-
runt, memorante Saraceno l.a. c. 7. p. 240. Sic etiam Helvigiūs l.a.
p. 140. radicem chelidoniz majoris in novilunio vel plenilunio
collectam colloque appensam à Minderero & Paracelso laudari
scribit; de quo itidem Eberh. Goclelius de peste p. 72. Addit ibi quo-
que autor quod periapton illud fœminis summè profit. De
peculiari ejusdem radicis interni usus laude pro curanda pe-
ste, & quod ideo radix illa quasi cœlidonia dicatur, legi mere-
tur Capp. Keglerus in Regiment wider die Pestis Lipsie edito 1566.
p. F.ii. Idem laudatus Helvigiūs l. a. p. 141 juxta locum non pro-
cul ab his adductum Saraceni, inquirit in conyzam, quale spe-
ciem ille amuleti loco commendet, & cœruleam (alioquin
contra puerorum fascinum à Sennerto, Rofincio aliisque pluri-
bus admissam) existere autumat. Helvigiūs iterum l. a. juxta
quorundam autorum ductum annulum ex branç Ursinæ ra-
dice, & quidem certò tempore ac modò collectæ, præparare
docet, quem Tenzelius in peste, Turnbenserus verò in melancho-
lia, tristitia &c. salubrem pronuntiet. Teste Rod. Gocleniū de
peste p. 70. salubriter quoque collo alligantur radices Petasitis
Angelicæ, Valerianæ, Ostrutii &c. Sunt autē modò dictæ radi-
ces, juxta instruptionem ibidem additam, leviter prius de-
radendæ, acetōque intingendæ. Similiter Angelicæ radicem,
tanquam aptum periaptum ad arcendam pestem, etiam pro-
nuntiat Schröderg Pharmac. l. 4. p. 16. Dehinc Uratislavenses Medici
in der infections-Ordnung edit. 1680. fol. part. 2. p. 9. docent à
quibusdam etiam amuleti loco commendari radicem cartha-
ni & lapathi acuti. Sic (ille, Ecclesiastici doctoris ferè, vel
oraculi domestici instar, in Germania à multis plebejis existi-
matus) Joh. Colerus in œconomia rural. & domest. part. 2. l. 3. c. 35.
p. 318. eandem forsitan radicem intelligit (licet radicem lap-
aciæ cornuti exprimat ille locus) quam cum radice plantagi-
nis & cichorii cuti nudæ appensam prodesse in peste ait. Autor
idem

idem ibidem quoque innuit, quod divites frustulum unicoru-
nu in ore abscondere vel detinere possint salubriter, atque id
nullum venenum in os penetrare vel ingredi permittere vult.
Ex Bald. Ronfes venatione medica p. 97. habemus hæc:

*Est animal, quod habet tantum unum in vertice cornu,
Cujus si quisquam resecans de tergore zonam
Gestet, percipiet pestis contagia nulla.*

Anne etere his etiam lubet, quæ citatus *Colerus* l. a. c. 17. confi-
denter asseverat, quod sani facile à muliere infecta iue pesti-
lenti affici possint, si hæc eos intrueatur; basilisci enim natu-
ram illam induere afferit. Imo si mulier ejusmodi lunam ad-
spiciat, & sani postea eandem oculis usurpent, similiter hos
pestem contrahere statuit dictus autor. Muniri autem con-
tra periculum istud metuendum vult autor eos, qui chelido-
niam collo appensam circumferant. Præterea lappæ, cartha-
mi, & plantaginis aquaticæ majoris radicem laudari ab aliis,
memorat etiam *Tob. Heinsius* im *Unterricht wegen der Pest*,
Fieber p. 19. Berolini edit. 1680. De iisdem, & colchici radicibus
itidem svasis loco amuletorum, agit *Burzer Unterricht* von der
anzieckenden Seuche und Pestilenz *ibidem* edit. *codem anno*. Sic
si sapphirus, & succini lucidi frustum periapti vice collo ap-
pendatur, posteaquam prius per septem planetarios pulsus
conflictum fuerit, tanquam zenexton verum in peste laudat
Helmontius de magnet. vuln. curat. §. 34. 35. ¶ 37. ¶ in tumul. pest.
p. 182. &c. Utrum vero numero frictionis insint scintillæ su-
perstitionis, judicent alii. *Helmontius* inter alia etiam de Sapphiro
memorat in loco priori citato, quod potentior redda-
tur, si saepius exsuxerit venenum. Quomodo Sapphirus vel
Hyacinthus eō modō adhibita operetur, vide sis opinionem
Marc. Marci philos. veter. restit. p. 494. Magni præterea quoque
estimanda foret Sapphirus, si carbunculi pestilentiales excide-
rent brevi, posteaquam (videlicet vicesies aut trigesies circi-
ter) gemma illa circa carbunculum fricandi actu ducta,
fuerit, velut docet *Joh. Hisk. Cardinacum von der Pestilenz* p. 84.
Statuit quoque ibidem autor, quod loco Sapphiri etiam cry-
stallus

Italus ad negotium dictum adhiberi possit, & ita quidem, ut solis radii per illam una ducantur circa carbunculum pestilentiem; in quibus dictis forrassis tamen difficultas quæpiam adhuc, minus jam attingenda latet. Porro *Schroderus in pharmacop. l.3. p.51. de succino ita:* alii, inquit, commendant illud pro amuleto in peste, si eo pulsus saepe fricentur. Magnopere etiam laudat succinum *Bernh. Croneburgius lib. de peste, Cnæffelius in appendice Miscellaneorum Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec 1. Anni 6.* Et 7. p.65. *Mauth. Zach. Pillingius de bituminis p.112. Job. Guiliel. Manguetta in der Pest-Ordnung c. 3. p. 92. Exc. Chriſt. Helvigitus l. a. p. 134.* Inseram his, quæ circa succinum aliave periapta pesti opposita monet Medicus insignis, beat *Com. Victor Schneiderus disputatione de peste Wittenb. 1690. habita c. 6. §. 16.* de amuletis, inquit, que magni apud multos extimantur, tribus verbis monemus. eorum alia, ut charaeterismi & scripturæ varii generis esse superstitionis, magica & illicita; alia, ut succinum album, & composita varia ex camphora, angelica, cornu cervi, sale Ammoniaco &c. collo appensa patum prodesse, aut faltem id agere, quod non noceant. Ut de gemmis adhuc non nihil præmissis addamus, *Muneris Eporistis Cratonian. p. 801.* mallem, eit, loco arsenici Hyacinthum magnum, Smaragdum aut Sapphirum circa cordis regionem gestare; cum Hyacintho præcipue magna vis à veteribus tribuatur. Gemmas has re- censitas laudibus etiam evexit *Plinius. De hyacinthi quoque laude, si collo suspendatur, aut digito gestetur, vid. Aeniuſ tetra. t. Seru. 2. c. 35. Frid. Hoffmannius clavis Schröderi p. 153.* item *Schroderus pharmacop. med. chym. l.3. p. 328. ac Ruem l. 2. de gemmis.* qui citatus autor ultimus, & quos jam recensebo, etiam superstitionis gemmæ dictæ usum frequentem alias in peste attingunt, ac vituperant: nimirum *Hieron. Kromayerus comment. ad Apocal. p. 517. Alstedius Theol. natur. p. 384. Et Lilius im 2. himml. Jerusalem p. 40. Sc. Quoad licitum usum, laudat quoque Hyacinthum Marandu, Smaragdum Avicennas, Saphirum Cardanu, Topasi- um Serapion. Mirandum etiam foret hoc negotium, quod refert Laur. Scholizium Aphorismor. medicinal. scil. 1. Apb. 697. p. 286.*

Smaragdus, inquit, in febribus pestilentibus, si non potest vincere morbum, frangitur. De modo enumeratis gemmis, quibus placet evolvant etiam *Gruelingum von der Pest* p. 23. *Goeckelinum de peste* c. 19. p. 72. & *cundem de venenis* p. 30. item *Quercetanum*. Gemmas easdem memoratas, ut & *Carbunculum*, *Adamantem*, *Achatem*, *Rubinum*, & *Jaspidis speciem*, *Turchinam* di. Etiam, à venenis corpus sartum tectum tueri, tradit ex autoribus itidem *Saracenu* l. a. p. 210. &c. Idem autor ibidem p. 250. *Corallii rubri efficaciam simili modō proficuam in peste expli- cat*. Non dissimilat item *corallia* in peste, (quia eadem alba à mulierculis gestata subinde observavit facta,) laudatus *Helvi- gius* l. a. p. 138. *Jaspidem collo appensum ab aere immundo & pestilenti gestantem immunem reddere*, ex aliorum relatione refert *Bald.* *Ronseus Epist. med.* 22. p. 65. De gemmarum dictarum & aliarum potestate, contra venena & pestem deprædicata, trahi potest huc etiam *Bartholinus de lap. Nephrit.* c. 10. p. 23. §. 3. uti & allegati autores in *Diemerbracki tr. de peste* p. 177. Recenset quoque gemmas ejusmodi *Mars. Fiximus de vita caelit.* compar. l. 3. c. 12. p. 215. arbitratur insimul autor, quod illæ, atque *unicornu* & *lapis bezoar* ideo à venenis & peste tueantur, quia carnem tangunt, & calefacta hinc virtutem suam promant, nimis vim cœlestem spiritibus inferendo; vim autem illam à spiritu mundi per radios stellarum singulariter proficiunt, iisque rebus infundi statuit autor. De *unicornu* v. *venenis propellendis apto*, inter *venenorum amuleta* paulò inferius agemus; illud non raro enim in peste commendant autores, veluti de *fossili eodem commodo magis ad amuletum pestifugum*, propter suam sicciam & attractivam facultatem, videri potest iterum *Helvigi* l. c. p. 129. Reliquum *unicornu* in peste, quale amuletum autores velint, cum sententia id approbante *Helvigi* videatur in ipsius l. a. p. 136. &c. Trahimus huc non immerito etiam locum sequentem ex *Ol. Borrichii Hermetis sapientia* p. 322. de topazio, inquit, apud Ambrosum *Michael Mercatus* narrat, temporibus Gregorii XI. Pontif. Max. fuisse Medicum Romæ, qui peste correptos solō tactu topazii curabat. Porro nec hac iata-

intacta finam, si forte major efficacia ex gemmis, partibus certis decenter applicatis, expectanda sit: Monet quippe *Rodolphus Goclenius de peste* p. 70. &c. ut hyacinthum gestent collo, adamantem sinistro brachio, sapphirum digito annulari, smaragdum vel hyacinthum indice, turcosiam & rubinū ariulari vel auriculari seu minimō &c. Varios etiam autores in peste aliisque morbis amuletorum loco gemmas laudantes configuat *Christ. Helvius l. c. p. 123.* Quale verò amuletum vel pestifugum medicamentum existere quidam velint lapidem Bezoar, ex allegatis quibusdam colligere licebit apud citatum *Helvium p. 157.* ibidem etiam autor de margaritis agit, quale in peste praebant amuletum. Dictus lapis bezoarticus, ut alias contra pestē, ita etiā cōtra alia venena, à quibusdam laudatur; de quo inter amuleta venenis resistentia, subsequentia à nobis adducenda, plura continebūt. Inter alios vero istum lapidem etiam *Joh. Anton. Saracenus de peste c. 7. p. 217.* ex cervice supensum, vel ita alligatum, ut nudam carnem sinistri lateris contingat, præsidium adversus venena censem. Sed gemmis hujusmodi recensitis, & lapidi bezoar paucam, vel nullam alexipharmacam vim in peste commendabilem, tam quoad internum, quam etiam externum usum, & quidem autorum quorundam ductu, tribuit *Joh. Lazar. Gutierrez in febrilog. tom. 1. cursus. lect. 10. p. 229.* Parum quoque efficaciz iisdem & aliis amuletis, atq; inter hęc lapidi quoque bezoar tribuit (etiamsi quis sacco cuiquam eō replete immittatur) *Joh. Guilielm. Managetta in der Pest-Ordnung à Sorbaito edit. cap. 8. p. 97.* Imō omnis penè vis amuletis ibi derogatur, & potius internis medicamentis ritè præparatis tribuitur. Vim tamen aliqualem à siccitate gemmarum dependentem admittit citatus *Gutierrez*, qui simul in loco dicto ideo legi meretur; utpote qui illic una refutat eos, quidivinam, & absurdum efficaciam gemmis tribuunt. Dehinc *Petrus Monarius in Cratonis Consil. & Epist. l. 2. f. 408.* à Chirurgo Viennensi se didicisse fatetur, quod multi sint usi, locis amuleti, radice plantaginis majoris cum admixto pulvere lavendulæ, quam collo appenderint, non sine laudabili effectu.

De eadem radice, in sacculo cordis regioni adaptata, & commenda-
data in peste, agit etiam *Jonstonus Tharmatograph. n. 1. class. c. 34.*
De encomio dictæ radicis quoque legenda quæpiam prostant
in *Helvigi l.c. p. 142.* *Petr. Rommelii Bericht von der Pestilenz.*
p. 92. *Camerarii Sylleg. mem. cent. 3. part. 34.* in *Tinei consil. de peste.*
im *Weymarischen Arzney-Buchelib. 2. part. 2. p. m. iii.* Plura te-
stimonia de eadem radice paulò inferius quoq; recensebimq;
Confer etiam de eadem radice *Andr. Schillingi Loimographiam*
tripartitam p. 212. quo in loco autor quoque memorat laudari
ab aliis notam melis pelle, & gemmas gestatas paulò ante
à nobis dictas. *Autor des kurzen Berichts* / wie sich in *Ster-
bens-Läufften zu præseryiren An. 1628. edn. Augspurg 120.* præ-
fert etiam venenatis alijs commendatis dictam pelle, & ra-
dicem illam non longe antè commendatam, uti & ostrutii,
bardanæ, chelidonii, valerianæ & gentianæ; gemmas item
aliquot, & unicornu frustulum. Porro Rutam appensam, sed
certò tempore prius collectam, in peste prodesse dicit *Hybnerus*
myster. sigill. p. 67. Autor citatus *l. 4. p. 132.* docet item ex satur-
ninis, martialibus, & solarib⁹ herbis sumere plantam unicam,
atque componere amuletum contra pestem proficuum; de-
modo v. ritè applicandi ac præparandi istud, consulatur locus
dictus. Vereor autem insimul, ne dicto illi amuleto supersti-
tiosi quid intersit. Sic porro etiam aliis placet recipere inter
periapta pesti opposita radicem solisequii, seu cichorii, lappæ
cornutæ, & levisticæ. De duabus his prioribus, & radicetra-
xici in taleolos secta, colloque appensa, sine superstitione
collectione, inter alios vide *Baltb. Summern im Unterricht*
von der Pestilenz Wittenberg 1597. Deinceps *Schroderus* (*in pharm.*
l. 4. p. 41.) contagiosō aère in conclavibus cepam suspensum,
contagium attrahere dicit quosdā velle. Sunt etiam alii, præ-
ter allegatos à nobis paulò ante, qui pellē taxi pilosam volunt
collo gestari tempore pestis, contestante illud *Tineo l.c. & Capp.*
Jugello im Maulwurffs-Sange p. 56. Mox sequentia jam pe-
titia sunt ex *Gockeln l.c. p. 71. &c.* dum inquit: in peste lingua
serpentis, lunā plenā, ex vivo isto defumta & gelfata, summe
proda-

prodest. Spatiō mensis alia succrescit serpenti, quod testatur Hartmannus *disp. chym med. 10. de peste agente* f. 88. Verum admodum credulos vel simplices homines asserto illi fidem imperit, non male monet *Exc. Christ. Helvigiūs consil. med. de peste* p. 127. Arbitratur etiam laudatus autor *I. c.* quod loco lingvarum, illarum glossoperitae sint intelligenda, de quarum origine minerali, & usu amuleti instar in peste commendato, plura etiam occurunt *ibidem*. Porro *Gockelius* proficia pronuntiat cor bufonum ex vivo desumtum, similiter cor ranarum, exuvium serpentis gestatum, pellem leonis & felis collo appensam, cor item upupæ, lupi, talpæ, taxi, in plenilunio si excerptantur & collo appendantur. Hactenq; citatus *Gockelius*. De trib⁹ illis cordibus prioribus memoratis, iisque cum lingua serpentis laudatis contra infectionem, à mulieribus menstruatis in primis metuendam, agit etiam *Mart. Forsterius in Antidoto Löimo - polem. p. m. 169.* Paulo autē citatus *Exc. Helvigiūs* l. a. p. 137. ex *Gockelio* aliisque autoribus de exuviis serpentum, pelle melis, leonis & felis, in peste loco amuleti laudatis agens, eadem partim experientia committit, partim suspecta censet propter pelli- ceam suam (ob contagium pestilens prompte suscipiendum) commodam constitutionem, quam fomitis loco communī aliorum sententia suspectam censet. Si quis tandem boni quid credit vel experiatur mitioribus ejusmodi periaptis inesse, illi licebit citius hęc adhibere, quam venenata. Docet verò inter alia *Paracelsus de pestil. trah.* i. quod prater bufonem etiam rana, tinca, angvilla, murena, passer, gallus, pavo, cornix, & ceryus pestiferum venenum ex homine extrahant & eliciant. Subsumit vero de his, & aliis similibus dictus *Paracelsus* ita: quæ enim conditio ac natura digestionis in animali est, quod venena digerit in materiam non venenatam: per eandem naturam eandem quoque materiam idem animal, seu vivum, seu mortuum sit, per integrum hominis cutem exsurgit & extrahit. Videtis enim, pergit ille, merulam, araneas & venenosos vermes digerere, velut & gallinam gallumque, & in aquis lucium, & ciconiam cum aliis animalibus pluribus:

Et cur hæc vobis non exemplo & documento sunt, quod hæc animalia conceptum venenum ab homine prolecent, & extrahant? Docet quoque autor eodem in loco, quomodo pro diversitate pestis (dum scilicet hanc quadruplicem esse, & elementis quatuor illam respondere statuit) diversa recensita, bruta pro curatione pestis adhiberi debeant. Sed vereor, paucos assensum præbere ipsius conclusioni ita habenti: nam hæc omnia conferre, usus & experientia dicitat. Ulterius, quod inter pestis alexiteria commendetur etiam lapis ex aspidis capite prodiens, sive illum suspensus aspis evanuerit, sive etiam ē dissecto capite sit erutus. Sic quod *Picus* etiam ætate sua venenatæ illius bestiolæ linguâ usus sit, legimus apud *Saracenum de peste* cap. 7. p. 219. Quid v. de lapillo modo dicto sentiat *Exc. Helvius*, l. a. p. 127. legi poterit. Non minorem vim contra exitialem pestem inesse lapillis aranearum & bufonum, accipimus à *Crolio Basilica chym.* p. m. 293. Lapillos hos duos, licet exigui sint, admirandum tamen pestis avertendæ remedium pronuntiat *Herm. Follimus Amuleto Antonianum* p. 205. Lapidem aranearum, sine dubio etiam, uti aranearum nuci avellanæ inclusam contra pestem militare arbitratur *Cunn. Dietericus Antiquit. Bibl.* f. 423. ubi autor plura de hoc Arachnité, casu aliquando observato, tradit. Majoris quoque efficaciz creduntur esse lapilli dieti, si mediante linteis, in quo primum menstruum virginis est exceptum, adpendantur. *Saracenus* l.c. mentionem etiam facit lapidis bufonii, vulgo crapaudina dicti, eumque perperam nonnullos cum chelonite confundere dicit; addit item autor, quod hic lapis solum in annosioribus bufonibus reperiatur, qui dudum in arundinibus rubetisve, inter sentes & vepres delituerint, & lapidem inde contraxerint vel asciyerint, terram hinc inde circumlambentes. Modo non, ejusmodi lapis subinde in bufonibus reperiendus, ab iisdem cum terra sit prius deglutitus: veluti de galorum, & hirundinum lapillis etiam suspicionem nostram similem in præcedentibus & subsequentibus aperimus. De dicto vero bufonum lapide in peste ac mortu venenato dilaudato

videatur etiam *Guil. Fabricius Hildanus in operum Epist. 96. f. 1321.*
 Commendatur itidem bufonius lapis quispiam dictus, quinque libras ac tres uncias penè aquans, uti pro variis aliis effe-
 ctibus ita etiam pro veneno, ex corde, ex carbunculis & anthracibus pestilentibus extrahendo, quod ex *Crusii Annalib.*
Suevic. tradit. Job. Adam. Weberus part. 1. der Unterredungs-Kunst
p. 430. Plura in hanc rem inferius inter venenorum amuleta sequentur. Porrò viperæ ossa omnia, si ad collum in purpurea sindone colligata deferantur, ab omni venenato affectu pariter deferentem defendunt, & à peste liberant, velut memorat *Abbatius de vesper. nat. c. 21. p. 58. & 90.* Indos quoque se credere immunes ab aëris marini infectione & pestilentia, si gestent brachio armillam, factam ex albis setis in cauda elephanti (non nunquam internigras illic frequentiores) reperiendis, ostendit *Franc. Redi experimentis natural. p. 115. &c.* Non minus commendantur pestis tempore ossa cordis cervi circa cordis regionem appensa ab allegatis apud *Joh. Georg. Agricola de cervo cap. 7. p. 154. & 158.* De camphoræ usu externo in peste de- prædicato ex *Klosteraths medalla distill. videatur Mæbius de camphora p. 55.* Camphoram etiam, uti & araneum cruce notatum, & avellane nuci inclusum, item frustum ligni fraxinei, atque consiliginem *Plini pro amuletis pestem fugantibus communicat Staricus im Helden-Schate part. 6. p. 130. &c.* Eadem extant, ex Staricio forte petita (quem sequens sibi pro fonte alias familiarem habet) in *Mart. Schmuck's occult. magic. magnet. morbus curar. p. 39. &c.* Illic etiam autor hoc experimentum adhuc annexit, quod consiliginis radix-extrinsecus amuletum; in corpus vero assunta venenum sit.

Tradunt alii præterea autores bulbum colchici venatis morbis & pesti mederi, si instar amuleti collo adaptetur, de quo das *Medizinische Bedencken wegen der Seuchen vor dem impress. Ann. 1680. p. 17.* De radice illa vero in aquino- Etio autamnali colligenda, allegata quæpiam habet *Helvigno L.c. p. 138.* Eandem radicem Dresdæ anno 1680. ob multivagam & multivoram pestem multi collo appendisse dicuntur. Relatum, vel injunctum quoque accepi, quod si primâ locâ gestata

radix madorem contrahat, alia in illius locum recipienda sit. Sed de peculiari comperta efficacia illius nondum certi quid accepi; admodum etiam dubito firmi quid auditum iri. Easdem radices Pragae atque Viennæ, non longe ab hinc præteritis annis, pro peste avertanda sibi appendisse homines, testatur *Joh. Christian. Mackus im Medicinalischen Bericht wegen der Pestilenz. Sendy impress. Schneberge 1680. c. 3. memb. 1.* Laudari etiam hanc radicem ait *Andr. im medicinischen memorial p. 12.* quod prodit *Rudolphopolis 1680.* Commendatam itidem sibi fuisse radicem istam loco certissimi amuleti dicit *Ecc. Aug. Quirini. Rivinus de peste Lipsiensi p. 63.* sed pro confidentia tandem facere arbitratur. Recordor hanc radicem amuleti loco ante annos aliquot (ubi pestis Dresdam occupabat, illiusq[ue] metus partim perterrebat Misniam ac Thuringiam, aut ipsamet perpetrabat) à Pharmacopœo quopiam eum in finem Philologo atque Theologo cuiquam non vulgari in Thuringia, nec sine encomio amplio datam fuisse; Verum ille à domesticis suis decumbentibus febrim malignam facile colligens, solus inter istos, subito morti parere fuit coactus. Parum efficaciz quoque dictæ radici, tanquam infallibili alias amuleto in peste commendato, tribuit *Joh. Gulielm Monagetta in der Pest. Ordnung c. 8. p. 96.*

Non majori in æstimo est penes eundem autorem, millefolium flore albō præditum, & in Austria pro pestilenti aëre corrigendo laudatum, ac ante fenestras ab iisdem suspensum. Parvi quoque pendit autor ibidem p. 97. allium, & cepas in conclavis alto loco suspensas; videlicet quod venenum æquè, ac hircus (propter similitudinem vel mutuum respectum) venenosæ factores assumere vel sugere quasi debent. Cæterum recordor in Thuringia, & Misnia à multis hominibus præcedentibus annis corollas ex millefolio factas, & in ædibus pro peste arcenda suspensas fuisse; in locis vero illis, quæ pestis non invasit experientia de ejus successu laudabilis muta est. Utrum auxilium contulerit istud amuletum locis aliis peste contaminatis ignoro, imò ambigo. Interim istud ut superfluum, minus noxiū, neque superstitionis tandem, non

nion est rejiciendum. Gverner. *Roflincius in meth. medic. special. commentator. l. ii. sect. i. c. 4. p. 87.* à vulgo corollas illas januarum postibus & ædium laquearibus appendi solere scribit. De hujusmodi periaptis aliquot recensitis videri quoque potest *Sennertus de Febr. p. 441.* Præterea non parum utilis censetur radix filicis ē terra eruta, in cuius confinia ad passus unius amplitudinem vel spatium, nulla similis alia radix reperiatur, de quo das Weymarische Arzney-Buch lib. 2. part. 2. p. m. iii. Modò non circumstantia illa suspicionem superstitionis suggerat.

Dehinc inter composita occurrit sequens apud *Gvili. Rondeletium in consil. 17. p. m. 87.* Recipientur Rosarum rubr. cortic. citri, siccii coriandri, santalorum omn. ana uncia una, cyperi, usnæ in furno siccata, ana uncia una, styracis calamitæ drachmæ sex, mosci scrupulus unus, gummi Tragac. infusi in aqua rosarum q.s. f. sphærales globuli, quos gestari jubet tempore pestis. *Roflincii* periaptum fuisse sequens dicitur: Recipe spec. cordial. temperat. drachmas tres, Theriacæ electæ drachmam unam, olei cinnam. citri, ana guttas sex, fiat massa balsamica. Ad normam ejusmodi apotropæi ex ante dictis simplicibus, aliisque congruis rebus, innumeræ formulæ compositæ confieri possent, si quis desideriō harum teneretur. Tuttò etiam hæc composita, renovanda tamen subinde, in usum vocari possunt, si non maculâ superstitionis, vel veneni ingredientis laborant. Sublevant nos recensione prolixâ ejusmodi formularum alii autores non pauci, qui largâ manu offerunt cuivis illas desiderati: Velut ideo evolvi quoq; possunt *Haferg Herc. medic. p. m. 103. Et 104. Gockelius de venenis p. 29. Et de peste idem p. 72. 73. Et 95. Sennertus de febrib. p. 458. Grulingus floril. chym. p. 476. Ludov. Hornink im Würg-Engel qu. 197. p. 276.* Ex superius recensitis rebus utilibus constant etiam Mithridatum Olympicum, Theriaca celestis, & suffus æthereum *Schenemanni apud Paracelsus de morb. mercurial. contagiosis c. 5. p. 42.* Verum hæc modò dicta medicamenta præsupponere non nulla, de quibus dubitandum adhuc sit, an dentur vel facile comparari possint, statuit *Helvigna loco sepius citato p. 147.* Consultatur etiam si volupe

est *Zwelfferus* & plures alii, dispensatoria vel medicamentorum formulas tradentes, quæ sit saccularum cordialium, pomorum ambræ, pastarum odoratarum & antiloimicorum aliorum medicamentorum materia approbanda vel toleranda. *Diemer-bræckius de peste* p. 176. &c. ex aliis autoribus hujusmodi formulas attingens & tradens, taxat in iisdem siveolentiam ex fragrantibus ac bene olentibus ingredientibus, quam minus proficuum tempore pestis se observasse dicit. Verum hujusmodi formulæ potius ad poma ambræ, epithemata, sacculos cordiales & similia fragrantium atque confortantium medicamenta, quam pendacula referenda videntur. Videatur etiam de hac re *Gregor. Horstius in operum tom. 2. l. 7. obs. 28. p. 340.*

Non erimus posthac prolixæ in recensione superstitionum amuletorum, ad quæ impii & simplices in peste non ratiō confugiunt. Miramur proinde non nullos autores orthodoxæ religioni addictos, qui inter pestem fugantia periaptæ etiam superstitionis admittunt, & commendant; idque tanquam Medicos se facere ajunt, quibus non adeo Theologica curæ aut cordi esse debeant. Verum Medicus quivis etiam Christianè philosophori, nec bona in medicina attendere, debet, ut mala inde conscientiæ, saluti æternæ, sacræque scripturæ inferantur, de quo monito inter alia loca vid. *ad Romanos. 3. v. 8.* Ideoque Christianos ægrotantes pariter ac medentes dedecet omnis superstitionum moliminum & suspectarum curationum supplex. Cæterum infinitorum aliorum autorum loco unicum illud de dicta materia producem⁹ jam effatum *Paul. Zachi e quaest. med. legal. l. 8. tit. quaest. 3. remedii;* inquit, superstitionis neque Medicus sine mortali culpa præscribere aut consulere, neque alius quisquam, neque admittere infirmus potest. Mentionem autem quorundam superstitionum pestifugorum facit *Zwinglius theatr. vit. human. f. 369.* Rejicit insimul autor sequens illa merito, & istud præcipue (apud *Mars. Eicinum in Epid. anditot. c. 7.*) quod ex haematite paratur, & figurâ hominis ac serpentis notatur, juxta sceleratos quosdam doctores, de quo *Theodorius Tabernemontanus in der Arzney-*

ney = und Haussapothecken p. 39. & hoc periapton quidem ipsi inter alia ideo sordet, quia originem apud Persas traxit. Idem serè de eodem sentit *Saracenus de peste* p. 214. Similiter carmina, & alias ejusmodi magicas ac Diabolicas artes non nunquam à superstitionis & impiis usurpatas pro peste profliganda, ad inferorum domicilia ablegandas merito censet *Diemer-brackius* *I. a. lib. 2. c. 2. p. 109.* Deversu illo noto contra pestilentiam à quibusdam gestato :

An anis apta ferit mortem, que ledere querit?

*Fel: Malleolus malleolo maleficiorum, Delrio l. 3. p. 46. Serarius in Jof. c. 4. qv. Indignantes quoque horum mentionem faciunt Ernest. Stockmannus in *Hodegetico pestilent.* qv. 48. p. 298. Martinus Hammer in *Dei sagitta pestilenta in der 6. Predigt* p. 113. Martinus Fabricius paradoxo *Loimode* p. 120. Sc. Magagenta l. c. Joan. Ammianus im gründlichen Berichte von der Pest p. iii. De carbonis sancti Johannis viribus à quibusdam dilaudatis, vide quid sentiat Ludov. Hornigk l. c. qv. 359. p. 678. De carbonibus sub artemisia radicibus in vigilia S. Johannis Baptista quæsitum, quod ii illos, qui deferant eos, à peste, carbunculo, fulgure, quartana, aliisque febribus pluribus, uti & incendiis, epilepsia &c. ruerantur juxta quorundam sententiam; quod juxta aliorum mentem vero ii stultorum lapides dicantur, nulliusque valoris reputentur, constat ex laudati *Helvigii* l.c. p. 139. Supersticio autem non exsulat à dicto hoc amuleto. De ejusdem farinæ periaptis superstitionis, quæ alias pestis tempore Pontificiis in usu sunt, scilicet de reliquiis sanctorum, Agno Dei, Evangelio Johannis, Psalmis Davidicis, characteribus & similibus aliis, quæ etiam collo volunt affigi atq; gestari, agit inter alios plures *Delrio disquisit. mag. l. i. c. 4.* Male vero sentit de ejusmodi pontificiorum artificiis *Helmontius tumul. pestis.* Talismodes, videlicet imagines, reliquias sanctorum, schedas benedictas, & similia de collo pendula inefficacia deprehendens (cum non multò post moriturus esset violentiā pestis) *Jesuita Pater de Bruyn* dicitus, cum indignatione ista irridens dixit: o inania fulcra, in quibus confisus sum! quid jam mihi prodestis &c.*

Annotata verò hæc reperies in *Diemerbræckii l.c. lib. 4. hist. 77. p. 329.* Saniores autē inter Pontificios doctores illicita ejusmodi neutiquam amplectuntur; sed potius rejiciunt. Potuisse-
mus circa paulò ante proposita mitiora, & alexipharmacæ non
nulla excurrere in eorundem operationem, nisi præter spem
incrementa sumisset nostrum scrutinium; aliam itaque occa-
sionem pro eorum consideratione nobis pollicemur. Cui
volupe interim est, elegantem disquisitionem de pharmacis.
videat apud *Zwelferum pharm. Reg. p. 142. Sc. Claudinum de in-
gressu ad infirmos lib. 2. c. 22. p. 274. Sc. & alios plures.*

Restant à nobis memoranda adhuc quædam autorum,
testimonia vel judicia de amuletis pestis tempore licitis alias:
& usitatis, magnique æstimatis à non paucis: *Palmarius de
morb. contagioſ. l. 1. c. 7. p. 30.* statuit nullum pestilentis febris satis:
efficax amuletum hactenus deprehensum esse. Non procul:
ab hujus sententia recedit *Kozakus de ſale p. 311.* inquiens: solus
Deus per angelos moderatur pestis motum, & quidem ita, ut
non fortuitō casu inficiantur infecti, vel moriantur morien-
tes, vel à contagionis labo immunes ferventur, alicujus extrin-
feci remedi vel amuleti adminiculō; sed solius Dei providen-
tiâ & curâ; Conferatur etiam *ibidem p. 311.* De difficulti pestis cu-
ratione, & non nisi à Dei clementia atque benedictione dé-
pendente, benè etiam differit *Martinus Fabricius paradoxo loimo-
de.* Conspirant cum sententia illa verba *Cratonis* allegata apud
*Capp. Hoffmannum post officinal. medicamenta in Paralipomenis c. 80.
p. 545.* Atque ibi inter alia de gemmarum interno atque exter-
no usū, alias in peste adeò decantato; agens tandem concludit:
ita: Ex libro de peste inquit, anni 1585. Norib. (addo in peste,
proxima Noribergensi) peste mortui sunt sex medici. Putas-
tu prætermisſe illos aliquid in tutela proprii corporis? ha-
ctenus laudatus autor. Merentur quoque tandem hoc trahi
verba *Nathan Hodges Loimologia p. 239.* invehitur autem illic
autor in primis in zenechita pestis tempore commendata, atq;
ideo in hæc prorumpit: Proh! ait, dementiam, in tanta cala-
mitate, inanibus & fictitiis, si non funestis inniti sustentaculis;

hæc.

Murbodes, Ans. Bootio l. 2. c. 253. Musæo Calceolaris sect. 3. aliisque pluribus addiscimus. Philtrum fortius comparandi amoris verò est aurum, pulchritudo, albedo vel nitor corporis, & insignes animi dotes: hæc sunt, quæ citius magnetis albi, aliusve superant virtutem ejusmodi omnem: veluti etiā hunc in modum loquitur P. Faber panchym. l. 4. p. 532. & 533. Nolumus insimul sequentia reticere de magnete, cum peculiariter veritatem illius, aliarumque gemmarum efficaciam non inanem adstruere allaboret Porta magia nat. l. 2. c. 21. Albertus Magn. l. 2. c. 12. aliq. plures: statuunt autē, quod magnes dormientis uxoris pulvinari suppositus eandem excitet, ut amplectetur svaviter maritum, amorisque indicia edat, si scilicet sit casta & proba; fin verò minus talis existat, illa effugiat è lecto & camera, tanquam violentiā quapiam abacta. Paulò superiùs inter amuletā concordiam procurantia similiter mentionem fecimus magnetis. Præterea de eodem lapide hæc leguntur apud Casp. Barthium comment. ad Clandianum p. 999. candidus inquit magnes etiam invenitur, sed raro, quem propterea magicis, amatoriisque viribus donant circulatores. De omni magnetete talia Orpheus canit, & Gallis hodie inde amantis vocabulum retinet. Sed alio in loco nostri scrutinii tropicum etiam magnetem ab autoribus quibusdam commendatum opinamus pro ejusmodi effectu facere. De auri verò paulò ante attacko usū, vires gemmarum in amore conciliando superante, & cum philtro certante, id inter alia clucessit ex Tibulli l. 1. El. 1.

Donis vincitur omnis amans!

Dicto huic geminum videtur illud Græcum: *κευτὸς ἔρωτες dei πατέρων*, aurum medetur amori, vel remedium est amoris. Sed de philtris paulò ante memoratis, & adhuc aliis minus indicatis, uti & eorundem ventilatione agit Casp. Reies camp. Elys. qm. 29. §. 12. &c. Adhæc ex Cornelio Agrippa refert Job. Jac. Wickerus de secretis lib. 4. c. 1. p. 88. quod annuli aliquandiu in nido passerum, sive hirundinaum positi, postea ad amorem vel benevolentiam usurpentur. Idem Wickerus l. c. pag. 99. ex M. Zaldo

M^raldo memorat, quod *Orpheus* in libello de lapidibus jubeat sponsum cervinum cornu gestare, sic enim perpetuam ei cum sponsa futuram concordiam polliceatur. Ex eodem *Orpheo* idem hoc indicat *Mich. Bapstius* in *wunderbarlichen Leiband Wund-Argney-Buche* part. 1. pag. 45. Sed iterū vereor, ne cornu cervi hoc à sposo gestatum tropicam significationem involvat, & veneris organa mascula denotet! minusque languentia. Non obscure forsitan physica illa fabula, nota de monocerote, ductu dictorum dilucidari posset, quod animal illud ferox in sinu virginis mīci⁹ reddi ac requiescere dicatur, qui verò cupid facile ista capiet, aut interpretabitur. Idem etiam *Bapstius* l. c. ex *Miraldo* refert, quod cor coturnicis discordia non patiatur persistere inter conjuges. Idem hoc ex eodem recenset pariter *Weckerus* l. a. c. 7 p. 255. sed injungit illic simul ut cor masculinæ coturnicis à viro, & feminæ à femina gestetur. Indicatur etiam ibidem, quod si cor turturis gestetur à quopiam, non capiatur illecebrō appetitu rerum venerearum; alius verò, & penè contrarius effectus ex loco *Eryteri* paulò ante allegato innotescit. Ex *Alexio* quoque citat *Weckerus* l. a. lib. 4. c. 1. p. 108. quod si vir secum portaverit cor cornicis masculi, & mulier cor ejusdem feminæ benè inter se convenient semper. *Miraldus* etiam tradit ex *Alberti* fabulosis narrationibus, quod omnes eum diligent, qui cor hirundinis secum habeat. Sic & linguam hirundinis exsiccatam & sub lingua detentam, exosculatis philtrum esse, refert ex aliis *Rattray in theatro sympathetico*. p. 19. *Chelidonium rufum*, erutum ex hirundine amabilem idoneumque reddere ex *Dioscoride* memorat *Mars*. *Ficinus de vit. cœlins comparanda* l. 3. c. 15. p. 240. Paulò superius añuli, philtri loco commendati, fecimus mentionem, atque ejusmodi similes magici sine dubio reperiuntur plures: Sic de annulo isto, quo Carolus Magnus Imperator dicitur mirificè ad amorem esse concitatus à muliercula quapiam, prolixè agit *Kirchmannus de annulis* p. 157. De quo etiam *Petrarcha* citatus apud *Kornmannum de mirac. mort.* p. 2. c. 14. Sed de ejusmodi philtris hoc in loco majorem prolixitatem declinamus

namus, cum forte commodior differendi occasio alia nobis in posterum proferet. Miramur interim non immerito esse. Etum herba Flabiæ, in Insulæ Zethir monte Arcadio reperiendæ, ex qua planta excisa dicitur liquor emanare, qui sanguinem tepesciat, & eō modō si quispiam tempore affectus contingat aliquem, occultâ quadam ratione hic in illius amorem trahatur; ubi verò refrixerit succ⁹ iste, eoque quisquam contingatur, amoris refrigerationem benevolentięque avertisc⁹ inducat; de quo non dubiam fidem allegat *Joh. Sculetus plantar. cultur. oratione exulta p. 36.* De pluribus hujusmodi amuletis vel sigillis, nec incantationis immunibus vid. *Cass. Bravo diff. apologet. p. m. 232.*

Philtra infringentia.

CONTRA philtra verò radicem leontopodii, amuleti ratione Calligatam, prodesse docet *Dioscorides l. 4. c. 131.* qui in capite præcedenti 130. etiam de phytevmate videatur. Exiguam autem fidem his impertit *Sanctorius de error. vitand. l. 8. c. 11. f. 161. &c.* Sic contra philtra à fascino ex *Alexio memorat Weckerus l. c. 1. 4. c. 1. p. 108.* quod si in calatum, vel avellanam vacuam immittatur argentum vivum, obturando illam cerā, & si ponatur sub pulvinari seu cervicali maleficiorum, vel etiam ponatur sub limine ostii, per quod in domum vel cameram introitus paratur, solvatur maleficium. Porro ex *Joh. Bap. Porta Weckerus l. a. p. 109.* jubet ut secum portent de collo pendulos lapides, scilicet carbunculum, hyacinthum, & saphirum contra fascinum amoris; alyssum etiam in domo suspensum eum in finem commendat, uti & rhamnum ac phu. Opiferum etiam putat amuletum *Dioscorides hyssopum & lilium.* Alii annulum quoque volunt ex ferro ungula onagri vel afini domestici factum idem illud præstare. Sic etiam satyrion, quæ radix orchis fœmina quoque dicitur, annumeratur haec tenus dictis. Rutam quoque simili dote præditam esse, perhibet *Aristoteles.* Non male forsitan hoc trahemus verba ex *Jos. Laurentii Polymathie l. 1. diff. 14. f. 34.* in maleficiis amatoriis inquit

faurus virens in ignem conjici solebat, ut quæ maximos crepitus edat, tanquam amantium querimonias repræsentans.

Daphnis me malus urit, ego hanc in daphnide laurum.
unde proverbium, clamosior lauru. Item Ovidius in Transformationum libris.

Postibus Augustis eadem fidissima custos.

Ante fores stabis mediamque tuebere quercum.

Plura alia in hanc rem notata inter amuleta fascino opposita inquire possunt.

Pleuritidi succurrens.

LApis ex India occidentali allatus, Hispanicē dellahiiada dictus, ut smaragdi plasma, brachio gestatus ex argento, amuletum Pleuritidis prædicatur, indicante Portā magla nat.
I. 8. c. 6. p. 344.

Podagram confopientia.

Antipodagricum amuletum juxta quorundam mentem, consistit in radice hyoscyami, de quo Schröderus pharmac. l. 4. p. 83. colligendam autem quidam censem hanc radicem, lunā existente in aquario, aut piscibus, ante solis occasum, eamque non attingendam, sed osse cujuscunque animantis mortui effodiendam, atque peculiaris adjurationis verba addenda esse; quæ cùm superstitionem redoleant, indigna censeo prolixiori recensione, vel usu. Schröderus autem l. a. hujs ad ducti facit autorem Trallianum l. u. cap. de podagra p. 314. Cæterū quid hyoscyamus in doloribus, vario modō applicatus, conferat, non indiget nostrâ expositione; eum in finem etiam ad periapta bubonum regredi licet, si libet; atque ideo forsitan fine magna jaætura abesse possent ceremoniæ inutiles aut illicitæ. Laudatus Schröderus l. d. p. 57. scribit etiam gramen trium nodorum decrescente lunâ evulsum, ac collo circumligatum in tumoribus podagrīcī discutiendis prodesse; de gramine septem nodorum in aliarum partium dolore commendato eodem in loco agitur. Porrò pedem leporis, & quidem vivo illi amputatum plurimum prodesse, videre est apud Waldanus.

gum in *Lagograph.* p. 73. & 74. De quo etiam *Bald. Ronseus venat.*
med. p. 8. De pedibus dictis, quod perfectè podagram & chiragram
 current, id pariter pernotescit ex *Kirani Kiranisibus* p. 86.
 Sed autor hic genio suo noto indulgens, superstitione quædam
 simul observanda illi usui annexit l. a. Norant alii, quod
 pes dexter leporis, dextro lateri affecto Ischiadicò dolore, si-
 nister vero sinistro lateri appensus medeatur, de qua curatio-
 ne inter alios videatur *Plinius l. 23. c. 16.* Atque idem *Kiranus cor-*
nicis etiam pedes pro dolore pedum profligando dilaudans,
annectit huic medelæ iterum quampiam superstitionis no-
tam l. a. p. 120. Similiter ille p. 129, ibidem præcipit *Ciconia* vi-
 venti afferri nervos pedum, crurum, ac alarum, eosque ad-
 aptari podagrīcī & chiragrīcī: similes quippe similib⁹ parti-
 bus annexendo, atque illos inde sublevare affirmat. De an-
 nulo ex mercurio colorato, & coagulato factō, quod in pollice
 pedum ac manuum gestatus polleat adversus podagram ac
 chiragram, innuit *Rofincius Chymia* p. 384. & *meth. medic. specialis*
consultator. l. 13. consil. p. 943. Sic nervi vulturis, si eximantur lunā
 existente in scorpio, & quidem, si dextri pedis nervi dolenti
 dextro, sinistri vero vulturis pedis, sinistro pedi alligentur, &
 quidem calci per pedis longitudinem, inde leniri podagram
 intelligimus ex *Ang. Erzlers Ithagoge phys. mag. med. cap. 3. p. 80.* Idem
 hoc ex *Tralliano memorat Michaël. Bapſt. l. c. p. 189.* Vulturis vero
 corium dextri calcanei, dextro podagrīcī pedi impositum, vel
 lavo, articulorum dolores lenire ex aliorum relatione indicat
Bald. Ronseus in Epist. med. 22. p. 65. Pergit citatus *Erzlerus l. a. cap. 5.*
p. 122. aliqui, inquit, magicā curā podagrā mederi student,
 exemptis nervis è passerum pedibus, & certā constellatio ne alli-
 gatis. De solutaribus, seu calceamentis ex hyānī & castoris
 corio paratis, ac pedibus substratis, iisque podagrā adversan-
 tibus agit *Kiranus l. c. p. 83. & 97.* Porro etiam testudinis pedes
 mederi podagrā scribit *Burggravius de Biolibrio p. 39.* Idem
 hoc indicant *Rein. Selenander sect. 1. consil. 20. f. 86.* *Mick. Bapſtus*
l. a. p. 193. Injungit ille simul, ut paritas pedis appendendi re-
 spondeat pedi dextro vel sinistro recipienti illum pedem,

380 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM:
quod allegat etiam Job. Schenckius obs. l.s. p. 689. &c. Joh. Löselius de:
podagra artic. 2. subsect. 3. p. 48. Snebergius catalogo med. contra poda-
gram p. 132. Et Mebius inst. med. Similia pene exhibet de dictis
pedibus Gotfr. Smollius memor. med. cap. 24. p. 148. jubet tamen
simil. ut pes pedi, manus manui, & dextræ quidem dextra,
sinistræ verò leva suspendatur. De iisdem injunctis obser-
vandis metro inclusa verba prostant apud Bald. Ronseum venat.
med. p. 88. Memorat eadem ex aliorum relatione Joh. Joachim.
Becherus Parnassi medicinal. part. 1. c. 92. f. 86. & ex Alberto Magno
Joh. Jac. Wickerus de secretis l.s. c. 4. p. 181. Subjungit idem ibidem non
mirum videri debere, de quo etiam paulò ante actum, quod
corium calcanei dextri vulturis ligatum super pedem dextrum,
& sinistrum super sinistrum podagrici, dolores podagricos le-
vare possit. Atque ob ejusmodi partium analogiam vel sym-
pathia multi volunt amuleta quædam operari. Si Kirani in Kran-
nidibus p. 83. fides est adhibenda, perhibet pellem canis fluvi-
alis seu castoris pro sotularibus gestatam podagricos sanare.
Puto etiam tandem amuletum indigitare Bald. Ronseum l. a.
dum hunc in modum canit:

Nec minus heic confert pes quem das rima coaxans.

Utrum verò unicum ex his periaptis, vel omnia recensita si-
mul in usum vocata expleant autorum promissionem, vel po-
dagrâ affictorum expectationem, experiantur alii. Notus
tandem etiam est catulorum accubitus sive presentia in lecto
podagrici commendatus, quâ ratione podagra in dictos catel-
los (in modum amuleti vel transplantationis) derivari dici-
tur; de quo videatur mentio facta in Kirani Kranidibus p. 82.
& 83. De eadē materia paucula quæpiam etiā differimus p. 93.

Sangvinis fluxum excitantia.

Non frusta forsitan etiam hoc loco & ordine amuletorum
sequentia producemus, si fides asserto illi tribuenda est,
quod hemorrhagia illa non possit fisti, quæ cuiquam ex casu
aut iuctu contingat, qui caudæ pavonis pennas secum defert,
nisi illæ auferantur, velut refert hoc Rattray Theatro sympath.

p. 11. Deinceps Henr. Petrus nosol. Harm. tom. i. dissert. 12. p. 237. vi-
detur etiam vim eliciendi sanguinem tribuere moscho, iridi,
& hyssopo exterius admotis. *Sylv. Rattray* l.c. p. 21. inquit:
planta Indica sanguinalis Panacea curat omnes morbos car-
pis applicata per sudorem sanguinis. De hamogoga herba
alias (cujus Galenus mentionem facit lib. de purgant. med. fac. cap. 4.)
etiam memorat quædam citatus *Petrus* l.a. *Paul. Zacharias* quest.
med. legal. tom. i. l. 3. tit. 2. quæst. 3. f. 246. *Joh. Schenckius* observat. l. 7.
f. 377. & *Val. And. Mollenbroccius* in cochlearie curiose pref. p. 12. quo
in loco auctor adstruentes atque scriptores illud negantes alle-
gat. Citatus modò *Schenckius* l. a. f. 873. etiam meminit cantha-
rides in bursa vel pera solum gestatas micrum cruentum intu-
lisse. Restarent nobis infinita penè alia testimonia alleganda,
quæ volunt illud, vel alia vesicæ & genitalium partium mala,
ab iisdem cantharidibus (& quidem variò modò corporis di-
versis partibus admotis) orta; qualia testimonia non nulla in
dissertatione de milione cruenta allegavimus, & plura alio loco forsi-
tan in posterum recensēbimus. Arbitramur porro etiam id
monendum esse, si experientia respondet, quod rubra oculis
exposita sanguinem commoyeant; vel quod ruber pannus
sanguinem ad corporis exteriora provocet, uti loquitur *Tb.*
Bartholinus dessert. *Epistola de transplantatione morbor.* p. 9. Inferius
cap. 3. de amuletorum operatione trademus plura de simili penè ar-
gumento: quod exanthemata & variolas elicere dicantur pan-
ni rubri; idque præstare rubra similia alia oculis solum expo-
sita. Atque illud ratio non omnis destituere videtur, præcipue
in prælio, si quis sanguinem ex alius & sui ipsius corpore ma-
nare persentiscit; furore namque sic majori ille exæstuabit,
& sanguinis profluviu[m] promovebitur. In illo negotio ta-
men vindicta & excandescens forte proxenetriam potiorem
agit; quantumvis etiam constet, quod terroringens & furor
nimius subinde in quibusdam fauciatis sanguinis fluxum
potius sufflaminet: veluti Germanorum ideo etiam pro-
verbia nota sunt de excandescensibus, dicentibus se vix gut-
tam sanguinis profundere valuisse, si corpus suum sectum vel

'SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
apertum post insignem indignationem fuisse. Dilucidat hoc
quadantenus etiam illud Virgilii Aeneid.

Obstupui saceruntque come, & vox faucibus habet.

Scabiem sanantia.

Sequuntur porro scabiem profligantia; atque contra hanc
stutò ex mercurio præparari posse amuleta, comunicat Job.
Michælis Collég. M.S. super Rofincis chym. De mercurialis cinguli
laude agit etiā *Rulandg proble. chym. 49. & Jo. Phar. Rumeliq in medic.*
milit. dogmat. Hermet. Magic. c. 18. Verùm mercurialis hujus cin-
guli usum suspectum pronuntiat *Hildanus cent. 5. obs. 113.* Varia
mala itidem inde, & ab inunctione illius oriri docet *Herm.*
Grubius de arcan. medic. non arcan. p. 59. Quibus jungantur alle-
gati apud Th. Bonetum medic. septentr. part. 2. f. 232. &c. De lethali
planè illius usu observato Phil. Hæchstetterus decad. 3. c. 7. p. m.
242. &c. & Misc. Acad. Leopoldino-Cæsar. Curios. Dec. 2. Anni 6. obs.
107. p. 204. Non temnenda quoque sunt, quæ circa ejusdem cin-
guli & mercurialium, pro salivatione aut pediculis abigendis,
applicatorum usum cautè tractandum monet *Fr. Sylvius prax.*
med. appendice tr. 3. f. 316. &c. Si quis plura pericula ab eodem
mercurii usu, & cauetas circa illum, scitu necessarias expeti-
tit, consignatas illas reperiet apud Th. Bartholinum cent. 3. hist.
anatom. 79. Licet impunè subinde quipiam mercuriale cingu-
lum aut inunctionem in scabie & lue venerea, sive tandem,
etiam usum internum pro vermbus, ileo &c. admissum con-
signarint, nequitia illius tamen ubivis ideo minime fiden-
dum est, cum monente *Theophrasto Paracelso lib. de curatione luis*
Gallicæ mille mala; morbis curandis deteriora, concitare dictus
mercurius possit & soleat non raro. Annulos etiam ex Mer-
curio coagulato factos ac gestatos alioquin in scabie laudat
Georg. Pitschi in Zenexto.

Scrofulas sive strumas imminuentia.

Sequuntur jam alia capitis & colli malis externis opposita;
Radices autem arnoglossi suspenduntur collo ad scrofulas,
inquit

inquit Rattray l. c. p. 21. Notari hoc loco a. potest quod Græca vox *ἀγρονέατον* synonyum sit plantaginis, cuius ignari quidam duo distincta constituunt amuleta. Sic etiam radicem verbenæ collo patientis appensam præsidium afferre in dicto malo memorat ex Durantia herbario Barsicellus hort. genial. p. 89. & ex Mizaldi cent. 4. Mich. Bapti part. 3.. des wunderb. Leib und Wund Arzney Buchs p. 201. De eadem radice ex Durante agit etiam Ant. le Grand, curioso arcanor. nature perscrutatore p. 81. De verbenæ viribus iisdem & applicandi modo (quadantenus forsitan suspecto) videatur quoque Schröderus pharmac. l. 4. p. 172. Præterea Muncerus Euporistis Cratonian. p. 591. commendat, si collo gestentur herba scrofulariae, eryngium, radix agrimonie, verbenæ vel acetosæ. Bufo etiam vel ranula viridis, pridie novilunii occisa & collo gestata non destitui effectu creditur. Allubescit nobis annetere his verbis Job. Schenckium obs. medicinal. l. 3. §. 437. hunc in modum scribentem: bufonium lapidem, ait, (citandus Lemnus) tumores atque inflationes quasvis crebro suo attritu discutere, & hujus exitum se multories expertum profitetur naturæ occultorum scientissimus & cum primis elegans autor Lemnus. Inferius inter amuleta Tumorum plura itidem in hanc rem occurserunt. Porrò pedes omnes magnæ rubetæ ab ea vivente abscissi, dum Luna vacua ad conjunctionem properat, colloque strumas patienti suspensi, adeo conferunt, ut persæpe etiam à morbo patientem liberent, quod ex Cardano depromit Job. Jac. Weckerus l. c. lib. 5. c. 4 p. 152. & 201. de quo etiam Joan. Jonstonus lib. 5. de quadrup. c. 11 tit. 2. punct. 1. p. 188. Sic etiam amuleti instar lacertum totum, vel cor e jussdem vasculo seu lupino argenteo inclusum & à collo suspensum, adversus strumas præclarè auxiliari constat ex Job. Schenckii lib. 3. obs. med. f. 436. Præterea interprete Anton. Mizaldo ex hort. med. p. 124. innotescit tradere nonnullos, quod si quis radicem plantaginis in licio alligatam è collo suspenderit, strumas discutiat illa, & crescere prohibeat. De quo etiam Dioscorides: l. 2. c. 15. Emil. Macer de herbar. virib. c. 6. p. 19. Similiter quod arnoglossæ, (seu plantaginis) & acetosæ radix suspensa (de qua

qua utraq; etiā in præcedentibus dictum) strumas discutiat, adstruit quoque Andr. Laurentius oper. therapevtic. tr. de strumar. sanat. l.i. c. 5. f. 9. Idem autor l.c. & f. 10. ita pergit: Condurcum herba solstitialis, flore rubrō, suspensa in collo comprimere dicuntur strumas. Similiter radicem scrofulariæ recentera, lunāque decrescente effossam, ac nodis imparibus præditam, nec non filo mediante collo appensam contra scrofulas eximiā vi præditam deprædicat Mart. Schymuck mag. magnet. morb. curat. p. 20. Porrò scrofulas primula veris & fabaria discutit dorsum vel ventri appensa, teste Thom. Bartholinū dissipat. epistol. de transplant. morbor. p. 5. & 6. De radicibus his, si placet, repetatur locus de hæmorrhoidibus in præcedentibus agens. Sic immaturā morte raptorum manus, attactu suō strumas & parotides sanare, refert Plinius l. 28. s. 4. De virgine hoc modō liberata à malo illo, aliis medicamentis frustra adhibitis, videatur Francisc. Ulmu de occult. medic. proprietat. Confer sīs etiam Miscell. Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. Dec. 2. Ann. 2. obs. 141. p. 309. & Weberum in anchora sanciator. p. 21. Deprehendo etiam alios autores simili ratione, nimirum affictū manus funeris cuius cunque humani tentasse & obtinuisse tumorum remotionem; veluti de scirrho lienis, & excrescentia palpebrarum ingentis magnitudinis exempla cum operationis ratione quapiam datā consignavit Excell. Georg. Wolffg. Wedelinus in physiolog. med. sc̄t. 3. c. 27. Illud autor idem laudatus exponit fusiū in Miscellan. Academ. natur. curios. decur. 2. Ann. 1. obs. 11. p. 23. &c. & in obs. 140. Porrò Ann. 2. p. 309. De eadem medela strumarum, verrucarum, tumorum, excrescentiarum, & macularum confer sīs etiam diss. de qualitat. occult. (c. 5. §. 46.) Lipsia ab Exc. Lic. Cypriano & Hulso habit. anno 1682. uti & Laurentium l.a. f. 11. Acta philos. Anglicana Anni 1666. mense Mayo. p.m. 156. ex quib; etiā locus repetitus prostat apud Theoph. Bonetū in medicina septentr. part. 2. f. 322. adde his Thom. Bartholinū dissipat. epistol. de transplantat. morbor. p. 51. qui postremus autor dicit, vulgo Daniz persvasum esse strumas tumoresque sensim aboleri, prout cadaver putret. Huc proinde etiam trahimus locum ex Helmontii tunulo pestis p. 41. verruca, inquit, & stigmata a per-

à perturbatione prægnantis fœtui inducta, attractu cadaveris sensim ac sponte mortui, donec pars stigmatis intimè refrixerit, sponte etiam stigma evanescit. Idem autor hoc etiam repetit paulò aliis verbis in reliquo suo opere p. 285. c. 2. n. 46 Scrophulosum tumorem colli istiusmodi cadaveris manus frigida crebrò attractu adhibitò curatum annotavit Rob. Boyle de specific. medicam. p. 96. etf. Loco allegato p. 98. autor dictus non Helmontio solum, sed veteribus etiam, scilicet Plinio notam fuisse hujusmodi medelam scribit. Deinceps ex Cornelio Agrrippa tradit hæc Job. Jac. Wackerus l. c. lib. 5. c. 4. p. 201. mirum ait, de septenario experimentum, quod masculus omnis se primus, absque foemina intermedia natus, vim habet curandi scrophulas, solo tactu, vel verbô. De septimo (continuâ, nec à filia interruptâ serie) nato, uti & à parentibus utrisque, nec diverso aut forre alterutro parente edito, prolixij recensitam tradit ex Limneu iſtam curationem Mart. Zeilerus imbandi Buch part. 2. p. 136. Addatur his quoq[ue] Theod. Hopingius de insigni jure c. 18. §. 7 f. 907 Recensitum hoc equidem apud multos scriptores le reperiſſe, nescire autem, an verum sit, hinc à sapientibus se experiri illud velle, ait Anton. le Grand in curioso redditar. perſonatore p. 214. In Hispania salutatores etiam, seu certos homines existere, qui incredibilia fere præſtent salutationibus; & tales virtutes præſtare quoque dictum filium eiusmodi septimum ex Varii de fascino l. 1. cap. 11. recenſet Henr. Kornmannus de mirac. vivor. p. 219. etf. Plura in hanc rem suggerent autores de leptenario numero agentes. De eo etiam attractu filii septimi, & Regibus Galliæ, vel variis membris primogenitorum Magnatum, aliisque partibus & rebus ab hominibus petitis strumas sanantibus, annotata merentur, evolvi apud Job. Limneum in Juri publ. tom. 4. p. 671. etf. De eodem attractu agit item Andr. Laurentius allegatus in peculiari tractatu de mira strumar. sanatione. Alios plures, idem argumentum de attractu Regum dictorum pertractantes, & quidem peculiaribus in scriptis aut dissertationibus Academicis, allegare velexscribere hoc in loco lubens supersedeo. Præterea

terea nudam virginem ac jejunam, itidem suō attaētu manus curare strumas ex Gaudentio Merula scribu Mich. Bapſt im Arzney Kunſt und Wunderbuche parte 1. p. 157. Illud autem ſequens ibi annotatum, quōd ſcilicet quis ter debeat verba quodam recitare, toties expuere, ſuōque ſudore strumas illinire, id superftitioni vendicamus: de quo, & aliis ſimilibus videatur idem autor im wunderb. Leib- und Wund-Arzneybuche part. 1. p. 45. Et. Deinde de fune, quōd quis ſuspensus periiit, vel de globulis plumbeis, quibus cervus trajectus ac occifus fuit, à quibusdam commendatis loco amuleti nihil memorabimus. Denique, an cera iſta aſtralis amuleti annumeranda fit, ignoramus, cuius ex Job. Aubrii epiftol. de quinta eſſentia mentionem facit Exc. Chriſt. Franc. Paullini de bufonis deſcriptione p. 98. Dicuntur autem strumæ iſta cera diſſalvi quām leniſſime, nul- laibi relictā notā vel cicatrice.

Singultum compescentia.

Ad singultum cohibendum ſerpentis ſeneſtam, ideſt ex vias licioſe alligatas & vulſo circumdatas mirè confeſſe, ex Marcello Empirico (cap. 17.) recenſet Ger. Job. Vofſina de Idololatri. l. 4. c. 62. p. 1522. Si c singultum definere, ſi manu ſolū teneatur alyſſum, vel ſi quis herbam eam etiam intueatur, annotavit Mich. Bapſt. im wunderb. Leib- und Wund-Arzneybuche part. 1. p. 199. Illud de eſſe ētu indicato etiam ex Plutarch. ſympoſ. recenſet Jo. Langius, l. 2. Epift. 37. Si in manum ſolū recipiatur dictum alyſſum, à singulu liberari affecto eodem, conſtat ex Andr. Laurenſiuſ oper. Therapeu. tr. de ſtrumar ſanatione l. 1. c. 5. f. 10. Si quoque oſſiat vel ſolū teneatur, aut in edulis exhibeatur, illud iridem laudat Diſcorides l. 3. c. 105. p. 218. 219. Denique hæc ex Bald. Ronſſer venat. med. p. 73. huc quoque trahimus:

Amphibii appendunt ſtomacho glomeramina fibri.

Sitim extinguentia.

Proponendum jam venit quidpiam, quod propinanibus vel ſitientibus inſervire dicitur: Alectorium autem, vel lapidem in capo inventum, geſtantis ſitim vehementiore ſeda

sedare, si in ore contineatur, indicat *Joh. Henr. Alstedius Encyclop. l. 7. part. 4. c. 1. p. 491. Ans. Boët. de Boot in Gemmar. histor. l. 2. c. 169. p. 342.* & allegati in *Henr. Kippingis instut. phys. lib. 6. c. 5. p. 245. &c.* De alectorii origine & usu aliis in affectibus etiam commendato, brevi post hæc inter amuleta *victoriam &c.* comparantia plura reperientur. Similiter, quod Limacius in ore volutatus sitim sedet, significat *Andr. Laurentius l. a.* Cum vero de operatione dictorum adminiculorum sitis restinguenda alias locus nostri scrutinii sit occupatus, superscede-
mus jam de eadem adhuc semel agere.

Somnia excitantia.

Jungimus his adductis haec tenus pauca quæpiam, quæ somnia excitare creduntur: Amethystum vero superstitiones quosdam gestare, ut somnia ipsis contingent futuri prænuncia, perhibet *Hier. Jordanus de divino in morbis c. 16. p. 64.* Deinde *Gottfr. Smolini l.c. ranx*, ait, & bufo efficiunt loquacem, & ex his maxime lingua & cor. Sic lingua ranx aquatica supposita capiti, facit loqui in somnis, & cor bufonis impositum mammæ mulieris dormientis sinistram, fertur efficere, ut eadem omnia secreta pronuntiet. Hoc quoque affirmatur de corde nocturæ, & sevo leporis positio supra pectus dormientis. Suggerit nobis præterea *Mizaldus memorab. cent. 3. apb. 42.* quod lapis, qui in nido upupæ reperitur, secretorum proditor effatur, pectori dormientis superpositus, autore *Alberto.* Lapis cornu Ammonis, seu Hammonis dictus representare prædivina somnia, subiectus capiti incubantium dicitur; sed id fabulæ verisimilius rectè pronuntiat *Joh. Jacob. Wagnerus in histor. natural. Helvetia p. 308.* Similia alia pluries observata in auctorum lectione, tanquam incredibilia, lubens prætermisi; nec digna censi annotatione. Hoc autem recensione dignum puto, quod scribit *Plefkenius in descriptione Islandie p. 51.* videlicet, quod incolæ in Islandia sua habitacula ædificant ex ossibus balzaræ, unde, qui in illis dormiant, semper de naufragiis somnient. Demum folia lauri sub pulvinari posita yera somnia

niagignere putantur, de quo poëtarum versus allegatos trādit *Mylus in horto philos.* p. 282. Similia ferè plura, pro augurazione quæ facere quidam somniant, in hujus peculiari titulo in præcedentibus adducta fuerunt.

Somnia inhibentia.

NE patiens verò somniet, aut ne somniantes horrenda & terribilia videant, quædam etiam, licet forsitan superstitione, suspendi notum est. Sequentia hæc nobis suppeditat *Wolffg. Gabelchoverus cent. 4. curat. med. 1. in annotatione p. 5.* inquiens: Exemplum primum habetur libro 3. de medic. facile parab. in quo hoc scribitur: ut homo noctu somniet, ruta semen caligæ ipsius nescientis suspendito. Exemplum secundi habetur in libr. de incantatione Galeno adscripto, in quo docet auctor, sardam viginti granorum pondere, collo suspensam, aut in digito gestatam, prohibere, ne homines in somno terribilia videant. Idem præstat suspensio corallorum rubrorum, ad collum, radix nymphæ, pentaphylli, & portulaca lecto supposita vel suspensa, hactenus *Gabelchoverus*. Recensita illa quædam etiam prostant apud *Maccasium prompr. mat. med. sect. 13. c. 20.* Juxta *Cardani* verba, referunt quidam, quod si dentes equi masculi, seti collo, seti brachio sinistro appendantur, ii curenur, qui soleant mala somnia videre, de quo *Weckerus l. c. 15. c. 7. p. 261.* De aliis pavorem infantium in somno prohibentibus, repeti ea possunt, quæ circa infantium morbos superius adducta fuerunt.

Somnum efficiētia.

Accedimus jam ad ea, quæ somnum procurare dicuntur: *Rattray in Theatr. sympathi. p. 19.* ad accersendum illum dicit valere cor vespertilionis gestatum. Sic de capite vespertilionis statuere *Carolum Stephanum*, quod dextro brachio alligatum inducat lethargum, annotat *Alexander Venturinus medicina ab animal. desumpta.* Alii volunt, quod si caput vespertilionis aridum ponatur super dormientem, faciat ut non excitari possit, donec depositum fuerit; quæ verba cum contraria planè

planè hujus effectu reperies etiam annotata apud *Catfr. Smol-*
kum manualis rer. admirand. c. 24. p. 150. Si *Rhabes* audiendus, ala
 upupæ dextra hominis dormientis capiti appensa, facit ne ex-
 pergiscit possit ille. Postmodum *Sextus Philos. Platonicus de med.*
animal. part. 1. c. 8 p. 63. inquit: caput lupi supponito sub pul-
 vino, & dormiet æger. *Forestus lib. 16. obs. 52. p. 38.* indicat pelle-
 lum lupinam efficere ut lavaviter & sine ullo formidinis incur-
 su edormiant, qui illâ contegantur. Memorat idem autor ibi-
 dem quod gestantes à collo pyritem, non timeant larvas & le-
 mures. Similiter quòd aizoum five sedum panno nigro in-
 volutum, ac ignorantis pulvino subiectum morbosæ vigiliæ
 auxilietur, autor est *Plinii l. 26. c. 11.* Porro *Andr. Laurentius*
oper. therapeut. tr. de strumar. sanat. l. 1. c. 5. f. 10. hæc refert: *Diodo-*
rus Siculus, ex narratione cuiusdam Jamboli mercatoris, scri-
 bit in Arabia fœlici reperi i plantam, supra quam qui dormi-
 ant lavavissimô sopore corripiantur, & ita intereant. Sic refert
 etiam *Joh. Neuhofer* quòd in provincia Hunquam crescentis ar-
 busculæ Manghoz ramulus nudæ carni alligatus somnum
 conciliat. De pelle leporina recenti & adhuc sanguinolenta
 pulvinari supposita, quod profuerit in vigiliis; de quo tam
 crebriorem experientiam captandam simul censet *Exc. Hagen-*
dornius Miscellan. Academ. natur. curios. dec. 1. Ann. 5. obs. 94. p. 200.
 Somnum inter alia quoque conciliare quidam credunt aures
 leporis obsecissas, cranium humanum, aut pulverem seminis
 & foliorum hyoscyami fuscum immixtum, ac pulvinari suppo-
 situm, de quibus *Miscellan. Academ. natur. curios. dec. 1. Ann. 6.*
& 7. obs. 171. p. 235. Aurium dictarum usum paulò prolixius
 delineat *Bald. Ronseus venar. med. p. 30.*

Auriculas vivo lepori refecare memento,
 Pulvilloq; egri tacitus supponere, ne quid
 Sentiat; ille alta pressus longaq; quiete
 Gaudebit, jussi scuris longum inde valere.

De hyoscyamo viridi apto idem declarato ad somnum con-
 ciliandum, si cervicali supponatur, agit *Cardanus teste Joh. Jac.*
Weckeri de secreto lib. 5. c. 7. p. 288. Praterea Lapis ceraunius pro-

vocat etiam somnum, juxta Bartholinum de lap. neph. c. 10. p. 24. Sic ardex rostrum in asini corio fronti alligatum dicunt contrahere somnum; & rostrum illud solum vinô ablutum vires easdem edit, juxta Plinium. Alii jubent rostrum hoc cum felle cancri corio asini involvi atque appendi, quorum mentionem injicit Mich. Bapst. in wunderbarl. Leib. und Wund-Arzneybuchc part. 1. p. 189. Communicat sequens Bald. Rom. seu venation. Medic. p. 4.

*Allcite, & somnum coccyx, si pelle lepusculi
Implicitus quavis patientis parte ligetur.*

Decroco nihil in praesenti adferemus, cum forte non adeo ad amuleta pertineat. Dealii illicitis & superstitionis somnum conciliantibus non ero solitus; quemadmodum ideo etiam non inquiram, qualia extiterint phylacteria, quæ eum in finem apud Judæos puerulis imponi solent juxta Hottingerius Jur. Ebr. p. 388. Quæ pavorem alioquin in somno arceant, peculiari suo loco in praecedentibus continentur p. 271. &c.

Spasnum mitigantia.

Offerunt nobis sejam ea, quæ spasmo resistere putantur: recentur inter ea vero ungula alces annulo inclusa, vel quocunque modo gestata, tendines item illius, radix eryngii, tormentillæ, & bistortæ de collo appensa; magnes item, corallia rubra, & lignum visci querri, de quibus videre licet Sennertum in prax. l. 1. p. 386. Plurimorum horum etiam mention fit apud Petreum nossl. l. 1. diss. 8. p. 168. §. 43. De ungula alces vero repetitam laudem reperies in Sennert. de consensu & dissensu Galen. cum Aristot. c. 18. p. 342. Suam atque alias medici crebram experientiam de annulo ex ungula vera alces parato & proficuo observato in spasmo allegat Rob. Boyle de specificis medicament. p. 95. Miratur insimul hic autor, quod dictus annulus pendulum spasnum etiam sustulerit, ubi solum digito is applicuerit illum. Sic porro Joh. Schroderius pharm. med. chym. l. 5. p. 268, inquit: alces nervi circumligantur membris spasmo obnoxii. Non desciscit ab hoc, quoad verba ac sententiam, Apollonius Menabemus c. 5. de alce, Olaus Wormius museo p. 337. & alii plures autores,

tores, quos superius (inter amuleta comitiali morbo opposita,) de alces ungula scribentes dedimus. De operationibus verò medicamentorum ex alce desumtorum adeas, nî grave est, *Kekhermanus in cursu philosoph. diff. 18. probl. 15.* ubi ex vi resolvente, calefaciente & adstringente dedit dictos illius effectus. Neutiquam autem qualitatibus primis aut secundis, sed totâ substantia isthæc agere, affirmat citatus *Menabenus l. 11. de alce.* Mox sequentium autor est *Joh. Prevotius in selectioribus remediis p. 75.* spasmum flatuosum, inquit, sanat & præservat (vulgò il grano) corium anguillæ parti circumdatum, præparatur autem, ut aliz pelles. Experimentum illustriss. Episcopi Bremensis de Volkaurtian. Porro de visco querno, & annulo ex bubalorum cornubus parato, ac laudato consulas *Baricellum horto genit. p. 93. & 99.* Utriusque hujus amulti auctorem etiam esse *Cardanum* testatur *Ant. le Grand curioso naturæ arcanorum perscrutatore p. 89. &c.* Sic Acori radicem collo appensam amuleticâ vi pollere in affectibus nervinis, præcipue in spastmo tradunt; colligi etiam hanc volunt in mense magjo, ante solis exortum, die mercurii. Sed respectus hic ad diem videtur hanc medelam superstitionis quadantenus arguere. Radicem gladioli lutei eum in finem gestatam laudat quoque *Mart. Schymuck in occult. mag. magn. morb. curat. p. 26.* Idem facit *Staricius im helden Schaze part. 6. p. 515.* Dehinc vitis albæ radicem circumpatatam collo, spasmodicos sanare memoriaz prodidit *Kiranus Kiranidib. p. 8.* Optimum etiam, ac tutissimum amuletum fieri ex dentibus equi marini, sepe laudatus *D. Joh. Michaelis* communicat in *colligio MS. ad Rolsincis Chymiam.* Particulam equi dentis excrescentis, & alia contra spasmum allegata vide apud *Bartholinum de lap. Nephrit. c. 9. p. 20.* Verùm alienus est plane à laude di Eti dentis *Joh. Cornel. Weburu in Anchora sanciatorum p. 119.* Fallunt, ait, & falluntur illi, qui annulos ex dente equi marini confessos spasmodicis doloribus vexatis, solamen afferre credunt. Sic potro, quod cohibeant crurum, vel digitorum pedis spasmum lapides mustela piscis, si nudam cutim contingant, addisces ex Collegii nostri

392 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
nostrī naturā curiosorum Primicerii desideratissimi, videlicet
Sachsū Gammarologia p. 309. Non differtur idem hoc *Frid. Hoff-*
mannus in clave Schröderi p. 701. Similiter quod *D. Petr. à Castro in*
MSS. prax. cap. de convulsione / annulo, ex ungula onagri, præ-
ferat Indorum annulum, Frabaca dictum &c. id pluribus te-
docebunt id comunicata apud laudatum *Sachs. p. 660.* Post hęc,
quod annulus ex ungula rhinocerotis factus, digitoque affi-
xus, in obstruktione nervorum levamen adserat, pronuniat
ex *Marcello Empirico Alexander Venturinus medicin. ab animal. de-*
sumpta. Annulum verò ex rhinocerotis cornu tornatum in In-
dia contra venena & spasmodum adhiberi ac gestari, colligi-
mus ex *Bontii meth. med. Indic. conventione.* Sic os de collo lupi li-
gatum ad collum ὄντος τούτου, seu qui posteriorem spasmodum
habet, ad pristinam sanitatem eum reducere, docet *Koranū l.*
c. p. 55. Osliculum etiam è poplite leporis, tanquam amuletum
gestatum, suā laude non destitui in spasmō certior redderis ex
Rattray Theatr. Sympath. p. 19. Dehinc os alz phasiani gestatum
in manu partis affectz, spasmodū sublevare onustos, tradit *Mul-*
lerius mirac. chym. p. 120. Nec latet nos, partibus malō illō affectis
nervos humanos circumligare solere: Veluti etiam de coriis
humani viribus non vulgaribus in spasmō manuum, pedum-
que, uti & de chirothecis inde factis, in ariduris & contra-
eturis apprimē utilibus, evolvi potest *Th. Bartholinus cent. 3. hi-*
stor. Anat. 27. De corio dicto ipsiusque viribus, hunc in mo-
dum loquitur *Joh. Frid. Helvetius Diribitorio medico p. 419.* ex
hominis sae, inquit, sive in prælio interempti, sive præcipue
susensi pelle aut dorso, fortia exciduntur non nunquam lo-
ra, quorum si quis unum circa corpus suum gestaverit, nun-
quam ipsius manus ac pedes rursus spasmō cruciabantur.
Similiter Molochiten spasmodum abigere, invenies in *Casp. Bar-*
tholini de lap. nepritis. c. 10. p. 15. Denique nequitiam, atque irri-
tam medelam istam in transitu attingimus, dum agyrtæ ven-
dunt, ac simplices homines usurpant, annulos ferreos triplici
crucis signō notatos; quos persvasi illi credunt ex catenis,
quibus fures strangulati vel suspensi, confectos esse; licet ejus-
modi

modi nugivendi nequam vix affruerint saepe patibulo cotenas aut ferrum pro dictis aniliis annulis receptum. Amuletis superstitionis ac vetitis etiam accenset intos annulos Raym. Mindererus *Threnodia medicat.* 12. p. 282. Sed linquimus haec iis, qui cum mundo decipi volunt; insimul tamen animadversionem in variis locis Magistratus exoptaremus in ejusmodi res superstitiones publicè non raro vendibiles.

Sterilitatem procurantia.

Sequuntur jam, quæ sterilitatem procurare creduntur: Indiscat' vero *Coffa ben Luca de ligaturis physicis*, & *Porta mag. nat. leg. 4. c. 20. p. 580.* quod digitus auricularis factus abortu exclusi, & collo adaptatus steriles reddat suā præsentia. Sic etiam dentes pueri, intrinmis cùm cadunt, antequam ad terram deveniunt, si ponantur in lamina argenti, & suspendantur supra mulieres, eas prohibent imprægnari & parere, anno tante hoc *Dan. Becker o microcosmo medic.* p. 262. Eadem verba ex *Alberto Magno* allegat *Job. Jac. Werkerius de secretis l. 5. c. 4. p. 375.* Dentem vero pueri septem annorum auro aut argento inclusum, ac brachio suspensum efficere ne mulier concipiat, annotatum reliquit *Sexti. Phil. Platonicus de medic. animal. l. 2. c. 17. p. 89.* Porro Asplenon herba spem pugnis adimere putatur, tum per se, tum etiam cum muli liene, instar amuleti adaligata. Verum in eum usum tradunt nocte quapiam illam effodiendam esse, velut constat ex *Dioscoride l. 3. c. 151.* Quod hoc ipsum etiam *Serapion & Avicenna* scribant, colligere licet ex *Mich. Bapstii wonderbarl. Leib- und WundAthneybuche part. 1. p. 95.* Quo in loco p. 94. etiam autor allegat alia, videlicet quod pariter conceptionis ineptitudinem procurent ungula muli, ossa circa cervi cor & testiculos illius reperta, atque brachio appensa, idque juxta *Sextum Platonicum de medicin. animal. p. 8.* De muli cerumine auris alligando, item de lampridibus, vel muscis noctu lucentibus, in mulæ matrice involvendis ac mulieri appendens, deque superstitionis aliis, que dictum efficitur excitare debeant, ac in sacris prohibita sint, agit idem citatus

tus Bapstius l. a. p. 95. Utrum eadem verbis sequentibus intendat Kiranus Kiranidibus p. 125. indaget qui vult: si ergo, inquit, ligaveris lampyridem in matrice vulvæ & suspenderis ad mulierem, inconceptivum est omnino. *Dioscoridis* autem illum locum paulò antè allegatum etiam recenset Remb. *Dodoneus in stirp. Histor. pentad. 3. l. 5. c. 8. p. 465.* annectit quippe verbis illis hæc: Simile, ait, etiam *Theophrastus* habet: folium *Hemionii*, inquit, sterilitatem mulieribus facere volunt, & aliquid ungula muli ac σπέρματος, alias δέσμωτος, id est cutis, miscendum præcipiunt. *Plinius* etiam non dandum *Asplenium fœmininis* ait, quoniam sterilitatem faciat &c. Paulò post ea pergit idem ille autor: hoc inter aniles fabulas referendum, unā cum eō, quod *Dioscorides de Aspleno* colligendo nocte refert &c. Sic si semen acetosæ ligetur in panno & suspendatur super tympanum sinistrum mulieris, non concipere illam, donec permaneat super ipsam, docet ex *Alberto Magno* Job. *Jac. Weckerus* l. a. lib. 5. c. 4. p. 175. Idem hic autor *ibidem* ex eodem *Alberto* adfert, quod si quis extrahat calcaneum mulieris mustelæ, ipsâ existente vivâ, & suspendat super mulierem, non concipiat illa, donec maneat super eam; & quando removeatur, imprægnetur. Vel si accipientur duo testiculi mustelæ, & stringantur vel ligentur in crucem mulieris, & si secum habeat eos, illam non concipere, itidem ex *Alberto* memorat *Weckerus*. Post hæc *Kiranus in Kiranidibus* p. 19. dicit, quod si mulier nolit concipere, se circumcingere debeat herba divinæ vel *Paeonia* seminibus cum cerumine auris mulæ. Sribit etiam ille *ibidem* autor pag. 79. quod cerumen auris mulæ in pelle ejusdem animalis ligatum, ac suspensum collo, inconceptivum sit. De dicti ceruminis efficacia hac, si scilicet in pelle cervi, vel lana alba absconditum, mulieri post illius mensuram purgationem appendatur, agit quoque *Mich. Bapstius in Pimelotheca* p. 201. Prius illud *Kirani* p'ulò aliter effert *Otto Brunsfeldius* *Jatr. l. 4.* docet enim, quod grana *paeoniae* cum pilis auris mulæ à mulieribus gestata in corpore nudo, conceptioni resistat. Dehinc simus leporinus ligatus super mulierem, non sinit illam

illam concipere, atque hæc desumpta sunt ex Matthiolo. Contrarium vero petitum ex Ronsso (de venat. medic. p. 4.) prostat apud Waldungum lagographia p. 80. vide etiam Rattray theatr. sympathet. p. 11. Vitanda, juxta hæc, etiam sunt aliorum sterilium animalium partes, qui non vult in sterilitatem incurtere, cum illa dictis iis variis partibus contrahi credatur, de quo legatur Baricellus hort. genial. p. 167. Anton. le Grand curioso rer. abdit. perscrutatore p. 155. Burggravius de Biolichnio p. 39. atque Corn. Agrippa de occult. phil. lib. 1. c. 15. qui postremus inculcat, quod illud praestent, ex sterilibus desumpti testiculi, matrix, & urina. Suffragantur his dictis etiam verba Bald. Ronsei Epist. 22. pag. 66. ita scribentis: sic mula sterilis quam sit, si ejus auriculae à muliere ferantur, vel bibantur non concipiet. Idem citatus autor venatione medica p. 82, ita canit:

Auriculas etiam mule deferre nocivum est.
Ossiculum in medio vulva reperitur aselle,
Quod steriles coitus faciet, si quando feratur.
Suspecta ē matrix, que nondum facta capelle
Est, illam mulier si portet corpore nudo.
Cor quoque semiasini fertur non absque periculo.

Posthac cor muri viventi exemptum, & brachio mulieris suspensum efficit, ut non concipiatur, inquit Sextus Philos. Platonicus de medicin. animal. part. 1. c. 21. p. 97. Similiter quod hyoscyamus concipere non permittat, si collo mulieris appendatur, constat autore Andr. Laurenti oper. therapeut. tr. de strumarum sanatione l. 1. c. 5. f. 10. Porrò radix verbasci virginis gestata, non prodest foeminas, quia conceptum impedit, quam diu gestatur; remotâ vero illâ restituitur concipiendi potestas, juxta Hartmannum in prax. chimiatr. l. 2. c. 21. Indicat etiam Baricellus hort. genial. p. 324. quod umbilici infantis sponte decidentis particula in brachialibus gestata à muliebris conceptum elidat. Idem hoc ex Alexandri Benedicti lib. 30. de curand. morb. allegat Anton. le Grand. in curioso rerum abditar. perscrutatore p. 313. Eundem umbilicum autem, quoquō modō in cibo suantium, si ignorave-

396 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
rit mulier, ad conceptum facere innoteſcit ibidem. Plura, clas-
sem hanc amuletorum, mox deferendorum, concernentia occur-
rent inferius inter periapta venerem competentia. Cum sine
dubio etiam vana declaret quæpiam amuleta inſequentiibus
Jac. Primerosus (de vulg. erroribus l. 4. c. 7. p. 548.) ex eodem
quæpiam hoc transferemus: non credant mulieres dari illa
medicamenta, quæ occultâ vi & proprietate sterilitatem indu-
cant. Recensentur ab Aëtio plurima, ut radix filicis foeminae
pota, pulvis hederæ, os de corde cervi, matrix mulæ & caprae,
lapis gagates, ætites, smaragdus, sapphyrus, camphora, cicin-
delæ, acetum, silimbrium aquaticum, faba, aliaque plurima.
Prædicta quæ sterilitatem facere dicuntur sunt mera mendacis;
ſicut & id quod veteres scriperunt, tempore belli mentham ne-
feras; quod torquet noſtos interpretes, cum fit mera ſtultitia
&c. Dicitis verò his suffragium noſtrum neutiquam derogamus,
ut idle virginis iis fidentes neutiquam conjugalia experimenta-
tum facere poſſint. Quæ autem demum sterilitati oppoſita credun-
tur, inter ſecunditatem & venerem promoventia amuleta inqui-
rantur.

Sternutationem impediens.

Adducimus porro sternutacioni oppoſitum remedium: ex
Aëtio verò scribit *Job. Jac. Weckerus l. c. p. 153.* quod infans
non sternutet in domo illa, in qua ciconia penna fuerint;
Aëtium verò illud ex *Apollonio* deducere colligimus ex *Micb.*
Pabſts wunderbarl. Leib- und Wund-Argneybuche part. I.
p. 154. Verum hæc de penna & integra ciconia in domo as-
ſervata admodum dubia videtur experientia.

Stranguriam solvens.

Nolumus à dictis haec tenus abesse, quod habet *Felix Platerus*
prax. trah. 3. c. 10. p. 855. qui aspectum ſolum floris car-
dui lactei, quem mariæ vocant, in stranguria profuſe militi, ex
ipſiusmet relatione memorat. Similia alia verò, quæ ſolo intuitu
vim medicam remittere in ægrotos variae conditionis dicuntur,
alius noſtri scrutinii locus continet inferius in c. 3.

Surditati resistens.

Posthac descendimus ad surditatem: *Franciscus Redi* autem in *experimento naturali*. p. 114. & seq. dicit elephantos in parva sua cauda nigros aliquot pilos vel letas transparentes ossreas, sed flexiles obtinere, inter quas nigras ut plurimum, si alba quæpiam repertiatur, hanc magno apud Indos Orientales pretio esse; illosq; populos contra surditatem frustulum illius instar turundæ in aures immittere. Verum vanum hoc medicamentum deprehendit autor citatus in surdo quopiam.

Torporem inducentia.

IN precedentibus varia communicavimus, quæ doloribus pausam imperare vel imponere ab aliis autoribus accepimus; proinde jam non possumus non etiam huc trahere torpedinem piscem, qui piscatorum manus, vel alias extimas partes tempore afficit, autoribus non paucis id affirmantibus; quod ipsum eò citius efficiet dictus piscis, si propinquius corpori admoveatur: videantur vero de torpedine *Fonstonus in thauatograph.* class. 9. c. 20. *Caspar. Dornavius Amphitheatr. sapient.* tom. 1. p. 613. *Georg. Hornius hist. nat.* l. 2. c. 18. p. 136. *Job. Schenckius obseruat.* lib. 7. p. 861. & *Ath. Kircherius de arte magnet.* l. 3. c. 1. § 4. f. 524. Capiti admota eadem Torpedo viva instar opii, ejus dolores sistere vult *Galenus de simpl. medic. fac.* l. II. p. m. 347. Rationem autem illius actionis, quod scilicet torpedo nervis inimica sit, redditam offendes apud *Rattray* l. 4. p. 185. 171. & 648. De siccata atque mactata vero torpedine vim ejusmodi stupefaciendi atque nocendi negat *Georg. Hier. Velschius in Episagmat. med.* 92. p. 60. Hinc frustra à quibusdam autoribus inter somnum conciliantia ac dolorem placantia medicamenta istam recipi; innoxie itidem pro cibo à veteribus eam admis- sam esse idem docet. *Galenus quoque torporem vel stuporem non advertit oriri ex mortua torpedine in capitibus dolore, unde vivâ istâ adhuc illud voluit experiri, juxta annotata Erastis de occultis pharamcorum proprietatibus* p. 42. De dicto hoc vero adhuc non nulla inter amuleta capitis dolori opposita videantur. Idem *Erastus* l. c. p. 43. ait etiam. quod in vivâ ista deprehenderit

derit vim illam *Galenus*, se verò, aliosque minus hoc potuisse observare. Sic quoque non nulla de operandi modo in torpedine edifferens, concludit quosdam negare dictum affectum *Libavius singular.* l. I. p. 371. Alia de hoc pisce inculcat *Rondeletius in meth. lib. I. c. 5.* inquiens: *Tarpedo per baculum tangenti manuum stuporem inducit, ejus vim dirigente & deducente baculō ad manum, ne per scērem divagetur; quam vim alioqui non habet, etiam si manui quam proximè admovatur.* Varia quoque similia de torpedinis hoc effectu, quod illum in vivo pisce cum aliis observaverit, etiam ex remota sede, & quod idem illud experti sint in captura piscatores, non æquè verò ex mortuo illo, ventilata reperies in *Franc.* *Rodi experiment. natur.* p. 60. & 69. Prostant etiam ibidem quædam de pondere & anatomia piscis dicti. De dicta illa efficacia torpedinis dextram piscatorum afficiente, & quod piscis iste hamum ex manu excidere cogat, atque suā præsentia pisces languidos redditos devoret; Item quod si quis liquorem Cyrenaicum teneat, nihil torporis sentiat, ex *Æliano tradit Joban. Dubravicus de piscinā à Conringo editis* 15. p. 152. Curiosa præterea est observatio, quod torpor & dolor, partium proprius ad torpedinem admotarum, oriatur ex fibris quibusdam à pisce contractis, de quo in *Miscellan. Acad. Leopoldin. Cesar. Dec. L Anu. 9.* & 10. obs. 173. p. 395. Tot ac tam varias verò observationes prætendunt autores (aliorum experientiam saepe unā impetentes) ut legentes isthac dubii reddantur de illorum fide. Adducis verò addi hac de materia meretur *Job. Adolph. Borellus de motu animalium part. 2. propos. 219.* p. 322. Bonâ enim fide hic (non nullas aliorum opiniones recensens ac rejiciens) suam experientiam his verbis exponit: scilicet se, quando articulis extremis digitorum incurvatis, & pollicis inprimis (nequaquam autem in rectum situm expansis) levi conatu in thoracem torpedinis piscis perpendiculariter percussiones tremulas exceperisse, & spastum solum passum esse. Vix dubium autem relinquetur cuiquam de dicti piscis effectu, si leget *Observat. 97. in Actis med. philos. Danic. volum. 5.* p. 253. &c. & vol. 2. obs. 89. p. 224. Ad-

de his *Tb. Boneti med. septentrion. tom. 1. l. 1. sect. 16. f. 152.* & seq.
 De eodem & Torpedinis anatomie confer etiam *Gerardi Blasii
 Anatom. animal. c. 34. p. 305.* & *Dec. 1. Miscellan. Ac. Leopol-
 dino C. s. curios. Ann. 9. & 10. obs. 172. p. 389.* & seqv. Perbenē
 alioquin etiam ligato sermone exprimit piscem illum ipsiusque
 vires dictas *Cl. Claudianus Epigrammat. epigr. 3. p. m. 77.* In quem
 locum non temnenda commentatur *Casp. Barthius p. 1007.* & seqv.
 Mentionem quoque piscis hujus, virium dictarum, & aliarum
 adhuc, loco hoc nondum memoratarum facit celeberrimus *Job.
 Ludolfus in bistor. Aethiop. l. 1. §. 14.* Varia item de eodem pilce
 dabit *Sim. Majolus in dier. canicul. tom. 1. colloq. 9. p. 351.* & seqv.
 Cui volupe est rescire plura de piscis dicti stupefaciente facul-
 tate, satis credibiliter proposita, facile tamen iterum disparente,
 ut & illius causa atque remedio à vinō expectando, nec non de
 conchilio quopiam stuporem eodem modō inferente (quod in
 illo pisce reperiri suspicatur) consulere potest *Kircherum magnet.
 regno natur. c. 4.* Non hariorum utrum exsisterit similis piscis ille,
 cuius mentio fieri dicitur in *Patris du Tertre bistor. Antillarum.* At-
 tactus autem iste magnos dolores brachio integro inducere scri-
 bitur, adeo, ut dolor iste similis appareat illi, qui infertur à fer-
 vente oleo; hic dolor etiam die declinante pedetentim imminui
 atque evanescere dicitur, quod allegat ex loco dicto *Job. Ad. We-
 berus in der Unterredungs-Bumst part. 1. p. 470.* Suspicioni
 huic lucem ferè frenerantur ea, quæ inter febrisuga periamma-
 ta de torpedine à nobis allegata prostant. De similibus pi-
 scibus stupefacientibus, & quidem aliquo in primis in *Brasilia A-
 morelatim* dicto mentio fit in *Pisonis bistor. Brasiliensi & Joban.
 Bapt. du Hamel phil. vet. & nova tom. 4. p. 435.*

Tremorem compescens.

POst hoc porro contra tremorem lapis stellaris facere dicitur
 à *Bartholino de lapide nephriticō c. 10. p. 26. §. 31.* Quia vero
 alias in epilepsia proficia statuuntur, ex suo peculiari loco peti
 possunt.

Tumores discutentia.

IN Phagedenis ulceribus vel paronychia, imo in omnibus mor-
 bis, qui nodos vel tumores ejiciunt, scilicet in *cancro, peste,*
morbo

morbo Galllico commendat internè usurpatam & externè appensam scrofulariæ radicem, eamque recentem, atque lunâ crescente effossam, nodisque imparibus præditam accipi vult Mart. Schmuck in *occulta Mag. magn. morb. curat. p. 20.* Singularis etiam efficacia tribuitur lapidi cuiusdam ponderoso, bufonio existimato, pro variis tumoribus emolliendis, discutendis & tollendis: uti sunt carbunculi, anthraces & similes venenati ac inflammati tumores, ganglion, item ulcera, erysipelas, &c. solet vero ille sacculo includi ac foveri, & partibus curatione indigentibus affricari vel applicari, quod ex *Cruspi Annal. Svecic.* allegat Joh. Adam Weberus part. 1. der Unterredungss. Bunt. p. 430. & sequ. Paulò superius inter bubonum, parotidum & strumarum periapta attigimus nonnulla, quæ suo atque tumores pariter tollere dicuntur.

Tussum tollentia.

Pro tussum tollenda à proprietate prodebet lapides spongiorum & sumum corvi vult Jul. Cef. Claudinus in *Empiric. rational. c. 2.* Similiter pèdem corvi tussienti puero affixum conducere dicit Mich. Bspfius in *wunderbarl. Leib und Wund ArzneyBüch.* part. 1. p. 189. Salubris quoque in tussum & catarrhis variis creditur radix imperatorum, & quidem effossa lunâ crescente, collique parti posteriori appensa circa spinam dorsi, nec non postea in flumen projecta, quod annotat Job. Pharm. Rhumelius in medic. militar. dogmat. Hermer. magica c. 21.

Variolis salutaria.

In variolis commendatur alias ex succino facta armilla, vel nonile (ob peculiarem illius vim derivandi humores) si locis suis consuetis, manibus scilicet, aut pedibus etiam circumdentur, de quo Beckerus de *cultur. voro. p. 18.* De codem inferius capite 3, plenius illud negotium indicatur. Præterea sapphirum oculos incolumes conservare in variolis & morbillis testantur allegati in *Camerarii memorab. cent. 4. partic. 100.* Pro secreto itidem à quibusdam habentur lentes, margaritez & pericarpia rutæ pentagona, certò numero in sacculo contenta, colloque

colloque appensa, pro oculorum defensione, ne laedantur in variolis. Rutam cum radice amuleti loco cervici alligari scribit Arn. de villanov. tr. de regim. sanit. p. 1. c. 11. Similia pro oculis conservandis occurunt inter periapta oculorum; quæ præterea de panno rubro aliis in locis nostris scrutinii occurunt, quatenus pro variolis eliciendis illud commendetur, jam reperire supersedemus.

Venena & venenatarum bestiarum insultus
avertentia, morsusque illarum sanantia.

Procedimus jam ad ea, quæ venena, & venenatarum bestiarum morsus, aut ictus avertere vel curare dicuntur: Contra varios verbū illarum ictus aut insultus lapidem bufonis, crapaudinam dictum, attacū suō facere tradit ex Lemnio Mizaldus memorab. cent. 3. apb. 3. Idem autor etiam de illo lapide fuisse agit, quomodo scilicet elicatur à bufonibus, & quomodo iste lapis verus probari vel deprehendi debeat; de quibus differentem vide Job. Ad. Weberum discursib. curios. p. 103. Confer item citatos apud Henr. Kippingium Instit. physic. l. 6. c. 4. p. 246. & Ant. Grandium curioso rerum abitar. perscrutatore p. 344. Consentient pariter cum citatis autoribus de diuersis viribus Lapidarius & Michaelis Mercatus, qui referunt insimul ejusmodi lapidem ex rubeta capite demptum, inque brachio gestatum partem illam ab affluncto veneno laesam iterum calefacere, atque opitulari illi, velut hæc interpretatur Venturinus medicina ab animal. desumpta. In hanc materiam quoque porrò citat locum Lemnii (lib. 2. de occult. mirabil. nat. cap. 3.) Rulandus de morb. ungario, dicens annosas rubetas posidere lapides. Conferatur sive consulatur etiam Sachsius Gammarol. p. 297. Jac. Gaffarellus curiosit. inaudit. Latinè redditus p. 95. Baricellus in borto Genial. p. 350. Museum Calceol. p. 363. & 364. die Gottorfsche Kunstsammer p. 33. & Schröderus pharmac. med. chym. l. 5. p. 27. De ejusdem bufonii lapidis effectibus depraedicatis in vario morsu bestiarum venenatarum, quos pro extrahendo veneno externè applicatus ille praestare dicatur, & quod lapis iste raro ex bufo-

ne proveniat, constat auctore Camerariō syllog. memorab. cent. 4. partic. 31. p. 231. Similiter quod à bufonibus non eructetur iste lapis, ex Anselmo Boetio & Boot (histor. gemmar. p. m. 345.) exponit Wormis in museo l. 1. sett. 2. c. 18. p. 107. Sisto etiam hic ob lapidem illum verba Joëlis in prall. tom. 5. sett. 4. p. 139. & in tratt. de febr. & venenis l. 2. p. 142. qui inquit: lapis in capite bufonum repertus, si auro inclusus in digito geratur, omnis veneni praesentiam ostendit: sudore enim madescit; In margine vero citatus auctor istud rumor potius vulgi, quam experientia tribuit. Lapidis hujus quoque conditionem ita exponit Casp. Praetorius Epigrammat. l. 5. in animal. descript.

In capitis media lapidem cavitate recondit,

Quem digito precii nomine vulgus amat.

Nam dapibus certum testatur inesse venenum,

Sudat in orbuculo quando, madetque suo.

Idem illud, quod de bufonio tradidit lapide, etiam de lingua serpentis repetit Joëlis l. 4. ultimo p. 12. Dicit autem illic, quod ista in mensa deposita, ubi venenum latitat, statim sudent atque madore perfundantur. Addit quoque auctor ibidem, quod gemma, Prasius vocata, & corallia rubra veneno praesente aut assumto statim colorem immutet. Ideum id de Prasio, qui mater smaragdi reputatur, quod viriditatem amittat, & lotus recuperet illam, annotat Ans. Boët. de Boot histor. gemmarum l. 2. c. 65. &c. Communis ferè est auctorum sententia, quod res vel amuleta variæ venenis opposita madorem concipient appropinquante vel praesente veneno (uti jam ante dictum, atque adhuc in sequentibus dicetur) idem hoc de bufonite & lingua serpentum annotat And. Casalpinus de venen. l. 3. c. 8. p. 159. & Frid. Hoffmannus in clav. Schröderi p. 646. Ex aliorum relatione etiam scribit Joh. Joach. Becherus in Parnasso medicinal. illustr. part. c. 91. f. 86. quod lapis dictus coloris mutationem patiatur, si venenum potui sit admixtum; velut alia plura quoque illic reperiuntur de hoc lapide, nimisrum quod etiam in agris reperiatur, & collo appensus existat amuletum contra venenum. Sortitur alias quoque bufonum ille

ille lapis varia nomina: *Porta in mag. nat. l. 8. c. 9. p. 340.* inuit, quod dicatur Borax, chelonites, vel Gallicè Crapodina, ubi simul de efficacia illius antea dicta. *Gesnerus tom. 2. de ovipar. c. 8. f. 171.* eum cheloniten & Batrachiten quoque dici memorat. Similiter quod iste chelonites, Batrachites & Carapaudina seu Crapaudina dicatur, annotatum prostat apud *Andr. Libavium Batrachior. l. 2. c. 22 p. 412.* De variis itidem lapidis hujus nominibus, generibus, locis natalibus, magnitudine, facultatibus seu viribus, & applicandi modis agit etiam *Ans. Boët. de Boot. l.a. l. 2. c. 149.* *Frid. Hoffmannus l. 4. Job. de Laët. de gemm. & lapid. l. 2. c. 1. p. 98. & c. 25. p. 158.* allegati apud *Exc. Job. Franc. dissp. medic. de lapticidina microcosm. §. 10.* & *Georg. Rollenhausen in warhaftigen Lügen p. 192.* Si placet de hoc & aranearum lapide non nulla etiam videri possunt inter haemorrhagia petriamata. Verum *Rollenhusius l. 4.* fabulam quampiam præmittens de rubetarum vel bufonum conventu (in quo rex ex illic electus reliquarum rubetarum afflatu venenato enecatus lapidem in capite contrahat) concludit, quod nullus lapis in ulla rubetæ parte reperiatur, licet sepius talismodi in annulis circumferatur, qui potius ex pyrite vel alio lapide petitus sit. Usum tandem hujus lapidis non adeo, quam ridiculam originem sibi displicere ait *Exc. Cbr. Helviges conf. med. de peste p. 129.* Lapidem dictum minus etiam se reperisse in bufonibus ait *Olig. Jacobaeus de ranis & lacertis p. 134.* Sic nitorem quoque amittente dictum lapidem, contra venenum omne alias commendatum ac gestatum (ex *Capp. Baubino c. 3. de lapid. Bezoard.*) præsente poculo venenato, aliaque plura præstare; hæc tamen superstitioni affine quid vehere, adeoque fidem apud sagaciores non inveneri, docet item citatus *Jacobaeus.* Plutima itidem hæc, quæ de hujus lapidis nomine, origine, usu & circumstantiis autores solent referre, annotat, sed exiguo cum assensu, *Exc. Chrift. Pauolini in Bufone descripto p. 20. &c.* Malè admodum creduli & nos existimus in hujusmodi supelleficiili physico atque medico, à veteribus non parvi tamen estimato. Bufonites vero ejusmodi mineralis naturæ potius esse, & in comitatu Isenburgico

illius copia reperiendi dicitur apud Martin. Zeilerum in *Handbuch part. 1.* p. 538. Porro bufones ipsos exsiccatos manuque retentos, curare lesos à bufone, innotescit testimonio Th. Baribolini dis. epist. de transplant. morbor. p. 10. Sic etiam laudatus Christ. Franc. Paulini l. 4. pag. 110. aliorum autorum mentem exponens loquitur ita: *Bufo exsiccatus, & de collo suspensus, ob partium positaram, & pororum dispositionem, velut uter, omne virus vicinum tam feliciter excipit, ut tumefactus revixisse videatur.* Ibidem etiam Helmontii experientia, de dicto tumore minus observato, adducitur. Quid bufones autem alioquin ad pestem antevertendam conferre dicantur, ex antea dictis pessis amuletis p. 331. &c. innotescet. Consultum duco porro trahere huc, quia continuâ serie prostant apud Gockelium de venenis c. 10. p. 30. Lapidem, inquit, plasma vocatum, ac lapidem ranæ terrestris anulo aureo insertum, itemque sigilla quædam, characteres, imagines, quaspiam item gemmas, adamantem orient. achatem, hyacinthum, sapphirum orientem, smaragdum, & lapidem draconitem (qui in capite draconis invenitur) venenis contrariari credunt. Sed his remediis non nimis est fidendum, Matthiolus. Annulum artificiale à veneno præservantem vide apud Petr. Aponensem de remed. venenor. p. 28. Verba plura apud Gockelium reperienda huc amplius transcribere supersedeo. Videri quoque potest eam ob rem Marfil. Ficinus de vita cœlitus comparanda l. 3. c. 15. De paulo ante dictis, & aliis adhuc quibusdam amuletis etiam agit Bald. Angel. Abbatius de viperæ natur. c. 31. p. 169. &c. & Sennertius prax. l. 6. p. 249. De draconite item seu trachate lapide omnia venena fugante & venenatos mortis curante, & quod idem ille ex cerebro vel capite, draconi vivo absiso, petendus sit, consulatur Gvil. Johnsonius Lexico chymico p. 96. Fecimus jam mentionem draconitæ lapidis; qui licet efficax alias sit, vel saltem putetur, suspectus tamen redditur ideo, quod ex aliis rebus sœpè conficiatur, vel ostendit hoc Velschius Hecatostea 1. obs. 27. p. 42. Laudatur etiam draconites quaspiam in venenosis morbis, annotante Joh. Jac. Wagnero in histor. Helvetie p. 327. Dicitur autem ille lapis à draconе dimis-

sus,

sus, & novem uncias medicas pondere suō æquasse. Quæ alias de dracontiaz vel draconitidis origine, & quomodo à Dracone impetretur ille lapis, autores scribant vel fingant, colliges itidem inter alios ex Bootii l. a. l. 2. c. 472. p. 345. Joan. de Laët. de gemm. & lapid. l. 2. c. 3. p. 105. & Andr. Baccii (cum notis Wolfg. Gabelboveri) de gemm. & lapid. pret. c. 33. p. 176. &c. Post hæc non vulgaris æstimii sunt penes multos contra venena, varia ex serpentibus petita : corda verò vivis serpentibus extracta ideo laudantur à quibusdam, sed parum tribuit his, sibique experto credendum esse vult Schröderus in pharmat. l. 5. p. 306. Utrum Nero ab Agrippina matre exuvias serpentis commendatas, & aureæ armillæ inclusas dextro brachio gestaverit pro eodem, aliove effectu, mihi minus colligere licet ex Suetonio in Nerone c. 6. p. m. 400. Sic etiam ophites lapis pro amuleto gestatus contra serpentum & aspidum mortuum extollitur à Matthiolo de simpl. med. facult. p. 268.

De serpentis pileati lapide in capite ipsius reperiendo, in India orientali, quod venenatis mortibus impositus vulneri inhæreat, ac venenum attrahat, agitur apud Kircherum regno magneticō sc̄l. 2. c. 5. p. 58. &c. & in Actis Pbilos. Anglic. Anni 1665. p. m. 173. De ejusdem lapidis ambigua experientia extat quid in Miscellan. Acad. Leopoldino. Cesār. curios. Anni 4. obs. 2. p. 2. &c. Falsas etiam laudes depredicatas illas lapidis attacti, tantum non semper, deprehendit multiplici experientiæ inhians Fr. Redi in experim. nat. Indicis p. 1. &c. & p. 79. uti & p. 81. &c. Arbitratur insimul laudatus abstrusorum naturæ indefessus indagator ille, quod lapis iste factitius ut plurimum existat; deponit quoque idem autor illic non obscura testimonia vel suspiciones fraudulentia, atque irrita illius efficacia. Non nullorum experientiæ stupatus restituit illi lapidi suum æstimium & usum Rob. Boyle de specific. medic. p. 169. &c. atque dictum Dominum Redium à factitio illiusmodi, vel falso lapide nullam efficaciam expertum esse suspicatur. Plura adhuc de lapide illo Lusitanis Piedra della Cabra dicto, uti & de factitio quodam simili, & modo præparandi illum prostant in Miscell. dictorum Anni 6. & 7. Appendix

p. 28. &c. De laude & experimentis aliquot hujus lapidis, à Kircherio & Tachenio observatis agitur etiam in *Ephemeridum Eruditorum tom. 4. p. 98. &c.* à Frid. Nitschbo in *Latinam versarum.* Addi his possunt, quæ de eodem lapide habet, & quod ille à veneno attracto repurgetur, si in lac injiciatur *Erasm. Francisci in dem Indischen und Sinischen Lustgarten f. 1212.* *Tachenius clav. Hippocr. c. 9. pag. 261.* innuit lapidem illum solum venenato morsui animalium inservire, nec adeò contra alia venena valere. Aliquali experientia nitens etiam pulverem dicti lapidis in morsu serpentis pro interno usu congruum statuere conatur *Rob. Boyle l. a. p. 164. &c.* Mirum autem foret, si à serpentibus vis illa tractoria dependeret, veluti quidem hoc *Kircherus l. a.* non levi verborum prætextu tueri satagit; quod vero experientia majori mereretur indagari. Alioquin suspicarer ego illum effectum, ut à siccitate lapidis, ita à quacunque etiam terra eminenter sicca, porosa atque adstringente expectandum esse, veluti ideo terræ sigillatae variz, (ex quibus forte etiam factitii isti lapides constant) ossa & cornua certa, atque terræ usque probari possent, num velint similiter contagium illud virulentum morsu immissum in corpora, resorbere vel exsugere; sicut etiam alias ob parem penè scopum scarificationes commendantur in dictis malis.

Porro de corona serpentum à veneno quovis, peste &c. præservante agit *Conr. Kunratb. medull. defill. tr. 27. p. 309.* Incidimus non immerito porro in suspiciones vel hæfitationes de ejusmodi lapillis & coronis, quod sapè facitiz sint, cum vulgus cereum & credulum admodum venetur atque veneretur hujusmodi res, alioquin inermes aut in efficaces; cui negotio promptè assurgunt, & respondent fraudulenti & philargyri. Sic arte factas illas coronas communiter esse, atque ideo etiam exiguae efficacia atque estimii, pluribus innotescit ex *Miscell. Acad. Cesareo-Leopold. Curios. dec. 2. Ann. 5. obs. 107. p. 211. &c.* De corona serpentina facta, & ex Smalthro facta agit etiam *Andr. Libavius tract. chym. de igne natura c. 42. p. 83.* Similiter de draconite, sive opheostephanisco fictilio, eoque ex maxilla aprorum facile

facile parabili consulatur *Velschius l. c.* Dehinc etiam de draconite illo, vel lapide, seu corona Draconum, aspidum vel serpentum, quod eadem vis, juxta quorundam sententiam, illis tribuatur, ac de annulo Gygis decantat illa prostat, & quod iste coronæ è chelis squillæ marinæ affabré efformari possint, scribit *Frid. Hoffmannus clavis Schröderi p. 185.* De fraudulentia hominum circa ejusmodi res dictas occupata loquuntur etiam jam adducenda verba *Ansf. Boëtii de Boot in gemm. histor. l. 2. c. 173. p. 346.* Dicit quippe quod anguum lapis apud *Bohemos* celebris, Duchanek dictus, existimetur ab omni veneno, aere pestilenti & incantationibus gestantem immunem reddere; verum non lapidem, sed vitrum in illam formam conflatum esse, dicit autor, svadens insimul, ne quis falsos pro veris sibi obtrudi patiatur.

Porro pretiosorum in Insula Melita reperiendorum serpentū oculos annulis inclusos atque gestatos, ut carnem tangant, uti & lingvas eorundem contra venena, pro curatione & præservatione commendat *Wormius mus. p. 7. Ol. Dapper in Beschr. der Africani. Inseln p. 89.* aliique plures: sic itidem *Fab. Columna de purpura,* & quidem appendice de *Glossopetris* refert, quod eadem (à Bellonio commendata, & Lamiarum dentes appellata) aduersus venena conferant, atque ideo etiam argento includi soleant. Citanthus quoque nobis est autor des *Gottorffischen Kunstkammer* iner. p. 32. qui memorat illic, quod quidam glossopetas auro vel argento inclusas colloque appensas circumferant, putantes contra venena atque veneficia eas esse utiles, insimulque madorem concipere istas, si venenis appropinquent, quod tamen cum *Boëtio de gemm. l. 2. c. 160.* minus verum se deprehendisse testatur. De iisdem glossopetris vel serpentum lingvis & oculis ex Melita Insula adduciis, quod per se collo appensi, aut si oculi gestentur in annulis, contra moibos de malignitate suspectos, morsusque serpentum faciant, ac veneni præsentiam madore pariter concepto prodant, videri possunt allegata apud *Frid. Hoffmannum clavis Schröderi p. 131.* Ductu modò dicti madoris, venenum propinquum erguentis, aliorum consimilem opinionem

onem ab his abesse nolumus; siquidem in mensis eum in finem adesse volunt quidam cornu serpentis, & lapidem prasium, quod praesente veneno nitorem amittant, ablatu autem illo noxio redeat hic nitor. Sic bufonis lapidem in annulo perforato, ut carnem iste tangat, gestatum praesente veneno miro quodam modo contactam illam carnem calefacere quosdam velle, rarerter autem eum reperiri scribit *Bald. Angel. Abbatius de natur. viperæ c. 31. p. 169. &c.* Autor hic l. d. varia alia etiam de prasii lapidis laudati viribus recenset, quæ fabulam quadam tenus sapiunt. Similia alia, de madore ejusmodi venena presentia arguente, paulo post hæc innotescent, ubi de unicornu & poculis acturi sumus. Sed revertimur adhuc paulisper ad glossopetas, cum arbitrentur quidam, quod Praesentia Sancti Pauli quondam ex Malta Insula dicta omnes serpentes fuerint expulsi, ut adhuc hodiè ideo nulli ibidem reperiantur, vel si reperiantur, nocendi tamen potestate sint destituti, quod item de herbis alioquin venenatis judicant; quemadmodum de his, & amuleti loco commendatis oculis ac linguis istiusmodi pro venenis arcendis legi potest *O. Dapper in Beschreibung der Africaniſchen Inſeln f. 88. &c.* De efficacia illa in Melita à Paulo itidem relictâ, si placet, piura inter periapta insectis opposita videantur. Inde etiam argillæ vel terra Melitor tantas vires adscribi volunt quipiam pro serpentum morsu, vel aliis venenis curandis; quemadmodum inter alia ex *Joh. Bapt. Porta lib. 8. c. 10.* allegat *M. Aurelius Severinus tratt. de viperis c. 14. p. 252.* quod dictæ argillæ etiam quotacunque portio in viperæ os immissa ipsi exitio sit praesentaneo. Atque uti autores de efficacie istius causa sunt solicii, ita non conveniunt omnes circa glossopetrarum originem. Colligit verò autor der Gottorffischen Kunstdammer l. c. quod glossopetræ falso à viperis petitæ credantur, quia dicta Insula nullam viperam alere vel tolerare dicitur. Alii quidem, ceu paulò ante attigimus, serpentes illic reperiunt, sed minus noxios istos existere scribunt, de quo etiam *Tb. Bartholinus cent. 1. Epist. 52.* Dum igitur quidam lapides illos volunt existere linguas & oculos viperarum, de usu eorundem tritum illud

Iudicis medicis notum applicant, ubi virus, ibi virtus; ut ita ex serpentibus antitodium contra eorundem morsus aliaque mala venenata expectandum & repetendum sit, de quo legimus apud *Frid. Hoffmannum l.c. pag. 130. &c.* Sed fatebuntur nobiscum curiosi, formas ejusmodi translatitiis externas (quales conspiciuntur in dictis Melitensibus rebus) in variis lapidibus ac mineralibus, veras non raro mentiri vel referre, ut ideo minimè suspensos nos teneat hoc, quin dictas res lapideas, potius minerales, quam animales pronuntiemus. Innumera penè, que in hujus assertione adduci possent de typis & effigiebus naturæ digitō multis rebus, (non sine stupore atque admiratione spectantium & contemplantium impressis, & quotidiè ferè observandis, nihil amplius hōc, sed aliò in posterum fortassis loquimur) movebimus. Interim de veris illis à suppositiis lapidibus Melitensibus dijudicandis vel cognoscendis revolvi potest allegatus *Frid. Hoffmannus l.c. p. 131.* De natura, & locis quibusdam natalibus ac laudibus glossopetrarum contra venena commendatarum vides etiam scribentem *Ans. Boët. Boot de gemm. histor. lib. 2. c. 168. p. 340.* *Petr. Joban. de Læt. de Gemm. & Lapid. lib. 2. c. 3. p. 103.* & *Jacob. Pancrat. Brunonem Lexic. Castelli renovato p. 616.* Nonnulla etiam de his glossopetris, (falso à quibusdam pro dentibus carchariz canis reputatis, & quod iste argento inclusæ ac gestatae à pueris, illorum epilepsiam & pavorem arceant, ac dentitionem adjuvent, uti & venenis rebukere credantur) suppeditat *Joban. Jac. Wagnerus histor. natur. Helvet. curios. p. 309. &c.* Plura de glossopetrarum origine, & usu pro peste ac venenis domandis, prostant apud *Exc. Christ. Helvigium consil. med. de peste p. 127. &c.* His adatur tractatus peculiaris de glossopetri Clariſ. Job. Reijckii. Alia adhuc etiam de ipsis alio in loco nostrum scrutinium habet, preinde haec tenus allata de iisdem sufficiant.

Dehinc reperimus apud *Andream Baccium de unicornu*, quod cornu monocerotis in digitis gestatum præservet à veneno. Plura forsitan de eadem efficacia collecta in posterum constabunt ex *Exc. Adami Habnii tr. de unicornu* jam diu ad calcem, sed nondum publicum ad typum deducto, *Magisterius medicus Insulensis libro de peste*

*pestis curatione similiter cornu illud collo appensum pro veneno-
rum alexiterio effert. De laude ejusdem & cervi cornu agens, à
nobis non est reticendus *Abbasius de viper.* p. 171. &c. Communi-
ter etiam venditant, quod unicornu sudet præsente veneno; Sed
falsum hoc declarat *Primerosius de vulg. errorib.* l. 4. c. 38. De co-
dem, num cornu istud sudorem contrahat prope venenum, agit
Tb. Bartholinus de unicornu cap. 19. p. 275. Id de madore aliarum
ctiam terum, qui erumpat ex iis, præsente materia venenata,
annotatum repieres pasim in autoribus; Verum an manus ocul-
latr, male credulorum, hic etiam quid desiderent, definire super-
fedeo. Communem quoque alioquin probationem bonitatis u-
nicornu volunt esse, si circulum ejus affictu factum in mensa non
egrediantur, posita in medio illius, venenata animalia; de aranea id
asserentem vide *Tb. Bartholinum Cent. 5. hist. anat.* 83. Ibi autor
etiam se observasse dicit gallum in mensa positum, lineas tres in
eadem signatas creta non transcendere voluisse; circulum casto-
reō formatum itidem aversari naturali odio, idque non figura, sed
alexipharmacæ illarum virtuti tribuit; similiter vero autor in creta
alexipharmacæ terriculamentum latere, ac in terra Lemnia, perhi-
bet ibidem. Sed istud æquè de unicornu, quæcæ aliis alexipharmacis
dictum, experientiâ in subsidium vocatâ, sapienter vanum fuit re-
pertum. Tandem forsitan assertum illud aliquando de farina
fossilis unicornu fuit observatum, quod aranea noluerit circulum
ex illa factum transgredi, quod forsitan etiam alia insecta circum-
vallata ejusmodi polline vel pulvere faciunt; uti alioquin arbores
ideò etiam creta circumlitas, vel cinere confpersas, à formicis ita
munitas dici observamus. Si quis vero fidem iis de unicornu di-
ctis denegare velit, ei liberum erit; laudatus vero *Bartholinus l. 4.*
defendere videtur istas opiniones. Ceterum de unicornu fosfi-
li in peste etiam commendato, paulò superius inter pestis amuleta
dictum fuit.*

Sine dubio etiam olim magni fecerunt nostri Germani cor-
nua cervi, hinnuli, damæ, alces &c. quia ista adeò studiosè pro domi-
bus exornandis cum capitibus factitiis suspenderunt, ut forte
venena varia infingerent; prohibere autem cervi pellem, & pe-
des

des dextros portæ affixos ingressum cujuslibet animalis venenosi,
ex Galeno afferit Job. Georg. Sartorius de morbo militari seu Castrensi
p. D. Sic etiam Cornibus cervi crudis vim quampiam salutarem
inesse, & à Pragmaticis interne & externè adhiberi meminit (lau-
datisimus quondam nostræ Acad. Leopold. Cæf. Collega) Job.
Andr. Graba *Elaphographia* p. 108. Nolumus autem illud pro-
lixè hoc loco attingere, quòd Andronicus Imperator cervi cornu
notare voluerit sceminas a se corruptas, & civitatis mores, de quo
Theoph. Hopingius de jure insignium c. 17. §. 3. f. 899. Nihil jam
etiam de Diana venationum prafide movebimus, cuius in fanis
plurimis cervi cornua fuerunt affixa; in Aventino vero ipsius tem-
plo cornua boum cur fuerint affixa, querunt nonnulli, de quo *Exc.*
Cæsar. Sagittarius de januis veterum c. 29. p. 208. Non attingam
etiam Poëtarū figmentum, quòd Aetœnem curiosum ad videndum,
& appropinquantem Dianz, ab hac vero cervi cornibus corona-
tum vel cornutum dimissum scribunt. Cæterum de spoliis belli
vel venationis, januis à veteribus appensis, hujusque rationibus,
alius nostri scrutinii locus plura complectitur.

Obiter his simul jam insero, quòd pocula quæpiam pro ve-
neno indicando vel infingendo olim frequenter, & ea non raro
ex cornibus facta, usurparint: sic de poculo ex unicornu facto
olim usitato Hispaniz. Duci, à Mendoza mentio fit apud *Zeilerum*
cent. 3. Epist. 68. De poculo Indorum Regum, ex unicornu ani-
malis cujuspiam eum in finem pariter usitato, *Philestratus de vita*
Apoll. Tbranet lib. 3. c. 1. Dócat idem hoc *Exc.* Paul. Ammanus de
mat. med. p. 177. Job. Langius lib. 1. Epist. 20. p. 131. aliique plures.
Sic quòd vasa potatoria olim ex aliis cornibus confecta fuerint pro
salutari potu, videatur *Jac. Masenius specul. imag. veritatis* c. 73. n.
10. p. 977. item laudatus *Graba* l.c. & alii plures. Imò propter usum
cornuum, loco poculorum priscis frequentem, usq; &c. misceo
sive vinum infundo, & usq; vas potatorium originem suam a-
πό τούτης ναστού esse, communi pene suffragio critici scri-
bunt. Imò vox οὐρανοῦ æquivalet poculi nomini, propter dictum
istum antiquū usum. Paulò uberior, nec sine specie veri argumentū
illud de poculis Regum Indorum factis, & ex aliis similibus cor-
nibus

nibus alexipharmacis præparatis, uti & de dictæ hujs efficacie ratione differit Bald. Angel. *Abbatius de viperæ nat. c. 31. p. 171. &c.* Dictus verò autor l. a. p. 172. post alia de iis rationatur ita: ineunda mihi ratio est, quā virtus cornigerorum animantium innoscet, & nos à veneno tutos reddat. *Animantia omnia cornigera*, quæ aut insectis, aut venenatis herbis, aut animantibus, aliisque venenosis cibis utuntur, propterea, quod cum ista venena sint cum parte alimentari, qui præcipue nutriuntur, venena verò, quibus, aut à natura, aut consuetudine asseverare, transmituntur ad partes excrementales, aut ad ungulas, aut in lapillos concrescunt; in senio verò in omnibus excrementis naturæ notis, nobis verò incognitis, & propterea sunt cornua, ungulæ (lacrymæ, cor, atque os cordis cervi) & lapilli, (quales Bezoartici &c.) quæ vim habent maximam adversus omnia venena, quoniam ob similitudinem ad se trahunt venena, cum sicca, & rara sint cornua & ungulæ, & quoniam ob contrarietatem, quam habent cum humano corpore, vino permixta, facile vomitum parant; proinde in cornubus antiqui Reges potare consueverant.

De poculis istiusmodi hactenus allatis, adhuc quæpiam ejusdem argumenti subjiciemus: Ex fraxino verò pocula facta pariter veneno mederi indicat Henr. *Salmutb. comment. ad Panciroli memorabil. lib. 2. p. 251.* item de priori Angel. *Abbatius de viperæ natur. c. 31. p. 169. &c.* Volunt etiam, quod vasa Porcellana nihil veneni admittant, vel venena mutatione subitaneâ suæ pelliculiciditatis doteant, iisdemque potenter resistant, de quo iterum autor modò dictus l. s. p. 157. Dissilire hæc pocula ilicò si venenum iis immittatur, indicatur eodem in loco p. 141. & 144. Similiter poculum ex electro naturali conflatum virus infusum prodere fertur stridore, quod etiam annotat autor ille l. a. p. 144. De isto vero, quod Porcellana vasa frangantur, si veneni quid iis infundatur, agit quoque Salom. *Schwyter itiner. lib. 2. c. 4.* Vim Porcellanæ adversus venena repetit etiam Samuel. *Pomarius de sensif. & disensif. corp. p. 66. §. 10.* Utrum vero vis hæc contra toxica decantata æquè incerta sit, ac Porcellanæ genesis, vel praeparandi

parandi modus (à modernis longè alius ac verior demonstratus, quām olim fuit nobis indicatus) ignoro. Poculi ejusmodi salutaris alias mentionem etiam facit *Joan. Læt. de Gemm. & lapid. l. 2. c. 26. p. 169.* inquiens: accepi olim à Cl. viro *Carolo Clusio* fragmentum, cui ipse inscriperat: Fragmentum è poculo Eduardi IV. Angl. Regis ex ophite lapide adversus venena, donum H. Morguni Anno 1581. Qualis verò sit lapis Ophites, videlicet marmoris genus, docet *Lætius l. c.* Abirem penè in sententiam *Anf. Boët. Boot in hisp. lapid. & gemm. l. 2. c. 279. p. 504.* Zeblicus, inquit, ophites Germanorum, ad multa prædicatur. Scribam quid illi Typographicis typis de illius facultatibus ediderint: Vereor ne illō divenditō, aurum aucupentur, plura promittat, quām præstare possit: Lapis serpentinus nullum patitur venenum; ubi poculum è lapide factum venenum suscepere, id sudore prodit &c. De similibus poculis veneni impatientibus, aliisque variis videatur etiam *Hier. Drexelii aurifodin. art. part. 3. c. 7. p. 337. &c.*

Poculorum ex fraxino paratorum paulò antē quoque fecimus mentionem, quod venenis eadem resistant; sic de efficacia fraxini, contra serpentes alioquin laudata, nullus fere inter priscos dubitate ausus est, quia fides ejusmodi altas radices egit in communi opinione hominum. Crediderunt autem arborem illam occultā antipathiam infestam esse dictis serpentibus, adeò, ut etiam umbram illius evitent, & longius esfugiant. Volunt quoque, quod si gyrus frondibus fraxini sit tactus, & juxta hunc ignis collacatus, serpens in illo gyro consistens deferat eum locum, & citius in ignem incurrat, potiori odio erga fraxinum incitatus. Inter innumerous penè alios sententia priori favere experieris *Plin. l. 16. c. 13. Franzium hisp. animal. p. 707. Anton. Grandium curioso ver. abditar, perscrutatore p. 239. Job. Adam. Weberum discurs. curios. p. 199. &c. Henr. Kornmannum templo natur. p. 219. Martinum Schmuck occul. mag. magn. morb. curation. p. 4. Vincent. hisp. natural. lib. 20. Marfil. Ficinum de vita cœlit. compar. l. 3. c. 14. p. 332. item Botanicos autores & alios plures.* Atque ideo etiam Celeberrimus (heu! etiam nuper Academiz nostræ Leopoldino Casarez morte surreptus, ac cœlitibus adveyctus) *Febris de Scor-*

zenera p. 161. miratur, quod cantharides, tanquam venenata insecta depalcant folia fraxini, venenis alias resistentia. De fraxini succo, aliisque pluribus illius remediis contra aspidum morsus & insultus commendatis, nolo esse prolixus, cum benè multi autores de iis agant, & fortè sepius alter ex altero hujusmodi traditiones sine inquisitione accuratori hauriat, nec non pro lubitu interdum commentario quopiam adaugeat. Speramus autem nos aliquando in exercitio Academico de *Fraxino* plura communicatueros. Sed de fraxino & aliis quibusdam plantis, serpentibus contrariis, si variò modō adhibeantur, licet multi non ambigant, id tamen inter fabulas refert *Franciscus Redi* in *observat. de viperis* (*qua adharent etiam Miscellaneis Acad. Leopoldino-Cesar. Curios. dec. 1. Ann. 1.*) p. 37. & 38. Repetit idem hoc fortè ex citato auctore *Justus Cortnummius de morbo attonito* p. 333. *Plinii* locum, paulò ante adductum, pariter allegat de fraxino adversus serpentes commendata *Job. Henr. Ursinus arboreto Bibl. c. 6. p. 121.* Sed suo loco relinquens id ille, potius efficaciam mysticè ad crucem Christi applicat, quod scilicet hec

— — — *longè fuger omne venenum.*

De fraxini viribus dictis, licet idem sentiat, cum adhuc aliis, *Arbennus*, impugnat tamen illud, & figmenti postulat eos, qui statuunt istud, vir inter medicos rari estimiū, *Marc. Aurel. Severinus in Sei-temostige* p. 66. Sententiam illam adductam *Redi*, de viribus istis elusis, confirmat itidem *Paul. Janinus in Annaberga descriptione* c. 7. p. 15, sibi enim ab incolis relatum esse scribit, quod circa Wolckensteiniam arcem, ubi magna fraxinorum copia reperitur, non raro apricantes serpentes obseruentur, in quam sententiam addatur etiam *Domin. Chabreas Stirp. sciagr. f. 607.*

Deinceps *Aelianus* ait, Atticas mulieres Agni foliis cubilia substernere, quod serpentibus eadem sint infesta, & quod existimantur à veneris appetitione prohibere. Tantam quoque vim quibusdam rebus contra morsum viperarum tribuunt quipiam, ut etiam salubrem pronuntient musicam excitatam instrumentis ex iis factis; videlicet ligno Juniperi, fraxini, laurus, sambuci, vijis, aut ex cornu cervi, de quo allegatum locum vide apud *Zel-lerum*

lerum cent. I. Epist. 87. p. m. 252. Verum supersedeo adductis his opinionem moam addere de modo dicta efficacia, si quæ certò expectenda ex memorata musica, quæ forsan aliis causis citius, quam materie instrumentorum competit. Præterea de radice Queyo vel Keggio in Cambajæ regno reperienda, scribunt, quod dorno gestata securum præstet hominem à feris venenosis, eorumque morsibus. Verum fruticis illius non omnia ramenta in usu esse, sed ea tantum, quæ soleant in septentrionem vergere; cum quæ meridiem respiciant, venenosa & morbifera communiter statuantur. Prorisus falsas vero has res deprehendi, si ad experimenta deveniatur, pronuntiat iterum laudatus Dominus Redi experiment. natural. p. 178. Alioquin Lobelius p. 58. asserit odore solo balsami enecari viperas, easque, quæ in Balsametis aut Balsami sylvis degant, esse innocnas; sed asserto isti, ob non nulla dubia, non assentitur Excell. Dominus Paul. Anmannus de mat. med. p. 126. Portò spinæ albæ semen non minus pellere serpentes, si gestetur, vult Dioscorides. l. 3. c. 14. Verum exiguum fidem eidem amuleto, uti aliis pluribus, tribuit Sanctorius de vitandis error. l. 8. c. II. p. 161. Dehinc pennam ibidis serpentes attonitos reddere, & confessim in vestigio gressus inhibere, si in quempiam illorum injiciatur, indicat Anton. le Grand. l. c. p. 226. quo in loco etiam scribit autor, quod serpens quernis frondibus contacta moriatur, & visâ fagô pertereatur. Experimento enim, inquit, probatum est, illius ramo ante hoc animal injecto veluti attonitum fieri, nec amplius moveri. Atque id de quernis foliis ex Democrito petitum dicit Ant. Mizaldus de secret. hort. l. I. c. II. Præterea quoq; innotescit ex Pliniode Betonica, quod hæc juxta serpentes posita coercent illas, ne transgredi illam valeant; admodum dubitat vero de hoc Mich. Bapstius in wunderbarl. Leib- und WundArtzney-Büche parte I. p. 452. Post hæc sequuntur jam quæpiam petita ex Sim. Pauli quadripart. Botanico p. 533. Myrtus nostras Danica, inquit, seu porosæ aut Germanica post in nobilissimi hujus regni celeberrimis Provinciis, Seelandia & Cimbria adeo salubri solo succrescit, ut serpentes fugent, ceu qui nunquam stabulari sub ea vivi sunt.

Nolo

Nolo quoque locum illum notabilem, de herba quapiam insigniter efficaci contra viperas deprædicata præterire, qui prostat apud celeberrimum *Jobum Ludolfum his toria Æthiopica l. 1. cap. 19. num. 10. &c.* Omnia, inquit, herbarum miracula superat *Assazœ*, tam efficax contra aspidum venena, ut nocentissima serpentum genera hâc herba tacta sopiantur, & ceu mortua jaceant: quin & umbra illius stuporem viperis inducit, ut eas innoxie tollere possis. Qui radicem hujus herbae comederit, inter ipsos hydros & chersydros sine metu ambulare poterit, imò multos annos ab illis tutus erit. Visique fuerunt Habessini, his radicibus usi, angues venenatissimos instar angvillarum manu tractare: Collo instar collaris circum dare: eosque, cùm liberet, impunè occidere: Ita providum numen, ubi venena sunt præsentissima. Nec ingenitam fuisse crediderim Psyllis, Africæ genti olim per celebri, virtutem mortibus serpentum medendi, sed herba illius remedii partam; eam verò ne vilesceret, secreto habitat. Questu os sum enim olim erat, venenata anima lia, per diversas orbis regiones, sine noxa ad spectaculum circum ferre. Hactenus, ob orientalium aliarumque lingvarum peritiam & merita literato orbi non ignotus *Ludolfus laudatissimus*; qui plura etiam in *commentario suo* propediem edendo in locum istum de eadem materia confignat.

Magnam spem, post illa, multi ponunt in lapide Bezoar dice, quem amuleti instar adhibitum vim venenis adimere tradit *Bodinus theatro nat. lib. 2. Saracenus, Serapion, Cardanus, Monardes, Ol. Wormius & Augenius*. Eadem quoque sententia est *Fratri Antonii de Quintano*; qui pariter pro summo secreto lapidem hunc ebuccinat, si de collo suspendatur versus dextrum latus, hinc enim nullum venenum gestantem invasurum esse confirmat. *Boettius de lapid. & Gemmis l. 2. c. 193.* inquit: Si foris alligetur Bezoar sinistri lateris brachio, ut nudam cutim attingat, perhibetur venenis resistere, & contueri, ne à veneno, a cære ve pestilenti aut contagioso lædatur. Multi tamen insurgunt contra vires lapidis dicti, cùm internè, tûm externè adhibiti, unum dicemus; sed ab appenso illo extrinsocus prolatam promanantem

nantem facultatem defensam reperies contra adversarios suos in *disputatione medica de lapide memorato habita sub presidio Rofsin-
cii à Ioh. Eberhardo Schmiedt c. 2. artic. 3.* Confer etiam Mich.
*Baptistum un wunderbarlichen Leib- und Wund-Arzney-Bu-
chē part. 1. p. 188.* Dicū vero lapidis hyperbolicas multas, por-
tentosas, & superstitiones virtutes commendatas non admittunt,
nisi experientia verum id ostendat, *Bonitatis Medicis Indor. notis ad c.
45. Garcia ab Horto, & ailegati apud Jac. Jos. Joepserum in mani-
dulione ad vitam longiorē c. 10. p. 337. &c.* Nullius etiam
momenti Bezoardicum lapidem si sine dubio tenebunt (si peri-
apti loco recipiendus est) qui tantum non omnem virtutem illi
int̄insecus admissus, vel propinato derogant. Argumenta, quæ
prætendi solent alias pro depressa ipsius autoritate, videri possunt
apud Herm. *Grubium de simpl. medic. facult. p. 138. 149. & 150.*
Reies campo Elys. qu. 67. & alios plures, brevitatis gratia jam re-
ficiendos; reverti quoque potest, qui vult ad p. 363. Prolixum et-
iam patrocinium contra impugnationem illam modo adductum
prostinet apud citatum *Reies l. 4.* Annectenda quoque ducimus pro-
latis his verba *Mariobioli comm. in Dioscorid. l. 5. c. 73. p. 940.* Lapis
Bezohar, inquit, Mauritanorum testimonio antidotum est omni-
um præstantissimum, sua speciali dote, contra omnia in univer-
sum venena: utpote qui non modo haustus sed etiam adalliga-
tus, ita ut nudam sinistri lateris carnem contingat, omnia superat
venena. Legitimum autem, nimurum flavum eligendum esse lap.
autōr vult. Vulneri quoque impositus illic, à mortiferis quibuscum-
que feris iectos, statim liberare dicitur, veneno sudore expulso.
Idem pariter juvamenti adfert, si ore aliquo tempore sugatur; ha-
c genus *Mariob.* Isdem viribus pollere illum lapidem impositum
apertis carbunculis in peste alii scribunt; Cui adducto asserto
subscribit etiam assensus *Garcia ab Horto.* Superstitiosum au-
tem est, quod suppeditat *Serapion:* lapis, ait, Bezohar confert ve-
neno scorpionis, quando portatur in annulo, & inciditur in eo
imago scorpionis, luna existente in signo scorpionis; & aspice ut
sit ascendens, deinde sigilla olibanum cum eo, lunā existente in
scorpione, quod datur patienti ad potandum. Nescio num i la-

cautio de interno usu illius lapidis annotata (scilicet quod ex relatione Indarum foeminarum prægnantibus noceat, ob metendum facile aborsum ab eodem) etiam id efficaciat, si externe applicetur, veluti de priori informat nos *Garc. ab Horto biss. aromat. & simplic. med. Indic. l. i. c. 45.*

Dehinc cervus varia suppeditat periammata, contra venena morsusque venenatos dilaudata: quemadmodum lacrymam cervi corpori alligatam, contra venena prodesse tradit *Cardanus*. De dente cervi itidem gestato pro arcendis venenatis animalibus videre est apud *Agricolam de Cervo* p. 147. Eadem efficacia ungula dextræ & pedis cervi annotata extat in *l. c. p. 234*. De pelle à capite cervi detracta, & lacryma dicta evolvantur quoque allegata ex *Scribonio Largo in prefatione citati Agricole tractatus*. Sic etiam corio vel pelle cervinâ vestitum hominem contra serpentumnoxam tutum pronuntiant *Sext. Philos. Platonicus de animal. p. 7. n. 23. & Olaus Wormius in mus. l. 3. c. 24.* Sed corrigiam ex corio cervino (pro ligatura stricta in morsu viperarum insituenda) svasam statuit ab illecebra hominis simplicis, vel nimium superstitionis *Franc. Redi in Epist. de viperis p. 18.* Porro os de corde cervi gestantem à venenatorum animalium morsibus immunem reddere constat ex *Rattray theatr. Sympath. p. 19.* Cui sententia accedit etiam *Bericellus horto geniali p. 132.* Sic *Elian. 4. bistor. ex Florentino transribit*, uti & *Ant. Mizaldus de secret. hortic. l. 1. c. 16. p. 31.* quod serpentes nunquam accedant, ubi cervi adeps jaceat. Ulterius de Floridz insulz incolis memorant autores, quod labia infantum suorum perforent, & particulam cornu cervi foramini imponant, eoque illos illæsos fore (si manibus oculatis placet) à veneno arbitrentur, de quo *Voigtius delic. phys. p. 337.* Sed de his cervinarum partium detibus paulò superius (ubi de unicornu poculis egimus) plura consignavimus *p. 410. &c.*

Posthac cornu Rhinocerotis Alexipharmacæ titulô in museo suspendit *Imperatus*, exponente illud *Thomâ Bartholinô de unicor. nuc. 21. p. 173.* Sic *Bald. Ronssus venat. Medic. p. 3.* hac nobis communicat de coagulo leporis:

Intactus densas sylvas penetrare venenis

*Si cupis, unge tuum corpus lentore coagli,
Diffugient, veluti canis aspecto Crocodilo.*

Sequens Zenexton omnis generis venena fugare, si prope cor gestetur, vult Job. Pharam. Rhumelius in medic. pagy. p. 631. Recipientur antimoniū crudi unciz quatuor, reguli stellati pulv. unc. duz, arsenici albi drachm. una, fiat cum tinctura microcosmi, & mucilagine Tragacanth. orbiculi cum signo scorpionis. De hinc annotante Mathiolō cor upupæ collo portatum evitare virus omne, instruimur ab Alex. Venturino Medicina ab animalib. desumpta. Aurum os monstri, seu hominis marini contra aëris maligni noxaem secum gestare Portugallos scribit Ol. Dapper in Beschreibung Africae p. 585. Sic etiam lupi oculum dextrum collo portatum contra omne venenum insurgere ex Sexto Platon. transcribit Venturini l. c. Lapis Astroites vel stellaris in conclavi suspensus araneas, aliaque venenata animalia arcere creditur, quod tamen de minoribus illis lapidibus minus verum deprehendit Ol. Wormius, de quo die Gottorfische Kunsts-Rämer p. 66. De Smaragdi viribus commendatis in venenis fugandis, & pestilentibus ac malignis morbis, uti & comitiali, agit Petr. Job. Faber panchym. c. 15. p. 523. Hyacinthum quoque, pyrophylum & Pantherum lapidem pro venenis innoxii reddendis facere ex Agrrippa recenset Mich. Baptius in Artney's Kunst-und Wunder-Büche part. 2. p. 99. De bufonis & Draconis lapide, item Adamante, Hyacintho, Sapphiro & Smaragdo eundem ob finem laudatis, patet etiam ex Bald. Angel. Abbatio de viper.natur. c. 31. p. 170. &c. Nolumus ab his etiam abesse annotata apud David. Frolicium Viatorio part. 1. lib. 2. p. 208. Peregrinantes, inquit, à venenoso cibo aut potu tutos praefiat ambra, moschus vel lapis bufonis in collo gestatus. Item Smaragdus, Achates, succinum & corallium collo appensum, vel annulis insertum; venenum enim praesentiunt atque colorem naturalem amittunt, ut quidem physici prætendunt. De gemmis quibusdam, amuleti loco contra venena varia gestandis commendatis ab autoribus, constat etiam ex lapis laudati Chriſt. Helvigi consil. Med. de peste p. 123. &c. Communicat insimul idem autor l. c. p. 126. experimen-

tum de Sapphiro (qua tam araneis admodum contraria à pluribus alias declaratur) quod asservata cum araneo in vitro ultra viginti quatuor horas vixerit. Non dubito diutius circa noxam illatos illos superstites fore chartæ inclusos; cum ad septimanas vel menses aliquot iudicem sepe circa cibum potumve evidenter (nisi aer ipsis illorum loco cedat) asserventur absconditi. Imo gemmis plurimis assignatur communis ferè veterum suffragio vis resistendi pesti, veneno, & febribus malignis: uti inter alia videri possunt de hoc collectanea apud *Henricum Kippingium Instit. phys. lib. 6. c. 3. p. 237. &c.* Nec steriles sunt eadem in materia plures, qui de gemmarum facultatibus egerunt. Paulò superius etiam de gemmis quæpiam ex *Gockelio* aliisque pluribus adduximus, qua cum jam dictis conferri possunt. Interim non constat satis forte, quales fuerint annuli isti contra venenum, & serpentum morsus olim venditi ab *Eudemio Pharmacopola*, cuius mentio fit apud *Pascal. Gallum Bibliotheca med. p. 92.* Præterea *Atractylis* herba contra scorpionum punctus internè data proudesse, & cruciatus non sentire dicitur, quādū quis herbam tenuerit; quā verò depositā redeant iudicem, uti habet *Dioscorides l. 3. c. 107.* Verum hoc ut credat, adduci non potest *Sanctorius de vita. error. lib. 8. c. 11. f. 161.* Indi annulis aureis & argenteis de nucis medicæ Maldavensium medulla lapidea non nihil includunt, foramine intus relictō in annulo, ut illa cutim tangere possit, atque hōc gestatō amuletō à venenis se credunt rutos, de quo *Olaus Wormius museo p. 203.* Sic ramus mali granata animalia venefica fugat, & *corylus* serpenti funesta est, statuente *Honorat. Fabro de plantis tr. 1. lib. 2. p. 88.* *Plutarchum* eadem hēc sentire dicit *Job. Jac. Weckerus de secretis l. 6. c. 21. p. 313.* De punicz ramo, quod venenata omnia, nedum serpentes fugeret, testimonium prostat apud *Ant. Mizaldum de secret. horior. l. 1. c. 11.* quo in loco etiam indicatur, quod si absinthium, aut artemisia, abrotanumve per ambitum horti plantatum, vel in angulis commode dispositum sit, serpentes nequaquam illic stabulent. Non affici itidem quemquam, qui raphanum gustaverit, vel fecum detulerit, ex *Tarentino Graco* deducit idem. Ex *Plinio* pariter *Mizaldus* transcribit,

quid

quod sileris fruticem refugiant quoque serpentes, baculumque
rustici ob id ex eo gerant & circumferant. Pergit dictus autor p. 33.
Filicis folia serpentem non recipiunt; unde serpentigenis locis
filicem sevisse, aut stravisse, multis utile fuit. In his obliuiscen-
dum non est, quod serpentes sambuci flores summè refugiant, qui
etiam tineas, blattas, & erucas perimere traduntur. Prodit
itidem autor ibidem c. 13. p. 36. quod bufones iisdem rebus fu-
gentur & necentur, quibus serpentes. Sic quod scorpio in domici-
lia non obrepat, quoties coryli nucula laquearibus appensa cohæ-
reat, Weckerns l.c. & iterum hic p. 314. ex Tarentino exponit, quod
si quis siderit idem vel scorpioideam herbam tenuerit, scorpions inno-
center tractare possit. Idem illud ex Tarentino petitum scribit Mi-
zaldus l.a. cui hic annexit statim hoc: Plutarchus, inquit, ex Zoro-
astre nucem avellanam lectulorum pedibus alligat, ne Scorpius il-
los conscedat Mizaldus quoq; caput diuum 13. p. 35. exorditur his
verbis: quod ad scorpiones attinet, si locum, in quo versantur,
furculo aut ramulo veri heliotropii circumscriperis, negat Plinius
illos hinc egredi posse. Si vero herba ipsa imponatur, aut re-
spergatur, protinus eos emori tradit. Idem fieri aijunt tactu radicis
herbae, quam scorpioideam dicunt: imo vero a scorpione minime
laedi, qui herbam gestabit; de hac materia etiam superius ex Mat-
thiolo egimus inter amuleta insectis opposita. Similiter quod ille,
qui Been albi, seu polemonii radicem gestat, a scorpione non fe-
riatur, vel si ictus fuerit, nihil molestiae passurus sit, legere est apud
Remb. Dodonaum bistor. stirp. f. 172. Ridiculam curationem pro iis,
qui scorpionum ictum passi sunt, recensent ex Apuleo Diaphane &
Zoroastre, quod laesi a scorpione retrosum asinus infidere de-
beant aliquandiu, ut scilicet facies ad caudam sit directa, atque
hinc dolorem illum in asinum derivari volunt, eumque non ces-
sare prius, quam asinus peditu crebro succumbat, ac emoriatur.
Verum vanitatem hoc olere, vixque verum existere, pronuntiat
Ant. Mizaldus de secret. bistor. l. I. c. 13. p. 39. Ad haec radix plan-
taginis contra venena infantibus affigitur, enarrante id Theodore
Tabernemontano in der Arzney- und Haus-Apothecke p. 47.
Radix victorialis etiam a quibusdam dicitur usurpari loco amu-

lēti, ut ab aëre infecto se tutos reddant; uti innuit Schröderus in pharmac. med. chym. l. 4. p. 173. Juxta Dioscoridem in nobis p. 476, prodeste sentiet, si quis secum feret Rhamnum, silente luna erutum contra venena. Sic etiam Anchusa manibus portata arcet serpentes, quod pariter echium præstat, teste Rattray theatr. sympath. p. 16. De Anchusa, quæ etiam Alcibiadion dicitur, videatur quoque Matthiolus de simpl. med. facult. p. 265. & Dioscorides l. 4. c. 24. Eadem radicem ac folia, variò modō corpori applicata, contra omnis generis virus vim maximam habere, ex eodem loco, & Galeno l. 6. simpl. docet Saracenus de peste c. 7. p. 222. Similiter Alcibii radicem, quam tertiam speciem Buglossi sylvestris vocat Mich. Baspicus im wunderbarlichen Leib- und Wund-Artzney-Bücher part. 1. p. 201. illam statuit gestatam avertire serpentum mortus. Porro si quis artemissiam herbam ferat in pedibus, venenatas bestias fugabit, velut cognoscimus ex Dioscoridi nobis p. 477. Gestatam eandem herbam, vel alligatam adversus mala medicamenta bestiasque virulentas efficacem etiam pronuntiat Plinius l. 25. c. 10. Idem illud explicat Marcellus versificator verso 20. verbis sequentibus:

Affamat etiam quisquis gestaverit illam
Quod nullò valeat nocuo medicamine sed.

& paulò post idem ibidem ita:

Radix illius collo suspensa rubetis
Dicitur & cunctis nocuis obsistere ranis.

in quos versus videri potest Barthius in Adversariis l. 12. c. 20. p. 706. Videtur verò superstitiosum hoc declarare amuletum Capp. Hoffmannus de medicam. offic. l. 2. c. 22. p. 110. Dehinc radicem consiliginis sub certo aspectu collectam, contra venena & pestem harmonicum esse amuletum, idque facile probari posse, si radix illa collo canis appendatur, hinc venenum ipsi sine noxa exhiberi asserit Aug. Etzlerus Isag. phys. med. c. 1. p. 8. Præterea pro amuleto sunt alia adversus serpentum mortus, inquit multi jugæ eruditio[n]is thesauraris Gerl. Joh. Vossius physiol. Christian. l. 5. c. 18. p. 91. & de idolatria l. 4. c. 40. p. 1513. Persas ideo (auctore Simone Sethi) coquinas alliis replevisse, ut ipsas à serpentum consortio

tue-

tuarentur, refert Anton. le Grand. curios. natur. arcanor. perscrutatore p. 12. Rationem vero hujus efficacia reddit Anton. Mizaldus de secret. horitor. l. i. c. ii. p. 32. inquiens: serpentes oderunt validum odorem jaculantia, qualia sunt allia & cepæ. Prater haec Mich. Bapst. im wunderbarlichen Leib und Wund-Argney-Büchepart. 1. p. 200. ex Job. de Cuba norto sanitatis transscribit, quod venenata bestiæ arceantur, si domui inferatur, vel collo gestetur herba colubrina, aut integra squilla. Similem etiam inesse vim gestatæ radici pastinacæ domesticæ, & semini Cynorrhodi, idem indicat locus modo notatus. Sic etiam ex Mizaldo tradit Job. Jac. Weckerus de secretis l. 5. c. 4 p. 200. quod semen agrestis croci manu tritum, vel collo suspensum, plurimum polleat adversus ictum scorp. In quam rem etiam prodesset ajunt quidam radicem lauri & ireos. De lauru itidem, quod efficax sit adversus venena, & alia mala, videri possunt, quæ prostant apud Mart. Lipenium de streni cap. 3. p. 133. Jungatur huic Cornel. à Lapide p. 1013. in Ezech. c. 8. De eo autem, quo dicitur: laureum baculum gerito, Erasmi Adagia p. m. 103. b. consulantur. Sic de eo, quod laurus αἱρεῖσαν dicatur, videatur Natal. Comes p. 355. Alii latius extendunt rerum ejusmodi operationem; velut de instrumentis musicis paulò superius vim alexipharmacam emanare attigimus. Vix ex natura lium classe petitum credimus illud lignum fuisse, quod pedibus solum attingentes (ante fores jacens incantatoris serpentum cuiuspiam in Aethiopiz inferioris quopiam loco absentis) liberasse lœbos à serpentum mortu noxio dicitur apud Ol. Dapper in Africa Beschreibung p. 351. Radicem paeoniae quoq; frequentissimo in usu esse Afris, ob ingentem vim immanum serpentum; præstabit ergo viatoribus, & peditibus eam commendare, ut de collo suspendant, atque hac arte vel se præteruntiant adversus ictus & mortus virulentorum animalium, vel etiam eadem hac fugent, quæ verba reperiuntur in Pauli quadripartito botanico class. 2. p. 107. Bufones etiam alias fugare ex stabulis vaccarum uberibus exsugendis infidiantes axungiam, odorem bryoniae, vel rutam recentem, ex aliis scribit Exc. Chr. Franc. Paulini in Bufone descripto p. 52. Superstitiosa periupta non paucæ etiam circumferuntur quæ

quæ variis venenis opposita traduntur; ista vero indigna censuimus annotatione, veluti talia Conciliatoris rejicit etiam *Ang.*
Abbatius de viperis c. 31. p. 171. De laminis ictus & morsus noxiis venenatorum colubrorum sanantibus, & à Martis, Psyllis aliisque institoribus venditis *Arnobius* l. 2. p. 68. Unicum id adhuc de malo citro habet nobis allegare, si forte ipsi soli, & ab omni superstitione libero, usus salutaris ineffe quis velit, aut in posterum experiri illum queat. Ex *Job. Ximeni* vero disputat.
 de malis citriis notum est, quod amuleturn Sidis Aegyptiorum Dex ex citro & folio illius constituerit, quibus in scriptum Thumim & Urim, idque in capsulis argenteis collo appensum fuerit, quod gestato se ab omni malo & veneno tutos judicarint. Videtur autem id, de malis citriis (quod scilicet capsulis dictis inclusa ab Aegyptiis veteribus pro amuleto gestata fuit) in dubium vocare *Martin. de Roa singul. sacr. script. part. 2. l. 1. c. 2. p. 10.* Atque hæc dicta sunt de amuletis repugnantibus venenis, & venenatis animalibus, cui plura hujusmodi arrident, consilat eos, quos paulò ante de peste profliganda citavimus; cum iidem non raro coniendent promiscue periammata in peste æque, ac venenis, vel venenatis aliis morbis curandis usitata. Addi his etiam possunt non nulla inter amulaea insectis opposita confignata.

Venerem adjvantia.

Vidimus in precedentibus p. 173, quæ secunditatem procurare putata fuerunt; Devenimus jam vero ad ea, quæ non nimium ab iis discrepant, videlicet quæ venerem adjuvare, vel stimulare creduntur. Volunt autem, quod Satyrium Erythronium vel Erythraicum in manibus gestatum libidinem vehementer promoteat, de quo *Dioscorides* l. 3. c. 144. & ex hoc *Jac. Theod. Tabernamontanus* herbar. lib. 2. p. 364. & forsitan etiam *Remb. Dodoneus in stirp. histor. pempt. 2. l. 2. c. 29. f. 233.* Jungatur his quoque *Plinius* l. 26. c. 10. Suffragatur huic *Aug. Etzlerus Isagoge Phys. mag. med. cap. 5. p. 112.* qui postremus tamen colligi vult Satyrii albi radices, venere in propria domo existentem & collo appendi, vel ut in manus volâ incalescant illæ. Eadem de laude hujus radi-

radicis comperties non nihil quoque apud Ronaciolum desatus formatione p. 185. De herbz Satyrii vero viribus iisdem, si in manibz ea teneatur, & de historia quadam, casu effectum illam comprobante, testem se ficit Kircherus l. 1. Art. magn. luc. & umbr. part. 2. c. 5. Reg. 2. p. 61. Fortitan etiam eligenda est radix carnofior, si verum, quod flaccida venerem extingvat, juxta assertum Barielli horto genial. p. 166. & Ant. Grandii curioso rer. abditar. perscrutatore p. 154. Dehinc sequens compositum pro veneris exercitio felicius peragendo maribus commendat sub brachiis gestandum Stockerus in prax. aurea p. 273. Recipe Satyrii uncias quinque, misce cum sangvinis passerum uncis decem, & in panum linteum involve, ut gestetur modò dicto. Verum locum illum Dioscoridis paulò ante adductum examinans, neutiquam vires illas sibi promittit à dicta radice Sanctorius de vitandis errorib. l. 8. c. II. f. 161. Quemedmodum idem autor ibidem diffidit quoque de alio asserto Dioscoridis l. 4. c. 191. ubi herbam mercuriale matrem, masculam prolem, foemineam autem alteram speciem mercurialis herbae producere, si verendis partibus mulieris admoveatur, & quidem à purgatione mensura, adstruit. De alio vegetabili Indico, cuius contactu septuageni coitu libidinis tentigo duravit, sed nomine ac specie herbae cœlato, loqui Theophrastum (l. 9. hist. plant. c. 20.) indicat Job, Languis lib. 2. Epist. medic. 21. p. 645. Et Videri quoque possunt, quæ citat in hanc rem Thom. Barbolinus de medic. inqüilinis p. 24. in Epistola, quæ praesixa est Herm. Grubii trattat. de medic. facult. cognoscend. Utrum vero satyrium Erythronium extiterit planta illa ab Indo allata, & à Theophrasto memorata, disquirit Dodoneus l. c. f. 234. & 237. Herbam istam Bangven notam apud Indos fuisse, quidam censem, de quo confer Job. Fragorum hist. med. Ind. tratt. 3. c. 26. p. 59. Cæterum de herba Bangve Persis etiam usitata pro interno usu ad venerem augendam, & qualem credant candem plantam non nulli; uti etiam de stimulo veneris à radice satyrii orto, & paulò ante ex Kirchero attacto, videri quoque potest Exc. Christ. Frideric. Germanus de mirac. mart. p. 107. 108. De non nullis hactenus recensitis agunt etiam allegata in Job. Schenckii ob-

servat. med. l. 2. f. 535. De interno etiam hujus herbe usu proximare stimulanda congrua, supersedemus hoc loco plura differere. Deinde Scaliger Exercit. 157. sett. 1. radicis cuiuspiam meminit, quæ extrinsecus, vel interius adhibita ad venerem concitet. Non secus itidem ambram ac moschum, vel chirothecas odoratas gestandas esse mulieribus, quæ minus propensæ sint in venerem (nisi obnoxiae sint suffocationi uteri) præcepit Petr. Forstius lib. 28. obs. 58. p. 717. De Zibetho Castor. Durantes hac tradit:

Zibethi veneris crescunt solatia odore,
Matricem juvat hoc, ne prefocetur, & inde
Est adeò vulvæ gratum, ut properanter in illam
Quamvis admotum tantum, irrepatur.

Sed hæc forsitan remota quadam tenus à periatotorum classe quis judicaverit. Præter adducta hactenus dentes dextros crocodilo abstractos ac gestatos, eoque vivō iterum dimissos, intensiōnem vel erectionem præbere pernotescit ex Kirani Kiranidibus p. 83. &c. Cui etiam subnectit auror l. c. quod finistrī dentes mulieribus convenient, & si utriusque adaptentur, faciant incontinentiam. Post hæc stellionis cinerem linteolo involutum, manusque finistrā contentum venerem irritare atque augere, dextrā vero manu apprehensum illam imminuere, autor est Plinius l. 30. c. 14. Semen quoque augeri ex gestata radice verbenæ dicunt, de quo Mich. Baptius in wunderbarl. Leibund Wund-Arzney Buche part. 1. p. 198. Atque idem autor agit de eodem part. 3. p. 201. Ipsem etiam Baptius l. a. lib. 1. p. 94. & 189. ex Phnio recenset, quod pars dextra pulmonis vulturis, gruis pelli involuta, marique alligata, vel dexter testiculus asini, uti & extrema pars caudæ vulpis dextro brachio annexa, eundem concitet mirificè in venerem vel incontinentiam. Vires masculas etiam suggestere dicitur spuma asini in serico panno gestata, & quidem aurō vel argento munita. Similes vires item largiri dicitur non nihil de hippocampo collo annexum (quod de promptum est ex Forsteri Sischbuche fol. 156.) atq; fel usi coxa dextræ alligatum; hastenus Baptii mentem expiūimus ex l. a. p. 95. Præterea osificium

Ium buſomis in dextro latere venerem quoque stimulare dicitur, notante id Ex. Cbr. Francise. Paulini in buſonis deſcripione p. 120. Utterius veretrum & teſticulos cervi contra impotentiam viri valere, proque venere excitanda conſerue, ſi ſcilicet femori adal- ligentur, volunt allegati apud Agricolam de cervo c. 18. p. 177. Sic induſia ex pelliſbus laſciuantium animalium geſtantes laſciyi red- duntur juxta Rattray theatr. ſymp. p. 12. Quibus addenda duco illa ex Unzeriſoril. med. thym. de Nephrit. l. 1. c. 24. f. 108. Pel- lem ait, cervo detracſam, quando amore exæſtuat, & ſuper le- ſtum ſtratam, in quo conjugete cubant, veneſem in diſtiſtū ſtimu- lare quorundam opinio eſt. Eadem ſententia iuſdem penè ver- bis declaratur à Gottſrid. Smollio manuali rer. admirab. c. 24. p. 149. Non infrequens aliaſ eſt autorum opinio, quā veneſorum animalium partes dilaudant pro dicto negotio, (uti contrarium de ſteriliſbus paulo ſuperius fuit attacatum) atque eò magis, ſi in coitu ſint intererita eadem animalia, uti videre eſt apud citatum Smollium l. 1. & Burggraviū de Biolychnio p. 139. qui ult. eadem quoque de cervi corio dicto ſtatuit. Bald. Ronſeus venatione Medica p. 80. hac coommunicat:

*Et caute vulpis teſtes ſi ex neclare potes,
Vel coxe appendas tantum (ſi credere fas eſt)
Exemplo faciunt apeas ludis Cytherea.
Hoc etiam mollis poterit praefare medulla
Pernicis pardī, vel lumbis Lemnia terra
Addita, juncta cui eſt elephantis dextra proboscis.
Mitto volens moſchum redolens, ac pingue zybetum,
Urfino femori dextro pendentia fellā,
Taxonis coxa fellā aut ſuſpensa ſinistra.
Mellaque commanso piperi coniuncta pudendo
Illiſa, dum peragunt veneſis certamina juncti.*

Porro lapis alectoriū e ventriculo caſtrati galli ſeu capi-exemtuſ, fabae magnitudine, robur virile in genitali thoro adauget, forti- tudinemque, & in rebus aggrediendis confidentiam ad fert. Viris per tereſa favorem ille conciliat, & geſtantes gratiosos reddit apud

mulieres; hæc allegat autem ex Lennio (*de occult. nat. mirac. l. 4. c. 12.*) Mizaldus memor ab. cent. 6. Apb. 73. Confer sis etiam de hoc lapi-
de Bartholinum de Lap. *Nephritis*, c. 10. p. 26. §. 32. Dictum verò lapi-
dem in ventriculo capi nasci & tatis anno quinto vel nono, ac ge-
stantem reddere fortē, augere venerem, sitimque vehemen-
tiorem sedare scribit Job. Henr. Alstedius *Encyclopadia lib. 7. part.*
4. c. 1. p. 491. Plura de hoc lapide ipsiusque origine inter amuleta
victoriā pollicentia occurunt. De lapide hoc insimul, quod
alexipharmacus in gallis confiat à venenatis animalibus devora-
tis, colligere videtur Bald. Angel. *Abbatius de viper& natura c. 31.*
p. 174. Quemadmodum etiam Mich. Bapstius *l. 4.* non negat ale-
ctorium virtutis illius participem esse; insuper etiam refert ille,
quod testiculi galli cum pinguedine anseris mixti, inque arietis
pelle brachio annexi paria efficiant, juxta testimonia autorum.
Mentio quoque fit ibidem tabulæ superstitione à quibusdam com-
mendata. Ceterū de aliquibus hactenus recensitis amuletis et-
iam agit Bartholinus *l. c. cap. 8. p. 22. §. 27.*

Venerem compescētia.

Abstinere teneremur fortē à recensione quorundam sequen-
tiū, quæ venerem inhibere, aut sterilitatem inducere dic-
cuntur, cum vim naturæ atque Dei legibus videantur inferre;
sed cùm multum diffidentiæ fortē illis adhuc adhæreat, atque po-
tiū caveri possint ac debeant, si veri quid illis subesse firmior ex-
periēntia docebit in posterum, non verebimur etiam ista, juxta au-
torum dūctum, attingere. Insuper etiam hanc licentiam agendi jam
de iis nobis pollicemur, quia medici subinde consilium expeditur
pro curanda venere nimia, vitiosa atque morbosa, & castitate ē
contrario procuranda. Verbenam autem & mentham gestatam
extinguere venerem dicit Job. Andr. Schmitzias *comp. med. pract.*
cum notis Rumpfi p. 306. De verbena & agrimonie gestata, itidem
agit Paracelsus, quod virgam non finant erigi. Quid de mentha
sentiendum sit, vide *Beverovicium in Epistol. question. p. 150.* No-
tum etiam ideo (quod nimirum veneri obſter mentha) de illa
proverbiū, quod dicitur in *Aristotelis sc̄l. 20. probl. 2. mentham*
nec

nec comedas nec seras tempore belli, cuius effati quidem variz exstant explicaciones, hinc videat cui lubet, de hoc *Mylium horto philos.* p. 474. *Bald.* *Ronsseum Epist. med.* 21. p. 63. Non ineptè etiam de dicto proverbio, & ratione illius, uti & effectu contrario à quibusdam statuto, harumque diversarum opinionum conciliacione agit *Jan. Ant. Saracenus in scholitis ad Discoridis operum* 1. 3. c. 41. p.m. 59. De eodem proverbio, & contrariis opinionibus, juxta quorundam mentem, videri quoque potest *Ludov. Nonnus de recipiaria l. 1. c. 20. p. 62.* Benè etiam agit de proverbio hoc (& eō simul: *ut vivas caste mentham non adhibe*) *Honorat. Faber de plantis tr. 1. lib. 2. p. 89.* Ibi horum quoq; rationem autor reddit, videlicet quod castitas corpus vegetis & robustis efficiat; laxius verò & mollius libido, quæ provocetur à mentha. Insimul etiam autor illic innuit, quod lactis coagulationem impedit illa planta. Mirum itaque apparet illud apud *Sim. Pauli quadripart. Botan.* p. 396. videlicet, quod post usum pediluvii ex mentha adhibitum venefactio secuta vel observata sit incruenta; cum dicto illō priori effectu in partem vocatō, mentha sanguinis atque spirituum motum (& modicè quidem sumta) potius promovere videatur. Plura ibidem autor de vi ejusmodi attenuandi atque condensandi gemina in mentha, & vi ipsius resistendi veneri, uti & de ruta, agno casto, camphora, thée, cotti, chocolata, & similibus seminis procreationem prohibentibus tradit. Sed fateor mihi omnia ista *Pauli* ratiocinia minus atridere; ceterum non nulla etiam de hac materia inter amuleta hemorrhagiæ apposita occurunt. *Antipathia* quæpiam cum mentha quoq; legitur dec. 2. Acad. *Leopoldino Cesare.* misc. ann. 4. Apud *Peredam* mentio fit etiam vetulæ, quæ mentha naribus imposita curavit illarum hemorrhagiæ. De nimio usu verò mentha committo plures speculatio-nes & effatū experientiaz: utrum forte eadem & que, ac alia eminenter odorata, spiritus atque horum effectum, scilicet humorum motum & stimulum sufflaminare tandem possit, quem effectum prius moderatè sumta excitarunt? Interim de mentha (quæ sicca ex *Saraceni* mente nocere dicitur) *hederæ nigrae* corymbis, fabis & ruta, quod male in nuptiis audiant, consuli possunt alle-

430 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
gata in lectu jucundis Thome Bartholini question. nuptial. & quidem 7. p. 40. De mentha etiam inter alia refert Job. Henr. Ursinus Acerap hilolog. p. 74. &c. quod olim potius ad appetitum ciborum excitandum in erubammatis adhibita fuerit. Sic ludunt vel discrepant ixepe autores in suis sententiis, veluti quidam etiam nasturtium Persis cum pane pro cibo usitatum, propter venerem arcendam & cohibendam, esse volunt; cui sententia tamen alii non suffragantur, de quo Gabriel. Naudeus de studio militari l. 1. p. 271. Confer etiam de hac materia Caspar. Reiss. camp. Elys. quest. 4. p. 521. &c.

Portio ex Aëlio recenset Alex. Venturinus in medic. ab animali desumpta, quod lapillus in capite salpæ (sarbæ juxta Rondeletii appellationem) repertus ac portatus non permittat virginem elevari. Ulterius in horum classe non reticenda est camphora, quæ ferè communis suffragiò gestata, semen vel venerem extinguere creditur. Subscribit huic asserto Tilemannus de mat. med. p. 377. De eadem vi illius sepeliendi venerem perlustrari possunt etiam sententia collecta apud Mæbius de camphora c. 22. p. 90. &c. Junge sis illis etiam Schottum in Mag. univers. part. 4. l. 2. §. 3. p. 112. Agricolam de nat. fossil. l. 4. Camerarium mem. med. cent. 4. part. 49. Th. Bartholinum l. c. p. 39. & 40. Sennertum in prax. l. 4. p. 260. Horstiam l. 10. obs. p. 476. Lossum l. 3. obs. 61. Sepb. Kozakum de sale c. 11. sect. 16. p. 515. Job. Adam. Weberum discurs. curios. p. 148. Nescio num illud monitum de camphora locum hic eum inveniat, quod gestata noceat olfactui, juxta Tb. Bartholinum cent. 4. histor. anat. 91. Dictæ illi-efficaciz eviranti camphoræ, si scilicet crebrius vel largius admittatur illius usus, ad stipulatur etiam præ aliis Herman. Grubius de arcanis medicor. non arcan. p. 145. Alios, qui idem de interno usu illius statuunt, hoc loco taceo. Comprobabat præterea etiam illud prius assertum plurimi autorum aliorum atque sui experientiæ instrutus (si camphora scilicet exterius atque interius largiter adhibeatur) Frid. Hoffmannus clavis Schroderi p. 581. Sed non sufficiunt hæc, ut idem per vadant Ott. Tackenio in Hippocrate ciby. p. 183. Nam, inquit, quoiquot novi, qui camphoram à cordibus per sublima-

sumationem purificant (Refinatores dicuntur) tam Venetis ,
quam Amsterodami , quorum tota domus , nil nisi camphorata
spirat , sunt salacissimi , & secundissimi ; & nisi propriæ con-
fessioni fides habeatur , in testimonium voca numerosam eorum
prolem . Hæc & alia plura de calida ipsius efficacia loquuntur ;
principiè etiam si juxta Borelli cent . 2 . observ . 98 . abortum mo-
vet illa . Similiter de camphora quod minimè illa cohbeat ve-
nerem , nec frigida eadem sit , rationibus partim adducis ,
partim etiam aliis adstruit Jac . Breynius in exotericarum plan-
tarum cent . 1 . fol . 13 . His adde etiam Acta med . Philos . Danica
volum . 4 . obsf . 41 . p . 33 . Alia testimonia ipsius camphora cali-
ditatem arguentia supersedeo hoc loco recensere ; quemadmo-
dum de eo etiam , quomodo frigidos effectus camphora produ-
cat , alio in loco commodiori forte suo tempore disquiram .
Negandum insimul non est , vim quamplam anodynæ obti-
nere camphoram , quod ex variis indicis colligi posset ; atque
ideò , quoad egregios suos effectus , cum opio penè convenire
miti videtur eadem . Si quid tamen de hoc impugnato , in ve-
nere sistenda , effectu camphoræ pronuntiandum est , ortè à quæ ,
ac alia inebriantia vel narcotica , potest camphora hominibus
quibusdam sterilitatem , vel impotentiam inducere ; velut no-
vimus aliquoquin ebriorum quorundam semen infæcundum ha-
beri , sed absolutum decretum de his eloqui non auderem . Sic-
ut enim non omnes à potu eodem inebriantur vel affici-
untur , (ut adeò vis illa negari possit potui aut aliis rebus , id
alioquin efficientibus) ita forte effectus de camphora non in
omnibus negari posset , si excessivè ab illis usurparetur . Omnes
enim ejusmodi generosi potus , vel spirituosa aut narcotica qua-
piam medicamenta , modicè sumta , latitiam ac spirituum mo-
tum excitant , largius autem usurpata illum , quounque etiam
modo id fiat tandem , cohibent . Sed hanc materiam fortas-
sis penitus examinabimus , ubi de medicamentorum facultatibus
in posterum forte acturi sumus . Caveant interim malitia venerea
dediti , ne miserè deprehendantur , si captiæ commendatae , aut
ebrietati , simpliciter velint confidere . Überiori quippe indi-
gent

gent illa probatione, quod certò evirare ista valeant. Credant etiam, si velint, virginitatis nomini & existimio equidem, sed simul conjugii experimentis furtivis studentes personæ id consignatum apud Bald. Ronseum venatione medica p. 4.

*Dis simulare suos coitus lasciva puella
Si cupit, in cassum & veneris gaudere duello,
Servatum gestet leporis perizomate stercus.*

Propter simile argumentum, in hanc materiam, cui placet, videat de agno casto, quomodo scilicet libidinosos motus suppri-
mere in quibusdam, in aliis verò contrarium potius efficere
existimetur apud Casp. Hoffmannum l. 2. c. 6. §. 2. de medic. offi-
cial. Cæterum quod communis ille decantatus camphore
effectus non respondeat experientiæ, constat ex Petrei Nosophia
diff. 5. p. 88. qu. 10. Scaligeri exercit. 104. sect. 18. Misc. Acad.
Leopold. Casp. curios. dec. 1. Anni 6. Et 7. obs. 235. p. 743. Et. & ex A-
Etis med. & Philos. Danicis Anni 1674. volum. 4. obs. 41. p. 133.

Post camphoram etiam cor coturnicis in corio lupi involu-
tum ac gestatum tutos reddere dicitur ab incontinentia & libi-
dine venerea, sicuti patet ex Mich. Baptisi wunderbarl. Leib-
und Wundärzney. Buche parte 1. p. 45. Ex Philippo de Tri-
nitate refert Franc. Redi experim. nat. p. 96. quod statuat ille ossa
sirenis vel pisces οὐθεπωμόςΦ8 multum prodesse castitati, &
ad reprimendos motus carnales, quin homines etiam reddere
impotentes. Sed consulens experientiam laudatus modò Redi, pa-
rū fidei tribuit illi traditioni. Deinceps Thom. Bartholinus de lapid.
Nephrit. c. 8. p. 22. §. 27. annotat, quod cineres stellionis in petia
ligati ac manu dextra gestati venerem impedian, sinistrâ vero
detenti isti illam promoveant, & impotentiam simul sanent. Illud
vero ex Plinio deductum esse in dicat Mich. Baptisi l.c. p. 199. Vene-
rem itidem inhibet echeneis & cinis hippopotami fronti à simi-
stra parte in agnina pelle adalligatus juxta Plin. l.3. c. 6. Præ-
terea cicuta pro amuleto gestata, vel etiam topicè convenien-
ter adhibita, veneris impetus compescit, & sterilitatem inducit;
quod filtratione præsidis Saturni, qui venei contrariatur, atque
verba

verba hæc sunt *Augusti Etzleri L. a. c. t. p. 12.* Porro lignum agni casti gestatum etiam semen minuere dicit *Job. Bapt. Besardus in Antr. Philosoph. 86.* Folia viticis quoque pro castitate conservanda cubilibus supponi solere, juxta testimonia *Plinii & Aelianis*, constat ex *Mart. Mylii horto philos. p. 367. & 368.* Idem hoc ex *Serapione* se cognovisse fatetur *Mich. Bapstius im wunderbar-lichen Leib-und Wind-Argney-Buche parte I. p. 199.* Simili-
ter quod frutice illius matronæ Athenienium in thesmophoriis,
castitatem ut custodian, grabata sibi sternant, & quod excafactio-
riæ & adstrictionæ illius fruticis sint facultates, innuit *Gaud. Me-
rula memorabil. l. 4. c. 24. p. 298.* De quo & aliis pluribꝫ venerem in-
fringentibus aut compescientibus addi his potest *Casp. Reies camp.
Elys. quest. 44.* Rationem autem hujus operationis reddere co-
natur *Honorat. Faber de plantis tratt. I. lib. 2. p. 86.* Cui lubet re-
currere (ob hanc materiam) potest ad *Casp. Hoffmannum*, non ita
diu ante à nobis citatum. Potestate vero Saturni venereum mo-
tum sistere agnum castum vult *Mars. Ficinus de vita calitu compa-
randa l. 2. c. 12. p. 223.* Quòd etiam piper monachorum aliæ dicar-
tur agni casti semen & folia, quæ loco cinguli à monachis usur-
pentur pro venere compescenda, & quòd lis adhuc sit de faculta-
te dictæ plantæ frigida, evolvi potest *Sim. Pauli quadripart. Bo-
tan. p. 188.* Sic etiam, qui castitati litare desiderat, huic syadet
Job. de Cuba horto sanitatis cap. 70. ut secum gestet ex buxo con-
fectos globulos collo suspensoꝫ, aut pro reliquo usu, cultrorum
manubria, aut cochlearie ex buxo paratum, quod itidem jubet
autor ut secum quis circumferat. De getamis venetiis tenti-
nes prohibentibus etiam agit *Bartholinus de lap. nephrit. c. 10. p.
26. §. 31.* Attribuunt alii quoque eandem efficaciam Jaspidi, &
testiculis galli cum sanguine illius permixtis, inque pelle arietis
involutis ac infra cubile positis. Vires jaspidis decantatas re-
peries etiam in *Job. Ad. Webers Unterredungs Kunst I. Theil/
p. 131.* Quòd prodat quoque Jaspis impuram venerem vel co-
tum admixtum, & rumpatur gestata, *Jordanus* aliquæ plures scri-
bunt, de quo subsequentia itidem plura indicabunt. Plura hu-
jus farinæ amuleta, classem hanc mox claudendam concernen-

Ventriculi affectus concernentia.

Ordine nostrò cœpiò jam ad ventriculi affectus considerando accedimus; Vulturum verò pelle preparata à pellifice, atque impositæ ventriculo, & concoctioni illius salutares flatuntur, de mergi pelle idem illud prædicatur; hec adducta verò verba sunt *Lev. Fischeri corp. med. imperial. l. 3. p. 133.* Vulturis plumosæ peillis singularem laudem effert etiam *Lemnius de occult. nat. mirac. l. 4. c. 26.* De milvii pelle similiter conferente ventriculo agit etiam *Andr. Tentzelius medicina diaostat. p. 15.* De eadem, & aliorum animalium calidorum (atque voracium) pelli-bus congruis stomacho languenti, annotati quoque consuli possunt autores apud *Bartholinum de lap. Nephrit. c. 9. p. 21. §. 19.* Qui ibidem etiam *c. 8.* de animalium partibus ventriculum roborantibus agit. Autor idem *l. a. c. 10. p. 26. §. 22.* memorat etiam gemmas stomachum firmantes. Reperies quoq; illic *p. 8.* nonnulla huc facientia de jaspidis viribus, & quod hæc gemma nephriticis lapidis species credatur, nec non contra varia ventriculi, œsophagi atque intestinorum mala faciat. *Ibidem* insimul rejiciuntur variæ figure, quas quidam dicit gemmæ, pro illo fine, imprimere solent. Et directo ventriculi verò suspensam vult modo dictam gemmam pro illo confirmando *Magirus phys. l. 5. c. 2. p. 179.* De gemma hac laudem pariter deprehendes apud *Aëtium tetrab. 1. serm. 2. c. 35.* Mich. *Baptium im wunderbarlichen Leib- und Wund-Arzney-Büche part. 1. p. 199.* & Job. *Adam. Weberum in der Unterredungss-Büste 1. Theil p. 131.* Quod Smaragdus verò pro ventriculo contortando, orificio ejus amuleti loco appendatur juxta *Galenis svasum,* id neniis annumerat Bernb. *Svalvius quorela ventric. p. 174.* & 175. Sic etiam Malachiten lapidem, qui Turcesiam refert, magnam habere vim in roborando ventriculo, docet *Crato Epistolis (Cratonis communiter diellis)* à Scholzio editis *Epist. 121. f. 217.* Sic quod Kiranides lapidem è ventriulo struthionis petitum & collo suspensum juvare coctionem scribant, annotat *Ulys. Aldrovandus in ornitholog. tom. 1. cap. 9. f. 302.* Restat

Restat adhuc de pelle vulturis, & aliis, amuleta quasi constituentibus, locus attingendus ex *Laz. Riverii prax.* l. 9. c. 1. p. m. 551. quam pellem vulturis valde laudari ait autor, si supra regionem ventriculi gestetur; in defectu etiam illius pellem leporis, aut pannum scarlatinum usurpari posse scribit. Alii autores in calceis absinthium gestatum commendant contra ciborum aversationem, vomitum, & nauseam, de quo videatur *Horstius* l. 2. Epiſt. ſel. 3. Evolvatur etiam de hoc *Georgius Hebenſtreit, Carolus Piso, & Hoferus Hercule medic.* l. 3. c. 5. p. 201. Porro fecrus aquila gestatum etiam coctionem perfectam contrahere ventriculo ex *Gesnero* indicat *Mich. Baptius* l. c. p. 146. Idem autor ibidem p. 188. recenset ex *Plinio* stomachum aquilæ ossifragi in manu detentum idem, ac præmissa praestare. Autor dictus illic etiam p. 189. docet idem efficere stomachum avis harpis gestatum. Designatum ossifragi ventriculum arcuatum etiam in manu gravidarum contentum, illas à vomitu liberare, si scilicet cibos minus contineant, & magnopere prodefeſſe statuit *Bonacolus de foemina formatione* p. 260. Porro tabulam ex ebore factam atque collo gravidarum suspensam, contra illarum vomitus prodefeſſe ex *obſterice Gallica* transcribit *Hoferus* l. c. lib. 7. c. 3. p. 221. Ceterum quia pellum quatundam fecimus mentionem, lubet etiam alia commendata alias coria stomachica attingere: qualia creduntur alcis ineditæ, & ex utero ſectæ corium, rupicapræ, & hippagri rubri Muscovici; plumosa etiam pelles struthionum, cygnorum, nebrides, ſive cervinæ pelles, ex ſubulonibus ſive capreolis juvenulis, pellis hyænæ, turdi marini, avium Diomedearum &c. Vulturis & ororis pelles ab alutario præparatas itidem commendat *Jo. Dan. Mylius in Antidot. med. chym.* l. 1. c. 7. p. 94. Pellium autem istarem voracium animalium operationem diētam calori ostiundo ab illis potiūs, quām occultæ proprietati adſcribit *Ulysse Aldrovandus in Ornitholog.* tom. 1. cap. 9. f. 302. de quibus & operandi ratione quæpiam etiam tradit *Velschius Hecatostea* l. obſ. 87. p. 112. Non nulli etiam ad stomachi digestionem promovendam lupini stomachi corium commendant, de quo *Crollius de signat. rer.* p. 67. & *Job. Dan. Mylius in Antidotar. med. chym.* l. a. Ven-

trem etiam contegendum esse detracta pelle lupinā, eaque minus ab adulto, sed nondum nato & ex ventre exciso lupo, svadet Rein. Solenander sc̄l. 3. obser. med. 28 f. 298. Lubet etiam nobis circa pelle sīlas cautionem annectere, quam ex autoribus sequentibus allegat Joan. Rhodius analettus in Septalii Animadversiones p. 397. pelies, ait, ne applicentur ventriculo & state (ex Rase Hieronym. Brisbanus Ger alogia sermone 2. cap. 8. fol. 62.) multum calefacientes: fatus enim augent, unde caloris nativi debilitas. Matth. de Grad. par. 2. c. 3.

Ventriculi ardorem profligantia.

ANnectimus his statim concernentia ardorem ventriculi: huic autem mirè opitulari lapides mustelæ piscis, annulo inclusos & gestatos, ita ut nudam cutim attingant, colligimus ex Sachsis gamma rol. p. 309. Frid. Hoffmanni clavis Schröderi p. 701. & Georg. Hieronym. Velschii diff. 1. de agagrop. p. 5. Sodam quoque prohibere lapidem carpionum in ore detentum dicit Anselm. Boët. de Boot bīt. Gewm. l. 2. c. 175. p. 349. ex quo forsitan id repetit Bartholinus de lap. nephrit. c. 10. p. 26. §. 23. Sic quòd sitim, & cordis æstum sedet electorius ori inclusus, cognoscas ex eodem Bartholinii loco §. 21. Atque hoc itidem petitum videtur ex Bootii l. c. c. 169. p. 342. Sed horum quorundam operationem suspicor inde dependere, quòd lapidibus illis volutis in ore (ceu modò illò messores sitim sedant, scilicet lapillis in ore agitatis) taliva contrahatur, quā sititur sitis, ac diluitur forte acris & pinguis materia, fancibus atque œsophago impacta & molesta. Tandem Maur. Hoffmannus Flora Altdorffina deliciis sylvestribus: Carolina sylvestris, inquit, seu cnicus sylvestris spinosior Bauhini in Palatinatu & Austria amuletum ardoris stomachi creditur & Sodranus dicitur. Utrum autor verò amuleti valorem propriè, vel de specifico & singulari interno illius usū, pro dicto affectu accipiat, ignoro.

Vertiginem avertentia.

Pro gredimur jam ad ea, quæ vertiginem sufflaminare putantur: Reniti autem illi virgam vulpis capiti alligatam vide re est ex Maccasius prompt. med. p. 274. de quo amuleto etiam ex

ex Nicolao agit Montius anat. morb. lib. 1. c. 12. Similiter quod illa in panno capiti alligata praeter scotorniam etiam cephalalgiam & hemicraniam emolliatur, annotavit Kiranus in Kiranid. p. 103. Caput vulturis pulli sericō purpureō filo alligatum nlnæ, vertiginem pariter atque capitis dolores auferre dicit Mich. Babst im wunderburl. Leib und Wund Arzney Buche part. 1. p. 189. Singularem quoque efficaciam quosdam expertos esse ab aliis camulis testaceis candidis, sympathicis dicunt, in capitis dolore & vertigine, si capiti illa applicetur, de hoc adire licet Missellian. med. phys. Acad. Leopoldino Casar. curios. Dec. 1. Ann. 9. & 10. obs. 118. p. 287. Postmodum Indos orientales quoque statuere, quod à vertigine liberent setas albas, inter nigras in cauda Elepanti repertas, si armilla ex iis facta brachio gestetur, testatur Franc. Redi in Experim. natur. p. 114. &c. Experiētia quoque congruum esse, quod caput viperinum collo alligatum vertiginera debellare valeat, docet Alex. Venturinus in medic. ab animalib. desumpta. De vigece osibus in hoc affectu loco amuletis laudatis, quarti potest inter pendacula contra pestem annataria. Porro annulus ex alces & damis ungula tornatus, digitoque gestatus eidem morbo subsidio venire, scriptum extat in Staricii Heldenſchage part. 6. p. 519. Plurimi etiam autores, qui dictam ungulam jugulare Herculeum morbum declarant, simul illam vertigini succurrere pronunciant. De affinitate vero morbi utriusque nihil movebo hoc loco. Dehinc in dissertatione medica de vertigine Job. Caspar. Silberschlag sub prefatio Exe. Leichneri Erfurta habita tbes. 12. haec scribit: Mitram, ait, è corio anteriorum pedum lupi paratam & gestatam singulari proprietate vertiginem propellere ab amico accipi, qui in se ipso experimentum fecisse retulit. Joban. Henrnius lib. 2. de methodo ad praxim. c. 7. ita: viscus querinus, inquit, epilepsia prodest: hinc olim vates manu tenebant viscum, ne vertigine corriperentur. Ruellius jubet capiti corollam ex foliis ulmi paratam imponi. Dehinc volunt Crystallum appensam plurimum valere in vertigine, atque ex poculo crystallino ejusdem utilitatis ergo commodè bibi, vel poculis immersi crystallum, de quo Plateru l. 1.

de l. 5. p. 246. De hoc amuleto conser etiam, si placet, Barbillum de lsp. Nephrit. c. 10. p. 24. 5. 14. Mich. Babstium Pimelotheca p. 309. & Starictum l. 4. part. 6. p. 519. Similiter Martinus Schmuck occult. magico-magnet. curatione p. 30. insignes vires in hoc affectu crystallo tribuit, scribens inter alia, quod illa ideo a quibusdam autoribus lapis vertiginis vocetur. Addit idem l. a. quod annulus ex ungula alces, ac dama factus non cedat quoad vires crystallo in vertigine. De crystalli viribus dictis, & quod ideo Germanicò nomine Alpstein illum exprimant, quedam annotat Gabelboverns in notis ad Andr. Baccii de Gemm. cap. 13. p. 103. De nymphæ insuper floribus, quod remedium praestent vertiginis, si quis solùm eos intueatur, inferius nobis supererit dicendi locus amplior.

Victoriam, fortitudinem, corporis invincibilem
& impenetrabilem, aut a vulneribus
immunem statum conferentia.

Sequuntur jam, que Niceteria existere, vel victoriam, fortitudinem, aliosque similes effectus comparare dicuntur: Job. Henr. Alstedius Encyclopæd. lib. 7. pars. 4. c. 1. p. 491. inquit: electorius crescit in ventriculo capi, anno etatis quinto, vel nono. Ejus virtus est reddere gestautem fortem. De eodem verò lapide, quod ratò in gallorum, vel castratorum illorum ventriculo & jecore gignatur, in hoc tamen plerumque maiores electorii reperiantur, de eo inquam ex Agricola lib. 6. de n. s. fossil. agit Joan de Laet de gemm. Et lap. lib. 2. Et 3. p. 105. Plura testimonia de electorii usu dicto, item de gallinaceo ovo, pelle Hyena & similibus alijs, uti & superstitionis quibusdam rebus, pro victoria, vulnerum & periculorum aversione deprehendet, qui vult, in Gabr. Naudei de studio militari l. 1. p. 376. Et. Non nulla etiam loca de electorii origine, viribus dictis, aliisque pluribus, minus tamen applausum merentibus, allegata constule sis apud Exc. Pancr. Brunonem in Lexico castell. renovato p. 49. Collecta quoq;iam loca de eodem lapide quoque apparent ex Exc. Job. Franci disp. medic. de lapidicina microcosmi §. 10. Suffragantem quem;

quempiam dicta opinioni, de Lapis isto, reputatum vide in *Micb. Sistri vii trice veritate contra Wirdigium p. 57. & 77.* Invictum etiam illum pugnare, qui lapillum istum ore gestet ex *Dioscoride* indicat *Mars. Ficinus de vita calibus comparanda lib. 2. c. 15. p. 240.* Confer item *Solinum c. 3.* De iisdem alectorii viribus à *Plinio* & *Solino* probatis, & à posteriori illo exemplō penē confirmatis loquitur etiam *Franc. Redi experim. nat. p. 118.* sed autor hic insimul deridet hoc commentum. Ex audacis galli vero corpore educatum vult illum lapidem *Kircherus arte magnet. lib. 3. p. 723.* Pluta de hoc lapide inter periapta litimi extingventia, venerem adjuvantia, & ventriculi ardorem profligantia reperiuntur. Inuit etiam *Kircherus ibidem*, quod lapides ex capitibus, aut ventribus animalium desunt, retineant horum proprietates, unde alectorium videtur credere audaces praesertim reddere. Chalcedonium portatum etiam facere, ut possessor illius vineat, vult *Barth. Anglicus de proprietatib. rer. c. 28.* Porro animosos atque gratos reddi gestantes leonis dentem, ex dextra ejus maxilla sumtum quidam statuunt. Similiter animosum fieri, qui gestat pedem anteriorem dextrum chamaeleontis, ex *Plinio* recenset *Albertus Venturinus medic. ab animal. desumpta.* Sic ad audaciam comparandam sudent alii, ut quis secum gestet cor, vel oculos, vel frontem, sive aliud membrum leonis, & galli, referente id *Godfr. Smollo manual. rer. admirabil. c. 24. p. 150.*

Præterea de horrendo putatissimo usu cordis embryonis, quod invictos, fortunatos, invisibilis, divites & miraculosos reddere possit vel debeat, videri potest lectu horrenda, monitu vero jucunda atque salubris, historia apud *Hansdorfforum in Schatzblatt jämmerlicher Niord-Geschichte. Num. 182. p. 655.* Proh! Drmonis vero astus & astus, sive iævitiam, quam per sua mancipia in homines, & quod horrendum auditu est, in gravidas illarumque embryones sapitis, (dicto atque dicendo modo) excaret, cum varie partes ex iis pro beneficio, magicisq; illicitis actionibus petantur. Sic de similibus truculentis gravidarum vivorum mulierum sectionibus a *Maxentio & Pelleniano*, ob similes astus sceleratos institutis, legere est apud *Eusebium Cassiodorum lib*

lib. 16. c. 48. *bistor. tripartita*, & *Ammianum Marcellinum lib. 29.*
 Restant adhuc plura truculentorum ejusmodi homicidiorum
 testimonia: sicut de latrone notatu digno, qui inter benē mul-
 tos homines viginti duas gravidas mulieres trucidavit, carum-
 que *embryones* pro veneficiis adhibuit, docemur à Mich. Se-
 zio in der *Keyser Chronica pars. 4. f. 407.* De similibus stu-
 pendis latronibus, qui manus infantum aliasque partes pro suis
 præstigiis variis adhibuerunt, legendus haec tenus citatis jungatur
Joh. Praetorius vom Diebsdämmen varijs in locis. Materiam hanc
*etiam attingit, videlicet quod cum Diabolica magia infantici-
 dia sint conjuncta. Gregor. Richter us axiom. economico XII. p. m.*
 363. Merentur etiam in hunc scopum videri, quæ ex *Job. Man-
 tii collecti. lib. 2. refert Mich. Baptius im Arzney-Kunst und*
Wunder-Büche part. 1. p. 75. & 79. Similiter quod infanticiiis
 non raro conjuncta sint incantamenta, docet etiam *Abrab. Kreck-
 witzius sylvula gnomonico bistor. part. 1. p. 698. & part. 2. p. 851.* Junge
 in hanc rem etiam adductis his *Exc. Christ. Frider. Germanum de*
mirac. mort. l. 1. tit. 3. p. 34. *Jac. Dan. Ernesti im historischen*
Bilderhause part. 1. Gemach l. num. 4. p. 46. & c. & num. 9. p. 125.
Job. Rüdingern l.c. p. 176. & in Relations von dem Erzmeuchels
Mörder Gedelosen oder Schlägen-Nielchern edid. Breslau
1654. Henn. Grossius in Magicis de spectris lib. 1. §. 204. Taceo hoc
 loco, quod obstetrices truculenti infanticii sepe rex exsti-
 terint, a cacodæmone seductæ atque instructæ, de quo plura, ubi
 nobis de *obstetricibus* animus est non nulla suo tempore commu-
 nicare. Testatur de Diaboli traculentia etiam hoc, quod sacer-
 rimus iste hostis anno 1564. *Pictavii imperaverit sagis illic cre-
 matis, ut antea ulciserentur sua metuenda supplicia, nisi mori-
 vellent, unde multos homines ac pecudes ista interemerunt, de*
quo citatus Grossius l.c. §. 311. Character quippe hic est horren-
 dus Satanæ, dum audit ἀνθρώποις homicida *Job. 7. v. 44. Ab-*
badon, seu Ἀδάμοντις perditus Apocalypsi. 9. v. 11. ἐξ ḥρων inimi-
cus Matth. 13. πονηρός malus, Ephes. 6.v.16. & λέων καινούργιος leo
rugiens 1. Petr. 5.v.8. Ut adhuc quæpiam de homicidiis adduc-
 mus prioribus magnorum adductis sceleribus: sic constat quoque
 quod

quod veteres magi, ut in una anima haberent & Ahorūm & Viziohanatum, soliti sint pueros jugulare, ut eorum animas haberent subservientes, velut testatur Chrysostomus Tom. 2. hom. 29. in Matibai c. 8. p. m. 187. Tali anima etiam usum fuisse, ejusque admīnīculō miracula sua magica perpetrasse Simonem magum, scribit Clemens lib. 2. recogn. p. 33. Sic etiam quod à Dæmone malo principaliter operationes magis profluant, quas sibi pollicentur à pollicibus furum aut manibus infantum minūs natorum, statuit Prætorius l. a. p. 141. &c. quo in loco itidem, videlicet p. 146 ea attinguntur, quæ de patibulo, pro vario auctu & usu memorato adhibentur. De quibus etiam locus evolvatur ibidem p. 152. Ut magis insuper innotescat Diaboli fraudulētia, non possumus etiam hoc loco prætermittere, quod populi Americae perīvā olim fuerint, ut sub praetextu sacrificiorum sanguinem humanum profunderent, & vario modō illum, nec non corda infantium innumera quotannis adhiberent, de quo Jac. Danielis Ernesti im historischen Bilderschuse part 2. Germach 4. num. 8. p. 627. Qui plura de ejusmodi Anthropothysia appetit, Sauberum de sacrificiis veterum adeat, & Joban. Frid. Sculicium in dispe. de illa materia in specie conscripta Wittebergae 1656. aliosque plures. Abhorremus recensione variorum, ex homine petitorum, quæ passim annotata reperimus, amuletorum vel magicorum loco commendata; ideoque dehortationis seria ergo abhuc quadam his datis anneximus. Varias autem hominum partes, præcipue capita, ad ψυχαγαγεῖν seu animalium evocationem, manum mortuorum consultationem, & divinationem olim adhibita fuisse, docet Iob. Rainoldus censura libr. Apocryphorum ver. Testam. tom. 1. prælett. 76. p. 902. & eodem in loco p. 898. Mentio etiam ibidem fit, quod Magi ad necromantiam & opera sua nefanda adhibeant Augeas intempestivā & immaturā morte peremtos, aut Giaochavatæ & violentā morte abreptos l. c. & prælett. 53. p. 565. &c. De quo etiam Hieron. Iordanus de divino in morbi c. 40. p. 150 Non minor est impietas, quæ ex præcis capitibus primogenitorum puerorum olim Teraphim horrendò Satane instinctu, præmissa scil. ipsius invocatione,

inque hujus nomine contencerunt, de quo differunt Job. Sauberus de sacrificiis veterum cap. 7. p. 535. & Guido Fabricius in dictionario Syrochaldaico, vocabulo Teraiphim. Quod pari ratione crania & ossa humana ad veneficia olim admissa fuerint, doceberis etiam inter alios ex Peucero de divinatione p. 195. & Cardano de subtil. lib. 18. sic Ovidius hac de venefica quapiam in sequentia disticho exprimit:

*Per tumulos errat sparso discincta capillis
Certa que de rapido colligit ossa rogis.*

Plura in hanc rem vide in Jac. Andr. Crux: de nocte & nocturnis officiis. c. 23. p. 437. ubi traditur inter alia veneficas Ideo busuarias etiam dictas fuisse, quod circa monumenta versarentur. Plura in hanc rem collecta prostant apud Exc. Frider. Garmanum de mirac. mort. lib. 1. tit. 3. p. 33. &c. De Dæmoniaco quopiam, qui in tumulis commoratus fuit, constat ex Matth. 8. v. 25. Marc. 5. vers. 2. Luc. 8. v. 27. Quid necromantia alias sit, & quod eadem varia, pro sua scelerata magia, ex defunctis petat, constat ex Exc. Jac. Pancrat. Eruonensis Lexico Castelli renovato, voce Necromantia. Imò magos etiam & sagas, alioquin aucupiis & crudelitate Satanae insinicias, singulariter sanguinem & carnes humanas affectare, annotat Heurnius oper. med. tom. I. de morb. capitul. cap. 24. p. 422. Godfr. Voigtius Physicalischen Zeitvertreiber cent. 3. num. 5. p. 561. Sylvest. Rattray Theatro Symp. p. 420. & Mich. Freudius Gewissens-Gragen von der Zauberey qv. 190. ibi etiam auctor de infanticiis & homicidiis sapientis, uti & usu partium humanarum sagis frequenti, plura communicat. Idem fere, quod ad magiam & necromantiam à magis requiratur sèpè sanguis humanus, testatur Rainoldus l. c. prelect. 77. p. 913. Volunt etiam non nulli, quod Hermetici veteres sanguine humano non nisi inter magica usi sint, quam sententiam Conringius (sed contra hunc contrariam) tuetur Ol. Borrichius Hermene Egyptior. p. 337. Verum quis scit quod primò doctore, vel intentionis ductu medicamenta istiusmodi ex homine petita fusa, aut corrasa fuerint; dubium quippe non videtur, quin eandem fabulam, quam caca-demon hodie inter suos infideles agit, olim etiam inter Ethnicos Iose,

Iusserit! Notamus insimul hoc loco , quod sanguis humanus non sit vulgaris res & cum aliis rebus vilibus facile comparandus; hinc dæmon etiam adeò lubenter in variis ausib[us] & medicis mumiali-
b[us] actionib[us] isto abutitur. Veluti etiam aliias prodigia sanguinaria in
ære, cœlo aliisq[ue] elementis orta, attentionem ac prudentem considerationem merentur. Sic quoq[ue], cruenta vel sanguinca portenta
sepe altius quid lapunt, & vel à Deo, vel à Dæmonc crebrius ori-
untur. Plura alia vero in subsequentibus patebunt de sanguinis
abusu, circa quem medici & que in transplantatoriis vel mumiali-
bus, aliisque similibus curationibus & negotiis sunt occupati, ac
magi & sagi in suis beneficiis & artibus minus approbandis. Be-
nè itidem monet *Andr. Tir Aquellus de nobilitate c. 20. §. 114. f. 16L*
quod suspensiorum carnes & ossa ad magica beneficia quidam
admittant, eaque in beneficiis medicatissima existimant, de quo
iterum evolvi meretur *Mich. Freudius l. c.* Propterea etiam car-
nifices non optimæ notæ artifices vel homines pios inferius no-
tamus, utpote qui non sègnes sepe turpis hujusmodi terum usus
doctores existunt. Præterea ex hominū partibus capillos aliquin
facile ad incantationes recipi, ex *Barribi Adversar. f. 316.* aliisq[ue]; au-
torib[us] abunde constat; quemadmodum & nos aliquando de pilis ex-
stuti, plura de eodem, & illo noto, quod sagis (ad torturam & con-
fessionem suorum testuum è melius trahendis) capilli demī sole-
ant, trademus. Nihil jam memorabimus de sagis, quæ pro suis ne-
fandis actionibus præcipue etiam delestantur humanis unguibus,
(quod aliias etiam transplantatoria artis operatoribus frequens
est) experientia id testante, & , inter alios autores , *Exc. Fridericō*
Garnianō de mirac. mortuor. p. 99. §. 21. Conferatur etiam de
hac materia *Apul. Madurensis , operum , metamorphos. L. 3. p. m.*
136. & 137. Quod porro sagæ ex unguine necatorum infantium
unguentia sua, ad translationem suorum aliorumque corporum in
alia loca, simul conficiant, innotescit ex *Schotti Physic. curios. p. 70.*
Peruersum sibi quoque habere beneficas, si certò numero corda
infantium exciderint & comedent, se tolerantiam omnium tor-
mentorum consecutas , adeò, ut ad confessionem criminum
perduci nequeant, de quo *Hier. Jordanus de divino in morbis c. 26.*

p. 102. Refutunt quipiam iidem latrones & fures ex intestinis embryonum candelas efficere, quas si in domibus illi pro sua nequitia atque truculentia absolvenda accendant, homines dormientes prius non evigilare dicuntur, quam extinguantur dictæ candelæ, de quo videatur Job. *Wilhelm. Birchhoff im Wende-*
Uinunct lib. 2. c. 267. p. 270.

Hec autem omnia non immerito execratur ac proscribi-
mus, atque proinde seriò svademuſ, ut caute in medicina etiam
eiusmodi res tractentur; quamvis noverimus quosdam delectari
admodum medicamentis hujusmodi ex homine petitis, & pecu-
liarem illis eminentiam præ aliis remedii, tribuere. Fitmiter
autem nobis perſvasum habemus, rebus iis nos per bene carere
posse, cum infinitis medicamentis aliis simus instruci, & quasi
obruti hodie, quæ certant cum illorum operatione, quin imo
non raro superant eadem; plura alia quæ nos deterrent à medi-
camentorum uſu ex homine petitorum, jam recensere supersede-
mus. Miramur etiam hac occasione Berchtoldum V. Ducem
Zœringensem inhumanum, carnium humanarum ita fuisse avi-
dum, ut etiam servos suos occiderit & sibi coqui mandaverit,
quod allegat *Tb. Lansius consultat. contra German. p. m. 1076.*
Ecquis vero internalem leonem non ex ungvibus suis in præ-
cedentibus detectis cognoscat; dum pro evidenti magis venefico
usu embryonum nondum baptizatorum, primigeniorum, alio-
rumq[ue] hominum cædem appetunt scelerati artifices, aut in usum
medicuum, haut licitum semper, istiusmodi partes humanas ad-
mittunt; veluti similia plura in sequentibus occurrent.

Non possumus hoc loco etiam detineri, quin indulgeamus
adhuc magicis & Diabolicis quibusdam considerandis, et que de-
monstrandis actionibus, quam sororium vel fraternum nexum ex-
dem alant cum medicis quibusdam ausibus & negotiis circa par-
tium humanarum usum occupatis, & etiamnum hodie frequenti-
bus. Spectant quippe huc quadantenus verba *Habnii apud*
Sennertum in appendice, & quidem Epist. 2. post. prax. lib. 6. repe-
rienda: Pro maxima, inquit, non solum apud principia ista Caca-
emonis (veneficas putat) sed & plebem rudem habetur hoc: si
sepi-

serici, lineti, aut alterius cuiusdam rei quid (modò homo hic vel illic semel aut pluries nudo istud gestaverit corpore) ad manus sit sagæ cuipiam, tunc posse hanc hominem dictum, aut certum ipsius aliquid, quod electi fuerit, membrum, vel quovis aliò modò, nunc intensius latere, quandocunque & ubique locorum ista voluerit; Hactenus *Hanius*. Simile illi actioni est negotium carnificum in distans æquæ agens (ut dicitur vel creditur alias esse comparata transplantatio morborum, sive armati ungventi operatio) quando scilicet dicti carnifices homicidas vel alios reos criminum ex fuga retrahere, vel ad reversionem cogere satagunt; si scilicet illi vestimentum aliquod sudore istius rei, vel corporis contactu prius affectum nanciscantur, ant calceorum vel pedum vestigia apprehendant, & ad suam magican actionem adhibere valeant. Similiter quod pro philtris etiam, & accersendis adamatis personis ex remotis locis, istiusmodi rebus utantur personæ quæpiam, non latet fortassis lectorem benevolum. O! bellam vero harmoniam & nexus inter actiones has, & medicas similes, in distans agentes à quibusdam statutas. Non planè absimile huic actioni est negotium, seu fascinatio Turcis usitata, dum trans fugis vel servis fugitivis terorem incutiunt, eosque brevi redire cogunt, nomen illorum scilicet in schedula scribentes, illudque diris devoventes, aliisque modis pluribus tractantes; quò factò fugam amplectentes putare dicuntur sibi in itinere obstat leonum, draconum, aut similium ferarum saevitiam, vel alia varia impedimenta atque pericula minus superanda; unde in pristinam suam servitutem revertantur illi, de quo nos certos reddit *Bartholomaeus Georgiovizius de moribus Turcarum*.

Non admodum ab unguenti armati negotio vel curatione sympathetica videtur diversa incantantium priscorum ausus ille horrendus, quò icones & sculptilia ex cera, aliisve rebus efformarunt, quorum partes variò illo tormento affectarunt, quò personas affligi voluerunt, quibus male cupiverunt, de quo *Raym. Mindererus in Threnodia medica c. 21. p. 489. Hier. Jordanus de divino in morbis c. 29. p. III. cap. 32. p. 116. cap. 43. p. 157-158. C. 159. 160. atque Mich. Freudius l. a. quest. 195 pag.*

411. Addi his moreretur de eodem negotio impio illiusque origine differens Matth. Zimmermann. in *analect. menstr. mens.* 2. p. 106. &c. Non aliena est itidem à magneticā curatione illa, qua imagincula, vaix adhibentur vel efformantur, in quibus curationes ægrotor un peraguntur, de quo & priori modo attacto conseratur quoque *Cass. Bravo disputation. Apologet.* p. 232. &c. Hisce itaque perspectis obtestor omnes omnino medicos Christianos, ut variorum ilorum medicorum austium rationem accuratiorem habent, ungues occultos vel intiniores, & intentiones infernalis cognoscant leonis, & fraudulenti medici, vel primi agyrræ, de quo *Gen. 3. v. 5.* De hac materia postrema bene agit *Sam. Sturm. de med. non medico* p. 8. §. 27. 28. Attendant omnes, ne in variis magneticis, sympatheticis, & antipatheticis, innumeralibus, spiritualibus, transplantatoris ac magicis actionibus decipientur, quæ mediantibus illis modo dictis humoribus, partibus, aut excrementis humanis (variis sub praetextu & palpore æqui, pii, honesti, liciti, ac naturalis specie) sepe proponuntur & peraguntur. Latent quippe sepe sub iis rebus incantamenta ac Diaboli adjumenta. Cautè proinde, vel plane non legendi in istiusmodi materia occupati *Paracelsus, Burgravius, Fluddius, Gorlenius, Tenzelius, Crollius, Wirdigius, Marvellus liber Kiranidum*, aliquæ plures.

Videbimus autem paulo diutius infra siue monitis quibusdā occupatis de medicamentis ambiguis, iisq; latore magiae pallio sepe testis, vel beneficiis ab homine petitis; quæ si irrita quis plane putet, deprecamur hanc digressionem. Porro itaque jam, veluti cœpimus in hoc loculo amuletorum, adhuc alia deprimimus, quæ fortes, invincibiles, impenetrabiles, armisq; minus cedentes vel violabiles reddere dicuntur. Oeynum autem immunitatē à dolore verberum, atque vibicū præstare juxta *Persi versum* creditur:

Pannacea Baucis

Cum bene discinet cantaveris ocynta Verna.

Videatur etiam de hoc *Andr. Argolus de diebus criticis, & decubitu ægrorum* p. 37. Sic Moluccenses incole pennas avis Paradiseæ secum gestantes, se inviolabiles existimant in prælio, etiam

etiam in aciei cuspidi constitutos, velut ex *Aldrovando* vide-
ntur petira non nulla in der. *Gottorffischen Kunst-Bauinier*
p. 23. Usnea effectus, quod scilicet corpus induret, & sic con-
tra armorum noxam tueatur, colligitur ex annotato exemplo
apud Joh. Bapt. *Helmanium de magis uulnorum curatione*. De
eodem usu illico ac supersticiose usnea pro dicto scopo, item
de Zenith virginum, & radicis victorialis aliisque similibus
formulis, uti & de promptiori modo colligendi usneam, agitur
in *Miscellan. Acad. Leopoldino-Cesar. curios. Actur.* 1. Anno 2. obs. 53.
p. 105. Alia similia ex hominibus, & quidem suppliciis tristibus in-
primis enectis, vel etiam ex instrumentis suppliciorum (vide-
licet laqueo, gladio, plumbeis globulis, aut patibuli partibus)
petita, quæ non raro à sceleratis hominibus hujusmodi in finem
expeti solent, tanquam non ignota, lubens jam prætereo. Portò et-
iam Astroites vel lapis stellaris (qui à quibusdam Draconites dica-
tur, & falso à *Marfilio Fino* in Draconis capite reperiri credatur.)
gestatus invincibilis reddere suos professores putatur; sed dubius
hujus effectus, vel fortuitus pronunciatur in der. *Gottorffischen*
Kunst-Bauinier p. 65. Sic eodem in loco p. 32, etiam indicatur,
quod Chelonitis lapis gestatus victoram contra hostes compa-
rare dicatur. Deinceps *Scaliger* in *Exerc.* 18. s. 27. mentionem fa-
cit arboris in lava reperiendæ, cuius medulla ferrea sit, ex qua
qui fructum gerat, ferro impenetrabilis sit. Eiusmodi item recen-
sitas vires assignant multi alii quoque verbenæ; ceremonias ta-
men, aliosque stolidos ausus circa collectionem & applicatio-
nem illius injunctos, adet me hoc trahere; vide sis interim
non nulla de his apud *Mylium horio philos.* p. 615. Alia similia, quæ
tamen plurima suspecta, & rejicienda ideo sunt, nec non quæ
militibus profuisse & vulnera præcavisse, uti & sanguinis flu-
xum cohibusse observata fuerunt, cum dehortationibus anne-
xis, consignat *Berneggerus ad Cornel. Tacitum question.* 9. pariter
Dan. Sennertus prax. l. 5. part. 4. c. 24. p. 519. *Rod. Goetenijs in*
physic. general. lib. 2. p. 427. &c. De similibus itidem loquun-
tur *Camerarius horar. succiss. cent.* 2. cap. 76. p. 300. &c. & cent. 3.
c. 28. p. 99. c. 30. p. 104. &c. Plura alia passim reperiuntur, quæ
natura-

naturaliter corpora indurare dicuntur, modò internò, modo externò usū adhibita; Verum illud vix mihi persuadere possum. Refutarunt etiam hoc longè ante Scaliger, aliquè plures. De quaestione vero, an liceat Christiano periaptis & sigillis, vel simili modò invulnerabilem se reddere? evolvatur Hornii *bistoria natur.* l. 3. c. 13. p. 184. De ejusmodi farinæ amuletis etiam agit autor *L.A. cap.* 15. p. 187. De arte illa scelerata, & irrita subinde observata, uti & Passavensi ista nota (à carnifice quopiam præcipue edocta atque propagata) circiter An. 1611. omnibusque his rejectis, agit etiam Mich. Freudius in *Gewissensfragen von der Dauberey* qv. 133. p. 287. De doronici herba vel radice, quod damæ illam depascentes venatorum telis non transfodi queant, famâ alioquin constat; verum quia talis inodi res plurimum Dæmonis vel appetam vel clandestinam opem admixtam habent, & usurpantes istas res nefarias tandem tremenda præmia non raro nanciscuntur ab opifice vel artifice tales docente, aut inadvertenter diligente; ideoque cum saepius laudato *Harsdorfferol. a. n. 70. p. 23.* omnia commendata talia serio dissuademus. Detecta & patet facta quæpiam etiam sunt, de calida atque subtili fraude agyrtarum illorum, qui succò herbarum, vel vi ligillorum, peregrinis ignotisque characteribus consignatorum, cutem & carnem se induratores esse promiserunt, ut nec ferro nec ictu nec qualunque sclopeti violentiâ lœdi possent. Sic etiam exempla eorum innotuerunt, quos non sine ludibrio, atque damnō suō, frustrata est spes sua de isthac firmitate corporis concepta, sicut de his agitur apud curiosum, & saepius citatum naturæ indagatorem *Franc. Redi in experiment. natur. Indic.* p. 20. &c. Veluti alia plura etiam illud confirmantia testimonia continentur in aliis nostri scrutinij locis. Vanitatem autem istarum rerum, & frustaneum usum, vel Dæmonis ludibrium iis rebus saepè immisum, bene exprimit jocō sequenti Vischer von Altvettelischen Seegen sprechen (edit. Anno 1571.) p. G. 8. dum nimis illi invehitur in ejusmodi superstitione & vanâ, indurandis corporibus dicata inquit ita: Wenn irgend ein ungelehrter Teuffel kommt, der nicht den Seegen lesen kan, oder sich sonst auf die Sprache nicht

nicht verstecken, so lohneter seinen dienstwilligen lieben Freunden ab, wie der Henker seine Knechte. Ibi etiam autor exemplum de quopiam, qui se ipsum, Diaboli nomine ascitò, grande plumbea trajecit ac enecavit, atque sic destitutum se persentivit crebro ante artis sua præsidio. Nihil movebo hoc loco de simili scelerata arte, quā nimirum nōrunt alii effectum illum indurandi procurare sulphure, vel solvere iterum istam duritiem, de qua Mich. Freudius l.c. qu. 133. & 134. atque sic videtur alter diabolus altero potentior. Quid vero de Doronico paulo ante dicto & gagropilis sentiendum sit circa illum effectum, videatur Politissimus (ante paucos annos defunctus Augustanorum Medicus, honorificè semper, ob merita in publicum, mihi nominandus) Vel scibius dissert. 1. de agagropil. p. 64. De plebejorum asserto illo, quod Doronici radix & gagropila, Germ. Gemsen Rügeln / eum in finem gestatae inserviant pro corpore indurando, non nulla quoque tradit Mich. Freudius l.c. qu. 133. p. 289. Volunt deinde etiam artifices hujusmodi, quod galeis vel tunicis vestiti & in hanc lucem partu editi felicitatem futuram sibi promittere possint; quemadmodum etiam tunicas illas pro victoria in foro vel pugna gestari volunt multi superstitionis, de quo refutationis gratia inter alios agit Mich. Babſt im Argney, Kunſt und Wunder Buche part. 1. p. 141. Addit etiam ibidem autor quod, juxta persuationem querundam, galeæ monetis variis impressæ ciuitatis animos judicum vinciant, ut vincantur deinde causæ in justæ in foro. De priori efficacia involucri hujus recens natorum mentio fit itidem apud Henr. Kornmannum de mirac. viv. p. 46. Similiter, quod beneficiis vel superstitioni indulgentes homines tunicam illam dictam collo appendant, aut in vestibus suis abscondant, pro vulneribus sanandis, aut causis benè gerendis & obtinendis ceram magistratu (quemadmodum etiam eum in finem teste Tacito ovum galli, aut serpentis ovū juxta Plinium adhibere dicuntur impii homines) istud haetenus adductum patet ex Job. Rüdingers concion. decad. 1. conc. 6. p. 177. Abstinuimus haetenus à loco peculiari, iis inter amuleta nostra tribuendo, que gratia aliorum hominum comparare dicuntur, cum vanitatem nimis a-

pertam sapient; de illiusmodi rebus vero magis & sagis usitatis, sed una rejectis, vide sis Mich. Freudium Gewissens- Fragen von der Zauberer qu. 151. p. 327. Præterea superstitionis & illicitis rebus tunicas illas recens natorum merito etiam accenset Lud. Dun-te cas. conscient. c. 10. f. 1. p. 265. Quemadmodum etiam nos aliquando lusorem publicum in nundinis quibusdam miserè desertum (in varia huc usque dicta spe) ab eadem tunica gestata, & confosum perire vidimus, atque apud eundem (sectioni atque inspectioni nostræ Medicæ post mortem commissum) tunicam istam gestatam, cum alia simili vana supellestili, observavimus. Dehinc anonis vel ononis herba, si colligatur Jove marti juncto in signo convenienti, & si simul accedat eadem conjunctio in sphæra decima microcosmica, pro amuleto collo appensa, tutum reddit à violentia martiali, latronibus, rixis, & ferri lesionibus, auctore id docente Aug. Etzlero Isag. phys. mag. med. c. 3. p. 76. Constat itidem ex Hildebrandi mag. nat. l. 1. c. 29. & Henr. Kornmanni templo naturæ p. 227. herba Victoria attribui quoq; has virtutes, quod si quis secum illam portet, in primis radices ipsius, non vulneretur. Suspitor ego vero æquovationem interesse huic negotio, dum forsitan Victoria actus potius intellectus & fvalus prius fuit, pro Victoria obtainenda: velut etiam de magnete conjugum amorem mutuum conservante, & Lysimachia dissidis componente, aliis in locis hujus nostri scrutinii sensum alium, nec proprium medicum accipendum esse suspicamur. Sic, si quis pelle pardii succinctus medios feratur in hostes, quod à nullo lædatur, & intrepide prætereat, indicat citatus non procul ab hinc Ezlerus l. a. p. 77. De lupi pelle eum ferè in modum Bald. Ronsew venation, medica p. 32. canit ita:

Hispida & hac pellis pollet virtutibus amplior.

Nam quoties quisquam sit progressurus in hostem,

Arque lupi gestet vestem de pelle vorax,

Fortis erit, cresceretque animorum robore virtus,

Nec metuet gladios, nec nuncia vulnera mortis.

Petrus Joh. Faber in Pallas. Spagyri. (ex Pliniî l. 36. c. 19.) de Theamede lapide in Æthiopia reperiendo refert, quod qui illum geret

fuit in phiala inclusum, à gladio percuti non posuit, ob contrariam vim magnetis, qui ferrum alias allicit; ferrum enim reniti, & gladios repercuti vel retrocedere ad illius presentiam scribit. Posthac *Burggravius in Achille redituvo* etiam fistit ejusmodi arcana, Electrum Vulcanium dictum ac eductum, aliaque varia superstitiosa, quæ mirificarum virium in bello aliquaque negotiis aut calamitatibus pluribus existere existimat & asseverat. Volunt etiam quidam, quod salamandras pellem Reges in bello adhibuerint contra bellum ignem; de quo & aliis adhuc de salamandras effectibus contra ignem aut incendia conseruentibus videri potest *Exc. Wurffayn in Salamandrolog. p. 76. 78. &c.* Plura, quæ contra incendia vel ignem conferant p. 220. &c. suppeditabunt. Alii autores, qui dicti lapidis, vel magnetis faciant mentionem, allegantur in *Job. And. Weberi Unterredungs-Bunst 2. Theil p. 600. &c.*

Supersedeo prolixè hoc loco etiam inquirere, quâ arte vel adminiculô *Johannes Ziska*, centurio quispiam formidolosus inter Husitas belligerantes olim, instructus fuerit. De hoc autem communis fama refert, quod hic, licet alterò prius, postea utroque oculô orbatus fuerit, formidolosus tamen hostibus, & admidum felix in bello exstiterit, ac circumvectus gubernaverit exercitum, nec non victoriam ab hostibus semper deportaverit. Indicant insimul autores, quod ille ziska moriturus mandaverit, ut sibi post mortem cutim detraherent, eamque super tympanum expandenter, quo tympano postea pulsato hostes profigatum ac in fugam propulsum iri prædixit, idque postmodum etiam factum esse quidam scribunt. Confer sis vero de hoc *Mart. Boreccium Chronic. Bohem. fol. 381. & 439. Aeneam Sylvium lib. 3. commentar. de rebus gestis Alfonsi Regis & Krantzium v. andal. l. 12. c. 33.* Sic etiam Alciatus de illo ita canit:

Qui cute detrahit totus in tympana versus,

Beemus potuit vincere Pontifices.

Quod verò post mortem illius Ziskæ Thaborenses minus insuperabiles, sed periculis beliorum obnoxii fuerint, significat *Gabr. Naudens de studio militari l. 1. p. 395.* Atque inde artium ejusmodi militarium eventum incertum, imò vanum sèpe esse ostendit

dit autor laudatus. Sic *Sirrozz. Cicognal.* l. 4. c. 1. p. 442. mentionem facit vestis militaris, quæ sine dubio impiò atque Diabolico instinctu vel arte confecta fuit; cum eā induiti contra omne tellorum genus indemnes ac terti redditii existimantur. De emanisia Diabolica vel induiso necessitatis dicto, (*Noth. Hembde*) & olim eum in finem, uti & pro partu promovendo, illiusque dolore mitigando, usitato, videatur *Job. Wierus de prestig. dam.* l. 5. c. 18. & *Gabr. Naudens l. 4. p. 383. Pomponatius de incantatione c. 5.* *Wittert aut. in Blagethrānen der Argney c. 12. p. 428. Webnerus pratt. observ. lit. N. p. m. 524. Boisardus de divinat.* & *magis prestigiis c. 6. p. 55. arg. Mich. Freudius l. c. qu. 136. p. 294.*

Notum alias quoque est pentalpha, quod voce ὑγεία notatum, olim pro victoria reportanda militibus usitatum fuit. Sed signum illud fortassis bona intentione, scilicet voti loco, primitus in usum fuit admissum, postmodum vero & à plebejis (ut fieri in ejusmodi actionibus solet) signum solum quoad pentagoni characteris nudi figuram efficax reputatum fuit: de quo *Herm. Lignaridus in oblationibus Academicis cap. 10. p. 378. &c.* Explicit etiam trigoni hujus vel τὸ pentalpha signum, quid nimurum per hoc indigitare voluerint Cabalistæ, atque insimul refutat usum illius, amuleti loco quibusdam familiarem *Herm. Grubius de arcana med. p. 93.* Solā vero revelatione hunc characterem *Antiochus cognomine Soseri*, innotuisse, uti illum olim Constantino Magno, & Iude Macchabeo alium; atque haec signacula etiam pro victoria reportanda contra hostes profuisse indicat *Cornel. Agrippa de occulti phis. l. 3. c. 31. p. 276.* Existimant quidam alias pentalpha hoc denotare quatuor elementa, utpote quod prius etiam constituant illa signa quatuor, inter medicos vel chymicos elementa alias communiter significantia, ceu non ignotum. Alii signum hoc constare arbitrantur ex mathematicorum figuris, quibus iidem communiter uti solent. Benè insimul agit *Joh. Henr. Ursinus acerra physiolog. p. 509. 510. & 511. de verbi ὑγείαινει & πενταγόνωμα vel pentalpha illius origine atque usu;* item quod quinque illius anguli vulnera Salvatoris nostri numero & positu suo juxta quostundam mentem indicent; & quod simile sit illi veterum Druidum

calceamentum Trutteo-Fuß; similiter quod ex veteum superstitione cunis ligneis infantum inciderint vel insculperint hoc signum, ad averruncanda nocturna terriculamenta. De similibus modo memoratis etiam prostant non nulla apud Job. Pratorum Coscinomantia p. 62. atque iterum apud eundem in Aleatorymania p. 65. Dieberrum continuat. ad Besoldi Thesaurum lit. D.n. 56, verbo Druden-Fuß. Schoetelium de lingua Germanica libro 5. tr. 6. p. 1306. & Job. Saubertum de sacrific. veterum c. 9. pag. 209. Plura testimonia de eodem videri possunt apud Greg. Michaelem in notis ad Gaffarelli curiositat. inaudit. p. 273. Quo in loco proximo etiam non nulla continentur de scuto Davidico, quò Davidem pro vexillo usum fuisse, Rabbini fingunt.

De literis Ephesiis, quòd pro Niceteriis etiam fuerint olim usurpatæ, constat ex Basiliæ Fabri Thesaur. Schol. in voce Ephesi. Si ex Eustachio verba in Fabri modo dicto loco allegata pensatumus, quod injunctum fuerit in literis istis, ut reminiscerentur quotidie alicujus ex antiquis, qui virtutem coluissebat, si, inquam, hæc pensatumus, forsitan non adeò culpandum foret amuletum ratione intentionis vel calcaris instigantis ad virtutem excolandam, masculumque pugnandi animum. Sed de literis & artibus magicis Ephesiis plura in hoc nostro scrutinio c. 3. occurserunt, ideoque hæc adducta sufficiant de iis jam dicta. Non disqueremus prolixè hoc loco, qualia sint amuleta Turcarum Chamaile dictæ, hoc est schedæ circum-volutæ, precibus divinisque nominibus inscriptæ, etiam ipso nomine Jesu, quas ii sibi, suisque equis in bellum ituris, contra omnes occursus infaustos appendunt, de quo Schickardi Tarich. proem. p. 80. Nolumus quoque esse prolixæ in colligendis pluribus hujusmodi rebus impiis, militibus alias familiis: interim de non nullis schedulis, pro impenetrabilitate ab armis commendatis à quibusdam irritis tamen repertis, atque etiam de sententia vel conclusione, quòd fallaces & vanæ sint illæ intentiones, itemque quòd non nisi Deus id præstare posse, agitur in Actis med. & phil. Danicie volum. 3. abs. 31. p. 99. &c. De impiâ & vana ejusmodi comperta intentione paulò superius etiam egimus. Iis addatur Biblioth. Rabbini. p. 328-

(quod allegat etiam *Hornius hist. natur. l. 3. c. 15. pag. 157.*) & *Job. Buxtorfius de Abbreviatur. Hebraic. p. 415.* qui postrem agit de Judæorum abusu sacrae scriptura & Psalmorum Davidicorum; item quod prodeesse in primis credatur *119. Psalmi certa portio,* ne quis gladio vulneretur. Subjungit etiam iis verbis *Buxtorfius* hoc, inquiens: *Lutherus (tom. 8. Jenens. German. p. 121.)* alicubi scribit: Judæorum quendam voluisse Albertum Ducem Saxonis docere hujusmodi artem contra vulnera. Ille vero cum miraretur, quomodo hoc fieri posset, cum Judæo ruri hac dñe conferens dixit: ut certior sim, in te prius experimentum capiam, & extracto gladio Judæum ita lexit, ut neque per *Schem-hamphorach*, neque per appensum *Kamæs*, id est, pergamenum sacris nominibus prescriptum, sanari potuerit. Sic fraudem cepit; haec tamen *Buxtorfius*, qui *ibidem p. 414* etiam pauca de schemhamphorach suppeditat. Historia illa adducta de Alberto, non verò (juxta quorundam opinionem) de Mauritio vel alio vera consignatur in *Ferdinandi I. Tafelreden à Schirmero edit. p. 21. & 22.* De eodem, & aliis Judæorum medicis atque aliis ausibus impiis, illicitis, & in Christianorum perniciem atque execrationem sepe directis, agit etiam *Job. Georg. Sarrorius de morbo militari seu Caffrense ungarico.* Illicita varia istiusmodi periammata attingit itidem *Jul. Reicheltus de amuletis p. 75.* Interim Satanam subinde Dei permisso (quounque etiam glaucomate vel modō, id exsequatur) corpora indurare constat. De multis militibus in bello occisis, quorum collo schediasmata, vel ejusmodi amuleta annexa fuerunt reperta, narrat non nulla *Gabri. Naudens l. a p. 394. &c.* Narrarunt quoq; mihi aliquoties in patria conterranei mei senes, præcipue qui militiæ olim dediti fuerunt, quod sepe viderint in bello per triginta annos Germaniam angente, Lappos, Vinnos, & Svecos milites, vel joci etiam gratia, ita indurasse panem, butyrum, haleces, aliaque edulia à rusticis subinde (ut mos illorum est) in urbibus per hebdomatales nundinas emas, & ad tabernas cerevisiarias aperte manus gestata, ut cultrō vinci vel secari non potuerint: hinc rustici pertæsi usus denegati, illa non sine execratione abje-
runt,

tunt, quæ milites isti expectantes repetierunt, & solutâ illâ dûritie in usum & esum expeditum adhibuerunt, in cachimnum simul soluti, ob fraudem felicem perpetratam & prædam cōmodō imperatam. Sic inviolabilis (sine dubio) nobilis Hungari cujuspam (gladium ventris regioni extimæ intrudere conantis, unde gladius fregit) mentio fit in *Ferdinandi I. Tasselreden* p. 61. Liceat nobis adducis hactenus & hoc addere de phialerico quopiam ex variis sanctorum reliquiis compacto, quo gestato Lampertus Comes Lenæ in Brabantia à periculo omni immunis, & invincibilis exsilit; eo verò amissò trucidatus fuit in prælio, velut ex *Sigberti Chronicorum referuntur in Magicis ab Henr. Grossio editis part. 2. p. 207. &c.* Porro de crista galeæ, & frēno ex clavis Christi crucifixi factis, & à Constantino Cælare contra omne corporis periculum usurpatis (ex *Fulgoſi lib. 1. c. 80. de cultu divino ex Ambroſio*) refert *Grossius l. 4. p. 208.* Sed reliquiarum & antiquitatum hujusmodi vim medicam dictam, uti & aliarum rerum repudiāt non immeritò etiam autor *Religionis medicea part. 1. ſect. 27.* Præter indicata citatus *Grossius l. 4.* quoque ex *Eudonii epistola ad Gregorium in lib. pont.* adducit de Papa Gregorio II. quod hic fungos consecratos dispensaverit milibus contra Turcas militantibus, qui omnes conservati snt beneficio frustuli accepti fungorum dictorum. Sed quis exacte novit, quales consecrations eadem, vel quâ ex pera suæ sanctæ suppelleatis desumserit ille Pontifex summus materiem, pro fungis illis dictum in finem præparandis. De pluribus hujus farinæ rebus impiis pro corpore indurando à quibusdam usurpatis agit etiam *Wierus 6. de praefig. dam. 15. & Camerarius bor. ſuccif. cent. 3. cap. 33. p. 103.* Hier. *Jordanus de divino in morbi c. 26. p. 202.* De iis, qui ob dicta adminicula incruenta vulnera perpessi sunt, jungatur etiam *l. a. c. 36. p. 131.* Exempla quoque illorum, qui gladiorum ictus & globulos sclopotorum sine nocimento exceperunt, prostant apud *Delrio l. 2. disquis. mag. queſt. 41. Mich. Freudiam l. c.* aliosque penè innumeratos. Verum quam fallax, impia, & illicita hæc ars indurandi corpora sit, & quam multos modos defraudandi Satanæ illis admisceat, oſten-dimus

dimus quoque in aliis locis hujus nostri tractatus; cui placet inter alios autores de ejusmodi negotio, evolvat Caspar. Theophr. Bierlingii *adversaria curios. med. cent. I. obs. 72. p. 157. &c.* quo in loco sit mentio cujuspiam futoris, qui sibi in brachium frustulum quoddam magici deliramenti immitti curavit, quô se animosum & tutum à vulneribus credidit; postremò tamen illum effectus iste speratus fecellit, aut deseruit, quem antea forte ex Satane concursu, vel ex confidentia, audacia, & scelerata vita persentivit altercationibus se committens. Observatum etiam fuit, quod Diabolus tandem apud hominem istum efficacius detexerit & ostenderit se praesentem. Potuit autem in illo furore vel solo contentiose animus habitum altercandi comparare, ut se crederet, propter dictam illam rem vanam, inviolabilem; vel Dæmon etiam callidissimus illi rei inefficaci alias ratione potuit succurrere propter intentionem & desiderium, vel confidentiam hominis illius malitiosi, sive etiam tandem pactum præcesserit, sive non in isto negotio, cum Diabolo præmissum. Non enim latet nos, quod Dæmon inhiet omni occasioni, quâ miseros homines decipere, & ternaque damnationi devincire valeat. Atque id paulò ante dictum patebit pleniùs ex alio loco nostri scrutinii, quod indicabimus, quod Diabolus satane vel muscae (pro spiritu familiari illusionis vel fraudulentie gratia) venditæ succurrerit, & sepe quidem extra pactum, aut invocationem quamcunque, sive etiam hominum expectationem & voluntatem ullam antea conceptam de iis nūgis. Inter alias Dæmonis technas, quas dictis actionibus iste subinde interserit, etiam annotamus hoc, quod sepe insciū illius magiae illicitæ vel licite à sociis suis ita fuerint indurati (cujus ope vel concursu v. tectō facili augurari possumus) ut armis ladi minùs potuerint, de quo *Sengertus prax. l. 4. c. 24. p. 520. Frendius l. c. qu. 133. p. 287.*

Hinc technas Satane studiō Christiane caveret!

Præterea non pigebit nos adhuc recensere quædam de famosa radice Mandragoræ vel victorialis, quod pro victoria impetranda aut corpore indurando & aliis effectibus neutiquam faciat legitimā scilicet & naturali suā virtute; nisi adscititiā & à beneficis vel Dæmoni indita operatione concurrente, velut recte ita concludit

Exc.

Exc. Paul. Ammanus medic. Crit. casu 40. p. 220. &c. & allegata apud eundem in programmate invitator. ad Botanicas lectiones Lysa impresso Anno 1674. Porro de modo colligen li radicem hanc superstitionis usitato agitetiam *Isr. Hybnerus mysterio sigill. herbar. & Lapid.* p. 62. & 63. & Camerarius in herbario Matthiolii l. 4. c. 72. f. 379. &c. De eadem radice, cur dicatur *avdewnoq̄os*, & quomodo impostores eandem effingant aut è terra eruendam esse velint, videatur Camerarius syllog. mem. cent. 3. partic. 61. Franc. Joëlis de febr. & venen. l. 2. p. 41. Jacob. Theodorus Tabernemontanus Herbario lib. 2. p. 304. Georg. Rollenhagen in warhafften Lügen c. 14. p. 212. &c. Thom. Bartholinus histor. Anat. 51. centur. 2. Israel. Fromschmidt von Zugenfels in simplicissimi Galgen Wärmlein oder Wärzungen / Ioh. Pratorius Coscinomantia p. 48. Raymund. Mindererus Threnologia med. c. 21. p. 487. &c. Miscellanea Acad. Leopoldino Casar. curios. dec. 1. Anni 1. obs. 48. p. 141. Itidem Mich. Freudius Gewissens-Fragen von der Zauberrey qu. 54. p. 99. &c. De his itidem agunt Mylius harto phil. p. 513. &c. Andreas Beyerus additamenū ad Selenium de Dis Syria p. 203. Ioh. Jacob. Weckerus de secretis c. 6. p. 401. Ioh. Pratorius vom Diebes-Daumen p. 143. & de re literaria egregiè meritus Petr. Lambecius commentar. de August. Bibliotheca Cas. l. 2. f. 566. &c. ubi autor ultimò laudatus superstitionem illam & magicam radicis collectionem olim etiam ante undecim secula circa radicis Baaræ comparationem usitatam ac injunctam fuisse meminit; de radice Baara autem annotat illud Flavius Josephus lib. 7. de bello Judaic. c. 23. De eadem radice Baara illud ex Josepho etiam attigit Rollenhagius l. c. p. 215. Plura quoque de ista radice alias nostri Scrutinii locus continet. Notabilis alioquin est propter magnitudinem formamq; viri formam referentem, Mandragoræ illa radix (si non dolosè ex alia re vel radice parata fuit) quæ Francofurti ad mœnum in nundinis autumnalibus ostensa fuit, suaq; magnitudine aut longitudine spithamas quinq; unam vero ac dimidiā latitudine æquavit, veluti effigies illius ære expressa prostat in Grieder. Wilhelm Schmuckens Fasciculi admirandor. natur. continuazione 3. Anno 1682. Argentorati edita. Sic etiam

iam de Runa Kefile seu clavicularia Runica , quæ fuit lignum brevi-
culum & exiguum , cui Runæ literæ , magica carmina & præstigia
diabolice incisa fuerunt , pro variis effectibus ; item de Alirunis
Aliremischen / seu de mandragoræ dictæ radicibus qui agunt , alle-
gati videri possunt in Greg. Michaelis doctris notis ad Gaffarelli cu-
riositates inauditas p. 141. &c. Ibi etiam autor nomen illud deducit
ab Hebraicis vocibus **בָּשׁוּךְ** excelsum & **לְבָנָה** canere . Non in-
congruè etiam vox Alirenum deduci videtur à verbis **דָּבָרִין** vel
דָּבָרִים id est obscuram , nec bene perceptibilem vocem edere;
de quo , & ipsa hac radice , varia illius præparatione atque cultura,
dum scilicet in idolum transformata est , conferatur Job. Prætorium
in der Welt-Beschreibung p. 172. &c. Audiamus adhuc de hac
voce Job. Wierum de præstig. Demon. l. 3.c. i. Alrunnam , ait , ve-
teres Gothis dicebant , vel Hellerum , hoc est , secretū cum inferis
& Dæmonibus colloquentem , unde & herba mandragoræ Helle-
rumna dicta est , quam & Germani Alrun appellant . Atque hujus-
modi Alirunia videntur serè ortum traxisse ab Ethnicorum Tha-
raphim seu idolis minoribus ex varia materia confectis ; quæ ido-
la , juxta plurimorum sententiam , ad formam puparum fasciis in-
volutarum efformata , & variis corporis partibus affixa fuerunt , ut
etiam circumferri commode atq; coli possent : veluti pro variis ab-
strusis indagandis , corporis robore , & præstigiis variis comparan-
dis , iis icunculis instar **παρθένων** , sive spiritus familiaris usos esse o-
lim ostendit Dan. Hartnacius admiranda Physica p. 136. Ejusmo-
di idola etiam funeribus Ethnicorum sape adjuncta reperi , ritestan-
tur mumiæ subinde iis dotatae repertæ , de quibus pluribus Georg.
Michaelis l. a. p. 199. &c. Addatur propter idem testimonium
Job. Daniel. Major in memoriali Anatomico Miscellan. obs. 3. §. 12.
die Gottorffische Kunsts-Rammer p. 5. O. Dapper. Beschrei-
bung von Africâ p. 93. & Job. Bapt. Casalius de profanis & sacris
veteribus ritibus part. I. p. 18. Ecquis sufficienter etiam scrutabi-
tur ortum & causam actionis hujus , dum his quibusdam in locis
superstitiose mulieres infantibus in cunis supponunt pupam , spe-
culum , & exverram . Nolumus tandem immorari amplius illius-
modi rebus recensendis , quæ corpora hominum ac brutorum in-
durare

durare & contra variorum armorum lassionem protegere ista creduntur. Dubitamus etiam auscultare iis, qui natura viribus illum effectum vindicare satagunt; quin potius illis suffragamur, qui naturae Deique verbo ista plurima contrariari statuunt. Conferatur ideo inter alios *Ludov. Dunte cas. conscient. c. 10. s. 1. qu. 39. p. 299. Frid. Balduinus cas. conscient. l. 3 c. 5. cas. 2. &c. p. 723. & Mich. Freudius in Gewissens-Gragen von der Truberey qu. 133. &c. p. 287. &c.* Idem autor etiam l. a. qu. 154. p. 330. disquirit, an victorias in bello procurare & largiti queant Magi?

Vigiliam comparantia.

EX autorum communicatione habent & ii, quibus somnus est molestus, amuleta, quibus nimisrum se ab illo exonetent. *Ioh. Iac. Weckerus de secret. l. 5. c. 7. p. 261.* ita: dicit *Psellus Platonicus*, quod canes, corvi & galli conferant ad vigiliam, etiam philomela & vespertilio, & noctua; atque ex his maximè caput, cor & oculi. Ideoque dicunt: si quis cor corvi, vel vespertilionis super se portaverit, non dormitabit, donec deponatur. Idem facit caput vespertilionis, aridum alligatum in dextro brachio vigilantis. Nam si ponatur super dormientem, fertur non excitari, donec depositum fuerit. In his vero *Weckeri* verbis postremis necio unde contrarius ille effectus emergat; an pro voluntate medi ci, vel usurpantis, operatio illa sit expectanda, an vero sphalma in illa verba irreplevit, ignoro. Atque, eadem haec penè leguntur apud *Smollium* l. 4. p. 150. Somnum arcere vespertilionis cor caputque aridum adalligatum, constat etiam ex *Rodolph. Goelenii phys. general. l. 2. p. 431.* Caput istud cum panno vel pelle nigra brachio dextro vel levo alligatum vigiliam excitare, probare quoque sustinet *Kiranus Kiranidibus* p. 53. 88. Citatus *Weckerus* l. a. ex Alberto porrò memorat, quod oculus hirundinis positus in lecto, non permittat jacentem dormire, donec auferatur; cor vero istius animalis gestatum magnam vigiliam prestare idem adstruit. Similiter ex *Petro Hispano* colligit *Alex. Venturinus* in medicina ab animalibus desumpta, quod oculi & lingua lusciniæ occultata sub cervicali non sinant dormire illi incumbenterem, atque

ideo etiam illa pro lethargi remedii declarat. De partibus istis philamelæ in lectulo circumaptatis, quod infomnes teneant jacentes, idem illud confirmat Kiranus l. a. p. 24. Ad caput verò in panno ligatos istos oculos pariter somnum abficere, scribit idem illuc p. 118. Oculos verò aviculæ isti extractos, eamque vivam dimissam vult pro dicto usu idem ibidem p. 117. Depromit quoque ex Tagaulutio Venturinus l. a. quod cor cuculi siccum in superiori corporis parte gestatum impediat somnum. Quæ de corvi corde dicta sunt paulò ante, reperies etiam in Rattray Theatr. sympath. p. 187. Deinde somnum etiam minuere rubinum, extat annotatum apud Bartholinum de lap. Nephrítico c. 10. p. 24. Atque in his amuletis, uti in iis, quæ venerem augere vel minuere creduntur, autores signatura indulgere deprehendes; dum ex vigilibus animalibus, vel quæ nocte magis alacria sunt, pro vigilis compariandis partes certas desumunt; hæc verò cujus sint existimationis, Lectoris judicio relinquo examinanda. Verum ex recensit iis periaptis quæpiam non omnibus arridere videntur, hinc annexam adhuc quædam ex Jacob. Tappiis disserat. de sens. intern. function. lesionibus c. 12. §. 30. p. 376. qui ita inquit: Dominicus Leonus Lunensis, citante Sennerto, non nulla medicamenta specifica, ut vocant, sive à proprietate juvantia contra carum laudat &c. Et paulò post Tappius pergit: Reliqua verò, quæ recenset Leonus, ut oculus, cor, & fel philamelæ, penna dextræ alæ merulæ, caput & cor vespertilionis, sub cervicali posita, vel corpori alligata vigilias praestare, superstitionia sunt, & vix notatu digna.

Ulcerum amuletum.

Pro ulceribus sanandis facere annulos ex Mercurio coagulato in hora conjunctionis Mercurii & lunæ factos, & in altero latere affectæ parti opposito gestatos, scribit Job. Agricola tract. de Mercurio p. 198.

Urinæ incontinentiam corrigentia.

Tradimus jam ulterius quæ urinæ incontinentiam corrigerentur, idque sibi promittunt quidam à bufone in olla novausto, collaque appenso, de quo Maccasius de mat. med. lib. 2.

c. 73. *C. Job. Joach. Beckerus Parnasso med. Illustr. part. 1.c. 91. f. 86.*
 Indicat idem illud de pulvere Bufonum Th. *Earibolinus cent. 3.*
bif. anatomi. 62. p. 123. Atque hæc forte petita sunt ex *Henr. ab*
Hær obs. med. lib. 1. obs. 14. p. 146. qui bis hujus opem laudatam
 se expertum esse scribit. Uſus ipsiusmet amuleti ſalutaris to-
 ties pariter obſervatus, in mulieribus à partu laſis, claret ex
Chrift. Franc. Paullini bofonis deſcriptione p. 107. Videatur etiam de
 hoc *Job. Schröderus pharmac. l. 5. c. 273.* Boyle exper. phil. p. 216.
 & citatus *Maccasius L.a. Laudat Job. Schröderus pharmac. med. chym.*
l. 5. p. 346. etiam cornua ſcarabæorum infantum collis ſuſpensa.

Urinam ſuppreſſam reſerantia.

Urinæ ſuppreſſionem autem reſerare creditur vefica ſuis ſu-
 ſpenta, quaꝝ non tetigit terram, velut hoc Plinium afferere
 dicit *Mich. Bapſtius im wunderbarlichen Leib- und Wunds*
Artzney-Buche parte 1.p. 193. Porro etiam rubeta diſciſſa renibus
 ſuperpoſita, urinam ciet vehementer, atque adeo, ut non nun-
 quam Aſtitici hoc medicamento liberentur, idque ex Cardano
 adducit *Jacob. Weckers de ſecretis l. 5. c. 4. p. 172.* Addatur his
Joban. Schröderus Pharmac. medic. chym. l. 5. p. 273. Addi hiſ po-
 ſunt, quaꝝ de hac materia ſupra inter hydropis atque ſtrumarum
 amuleta dedimus. *Joban. Schönskius l. 3. obs. medicinal. f. 437.*
 Bufonem, inquit, certæ parti imposiſtum, hydropicos juvare,
 præter experientiam etiam exemplis conſtat. Qui non minùs
 cathæreticā aut ſepticā ſua vi, atque lacerta ipſa (quaꝝ Salaman-
 dræ propè ſūppar cenſetur) pollet. At verò ſecundum longi-
 tudinem diuiſus, & vel dorſo alligatus, vel incinerato pulvere
 hauiſtus, per lotium ſeroſum humorem propellit. De diſiecto
 iſto bufone renumque regioni imposito lotium provocante *Exc.*
Paullini l.c. p. 107. De bufonis vero pulvere hydropico ma-
 rito à conjuge necis accelerandæ gratia dato, ſed medelæ loco
 cedente, acturi ſumus diſſ. de caſu curatiſ. Sribit etiam *Plinius l. 38.*
c. 3. quod succinum potum alligatumque urinæ diſſicultati auxi-
 liuſ fit.

Uvulae morbis medentia.

Dehinc uvulae morbo predeesse radicem portulacæ collo appensam cum Plinio (ex lib. 20. c. 20.) afferere videtur Gerb. Job. Vossius in physiol. Christ. l. 5. c. 22. p. 101. Braslicæ folium etiam aliâs in uvulae vitiis elongata usurpari sivevit apud plebejos; verum Marc. Aurel. Severini in Seilem astige p. 66. diffidit de ejus usu laudibili, inquiens: Braslicæ folio vertici capitis imposito columellam ex defluxu pendulam retrahi, quod à Marco Catone propositum, falso comprehendit amicus quidam noster. Verum Romanis forte solùm profuit istud olim (inter reliquas panaceæ Catoniana, à brassica sexcentis istis annis, medelas excutias) de quo Plinius l. 20. c. 7. & Volaterr. lib. 26. Pici rostrum ad collum suspensum omnem quoque dolorem uvulae, dentium, antiadis & cynanches percurare annotatum comperimus apud Kiranum in Kiranibus p. 121. Præterea pulvis Cataba alba seu succini etiam cum fermento si imponatur vertici, contra fauicum tumores, uvulae casum, & inflammationem amygdalarum, à Rulando aliisq; laudatur, de quo Anton. le Grand in curioso arcan. natur. perseruatore p. 41. &c. Alii etiam succino nudo tribuunt istiusmodi vires; plures alias curationes dictum in modum in domestica Medicina usitas, hoc loco pervestigare supersedemus, cum videantur non adeò ad classem amuletorum exactè pertinere.

Vulnera consolidantia.

Exciplunt haec tenus dicta tandem jam ad vulnera commendata periama; mens verò quotundam est, quod herba vulneraria appensa citius pro sanandis vulneribus faciant, idque concludunt ex eo, quod vulnera & ulcera citius consolidata sint, ubi homines illis affecti pedibus iter confererunt per loca salubribus herbis scatentia; inflammata verò fuerint illa, suscepito itidere per plantas perniciose, de quo vide allegatum Matthiolum apud Camerarium Memor. med. cent. 2. part. 28. Dehinc lappæ majoris semen collo gestatum impedire, ne in vulneribus sanandis obstaculum vel hypersarcosis oriatur, docet Mich. Babstius in wunderbarl. Leib- und Wund-Arzney Buche part. 1. p. 200.

At-

Atque loco citato p. 201, autor idem refert, radicem alcidii (quam vocat etiam speciem buglossi sylvestris) bruto appensam vermes propellere, si qui creverint in vulnera vel ulcere illius. De ligno fraxini, pro consolidandis vulneribus passim commendato non ero prolixus, cum plurimi de antipathia & sympathia, pulvere sympathetico, & unguento armario agentes, simul de eodem differant. Jubent vero plurimi illorum illud justo tempore colligi, quod negotium tamen superstiosum vocat, & magicanum praeseferre impressionem aliquam virtutis pronunciat. *Jac. Panc. Bruno dogmat. med. p. 742. De illis virtutibus memoratis ac depradicatis, uti & de modo ac tempore colligendi illud videri potest Mart. Schinucci de occulte. mag. magn. morbi curat. p. 50. Guern. Rolynctus de vegetabilibus l. 3. sect. 7. c. 6. p. 187. &c. Job. Phar. Rumelias in medic. militar. dogmat. Hermet. Mag. c. 5. Meminit etiam usus fraxini ligni Thom. Reinesius Var. lect. l. 2. c. 18. p. 303. inquiens: inter magneticæ vulnerum curationis exempla notissimum hodie est, quod à fraxini, balsamico tempore, casæ ligno petitur. Arbitratur etiam illic autor, quod vulnus, ab Achille Theolepho, Regi Myrmæ infictum fuerit sanatum ferraturæ, scobe, seu ramento scibili ab hasta fraxinea petito. Docet quoque autor l.c. lib. 3. c. 10. p. 498. &c. quod fraxinus pro hasta vel lancea ponatur à quibusdam autoribus; quod etiam innotescit ex Job. Nicol. Wernerri corpuseculo pibot. p. 84. &c. aliisque ex Lexicographis & autoribus. Volunt insimul autores non nulli, quod hasta Achillis ex ære vel ferro confecta fuerit, cuius arugo vel fertigo aliquin in vulneribus sanandis salubris, pro Telephi vulnera adhibita sit, de quo, cum nobis iam non licet amplius dispicere, videantur Job. Langveld. 2. Epist. 36. p. 725. & Georg. Sabinus in fabular. Ovidii interpretatione p. m. Resilio tamen pag. 303. placet potius effectum hunc scobi ligni fraxini, antea dictæ, quam rubiginis hastæ tribuere. Plura etiam de fraxini ejusmodi efficacia prostant inter amuleta hemorrhagiæ opposita. Non alienum admodum videtur ab hoc loco agente de vulneribus, illud annotatum apud Barbolinum de lap. nephrit. c. 8. pag. 23. quod dictaminus incredibiliter trahat spicula ex vulneribus, si admoveatur illis. Confer sis etiam de hoc*

hoc Iob. Dan. Mylium Antidotar. med. chym. l. 1. c. 4. p. 41. & in c. 6. p. 63. & Marfil. Ficinum de vita calitus comparanda l. 3. c. 12. p. 222. qui de ea ita : forsitan & à Phœbo, qui transfixit Pythonem, Cretæ dictamus habet, ut & venenosis obfistat, & ferrum è vulnere trahat. Alia testimonia autorum, qui de cervo (eâ ratione sibi medente) idem illud memorant, lubens hic prætereo. Similis vis extrahendi spinas, cuspides, globos, & tela inesse linguae vulpi-
nae exsiccate impositæ, innotescit ex Misc. natur. curios. Dec. 2.
Ann. 6. obs. 200. p. 405. Deinde monendum hac occasione vide-
tur cautionis ergo illud, quod si quis vulneratus mentham secum
gestet, non bene sanetur, juxta quorundam sententiam. Anne-
ctimus his itidem illud Mizaldi memorab. cent. 3. apb. 42. pan-
niculi, ait, menstruō semel infecti prohibentur imponi super vul-
nera, etiam si accuratisime abluti fuerint, ob nocumentum,
quod de experientia adferre compertum est, ut tradit Hier. Eugu-
bius.

Dedimus hactenus crebrius occurrentia amuleta usitata
ex autoribus, qui nobis ad manus fuerunt, vel occurrerunt, in
quibus spicilegia saltem etiam insituimus, nec omnia prolix-
tatis fugienda gratia excrivere ratum duximus. Si quibusdam
vero videamur prolixius, vel aliis brevius egisse de commu-
nicatis amuletis, ii nobis ignoscant, ac penitent, quod vel per-
fectissimus non omnium intentioni satisfacere valeat. Imò no-
bismet ipsis nostra non semper eadem ratione placent; adeò
incerta & inconstans sunt hæc nostra mundana. Nobis verò
interea id omne congruum scopo nostro visum fuit, quod bona
intentione communicavimus, hinc eadem ratione illud etiam ex-
cipi expetimus & expectemus. Multos autores sponte prætermi-
simus, aut non ita accuratè periapta omnia ex hiisdem excerpti-
mus, multos etiam, ob librarū nostri apparatus augustiam per-
lustrare minus valuimus; hinc locus & ansa relinquitur Bene-
volo Lectori supplere illa, quæ nostris adhuc deesse existimabit.
Noluimus itidem nimis longos vel continuos sulcos ex quibus-
dam autoribus ducere, vel traducere in nostrum hoc scrutinium,
unde etiam ex Casp. Bartholinini Tratt. de lapide Nephristicæ cap. 9.

Eio. non omnia amuleta nostris inseruimus, ex quo loco si eadem placent, his nostris inseri possunt. Non pauca forte adhuc colligi poterunt ex *Plinio*, *Marcello empyrico*, *Baricello*, *Tralliano* & aliis. Præter dictos hos *Hesnus metb. med. l. 3. c. 28. p. 49.* dicit contra varios morbos, reperiri amuleta apud *Rasen*, *Theodorum*, *Chyrrannum* (qui forte *Kiranus* est à nobis pariter non exactè excerptus) *Priscianum*, qui sub nomine *Quinti Horatiani in lucem prodierit*, *Castaben Lucam apud Hebraeos*, & *Gordonium*.

CAPVT III.

Amuletorum modum operandi
generalem indagans.

AGregimur jam operationis amuletorum generalem indagationem; quantumvis in superioribus, necessitate atque commoditate id efflagitante, non nullis operiammatibus suos operandi modos, juxta Autorem sententias, addiderimus. Veniam itidem sperabimus circa hanc intentionem denuò quadantenus repetendam in sequentibus, quis scilicet in præcedentibus venenata periapta in specie paulò curatiùs percontati sumus; ad quam intentionem materiæ illius gravitas aniam prolixitatis, modò non planè inutilis, nobis dedit, atque dabit forte amplius excusationis admiculum. Observamus autem alias, quod amuleta licita è triplici regno Pharmaciae præcipue petantur, scilicet ex animali, vegetabili atque minerali. *Helmontius* quidem *tr. potestas medicam. §. 61.* raro, inquit, metallia sunt amuleta, nisi sint adhuc aperta aut externe exaltata. Dividit etiam autor illic periapta in ossea, cornea, animalia, plantas, lapidea, salina, transparentia & opaca. Sed idem ille *tr. in herbis verbis & Lapidibus p.m. 355.* videtur metallis easdem, & maiores tribuere fermè virtutes, quam lapidibus, alijsque rebus. Ipse net autor *tr. Natura contraria nescia ab amuletis integris itidem vires præmanare ostendit.* De materia hac ita sentit *Andr. Laurentius in opere therapevt. tr. de strumar.*

fanatione l. 1. c. 5. f. 12. de solidissimis, ait, & densissimis lapidis-
bus obscurior est ratio operandi, nulla enim ab his effuvia, nulla
miasmata educuntur, quæ latenter in poros cutis irruptant, aut
halitus inspirantur, aut vapore partes aliquas subeant, id tamen
habent à specie, & certè quodam mixtionis modò nobis incogni-
tò. Aliorum autorum verò suffragiò mineralia & metalla omni-
nò etiam amuletorum classem subeunt, siquidem efficaciam ille-
rum non obscurè comprobant mercurialia, antimoniana, arsenica-
lia vel alia similia etiamsi non æq; ab omnib; istiusmodi duris cor-
poribus tam promptè effuvia emanare credamus, quam à vege-
tabilibus mollioribus & ad effuvia emitendis promptioribus ap-
parentibus. Ecquis etiam in magnete tantas vires depositas, ex-
tra oculi usuram, crederet! Imò Tilsemarum patroni ægrius à
classe amuletorum metalla & gemmas excludi patientur, veluti
hoc patebit clarius, ubi de Tilsemis inferiùs sermo occurret. Imò
in c. 1. sect. 1. nostri scrutinii p. 14. &c. indicavimus, peripta quædam
propterea, quod ex metallis confecta sint, πετραία, bracteas vel
laminas & Medaglie appellari. Monendum etiam hoc loco duxi-
mus id, quod apotropa una eademque variis partibus & modis
applicari solcant, atque sic diversas operationes edere credantur,
autribus quibusdam id afferentibus; de quo in catalogo amule-
torum ad mentem quorundam autorum egimus, atque in subse-
quentibus adhuc quædam attingemus. Patronos quippe hujus
doctrinae reperies non paucos, qui modò dextræ, modò sinistræ,
modò superiori, modò inferiori corporis parti alligatum amule-
tum unum idemque, diversas & contrarias penè operationes ede-
re adstruunt, de quo, si placet, consulatur Mich. Buppins im
wunderbarl. Leibzund Wund-Argney-Züche part. 1. p. 191.
& 199. Liberum interim de hoc permittimus cuique tuum judi-
cium, (licet difficultem etiam assensum à multis forte hoc assertum
fortiatur) suoqye loco relinquimus istud, modò illud supersti-
tionis, aut impietatis notâ non laboret. Adjunximus etiam in
catalogo nostro amuletorum multis amuletis sua loca, quibus
scilicet communiter peripta velint autores appendi. In genere
verò de iis tenendum, quod conducibile magis videatur, si parti-

morbō quōpiam laboranti propinquius admoveatur periama
destinatum ad malum curandum illius membris vel visceris, nisi
quis forte intendens modum revulsionis & derivationis, pro
materia vitiosa & morbifica aliorum detrahenda aut avertenda
sede affecta, in remotis locis malit eadem amuleta applicare. No-
tum itaque est, quod affectus viscerum curandi, exterius in con-
fini quopiam loca commodius recipiant periaptam, nimisrum caput,
cor, hepar, ventriculus, renes, uterus. Similiter etiam artas, vi-
delicet brachia, manus, pedes, dorsum, & similia loca suscipiunt
& sufferunt illa suspensa vel annexa melius pro auxilio prompti-
ori sperando. Ambigit autem de amuletorum remotis in partibus
admotorum operatione *Andr. Dudith in Epistola Gratianiana no.*
34. p. 45.

Quod verò amuletorum operationes in genere attinet, de
his *Soph. Kozackus de sale cap. 2. sett. 18. p. 107. & 108.* statuit,
quod consistant eadem in repercusione, attractione, & ligatione,
quemadmodum ideo etiam hanc definitionem amuletorum con-
cipit: amuleta, inquit, sunt medicamenta utilia & necessaria ex
variis rebus desumpta in variis affectibus corporis, partibus an-
nexa vel circumligata, ut vapores supernè deorsum repercutiant,
vel deorsum trahant, vel infra quietantes ligent, ut nec fre-
quenter, nec copiosè inferna ad superiora vadant. Quod verò
amuleta spiritibus corrigendis potissimum apta sint, statuit *Se-
bast. Wirdigius medieina Spirit. l. 2. c. 28. p. 266.* amuleta, in-
quiens, vel periapta astrorum more astralitet agunt, spiritualiter,
per radiationem, irradiationem & illuminationem; spiritus
nubilosos serenando, exhilarando, erroneos reducendo, enor-
monticos corrigoendo, furiosos placando. De hinc fundamen-
tu ejusmodi operationum non nulli credunt situm in harmonia
inter poros cutis & effluvia rerum medicarum foris appensa-
rum & operantium, quæ poris dictis conformia esse debeant.
Statuant quippe quod effluvia rotunda requirant poros ro-
tundos, triangulares vero itidem effluvia similia, nisi opera-
tionis spe decidere velimus. Sententiam hanc in primis favere
videtur *Willius tr. de febribus & Thom. Baribolinus disserat:*

Epiſtolica de transplantat. morb. p. 13. & 19. Atque ea ratione Doctores hujus doctrinæ cum Cartesii illa corpusculari traditione consentire videntur. Vero autem ne hæc doctrina in multis hæreat, si quis accuratiū illud: *rodde rationem, reposcat;* unde etiam illi doctores sine dubio crebro ad notum refungiū: *latè & strictè,* configunt. Quis enim istuc de dicta operatione mente facile consequetur, aut conciliabit effluviorum vel atomorum illarum actiones & operationes, modo emissionē effluviorum medicorum, modo admissionē & receptionē misericordium morborum, & quidem juxta pororum & medicamentorum istiusmodi harmoniam. Quis, rogo, dissensum aut consensum hunc facilē exponet, aut dilucidabit, si istuc strictè sunt attendenda.

Non pauci etiam autores statuunt, periāmmata quæpiam extrahendo materiam morbificam ē corpore operari; sicut hæc est mens, inter plures alios, *Job. Assuers Ampsingii, qui differt. Iatromathematic. p. 174.* alexiteria, inquit, duam sere generum sunt, quædam enim amicissima familiaritate vim deleteriam extrahunt &c. Sed quia de hac vi attrahendi Zenechtorum superius inter venenata p. 320. mentionem fecim⁹, plura de iis hunc in modum iam differere desilimus. Non infrequentē ciuiam mitioribus amuletis eadem operandi ratio assignatur, in primis iis, quæ catarrhis destinata creduntur, scilicet succinum aliaque similia, ut ex catalogo nostro periaptorum præmisso p. 72. innotescit. De magnetica ejusmodi vel tractoria vi, & quæ periapta ex profundo humores ad cutim trahere dicuntur insensibiliiter, id est modo efficiendi, non utique manifesto, cùm in multis insit virtus tractrix, ut in magnete &c. de hac vi, inquam, in modum dictum loquitur *Rod. lph. Goelenius de peste p. 84.* Magnetica operationis quia jam motio facta est mentio, non possum non etiam ideo aliegare verba *Kircheri de arte magneti. t. 3. p. 724.* mirifica, inquit, vis est corallorum contra febres, topatii, hyacinthi, & smaragdi contra venena, & lapidis bezoardici contra pestilentes & morbiferas ægritudines, totum corpus in momento, non secus ac magnes quævis corpora, & lux durissimum vitrum.

vitrum penetrant; ubi inimicum sibi contrarium invenit, aut amicum, in illum agit tantisper, dum eum aut expulerit aut attraxerit. Consensus ergo rerum per quandam sympathiam & antipathiam sit in sensu communis, facta communicatione &c. Paulò post illa adducta etiam autor probat ejusmodi sympathiam per chordam quietam existentem minimeque tactam, quod sonum illum tamen edat, quem alia corda excitat commota, & quidem communem tonum cum illa continens. Verba hæc veri quidem speciem quandam ostendunt, verum vix ad amuleta, & Zenechta in primis, sufficienter applicari poterunt. Magicam operationem amuletis tribuit *Digbeus de immortal. anima p. 206. c. 18.* eam autem fieri attractione per calida arbitratur. Adstipulatur itidem ex veteribus opinioni de vi tractoria per ammatum occupata *Galenus lib. 5. de simplic. c. 17.* ubi admitut ea, quæ qualitatis familiaritate attrahunt, aut totius essentiae similitudine noxam depellunt; reijicit vero ibidem hic medicinæ quandam antesignanum ea, quæ non vi quadam medicâ operantur. Inter alia forte etiam materiae huic verosimilem rationem lucrarentur transplantationes morborum, si verum illud, atque firmò ratiociniò confirmatum foret negotium, quod animalia varia, vel quæcumque res pro transplantatione usitatæ in se derivarent morbos, & dolores præcipue, dum liberant iusimul hac ratione homines à morbis suis; sed de his aliis in locis nostri scrutinii majori severitate inquirimus. Id solum ratione hujus negotii nos suspensos tenet, quod res istæ eò instituto homines liberent ab affectibus, ut in se devolvant, vel suscipiant eosdem. Vis eadem tractoria porrò ex hoc colligi potest, juxta doctorum transplantatoris artis sententiam, quod svadeant res corpori prius applicatas ab aliorum sanorum hominum conspectu & attractu removeri, ne morbifica causa vel materia in illas res derivata, postea in sanos homines transferatur, si sanus homo forte, eas tangat; sed huic negotio Tractoreum tacitumque vaframentum subesse suspicamur, idque jam ante etiam in nostro scrutinio examinavimus. De succinij autem vi tractoria in capitibz dolore & catarrhis efficaci, ne-

mo fere inter plebejos, & multos etiam eruditos dubitat. Id vero non obscurè colligendum esse arbitrantur quidam ex colore globularum succini (aliarumque rerum, & gemmarum præcipue) amissio vel immutatio, de quo brevi post piura. Utrum autem exigua non raro pertio amuletorum pro copia morbificæ materia recipienda sufficiat, aut qua necessitate periaptæ instar siphonis illam materiam exsugant, aut ex corpore excutiant, sive etiam magnetis instar aut spongeæ perpetuant suas operationes, id ignoro; in primis si effectus ille laudabiles aliquoties ab iis verè profluxisse obseruentur. Interim de vi tractoria succini adeat, cui placet, *Pomarium de consensu. & disensu*, pag. 64. §. 8. & *Schrimmerum in curiosit. physic.* pag. 16. De electrica ejusdem virtute legi quoque meretur *Job. Nicol. Pecklinus de purgantibus* c. 2. p. 33. Singularem etiam suam observationem de attrahice facultate succini recenset *Dan. Beckernus de cultorivoro* p. 48. quod scilicet armilla ex succini globulis instruxta ad manum dextram virginis, variolarum copiam attraxerit, liberâ relicta manu sinistrâ, cum armilla altera crebro ab illa deciderit, nec similem efficaciam exseruerit. Propter eandem vim laudatam repetimus non immerito ea, quæ superius p. 68. inter amuleta capitæ dolori opposita tradidimus ex *Barielli bortogeniali* pag. 133. qui dictus autor ex *Mercurialis* mente gagetem lapidem propter hemicraniam collo appensum mederi illi malo dicit; atque istum etiam pondus majus inde contrahere ob vim tractoriam. De eadem vi attrahente, præcipue si succinum meritatum si nostræ munitione, inspici potest *Helmontii tr. de magnet vuln. curat.* §. 37. & 144. Ceterum quod succinum equè, ac, aliæ quedam res, levia vara attrahat, cum ratione facultatis hujus addita, colligit Lector benevolus inter alios plures ex *Pomarii l. a. Pillerii centur. 3. question. Physic.* 79. & 80. *Wigandi tr. de succino* p. 29. *Borelli cent. 2. observ.* 88. *Weberi discurs. curios.* p. 148. *Zelleri cent. 1. Epist.* 79. *Kippingii instit. Physic.* p. 249. *Gribbi de transplantatione morbor.* p. 3. &c. quo in loco autor ultimus de hac materia promittit se acturum fusiùs alioq. in succinologia, suo tempore edenda; atque in hac fortassis curiosa etiam de succini medicis vi tractoria expectanda erunt,

Nata

Notum quoq; est, quodjuxta hunc ducim vis traxoria medicar succini, talem potestatem autores non obscurè tribuant coralii, aliisque gemmis & rebus amuleticis; veluti paulo inferius etiam vis magnetica sive electrica gemmis integris assignata occurret. Mulieris hysterica verò collo gestata aliquandiu corallia dicuntur pallescere, & recuperare fulgorem suum perditum, si ad carnes mulieris sanæ afflcentur; velut memorant *Helmont* Tum. pestis p. 163. Et p. 183. *Grembsius arb. integræ Crin. l. 1.c. 7. §. 3, n. 23.* aliisque plures. Idem illud, quoad coloris mutationem evenire, si fluxu menstruō laborans mulier corallia gestet, dicit *Rattray Theatr. sympath. p. 15. & 27.* De eodem agens *Frid. Hoffmannus in cleve Schröderi p. 161.* arbitratur atomos & effluvia coquhymicorum inverttere coralliorum colorem, ut pallore insificantur; sani verò hominis efflavin rutilantem colorem confervare & adaugere, vel amissum reparare ait. Confer de eodem *Cnæffelium appendice ad Miscellan. Leopoldino-Cesar. curios. dec. 1. anno 6. & 7. p. 64.* Quod coralliorum orbiculi elaborati & levore perpoliti, uti & nux myristica, si à viro gestentur, rubescant exsuperantius, ac nitorem suum vel vigorem retineant melius, quam si iis gestatis fœmina decoretur, ubi in pallorem elongescant & colore destituantur &c. vid. *Leyv. Lemnius l. 2. de occult. nat. mirac. c. 22.* De varia coralliorum ope, & coloris mutatione non nulla etiam ventilata prostant apud *Schwammerum curiosit. physit. p. 91.* Obiter his contrariam rationem inserimus de corallicis à serenissima principe quapiam sanæ gestata, quod colorem suum nativum cum pallido & seido mutarint, eumque in alia nobili sanæ muliercula perseveranter servarint; sed pristinum suum colorem eadem recuperarint, ubi tanquam abjecta postea gesta fuerint unicā solū nocte à valetudinaria cachectica & chlorosi, pallidave facie laborante, de quo *Miscellan. Acad. Leopold. Cesar. curios. dec. 2. ann. 4. observ. 151. Et.* Plura itidem ibi de colore ejusmodi mutato prostant. Inter alia, loco allegato p. 303. occurunt etiam quapiam de carabe gestata, quod expallescens in viro quopiā futurū morbum indicavit; item de annulo mercuriali fulylum in statu sanæ, in languente verò nigrum calorem affumente.

Si coloris mutationem pati ab effluviis humanis, & quidem cujusvis hominis, nec in quovis affectu, hinc presupponit requiri etiam peculiarem receptivitatem patientium gemmarum, ob similitudinem substantiaz praesentem.

Nihil etiam alias frequentius penè inter physicas traditiones obvium est, quam quod gemmæ maculas concipient, aliasve mutationes sufferant, pro conditione gestantis; veluti in primis etiam castitatem violatam aliasque plures prodere actiones venereas creduntur illæ contractis istis indicis conspicuis. Imò quod gemmæ gestatæ planè disrumpantur in pravæ libidini deditis, asserunt quidam: quemadmodum de smaragdo allegati autores videri possunt in *Frideric. Hoffmanni clavis Schröderi p. 157.* Hoc equidem iterum admittitur, quod gemmæ ab impuris quibusdam hominibus gestatæ maculas concipient, si nimis omni illi humoribus, & emitendis vaporibus acribus ac pravis scateant; negatur tamen illud, quod ob veneros & illegitimos actus crebrius vel communiter gemmæ annulis inclusæ, vel alio modò corpori appensæ ac gestatæ maculas aut rimas contrahant apud *Sylv. Rattray in theatro sympath. p. 642. 643. &c.* De smaragdo autem, quod licet alias coitus impatiens sit, autores videri possunt citati (qui scilicet dictum illud negant, aut adstruant) in *Job. Adam. Weberi Unterredungs. Kunst 2. Thcil p. 597. &c.* Stat quoque hic autor ab affirmantium parte; quo vero ratioe inii vel experientia fundamento firmò id fiat, non reperio. Conferatur etiam de hoc *Job. Bapt. du Hamel oper. philos. tom. 1. p. 461.* De hac materia *Casspar. Pencerus orat. de dignit. art. med.* inquit: Smaragdus gemma epilepticos paroxysmos vel arcet, ne accendant, vel cum invadunt, profigat, si vincit: si succumbit, vel rumpitur ac dissipilit, vel cum nitore vim omnem amittit. De gemmarum maculis reperiuntur quoque nonnulla apud *Lev. Lemnium de occult. mirac. nat. l. 2. c. 30. Rueum de gemma l. 2. c. 18. & Bootium l. 2. c. 116.* Ubi postremus autor bene de dictis maculis, à quibusdam ex-grotis in gemmas quasdam transeuntibus, & postea iterum evanescentibus dissenserit; uti & de Turcoide, lapsus hominis quasi extipiente, & debilmente, hominemque illæsum præservante agit; sed ultimè

ultimum hunc effectum naturæ limtes transilire rectè pariter statuit autor ibidem. Velut etiam *l. 4. lib. 1. c. 25.* illa de Turcoide, & de maculis in smaragdo, adulteria sentientibus vel proden-tibus (si quæ similia forte innotescant) supernaturali causæ tri-buuntur. De smaragdo etiam autor sententiam suam repetit *lib. 2.c. 53. p. 149.* De hac materia item inferius *c. 4. s. d. 1.* similia occurrent. Cui præterea addi possunt, quæ in catalogo amuletorum *tit. Augurationis* citavimus. Interim aliud forte testarentur de gemmis istis, si liberè fateri vellent observata sua, qui impuræ & illicitæ libidini, seu vicaria operæ maritorum injuria sive furtiva indulserunt. Non equidem aversor credere, quod gemmae gestatæ quandoque à vitiosis humoribus exhalantibus, si quibus scatet corpus, affiantur, atque color earum inde deturpetur; & ex ad-verso reviviscant eadem tractu temporis, suumque nitorem resu-mant, si sanis corporib⁹ affigantur. Imò suspicor sponte evanescere istas maculas, si gemmæ vel corallia sanis corporibus appendantur, idque eò citius, si linteis, vestibus aliisve adminiculis detergantur, nisi pabulum novum iis accedat. Dictus nitor naturalis etiam eo citius expectandus est, si humores vitiosi splendorem coralliorum obnubilantes, integrum illorum sub-stantiam aut non nimis profunde pervaserunt, aut corruperunt; quod pariter non adeò facile metuendum est, nisi diu gestata sint ab impuris hominibus, aut qui scorbuticis vel similib⁹ summe acribus humoribus (quorum alio in loco mentionem faciemus in posterum) scateant. Proinde non arbitror vim peculiarem indi-tam esse lapidibus, pro morbifica causa vel vitiosa humorum amurca concentranda & ē corpore provocanda; sed necessariō gemmas illas gestatas infici suspicor ex contiguo suo situ vel attacchi, quo à corporibus morbosis halitus & vapores corrosi-vos facile assumere illæ vel absorbere simul possunt. Ponderet iti-dem curiosus lector, utrum exigua gemmarum portio sufficiat pro larga sepe copia vitiosæ materiæ eliminanda vel exfugenda. Opinionem illam meam fulcit quadantenus *Frid. Hoffmannus l. c. p. 155.* dum colligit item de rubino in coitu, & de corallicis à pueris gestatis, quod ab acido occulto, in effluviis gestanti-

um delitescente, maculae orientur; cum à pueris in primis morbo decumbentibus, acidus odor percipatur. Acidum autem dicta gemmarum & coralliorum corpora præprimis impetere, statuant non pauci; de quo jam disquirere nobis non licet. Pro Hoffmanni sententia faciunt etiam verba Thom. Bartholini *dissert. epistol. de transplantat. morbor. pag. 20.* Iapides quoque, inquit, morbis nostris afficiuntur. Corallia rubra in armillis gestata pallent in morbo puerorum, quasi acidâ lymphâ, monstrui instar, ex corporibus illis exhalante. Largior etiam ego post hanc, quod gemmæ quæpiam moliores (quia non omnes eandem duritatem & maturitatem, vel materiam semper habent) citius præ durioribus, humores ex corpore attrahere, atque sic maculas aut ruptionem pati possint. Eundem penè in modum de poris gemmarum, maculis, & ruptione illarum speculationes (detectas mihi tandem post meas istas conceptas) reperi à Grubio *de transplant. morb. p. 80.* &c. ubi plura tradit autor de gemmarum fissuris & ruptionibus, unde scilicet has oriri credat; veluti quidem illas concepisse smaragdum in actu venereo, gestatum perhibet Cardanus l. 7. p. 243. de quo, & allis non nullis, de Smaragdo annotatis, etiam constat ex Jac. Pontani *bellar. Attic. pag. 327.* Easdem iterum cogitationes ferè deprehendi longè post illas meas paulò ante consignatas de attractione gemmarum apud *Conr. Gesperum lib. 1. Epist. p. 4.* qui sic ait: Hyacinthi color mutari, dum gestatur affectò corde, esto: & similiter corali: fieri hoc ego putarim à vaporibus, qui à corpore ego exhalant: non inde, quod peculiatis ei cum corde sympathia sit. Ex paulò ante memoratis haud difficulter item colligi poterit, quod lue venereo contaminati, & alii similes (humoribus rodentibus abundantes) tandem in quasdam gemmas maculas, ipsamque ruptionem inducere valeant; Idque eo magis metuendum est, si exercitio venereo suo (utriuscunq[ue] iusti plurimi solent) indulgent, atque sic humores aciores reddant, eosdemque per sudorem crebrius quaqua versus, nec minus ad annulos & gemmas, emittunt ac amandant. Potuit etiam eò citius rumpi gemma quæpiam aliquando, si eadem forte antea ex aurifabri, vel aliis in-

curia levem scissuram, vel initium hujus contraxit; sique acrimonia mercurialium vel antimonialium rerum, pro annulis conficiendis alioquin usitatarum, in factum deducta fuit a sudore, sive transpiratione insensibili, sive alio adminiculō, unde ruptio gemmarum postea fortassis secuta fuit observata. Praterea liberè examinandum relinquo sequens hoc, quod annotatum prostet apud *Vairum l. i. de Fasino c. 13.* quod vir quispiam in mercatoris cuiuspiam manibus detentam gemmam elegantissimam atque pretiosissimam oculis immotis intuitus fuerit, unde dicta gemma disiluerit, nullò alio adminiculō, vel violentiā externā notā accedente. Tribuunt equidem aliás quidam oculis quibusdam annatam ejusmodi, aut morbificam vel planè mortiferam vim; utrum illa itaque causa (quae suspecta tamen, nec plausibilis omnib⁹ videtur) vel diabolica fascinans vis, aut impuritas corporis ex venere illicita, vel alio paulò ante dicto adminiculo, orta exsisterit causa indicatrix ruptionis, deliberet lector benevolus. Ad naturales verò, sive etiā ordinarias causas minimè pertinet, si Deus forte, ruptione gemmarum, quibusdam in animum revocare voluit impia & illicita facta, turpi venere perpetrata, aut alia monita præteritis vel futuris notandis destinata. Quia etiam difficulter credimus ejusmodi traditionib⁹ circa gemmarum effectus occupatis, eò minus iis auscultabimus, tum hoc tum aliis nostris scrutinii locis, qui sensura aliasve plures stupendas dotes gemmis tribuunt; verū id credimus fieri sine experientia vel illarum licita constitutio-
nis sufficienti testimonio. Evidens magis verò trahendi potestas quoque ineft rebus fictoribus, nec adeò solidis; veluti in praecedentibus de lapide colubrino quopia p. 406. ratiocinati sumus. Si quis tamen in aliis rebus, vel amuletis specificam ejusmodi vim tractoriam querat, aut inveniat, ei in posterum promptius auscultabimus; modò non simplicem veterum traditionem, & quidem solidā experientiā destitutam, redolent illa. Suo loco interim etiam relinquimus illud *Lemnii de myristica nuce p. 471.* pronunciatum, quod isthac per sympathiam (quam cum homine, & masculo præcipue habeat) non solum suum vigorem

retineat, sed etiam succulenta & speciosa magis reddatur gestata; atque haec huc usque adducta de tractoria facultate periammatum dicta sunt.

Occurrunt porro aliae quoque operationes quæ modò evidentes à quibusdam, modò occultæ ab aliis existere dijudicantur. Sic evidentem operandi modum quidam inesse volunt Hematite lapidi; qui collo appensus frigiditate suâ contra propria-
gnav facere putatur, nimirum jugulares stringendo, de quo annotata loquuntur apud *Bauschium de Hamat.* c. 5. p. 99. &c. p. 103. &
141. Negari hoc loco non potest, quod actu frigida similem effectū, scilicet sistendi hemorrhagias, posideant; veluti ista etiam non infrequenter tam à peritis quam inperitis pariter ideo in usum vocantur. Imò pro majori efficacia, quidam territionem applican-
dis istiusmodi frigilis, & acidis in primis, adjungendam simul es-
se svadent; & ita quidem, ut cum impetu insciis iis hemorrhagiæ
laborantibus, isthac applicantur. Verum uterque hic curationis sco-
pus, num in rationali medicina locum inveniat, supersedeo hac
occasione prolixè inquirere; cum reservem mihi aliquando de
questione hac agere; *Utrum pro morbis curandis morbos excitare
liceat.* Alteri questioni, de frigidis à quibusdam laudatis, forsi-
tan alio commodiori loco item satisfiet. *Exc. noster Georg. Wölffig.
Wedelius de medicam. facultat. p. 233.* arbitratur etiam ejusmodi
annotata sanguinem promanantem competentia operari partim
actuali, partim potentiali constrictione, seu vi suâ martiali. Ve-
rum omnino est illud, quod vis medica quoque seu martialis in-
sit in isto lapide, ceu resolutiones chymicæ facile manifestum
reddunt. De aliis operationis modis, quibus dictum amuletum
efficax censent alii autores, patet ex *Bauschii L. a.* Plura quoque
de aliorum amuletorum operatione simili, quam quidam ex qua-
litatibus primis non raro deducunt, adducere jam supersedeo; ea-
dem verò judicio curiosi lectoris facile innotescunt, cuius nimi-
rum sint ponderis, & utrum applausum vel dissensum mereantur,
videantur in præcedentibus adducta p. 314. &c.

Dicta ejusmodi efficacia periaptorum præcipue in
corpus innitti dicitur ac videtur; unde progredimur jam in
specie ad illum operandi modum, quò periarmata quædam di-
cuntur

cuntur vires suas in corpus immittere vel infundere. Audie-
dus proinde hac pro sententia dilucidanda videtur Job. *Wierus
de prestig. Damon. l. 5. c. 20. p. 579. &c.* periammata, inquit, &
amuleta, verè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eo-
rum substantia vapores quosdam, velut *άτομας*, defluere qui-
dam contendunt medici, qui spiratione occultè attracti, morbi
causam virtute sua alterare, corpusque reficere possunt. Hac
ratione radicem pionia maris recentem, & anagallidem rubro
flore contra epilepsiz minas suspendimus &c. De simili ratione
operandi, quod *ατομογεία* effluat ab amuletis, ex mente Galeni
loquitur *Jac. Zwingerus princip. chymic. exam. p. 50.* Testimonia
plura illorum, qui similiter propter effluvia ex amuletis proma-
nantia, eorum quedam efficacia credunt, ex locis variis *in scruti-*
nio nostro occurrentibus denuò hic repetere supersedemus. De
variis ejusmodi rerum effluviis loquitur etiam Job. *Langius l. 2.
epist. 26. p. 723.* Sic *Tb. Borbolinius cent. 3. hist. anatom. p. 123.* defendens amuleta, vi naturali morbis resistentia illa, per poros in cor-
pus vires suas immittere statuit. *Ambrosius disseriat. latromac-*
themar. p. 174. conspicuum hoc dum pronunciat, quod alter ope-
randi modus alexiteriorum consistat in eo, ut inimicissimā vi
qualitatem adversariam expellat, eō etiam modo operationem
ex amuletis in corpus infundi statuit. Etiam si operatio modo
dicta, atque illa traictoria paulo ante ventilata, frequentius in a-
muletorum doctrina occurrat, suos tamen adversarios quadan-
tenus experitur, & quidem postrema hac: dum quidam sta-
tuunt, quod arteriæ nihil ex appensis vel externis adhibitis, arri-
piant, præcipue ex amuletis venenatis vel vesicatoriis, unde
etiam rejicienda eadem sint. Extrahendo autem solum ista opera-
ni creduntur, veluti hujus sententia patronos colligere licet ex
Greg. Horstio tom. 3. decad. 10. problem. 9. p. 110. Verum nonimus
hec prolixè jam ventilare, cum extra dubium sit, quod arsenicalia,
& ex cantharidibus in primis, aliisve similibus preparata causti-
ca, vel amuleta, præter vim dictam vesicatoriam varia alia mala
corpori infertant. Taceo plura testimonia, quæ itidem effluvia
prodire aut in corpus immitti à quibusdam periaptis probant.

Hac

retineat, sed etiam succulenta & speciosa magis reddatur gestata; atque haec huc usque adducta de tractoria facultate periammatum dicta sunt.

Occurrunt porro aliae quoque operationes quæ modò evidentes à quibusdam, modò occultæ ab aliis existere dijudicantur. Sic evidentem operandi modum quidam inesse volunt Hæmatites lapidi, qui collo appensus frigiditate suâ contra pectora facere putatur, nimisrum jugulares stringendo, de quo annotata loquuntur apud *Bauschium de Hamas*. c. 5. p. 99. & c. p. 103. & 141. Negari hoc loco non potest, quod actu frigida similem effectū, scilicet sistendi hemorrhagias, posideant; veluti ista etiam non infrequenter tam à peritis quam inperitis pariter ideo in usum voluntur. Imò pro majori efficacia, quidam territionem applicandis istiusmodi frigidis, & acidis inprimis, adjungendam simul es- se sudent; & ita quidem, ut cum impetu insciis iis hemorrhagiā laborantibus, isthac applicantur. Verum uterque hic curationis scopus, num in rationali medicina locum inveniat, supersedeo hac occasione prolixè inquireres, cum reservem tibi aliquando de questione hac agere: *Mirum pro morbis curandis morbos excitare licent.* Alteri questioni, de frigidis à quibusdam laudatis, forsi tan alieno commodiori loco item satisfiet. Ex. noster. *Georg. Wolffg. Wedelius de medicam. facultat. p. 233.* arbitratur etiam ejusmodi annotata sanguinem promanantem competentia operari partim actuali, partim potentiali constrictione, seu vi suâ martiali. Verum omnino est illud, quod vis medica quoque seu martialis in- redditum in isto lapide, ceu resolutiones chymicæ facile manifestum reddunt. De aliis operationis modis, quibus dictum amuletum efficac censent alii autores, patet ex *Bauschii L. 4.* Plura quoque de aliorum amuletorum operatione simili, quam quidam ex qua- litatibus primis non raro deducunt, adducere jam supersedeo; ea- dem verò judicio curiosi lectoris facile innotescunt, cuius nimisrum sint ponderis, & utrum applaustrum vel dilensum mereantur, videantur in precedentibus adducta p. 314. &c.

Dicta ejusmodi efficacia periaptorum præcipue in corpus immitti dicitur ac videtur; unde progredimur jam in specie ad illum operandi modum, quò periammata quædam di- cuntur

cuntur vires suas in corpus immittere vel infundere. Audie-
dus proinde hac pro sententia dilucidanda videtur *Joh. Wicrus
de prestig. Damon. l. 5. c. 20. p. 579. &c.* periammata, inquit, &
amuleta, verè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eo-
rum substantia vapores quosdam, velut *άτομας*, defluere qui-
dam contendunt medici, qui spiratione occultè attracti, morbi
causam virtute suā alterare, corpusque reficere possunt. Hac
ratione radicem pæoniae maris recentem, & anagallidem rubro
flore contra epilepsia minas suspendimus &c. De simili ratione
operandi, quod *άπορεία* effluat ab amuletis, ex mente *Galeni*
loquitur Jac. Zwingerus princip. chymic. exam p. 50. Testimonia
plura illorum, qui similiter propter effluvia ex amuletis proma-
nantia, eorum quedam efficacia credunt, ex locis variis in scri-
tario nostro occurrentibus denudò hic repetere supercedemus. De
variis ejusmodi rerum effluviis loquitur etiam Job. Langius l. 2.
epist. 36. p. 721. Sic Th. Borbolinus cent. 3. hisp. anatom. p. 123. defendens
amuleta, vi naturali morbis resistentia illa, per poros in cor-
pus vires suas immittere statuit. Ambrosius disserat. Latrona-
themar. p. 174. conspicuum hoc dum pronunciat, quod alter ope-
randi modus alexiteriorum consistat in eo, ut inimicissimā vi
qualitatem adversariam expellat, eō etiam modō operationem
ex amuletis in corpus infundi statuit. Etiam si operatio modō
dicta, atque illa tractoria paulò ante ventilata, frequentius in a-
muletorum doctrina occurrat, suos tamen adversarios quadan-
tenus experitur, & quidem postrema hæc: dum quidam sta-
tuunt, quod arteriæ nihil ex appensis vel externis adhibitis, arri-
piant, præcipue ex amuletis venenatis vel vesicatoriis, unde
etiam rejicienda eadem sint. Extrahendo autem solum ista opera-
ni creduntur, veluti hujus sententia patrinos colligere licet ex
Greg. Horlio tom. 3. decad. 10. problem. 9. p. 110. Verum nolumus
hec prolixè jam ventilare, cum extra dubium sit, quod arsenicalia,
& ex cantharidibus in primis, aliisve similibus preparata causti-
ca, vel amuleta, præter vim dictam vesicatoriam varia alia mala
corpori infertant. Taceo plura testimonia, quæ itidem effluvia
prodire aut in corpus immitti à quibusdam periaptis probant.

Hæc

Hoc adducta vero paulo post plenius dilucidabimus, ubi prius satisfecerimus iis, qui Topica tantum non omnia, uti & amuleta illa rejiciunt, que non sunt penetrantia, fragrantia, spirituosa aut notabili sapore vel odore praedita; non enim ab his facile vires proficiunt, inque corpus spargi posse arbitrantur. Sed mitius de hoc sentiendum est; siquidem insipidis etiam vires inesse deprehenduntur; uti brevi id autoritate, atque rationibus haud infirmis demonstrabitur; que madmodum etiam dissertatio *Exc. Frid. Schraderi*, atque *Ripenhausen de insipidorum efficacia prodiit Helmstadi 1687*. Non equidem hisce adductis suffragor iis autoribus, qui stupendos aut incredibilis effectus variis amuletis (veterum traditione potius, quam experientia commendatos) teibunt. Ob modò dictam verò rationem, quāt inodora vel insipida, exterius apposita corpori, nihil efficiant, etiam si constent ex pretiosis; præterea inquam sacculos pro epithematibus cordis & pulsuum, ex fragrantibus confectos, iis longè præfert *Zwelferus Puerac. Reg. p. 103.* Sic autem inquit: demirari satis non possum amethodum eorum, qui regioni cordis & pulsificis partibus lapides & gemmas, corallia & margaritas, ut ab his naturæ subsidium fertur, ridiculè applicant; an ignorant, quēd ejusmodi ad cordis & corporis penetratia & abdita nequaquam admittantur, nisi ab acidulo nostrate fermento actuentur, & veluti solvantur: quid deforis amabo præstabunt, dura & cruda inodora & omnibus ossibus aridiora. Confer etiam *Poterium* aliosque de gemmis eadem sentientes. Utrum præterea etiam gemmæ integræ præ contritis majorem vim exserant, cum aliæ vis tractoria vel electrica major in succino & magnete integro vel solido, quam in comminuto esse videatur, ambigio, velut quidem istud non obscurè exponit *Joh. Nic. Peclinius de purgant. c. 2. p. 28. & 32.* Illud vero de gemmis, juxta quorundam sententiam modò dictam minus nobis arridet, nimirum quēd solidæ illæ vires maiores posideant, quam contrite; illarum enim vis similis tractoria, magnetica vel electrica in morbis efficax nondum est demonstrata. Imò neyimus autores, qui contrarium potius tenuerunt

entur, statuentes pro interno præcipue usu solutas vel contritas gemmas solum recipendas esse, si quid efficaciam ab illis expectari debeat; cui sententia & ego assentior. Interim si experientia firmior certiota de illo me edoceat, paratus ero quovis tempore arripere illam sententiam; plura quoq; alias nostri scrutini locis de his suppeditabit.

Sed nondum forte iis satis responsum est, qui inodoris, tum internè, tum externè adhibitis omnem vim medicam derogant; impugnant autem hoc inter alios plures Pechlinus l. a.c. 14. p. 146. &c. Zwefersus Pharmacop. August. Append. p. 25. Excell. Dominus Wedelius de sale volat. p. 12. Helmontius de morborum sedo in anim. sensit: §. 15. p. m. 347. David von der Hech Experim. circa natural. rer. principiis p. 93. & alii plures. Nihil commorabo de liquore Alkahest, qui licet juxta Laurenbergii aliorumque sententiam insipidus existat, magnam tamen potestatem solvendi varia corpora continere dicitur. Ecquis aquæ insipide elementari omnem vim nutriendi aut vegetandi detrahere audeat, cùm varia experimenta nihil dubii de hac relinquant. Similiter varia terræ, calci, lapidi, radici, semini, leguminis, plantæ, gummi aliisque rebus, exiguis aut nullus pene inest sapor & odor, que tamen vi medicâ prædictæ sunt; imo si exdem varia ope chymia solvuntur aut præparantur, satis evidentes qualitates odore atque sapore perceptibiles edunt. Ecquid de metallicis quibusdam rebus, in primis Arsenicalibus, Antimonatis & Mercurialibus statuemus; ex his enim varia medicamenta parata nullum pene saporem vel odorem possident, & tamen satis validam operationem præbent atque comprobant. Quid fontes soterii, saporis itidem non raro expertes, sepe efficiant, experientia non obscurè comprobat; quamvis etiam alia accidentia illorum vim adaugere polleant, de quo aliquando nos fuissemus, ubi de fontibus soterius agemus. Quid præterea vapores vel fumi metallici, inunctiones mercuriales aut mercurius, auripigmentum, arsenicum aliaque similia corpori admota forinsecus vel appensa, citra efficaciam sensibus in initio perceptibilem efficiant, nolo denuò jam ex antea dictis repetere.

Quod vero gemmas concerneat, eadem sacerdotum etiam de metallis participant, uti chymia hujus rei fidem facit, & autores variis non obscurè docent; consuluntur de eo inter alios *Helmontius arbore vita* fol. m. 483. *Job. bapt. Hamelius oper. Philos. tom. I. p. 452. Hornius hist. natural. l. 4. c. 6. p. 238. Robertus Boyleus de gemmis. Dav. von der Beck in experiment. circa nat. rer. principia p. 281.* Metalla vero & gemmæ inde oriundæ, non raro continent mercuriale aut antimoniale, vel simile quid, cujus ratione efficacia magis esse possunt dicta corpora. Quia etiam de lapide nephritico, & aliis lapidibus vires quedam ab autoribus variis depraedantur, non omnino impossibilis easdem censerem, modo experientia crebrior effectum quorundam amuletorum ritè comprobaret. Imò largiorem quantitatem quibusdam periaptis necessariam, vel pluribus partibus eadem simul applicanda esse crederein, si quid laudabilis expectari ab iis deberet. His hacten vero dictis, non eas vires gemmis tribuo, quas autores non nulli indulgent ipsis: dum vires alexipharmacæ, in animam agentes, occultas, & humanum captum transfilientes non raro illis assignant. Longius equidem possemus immorati considerationi de insipidis occupata: quatenus scilicet eadem varias operationes edere possint, si in corpus admittuntur loco medicamentorum, uti de crystallis, silicibus, cornu cervi usq., & liuisque speculationes nostras expone- se valeremus. Sic salia quedam longâ ignis torturâ in vitroam & insipidam materiam abeunt, quæ tamen à ventriculi menstruô vel fermento soluta, in usum medicum corporis ægroti bellè cede- re possunt. Ad plura itaque respiciendum est in variis medici- nae negotiis, ne fallamur, si paucis solum & insufficientibus qui- busdam phænomenis fidamus: Natura enim non nimis arctis li- mitibus est inclusa. Non male quoq; de duris corporib; quomodo scilicet vis quæpiam ab ipsis, (si frumentur vel corpori appensa in- calecant) exhalare posit, etiam si sensu id negotium minùs ex- positum appareat, uti quidem in olenibus plantis effluxus; benè inquam de his exemplis eadem simul illustrando agit *Lev. Lemnius de occulti. nat. mirac. l. 2. c. 3. p. 149. & 150.* Hoc non equidem ne- go penitus, sed magnam & sufficientem efficaciam ex portiuncu-

la exigua omnis amuleti quod emanet, inque corpus migret; morbumque debellat; id non adeo fides nostra medica complectitur. Interim restant adhuc alia loca in subsequentibus producenda, quæ sententiam modò adductam *Lemnis rationibus* atque exemplis pariter confirmant.

Restat adhuc, ut demonstremus porrò quomodo vires ab amuletis emanantes in corpus ferantur: quod autem externè admota cuti, & pulsibus in primis, vel locis iis, ubi vasa sanguifera majora præstò sunt, facile in corpus agant, experientia, ratio, & autoritas minus suspecta scriptorum comprobatur. Evolvatur inter alios Job. Theodor. Schenckius Schola part. hum. corp. sect. 2. part. 1. c. 2. p. 30. & 31. Herm. Grubius de arcan. med. p. 57. Sennertius Institut. med. lib. 5. part. 1. s. 1. c. 11. p. 951. & Ludov. Lemosius lib. 3. de natural. facili. c. 4. Hic ultimus inter alia inquit: arte rite sunt circa cutem, quæ ad ipsam finiuntur, ærem externum attrahunt per cutis emissacula; ut hinc intelligas cor non solùm refrigerari per os & nares, sed etiam per universam cutem; hinc etiam contagia contingunt, & carpis apposita excitant ventriculi appetentiam. Quomodo item gemmeæ melius operentur (simili illo dicto modo) si nimirum annulis includantur & de dito annulari gestentur affixi, patebit inferius ex autoribus aliis cap. 4. sect. 1. adducendis. De rebus illis, quæ pedibus substernuntur, vel applicantur, quomodo agant in remotas corporis partes, beneficio consensu & nervosatum partium, agit Haferus Herc. med. l. 3. c. 5. p. 201. De eadem materia, scilicet consensu partium atque inde orta operatione, præcipue verò de pulsuum cum corde, & pedum cum capite Sympathia, videatur Francisc. Bacconus in Sylv. Cent. 1. Experim. 97. Consuli etiam plures autores possunt, qui de consensu partium scripserunt, videlicet Baumerus & alii. De aliquibus harmoniis vel consensibus partium non nulla quoque prostant in Miscell. Acad. Leopoldino Cesar. Ann. 1. Obs. 20. p. 80. &c. Verum nolo de hac materia consensus plura jam addere; sine dubio verò in negotio illo non segnem proxenetriam agit circulatio sanguinis. Helmontius tr. de Febribus c. 17. §. 12. 13. affieverat, se per emplastrum suum centenas quartanas tutò sanasse, sine recidi-

ya, licet autumnales fuerint; subjungit tamen simul autor ibi, quod dicti emplastris obsequia tardiora fuerint in obesis. Id vero inde ortum duco, quia in iisdem vasa mole pinguedinis oppressa sunt, nec cutis adeo pervia, propter pituitosos humores loca omnia corporis explentes; ac denique quia sanguinis circulatio non adeo est expedita, uti quidem in macilentis: in illis enim major va-
forum angustia prostat, & sanguis pituitosos humores magis ha-
bet admixtos, nec spiritalibus adeo gaudet. Hinc Apoplexiā &
suffocationes etiam obesis citius insidiari credimus, uti non nulla
de hoc in *dissert. de obesitate, exsuperante notavimus*. Comprobat
præterea illam meam sententiam fere *Hippocrates Epidem. l. 6.
secl. 6. text. 1.* inquiens, si quod venenum est ingestum, aut etiam
cuti affixum, tanto citius solet interimere, quanto homo calidior
ac majori pulsu est. De densitate cutis autem, quod transpira-
tionem impedit (& consequenter etiam admittat ægrius medi-
camentorum effluvia) agit itidem *Hippocrates l. a. secl. 3.* Sic et-
iam substantia crassiore, magisque compacta & solida adipis in
corpo halituum egressum simul impediri dicit *Arnold. Sengver-
dius osteologie p. 10. &c.* Ex his itaque dictis segnis amuletorum
operatio facile colligi potest. Imò negotium hoc inter alia illu-
strat morsus viperarum: namque eo citius afficiuntur & enecantur
animalia, quibus tenera cutis est, videlicet, volucres, tenera qua-
drupedia & homines. Citius itidem dicta animalia pereunt, si mor-
sus contingit illorum loca, ubi cutis texturæ tenuis adest, & ubi
prostant multe vena, vel arteria; è contrario non ita afficiuntur
dicto morsu bruta majora, utpote quibus crassa est cutis, morsu
non facilè cedens, vel venenum admittens. De quibus dictis ex-
perientia multiplici instructus loquitur *Francis. Redi in Epistola
ad oppositiones datas in suis observationes de viperis p. 15.*

Indulgebimus adhuc operationi amuletorum, quam ab iis
in corpus immitti alii adhuc varia ratione volunt. Sic *Helmon-
tius in ignota Actio. Regiminis f. 19. &c.* ex actione radiali deducit
vires: differit autem illic de unguia alcis, quod tactu suo cor
& caput à casu præservet, licet iter non sit de termino ad termi-
num, si scilicet unguia illa in digito loco annuli gestetur. Alii
ca-

ramen, uti jam ante dictum, & adhuc pleniū dicendum restat, ad evidentes magis operationes amuletorum vires referunt; veluti de induvio mulieris sanx, menstruō sanguine tincto, ex Hoffmanno, superiorius tradidimus, quod suppreſſos menses proliat, si applicetur mulieri segnitiem menstrui fluxus patienti. Id vero dictus autor & alii in fermentum & mumialem efficaciam, à sanguine in linteo excepto, atque hinc communicato male habenti illi sanguini alterius conjiciunt. De febrifugorum operatione sententiam hanc fovet *Willisius de feribus p. 129.* constat, inquit, in primis eorum, quæ exterius adhibentur, vim & actionem sanguini, & spiritibus immediate impertiri; & cum paroxysmum sine humoris aut materiaz cuiusvis evacuatione præcavendo arceant, necesse est, ut hujus effectus ratio solummodo in hoc consistat, quod hujusmodi medicamentorum usu, sanguinis cum materia febrili turgescentia, ac fermentatio inhibeantur; nimis à pharmaco circa vasa alligato, effluvia sanguini communicantur, quæ ipsius particulas valde figunt, & constringunt, aut etiam fundendo & exagitando velut præcipitant. Utrōq; ve modò spontanea sanguinis effervescentia impeditur &c. Consentit cum adductis celeberrimus *Rofinckius chym. in artis formam red. p. 410. & 413.* quod exterius applicata corpori, ubi incalescunt, communicent sanguini per poros cutaneos corpuscula quædam seu effluvia. Illa vero *Willisi* doctrina de feribus attacta, quod scilicet materia vel causa febrilis fermentationem excitans figuratur, aut præcipitet salinis vel adstringentibus, clatis pertractatur ab autoribus aliis. Sic de adstringentia vi quæ ex vitriolo redundat in medelam opportunam pestis, ratio peti potest ex *Kirchers Scrutin. pestis pag. 317.* Abit quoque in sententiam *Willisi* ferè *Dodoneas in prax. med. lib. I. cap. 36.* dum pro pericarpis commendat ille herbas parum succi habentes. Verba hujus, & alia plura de ejusmodi externis adstringentibus adduximus in catalogo amuletorum inter febrifuga *p. 148. &c.* Plenior etiam notitia de dictorum operatione in feribus innotescit ex *Kircheri l. a. p. 364. & 365. & Kergeri de fermentatione p. 251. &c.* Nolumus hoc loco prolixita-

ti litarē, circa adstringentia varia ponderanda, quatenus eadem pro *avis aquarioris* reputantur: sine dubio autem illa in malignis accusandam vim vel virus subtile, attenuans, corumpens, penetrans ac facilē multiplicabile alioquin, figunt quadantenus, alterant, partesq; varias roborant & ad expulsioneim seri maligni unā permoveant. Atque his in attributis, si non omnis, potissimum tamen bezoarticorum potestas consistere videtur. Videantur quoq; si placet de ejusmodi materia *Exc. Peculiaris de parangibus p. 306. & 307. Grubius de cognit. simpl. facult. p. 143. 149, & 167. Willius de febr. p. 236. Langius miscellan. curios. Sennertus Paralipom. Quercetanus Dietetico. Jungius de cydonio malo*, aliisque plures, commodiori loco in *alexipharmacorum doctrina* à nobis recensendi.

Ne verò à scopo nostro longius aberremus, quod consti-
tuimus ostendere, quod juxta sententiam autorum periaptas in
corpus quid infundant de suis viribus medicis; descendit in
hujus confirmationem etiam *Tb. Bartholinus Epist. de transplan-
tatione morborum pag. 5. amuletis*, ait, periaptis, pentaculis &
his similibus autoritas accedit à corporum effluviis, sicut etiam
autor citatus de venenatis statuit, quod pestem trahant: ita de
initioribus, videlicet primula veris & fabaria pronunciat, quod
dorso vel ventri appensa discutat scrofulas. Quamvis *idem autor ibidem p. 19. adstruat fabaria radicem contra hæmorrhoides dor-
so appensam imbibere morbos* quid ex tumoribus, quia cor-
rumpitur & ad alios usus inepta redditur; paulò post priorem
hunc allegatum locum tamen autor non obscurè docet effluvia
in corpus immitti ab exterius appensis. Sic enim ille inquit:
externorum vis per experientiam nobis patet, quanquam cau-
sus ignoremus. Exemplo sunt cantharides, quæ etiam extre-
mum cū emplastris impositæ, vesicam offendunt, nec non colocyn-
this, agaricus, ungues & multa alia umbilico ventrique applica-
ta alvum commovent. Nisi effluvia admittas, per poros cor-
poris, patentiaque foramina se insinuantia, difficile erit nobis
ad rationes alias penetrare. Occulta multa sunt nobis, quæ na-
tura manifesta &c. Præmissis verò illis modis binis præcipuis
operandi periaptorum anneximus adhuc sequentia verba *Liber*.

vii l. 4. de univers. & origin. rerum p. 348. Quædam, ait, attractivâ virtute halitus perniciosos succosque evocant nocentes, sive familiaritate, ut scorpius, rubeta, passinaca &c. quædam alexipharmacam vim habent, & dum appensa incalescunt, spiritus emittunt, qui vel poris vel animâ recepti juvant. Aliqua roborant naturam & in hostem animant. Quædam etiam spiritus augent vel disponunt ad benè agendum. Non nulla calorem nativum roborant; sunt qui putant consuetudine venenorum duratam naturam allapsus venenorum contemnere. Quædam disponunt aliter, ad non patiendum. Non nulla adversis exspirationibus sollicitant stimulantque nataram ad expellendum, quonodo creditur lapis nephriticus ad renes proclivis destinatusque esse, & in calculos propriè agere &c. Sophor. Kozakus de sale p. 107. & 108. ad pauca, & duo præcipue capita refert doctrinam amuletorum inquens: Sola virtus amuletorum in eo consistere debet, ut vapores supernè deorsum repercutere, & deorsum trahere possit, vel infra quiescentes ligare, ut nec frequenter, nec copiose inferna ad superiora vadant; atque sic adversum eos membra superiora præmunire, vel ab eorum molestia liberare. Id autem faciunt amuleta, virtute eorum repercurvivâ, vel attractivâ &c.

Hactenus attigimus & adduximus autorum opiniones, qui evidentes operationes & agendi modum tribuunt amuletis; sunt verò etiam alii, qui abstrusam magis, occultam, magneticam atque altioris indaginis vel operationis rationem iisdem concessam vendicant. Helmontius de febribus aliisque morbis affirmat, quod ii curentr medicamentis tam internè datis, quam externè applicatis, & quidem citra evacuationem humorum vel expusionem cause peccantis aut morbificæ; hinc etiam evacuationes vel purgationes varias, venæ sectionem, aliasque similes alioquin usitatos modos curandi deridet, de quo videatur auctor dictus tr. natur. contr. noscia §. 45. & idem Helmontius de febribus c. 2. §. 36. Ignoto hospite morbo §. 45. tamulo pestis p. 180. aliisque in locis pluribus. De controversia illa verò, utrum amuleta sensibiliter vel insensibiliter morbificam materiam expellere possint, loquitur Erasmus disput. contra amuleta Thes. 49. Afirma-

finitimam autem tuetur priorem contra non nullas objectiones eorum, qui posterius statuunt. De utroque etiam evolvi potest Bartholinus de Lapid. Nephr. c. u. p. 28. Imò quod majus est, Helmontius citatus effluvia corporalia de amuletis negat; radiale quid, & nescio quos terminos vel appellations, altioris operationis sive potestatis, periaptis tribuens. Idem hic Helmontius crebro allegatus ignota actione Regiminis §. 19. pronunciat inter alia (paulo superius etiam quadanterus allegata) de unguis alcis, quod non minuantur robore, quin potius confirmetur, uti magnes alloquio ferri confortetur; in signum liquidum, quod agens nequicquam à reactione patiatur, in actionibus seminalibus aut radialibus, & per consequentiam, nec patiens ideo reagat. Periapta itaque, pergit, sive amuleta, Blas habent, quod sibi patere objecta cogunt, ccelorum instar, aguntque in suum duntaxat, & non in alienum viciniusque objectum, cittaque omne corporale effluvium, motum, passionem, aut debilitatem, sua depromunt merita &c. junge sis etiam ipsius magnum oportet. §. 28. Illam autem Helmontii opinionem minus admittit Roflineus chym. p. 410. & 411. statuit quippe d'noeggs ac fieri semper vel virtuales vel corporales. Non infrequens euam alias est autorum sententia illa prior, quod amuleta non agant corporali, sed virtuali contactu; veiut de pxtonia Galenus l. 6. de simplic. med. facult. Fernelius l. 2. de abditis rer. causis c. 17. alioq; plures statuunt. Sed proximè abhinc citatus Helmontius forte non semper & de omni amuleto hanc sententiam fovet, aut ipsem etiā contradicit. Docet enim de magnet. vuln. curat. §. 25. quod ungula alices epilepticos insultus arcens paulatim effeta reddatur. Ex quo asserto omnino colligere licet, quod juxta hanc illius mentem vis medica in ungula dicta vel disiplodatur ab attractis morbosis halitibus, aut quod propter effluvia sua saibria corpori communicata, atque ideo perdita, debilior illa reddatur. Imò Helmontius de potest. med. §. 61. de fixis etiam pronunciat, quod vi influentia & directiva agant circa evaporationem; alia vero ob aperturam, quam dimittant sensim, vixibus minuantur. In precedentibus item ex Helmontio & aliis

aliis nos retulisse recordamur, quod venenata periammata vi-
tribus suis destituantur tandem, si aliquandiu in usum vocentur.
Idem illud de ungula alces paulo ante dictum repetit etiam
Frid. Hoffmannus methodo med. l. 1. c. 19. p. 285. Placet nobis de-
nique adhuc auscultare *Helmontio*, qui præterea de lapidibus seu
gemmis integris, vices Zenexti subeuntibus, (in tumulo pestis
f. 182.) statuit iterum, quod vires harum fiant irradientio in corpus,
quod actingant promemodum instar astrorum, idque tam mali
virtute attractivâ, quam expulsivâ fieri solere dicit. Juxta hunc
modum quadantenus *Mars. Ficinus* (de vita cœlestis comparan-
da c. 12.) agnoscit stellarem, cœlestem, formalem, occultam, nec
adeò materialem & elementarem operationem, præceptu in
gemmis, aliisque amuletis, quam vim eadem formâ suâ exigua
largiter diffundant in spiritus eorum, qui gestant illa. De vi
astrorum paulo inferius pleniū dispiciamus; interim ex modo
adductis, constat iuxta mentem *Helmontii* & alios à nobis hactenus
recensitos autores, quod periapta in primis agendo, id est, emit-
tendo quid, & patiendo, scilicet recipiendo quid operentur, quæ
vero, actio inter duos istos modos promptius locum inveniat
in quovis pentaculo, difficulter forte, & non ab omni discerni
reque poterit. Restant vero adhuc alii autores de periaptorum
operatione consulendi, qui an assensum mereantur, Ben. Le-
ctor. ponderabit. Sic verbis, huc quadantenus facientibus, bo-
nitatem naturæ explicare conatur *Sironus Tatrosoph. miscell. tr.*
42. p. 256. scilicet quod illa obstetricante partes corporis ex
medicamentis congrua vel salubria attrahant & adversum vel
dis simile expellant.

Atque eō asserto jam modo citato deducimur ad illo-
rum maximè frequentem sententiam, quæ periapta vel antipa-
thia vel sympathia operari arbitrantur. Sic de operatione ale-
xiteriorum & amuletorum venenis oppositorum statuit *Abbatius*
de viperæ natura p. 39. & 41. quod contraria suâ vi infirā (si ex-
trinsecus applicentur) non extrahant, sed intus propellant,
confortatione suâ extensâ. *Trallianus* l. 12. c. 7. & l. 1. cap. 15.
idem antipathia physica statuit periapta operari. De eadem
operatione, quod scilicet amuleta congenitâ consortii aut dis-

fidii proprietate, vel substantia similitudine, vel amicitia corpus alterare, aut reficere possint, loquitur *Nimannus in oratione de imaginatione apud Tandlerum disserat. phys. medie, pag. 226.*

S 227. Hærent in ea dissidii vel amoris operatione quoque *Fracastorius capit. 1. & Bodinus lib. 2. pag. 243.* Mirantur insimihi affinitatem rerum: verbi gratia, quod magnes ferrum, electrum paleam & alia appetant, vel attrahant, cum nulla paritas inter illa intercedat. Verum omnino est, quod varia rerum harmonia vel consensus & dissensus reperiatur, cuius non adeò ratio premitè semper reddi potest, licet quidam hoc conentur. Constat quippe quibusdam feles, caseos, rosas, panem, cancros, fragi, aliave plura contraria esse; sic feles singulari appetitu vel inclinatione duci videmus in nepetam, & radices valerianæ &c. Sed plura alia hujus argumenti exempla in hanc rem coacervare superfedio, cum non pauci autores, de sympathia & antipathia, vel consensu & dissensi rerum agentes, similia exempla aut testimonia deponant; licet non raro etiam absurdâ & à veritate aliena suis traditionibus admisceant. Ne autem ansa cuiquam desit, qui fusiū amuletorum operationem deducere velit ex doctrina Antipathiz vel Sympathiz, consulat itidem eos, qui paulo pleniū amuleta ventilant; quamvis non multi ex professo argumentum hoc prosequentes mihi innoterint. Suppediat autem quedam de illa doctrina *Rodolph. Goclenius tr. de peste p. 75. & alii.* Jungi pariter de hoc negotio in hac doctrina possunt, qui de magnete & magneticis actionibus, idēis, atomis, aliisve similibus rebus scripsierunt. Pensantes nos ejusmodi mirabiles naturæ actiones diximus ferrim cum aliis (sua facientibus verba de hac materia) ex *Hippocratis l. 1. de dieta, dum dicit: ex divinâ necessitate sunt talia, nesciunt tamen quid faciunt, unumquodque fatum destinatum explet.* Hinc iterum periapta experientiaz committo & commendō, quantumvis ista non semper omnem suam laudem ab autoribus communiter nastam, expleant; forte tamen non omni efficacia quipiam destituantur, si major quantitas & continuatus usus amuletorum observetur & adhibeatur, uti hoc antea etiam indicavimus. Fateri insimul, praesentis hujus materiaz ductu, temerum

natur rem admodum abstrusam sibi esse, quam autores quidam dicitur Antipathiz & Sympathiz, tanquam facilē explicabilem & intelligibilem tribuunt, eruentes eandem quoque non raro ex qualitatum occultarum puto, qui tamen à quibusdam ignorantie asylum dicitur. A posteriori quidem non nunquam ejusmodi actiones dijudicare, & ad antipathiam, vel sympathiam referre valemus (licet fortè etiam subinde confundamus illas, vindicantes nimis Antipathiz, quæ Sympathiz tribuenda essent) æque tamen persipa manet ignota causa & ratio operationis, quam si ex occultis qualitatibus eam derivaremus.

Ut verò in eruendis operationib⁹ amuletorum ansam meditationi majori suppeditemus, videntur quædā periaptæ, & febrisfuga in primis, (juxta autorum quotundam opinionem verisimilem) vi opiatæ quasi, vel figente efficaciæ p̄tedita. Hanc in rem ea repetū possunt, quæ paulo ante adduximus de astringentibus torinsecus contra febres commendatis p. 485. Idem autē non pauci faciunt de ejusmodi figentibus, quod morbi variæ, & febres p̄cipue, à periaptis istis quadantenus sedatae, recidivâ facile postea passæ sint: Unde non nulli illud, & fortius quidem interdum revertens malum, perperam ortum colligunt. De illo asserto autem, quod amuleta figant morbificam materiam, videri potest Kozakus de sale c. 2. sect. 18. p. 107. & 108. uti & Sebast. Wyrdig in medic. spirit. l. 2. c. 28. p. 266. Imò si Kozaki opinio locum invenit, quam in libro citato, & aliis suis scriptis fovet, videlicet quod sedes materiae febrilis, & post paroxysmum acquiescentis, sit in extremis locis vel digitis pedum ac manuum; si inquam locum invenit hæc opinio, quod diverticulum habeat materia febrilis & defervescens in dictis locis, periaptæ etiam eisdem, vel confini regioni applicata, suos effectus modò dictos citius exserent. Nolo hoc Toco sciscitari, utrum alia quoque ratione febres, aliive morbi cessare, vel remittere possint, circa opiatam efficaciam aut figendi modum, quod tamen impossibile non est; cum diìi opii & apiatorum effectus fortè non solum in figendi ratione consistat, sed etiam in varia morbi alteratione, & evacuatione tam sensibili, quam insensibili, aliisve rationibus pluribus. Ducea horum id obiter his infero, quod

periapta, aliave medicamenta non statim propterea sint damnanda, si recidivæ seqvuntur, postquam aliquandiu sufflaminarunt morbos; præcipue in initio, & si nondum ad statum suum summum eveneti iudicetur, in quo statu ultimo & ad crisi in primis deducio vel anus feliciter sepe medelam confert. Sufficit autem in medicamentis internis, & amuletis observasse, quod citè sustulerint morbos; si vero non satis tuto ubivis illud fieri videatur, id non ita semper medicamento, quam applicanti illud tribuendum est: qui delinquit forte in continuatione vel dosi legitima adhibendi medicamenti, alioquin salubris existentis. Sine dubio quippe multa medicamenta, specifica alias dicta, suo effectu olim dilatato, hodie videntur destituti: quia communiter nimis exigua dosis adhibemus, persuasi canone, & seculi consuetudine: quod jucundè curandum sit! Sed lapsum ab uno extremo ad alterum sic committimus; desciscimus quippe à veterum medicamentis prolixis nauseosis, magistralibus decoctis, ac hecatombe, in quibus manipuli & haustus suffocantes penè sufficientem & excedentem ferè dosis medicamenti continent. Ab his inquam delabimur ad granum, guttulam unam vel alteram, imò penè ad invisibilē medicamenti chymici contracti dosis. Non loquor de omnī efficaci medicamento salino-volatili, oleoso, mercuriali, antimoniato vel simili, cuius sepe exiguae dosis magna ineat efficacia. Illud tamen omnia elixiria, essentia, tincturae & contracta medicamenta neutriquam præstant, quia non ex apparatu medendi sufficienti consistunt, ut idè sub ista exigua communiter usitata forma, proportionata item & adæquata sint, ad morbum subito & radicitus tollendum vel debellandum. Quid enim multorum usitorum hujusmodi medicamentorum guttula una vel altera, aut pollinis cuiuspiam granum sive atomus ferè, expedita à delicatis ægrotis præstabit in morbo quopiam expugnando, præcipue si radices altas idem egit. Imò quidam ferè expectant & expectant à Medicis hodiè curari sine medicamentis. Verum moderni medici legitimi nondum comprehendenterunt, vel facile addiscent Christi & hujus Apostolorum peritiam sanandi, nimirum verbis, attacu, vel levi ceremoniâ ab iis olim peractam aut ostensam.

Attendat etiam benevolus lector ad methodum medendi, quæ alioquin in malignis atque extremis morbis, & in peste præcipue triplō majorem dosin medicamenti, eamque brevi temporis spaciō aliquoties subinde repetitam, injungit, vel admittit; idque forsitan sit ideo quia periculum adest in mora in hujusmodi morbis, & cunctationem medelæ mors alioquin facile antevertit. Ecce non itaque citius in morbis mitioribus legitimas, & paulo validiores doses medicamentorum admittit methodus medendi, quo inter alia etiam, citò morbus tolli possit? Exigua igitur portio amuletorum sæpe forte obstat, ne subsequatur laudabilis effectus speratus. Sic in aliis etiam medicamentis specificis, plures alioquin ab autoribus efficacibus observatis & declaratis, accusandam itidem censem insufficiem dosin, quod eadem viribus suis alias depraedatis, vel encomio prisco sæpe non respondeant. Sed de hac materia alio in loco nuper de cortice chinæ solliciti egimus.

Paulo superius *Helmonti* interprete innotuit, quod amuleta cœlorum vel astrorum instar diffundant suas vires; eadem serè verba & mentis expositio prostat de periaptis apud *Sebastian. Witdig in medicina spirit. l. 2. c. 28. p. 266.* Videtur autem istis suis verbis *Helmontius* tacitè in astrorum influxum inclinare, qui tamen ejusmodi simile alias autorum refugium ad astra (in variis enodandis rerum operationibus, & medicis præcipue usitatum) serio impugnat & deridet. Non defunt insimul alii, qui aperte amuletis ex eō fonte vires suas deducere & addicere satagunt, veluti mentem hanc esse *Hermetis Indorum philosophorum & Ægyptiorum sacerdotum* ex *Alberti l. 2. tract. de mineral. docet Jac. Zwingerus Exam. chymic. principiorum p. 49. & Joh. Langius lib. 2 Epist. med. 49. p. 793.* Adstruit hoc itidem *Mars. Ficinus de vita cœlit. comparanda l. 3. c. 12. p. 210.* cuius verba paulo superius adducta denuò jam repetere supersedemus. Inter alia vero idem modò cito tatus autor vim illam naturalibus atque artificialibus medicamentis propriam tueri conatur sequentibus p. 219. inquiens: quod autem hæc (scilicet amuleta aut medicamenta pesti & venenis opposita) similiaque tale aliquid agant virtute colesti, id argumento est, quia etiam exiguō pondere sumta non exiguum ha-

bent in agendo momentum; quod elementari qualitat̄ vix unquam est concessum, igni videlicet valde cœlesti. Materialis enim virtus ut agat multum, materiam desiderat multam. Formalis autem, etiam cum minima materia, valet plurimum &c. Plura de virtute amuletorum à sideribus oriunda prestant in *Sennerti de Conf. & diffens. chym. cum Aristotel. c. 10. p. 120. & 121. & esp. 13. p. 343.* Autor hic eos insimul ibi refutat, qui occultam rerum sympathiam & antipathiam negant, cum tamen absque corporis contactu actiones magneticae passim extent, cœu experientia commonsteret. Idem illud indigitat Zeno, statuens penitula vim suam vel à virtute universalis vel à cœlo mutante, Jungendus his quoque videtur *Ronsius Epistol. med. 22. pag. 65.* qui dicit: amuleta vim habere (1) nonnulla à cœlesti siderum influxu, ut in geranis plerisque (2) ex similitudine analogiam quædam poscidere, ad certum aliquod membrum corporis, quia omne pars suum confortat: sic oculus mustelæ gestatus, dicitur a fascinatione oculos liberare. Sic quia salina naturæ dentes: sal coagulatum in oculis cancri dentibus confert. (3) Quædam ab ipsis animalis, unde veniunt insitâ quadam naturâ facultatem sortita esse, quam vim contingat modo in hanc, modo in illas corporis particulas etiam ignobilissimas diffundi &c. Astrorum porro efficaciam sine dubio etiam intendit *Schenckius obser. med. lib. 4. fol. m. 648.* dum de cœli operatione ita disserit: Atitem, inquit, non ob elementarem crasia partum facilitare, probo equidem: minus illud, quod à tota substantia, quam alii occultam proprietatem indigitant. Quæ enim est illa indigna philosopho, cœca facultas? Quare si quid hic confert atices, ut confert maxime, id omne atque totum non elementis passibus, sed principiis hypostaticis, activis interius debetur. Nec est ulla constans vel facultas vel proprietas, virtus & ðivaria, quæ non in principiis activis deprehendatur. Principia vero ætherea sunt, elementa sublunaria. Faceant hinc, qui in elementis, atomis, spiritibus harmonicis, occultâ, cœcâ proprietate, similibusq; præclaras rerum ab indito per λόγον spermaticum, virtutes & facultates investigant. Hactenus

Schen-

Schenckius. Non recedunt ab ejusmodi sententia plures autores glii, inter quos etiam proflat *Rod. Ecclenius de peste* p. 75. & 77. statuit quippe gemmas, terrâ vel mari erutas, vel animantium corporibus exemptas, singulari vi ac facultate pollere, easque vim quandam occultam expirare, & in corpora gestantium inferere, idque non absitâ solum & occultâ proprietate, quam ab astris censet, (consentiente *Marsilio*) sed etiam ab emanante, effluxuque latente quodam. Ultimo ex loco citato *Goth. nisi insimul colligere licet, quod ligatura physica petiupta dicantur, ob astrorum influentem efficaciam, que operationes rerum fistat atque liget; de qua ligatione plura tradit aliis locus nostri seruum.* In primis vero gemmas ab astris suas vites impetrare veteres scriptores non pauci persuasum sibi habent, velut hujus liberior mentione inferioris cap. 4. scilicet. i. occurret.

Hactenus adducti autores in genere amuleti stimulum vel efficaciam ex astris deductum addicunt. Sunt etiam alii, qui omnibus simplicibus trium regnum pharmaceuticarum atque sic simul amuleti etiam ex iis regnis petitis, certum planetam, atque collectionem, preparationem & applicationem sub ejus certa constitutione, situ, vel constellatione tribuunt. Inter hujus doctrinæ autores *Ezlerus* in suis scriptis, non ultimò loco repandens est, uti & *Carrichterus in herbario.* Agit quoque de hac materia *Marsil. Ficinus de vita calvi. comparanda l. 3. c. 11. &c.* De amuletis martialibus, saturninis, & similibus aliis, quando conveniat ea colligere, legatur *Israël Hiebnius in myst. metallor. & Lapidum coniunctione.* Idem' autor ibidem etiam plurimarum herbarum collectionem, juxta modo memoratam intentiōnem observandam docet. Taxat insimul ille superstitiosos ritus, consecrationes ac ceremonias, circa dictam collectionem quibusdam usitatas, in mysterior. & singillor. tractatis priori p. 60. & 61. Sed libri illi, quales sint judicandi, christiani, & philosophantes facilè deprehendent. Interea superstitiosos etiam censet simplices illas collectiones sub certo siderum possum institutes *Exc. Jac. Paner. Bruno in dogmatis med. p. 742.* Non nulla de rejectanea hac plantarum collectione item tradit *Herm. Grubius de*

arcan. medic. p. 61. &c. Quibus adjungatur eundem colligendi modum increpans ex certis fundamentis Job. *Frestagius* nec lib. medicis c. 29. p. 189. Sententias non nullas de collectione ejusmodi quoque annotavit *Eman. Kōmgius* regno vegetabilis p. 40. Si accuratius ad ejusmodi collectiones rerum medicarum vero variarum attendamus, sape preter necessitatem & intentio[n]em quorundam inventorum, alii superstitiones titus & observationes dierum, horarum &c. iis admiscent. Sic quod intra duo maria festa vel dies notos cervos venari & jugulare soleant, atque adeo partes illorum efficaciores in medicina statuant, id propter illorum statum ac vigorem meliorem sit, qui non aliò anni tempore adeo ipsis concessus putatur. Idem judicandum est de hyperico, Germanicè *Johannis Kraut* / pro quo vulgus etiam substituit herbam aliam, illamq; die sancti Johannis colligendam esse pro variis malis & fascino abigendo inculcat. Eò vero tempore certe, nec adeo stricte die illo, vel hora certa illius, ista herba succulenta & optima ad medicos usus censetur. Rationi quadantenus etiam consonum est, quod circa meridiem, videlicet horam duodecimam plantæ quedam optimo sin statu vel vigore consistant; superstitioni tamen id horæ, puncto temporis & planetarum certo sunt, ac influxu immetato adscribunt. Hujusmodi temporis observatio, variis in medicis actionibus, totò die ferè usitata est superstitionis, in primis hominibus, qui transplantationibus morborum indulgent. De collectionibus iis, dicto illo modo ob vigorem & optimam constitutionem injunctis à quibusdam, & ab imperitis male administratis, non nulla tradit *Reinesius* var. test. l. 3. c. 4. p. 399. Et ecquid boni suspicemur de operosis *Tilsemis* (paulo post examinandis) quæ characteribus & miris, diris, suspectis, ignotisque verbis non ratò notentur; uti & si eadem, nec cito quibus temporis circumstantiis injunctis, præparantur. Quid boni, quæsumus, suspicemur de negotiis istiusmodi: cum, ad ejusmodi simplicem (uti apparet) collectionem radicis filicis, spiritus quispiam saturninus in ea caperit loqui cum effidente *Augusto Eizlero*, ceu testatur ipse aet in sua *Isagoge phys. magie. med. cap. 1. p. 12. &c.* Fuit fortitan

sicut hæc planta talis, qualis Decano cuiquam, numini aut Dæmoni sacra olim purata fuit; De plantis hujusmodi vero fuisus differit (plusquam consummatus Medicus) *Conringius de Hermetico medic. l. i. c. ii. p. 120. &c.* Proh! Demonis autem astus, quibus deludit homines improvidos, qui tamen larvatis istiusmodi actibus dediti nimium sibi sapere videntur, non animadverentes quantopere à Deo desciscant, & quantis sacerrimus hominum hostis technis, aut naniis ejusmodi, mortalibus in lapsum pronis insidietur. Collectionis talismodi modos literis consignatos (sed quia superstitioni sunt, refutatos simul) reperies in *Michael Bapstii wunderbarlichen Leib- und Wund-Arzneyen Buche part. i. p. 203.* Inter illa quædam allegata etiam amuleta concernunt. Non attingam varias ceremonias, quas superstitioni ejusmodi doctores collectionibus non raro annexunt; veluti & illa collectio injuncta non admodum rationem aut solidam experientiam forte sapit, quia quidam injungunt certas plantas, ramos fructicum, aut arborum sursum esse decerpitos, si vomitoriam vim ab iis expectare velimus, deorsum verò, si alvum laxare & sedes promovere illi debeant.

Nudò autem illo dicto astrorum influxu, in sublunaria medicamenta, non omnes sunt contenti sed latius expatianantur, persuasi longè majorem efficaciam induci sigillis, Tilsimis, & amuletis astralibus, si præparent vel conficiant isti artifices isthac sub certo cœli situ, & aspectu siderum, eaque notent figuram, vel signum ejusdem planetæ præsidis expetiti. Ad has Tilsemas licet varia simplicia recipient autores, metalla tamen præ reliquis iisdem pro suò negotio arrident. In hæc itaque dicti artifices de cœlo, mirifice tamen illud negotium torquendo, vites æthereas, cœlestes, stupendas, & nescio quas non amplius deflectere, iisque tenaciter imprimere satagunt. Quas præterea superstitiones & præstigias isti artifices ut plurimum admisceant suo isti artificio, non attingam in presenti; cum quivis christiane philosophans, & scripta de iis agentia legens, facile deprehendere illa queat. In subsequentibus etiam de Zoroastre restant quæpiam adhuc dicenda, quod illicitorum ac superstitionis

Itiisorum amuletorum autor existere creditur, qui fortassis nomen suum fecutus (quatenus Zoroastres *āīcēgōvīn* seu astrorum sacerdotem denotat) arcana ejusmodi astralia revelavit. De nominis istius dicto valere vero *Dionis* sententiam citat *Ger. Job. Vossius Etymologico f. 490. in voce stelle.* Amuletorum istorum genus, juxta astrorum constitutionem, paratum autem varia sortitur nomina: dicitur quippe *Talisman*, *Talitsman*, vel *Talisma*, de cuius vocis explicazione videatur *Harsdörffer in Erquiesstunden Tom. 2. part. 4. c. 23. pag. 303. &c.* & alii plures supra cap. I. *scilicet* I. p. 15. &c. aliisq; in locis nostri scrutinii allegati. De sigillis & pluribus similibus nominib; idem id denotantibus, etiam alio in loco egimus. De his vero tissemis passim multa patrocinia, exempla, atque instructiones reperiuntur, præcipue apud *Theophrastum Paracelsum*, *Hybnerum* l.c. p. 143. *J. Pic. Mirandolanum*, *Heurnium in meth. l. 3. c. 28. p. 399.* *Rogerium Baconem*, quem citat (ipsiusque doctrinam de Talismatibus non omnino aversatur) *Seb. Wirdigius in medicina spirit. l. 2. c. 28. pag. 269. & 270.* Perpendat vero curiosus lector ipsius modò dicti autoris sententiam, quomodo scilicet velut astrorum influxum absorberi à metallis *l. a. lib. 1. c. 26. p. 169.* De doctrina illa portò agunt *Petr. Job. Faber. operum suorum volum. 1. panchym. l. 4. p. 518. & 519.* quo in loco citatus autor alios quoque patronos allegat. Sed argumenta hujus ab antiquitate & multitudine autorum petita (uti tritum habet) errori vix in hac doctrina parabunt vel patient patrocinium. Potuerunt quippe & ierare, ac meo, aliorumque judicio errarunt, quemadmodum pluries hoc nostrum scrutinium attestatur. Non pauci alii etiam sunt, qui docent ista arcana: velut *Zimara amiro mag. medico* videri potest, & *Gaffarellus in curiositatibus inauditis*. Multa etiam Talismata xre expressa, sed simul refutata prostant apud *Jul. Reicheltum de amuletis. Speciosas Talismatum defensiones ac rationes patronorū supersedeo recensere, dum scilicet juxta tenorem smaragdina tabule superius sicut inferius, & vice versa, existere pronunciant; atque hinc, & ex aliis fundamentis (sed sepe infirmis) nexum atque influxum astris extorquent in res varias.*

varias sublunares. Eleganter de hac conjunctione vel combinatione magna inferorum cum superioribus agit, & declinando istos illicitos ausus; atque theologicam magis interpretationem illius canonis apprehendendam esse docet *Phil. Hæchster-*
terus Dec. 3. obs. 2. med. 2. p. 214. &c. Imò simplices collectiones & elecções simplicium juxta certos aspectus instituta, tantum non plurimæ suspectæ, & superstitionis sunt. *Jicet Astrologi* (professionis suæ defendenda) memores, nec facile deserentes hanc doctrinam) istas sepe defendere desudent. Prærerea de dictis istiusmodi, magni à quibusdam estimatis, Tilsensis consul quoque potest *anonymi* tractatus Gallicus, cuius titulus est *Le Talisman justifiez*. Similiter ære signata antiqua quædam sigilla selectiora & veterum Hæreticorum amuleta, illaque impia, minus tamen approbans, oculis fistit Laurent. *Pignorius in characteribus Ægypti*. Dehinc non nullorum similiūm amuletorum (Ægyptiorum mysteria illa vocans) mentionem quoq; facit *Job. Smetius in Antiquitatibus Neomagenisibus*. Sigilla quædam Persarum itidem ære notata evolvi possunt in *Michaël Rupertii Besleri Gazophilacio*. Consuli quoque possunt alii, quos sparsim recenset in *Nummophylacio Luederiano Rodolf. Capelleus*. Plura de Talismatibus itidem ventilata prostant in *Collegio Parisensi in Germanicam linguam versò l. 1. colloq. 21. p. 460. &c.* De iisdem, & quid sit sentiendum de siderum influxu, ad magicos effectus, consulatur pariter *Longini trinum magicum variis in locis*. Vehementer autem ambigo, an pro hominis voluntate astralis ejusmodi efficacia in symbolum, quod materiae fuit impressum, de super flecti, atque derivari posset, quæ etiam firmiter illi inhæreat postea, atque ideo morbos variò modo curet. Sed quis facilè auscultet his nugis, qui Christianæ philosophiz addictus, nec admodum credulus est. Nolo refutationi vel ventilationi horum prolixæ indulgere, cùm ali⁹ me sublevent hac operā, dilucide isthac examinantes atque refutantes. Non male forte hic trahemus *Pici Mirandulanī* verba, statuentis: quod, quicquid sit magia, falso dictæ naturalis, id omne suas in Astrologica vanitate, radices fixerit, atque à suppresso cum Daemonibus pacto derivetur. Sic etiam superstitionis declarantur sigilla,

que cum signo canceri convenientiam habere putantur apud (nra-
stræ Academæ Leopoldino-Cæsar. curiosz quondam non segnem
unâ fundatorem) *Sachsum in Gammarologia p. 861. &c.* Benè et-
iam de vana illa intentione, qua ex astrorum dubia & varia à qui-
busdam efficta figura, in similem sigilli figuram vis aut operatio
ecclesiæ pro medico usu deflecti putatur, differit *Gabr. Naudus*
de studio militari lib. 1. p. 427. &c. Quid de sigillis magicis con-
tra suos patronos sentiendum sit, legere etiam est apud *Unzerum*
de Nephrit. lib. 1. c. 25. p. 120. Sonnerum prax. l. 6. p. 339. &c. & de
consens. & diffens. chym. cum. *Aristot. c. 18. p. 337. & 338.* ubi simul
etiam sententia quorundam defendantium illa reperitur. Non
applaudunt pariter huic doctrinæ *Reies Camp. Elys. Qu. 23. §. 6. &*
10. Phil. Hoeckfetterus observat. det. 3. cas. med. 2. p. 213. &c. *Joh.*
Isbr. Diemorbroeckius de peste p. 176. Franc. Place tr. Gallico: La
Superstition du temps reconnuue ouze Tallemans. Job. Pratorius vom
Diebess-Daument p. 152. & in Alctryomantia p. 126. Henr. Kip-
pingius Institut. Phys. l. 2. c. 7. p. 98. &c. *Jac. Primerosus de vulg-*
erroribus c. 57. §. 2. p. 544. Mich. Siricius in viltrici veritate contra
Wirdigium p. 23. 44. &c. p. 84. 92 &c. Excell. Joh. Dan. Major &
Job. Ande. Sonnerius disp. med. de litle luna c. 4. §. 5. &c. Paulus
Zachias question. medic. leg. com. 2. l. 6. tit. 1. qu. 7. s. m. 463. Job.
Wierus de Prestig. Demon. l. 5. c. 13. p. 553. Hier. Jordanus de arvi-
no in morbie cap. 53. p. 154. Th. Erastus disp. de medie. Paracels. part.
1. p. 141. Cesar. Longinus Trino magico cap. 6. p. 10. &c. Niemannus
Orat. de imaginat. apud citatum Tanilevum p. 225. Conrad. Dicte-
richius Antiquitat. Biblio. fol. 620. Gabelboferus in notis ad Bac-
*ciuum de gemmar. natur. c. 8. pag. 72 &c. Addantur his *Miscellan.*
Acad. Leopold. Cas. Curios. decur. 2. anni L. observ. 168. p. 398. ubi
tamen, ex quorundam mente, non nihil pro Talismatibus quibusdam
tribuitur efficacie ab astris deductæ, que curiosi lectoris judicio
accuracyori examinanda relinquuntur. Pro affirmatis etiam declarat
atque rejicit Talisman *Job. Seldenus de Dis Syris p. 116.* Invehitur
pariter in hæc illicita periaptæ *Adam. a Lebenwaldt in Astrologia*
judicaria p. 91. ubi simul promittit autor se peculiari tractatu fu-
sius de futilibus iis acturum. Sic *Jac. Gassavellus Curiosit. in audit.*
p. 128. & 143. rejicit quidem & refutat Talismanistas & Morphi-
*stas.**

fas quosdam ob crassiores errores in Talismarum doctrina & compositione commissos (quod licet vituperandum non sit) ipsius tamen cetera dogmata de Tilsensis non merentur meliorem approbusum, velut antea laudatus Georg. Michaelis in notis ad Gaffarelli curiosit. inaudit. aliquye plures hoc dilucidant, & quivis alii facilè, quibus

De meliori lato sive in precordia Jesu,

dicit Gaffarelli aliorumque simulum spiritus, & dogmatum co^{lo}res probare, atque ad veritatis & christiana religionis orthodoxæ statim exanimate possunt. De hujusmodi rebus inefficacibus, quib⁹ tamen vis astralis à quibusdam tribuitur, placent nobis verba Pfeilis tr. de magia p. 92. Astra, inquit sorteā effectum cause sunt; non enim eventu certò interdum destituuntur, videlicet cooperante Satana. Eadem serè verba ex Godelmanno allegata prostant apud Camerarium in hor. crucif. cent. 3. e. 30. p. 104. Plura testimonia, pro reputatione illicitorum amuletorum, idem illud & alia adstruentia, prostant industrie collecta apud Georg. Michaelis l. c. p. 281. &c. Concludit etiam autor laudatus tandem suum discursum l. a. p. 283, inquiens: omnes Tilsensis, omnes figuræ artificiales, omnes signature, adeoque totum & universum sigillorum agmen à Morphitis factum, factum, fusum, cusum, fusumque, scriptum aut pictum, naturalem effectum non uspiam producit, quia vita deest, & non nisi causa naturalis effectus naturalis esse potest, ac datur &c. Plura verba ibidem reperienda, & quæ amplius pro solidâ refutatione atq; rejectione faciunt, benevolus lector non gravabitur ibidem evolvere, si forsitan hæc adducta cuiquam videntur nondum pro scopo nostro sufficere. Etiam si Gaffarellus etiam in libri sui citati variis locis autorū sententias & argumenta contra Tilsemas prolatæ diluere annuitatur, admodum inteliciter tamen s^ep e illud efficit, dum letores cordatos, nec credulos adeo, ad maiorem diffidentiam & refutationem potius deducit: variis enim istis suis exceptionibus & coloribus rem malam non in meliorem convertit, aut ius ex votu suo vel alienum suffragio patrocinatur. Videatur inter alia in e. l. part. 2. cap. 7. p. 132. &c. & judicetur de Iepido isto Talismarum Doctore atque Patrebo. Sed ipsius Gaffarelli cogitationes posteriores forte prioribus isti's male fundaris,

existiterunt meliores, ad quas eum deduxisse dicitur *Facultas Theologica Parisiensis Sorbonica Anno 1629. d. 4. Octobris*, quo tempore ille sententiam suam, in libro dicto curiositatum expositam atque defensam, adactus est retractare vel refutare per palinodiam; de quo *Baptista Marinus in Astrologia Gallica lib. 20.* Superflua quoque viderunt ejusmodi impressio vel sculptura imaginum sive characterum in iis rebus, quæ alioquin ex sua natura vel medica vi concessâ creduntur amuleta existere: veluti hæmatites, carneolus, aliiqve similes lapides vel gemmæ commendantur contra hæmorrhagias, licet illæ non notatæ sint figuris certis, aut superstitione preparata, uti quideam tales sœpe circumferuntur & majoribus viribus præ simplicibus præditæ effertuntur. Sic jaspis etiam juxta *Galen* mentem contra scorpii ictum facere dicitur, licet minimè notatus sit certis figuris. Tandem circa illam astrorum torturam & curam incertam, atque ut plurimum superstitionem concludo cum *Helmontio* (de fiderum stupendo & fictio effectu contra quosdam loquente) *ad astr. configunt, ne fugientes sequantur curiosi*, addo: & simplices. Sed de *Tilsemis* & similibus illicitis pendaculis plura insimul colligit lector benevolus ex locis inferiùs recensendis, ubi in cap. 4. sect. 1. judicium rejiciens amuleta improbanda depromemus; sed mittimus iam periapta ista characteribus insignita & juxta *Apuleium* ignorabiliter literata. In adductis itidem operationes *Tilsemarum* non parce attinguntur.

Paulò superius etiam allegatus *Ronsseus in Epistol. med. 22. p. 65.* alium quoque fontem tangit atque detegit, ex quo inter alia operationem amuletorum derivat: *vult* quippe amuleta quædam propter similitudinem suam, quam habeant communem vel mutuam cum parte affecta, opitulari. Exempli loco itidem adducit autor dictus, quod oculus mustela gestatus dicatur oculos à fascino liberare &c. Hæc signatura vero viderunt tolerabilior in medicina præ aliis crassis, absurdis, & mirificè ac miserè tortis: illa enim ratione volunt eligendas partes animalium similibus fanandas respondentes, scilicet dextram dextræ parti, calvariam capiti, pedem pedi & sic consequenter. Plura ejusmodi exempla, & observanda ab autoribus injuncta superius catalogo nostro amuletorum

letorum inseruimus. Inter alios autores in hanc sententiam prorsus pronus videtur *Tb. Bartibolinus dissertatione Epistol. de transplantatione morborum p. II.* Variorum amuletorum operationem itidem ex signature fundamento petit *Job. Dan. Mylius Antidotar. medic. chym. l. t. c. 6. p. 68. &c.* Liberum interim de his relinquimus cuique suum judicium; arbitramur tamen pro negotio hoc uberioris indagando vel demonstrando eodem majorem adhuc diligentiam vel veritatis pondus requiri, cum alioquin, juxta illud tritum, qui facilè credit, facilè fallatur. Ad fontem signaturarum conantur etiam quidam torquere ac devolvere numerum medicamentorum internorum & pentaculorum qui respondet numero periodorum, vel similitudini alicui observanda in morbis, atque huic intentioni videtur multum tribuere inter alios *Cornel. Agrippa*, dum ita inquit: ceterum nunc naturâ quantas virtutes possident numeri, patet in herba, quæ pentaphylon, hoc est quinque folium dicitur: hæc enim virtute quinarii resistit venenis, pellit Dæmonia, confert expiationi: atque ejus folium bis, quotidie unum, vino sumtum curat ephemoram: tria tertianam: quatuor, quartanam. Similiter seminis heliotropii grana quatuor potu quartanis, tria vero tertianis prodeesse dicuntur. Simili modo verbenam febribus in vino mederi fertur, si in tertianis à tertio geniculo, in quartanis à quarto incisa fuerit. Hæc autem adducta recenset ex dicto *Agrippa Joban. Jacob. Weckerus de secretis l. 5. cap. 4. p. 120.* Atque hæc sunt adminicula signaturatum, de quibus adhuc pauca alia subnecstemus paulò post.

Quandoquidem vero jam fecimus mentionem numeri periodorum vel medicamentorum, morbo simili conditione quadam tenus respondentis, annectere his lubet paucula de aliis numeris similiis medicamentorum, quibus autores quipiam admodum delectantur. Sic numerus impar, & ternarius præcipue Deo gratus à quibusdam existimatur, velut hoc inter alia illud *Virgili* indicat, idq; de ternario numero exponit *Isaac Casauboni commentario ad Theophrasti Characteres Ethicos* §. 292. p. m. 344. sunt vero verba illa *Virgili* in Eclog. 9.v.75. hoc:

— — — numero Deus impare gaudet.

Lau-

Laudatus Casaubonus etiam l. a. annotat, quod varii autores numero illi singularem prærogativam in periaptis tribuant. Similiter quod ternarius numerus alias in magia obtineat, id auctoritate non nullorum comprobat Cerdas in Virgilii Eccl. 8. p. 160. Amuleta autem talismodi numero hoc injuncta catalogus noster amuletorum itidem continet; ideoque denuo de iisdem prolixus esse hoc loco nolo. Non inquiramus itidem in originem vel rationem numeri alias in medicamentis internis à quibusdam pro majori efficacia vel certo fine alio injunctam. Superfedeo itidem materie, de numeris in medicamentis, occupata diutius indulgere, cum in precedentibus non nulla de his attigerimus, & de ipsis doctrinæ superstitione captatione (medicis pariter ac plebejis dicto modo, & quoad amuleta) usitata locus extet apud Raymund. Mundererum in Threnodia med. c. 24. p. 529. &c. Et in primis p. 550. &c. Conseruemus Job. Rhodii emendation. ad scribou. compos. 71. p. 132. Eryc. Puteani de Ternario numero in Ausoni Gryphum commentar. Sauberti de sacrifici. c. 18. pag. 440. 441. Et Olai Eryc. Tormii dissertationem de Ternario edit. Franco. 1663. Videatur etiam inserius Scrutin. c. 4. s. t.

Interrupit quadam tenus jam nostras meditationes contemplatio numeri a quibusdam ad signaturas contortas, inde itaque revertimur ad similitudinem inter corporis partes aut similitudinem quampliam, & inter amuleta intercedentem à quibusdam adeò conquisitam. Prolixè verò tractat illud argumentum, quod amuleta & Tilsemæ, æque ac alia medicamenta, per similitudinem operentur Gaffarellus l. c. p. 90. &c. Multa etiam ejusmodi periapta in catalogo amuletorum superius adduximus, que saepe rīsum citius, quam assensum curiosorum multorum sibi devincent. Quemadmodum vanum etiam illud videtur, quod ob suam vigilantium philomela & vespertilio præbeant amuletum adversus iethargum. Innumera alia similia, per similitudinem ejusmodi tortam, efficacia putata reticeo, & ex superioribus communicatis denuo sic repeterem desisto. Imò à quibusdam adhuc hodie in medicina tacitus respectus ad partem affectam observatur, quod quidem olim forte magis obtinuit, dum me-

dicamentorum externa forma quoque adaptatur quoad figuram suam parti curandæ. Pro capite quippe purgando, propter sphæricam similitudinem, pilulas eligunt; quamvis alii alias etiam hujus usus rationes prætendant. Observamus tamen etiam, quod pro corde, liene, epate, utero, stomacho, aliisque partibus similem formâ notatum sacculum, linteum, alutam, panum &c. expetant non raro ægroti, & præscribant medici: dum linteal & cætera ejusmodi illata ungvento, vel emplastro, vel liquore imbuta, aut speciebus referta, communem figuram cum iis partibus languentibus habent. Videntur istud stricte attendere & præcipere *Hæurnius meib. ad praxin. de sacculu. Jac. Weckerus lib. I. antidot. ar. general. c. 39. & 50. Ambr. Paracel. lib. 35. oper. chirurg. c. 39.* aliisque plures. Sed hæc sua simplicitati vel prudenter, aut confidenter vulgi relinquenda tandem, atque toleranda adhuc quadantenus forent; modò non Magica peior nequitia his sit subinde interspersa, de qua inter alios ita *Libavius (in Synagm. arcan. chym. tom. I. l. 7. c. 31. p. m. 345.)* Joannes juvenis de Bezoartis capit Arsenici crystallini partes duas, rubri unam, & cum mucilagine tragacanthini gummi commiscet formatque, non orbiculos constellatos aut pentacula, sed fortasse ex opinione alterius harmonia, cordis figuras, ut à corde naturali ad cor magicum avertatur perniciës, quod pacto Magi in homunculo cereo effingunt homines veros. De simili Dæmoniaca curatōne *Paracel. lib. 3. p. 141.* An forte curæ sympatheticæ (noto isto pulvere sympathetico & unguento armario sive transplantatione tentatæ) hinc ortum duxerint, vel participent de dictæ actionis lerido artificio, speculentur pie curiosi. Et sic forte in effigie, præstigia vel curationes illiusmodi aut incantationes locum inveniunt; uti alias supplicia juris vigore in reorum effigie. O! bellum verò negotium. Cæterum de imaginibus ab incantatoribus ad hominis cuiusdam invisi effigiem factis, quas malevoli isti homines acubus configere vel pungere, aliisve modis torquere soliti sunt oīas, inter alios videatur

Cerda in Busol. Virgil. p. 161. Job. Sperlingio instit. phys. 2. p. 374. 375.
 De his, & transplantatione morborum in primis, non meliora, pluris nostrum scrutinium aperit, p. 445. &c. Non infrequens etiam est mos, quo amuletis variis cordis forma conciliatur: veluti variae gemmae, metalli, lapilli, osta, ligna, aut facculi confecti, puerisq; appensi id evidentes demonstrant. Imo jam olim bullae, contingen tes remedia contra invidiam, sive fascinum (que triumphatis ac pueris appendebantur) cordis formam saepe referebant, si autoribus credimus; atq; eo ipso sine dubio inter alios respectu priisci ad conservandum cor respexerunt, de quo supra p. 2. Nolo exspatiar in varias meditationes circa hanc rem occupatas; hoc solum in transitu adhuc his intersero, quod arbitrer pontificios forte id quadam tenus etiamnum imitari, dum Evangelium S. Johannis ejusmodi capsulae, cordis formam simulanti, saepe includunt, vel agni celestis, aut aliis signis, & figuris exornant illas, quas etiam pro vario temporali bono impetrando, & malo avertendo collaudant, de quo si placet videri potest Job. Bapt. Casalius in tr. de veterum sacris Christianor. riuib. c. 48. p. 265. &c. Ubi autor inter alia tisum hujusmodi appensorum tolerabilem fatis probabilitate defendit; verum modò non supersticiosus & illegitimus ea rudent rerum usus, in primis apud plebejos intercedat. Ceterum autor ille l.a. non omnino indolem sua religionis Pontificie celat, dum reliquiis aliisque rebus, extra usum suum licitum, indulget.

Exspatiantur alii iterum longius in doctrina paulo ante attacta, ubi signaturam quoque extendunt ad pannum rubicundum, quem circa eos, (qui variolis & exanthematibus laborant) volutum elicere ista volunt. Quemadmodum varia de hoc autores tradunt, inter quos videantur Th. Barbolinius cent. 4. his tor. anatomi. 73. Job. Schröderus Pharmacop. med. chym. t. 4. p. 44. Miscellan. Academ. Leopold. Cas. curios. Dec. 1. Ann. 3. obs. 104. pag. 170. Grubius de simplic. medic. sognosc. p. 31. De causa hujus panni effectus vel operationis, non eadem quoq; mens autorum observatur. Panni illi scarlato autem quidam vires suas dictas attribuunt propter Kermes coccum infectoriam, seu Baphicam, de quo Schröderus

derus l. c. Verum contrarium fecit usum serici panni, cocco illo infecti statuit Carol. Piso de morbis prætervisis a collur. serof. erimdis p. m. 350. &c. vult quippe hic autor, quod si corpus eo panno contingatur, habitus corporis contrahat inde densitatem, nempe ob vim illius eximiam constringendi inditam. Accedit huic etiam testimonium Amati. Lusitani cent. 3. cur. 14. præcipit quippe, ne pannus iste ruber carnes tangat ob coecos; ab his enim tructum pannum adstringendi vim nancisci ait. Pergit Piso l. c. obs. 129. p. m. 350. habitus vel cutis densitatem in obesitate etiam auctam fuisse à stragulis sericis cocois infectis, atque ideo adstringentibus ipsis serum è corpore non expurgatum esse, unde postea arthritdem, inter alias causas plures, contraxisse illustrem quampiam personam existimat ille. Prater hæc memorata vagantur etiam alii errores in medicina circa illum pannum, licet magni olim assūmatus fuerit: Constat quippe, quod olim admissus idem ille pannus fuerit inter ingredientia confectionis Alkermes, interno usui destinatus; de quo Strobelbergerus de confess. Alkermes c. 4. Sed & quæ pro dicto medicamento, atque involucro, non admodum tutus ille usus videtur, cum in l. c. evulget autor, quod ejusmodi pannus, setæ, sericum &c. mediante alumine, gallâ, arsenico, vermbus, aliisque rebus similibus pluribus additis tingantur atque præparentur. Nolumus itidem intactam hoc loco prætermittere sententiam Laur. Catelani de unicornu p. 129. arbitratur nimium, quod pannus ille rubram vim dictam suam, salubrem in variolis aut morbilis nanciscatur, à putredine vermium ex chermes coccis oriundorum; credit insimil autor, quod propter dictam putredinem conducat pannus iste in morbis à putredine oriundis, & sic per similitudinem alterum putridum alterum inquirat & alliciat. Proh! simplicitatem. Cæterum de panno illo in dictis morbis commendato, plura reperies apud allegatum Bartolinum in cista med. loc. 58. p. 606. & 607. ubi citatus autor simul innuit, quod color exaltatus panni illius oculos facile lacerat.

Sunt etiam alii, qui intuitu panni potius exanthemata illa moveri & elici ex corpore arbitrantur. Non pauci itidem autores statuunt rubras res, & pannum ejusmodi inprimis san-

508 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
gvinem moveare, aliasque plures operationes circa sanguinem
exferere. De dicto usu panni istius, & quibusdam attactis au-
torum diversis sententiis, propter ingredientia congestis, videa-
tur etiam Jacob. *Primerosius de vulgi erroribus in medic. lib. 3. c. 20.*
p. 214. Et c. Indolgebimus parumper adhuc doctrinæ de rubiis oc-
cupata. De quæstione vero, cur rubra, nimisrum sanguinis aliaq; simi-
liter colorata vasa moveant anima & sanguinem, videatur *Casman-*
nus Phys. Somatolog. I. t. p. 469. Et 470. Huic jungantur Job. Angli-
cus Pratt. c. de fluxu sangu. narium p. 731. & Job. Adam. Weberus
in der Unterriedungs-Bunst part. 2. pag. 24. Et c. ubi simul au-
tor postremus de variolis agit, quod panni rubri involucro, vel
intuitu rubrorum suspensorum in conclavi decumbentis prolice-
re quipiam conentur ex ægro illo exanthemata. Annotante Lau-
renzio Strausso Epist. ad Dygbeum p. 263. in hemoptysi prohibe-
tur aspectus rubrorum, qui in variolis autem & morbillis com-
mendatur. Sed si hoc curatiis trutinant curiosi, reperient forte,
in quod commentari quid possint, propter effectum; cum hic vix
ubivis, & quovis in subiecto se manifestet. Tandem utrum et-
iam color ille intensus ægrotis sit subinde molestus, eosque ad in-
dignationem conciteret, atque ira sanguinis, variolarum aut exan-
thematum motum simul excite, speculetur, qui vult. Molesta e-
nim sunt varia ægrotantib; quæ grata & jucunda alias sunt sanis;
cum vel musca in pariete, aut loco remoto hærens (juxta Germano-
rum istud tritum) melancholicos, & similes alios, non omni-
bus horis æquos, sive ægros, aut neutro statui subinde accensendos,
ad iram irritare queat. De illa præterea materia, quod sanguinem
moveant rubras vestes, atque ideò militibus pro ira vel au-
dacia concitanda inserviant, videantur inter alios *Sitomus miscell.*
Iatrosoph. tr. 16. p. 78. Et tr. 48. p. 322. Hoc tamen non adeò in du-
biu vocabo, cum classicum excitatum, tremitus equorum, toni-
trua machinarum bellicarum, & vestes rubras, exque sanguine ab
hoste profuso conspersæ ac tintæ, furorem animis militum indant,
atque sic sanguinis extremos motus concident. Non ignota et-
iam sunt exempla de iis, quorum (ex ira, vel furore in bello inpri-
mis inducto) venæ ruptæ largiter sanguinem profuderunt. De

Heroibus quibusdam itidem (non verbis sed facto existentibus) constat, quod prælum aggredientium illorum labia, & partes aliae sanguine stillarint. Sic elephanti colore vel liquore rubro tincti, (ut nimirum in majorem furorem concitarentur ad bellum) destinati fuisse videntur *i. Maccob. 6. v. 34.* Hujus loci ductu *Franc. Vallesius in Philos. Sacra c. 82. p. 507.* varia differit de rubris rebus, quomodo non in elephantis solum, sed etiam in aliis brutis ac hominibus sanguinem, spiritus & exanthemata ad cutim commoveant, atque hemorrhagias promoveant. Imo colligit etiam *ibidem* autor, quod mulierculæ, quibus pulchritudinis cura sit, à vestibus purpureis gestatis, spiritus ac tandem color rubicundus faciei oriatur. Ut ut hoc non negem de brutis quibusdam, quæ conspectò rubro colore in animi calorem, furorem, vel inquietudinem aguntur, ut de Gallis Turcicis &c. constat; Sic pecora etiam sanguinis in primis odorem & colorem abhorrent: ex his tamen vix colligi potest, quod rubrorum intuitus indifferenter omnibus brutis aut hominibus sanguinis ac animi motum concitet; nisi (*ut Vallesius l. a. p. 508. ratiocinatur*) sanguinis effusi phantasias appetitum vindicet inferat. Multis enim (extra belli vel unctionis occasionem & intentionem) æque minus rubrum, atque aliud objectum visus coloratum, sanguinis ac animi servorem magnum suscitabit. Videri quoque non nulla in hanc rem possunt, ut & de eo, cur olim coccineâ ueste in bello usi sint, *in Mart. de Roa singular. sacr. script. p. 1. l. 1. c. 2. p. 9. &c.* Arbitrantur autem quidam id factum ideo, ut sanguis, si forte hic ex impresso vulnere expressus esset, absorberetur à coco: tū illi tincti confidentius & sine pavore dimicarent. Verum non desunt alia plura testimonia, quæ sententiam meam paulò ante adductam corroborant; sicut in hanc rem etiam facit *ex l. a. c. 3. p. 17. &c. & c. 1. p. 5.* Elegantem quoque discursum illustrantem meam illam opinionem suppeditat *Job. Adam. Weberus part. 2. der Unterredungs-Bunst p. 24. &c.* Deinceps cur è rubeis rebus per signaturam quadam sanguinem fistant, quedam vero eundem provocent, agit paulò ante citatus *Sironus l. a. tr. 40. p. 241.* Illi autem sententia priori (quod rubrum rerum intuitus, & tegumentum panni rubri, præsertim scar-

lati exanthemata provocent) accedit iterum *Tb. Bartholinii de lap. Nephrit.* c. 8. p. 19. Non videtur etiam omittendus de hac doctrina *Bapt. Porta in Phytognom.* l. 3. c. 6. p. 151. qui scribit, quod rubra vel solo intuitu usurpata valeant ad sanguinis depurationem sive correctionem, ut alio colore praedita ad alias humores corrigendos conferant. Ut vero paucula adhuc circa panni rubri dictum effectum addam, illum potius calore suo, vel fritione (quam asperitate suâ cuti inducit) efficit, quam ut colore suo rubro, præ aliis coloratis pannis efficaciam peculiarem habeat in exanthematibus prolestantis. Sed quis vulgo, & mulierculis præcipue, suis in scholis modicè medicis & anilibus ita edocit, facile extorquebit illa, aut meliora iis suggerere valebit? patientia!

Adductorum horum ductu non intempestivè forsitan quedam circa colores adhuc (propter signaturam à multis captatam) monebo; utpote qui in variis amuletis, in primis vero ex animalibus perendis, ab autoribus plus justo forsitan curiosis, interdum injunguntur. Plura vero exempla dictum hoc adstruentia catalogus noster amuletorum, aliique autores suggesterent, ideoque recensendis, vel repetendis iis non iminarabor. Arbitrantur autem autores quidam, quod color testetur etiam de efficacia, & quod ille distinctus in brutis aliisve rerbis unius speciei existentibus, distinctas quoque vires indicet & constituat; verum uti hoc in praesenti negare non omnino audeo, ita minus quoque conor concedere, quod supersticio & vituperandum quid semper à coloris electione absit; in primis autem à colore nigro, quem tenebrosus & infernalis Cerberus sine dubio interdum docuit, unde injunctus ille postea invaluit, & in hominum simpliciorum in primis, ac muliercularum cerearum animis radices egit. Constat quippe, quod pro variis curationibus vulgaris, & medici interdum note non vulgaris (quâ vero intentione seriat ipsimet noverint) eligant gallinam, felem, canem, agnum, arietem, vaccam, hircum, cornum, vespertilionem, aliave animalia nigra, ex iisque anxiè auxilia varia & amuleta venentur ac venerentur. Notum insimul etiam est, quod in ejusmodi animalia caelidisimus Satanus se transformabit, de quo inter alios autores videatur *Zeilera* in

Trauer-Geschichten num. 2. p. 52. &c. Sic superstitionem electio-
nem nigri coloris in agno, pro melancholia curanda, requisiti à qui-
busdam censem doctissimus Velschius notis ad Hieron. Reusneri ob-
serv. med. 7. p. 8. Nolo quoque pro hac re dilucidanda prolixita-
te prosequi originem suspectam animalium variorum in usum ad-
missorum, utpote quæ plurimum debetur Ægyptiis, qui olim mul-
ta remedia ex istis desumserunt; de quibus plurimis consuli potest
Ait. Kircherius in tom. 2. Oedip. Ægypt. part. 2. class. 9. c. 9.

Sed hæc jam mittemus, cum aliò etiam loco nostri scrutinii
nigra istiusmodi contempleremur p. 120. &c. Hactenus adducta verò
plurima difficultas ad doctrinam signaturarum referri possunt;
proinde mitius agunt alii, qui varias rerum medicarum formas
& notas externas aucupantur, atque inde variò verborum ambi-
tu morbis variis congruam medelam evocare & evincere con-
nantur. Hi, licet non rarò hallucinentur, & errores promulgent,
titius tamen, quam illi paulò ante memorati tolerandi sunt. Pa-
tronos verò non paucos reperies doctrinæ signaturarum, velut in-
ter alios plures noti sunt, Quercelianus, Crollius, Sennertus in In-
sist. med. p. 973. Et de Consens. ac dissens. chym. cum Aristot. c. 18.
Schröderus Pharmac. med. chym. l. 1. c. 38. Sperlingius in Carpo-
logia p. 213. Pomarius de conens. & dissens. p. 10. Ionstonus in Idea
med. practic. p. m. III. Fabricius Grancle / Gudry & Carrichierus,
cujus ultimi autoris tractatus peculiaris de dicta materia promis-
sus vel absolutus à quibusdam desideratur, & vix editus putatur,
juxta Crollii & Burggraviæ opinionem. Alii plures fautores hu-
jus doctrinæ allegantur in Miscellan. Academ. Leopoldino Cesar.
curios. Dec. 1. Anni 1. obs. 49. p. 144. Mediocriter verò & cum clau-
sula dictas signaturas defendit Baribolinus in Epistole p. XXI. que
prefixa est Grubii de Simpl. facult. cognoscendis. Autores non nul-
los qui utrique parti assistunt, allegat Ex. Eman. Konigius regno
vergetabit. §. 34. &c. Reprobant autem signaturas illas merito, ob
varia in medicinam inde resultantia absurdia, Gesnerus l. 3. histur.
animal. p. 184. Caspar Reies camp. Elys. quest. 29. §. 12. Haferius
Herc. Med. p. m. 35. & 184. Dolonius in prefat. cap. II. Stirp.
histur. p. 16. Beverovicus in Epistol. quest. p. 164. & alli plures jam
relicendi, qui utrisque partibus adharent, de quibus suè tem-
pe

re fortè plura deponemus. Arbitror verò interim signaturas istas parum certi signare, vel significare; adeo ut potius in Rhetorum persuatoria schola, quam medica (altiori scopo, & manibus non inanibus sed oculatis inhiante) locum inveniat. Ut autem innumerata talia præterea in doctrina illa signaturarum, notus est usus lumbricorum, lumbricis hominum oppositus, juxta communem illam veterum doctrinam; ex eo tamen usu pullitatem verum illorum incrementum potius, quam decrementum sumere annotant *Camerarius sylloge memorabil. cent. 9. part. 9. Hæfrus Herc. med. p. 352. Sennerus prax. l. 3. & in Paralipomen. 3. p. 179. Henr. ab Heer l. 1. obs. 9. & Excell. Wedelius de med. facult. p. 181.* Etiam si *Frid. Hoffmannus in clavis Schröderi p. 705.* non nihil contra illud assertum regerat; illis tamen autoribus laudatis suffragium non facile derogandum esse arbitror.

Sic eodem saepe in medicamento vel periaupto contraria operandi ratio quæritur atque commendatur, ut de virginum primo sanguine mensilio, aliisque pluribus in præcedentibus intelleximus. Imò quorundam ferè medicorum fons ad inveniendi medicamenta existit, si eodem ex morbo vel materia morbifica petant auxilium contro morbos certos, ut infinita e justmodi in medicina nota sunt. Inter alia ejusmodi alce, vel hirundo epilepsia curandæ interfervire dicuntur, quia laborare creduntur eodem morbo; atque haec allegamus ex mente *Osv. Crollii de signaturis p.m. 45.* Plura de eadem materia inter amuleta epilepsia præmissus noster catalogus continet. Non nullis etiam ad inveniendum medelam suggerit adminiculum illud in medicina notum: *ubi virus ibi virtus;* quatenus ex iisdem etiam venenatis rebus, quæ leserunt antea, vel laedere possunt, medelam firmam sibi pollicentur; veluti inter amuleta pesti opposita hanc materiam itidem attigitus. Verum dictis his fallacia falsæ interpretationis admixta est p. 330. &c. Plebeji fortassis etiam morbis dubiis saepe septi, ac medicamentis, vel peritiā medicā destituti, subinde casu in materia morbifica oculis exposita invenerunt, aut quæsiverunt saltem medelam, etiam si voluerint vel noluerint ista responderent rationi aut experientiæ. Notum alias est, quod fumus animalium noxiorum, quorum tedium homines capit, soleat pro fungandis

gandis illis excitari, de quo Job. Rud. *Camerariae memorab.*
med. cent. 14. partic. 95. Similiter etiam pro ejusmodi anima-
libus profligandis similia extincta in locis certis pro publico
conspicte suspenduntur; Sicuti forte Germanorum in trito illo
innovescit: Wenn man wolle Bauren quälen oder verderben / so
müsste man mans muß der gleichen thun. Non ignotum est patiter ali-
oquin, quod animalia viva vel aves ad aucupia & venatio-
nem admittantur vel exponantur similibus istis captandis, sicuti
etiam in trito ferè indicatur: quod similia cum similibus facile
congregentur. Sic extincta ista pro iisdem fugandis, ut di-
ctum, usurpari videntur. Sed de hac materia alius nostri scruti-
nii locus similia continet. Plura ejusmodi, magis obnoxia sim-
plicitati, quæ scilicet signaturæ depromunt, his addere defino.
Alii autores qui doctrinam hanc non penitus deserere volunt,
illarum exteriarum signaturarum loco internas rerum formas ju-
bent attendi, atque volunt beneficio chymie deprehendi posse
analogiam medicamentorum cum morbis, quibus eadem pro-
deesse possint.

Post huc non infrequenter etiam operatio vel efficacia peri-
aptis ex imaginatione gestantis accedere putatur, de quo jam
sententias autorum lustrabimus. Tetigimus equidem aliquanti-
sper in consideratione Zenechtorum hanc materiam, p. 328. quod
sta proper firmam fiduciam in iis positam operentur in illis, qui
gestant eadem; sequentia tamen autorum judicia plura, præter ista,
de imaginatione sistent. Inquit autem Fel. Platerus l. 1. prax. p. II.
amuleta, quæ appenduntur & à proprietate invare creduntur, si
non viribus, saltem apprehensione juvant. Idem autor de amu-
letis partum adjuvantibus ita: si non viribus operantur, saltem
equia, dum spem bonam mulier illorum usū concipit, animum ad-
dendo juvare possunt. Sic de lapidis nephritici viribus in cal-
culo alias commendatis differens *Libavius tom. 2. Syntagm. Alch.*
Arcan. inter alia vires illas persuationi vel firmæ fiduciaz adscribit.
Non enim iam prolixæ in recensione medicamentorum interna-
rum & externorum, vel aliarum rerum alioquin inefficacium
quæ tamen optato effectu confidentes subinde bearunt; ignota

enim illa haud arbitramur , veluti etiam talia non nulla in catalogo nostro amuletorum attacta sunt , unde desistimus hoc loco ab illorum recensione. Penitantes isthac medici quipiam, questionem eam ventilant : an ægri , vel medici fiducia in curatione plus valeat , de quo *Camerarius syllage memorabil. cent. 8.*
part. 44. C cent. 2. partic. 12. Avicenna arbitratur ægrotantis fiduciam aliquando plus valere , quam ipsum remedium ; quod exiguâ laude & suffragio perstringit *Cornel. Agrippa de vanitate scientiar.* Verum cum imaginationis effecta toto ferè die observemus , vix licebit ea planè negare ; de quibus fortè etiam alia occasione nobis plura dicenda restabunt. Observamus quippe duplice ratione in corpora præcipue agere firmas impresiones animi , vel imaginationis : nimirum odio sive aversatione , aut amore intercedente , quō quis in rem quamplam vehitur. Quia etiam affectus animi magnatum virium sunt , salubre medicorum præceptum circa illos non immerito in rebus sex non naturalibus occupatum est. Præterea etiam inter alia veteres sanitati Deum serapin præesse olim voluerunt ; vox illa verò apud Aegyptios hilaritatem denotare dicitur ; aperto indicio , quod boni affectus animi alenda sanati apprimè conferant , que res maximè nota est. Inter alios innumeros autores solum videantur , quid scilicet pro alterando homine conferat imaginatio , *Heurnius meis. ad prax. p. 405. & Sennertij in prax. 1. 6. p. 386.* Quid item vegetemus ad generationis negotium notum in gravidis. Proh ! quam miro & stupendos effectus relinquit amor vel odium erga res cupitas , vel invisas : velut hoc produnt sepe fœtus variis notis notati in lucem prognati ; de quo plura jam suppeditare valeremus , nisi commodiorem locum de eo agendi aliquando nobis promitteremus. Inter alia Jacobi Patriarche oves coloratae productæ , stratagemate noto , de imaginatione testantur. Sic etiam imaginationi tribuo effectum , quando ad difficulter parientes conjuges mariti vocantur : dulci enim recordatione sœderis conjugalis , atque solamine à marito prolatò , parturiens novas quasi vires recuperat , ut labori suo fortius invigilet aut insistat ; etiamsi vulgus vim quamplam medicam eâ ratione sibi concipiatur exp-

expectandam. Speculentur interim alii, quid de (virilis corporis umbræ) viribus femoralis virilis sit sentiendum, quod collo parturientis suspensum proficuum putatur, idq; ex philosophia colus vel sexus seductilis allegat ac rejicit *Lutherus Tom. I. Lat. p. 123.* Plura alia similia jam non attingemus. Nihil quoque jam monebimus vel movebimus de curatione astu peracta in melancholicis, ubi scilicet iidem non raro curati fuerunt observati per suffragium, vel indulgentiam & curationem Medicorum occupata circa causas vel res ab infirmis accusatas. Superfedeo itidem jam de ipsis dictis testimonia allegare, cum paucos de iis difidere arbitris; sed jucunditas & utilitas hujus materiae plenioram considerationem aliquando mihi de astu curatis elicet. Quid pusillanimitas, vel animositas tempore pestis efficiant, superius in transitu cuique in medicina versato penitandum reliquimus; non itaque jam definiebit nos hac materia, cum omnes ferè de peste agentes autores, eandem tangant, imò toti tractatus de hac ipsa prostent. Nec illud Germanorum proverbium omni ratione caret, dum innuit: imaginationem fortiorum esse peste; quod licet saepe de noxio fastu, philavtia, & amore sui similique aliò effectu usurpetur ac dicatur, in peste tamen quadantenus id etiam locum habet, ob varias imaginationis tragœdias; de quo alio tempore plura. Pestem autem simpliciter à terrifico ejusmodi conceptu, imaginatione, aut somno oriti in loco, ab omni peste ipsiusve contagio immuni & remoto, non facile crediderim, aut aliis ad credendum istud obtruferim. Restaret magnus numerus effectuum ab imaginatione derivatorum, de quo autorum multa testimonia prostant. Volunt inter alia quoque non nulli strumas sanari attacu, ob confidentium in illum directam, de quo *Deusingia in fascie. Dissert. p. 53.* Sic de lienosorum curatione, eadem ex causa profluente, agit *Collegium Curiosum Parisiense Germanic redditum pag. 406.* quo in loco etiam periupta similiter operari dicuntur. De iis, qui viperas sine noxa attingunt, quod eadem vis dependeat ab imaginatione audacter viperas tractantium, persuasum sibi habet *Zwelfserus Adnimadversion. Pharmac. August. pag. 273.*

Non parum quoque imaginationem conferre in quorundam philtorum operatione decantata arbitramur; quid mirum enim, si ex armilla amasia gestata quis recordetur crebrius illius, atque sic ad amorem istius amatæ persona absentis fortius incitetur. Sic accidentaliter & tropicè interdum quedam sunt & dicuntur philtra aut periapta, quæ talia neutiquam per se, & ex sua natura sunt. Veluti novimus quod *Olympias Alexandri Magni* mater pulchritudinem nimium amatæ mulieris eujuspiam Talismu existere dixerit, quô dictus Alexander tractus sit; non autem annulum illum notum, quem tamen etiam non immunem malitia reddunt historiz, mulieris illius perditæ amatæ mentionem facientes. Vix verò credibile est, quod capilli mulierum, constituentes quandoque armillam, vires illas memoratas exserant, sine commemoratione vel contemplatione dictæ persona; licet *Verulamus* aliq; plures hoc adstruant. Sed de hac materia inter amuleta philtra constituentia agitur; quemadmodum etiam consentientem ea in opinione post nostras speculations vidimus *Gottfr. Voigtius* in *physicalischen Zeitvertreiber* cent. 3. n. 8. p. 569. Veritati quippe alioquin admidum consonum est illud tritum:

Credula res amor est.

Ideoque finem suum amantes facilius consequuntur, dum altera persona alteri monile, armillam, annulū, aut effigiem auro exornatam offert, item literas initiales nominis ex auro concinnè factas, vincula, aliave similia, ut gestentur corpori appensa, pro memoria promptius recolenda; sic enim memoria, mutuique amoris ad iniculū oculis vel recordationi oberrans constituant istiusmodi recensita. Res tales memoriā aentes, aut reparantes sape etiam in cordis regione pendulæ, & in cordis formam paratæ vel efficiæ conspicuntur; quo effectus potior & celerior fortè expectetur! De materia ejusmodi, & quod sedula commemoratio per ejusmodi appensa circa cor indicetur in *Cantico Canticorum*, legenda quædam prostant in *Job. Mich. Dilberri commentario ad Cantic. Canticorum* p. 37. Addatur etiam propter simile argumentum *ibidem* p. 370. &c. Laudatus Dominus *Dilberus l.c. ex cap. 8. v. 6. Canticorum* vocem יְהוָה exponit non tam de corde, quam lamina seu lumen.

lunula, quæ à collo demissa ad cordis sive pectoris medium usque descendit &c. Idque pariter aliò textu ex *Jeremias* petitò comprobatur. In loco illo etiam indicatur, quod per ejusmodi appensa in sacris & profanis scriptis sepe intelligentur idola, amuleta, sigilla, bullæ vel alia res imaginibus Dcorum, amicorum, majorum & principum notata, atque ideo gestata, ne memoria vel reverentia iis competens gestantes facile deserat. Plura elegantia *ibidem* etiam adducuntur, quæ in hanc rem amplius queunt symbolum suum conferre: quomodo scilicet in sacris memoria, vel sedula commemoratione per ejusmodi formulas exprimatur.

Sic astrolatria & idololatria appetet, uti ex multis similibus aliis, ita etiam ex hoc, quod olim collo, vel vestibus, non ornatus, sed idololatriæ causa appendenter lunulam ex auro aliis rebus factam, quod ipsò cultum suum erga lunam aliasve creaturas repararunt, aut in memoriam revocarunt, de quo *Bineus de calcis Ebraeorum p. 209.* & contra alios, jam beatus, *Frischmutbius disp. de Meleches. celi.* Paulò ante meninimus cordis, & quod amuleta vel amantium domi memorie reparandæ ergo gestanda subinde cordis formam referant, & circa præcordia pendula gestentur; quemadmodum etiam aliis in locis nostri scrutinii indicavimus, quod bullæ vel vascula amuletis adornata eadem sub forma subinde conspiciantur p. 2. Non infrequens autem est supersticio illa, quâ similitudo observatur inter externas formulas medicas, amuleta, vel horum loco appensa varia, & partes varias, quibus illa suspenduntur vel applicantur; uti paulò superitis inter signaturas de eo uberi⁹ nos egisse reminiscimur p. 505. Illud autē quotidianè adhuc animadvertere licet in infantib⁹, in quorum supellecili (a quopiam comparata cum ista S. Jacobi statuum conchis onostorum) de collo pendula circulo per se deprehenduntur, eaq; confecta ex ungula alces, cornu sive osse vario, gemmis, lapidib⁹, aliis ve similib⁹ rebus, à quibus profecto non semper supersticio exultat. Imo ejusmodi corcula vel sacculi ex sindone, serico, vel panno rubro, corio aliave materia consuti conspicuntur penduli in collo pauperi⁹ infantium, quib⁹ neb⁹ nec se quadantem⁹ efficacibus alias putatis, addita simul sunt varia superstitione non raro, aut saltem

seus, panis & obulus vel numulus antiquus; de quibus postremis meditationes nostras in sequentibꝫ adhuc detegemus inferius. Non obscurè verò ex adductis elucet prisorum credulitas & intentio, quā confidentiam usurpantium vel gestantium isthac lucrari, vel deflectere in talismodi appensa pro eorundem majori efficacia intenderunt.

Nondum autem dimicimus jam imaginationis considerationem, cùm ex eadem aliꝫ etiam plures operationes medicæ dicantur profluere; quales illꝫ quoque statuuntur à quibusdam, dum solō intuitu res quædam juvare putantur, quæ amuleticis operationibus itidem annumerantur. Scribit autem *Aelianus lib. 17. de animal. c. 13.* quod Charadrius avis (id est galgalus vel galbala) eximiō naturæ beneficiō affecta sit; nam si quis ictericus accerimè in eam intueatur, illa contrà oculis fixis, tanquam vicissim ei succensens, respiciat, atque sic affectum hominem suō obtutu ad sanitatem reducat. *Heliodorus lib. 3. bistor.* *Æthiopice* de eadem ave statuit, quod ictericum intuentem refugiat & aversetur oculis connivens, non propter invidiam remedii, ut quidam velint, sed quia contagione se affici sentiat transeunte per obtutum alterius affectionis, cœu fluxu quoddam. Atque hi, aliique autores ex peculiari antipathia vel (certo respectu) *Sympathia* illam operationem fieri credunt, ob aspectum dictum; multi tamen hoc negotium, ut paulo ante indicatum fuit, malunt in imaginacionem conjicere. Interea de ave hac ictericia, etiam galgula, oryalo seu coryo dicto, plura continentur in *Anton. Grandii Curioso rer. abditarum perscrutatore p. 191.* *Job. Adam. Weberi part. 2. der Unsterredungs-Bunst p. 619.* *Rolfincii meth. med. special. p. 709.* *Sitoniæ Iatrosoph. miscell. tr. 26. p. 129. 137. &c.* *Ant. Mizaldi Memorab. cent. 3. Aph. 1.* *Nymanni exerc. apud Tandlerum diff. phys. med. p. 223.* *Baricelli boreo geniali p. 203.* *Bertholini de lap. nephritis. c. 9. p. 22. §. 22.* *Job. Langii lib. 2. Epist. med. 36. p. 726.* Alia testimonia & traditiones de eadem ave prostant in *Mich. Babstii wunderbarlichen Leib- und Wund-Argney-Büche part. 1. p. 58.* Addantur in hanc rem quoque & evolvantur *Plinius hist. nat. l. 30. c. II.* *Theophilactus Simocatus Aporiis physic.* à *Rivino editis post Cassii Ja-*

troosphista problemat. p. 59. & Joh. Bapt. Porta l. 3. phytognomon. t. 6. quo in loco postremo etiam autor agit de rebus aliis croceis vel luteis, quæ ictero medeantur, si quis solum illa intucatur; uti etiam superius ex eodem *Porta* & aliis adduximus, quod rubra varia eodem modō usurpata in sanguinem corrigendum haberent potestatem. Quemadmodum idem hic autor etiam mororum succi sanguinei intuitu se sanguinem sepe mundasse indicat. De antea dicto illo, quod crocea sanent icterum, id quoque statuit *Sutorius l. a. tr. 27. p. 144.* Plura alia hic non addam de eodem argumen-
to, uti & de vulgi aliis etiam usitata curatione in ictero flavo, dum pocula cerea vel aurea pro potu ordinario admittunt, iisque du-
catum, vel aliud quid auri, crocum item, & nescio quæ alia citrini
coloris immittunt. Interim de aue illa monendum adhuc duco,
quod autores non satis inter se concordent, qualis illa sit, cui ita-
que lubet evolvat de hac *Uliſſ. Aldrovandus ornitholog. lib. 12. t. 39. p. 418.* & *Gesnerum lib. 3. de avib. pag. 377.* Verum
Exc. Iac. Panc. Bruno Lexico Castelli renarato sub voce charadriſ pag. 282. qui cum *Aldrovando (l. 20. ornitholog. cap. 67)* nur-
gas vocat illud assertum de ave. Similiter remedio illi ab ave di-
cta expectatio parum fidei tribuit *Exc. Job. Chriſt. Frommannus*, &
quos citat in *dissp. de fascino p. 107.* &c. Ex præmissis his ii, qui
rerum signaturas venantur ac veneturantur, inter alia etiam argu-
mentum suæ doctrinæ hauriunt; sed uberiori experientia illa
commendanda sunt, quia non omnium eruditorum vel curiosorum
palato sapiunt aut satisfaciunt hæc & alia similia. Miramur
non immerito etiam illud de Crocodilo quod croceò colore sit
prædictus atque crocum aversetur, nec loca appropinquet, in qui-
bus crocus continetur, de quo *Voigtrius in deliciis physic. p. 94.* Ci-
tius vero illam antipathiam (si vera est historia) in fragrantiam
vel aliam potentiam croci, quam colorem mutuum conjicerem;
cum rationes probabiles, pro adstruendo hoc, me forte non de-
stiquerent, si speculationibus circa hanc rem occupatis indulge-
re vellem.

Porrò, quod solum intuitus cardui lactei in stranguria pro-
fuerit, ex *Platero* meminit *Gamerarius in sylloge memor ab. cent. 6.*
partis.

partic. 79. Confer de hoc etiam *Baribolinum de lap. nephrit.* c. 8. p. 22. §. 26. Sic etiam *Nymphæa*, collecta nimisnam sole in cancro existente eum, qui tantum hanc aspicit à vertigine liberare dicuntur, de quo *Aug. Etzlerus in Isagog. phys. mag. med. c. 5. p. 114.* *Ibidem* autor c. 7. p. 171. hec depromit: vertigine laborans, si nymphæ radicem vel cancri oculos, secundum cœlestem harmoniam (quo tempore turcoidis colorem habent) collectos forti imaginatione aspiciat, ab ea liberatur. Singulare enim æthereæ virtute spiritus illi sulphurei statim sedantur. Vel si quis in singultu (qui nihil aliud, quam tartarus ventriculi est) aspicit lapathi capitula, ubi novem coivere, statim definit singultus, quæ occultis qualitatibus falso à quibusdam propter inscitiam ascribuntur. Idem autor l. a. cap. 2. p. 66. *Jovilia*, inquit, profusa spiritu egrediente & per imaginationem irrepente, spiritualiter Jovem microcosmicum in sanguine residentem excitante & confortante; quâ sanè ratione plurimas institui posse medelas factor; hec *Eszlerus*. De *Nymphæa* efficacia dicta agit etiam *Hornius area Mossis* p. 158. Eosdem flores nymphæ itidem certò tempore colligendos esse docet *Job. Agricola in chirurgia*. Verum quo loco hujus sententia, & operatio florum habenda sit, disquirit *Georg. Kirstenius in Adversaria contra Agri colam part. 2. p. 527. &c.* De rebus pluribus, quæ pariter propter solum aspectum in aliis morbis opinantur, evolvi iterum potest *Mich. Baptius l. a.* Quid? quod animalia etiam hac ratione sibi mediri in quibusdam morbis dicuntur: *Gesnerus enim in bistor. animal. fol. 53.* tradit ex observatione *Columella & Vegetii*, quod equi, muli, & boves intestinorum cruciatu affecti ad aquas properent, & cum illic anatem vel aliam avem natantem in iis aquis conspiciunt, à dolore liberentur. Rationem hujus medelæ efficacis ex planetæ præsidio deducit *Eszlerus l. a. c. 7. p. 171.*

Si quadanterus adhuc imaginationi humanæ indulgere nobis licet, omnino effectus aliqualis interdum illi tribuendus est, licet illi non tantum concedamus, quantum præter merita forte quidam illi subinde tribuunt. Notum quippe est, quod horror, nausea, vomitus, alvi dejectio &c. quosdam invadant, quando

alios

alios purgantia nauseabunda vel vomitoria vident assumere , vel quando ista medicamenta è longinquò solum preparare vident, aucti vomere, vel purgari ex dictis iis alios sentiunt ; quod licet non oranibus, & semper quidem eveniat, impossibile tamen illud in quibusdam non est promittiendum. Sic hunc etiam imaginationis effectum censeo , quando stupor dentium ex re ingrata visa vel audita quibusdam oritur, de quo *Tandorus l. a.* Vidi quoque aliquoties singultum sedatum vel cohibitum moneta vel nummulum singultienti oppositò vel ostensò, verbisque comminatoriis vel provocatoriis his simul recitatis : quod scilicet ille nummi ostensi possessor futurus sit, si semel adhuc singultus indicium reddere possit. Effectum autem hunc citius insequì observavi, si singultiens verecundus , atque hujus actionis ignarus antea, & si verbis illis insperatò recitatis quadanterus conterritus ejusmodi homo fuit. Plures ejusmodi actiones in singultu vulgo usitatas , & quidem ridiculas sàpe, nec non imaginatione nitentes, hoc in loco exponere nolo. Suspicio verò singultus cohibiti rationem esse , quod singultientis animus attonitus quasi reddatur , spiritus cohibetur , & diaphragma retineatur quasi à suò motu inordinato : dum scilicet singultiens intentis sensibus desubito occupatus est circa gestus & verba compescantis affectum dictum. È quippe ratione (ut cum quibusdam neotericis loquar) archeus irascens vel inquietus loci affecti , seu diaphragmatis sine dubio, singultus persistit confusus atque à motu suo defissit. Speculationibus his absolutis insperatò incidi in *Hippocratis Epidem. sib. 4. text. 4.* ubi dicit ex timore repentina spiritus retentionem , ex hac verò singultus sedationem oriri. Idem etiam *Cou* ibidem de quartana statuit, quòd timore illatò materia obliviscatur motus illius consueti, scilicet paroxysmi. Recitè etiam *Camerarius* (*Sylloge memor. cent. 9 p. 36.*) id , quòd intuitus bufonis noxius aliquando extiterit, partim in imaginationem , partim in exhalationes venenatas attractas ab illo leso conjicit. Eadem forsitan etiam est ratio, dum timorem singultus solvere dicitur , de quo *Alex. Masicarius lib. 3. pract. c. 4.* Quomodo itidem repentinum terrorum

aut metum in singultu, aliisque morbis opitulari velit *Isaac Schockius*, videatur ipsius problem. *histo. med.* 22. p. 19. Simili modò, ut dictum, etiam terrorem incussum in hemorrhagiis operari arbitror, dum sanguis consistit quasi, ex spiritibus confusis ob terorem illum. Sed de hoc ultimo, quale scilicet sit medendi genus, alibi forsitan prolixius acturus sum, ubi animo insidet ventilare hoc: *utrum in morborum curatione licet morbum quempiam, aut affectus sinistros, & qui dubii sunt eventus, excitare.* Ad similem illiusmodi medendi rationem, ab imaginatione dependentem, videtur etiam referenda illa sternutationis medela, consignata apud *Plinium* l. 28. c. 6. ubi sternutantes jubentur annulum e finifera manu in longissimum dextræ digitum transferre. Eiusmodi tenoris serè sunt curationes istæ singultus, quas annotat *Camerarius* l. a. cent. 10. par. 18. Sic curam hujusmodi verbis, uti apparet, peractam, *Borellus* (cent. 3. obs. 62.) ambigit, an eam verbis, an vero fidei & imaginationi potius tribuere debeat. Istiusmodi curationis rationem dictam admittit etiam *Biermannus* in *orat. de magic. actionibus apud Tandlerum in disert. phys. med.* p. 285. & 286. Cui placet pro illustratione horum audeat & addat etiam premissis *Deusingium fascicul. dissertat. 1. p. 24.* ubi ostendit autor, quomodo Musica operetur in homine. Tradit quoque historias in *Magici suis Henning. Grossius* p. 153. quod venefici quidam zogotos non valuerint curare, nisi in istorum actionibus firmam spem atque fiduciam iidem posuerint. Recensimè etiam ex celeberrimi *Conringii* mente statuit *Sebastianus Schefferus* in *introduct. ad artem medic.* c. 11. p. 220. &c. §. 16. quod magica medicamenta nihil efficiant, si absit persuasio usurpantis. Ut plurimum sine dubio id modò dictum in magicis actionibus observare licebit; quamvis etiam callidus Dæmon interdum inadvertenter, & citra intentionem (innocentium alioquin usurpantiū) ad hujusmodi illicita vel magica medicamenta, aut vulgaria etiam minusque suspecta concurrat, uti hoc in subsequentibus ostendetur.

Non equidem haec tenus adductis patrocinabimur periaptis illicitis, ac si his operatio unice, & ea quidem valida ex firma-

imaginatione semper accedere possit; cum ratio facile nobis dicitet, ut credamus esse suos terminos & circulum activitatis quibusvis rebus naturalibus praefixum, quem non facile transire queant. Medium potius hac in te tenere conamur, atque adeo etiam desciscimus ab illis, qui firmaz animi impressioni omni omnem vim cooperante in morbis percurandis derogant. Lubenter quoque fatemur, quod non in omni subiecto, & semper eundem effectum relinquat imaginatio; esse vero hujus aliquando, & aliqualem, & in aliquibus effectum, neutiquam neganduta est. Illustrant quadamtenus hoc verba *Heurnii in method. ad prax. l. 3. c. 28. persuasio*, inquit, fiducia, aut credulitas in naturis emollitis ac tenellulis subitum spirituum ac animorum motum inferunt; unde variò fluxu rapitur sanguis, qui una morbificas causas partibus, quæ in querela erant, eripit, unde mitescit malum. Non latent nos alioquin varia ridicula, quæ longè transcendentia circulum & operationem imaginationis, eidem tamen crasse obtruduntur, aut male ad illam referuntur, veluti bene & falsè responderet *Excell. Paul. Ammannus* (*in medicina critica discursu 44. pag. 235.*) ad ridiculam conceptionem, & partum legitimum à muliere quapiam præsum, cumque à *Gratianopolitano Parlamento approbatum* ideo, quod scilicet ab imaginatione proles illa fuerit, vel potuerit esse orta, absente per quadriennium maritō; quia matrem sō factam illa dixit ab imaginatione fitim, de amplexu absentis sui mariti, in somnio concepta. Quemadmodum etiam pestem neutiquam ab imaginatione sola illius terrisci mali oriri suspicamur, ubi nulla planè adminicula, quæ admodum sepe occulta & ignota, adfunt; de quo alio in loco aliquando, acturi de peste, speculations nostras uberioriū detegemus. Sed redeundum nobis est ad nostra pentacula, de quorum operatione in imaginatione fundata legi quoque potest *Rogerius Baco in Epistol. de secretis operib. art. & nat. a Job. Dee Londinensi edis. c. 2.* Bellè quippe explicat ille, quomodo anima in corpus agere possit, si confidentia de quibuscumque appensis in hominis animo sit firmiter fundata. Videatur ibidem de imaginationis viribus bene differens *Jo. And.*

Schmitzii compend. medic. pralt. p. 127. Ob scopum hunc, scilicet confidentiam vel imaginationem, amuleta licita in peste toleranda esse ait *Diemerbrakius de peste* p. 176. statuens: amuleta naturalia, quamvis plurima exiguae vires emittant, vel saltem non tantas habeant, quantas variis illis adscribunt; quia tamen ratio docet, illas aliquo modo prodere, nec unquam nocere posse, praeter naturales suas, quas habent vires, eatenus quoque utilia sunt, quod multis animositatē, spem & aliqualem fiduciam persuadeant, metumque ac terrorem (in pestilentie constitutione maximē noxiū) auferant. *Riolanus senior in artis medicis sistente usum characterum & verborum in medicinali loco amuletorum admittit propterea, quod anticipata opinio de medico mira sape præflet.* Sic etiam *Heichsteterus observ. decad. 2. cap. 2. p. m. 221.* &c. de confidentia agricultorum erga amuleta agens, concludit, quod propter illius effectum, validum sape observandum, & agricultorum petitionem sint amuleta concedenda, vel appendenda, nisi turpia vel superstitiosa sint; licet alias inefficacia existant, idque se ac alios fecisse ostendit. Ventilat quoque ejusmodi questionem *Greg. Horstius tom. 3. decad. 2. problem. 10. p. 34.* an medicus rationalis in curatione melancholicorum usum characterum & administrationes ridiculas concedere debeat. Licet hinc intentio, quead certi stratagemata, persuasions, vel similes actus, alias in melancholicorum curatione non omnino improbanda sit; characteres tamen & alia similia media superstitionis, saepius a nobis improbata in præmissis, neutiquam admittenda esse iterum censemus: ne scandalum, vel imitandi pruritus (uti fieri facile solet in ejusmodi rebus) in vulgus propagetur, quod omnino veros Christianos dedecorat atque decet. Sed meta est certa imaginationis, uti antea plures etiam indicatum fuit: sicut enim eidem non est nimium tribuendum, ita non omnis etiam efficacia ipsi detrahenda; veluti ideo quadrantibus ad stipulor in hac materia etiam sententia *Thome Fieni de viribus imaginationis* qu. 10. p. 170. &c. Cujus verba inter alia ita habent: probatur experientia & exemplis, plurimos fuisse curatos a morbis, gestando solum lapillos, sordes & quisquiliis,

per has quod crederent se gestare nobilissima & efficacissima amuleta &c. *Idem aut^rp. 175.* pergit: ita ad illud, quod dicitur de appensis & amuletis, respondeo, illa plerumque esse superstitionis, & ideo operari non in virtute imaginationis, sed in virtute Diaboli, aut si aliquando non operentur in virtute Diaboli, & tamen effectus sequatur, illum effectum esse casualem, & secuturum fuisse, etiam si illa appensa adhibita non fuissent.

Non dubito insimul, quin stratagemata varia ejusmodi & adhibita a medicis, multis amuletis j^m notis atque usitatissimam inventionis atque propagationis dederint; unde quippe non nulla licita, & illicita performata, videlicet *Tulsemz &c.* ortum traxerunt. Eo magis etiam hujus farinæ periaptorum inventio vel ortus tribuendus est otiosis & imperitis monachis, medicis indoctis, sive superstitionis, ac Christianæ religionis fundamentis non satis instructis, agyrnis item, & hujuscemodi fortis aliis fraudulentis homuncionibus; qui dum morbos curati difficiles cum pristina sanitate per medicamenta licita promere non possent permuttere, labantur in ejusmodi nugas, fraudes, superstitiones & magicas res, vel figuræ, quas Diaboli syrups & apozemata vocat *Paracelsus*. Vel tandem etiam contrarianti boni viri vel sures paulò melioris notæ pendacula, atque his varias sepe ceremonias, verba pomposa, fucum, glaucomata & similia adjungunt, quo credulorum fiduciam & benevolentia autam, atque reliqua conseruant, ipsorum aurum vel nummos lucentur. Ex his proinde sit, ut subinde ægroti convalescant, quamvis non raro etiam alia cause & adminicula validiora illi negotio accedant, quæ medentes pariter, ac sanatos latere possunt. Sic nota etiam sunt exempla in ter alia de iis, qui schedules vel chartæceas capsulas (quibus medicamenta inditæ vel inscripta saltem fuerunt a Medicis) devorarunt, nisque assumptis convaluerunt, de quo *Job. Helvigi obseruavit. phys. med. possumus obs. 86. p. 263.* & in scholis à Nob. *Lut. Sebrackio* additis. Recitetur interim etiam autor hic laudatus addit ibidem, quod præter imaginationem, nimitem casu & fortuna spontanea convalestere possint quandoque illi homines. De schedula pariter devorata,

prescriptum medicamentum continente literis annotatum Jacobi Rogerii carmen consignaturo ostendit apud Jacob. Pontanum in bellaria Atticis p. 220. De simili materia etiam evolvantur Miscellan. Acad. Leop. Ces. decur. I. Ann. 6. obs. 92. p. 149. & Theoph. Bonetus medic. septentrional. part. 2. l. 5. sect. 3. c. 19. f. 191. Restant vero non pauci autores, qui principiam agendi potestatem characterum, amuletorum, talismanarum, & simillimum pentaculorum ex imaginatione profluere autemant, quorum verba prolixitatis fugienda gratia jam mihi non licet adducere, ideoque sufficiet interea, si loca saltem allegavero, in quibus illud exponitur. Consuluntur itaque Martin. Delrio disquisit. magic. tom. I. l. 1. c. 3. quest. 3. p. 12. &c. ubi disquirit, quanta, qualisque sit vis imaginationis, quoad effectus miros magicos. Job. Wierus de prestig. demon. l. 5. c. 17. 18. f. 19. p. 570. &c. qui innuit, quod in magicis curationibus temeraria credulitas valeat. De vanorum superstitionum amuletorum efficacia ex imaginatione usurpantium derivata loquuntur itidem Bernb. Swalbe disquisit. Therapeut. sect. I. p. 18. Sackius Gammalogia p. 867. &c. Conringius apud Rairayum in theatr. symparb. p. 606. item Reies camp. Elys. qu. 23. §. 6. Unzerus de nephrit. l. 1. c. 25. p. 124. Kozackus de hemorrhag. l. 2. c. 3. p. 418. atque Idem de sale, cap. 2. sect. 19. p. p. 110. Similiter Sennertus de consensu & diffens. chym. c. 18. p. 336. 339. & 340. Job. Rhodius cent. 1. obseru. med. 17. p. 10. Religionis medice commentator ad sect. 30. p. 131. Jac. Primerosius de vulgi errorib. l. 4. c. 17. p. 560. & 561. Hezn. Grubius de arcana medis. p. 89. Allegati apud Jul. Reicheltum de amuletis p. 3. &c. Porro consenunt cum his Thom. Bartholinus de transplantat. morbor. p. 4. Sorbaitus prax. p. 109. Joban. Freitagius noctib. medic. p. 194. Sturmius de medicis non medicis 5. 63. Heurnius med. ad prax. l. 3. c. 28. p. 400. & 401. Collegium curiosum Parisiens. Germanice redditum tom. A. colloq. 18. & 22. p. 406. & 499. Ferrerius l. 2. meibod. cap. II. Deusingius fascic. dissertat. l. 6. 15. Sennertus prax. med. l. 6. p. 385. &c. Mollenbrocius de arthritide vagascorbutica p. 158. & 159. Non nullos alios adhuc allegatos reperies etiam in Gabr. Naudei de studio militari lib. I. pag. 424. &

Thom.

Thom. Fieri de virib. imaginationis questi. II. p. 169. ubi tamen autor simul negat imaginationi erga appensa, sive sint superstitionis sive licita, vim quamquam sanandi inesse; si vero sequatur appensa illa effectus, hunc vel casu, vel Daemonis ope evenire concludit. Verum an autor hic omnium suffragium propter assertum illud auferat, ambigo. Cautus interim quisque sit circa istud negotium, ne ea fortassis tribuat imaginationi, quae altioris causae sunt, & sepe a Daemoni orientuntur. Deinde quod confidentia erga terrena vel temporalia bona, certis limitibus circumscripta & conditio- nata debet esse, jam ante Christianis ex sacra Scriptura innotuit, & a nobis adhuc in sequentibus indicabitur. Non abs re etiam monet circa imaginationis effectus (nimis magni a Paracelso estimatos) *Libavius singular. lib. I. p. 295.* inquietus: vult Paracel- sus phantastre humanæ tantam vim esse, ut universam virtutem coeli posse deducere, & dirigere in rem certam, quæ postea in ufo Magico miracula praestet, sicutque ita tota magie naturalis facul- tas, que etiam spiritus attrahat, & abigat pro lubitu: Sed omnia non alia veritate, quam Cornelii Agrippa, Trismis, & aliorum Diaboli mancipiorum, qui Platonorum malis fundamentis in- nixi, vetitas divinitus & humanitas artes voluerunt palpô vel colore inductâ comprobare; cum tamen falsa sint ista omnia, & impia. De eadem imaginatione requisita pro curatione absolu- venda in certa imagine, agit etiam *Paracelsus de hyperphysicis mor- bis.* Perpendens vero ejusmodi irrita imaginationi tributa *Viginti in delicie physici p. 87. & 88.* distinguit inter imaginationem & superstitionem seu Demoniacam confederationem. Sufficiant vero haec de imaginatione adducta; plura interim in præceden- tibus & subsequentibus de hac materia interspersa reperientur; quemadmodum etiam illud dictu, de imaginatione pro usu magi- co, & curatione peragenda requisita, notari vel examinari meretur.

Pergimus posthaec ad alios operationis modos amuletis a Paracelso & ejus assiscitis assignatos: Volunt vero efficacia haec esse in morbis, propter tria ista nota principia: sal, sulphur, & mer- curium; de quo quid sentiat *Zwifflerus*, videatur in ipsius *Phar- macop. Reg. p. 140.*

Qui

Qui ad luxum & stridum morborum curationes referunt, facile periaptorum operationes explicabunt, & quodvis sua classi tribuent.

Sine dubio etiam casu subinde sequitur sanatio, quæ immensitatem periammatibus tribuitur, uti hoc subinnuimus aliquoties in nostro scrutinio. Minus promptè etiam concludemus certi quid de efficacia amuletorum, si alia medicamenta simul in morbis curandis sint admissa. Etiam si post sola pendacula applicata (sive eadem sive licita, sive illicita) interdum revertatur sanitas; dubium tamen quibusdam videtur, num illorum, vel potius naturæ beneficiorum morbus resipiscat. Præterea febres unius ejusdemque characteris vel constitutionis in alio citius, quam in alio subjecto cessant, prout scilicet habent corpora anni tempus, diæta, & alia plura adminicula, eaqve vel fortiora, quæ morbum diutius alunt, vel minitora, quæ illum citius dimittunt. Si itaque morbus, sponte suâ remittens alioquin, propter statum & causam suam mitem interdum cessat, ubi simul amuleta fuerunt adhibita, id dictis his amuletis tribuitur, licet alia plura experimenta desint, de eadem efficacia testantia. Sic juxta illud tritum: *felix anus, quæ tempore criseos medetur; in quam rem plura forte illa nostra aliquando conferent, quæ de morbis post cibos non adeò congruos assumtos desinenterib[us] oder von Gesund-Essen depromemus.* Quis neget faciliè, naturæ bonitatem subinde dubiam reddere medicamentis aut amuletis palmarum, quam tamen hæc postrema quandoque auferre, vel superbire eadem videntur. Locum quempiam ex Cratone de superstitionis amuletis allegans Gabrielis Naudœ studio militari l. i. p. 432. pergit ita: Οὐοὶς ρεῖντιν ἵππι. Ita est, natura leves morbos per se sanat, in gravibus vero artis praesidiō indigeret, unde qui ex circulatoribus plusculum sapiunt, neque ad morbos acutissimos, ut Apoplexiā, Tetanum, Choleram morbiū, neque ad longos & consumaces amuletis utuntur; sed ad febres tantum tertianas, quæ, intra septimam accessionem magna ex parte desinunt; nam sive tum, sive prius terminentur, id tribuunt amuleto; si ulterius perdurent, accusant ægrotum, quod in aliquo deliquerit; hacenus Naudœ usi sumus. Notum alioquin

qui etiam est, quod febres debeant, vel soleant quandoque curati
Abracadabra, voce illa composita juxta quosdam ex Chaldaicis
 tribus vocibus Sanctæ Trinitatis, scilicet רָבָרְאַ בָּבָה hoc est pater, Spiritus & verbum. Nomen verò illud contraactum
 schedule inscriptum affigunt superstitionis iis, qui febre laborant,
 & quovis die literam delent; atque ita pari ratione insultus febri-
 les imminui pronuntiant, vel promittunt illi. Contingit verò
 crebro in medicina ut febres quzdam post aliquot paroxysmos,
 scilicet quinque vel septem evanescant, nec ad tot dies semper ex-
 tendantur, quæ literas continet vox *Abracadabra*. Quid mi-
 tum itaque, si post undecim dies aut totidem paroxysmos febris
 evanescat; atque hoc eo citius expectandum est, si firma gelfantis
 confidentia, vel Satanæ astus concurrat. Plura ejusmodi vel alia
 similia sine dubio etiam inter amuleta occurrent, quæ casu potius,
 quam vi sua medicâ operari deprehendentur, si accuratius in ista
 inquiretur. Denique de voce ista *Abracadabra* à D. Sereno Sam-
 monico carmine alias descripto, & ab aliis repetito, quod contra
 hamitritzem faciat, videatur Job. Seldenus de DIS Syris p. 118. ubi
 arbitratur hic autor, quod dicta vox ab *Abraxas* Deo Talismatib. seu
~~exorcis~~ deducatur. Quid vox Abraxas ulterius juxta quorun-
 dam mentem denotet, pluribus cognoscere licet ex dicto loco
 Iaudati Seldensi. Videri quoque potest in locum illum commen-
 tator Andr. Bezerus additamentis ad Seldenum de DIS Syris p. 207.
 & Joh. Saubertus de sacrificiis veterum cap. 23 pag. 578. De voce
 Abraxas, quid hæc indicetur, evolvi etiam mercetur Greg. Michælis
 in notis ad Gaffarelli curiosi, inaudit p. 266. &c.

Cæterum difficulter quis exponet plurimas amuletorum
 operationes vel agendi modos, quibus scilicet eadem operari de-
 prehenduntur, vel creduntur; imò non facilè ad summa capita il-
 lorum actiones verè & pure medicas referre licebit. Hinc leto-
 ri benevolo committimus curiosam indagationem pentaculo-
 rum, si quæ deprehendantur efficacia, & quidem sine suspicio-
 ne alias causa extrinseca, vel eventus fortuiti. Subnexitimus
 etiam quibusdam periaptis in superioribus autorum sententias,
 quomodo scilicet iidem velint amuleta suam efficaciam exerce-
 re; Utrum verò suò istò assertò autores illi semper, & ad cuius-

Qui ad luxum & strictum morborum curationes referunt, facile periaptorum operationes explicabunt, & quodvis lux classi tribuent.

Sine dubio etiam casu subinde sequitur sanatio, quæ immixtò periammatibus tribuitur, uti hoc subinnuimus aliquoties in nostro scrutinio. Minus promptè etiam concludemus certi quid de efficacia amuletorum, si alia medicamenta simul in morbis curandis sint admissa. Etiamsi post lola pendacula applicata (sive eadem sint licita, sive illicita) interdum revertatur sanitas; dubium tamen quibusdam videtur, nun illorum, vel potius naturæ beneficiorum morbus resipiscat. Prætera febres unius ejusdemque characteris vel constitutionis in alio citius, quam in alio subiecto cessant, prout scil. habent corpora, anni tempus, diæta, & alia plura adminicula, eaqve vel fortiora, quæ morbum diutius alunt, vel minitora, quæ illum citius dimitunt. Si itaque morbus, sponte suâ remittens aliquoquin, propter statum & causam suam mitem interdum cessat, ubi simul amuleta fuerunt adhibita, id dictis his amuletis tribuitur, licet alia plura experimenta desint, de eadem efficacia testantia. Sic juxta illud tritum: felix anus, quæ tempore criseos medetur; in quam rem plura forte illa nostra aliquando conferent, quæ de morbis post cibos non adeo congruos assumtos desinentibus oder von Gesund-Essen depromemus. Quis neget facile, natura bonitatem subinde dubiam reddere medicamentis aut amuletis palmarum, quam tamen hæc postrema quandoque aufficeret, vel superbire eadem videntur. Locum quempiam ex Cratone de superstitionis amuletis allegans Gabrielis Naudens de studio militari l. t. p. 432. pergit ita: Οὐαὶες γενῶντις εἰρηνή. Ita est, natura leves morbos per se sanat, in gravibus verò artis præsidio indiget, unde qui ex circulatoribus plusculum sapient, neque ad morbos acutissimos, ut Apoplexiā, Tetanum, Choleram morbum, neque ad longos & contumaces amuletis utuntur; sed ad febres tantum tertianas, quæ, intra septimam accessionem magna ex parte desinunt; nam sive tum, sive prius terminentur, id tribuunt amuleto; si ulcerius perdurent, accusant ægrotum, quod in aliquo deliquerit; haec tenus Naudēo usi sumus. Notum alioquin

qui etiam est, quod febres debeant, vel soleant quandoque curari *Abracadabra*, voce illa composita juxta quosdam ex Chaldaicis tribus vocibus Sanctæ Trinitatis, scilicet רָבְרָא בָּבָה hoc est pater, Spiritus & verbum. Nomen vero illud contradictum schedule inscriptum affigunt superstitionis iis, qui febre laborant, & quovis die literam delent; atque ita pari ratione insultus febribus imminui pronuntiant, vel promittunt illi. Contingit vero crebro in medicina ut febres quazdam post aliquot paroxysmos, scilicet quinque vel septem evanescant, nec ad tot dies semper extendantur, quot literas continet vox *Abracadabra*. Quid motum itaque, si post undecim dies aut totidem paroxysmos febris evanescat; atque hoc eò citius expectandum est, si firma gestantis confidentia, vel Satanae astus concurrat. Pluta ejusmodi vel alia similia sine dubio etiam inter amuleta occurrent, quæ casu potius, quam vi sua medicâ operari deprehenduntur, si accuratius in ista inquiretur. Denique de voce ista *Abracadabra* à D. Sereno Sammonico carmine alias descripto, & ab aliis repetito, quod contra hamitriteum faciat, videatur Joh. Selenus de DIS Syris p. 118. ubi arbitratur hic autor, quod dicta vox ab *Abraxas Deo Talismib; seu gnostice;* deducatur. Quid vox *Abraxas* ulterius juxta quorundam mentem denotet, pluribus cognoscere licet ex dicto loco laudati Seldenii. Videri quoque potest in locum illum commentator Andr. Beyerus additamentis ad Selenum de DIS syris p. 207. & Joh. Saubertus de sacrific. veterum cap. 23. pag. 578. De voce *Abraxas*, quid hanc indicetur, evolvi etiam merctur Greg. Musbasius in notis ad Gaffarelli curieſt. in audit p. 266. &c.

Ceterum difficulter quis exponet plurimas amuletorum operationes vel agendi modos, quibus scilicet eadem operari deprehenduntur, vel creduntur; imò non facile ad summa capita illorum actiones verè & pure medicas referre licebit. Hinc lectori benevolo committimus curiosam indagationem pentaculorum, si que deprehendantur efficacia, & quidem sine suspicio-
ne alius causa extrinseca, vel eventus fortuiti. Subneximus etiam quibusdam periaptis in superioribus autorum sententias, quomodo scilicet iidem velint amuleta suam efficaciam exserere; Utrum vero suò istò assertò autores illi semper, & ad cuius-

530 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
que sententiam vel applausum scopum tetigerint, Lector bene-
volus æquâ mentis lance trutinet, suaque meliora illis addat; quò etiam hâc industriâ augmentum medicinæ accedat, ac veri-
tas ex obscuris magis magisque emergat & elucescat. Si quid
ulterius tamen de dictis operationibus apotroporum adden-
dum est, suspicor illa, uti reliqua medicamenta, potissimum a-
gere: motum & evacuationem variam promovendo, obstruktiones
deopplando, consolidando, humores noxios alterando, fluxiles
humores incrassando, aut opiatorum instar operando (quamvis
hic modus fortè ex prioribus modò dictis simul emergat) sed de
postremo hoc recordamur nos etiam peculiariter in præcedentibus
quadantenus egisse.

Veteres quidem altius quid, & distinctum ab aliis medica-
mentis amuleti inesse volunt, unde totius substantiæ actionem
& occultas qualitates in partem vocant, uti mox videbimus.
Nostræ vero sententiæ subscrabit quadantenus *Erasius* part. 3.
disput. contra Paracelsum, putat quippe amuleta vel propter for-
mam substantiæ effectricem, sive propter certum suum tem-
peramentum agere, alterando sensibiles qualitates, vel mutando
temperamentum operari; quam ultimam sententiam de tem-
peramento qualitatum primarum improbat *Sennertus de consens. &*
dissens. chym. cum Aris. cap. 18. pag. 344. & in Prax. med. lib. 1.
part. 2. cap. 31. pag. 663. Non æquè vero placent occultæ qualita-
tes *Nathan Hodgeſio in Loimologia p. 236.* haud facile, inquit, inducor ut credam amuleta quævis ex aliqua proprietate cuiquam
incolumicatem praestare; effectus autem, quotquot passim extare
traduntur, vel Phantasie vi applicationis velut assimilantis, vel
rei admotæ manifestâ qualitate produci suspicor; miraculi su-
perstitionem evincit *Picinus. Haec tenus Hodes.* Veruntamen
quia multorum amuletorum operationis ratio non omnibus æquè
patet, multi quoque autores illam ut plurimum ad tortam sub-
stantiam, & qualitates occultas referunt. Confer in illam rem
Sitonum in Fatioſophia Míscell. tr. 42. p. 254. &c. Casp. Baubi-
*núm de remed. formulis l. 1. c. 10. p. 33. & alios autores, qui de me-
dicamentor. facult. & compositionibus scripserunt.* De eadem

materia ita loquitur Job. *Jenstonus syntagma universi medicinae* p. 298. amuleta, inquit, occulto quodam modo vim suam exstere creduntur. Nam si manifeste agerent, sentiret & ger, cui appenduntur, aliquam alterationem; efficerentque idem alia medicamenta iisdem qualitatibus manifestis instructa. Hac *Jenstonus*, in qua plura commentari supersedemus, etiam si forte non nulla valeremus. Exponunt præterea quipiam illum modum operandi per Φυτικήν, & alia Synonyma. *Reinesius* l. 3. *Variar. lect. c. 4. triviale*, inquit, Οὐσία naturam, & Φυτικὸν naturale significare; sunt enim, quæ formā & totā substantiā, quæ vere natura est, vi occultā suos edunt effectus, à *Tralliano* vocantur αἰαλολόγηγε auxilia, quorum rationes non possunt reddi; & quæ experientiā solum sunt cognita. Inter hæc αἰαλολόγηγε refert pariter amuleta *Rofinicus chym.* p. 410. Physicas amuletorum quorundam ligaturas ab occulta rerum proprietate dependere &c. docet itidem *Job. Langius lib. 1. Epist. med. 34.* p. 160. De sententia *Galenī*, quæ inter alia hic periaptā quæpiam secundum totius substantiæ proprietatem agere velit, illi simul assentiendo, agit *Jac. Zwingerus* examine princip. chym. p. 50. Olim verò etiam sub *Physicis* incantamenta intellecta fuisse ostendit *Reinesius* l. a. lib. 3. c. 15. p. 364. Citat pariter illic autor quosdam scriptores, qui de physicis rebus egerint, addens insimul quomodo τὸ Οὐρμὸν seu Φύσις debeat explicari. Sunt itidem magica *Angustino*, quæ physica vocant medici; à Dæmonibus verò esse ita magica, ergo etiam à Dæmonibus ea, quæ solum mitiori vocabulo medici *Physica* dicunt; adducta verò hæc protestant apud *Job. Rainoldum* censura libror. *Apocryphor. veter. Testamenti rom. 2. prælect. 202.* p. nos. De annulis physicis, quales iudicem reputentur, alias locus nostri scrutinii sollicitus est, qui itidem ut plurimum male, notæ sunt. De physici nominis ratione egimus etiam p. 12. nostri scrutinii, quod mitius ita quædam dicantur, quæ suspectæ alias sunt notæ; atque hæc illicita, non nisi refutationis gratia nos attingimus. Sunt etiam qui medicamenta substantiā totā agentia, & qualitate occultā operantia, inter se differt, nec eadem confusè pro uno eodemq; valore accipienda

cipienda esse statuunt, de quo *Gregor. Horstius conciliatore emulato quest. 71. p. 101.* Sed jam non erimus amplius anxiè soliciti de strictâ harum appellationum acceptione, cum sâpe eadem rem diversis nominibus exprimant quipiam autores, velut de variis ejusmodi synonymis, & hac materia benè quoq; differit *Erasmus de occultis pharmacorum potestatib. c. 3. p. 3.* Quomodo alii plures velint hujusmodi appellationes interpretari, ii consuli possunt, qui ex professo de occultis qualitatibus, aut etiam medicamentorum facultatibus scripserunt. Lubet nobis solùm jam mentem paucorum adhuc indagare, quomodo iidem toti⁹ substantie operationes, vel qualitates occultas, & juxta hæc amuleta efficacia esse existimant. *Zwelfersus Pharmac. Reg. p. 141.* indicat, quod talismodi actio sit qualitas vehementer activa, qua sub sensum non (additur omnium facile) cedit, sed solò effectu innotescit &c. Reliqua ex *Helmontio* & aliis ibidem de eadem ferè operatione annotata, legendō suppleri merentur. Cum etiam totius substantie operationem, juxta quotundam mentem, benè videatur explicare *Christoph. Besoldus in thesauro pratico* & quidem in voce *Atzney pag. 50.* non immerito ipsius verba huc transcribimus, dum inquit: ab omnibus substantiæ viribus amuletorum operatio procedit: non enim materia agit seorsim, non forma, non crasis elementaria; sed, ajunt, in unione per contemplationem coëntium elementorum facta, ut ita tota substantia aliud nihil sit, quam con spiratione quedam omnium substantiæ virium ad effectum eundem, illisq; consentaneum producendum; hæc *Besoldus*. Eadem de amuletis verba annotata reperies etiam apud *Rodolph. Gorlenium de peste p. 76.* Ibidem quoque autor p. 83. &c. pluribus defendit occultas & specificas amuletorum vites. Inter alios autores etiam specificam potestatem amuletis vendicant *Ronsens Epist. med. 22. p. 65.* *Jonsonius Lexico chymico p. 227.* *Helmontius ignota actione Regin. §. 19.* & *Zwelfersus Appendice ad animadversion. pharmac. Augustan. p. 39.* expludit simul autor hic ultimus qualitates primas.

Quia jam mentio incidit de occultis qualitatibus, nolumus nostram facere controversiam alias de iis occupatam, cum de iis multi, & inter eos satis probabiliter agat *Casmannus in phys. l.l. p. 595.*

I. i. p. 595. Reperiuntur præter hac autores quidam, qui occultas qualitates dependere statuant ab elementis, alii ab ideis formaticibus, alii ab intelligentiis, ab astris alii, & alii à spiritu mundi, de quibus assertis, & horum autoribus vide *Mich. Bapstum in wunderbarlichen Leib- und Wund-Büchern*, *Argney-Büche part. 1. p. 196.* Dicit etiam illic autor de his justmodi operationibus & earum conciliatione agere *Henr. Corn. Agrippam in philos. occultis l. 1. c. 13. & 14.* Non nullis autoribus equidem animus est qualitates occultas planè ex Philosophia eliminare, idque masculè inter alios conatur effectum dare *Kircherus in suis scriptis de magneticis actionibus*, unde ista appellatio ipsi etiam ignorantia asylum audit. Statuit quippe venerandus pater, nullam rem esse tam abstrusam, de qua non probabilis, vel verisimilis ratio dari possit; sed datur quandoque, verum vix vero consona, dum sèpè obscurum per àquè obscurum explicatur. Nobis è contrario etiam non est ignotum illud, quòd dicitur, quòd in physicis nihil adeò verum vel firmum sit, de quo non in utramque partem disputari possit. Citatus *Kircherus* rerum obscurè agentum modos operandi inter alia deducit à sympathia & Antipathia rerum, dum occultas qualitates proscriptit; quod facile quidem ex effectu concludi, ratio verò hujus difficulter, vel planè non cognosci sèpè potest. Laudatus *Kircherus* interim nihil novi videtur indicare per sympathiam & antipathiam, cùm eò etiam respexisse videantur veteres, qui loco sympathiz simile, & antipathiz dissimile quid agens aut patiens intellexerint, ut hoc inter alia innuit *Gesnerus l. 3. histor. animal. p. 184.* inquiens: scio occultas esse rerum facultates, qualis est magnetis in attrahendo ferro. Sed in illis, cùm ex primis aut secundis qualitatibus (ut Physici & medici vocant) causas, cur quodque fiat, reddere nequeamus, unam habemus communissimam, nempe totius substantia similitudinem, aīc dei τὸ οὐρανὸν ἡγετεῖ εἰς τὸ οὐρανόν. Respondet verò paulò ante adducta sententia *Kircheri Scaliger Exercitat. 218. f. 8.* & aliis in locis: ad manifestas omnia deducere qualitates, summa imprudentia est. *Keckermannus System. phys. l. 1. c. 8. p. 50.* Non est, ait,

probanda eorum confidentia , qui existimant , omnium virium naturalium causas exquisitè dari posse ; plura etiam alia loca , tūm profana , tūm sacra in suam dictam sententiam allegat dīctus autor , quæ si placent , ibidem videri possunt . Invehitur etiam in illud vituperatum ignorantia asylum ab argutulis protrusum *Palmarius de morbis contagiosis p. 346.* De profunditate itidem ejusmodi rerum differens *D. Zieger a dissertat. de sympath. & Antipathia* ait : scimus ex operibus Domini nobis innotuisse pauca . Velle inquirere harum naturam , explorare occulta , nunquam errare , est rem tentare impossibilem . Non etiam dubium videtur , quin in quibusdam obscuris medicinæ , nec facile indagandis , locus sit concedendus sequentibus verbis *Scaligeri* :

Nescire vell , que Magister maximus

Nos scire non vult , eruditæ inscrita est.

Benè proinde faciunt ii , qui nec timidi , nec tumidi , vel temerarii nimis sunt in abstrusis rerum operationibus tractandis , vel considerandis : ne scilicet cum *Hippia* omnia scire profiteantur , aut cum *Archesilaoo* de omnibus dubitent . Non male etiam in hanc rem , pro media via hac in sententia eligenda , loquitur *Sennertus in Institution. major. p. 910.* Ille enim de medicamentorum occultis qualitatibus agens : oīsi , inquit , quia occultæ sunt , natura eorum penitus investigari non posse ; tamen de causis , à quibus pendent , & de subiecto quædam non solum dici possunt , sed etiam passim controvertitur ; de quibus inquirere non inutile est . Non statim ergo ad occultas , priscorum reputatas , seu imperscrutabiles res , non-entia (& quæ sunt alia ejusmodi appellationes) referenda sunt ea , quorum causæ , vel operandi rationes non statim ab initio , aut indaganti omni patent . Quamvis fortè hoc non nullorum stratagema subinde possit esse , ut contentur ita arcana provocare , vel prolicere ab aliis ; dum res alioquin cognitu graves , imperscrutabiles , aut non-entia esse prætendunt , vel declarant . Sic n. tritō quopiam Germanicō : ex *rufi- cies vel puerulis artes elicuntur* : Velut in hanc rem loquitur penè magni mihi estimatus *Borrichius de ortu chemie p. 134.* accedit , inquit , quod multi publicè in chemiam debachentur , privatis autem

tem studiis nihil ament tenerius, quorum & aliquos in itineribus mihi contigit videre. Verum insimul tamen est, quod non adeo qualitates occultae existant secundum se, quam secundum nostri & cognitionis nostrae majorem partem, ut inter alia de hac materia concludit Sitonius in *Jatrosophie* tr. 28. p. 128. & 149. Eadem est mens *Eraspi de occultis pharmac. proprietatibus c. 34. p. 61. &c.* Non statim, inquit, ab occulta vi (quod aliquos indoctos facere memini) operationes varias profectas statuas, cuius non ipse mox causam perspicis; sunt quamplurima, quae aliis aperta & plana videntur, mihi autem obscura & incomprehensibilia judicantur. Res ipsa loquitur de his; proh! quot & quanta ex ignorantiae atque obscuritatis tenebris, & occultarum qualitatum faucibus & cryptis eripuit, ac eruit aliquot lustris modo præterlapsis curiosorum virorum industria. Laudantur itaque, nec satis unquam dilaudari possunt societates & collegia variarum nationum, quae indefessò studiò obscuras rerum proprietates, & dubia scrutantur bonoque publico communicant. De multis obscuris hactenus existimatis sine dubio quoque

Judicium melius posteritatis erit.

Promittimus in posterum etiam nobis multa adhuc salubria & solidiora detectum iri ab inclytis iis Collegiis, quibus anatomia varia & ars spagyrica adminiculum felix hactenus præbuit. Manet etiam viros illos celebres atque felices sua corusca laus, & non nisi cum mundi ruina desitura. Acclamamus hinc omni ex numero illo illustri notum illud:

Felix qui potuit rerum cognoscere causas!

Etiam si non cuivis licet adire Corinthum; non immerito tamen abstrusorū indaginē sequimur & sectamur, usq; dum melioris atq; veterioris portionem consequimur; animum quippe nobis induit verba Hippocratis dicentis: nihil in natura sit, hoc est sine naturali causa. Hactenus adducta de occultis qualitatibus, ut plurimum generalem tractationem de iis continent; restant pauca adhuc subiectanda, quomodo quidam amuleta juxta dictas qualitates suas vites corpori concedere arbitrentur. *Heurnius meth. ad praxe. l. 3. c. 28. p. 401.* inquit: in illis rebus, quae appenduntur non ratiō

536 SCRUTINIUM AMULETORUM MEDICUM.
rē a: itat quādam occultior facultas, quæ incalescens à corporis contactu atomos ac miasmata & effluvia nobis nescientibus effundunt, & infundunt, nobis hausta ore & cutæ, efficaci morborum antidotō. Idem paulo post pergit: inest quibusdam rebus congenita inter se consortū aut dissimilari proprietas, quā citra visibilem ratiōnē sese alcent &c. De ejusmodi operatione paulo superius *Fonfons*: etiam verba adduximus, ad qua pro Iubitiū, qui cupit, reverti potest. Satis speciosè etiam ostendit *Goclenius* (*in Ratiōnē theatro sympath.* p. 276.) quomodo occultæ & specificæ virtutes ex rebus curi admotis intensibiliter, minusq[ue] manifesto modō in corpus agant.

Fortassis suspicio hic locum etiam invenit, quod vires naturaliter non insint semper quibusdam periaptis, sed eadem limites naturæ transgredientes vel à Deo, vel à Dæmonе prodire subinde possint. Novimus quippe, quod si Deus pro nobis sit, nemo contra nos poscit aut debeat esse, & quod præpotens ille Dominus rebus inefficacibus validas vires indere, & ex adverso rebus efficacibus vires suas detrahere possit. Constat quippe alias, quod vel araneæ tela muris piorum extiterit, & extare ciānum possit, Deo id dirigente. Novimus pariter, quod venena piis innocua extiterint, & ex promissione Salvatoris sanctis Apostolis facta vel data. Sic proletariis & miseris hominibus vixit vulgaris, panis quippe & aqua, vel vilius quid, in bonam nutritionem cedit ex Dei clementia & benedictione: quod item efficiunt vulgaria medicamenta egenis hominib[us] simul condita; adeò, ut h[ec] idem illud præstent in morbis percurandis, atq[ue] pretiosa, & exotica medicamenta dīvītibus ac magnatibus præscripta vel portrepta, multisq[ue] sumtibus comparata; de quo alia occasione, ubi de domēficiū vel facile parabilius medicamentis nos plura suscepitabimus. Non fugit nos ex adverso, quod irritus sit conatus medentium Deo abruente, ut patet ex illo noto:

Ni Deus affuerit, viresque infuderit herbis,

Nil nos Dittamus, nil panacea juvat.

De pluribus his nostrum scrutinium etiam in aliis locis fusiū agit; hinc negandum non esse arbitror, quod Deo etiam competant